Coperta seriei: *Petre Vulcănescu*

Toate drepturile rezervate Editurii Minerva

819.0
Z 80

E S T I T U T I O

IOAN ZOBA DIN VINȚ

SICRIUL DE AUR

Ediție îngrijită și studiu introductiv
de
ANTON GOȚIA

9729

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI—1984

Biblioteca Fac. de Lb. și Lit. Română
SECȚIA
LITERATURĂ
București

STUDIU INTRODUCTIV

În epoca frămîntată a secolului al XVII-lea posibilitatea de a tipări cărți a fost permanent și semnul unei vigori spirituale renăscute, mărturie a unor răni vindecate, semnul conștiinței permanente a necesității servirii, luminării neamului.

Încetarea imprimării cărților în a doua jumătate a secolului al XVI-lea a avut drept cauză principală războiul cu turcii și războaiele civile. Tot un eveniment brutal (năvălirea turcilor și tătarilor în 1657, în urma căruia orașul este trecut printr-un foc pustiitor) întrerupe și activitatea tipografică la Alba-Iulia.

Reluarea lucrului de carte în tipografia instalată la Șebeș în 1683 aduce, reconfortant, triumful spiritului, neînfrînt de prea multele potrivnicii.

Ioan Zoba din Vinț, ca secretar al marelui sobor, a doua funcție în importanță după mitropolit, îndeplinește în această perioadă rolul pe care l-a avut înainte mitropolitul Simion Ștefan [1], de inițiator și promotor al tipăririi de cărți în limba română.

Înnobilat împreună cu fratele său Oprea în 20 mai 1664 [2], Ioan Zoba este în bune relații cu casa princiară, situație care i-a facilitat obținerea permisului de a tipări cărți în

[1] Vezi și Juhász István, *A reformácio az erdély románok között*, Cluj, 1940, p. 212.

[2] Vezi I. Lupaș, *Nobilitatea popii Ioan din Vinț*, în *Studii, conferințe și comunicări istorice*, vol. I, București, 1928, p. 197.

limba română, ca și, probabil, suportarea cel puțin a unei părți a cheltuielilor legate de instalarea unei tipografii.

Împrejurările în care s-a înființat la Sebeș tipografia sînt puțin cunoscute, actul de naștere constituindu-l cartea în sine în a cărei foaie de titlu se menționează: „Tipărită în tipografiia noao, în cetate, în Sas-Sebeș". În prefața adresată principelui se arată, de asemenea, că acesta i-a ajutat pe preoții români să ridice noua tipografie, a cărei „pîrgă dintîi" sînt aceste „cîteva propovedanii".

Mențiuni importante privind înființarea tipografiei sînt cuprinse și în ceea ce am putea numi caseta tipografică, o filă de la finele cărții numerotată independent cu 1: „Nevoitori la acest lucru sfînt și dumnezăiesc, mai cu de-adins: Popa Ioan din Vinț, notarășul săborului mare; și protopop Gheorghie din Daia; și protopop Văsiiu din Belgrad; și protopop Oprea din Arméni; ctitorii sfintei Mănăstirei a Belgradului. Tipărită în cetate în Sas-Șebeș, anii de la nașterea lui Hristos 1683, în luna lui septembrie, 17. Și au fost giudeț mare în Sas-Șebeș Mehel Severin. Slugă mai mică și plecată a sfîntului săbor mare: Daniil Tipograful, făcătoriul tipografiei noao."

După înlăturarea mitropolitului Sava Brancovici i se confiscă și averea personală [1]. În locuința mitropolitului, pe lîngă alte bunuri personale, s-a găsit și o tipografie completă cu instrumentele aferente și 14 saci cu litere, cum reiese din inventarul luat la 9 iulie 1680 despre tot ce s-a găsit în locuința lui, act păstrat în arhiva universității săsești din Sibiu [2]. Tipografia, confiscată și ea, a fost adusă la Alba-Iulia. [3] Aceasta este cel mai probabil tipografia pe care, cum am văzut mai sus, meșterul tipograf Daniel o asamblează la Șebeș.

O altă ipoteză, formulată de Ioan Pleșa [4], consideră că tiparnița instalată la Șebeș ar fi vechea tiparniță a mitro-

---

[1] Vezi I. Lupaș, *Averea confiscată de principele M. Apafi de la mitropolitul Sava Brancovici și fratele său Gheorghe*, în *Biserica și școala*, Arad, 1915, nr. 37.

[2] I. Lupaș, *Documente istorice transilvane*, vol. I, 1599—1699, Cluj, 1940, p. 368—385.

[3] I. Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Sibiu, 1918, p. 74.

[4] Ioan Pleșa, *Tipărituri și publicații românești de pe teritoriul comitatului Alba Inferioară*, în *Apulum*, X (1972), p. 782.

poliei pe care fruntaşii bisericii ar fi ascuns-o acolo din cauza năvălirii turcilor. Ipoteza ni se pare însă puţin probabilă, dat fiind caracterul diferit al slovelor cu care au fost tipărite cărţile de la mijlocul secolului al XVII-lea şi cele a căror serie a fost inaugurată în deceniul al nouălea prin *Sicriul de aur*.

Instalarea tipografiei la Sebeş şi nu direct la Alba-Iulia, centrul mitropolitan, pare să-şi găsească o explicaţie în atitudinea favorabilă a saşilor faţă de clericii români, grupaţi în jurul lui Ioan Zoba, în opoziţia lor faţă de încercarea de impunere a mitropolitului grec Ioasaf în scaunul arhieresc al Mitropoliei Transilvaniei.[1]

Într-o scrisoare din 10 iulie 1682 adresată superintendentului calvin Mihai Topheu şi lui Petru Alvincs, protonotar al mesei judecătoreşti, saşii din Şebeş arată dificultăţile pe care le au preoţii români datorită noului episcop (Ioasaf) şi cer susţinerea lor pentru respectarea dreptului de alegere pe care îl aveau.[2]

Ioan Zoba nu este, probabil, străin de acest demers al saşilor, pe care îl va fi solicitat chiar pentru a da o mai mare greutate acţiunii lui faţă de mitropolitul impus Ioasaf.

În 1684, cînd pe scaunul mitropolitan se află Sava Veştemeanul, în bune relaţii cu preoţii locali, tipografia este adusă la Alba-Iulia.

Rînd pe rînd, din tipografia instalată, cum am văzut, iniţial la Şebeş şi apoi adusă la Alba-Iulia, Ioan Zoba scoate *Sicriul de aur* (1683), *Cărare pre scurt spre fapte bune îndreptătoare* (1685), un ghid spiritual pentru uzul absolvenţilor şcolilor calvine şi „pentru cei ieşiţi din şcoala mănăstirii din Alba-Iulia"[3], *Ceaslovețul* (1687), *Molitvenicul* (1689), aceasta din urmă fiind şi ultima tipăritură a lui. În ultimii ani ai vieţii sale, la Alba-Iulia se mai tipăresc două cărţi, *Rînduiala diaconstvelor şi cu a văzglăşeniilor* (1687) şi *Poveste a 40 de mucenici* (1689), dar acestea fără aportul său.

---

[1] Vezi Augustin Bunea, *Vechile episcopii românești a Vadului, Geoagiului, Silvaşului şi Belgradului*, Blaj, 1902, p. 134; N. Iorga, *Istoria bisericii românești şi a vieţii religioase a românilor*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, vol. I, Bucureşti, 1928, p. 371.

[2] Nicolae Dobrescu, *Fragmente privitoare la istoria bisericii române*, Budapesta, 1905, p. 46–52.

[3] *Istoria literaturii române*, I, Bucureşti, 1964, p. 477.

Ca scriitor, traducător, om de cultură și tipograf, Ioan Zoba se înscrie în rîndul cărturarilor notabili din epoca veche a culturii noastre.

Textul *Sicriului de aur* aducea pentru prima dată în literatura noastră un volum de omiletică funebră [1], care însă depășește caracterul strict declarat în titlu („carte de propovedanie la morți"), înscriindu-se ca un moment de referință între cărțile de învățătură ilustrate exemplar de *Cazania* lui Varlaam și *Didahiile* lui Antim Ivireanul. Acest fapt i-a asigurat o solicitare notabilă în epocă, în toate provinciile locuite de români, dacă ar fi să ne raportăm și numai la numărul de exemplare aflătoare astăzi în diferitele depozite unde au parvenit de la diferitele biserici.

În cartea sa consacrată cărții medievale, Octavian Șchiau [2] semnalează cîte un exemplar la Bîrzava, Gherla. La București, în Biblioteca Academiei se află șapte exemplare, la Biblioteca Centrală de Stat, două, la Iași, în Biblioteca Centrală Universitară, unul, la Cluj-Napoca, șase. La acestea sînt de adăugat cele patru exemplare din Biblioteca Széchényi din Budapesta, colecția Teodorescu, care au stat la baza ediției noastre.

Cartea a fost de timpuriu receptată de literatura de referință. E interesant să amintim în acest sens notificarea pe care o face Petru Maior pe marginea propovedaniilor într-una din scrierile sale polemice [3] în apărarea purismului latin, în care arată că *pricina*, cuvînt de origine slavă, a fost introdus în cărțile românești prin *Sicriul de aur* [4]. Afirmația lui

---

[1] Octavian Șchiau, *Cărturari și cărți în spațiul românesc medieval*, Cluj-Napoca, 1978, p. 128; Gheorghe Comșa, *Istoria predicei la români*, București, 1921, p. 52.

[2] Vezi Octavian Șchiau, *op. cit.*, p. 133—134.

[3] Petru Maior, *Reflexii. Asupra răspunsului dumisale reţensentului din Viena la Animadversiile asupra Reţensiei Istoriei pentru începutul românilor în Dachia*, adaus la *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, Buda, 1834, p. 44.

[4] Vezi *Sicriul de aur*, prefața adresată cititorilor, în care apare cuvîntul *pricina* ca explicație pentru *ocă*. De altfel, paradoxal, cuvîntul nu este utilizat în text, prefața fiind singurul loc unde apare în carte.

Petru Maior este de altfel inexactă, cuvîntul apărînd în scris încă din secolul al XVI-lea, în *Evangheliarul slavo-român*.[1]

Prezentăm ediția de față considerînd cartea un text original[2], așa după cum, cel puțin indirect, reiese și din cuvîntul explicativ adresat cititorilor: „Agiutatu-ne-au Dumnezău în minunat chip și am tipărit acéste propovedanii (pîrga tipografiei) [. . .]. Temelia iaste tot din *Scriptura Sfîntă*, cum să și véde că toate cuvintele *Scripturii* sînt însămnate cu cap și stih."

Valoarea acestor afirmații este sporită de faptul că, imprimînd cărți pe care le-a tradus, găsim în lucrările respective mențiuni exprese în acest sens. Despre *Cărare pre scurt spre fapte bune îndreptătoare* (1685), specifică: „Această mică cărare, cărțulie numită . . . o am întors pre limba rumânească . . ."[3]. În foaia de titlu a *Ceaslovețului*, tipărit în 1687, se menționează: „Ceasloveț care are întru sine slujbele de noapte și de zi scoase pre rumânie de pre slovenie și tipărit în Mitropolia Belgradului"[4]. De asemenea, în foaia de titlu a *Molitvenicului* din anul 1689 se specifică: „Molităvnic izvodit din slovenie pre limba rumânească"[5].

De altfel critica internă a textului ne oferă numeroase date care se încriu în linia ipotezei originalității cărții.

Cartea este alcătuită din cincisprezece omilii (propovedanii), tratînd subiecte independente, avînd însă o structură

---

[1] Vezi Florica Dimitrescu, *Contribuții la istoria limbii române vechi*, București, 1973, p. 209.

[2] Vezi și N. Drăganu, *Histoire de la littérature roumaine de la Transylvanie des origines à la fin du XVII-e siècle*, Bucarest, 1938, p. 49; I. G. Sbiera, *Mișcări culturale și literare la românii din stînga Dunării în răstimpul de la 1504—1717*, Cernăuți, 1897, p. 65; A. Goția, *Note pe marginea „Sicriului de aur"*, în SUBB, series philologia, fasc. 2, 1971, p. 141—145; *idem*, *Din preocupările de limbă în secolul al XVII-lea*, în CL, 1978, nr. 2, p. 221—228.

[3] Vezi I. Bianu, N. Hodoș, D. Simonescu, *Bibliografia românească veche*, 1508—1830, București, vol. I, 1903, p. 276.

[4] *Ibidem*, p. 279.

[5] *Ibidem*, p. 291.

asemănătoare. Discursul literar se dezvoltă pornind de la un pasaj scriptural, prilej pentru o pledoarie morală, comentat și întregit cu numeroase citate din întregul evantai al cărților sacre. Comentariile ajung să trateze multiple alte probleme diferite de tema centrală, cea funebră, cum ar fi relațiile dintre părinți și copii, căsătoria, viața familială etc.

În contextul acestei structuri ideatice citatele au o valoare funcțională diferită, mergînd de la folosirea singulară, pentru ilustrarea unei idei zolate, pînă la construirea cu ajutorul lor a unei rețele, pe baza polivalenței lor ilustrative. Acest fapt duce uneori la reluarea lui, în întregime sau fragmentar, în interiorul aceleiași unități sau la distanțe mai mari.

Lucrarea reproduce citate atît din *Noul Testament*, cît și din *Vechiul Testament* și *Psaltire*. În marea majoritate a cazurilor pasajele scripturale sînt însoțite de indicații exacte privind capitolul și versetul de unde provine fragmentul încorporat textului nostru, fragment delimitat de cele mai multe ori prin semnele citării, fără însă a preciza dacă citatul este reprodus în traducere ori din sursă românească și care anume.

Urmărind aceste indicații în edițiile românești, și unele ediții străine, de pînă la 1683 a textelor scripturale, am reușit să identificăm sursele exacte ale citatelor.

Raporturile cu *Noul Testament* tipărit la Bălgrad în 1648

Compararea pasajelor redate după *Noul Testament* cu cele corespunzătoare din *Noul Testament* de la Bălgrad indică faptul că acesta din urmă a constituit sursa citatelor din evanghelii, epistole și *Apocalips*.

Redăm în paralel cîteva fragmente:

SA	NTB
„Iată, săcerătură-i multă, iară lucrătorii-s puțini. Ce vă rugați domnului săcerăturei ca să scoață lucrători la săcerătura sa" (43^{v}).	„Iată, secerătură-i multă, iară lucrătorii-s puțini. Ce vă rugați domnului secerăturii ca să scoață lucrătorii la secerătura sa". (12^{v}.)

„Nu iubireți lumea, nice célea carele sînt în lume, că cine iubéște lumea nu iaste dragostea Părintelui întru el" (119r).

„Nu iubireți lumea, nice célea carele sînt în lume, că cine iubéște lumea nu iaste dragostea Părintelui întru el" (194r).

Filiația textului de la NTB la SA este în afara oricărui dubiu.

Atitudinea față de textul scriptural este pragmatică. Fragmentele citate sînt însoțite constant de comentarii personale, gîndite în românește. Citatele conțin adesea, în interiorul lor, în paranteză sau nu, explicații, precizări de text, detalieri neaflătoare în original, dar pe care Ioan Zoba le-a introdus pentru facilitarea înțelegerii și pentru o mai bună încadrare în ansamblu.[1]

Ioan Zoba realizează nu de puține ori o necesară detașare de textul scriptural, pe care îl emendează pentru a obține claritatea ideii din noul context în care este plasat.

Neclarități sau greșeli sînt corectate.

Exprimări din NTB care nu erau în spiritul limbii au fost îndreptate: „numai de aș atinge de" (NTB, 48r) este redat „numai de m-aș atinge de" (SA, 59r); „și omorî pre ei" (NTB, 87r), și-i omorî pre ei" (SA, 22v). O topică forțată, cum ar fi: „că voao vă să pare întru iale a avea viața de véci" (NTB, 108v) este adusă la o expresie mai curentă, „că vă să pare voao a avea întru iale viața de véci" (SA, 3'v) [2].

Toate acestea sînt indicații ale lucrului direct cu textul NTB, utilizat după necesitățile interne ale predicii funebre.

Raporturile cu *Psaltirea* tipărită la Bălgrad în 1651

Cu o pondere mai redusă, citatele din *Psaltire* sînt totuși bine reprezentate în textul *Sicriului de aur*.

Pe urma trimiterilor la citatele psalmice am putut stabili că fragmentele respective au fost redate după *Psaltirea* tipărită la Bălgrad în anul 1651.

---

[1] Vezi, de exemplu, f.53r, nota 2, f.55r, nota 4, f.58r, nota 1 etc.

[2] Am notat cu ' (prim) primele patru file ale cărții, numerotate separat de la 1 la 4 și în original.

Pasajele pe care le reproducem în paralel sînt în măsură să aducă dovada materială a filiației menționate mai sus:

SA	PB
„Bine mi-e miie că m-ai smerit, ca să învăț porîncile tale" (21^{v}).	„Bine mi-e mie că m-ai smerit, ca să învăț porîncile tale" (232^{r}).
„Fericitu-i tot cela ce să téme de Domnul și cela ce în căile lui îmblă, că osteneala mînilor tale vei mînca, fericit ești și bine-ți va fi ție" (64^{r}).	„Fericitu-i tot cela ce să téme de Domnul și cela ce în căile lui îmblă. Că osteneala mînilor tale veri mînca, fericit ești și bine-ți va fi ție" (246^{r}).
„Nu vă nădăjduireți în putérnici, în fiii oamenilor, întru carii nu e spășenie. Iase sufletul lui și să întoarce în pămîntul său; într-acéea zi vor peri toate cugetele lui" (122^{v}).	„Nu vă nădăjduireți în putérnici, în fiii oamenilor, întru carii nu e spășenie. Iase sufletul lui și să întoarce în pămîntul său; într-acéea dzi vor peri toate cugetele lui" (268^{v}).

Propovedania a doua citează in extenso din *Psalmul 87*. În textul psalmic propriu-zis este precedat de *summa* (în SA *șumma*), un rezumat al conținutului psalmului, redat și în SA și introdus astfel: „Șumma mai pre larg și mai bioasă a acestui psalom iaste tipărită în *Psaltire* într-acéste cuvinte..." (13^{v}). Rezumatul este îmbunătățit însă ca organizare, oferind o mai mare claritate ideilor. Reproducem în paralel:

SA	PB
„ . . . pohtéște izbăvire de trei féliuri de nevoi:	„ . . . pohtéște izbăvire de trei féliuri de nevoie:
1. Întîiu. Pohtéște vindecare de boala fără de nădéjde.	1. Întîiu, de boală fără nădéjde de vindecare.
2. A doaoa. Pohtéște izbăvire de cutremurile cunoștinței sufletești.	2. De cutremurăturile cunoștinții sufletești.

3. A treia. Pohtéşte cum Dumnezău să fie cu el şi să-i fie lui într-agiutor cînd l-au părăsit pre el toţi priiatinii lui" (13[v]).

3. Pentru că l-au părăsit pre el priiatinii lui" (164[v]).

Sîntem în faţa unor indicii care vorbesc despre raportarea directă, personală, la textul psalmic şi nu după informaţiile unei surse străine.

Raporturile cu *Biblia* maghiară tipărită în 1590 la Vizsoly

Textul propovedaniilor conţine şi numeroase referiri (citate, rezumări sau trimiteri) la scrierile *Vechiului Testament*, de la Cărţile lui Moise la cele ale lui Samuel, de la Cărţile împăraţilor la *Cartea lui Iov* etc. Aceasta înseamnă utilizarea aproape a tuturor părţilor *Vechiului Testament*, deci folosirea unei ediţii integrale.

Cum pînă în 1683 nu există o traducere românească completă (*Palia* — 1582 — [1] cuprindea doar primele două părţi, iar traducerea lui Nicolae Milescu a *Vechiului Testament*, în manuscris fiind, nu a circulat), ne-am îndreptat căutările spre ediţiile integrale maghiare pe care, cel mai probabil, le-a putut folosi în lipsa unui text românesc corespunzător.

Ediţiile maghiare complete apărute pînă în 1683 sînt: Károly Gáspár, *Szent Biblia*, Vizsoly, 1590. Molnár Albert (Szenczi), *Szent Biblia*, ediţia I, Honau, 1608, ediţia a doua, Oppenheim, 1612, Káldi György, *Szent Biblia*, Viena, 1626, Karoly Gáspár, *Szent Biblia*, Oradea, Cluj, 1660—1661.

Divergenţe marcante faţă de textul românesc ne-au determinat să eliminăm ca izvoare posibile ediţiile lui Molnár Albert (Szenczi) din 1608 şi 1612 şi Káldy György din 1626. Ediţia din 1660—1661, la rîndul ei, este o reluare a primei ediţii integrale apărută în 1590.

---

[1] Vezi ediţia V. Pamfil, *Palia de la Orăştie*, Text-facsimile-indice de . . ., Bucureşti, 1968.

Diferențe de text între ediția din 1590 și 1660—1661 în pasaje aflătoare și în *Sicriul de aur* au fost în măsură să ne indice faptul că textul propovedaniilor a utilizat ediția din 1590.

De altfel un amănunt tehnoredacțional tranșează posibila dilemă în favoarea ediției din 1590. Capitolul 31 din *Cartea Pildelor* a lui Solomon are 30 de versete. În ediția din 1590 ultimul verset al capitolului amintit poartă numărul 31, rezultat dintr-o numerotare greșită, după versetul 21 urmînd 23 și nu 22.

Citîndu-se din acest capitol în propovedania a șasea se face trimiterea la „cap 31, stih 31" (SA, 77^{v}), deci după numerotarea greșită din ediția de la 1590.

Motivul pentru care Ioan Zoba a preferat ediția princeps credem că l-a constituit litera mai mare cu care este imprimat textul față de celelalte ediții care, deși mai puțin voluminoase, deci mai ușor maniabile, au însă o literă măruntă care îngreuiază lectura.

Traducerea independentă a unor fragmente din *Vechiul Testament* în perioada marcată de *Palia de la Orăștie* și *Biblia de la București* reprezintă un act important de cultură care suplinea, fie și numai pentru nevoile cărții în discuție, lipsa unei ediții integrale românești[1].

Vom avea în vedere în continuare cîteva elemente de oralitate a textului *Sicriul de aur* sau vizînd funcția fatică a limbajului[2], elemente care sînt mai slab reprezentate în textele traduse ale literaturii vechi, fidelitatea față de original împiedicînd realizarea acestor valori.

Un comentariu urmărind captarea compasiunii auditoriului (sau cititorului) pentru bolnavi, nevoiași, întristați este marcat de prezența autorului care subliniază astfel stăruința asupra ideii: „Atuncea, *zic*, să facem bine cu dînșii,

---

[1] Vezi Anton Goția, *Între „Palia de la Orăștie" și „Biblia de la București"*, în CL, 1982, nr. 1, p. 79—87.

[2] Vezi Roman Jakobson, *Lingvistică și poetică*, în *Probleme de stilistică*, București, 1964, p. 91—92; Paula Diaconescu, *Structura stilistică a limbii. Stilurile funcționale ale limbii române literare moderne*, în SCL, 1974, nr. 3, p. 230—233.

cum Dumnezău încă să facă bine cu noi" (31^{v}). Acelaşi procedeu indică insistenţa asupra ideii la reluarea ei: „N-ară nice îngădui, *zic*, să-şi bată gioc de unsoarea scumpă" se notează la fila 49^{r}, după ce ideea fusese exprimată şi la pagina anterioară. Asemenea punctări se întîlnesc şi în citate, introduse fiind de autorul propovedaniilor: „Întraţi *(zice)* pre poarta strîmtă" (146^{r}).

Uneori comentariile se convertesc în dialoguri purtate de autor cu posibilul interlocutor care ar solicita lămuriri pe marginea textului: „De-aici ară putea întreba cineva [. . .] doară el au fost mai vinovat şi mai păcătos decît ceialalţi?

Răspuns: Ba n-au fost Isaac mai păcătos . . . " (5^{r-v}).

Cu un evident rol dinamizator în beneficiul expresivităţii este folosită interjecţia *iani:* „Aceasta-i dezlegătura cuvintelor, *iani* să vedem şi învăţăturile" (6^{v}); „*Iani* luaţi aminte, creştinilor, cu ce alnicie au vrut să-şi acopere păcatul lor . . ." (159^{v}).

Cu auditoriul (cititorul) se menţine o legătură permamentă atît prin mesajul cărţii, prin problematica dezvoltată, cît şi prin adresări directe, sublinieri ale unor idei, comentarii: „Vedeţi, creştinilor, dintr-acéstea din toate că au bieţii bătrîni şi de ce să bucura şi de ce să văieta" (4^{v}); „Ce cum să nu vă ostenesc cu pilde multe?" (159^{r}); „Pohtiţi pilde?" (164^{v}).

Fără a intra în detaliile unei analize mai complexe, vom încerca să aducem în continuare unele note ilustrînd intenţia didactică a autorului, în bună tradiţie a secolului al XVII-lea, precum şi cîteva exemplificări ale dimensiunii expresive a cărţii. [1]

Prima propovedanie este un compendiu de reflecţii privind senectutea, bucuriile şi tristeţile acestei vîrste, cu îndemnuri la o viaţă echilibrată.

Propovedania a doua, un adevărat lamento al unui suflet încercat, îndeamnă să se observe „că mai mult folos

[1] Vezi şi Octavian Şchiau, *op. cit.*, p. 128.

iase din dăscăliia au din şcola patimelor şi din răbdarea cu pace a nevoilor şi a răutăţilor, decît din curţile . . . dezmierdăciunilor aceşti lumi [. . .]. Că dezmierdăciunile aceştii lumi, în loc de miiare dulce, adapă pre oameni cu otravă amară şi veninoasă, iară şcoala au dăscăliia patimilor otrava încă o schimbă în miiare dulce şi veninul încă-l face să slujască pre sănătatea răutăţilor şi pre ispăsenie" (19^{v}).

În omilia a şaptea îi sfătuieşte „Pre bărbaţii însuraţi cum, deaca le-au dat lor Dumnezău muieri bune, să le cinstească şi să dea har lui Dumnezău pentru acel dar scump şi nepreţuit" (78^{r}), iar pe tineri, „cînd au de gînd să să însoare, să nu caute în féte . . . numai frîmséţea şi avuţiia, ce să caute înţelepţiia şi bunéţele" (78^{r}).

În cuvîntarea a paisprezecea, referindu-se la „purtătura de grije" a părinţilor, copiii sînt îndemnaţi să le dea cinstea cuvenită.

Goana după agoniseală este cuprinsă într-o puternică imagine caracterologică: „Tare să méstecă şi să învăluiesc în agonisîta bunătăţilor dezmierdate (ce cu adevăr otrăvitoare şi trecătoare) a ceştii lumi. Îmblă cu grije neîncetată, cu zi, cu noapte, pre uscat şi pre ape, pre pămînt şi pre mări, în ger şi în căldură, întru întunérec şi în lumina soarelui, în pace şi în vréme de răzmiriţă. Lasă casa şi fămeia şi, cercîndu-şi năroc, să duc departe, cheltuiesc pre cale mult şi să ostenesc; de nice o perire nu gîndesc, numai ce li-i pohta să dobîndească. Iară a căuta célea ce-s mai de treabă şi mai scumpe şi mai stătătoare, foarte tare să lenesc şi să slăbesc. De paguba sufletului nemica nu gîndesc" (136^{r-v}).

Pe linia dimensiunii didactice, cartea realizează remarcabile momente de povestire: „Valtasar, craiul cel putérnic, iară al Vavilonului, să dezmierda în beţie şi, dezmierdîndu-să, cu laudă mare aduse înaintea oaspeţilor săi vasele céle de aur şi de argint, care le prădase tată-său, Navuhodonosor, din beséreca Ierusalimului, cum să bea dintr-acélea el şi oamenii lui . . . Ce fu dezmierdăciunea lui blăstămată. Din care cînd ară fi bînd, iată, ieşiră dégete de om şi începură

a scrie pe părétele polăţii lui craiu. Care văzînd, să spărie şi, de spaimă mare, i să scuturară toate oasele" (46^{v}).

Cu valoare de exemplaritate, cititorului (auditoriului) i se oferă şi cîteva portrete ori notaţii abstract caracterologice: Iov Patriarhul „nu va să măsure înapoi veninul cu venin, nice va să întoarcă înapoi otrava cu otravă, răul cu rău, ce mai vîrtos, cu smericiune mare şi cu cuvinte blînde îi dojenéşte. Lăsînd înapoi cuvintele aspre şi muind inimile pietroase a priiatinilor săi, spune cuvinte veselitoare . . ." (25^{r}).

Portretul femeii bune, din propovedania a şaptea, punctează fiecare trăsătură în perioade sintactice recurente: „. . . muiarea ta care zace acum înaintea ochilor tăi, moartă, era şi creştină, era cătră tine cu dragoste curată, era blîndă şi ascultătoare, era înţeleaptă şi grijitoare casei tale" (78^{v}).

Ipocrizia este surprinsă în cîteva note esenţiale, plastice: „Făţarnic iaste acela care voia şi inima sa o îmbracă într-alte haine, nu în care iaste. Aceasta iaste cînd să véde omul la arătare altul, nu acela ce iaste din fire, ce să arată mai sfînt şi mai bun din afară decum iaste dinlăuntru" (52^{r}).

Vorbind despre grija părinţilor pentru copii, utilizează o densă paletă sinonimică: „Cu adevăr, părinţii pămînteşti încă de nemică nu să bucură mai tare ca de viaţa şi sănătatea şi de binele *feţilor* săi. De aicea iaste cum, cu zi, cu noapte, muncesc cum, pînă cînd vor custa ei, să n-aibă nice o lipsă şi perire *coconii* lor, iară după ce vor muri să rămîie avuţie multă *feciorilor*. Şi vare în ce chip să bucură părinţii de binele *feciorilor* săi, aşea să amărăsc de nevoile lor.

De să va iară tîmpla moarte *pruncilor*, o, Doamne, cît să amărăsc, plîng şi jelesc!" (158^{r}).

Între structurile expresive un loc important îl deţine comparaţia. Este cultivată comparaţia largă, cu manifestă tendinţă de exemplaritate, metaforică: „Să cade, vare în ce chip omul ostenit, cînd va să să culce a durmi, el să dezbracă de veşmintele sale, aşea şi noi să ne dezbrăcăm din

toate hainele grozave și îngreuiate a păcatelor noastre" (68[r]).

În exemplul de mai jos: „răutățile și greutățile s-au apropiiat ca o turmă sau ca un șireag mare" (2[r]), dubla raportare a termenului de comparat este în măsură să-i atragă noi determinări plastice.

Comparațiile, în marea lor majoritate antrenează o mare cantitate informațională, iar prin frecventa lor utilizare imprimă textului o marcantă forță sugestivă.

Bogat reprezentat este și epitetul, cu funcția-i specifică de plasticizare, de caracterizare în planul expresivității [1]. Este cultivat în general lanțul epitetic sau sintagma epitetică: „zilele céle *dezmierdate, înflurite* și *de toată bucuria pline* și anii cei *mulți* și *buni* . . ." (2[v]). Predomină epitetul moral, rezultat din specificul marcat moralizator al cărții: „turma oilor tale céle *sufletești*", „păstori *buni* și *sufletești*". Varietatea determinării epitetice atrage uneori și clasa pronumelor: „Silit-am cu *acest* neam *slăbit* și *întunecat al nostru* a mulțemi . . ." (2'[v]).

La finele acestei prezentări este necesar să menționăm că o bună parte a literaturii signaletice și de referință a reținut lucrarea ca fiind o traducere. Faptul a pornit de la o prezumție a lui Timotei Cipariu [2], după care folosirea citatelor scripturale ca punct de plecare pentru comentarii sau ilustrații ale unor idei ar fi un indiciu în acest sens [3].

---

[1] Vezi Anton Goția, *„Desfășurare ideatică, structură și expresivitate în „Sicriul de aur"*, în *ANNALES Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös nominate*, sectio philologica moderna, tomus III, Budapesta, 1972, p. 81—87.

[2] T. Cipariu, *Principia de limbă și de scriptură*, de . . ., ed. a II-a revăzută și înmulțită, Blaj, 1866, p. 106.

[3] Vezi Szabó Károly, *Régi magyar könyvtár*, Budapest, II-ik kötet, 1885, p. 417; Gh. Adamescu, *Istoria literaturii române*, București, 1915, p. 107—108; Gheorghe Comșa, *Istoria predicei la români*, București, 1921, p. 51—54; N. Iorga, *Istoria Bisericii românești*, vol. I, Văleni, 1908, p. 389; Gabriel Țepelea, Gh. Bulgăr, *Momente din evoluția limbii române literare*, București, 1973, p. 28; Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975, p. 361.

Alegația, însă, după cum sperăm că au arătat notele de pînă aici, nu mai poate rămîne ca o alternativă a originalității textului.

NOTE DE LIMBĂ

FONETICA

Accentul

În general accentul este notat consecvent.

Accentul ascuțit (´) se notează în cuvintele plurisilabice: *răbdáre, súfletului* etc.

Diftongul ascendent *oa* este cel mai adesea accentuat pe primul element: *dóară, apróape* etc. La fel și diftongul *ie*: *viețíi*.

De asemenea, triftongul pronumelui posesiv *meu* este accentuat pe primul element: *míeu, míei*.

Accentul grav (`) este marcat pe cuvintele plurisilabice accentuate pe ultima silabă și pe monosilabice: *întărì, așeà, prè, și* etc., dar nu sînt puține cazurile cînd cuvintele accentuate pe ultima silabă sau monosilabele poartă accent ascuțit: *evréi, mái, vói* etc.

Uneori, pe lîngă accentul principal, se notează și cel secundar: *átúnci, múlțămíre, întrébáre* etc.

O serie de cuvinte au accent diferit de cel actual, din care cel puțin unele exprimă realitatea pronunției în epocă: *acolò, amînduróra, ázima, bólnavă, idóliia, încolò, jívinile, oțápocul, răzmirița, rúgăciune, tipográfie, túlbița, țínéți*.

Sînt și cuvinte care prezintă oscilații de accent: *căróra* și *cărórа; cărúia* și *cărúia; céva* și *cevá; cineva* și *cinevá; cúmva* și *cumvá; míjlocul* și *mijlócul; mirîștea* și *miríștea; mîngîíe* și *mîngíie; predoslóvie* și *predoslovíe*.

Punctuația

Semnele grafice de punctuație (punctul, virgula, punctul și virgula, două puncte, semnul întrebării, semnele citării, parantezele) sînt folosite, în general, cu valoarea cunoscută și astăzi.

Vom aduce în discuție în continuare cîteva valori deosebite ale semnelor grafice.

Asteriscul, rar folosit, are rolul de a trimite la note marginale.

Punctul se întîlnește uneori cu rol de virgulă: „ești putérnic în toate faptele tale. înțelept și minunat ești în giudecata ta" (1r).

Perechea de puncte (. — — —.) are uneori funcția perechii de virgule, încadrînd un enunț explicativ: „fă mie mîncare după voia mea. cade-să a ști cumu-mi place mie. și o adă înaintea mea . . ." (6r).

Două puncte (:) apar uneori acolo unde în mod obișnuit se folosește virgula: „Că întristarea . . . dumnezăiască face pocăință spre ispăsenie: iară întristarea . . . lumească moarte face" (20r).

Deși semnul întrebării este folosit în text, uneori, cu aceeași semnificație, se întîlnește și punctul și virgula: „Întrebarea . . . că ce;" (19v).

Semnele citării, considerate a fi rar utilizate în textele epocii, se întîlnesc cu mare regularitate, marcînd citatele din izvoarele asupra cărora ne-am oprit mai sus. Grafic, se prezintă ca o virgulă dublu marcată, mai mare decît cea din text, și se așează la toate rîndurile citate, în stînga textului.

V o c a l i s m u l

1. Studierea fenomenelor legate de vocalism a reliefat numeroase fapte de conservare a fenomenelor arhaice: *a* accentuat nu a trecut la *ă* în *pasările, cranguri; a* neaccentuat păstrat în *maslinilor, dascal; e* accentuat păstrat în *Belgrad* (Alba-Iulia); *e* aton conservat în *beséreca, cetitori, inema, precépe, preveghea; e* nesincopat în *deregătoriia, derept, înderepta; i* păstrat în *tinără; i* inițial și median conservat în *ispovedi, priimești; o* în *durori; u* menținut în *preut, usteneşti; u* final (fără valoare de articol) notat în *cîmpu, daru, somnu; ă* păstrat în *blăstăm, făméia, săbor, spăria; î* conservat în *îmblă, întră; ğ* notat consecvent în exemple precum *ğioc, ğiudeț;* de asemenea, *dz* apare notat sporadic în *dzua* ș.a.

O altă trăsătură o reprezintă prezența dubletelor corespunzînd dihotomiei conservare / inovație: *den-din, pren-prin, nice-nici, nemică-nimică* etc.

2. Epenteza lui *i* (sau „diftongarea" lui *î*) în cuvinte de tipul *mîine, pîine, cîine* are un statut oscilatoriu [1]:

cu *i*: *cîinilor* (1 atestare)
mîine (1 atestare)
pîine (toate atestările)

fără *i*: *cînii* (două atestări)
mînile (toate atestările)

O situație similară cu cea din *Sicriul de aur* o întîlnim în NTB [2]:

cu i: *cîinilor*
mîinile
pîinea

fără i: *cînilor*
mînile

Faptele de limbă menționate în care se înscrie și *Sicriul de aur* reflecă, așadar, starea graiului din sud-vestul Transilvaniei secolului al XVII-lea [3].

Din idiolectul nostru (cf. și datele oferite de hărțile atlaselor lingvistice) [4], notăm că fonetisme de tipul *pîine* nu mai au astăzi circulație în graiurile din zona orașului Alba-Iulia, ceea ce pare să confirme opinia lui Sextil Pușcariu [5] că, cel puțin pentru regiunile în discuție, fenomenul este în regres.

---

[1] Cf. Ion Gheție, *Evoluția normelor literare în tipăriturile ardelenești de la sfîrșitul secolului al XVII-lea*, în LR, 1973, nr. 5, p. 445.

[2] Cf. și J. Byck, *Noua ortografie și istoria limbii literare*, în LR, 1954, nr. 6, p. 24; Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975, p. 298.

[3] Vezi și Al. Rosetti, *Istoria limbii române de la origini pînă în secolul al XVII-lea*, [București], 1968, p. 507.

[4] *Atlasul lingvistic român*, sub conducerea lui Sextil Pușcariu, Partea I, de Sever Pop, vol. I, Cluj, 1938, h. 49; *Atlasul lingvistic român. Serie nouă*, sub conducerea lui Emil Petrovici, vol. al III-lea, 1961, h. 662.

[5] *Dicționarul limbii române*, tom. I (părțile I—III)—II (părțile I—III), București, 1913—1949, s.v. *cîne*.

3. Din domeniul vocalismului mai notăm și cîteva probleme legate de diftongul *ea* urmat în sílaba următoare de *e*.

În această poziție notația consecventă a diftongului este ѣ (rar ѧ). Schimbarea realității fonetice în silaba următoare atrage după sine schimbarea grafiei: *mѣrge-mergi*. Valoarea *ea* a slovei este confirmată de utilizarea în fonetica sintactică, în legături ca acestea: *prѣceia*, față de *pre aceia*. Aceeași valoare diferită de *e* o probează și alternanța *ačѣsta-ačasta*, cea de a doua grafie indicînd că segmentul corespunzător lui ѣ „conținea" vocala *a*.

Pronumele demonstrativ feminin singular este *ačѣea* (cu diftongul *ea*, acolo unde astăzi avem *e*), fapt care se poate dovedi cu formele ѧцєѧ (aceia — masculin plural —, dar ѧцѣѧ (aceaia) — feminin singular, cele două forme constituind o pereche minimală [1].

Încercînd să stabilim valoarea acestui segment, am urmărit și raportul dintre slovele ѣ, ѧ și ꙗ. Păstrîndu-și în general valoarea cunoscută în paleografia chirilică ꙗ = *ia*, la început de cuvînt sau silabă, ѣ = *ea*, după consoane, ѧ = *ia*, dar frecvent și *ea*, ocurentă mai mult în poziție finală), cele trei slove alternează uneori, cea mai frecventă alternanță fiind ѣ ~ ѧ = ea în diferite poziții.

Este prezentă și alternanța ꙗ~ѧ = *ia*, la finală sau în poziția mediană, precum și ѣ ~ ꙗ = *ia*, Prin prisma acestor date oferite de texul nostru, considerăm că segmentul vocalic notat ѣ în cuvinte de tipul *lѣgе* are valoarea *ea*.

La concluzii similare au ajuns și Al. Rosetti, B. Cazacu, L. Onu, analizînd trăsăturile fonetice ale *Noului Testament de la Bălgrad:* „prin faptul că ѧ alternează cu ѣ (în poziția metafoniei lui *é* înaintea unui *e* din silaba imediat următoare), considerăm că aceste semne oglindesc totdeauna diftongul *ea, ia: trebuiaşte* (. . . scris cu ѧ), *să înţeleageţi* (. . . scris cu ѣ) . . ." [2].

---

[1] Andrei Avram, *Contribuții la interpretarea grafiei chirilice a primelor texte românești*, în SCL, 1964, nr. 1, p. 32.

[2] Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, *Istoria limbii române literare*, vol. I, *De la origini pînă la începutul secolului al XIX-lea*, ed. a doua, revăzută și adăugită, București, 1971, p. 107.

Pentru noi constatarea este cu atît mai prețioasă cu cît se referă la un text aparținînd aceleiași regiuni lingvistice.

Nu numai critica internă a textului susține încheierile *noastre, ci și starea actuală* a graiurilor românilor din jurul Vidinului (R. P. Bulgară) și a țiganilor coritari din Ciocheșina (R. S. F. Iugoslavia).

Românii de pe Valea Timocului au plecat în jurul anului 1700 din Oltenia și conservă în graiul lor *diftongul ea*. Același fonetism este păstrat și în graiul țiganilor din Ciocheșina, plecați după anul 1700 (au în grai cuvîntul *porumb*, plantă introdusă la noi pe la 1678—1688), dintr-o regiune cuprinsă între Olt și București [1].

Sporadic, și în secolul nostru *ea* a mai putut fi notat în nordul Moldovei [2] și Banat [3].

Consonantismul

4. Din analiza faptelor privitoare la consonantism se desprinde ca o trăsătură fundamentală alternanța dur-moale a labialelor: *(Petru-Pătru, trupesc-trupăsc, trupească-trupască, iubesc-iubăsc, să slăbesc-să slăbăsc, merg-mărg, să meargă-să margă, pomeana-pomana, lumească-lumască)*; a dentalelor *(aduse-adusără, puse-pusă, zise-zisără, găsește-găsască, auzind-auzînd, zicînd-zîcînd, înțelége-înțălége, înțeleptul-înțăleptul, înțelesul-înțălesul, puțin-puțîn, țin-țîn)* și a prepalatalelor *(deșert-deșărt, greșesc-greșăsc, ședea-șădea, însătoșează-însătoșază, dojenește-dojănește, grije-grijă, slujesc-slujăsc)*.

Aceste alternanțe pot fi motivate de tradiția grafică și evoluția limbii, de dificultățile legate de notarea unui sunet

---

[1] Vezi Emil Petrovici, *Românii din Serbia occidentală*, în *Dacoromania*, XI, 1936—1938, p. 224—236; Ion Gheție, *Contribuții la istoria trecerii lui* **ea** *la* **e** *(leage>lege). Prezența lui* **ea** *în Muntenia la începutul secolului al XVII-lea*, în LR, 1968, nr. 6, p. 501—508; Virgil Nestorescu, *Diftongul* **ea** *în graiurile românilor din regiunea Vidin (R. P. Bulgaria)*, în LR, 1973; nr. 2, p. 161—165.

[2] Ion Gheție, *Noi contribuții la problema trecerii lui* **ea** *la* **e** *(leage > lege)*, în SCL, 1977, nr. 1, p. 80.

[3] S. Pușcariu, recenzie la Iorgu Iordan, *Diftongarea lui* **e** *și* **o** *accentuați în pozițiile* **ă** *și* **e**, Iași, 1920, în *Dacoromania*, I, 1920—1921, p. 387; Gheorghe Ivănescu, *Problemele capitale ale vechii române literare*, Iași, 1947, p. 226.

mai complex; coexistența în graiul aceleiași persoane a două sunete, unul produs prin evoluție fonetică, celălalt importat din altă regiune și impus prin împrejurări de existență socială; alternanțele se pot datora oscilației existente în vorbirea celui care scrie, căci trecerea de la un sunet la altul s-a făcut treptat, de asemenea e posibil ca scriitorul să aparțină unei zone lingvistice de contact între două subdialecte sau graiuri și deci să vorbească un grai de tranziție sau, în anumite cuvinte, una din grafii să noteze rostirea reală, iar cealaltă modelul etimonului ori al cuvîntului de bază, în cazul derivatelor[1].

Drept sursă a acestor oscilații pentru textul *Sicriului de aur* am reținut apartenența scriitorului la o zonă lingvistică de contact între două subdialecte, vorbitor, așadar, al unui grai de tranziție.

Trebuie să facem mențiunea că, exceptînd cazul lui *z*, pentru toate celelalte consoane pozițiile moi sînt predominante față de cele dure.

Oscilațiile între labialele dure și moi sînt prezente atît în tipăriturile bălgrădene de la mijlocul veacului al XVII-lea, *Noul Testament*, *Psaltirea*, cît și în cele a căror serie a fost inaugurată în 1683 de textul nostru: *Cărare pre scurt spre fapte bune îndreptătoare* (1685), *Poveste la 40 de mucenici* (1689), *Molitvenic* (1689).[2]

Aceste concordanțe între tipărituri din diferite perioade aparținînd zonei lingvistice în discuție nu pot fi, desigur, întîmplătoare. Ele au o sursă comună, care este reflexul în scris al graiului de tranziție din jurul orașului Alba-Iulia care, în secolul al XVII-lea, cunoștea atît rostirea dură cît și moale a labialelor. Și astăzi zona este în vecinătatea unor izoglose între regiuni cu labială dură și moale: *albeață-albață* (harta 125), *beut-băut* (h. 582), *mă îmbet-mă îmbăt* (h. 585), *peară-pară* (h. 1154).[3]

---

[1] Cf. Al. Rosetti, *Istoria limbii române de la origini pînă în secolul al XVII-lea*, [București], 1968, p. 445; Ion Gheție, Al. Mareș, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, București, 1974, p. 44—45 și p. 45, nota 52.

[2] Vezi Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975, p. 298 și 352.

[3] *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania* (material nepublicat).

Studiind dintr-o perspectivă mai largă fenomenul, reflectat în textele și documentele din zona Mureșului, I. Gheție ajunge la concluzii care întăresc interpretarea noastră: „regiunile de la sud de Mureș trebuie să fi cunoscut, în secolul al XVII-lea și, probabil, și înainte de 1600, atît rostirea dură, cît și pe cea moale a labialelor, alcătuind o zonă de tranziție între teritoriul de la nord de Mureș (care durifica) și Muntenia (care cunoștea numai rostirea moale)" [1].

Dentalele dure alternînd cu cele moi (mai frecvent *s, z, ț,* urmate de poziție dură, dar și de poziție moale) se întîlnesc atît în textele bălgrădene de la mijlocul secolului al XVII-lea, cît și în cele tipărite în deceniile opt și nouă (texte menționate mai sus) [2].

Constanța fenomenului și prezența lui alături de alte forme alternante ne impune explicarea lui urmînd aceeași cale ca și în cazul labialelor, ca reflex al graiului de tranziție din jurul orașului Alba-Iulia al secolului al XVII-lea, între nordul și vestul teritoriului lingvistic dacoromân (în care erau cunoscute formele dure ale dentalelor) și sudul (care cunoștea rostirea moale).

În același mod ca și alternanțele labialelor și dentalelor trebuie înțelese și oscilațiile prepalatalelor — reflex al graiului de tranziție. De data aceasta însă sudul cunoștea rostirea dură și nordul pe cea moale.

MORFOLOGIA

Substantivul

Analiza noastră, în domeniul morfologiei numelui, a reliefat existența unor plurale vechi în cuvinte ca: *boale, nuntelor, talpe; ceriure* alături de *ceriuri, lucrure* alături de *lucruri, mînule,* dar mai frecvent *mînile.*

La pluralul unor substantive se întîlnește desinența *ă,* datorată trecerii lui *e* la *ă,* precedat de *r: cară, izvoară.* [3]

[1] Vezi Ion Gheție *op. cit.*, p. 126.
[2] *Ibidem*, p. 298, 352—353.
[3] Vezi și R. Todoran, *În legătură cu pluralul substantivului* **casă** *în graiurile dacoromâne,* în CL, 1972, nr. 2, p. 249—256.

Substantivul *ocă* are pluralul *oce.*[1] *Dicționarul limbii române*, înregistrînd cuvîntul *ocă*, nu-i atestă și pluralul. În textul nostru forma de plural se întîlnește de patru ori, în toate ocurențele cu sensul menționat și în dicționar.

În *poroboculi* (atestare unică în text), dacă nu avem o greșală de tipar, este înregistrată forma *-li* a articolului hotărît enclitic, cu sincopa lui *u*.

Prepoziția *a* cunoaște o singură atestare într-o construcție echivalentă cu genitivul: *înaintea a toți oamenii* (SA 24^{v}; fragmentul în care apare este un citat din NTB).

Articolul

Lipsa notării la singular a articolului hotărît masculin se întîlnește rar: *măriia sa craiu, Domnu Isus Hristos*. Articolul hotărît proclitic pentru masculin, genitiv-dativ singular, este *lui: lui Dumnezău, lui Hristos*. Rar, se întîlnește și *lu: lu Israil*.

Articolul genitival, înaintea substantivelor la genitiv și a pronumelor posesive (informația statistică nu include și articolul posesiv dinaintea numeralului ordinal), apare de 364 de ori, din care 290 acordat și 74 neacordat, repartizat astfel: masculin singular *al* -33-, *a* -33-; feminin singular *a* -209-; masculin plural *ai* -28-, *a* -3-; feminin plural *ale* -20-, *a* -38-.

În epoca veche a limbii, Muntenia și sudul Transilvaniei înregistrează exclusiv formele variabile ale articolului posesiv, în timp ce în celelalte regiuni are circulație *a* invariabil.[2]

În secolul al XVI-lea, totuși, în părțile nordice sînt înregistrate în documente, destul de frecvent, și formele

---

[1] Acest plural este semnalat tot într-o tipăritură a lui Ioan Zoba (*Cărare pre scurt* — 1685) de B. Kelemen, în *Însemnări lexicale (IV)*, în CL, 1970, nr. 1, p. 81.

[2] Vezi Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. II, *secolul al XVI-lea*, ed. îngrijită de prof. univ. J. Byck, București, 1961, p. 109—110; Al. Rosetti, *op. cit.*, p. 538—539; Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, *op. cit.*, p. 86, 99, 120.

variabile, pentru ca, după 1600, în Moldova și Transilvania documentele să înregistreze cu relativă constanță forma invariabilă. [1]

În textul nostru, făcînd abstracție de ocurențele la feminin singular *-a-*, formele acordate, față de *a* invariabil, sînt într-un sensibil echilibru (81 forme acordate, 74 neacordate). O situație similară întîlnim și în *Cărare pre scurt spre fapte bune îndreptătoare*, în care, din 71 de atestări, *al* apare de 54 de ori acordat și de 17 ori neacordat. [2] Prezența ambelor forme este atestată și în NTB, dar aici preponderent este *a* invariabil. [3]

Din aceste date sumare, dar semnificative, reiese pregnant că și sub aspectul întrebuințării articolului posesiv graiul reflectat în *Sicriul de aur* și în alte tipărituri bălgrădene contemporane este unul de tranziție între sudul, care cunoștea forme variabile, și nordul teritoriului lingvistic dacoromân, în care avea curs forma invariabilă.

P r o n u m e l e

Formele atone ale pronumelui personal sînt constant notate cu *î-* protetic.

Pronumele interogativ-relativ *care* cunoștea atît seria variabilă, cît și cea invariabilă, de ponderi sensibil apropiate (257 atestări pentru forma invariabilă și 290 pentru seria variabilă). Cele mai multe neutralizări ale pronumelor relative s-au produs la masculin și neutru singular, iar cele mai puține la masculin plural.

Pronumele *ce* are o frecvență ridicată și este folosit atît pentru nume de obiecte, cît și de ființe.

V e r b u l

Morfologia verbului evidențiază un bogat reper de locuțiuni verbale: *a-și aduce aminte, a da fuga, a-și bate gioc,*

---

[1] Vezi Ion Gheție, Al. Mareș, *op. cit.*, p. 234; Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975, p. 161—162.

[2] Cf. Bela Kelemen, *Cu privire la regimul articolului posesiv (genitival) și al articolului demonstrativ (adjectival) în secolul al XVII-lea*, în CL, 1966, nr. 1, p. 30.

[3] Vezi Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, *op. cit.*, p. 107.

a-și face milă, a avea putere, a da răspuns, a da război, a băga în seamă, a pune sfîrșit etc.

Pasivul analitic este bine reprezentat și apare construit mai ales cu formele etimologice scurte ale auxiliarului: *e zisă, cumu-i scris, îs cuprinse.*

Pasivul reflexiv, cu o pondere similară celui analitic, înregistrează ocurențe și la alte persoane decît la persoana a treia: *mă voiu lua, m-aș răpi.*

Complementul de agent pe lîngă posesivul reflexiv cunoaște o frecventă întrebuințare: *să veselesc părinții de viiața și de sănătatea feților, să amărăsc de răul și de perirea lor.*

Unele analize [1], după care în limba română veche pasivul reflexiv are o pondere mai mare față de cel analitic, iar complementul de agent este întrebuințat mult mai des pe lîngă pasivul cu *a fi*, nu găsesc o confirmare deplină în textul nostru, faptele avînd o altă distribuție. Pasivul analitic și cel reflexiv au o pondere apropiată, iar complementul de agent este bine reprezentat pe lîngă acesta din urmă.

Verbul *a putea* cunoaște la persoana întîi atît forma *pociu*, cît și *pot*. *Pot* este, de altfel, singura atestare a unei variante verbale cu dentala refăcută analogic. Refacerea analogică este doar sporadic înregistrată în limba cărților și a documentelor aparținînd epocii vechi a limbii, formele iotacizate constituind norma generală în secolele al XVI-lea și al XVII-lea.

Conjunctivul unor verbe de conjugarea a patra prezintă desinența *-ă* în loc de *-e*, după *r*: *să-l omoară, să pogoară.*

Variantele *vei, va, vom* ale verbului *a vrea*, pe lîngă valoarea de auxiliar, o cunosc și pe cea predicativă: *ce vei să faci, face-vei, nu vom să ne dezbrăcăm.*

Imperfectul prezintă formele general cunoscute în limba veche: *fugiiai, grăbiia, să lipiia* etc.

Auxiliarul perfectului compus, persoanele a treia, singular și plural, prezintă aceeași formă, *au*. Nu se întîlnește nici o atestare la persoana a treia cu *a* sau *o*, deși documentele de la începutul secolului al XVII-lea, dar mai ales după 1700, înregistrează varianta *o*.

---

[1] Vezi Elena Berea, *Observații asupra diatezei pasive în limba română*, în SCL, 1966, nr. 5, p. 569—570, 578.

Norma mai mult ca perfectului o reprezintă variantele perifrastice compuse cu auxiliarul *a fi* și participiul trecut. De ponderi diferite, mai mult ca perfectul cunoaște trei tipuri. Primul are auxiliarul la perfectul compus, urmat de participiul verbului: *am fost ascuns fața mea.* Al doilea, cu mai puține atestări, are auxiliarul la imperfect, urmat de participiul trecut: *era murit, era slujit.* Al treilea tip este reprezentat de formele sintetice: *mersése, pusése.*

Auxiliarul conjunctivului perfect cunoaște doar forme variabile: *să fie avut, să nu fie făcut.*

La condiționalul perfect se întîlnesc forme construite cu auxiliarul *a vrea* la perfectul compus, urmat de verbul care se conjugă la infinitiv: *nu mi-au vrut putea strica, au vrut trebui să meargă,* varianta curentă fiind însă de tipul *aș fi spus.*

A d v e r b u l

Textul vehiculează un bogat inventar de adverbe și locuțiuni adverbiale: *aciiași* (=îndată), *adins, aiave, aiurea, amu, ba, depreună, față fățîș, în vréme, mainte, pre cale, pre supt cumpăt, tabere* („. . . îmblară *tabere* împregiurul cortului mieu . . ."), *tocma* etc.

SINTAXA PROPOZIȚIEI

S u b i e c t u l

Spre deosebire de textele secolului al XVI-lea, unde infinitivul cu rol de subiect apare relativ frecvent, în textul nostru infinitivul cu acest rol cunoaște o întrebuințare redusă.

Cu această funcție apare pe lîngă verbe impersonale și este precedat de prepoziția *a*: „Nu e bine *a să prigoni* cu Dumnezău" (85^r); „Cîtu-i de mare nebunie *a petréce* omul viață ca acéea în care n-ară vrea să moară!" (10^r).

Subiectul exprimat prin substantiv este uneori reluat prin pronume personal. Reluarea are loc numai la distanță, după intercalări de dimensiuni diferite, de lungimea unui atribut adjectival sau a unei atributive: „. . . darurile célealalte *iale* să numără între céle daruri mai slabe carele pot

dărui şi oamenii . . ." (75r), „ . . . patimile noastre ce pătim în ceastă lume, *iale* ţin numai cîtu e o clipitură de ochi" (120r).

Mult mai rar, subiectul exprimat prin pronume personal apare reluat în cadrul frazei: „ . . . de-ară fi *el* în locul lor, *el* nu i-ară întrista, ce i-ară veseli pre dînşii . . ." (84v).

Procedeul reluării la distanţă prin pronume personal a subiectului este o caracteristică a textelor netraduse sau a celor traduse, dar cu o slabă influenţă a modelului străin în sintaxă. [1]

Predicatul

Un procedeu foarte frecvent este omiterea predicatului cînd a fost exprimat anterior sau cînd poate fi subînţeles: „A treia hasnă ⟨iaste⟩ veselitoare" (8v), „Cînd au grăit acéstea Isaac Patriarhul? Răspuns: Atunci ⟨au grăit⟩ cînd era aproape de moarte" (6r).

Cu o marcată frecvenţă se întîlneşte infinitivul pe lîngă verbul de modalitate *a putea*: „ . . . ai putea *întreba:* ce poate fi unde Dumnezău aşea au ascuns zuoa morţii oamenilor . . .? (9v), „ . . . apele mării nu o pot *stînge* . . ." (17r).

Uneori predicatul poate fi exprimat printr-un adverb predicativ: „O, *ferice* de aceia oameni carii îmblă cu gătitură bună . . ." (69r).

Semnalăm şi prezenţa funcţiei interne pentru subiect şi predicat: „ . . . *mîngîiarea mîngîie* pre-aceia carii sînt supăraţi" (28r).

Acordul predicatului cu subiectul

Ca regulă generală, predicatul se acordă cu subiectul în număr şi persoană.

Subiectul multiplu, cu termenii în raport de coordonare adversativă, are predicatul la singular[3]: „Nu odihnă, ce osteneala-i *va* surpa pre prigonitori . . ." (85r).

---

[1] Vezi Elena Carabulea, *Repetarea şi reluarea subiectului în limba română din sec. al XVI-lea — al XVIII-lea*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti*, Bucureşti, 1965, p. 109.

[2] Vezi şi G. Gruiţă, *Acordul în limba română*, Bucureşti, 1981, p. 98.

Subiectul multiplu, cu unul sau mai mulți termeni la plural, are predicatul la plural: „Iară înțelepciunea, bunéțele, smereniia, frica dumnezăiască *vor rămînea* și după moarte . . .“ (71^{v}).

Subiectul multiplu cu ambii termeni la singular înregistrează predicatul, cel mai adesea, la plural, dar pot apărea și situații cu predicatul la singular, reprezentînd un acord prin atracție[1]: „ . . . poarta cea largă și calea lată *duce* în perire . . .“ [2] (136^{r}), „Moartea trupască și trécerea din ceastă lume a iubiților lui Dumnezău nu *e moarte*, ce numai somnu dulce“ (65^{v}). În ultimul exemplu acordul s-a făcut cu primul subiect, acesta reluat fiind și ca nume predicativ. În exemplul: „Zilele omului sînt ca iarba, ca floarea cîmpului așea *înflurește*“ [3] (2^{v}), acordul s-a făcut cu atributul subiectului (omului).

Exemplul: „Ticăloasele și biatele, neputincioasele bătrînéțe cînd să apropie de moarte 2 lucruri au deprins a face. Întîiu. *Jeluiaște, plînge* și-*și varsă* lacrămile sale . . .“ (2^{r}) reprezintă o situație de acord după înțeles.[4] Termenul cu care se acordă predicatele subliniate este subînțeles și se află la începutul propovedaniei care este destinată pentru împrejurarea „Cînd moare *omul* bătrîn și înțelept“.

Complementul direct

În calitate de morfem al acuzativului, *pre (pe)* se folosește cu remarcabilă constanță pe lîngă nume proprii, nume comune de persoană, formele accentuate ale pronumelor personale, demonstrative, nehotărîte și, mai rar, pe lîngă pronumele relative: „ . . . ne dojenéște *pre* noi *pre toți* . . .“ (31^{r}), „ . . . *pre* soțul bun numai Dumnezău-l poate da . . .“ (75^{v}).

Pe lîngă pronumele relativ, *pre* morfem apare mult mai rar, pronumele relativ *care* oferind și cele mai multe cazuri de nonocurență: „Afla-vei și cuvinte [. . .] ⟨*pre*⟩ care le-am

[1] *Ibidem*, p. 91—92.
[2] Exemplul este un citat din NTB, f. 9^{v}.
[3] Exemplul este un citat din PB, f. 194^{r}.
[4] Vezi G. Gruiță, *op. cit.* p. 114; Elena Carabulea, *Acordul după înțeles și prin atracție în limba română*, în LR, 1965, nr. 5, p. 603.

pus după obiceaiul cum grăiesc pre acéste locuri" (4'v), „⟨*pre*⟩ carii s-au întristat de moartea acestuia, veselește-i!" (91v).

Aceste fapte confirmă opinia conform căreia morfemul *pre (pe)* este un fapt românesc,[1] evolutiv dinspre situația prezentată de textele secolului al XVI-lea către faza actuală, proces din care, pentru secolul al XVII-lea, am surprins o secvență sincronică.

Complementul direct se întîlnește și reluat sau anticipat prin forme atone ale pronumelui personal în acuzativ.

Reluarea are loc mai ales cînd complementul direct este înaintea verbului și este exprimat prin substantive articulate sau precedate de determinanți[2]: „. . . bîrna ce iaste în ochiul său nu *o* cunoaște . . ." (52v), „. . . pămîntul Canaanului Dumnezău *îl* déde și-l împărți israiliténilor" (72v). Sînt și cazuri în care reluarea nu a avut loc: „. . . bogățiile pămînteşti ⟨*le*⟩ pot da și oamenii . . ." (75v).

Cînd complementul direct este exprimat prin pronume, reluarea înregistrează fluctuații mai mari, în sensul unei mai frecvente atestări a situațiilor cu complementul direct nereluat: „Aceasta ⟨*o*⟩ adeverează dulce Mîntuitoriul nostru" (65v), „. . . . auzi . . . cum că va muri fiiul lui pre carele ⟨*îl*⟩ născuse lui David muiarea lui Urie" (62v). Exemplele cu complementul reluat sînt totuși bine reprezentate: „. . . . de multe ori și pre aceia, pre care *îi* iubéște . . ., sloboade nevoi și răutăți" (18r).

Anticiparea complementului direct are loc mai ales cînd, substituind nume de persoană [3], este exprimat prin pronume

---

[1] Vezi Nicolae Drăganu, *Morfemele românești ale complementului în acuzativ și vechimea lor*. București, 1943, p. 130; Liviu Onu, *L'origine de l'accusativ roumain avec p(r)e*, în *Recueil d'études romanes*, București, 1959, p. 187—209; Florica Dimitrescu, *Despre* pre *la acuzativ în limba textelor traduse din slavă în secolul al XVI-lea*, în SCL, 1960, nr. 2, p. 219 —226.

[2] Vezi și Finuța Asan, *Reluarea complementului în limba română*, în *Studii de gramatică*, III, 1961, p. 94.

[3] Cf. și I. Coteanu, *Anticiparea complementului prin pronume, o regulă gramaticală nouă?*, în LR, 1963, nr. 3, p. 244.

personal: „ . . . că ce nu *mă* miluiți pre mine?" (26^{v}), „ . . . *te* pot face pre tine înțelept . . . " (3'^{v}).

Complementul indirect

Textul studiat oferă exemple de complement indirect exprimat prin diferite părți de vorbire la cazul acuzativ cu prepoziție *(de, pentru, de la, pre* ș.a.): „Ferice *de ceia* cu inima curată . . ." (67^{v}), „. . . lui Dumnezău nu-i dau har *pentru fiii și fiiele lor* . . ." (64^{v}); în cazul dativ: „Ilie au fost *lui Eliseiu* și stăpîn și dascăl . . ." (37^{r}); sau prin verb la infinitiv: „ . . . să fie gata *a face* bine cu surumanii . . ." (10^{r}), „ . . . silit-am cu acest neam . . . al nostru *a mulțemi* . . ." (2'^{v}).

Ca și complementul direct, complementul indirect în cazul dativ poate fi reluat sau anticipat[1]: „Și mai bună-*i* iaste lui cu mult zuoa morții de cum *i*-au fost zuoa nașterii lui" (56^{r}), „ . . . nume ca acela de bucurie . . . nu *i* se cuvine ei . . ." (126^{r}).

Întîlnim de asemenea și situații în care n-a avut loc marcarea complementului indirect și prin pronume aton: „. . . așea ⟨*îi*⟩ place lui Dumnezău . . ." (20^{v}), „Ce ⟨*i*-⟩ au fost Ilie Prorocul lui Eliseiu . . .?" (36^{v}).

Cele arătate mai sus referitoare la complementul direct și indirect îndreptățesc, credem, constatarea că, dincolo de fluctuații, textul aduce mărturia instalării expresiei scrise pe un drum apropiat de consecvență în folosirea lui *pre (pe)* ca morfem al acuzativului și a pronumelor conjuncte ca mărci de anticipare sau reluare a complementului direct și indirect.

Elementul predicativ suplimentar

Predicativitatea suplimentară apare exprimată prin adjective și substantive precedate sau nu de prepoziții: „ . . . acolo au rămas *săracă și jealnică*" (132^{v}), „ . . . trupul ei încă să

[1] Vezi și N. Saramandu, *Reluarea și anticiparea complementului indirect exprimat prin substantiv în limba română din secolul al XVIII-lea*, în SCL, 1966, nr. 4, p. 423—433; Maria Rădulescu, *Topica complementului pronume personal aton în limba română în secolul al XVI-lea*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti*, București, 1965, p. 731—737.

va scula *în slavă şi în fericăciune nespusă şi întru fără moarte . . .*" (68[r]).

N e g a ţ i a

Cel mai frecvent indice pentru exprimarea negaţiei este adverbul *nu*. Pe lîngă acesta se mai întîlnesc adverbele negative: *nemică, nici, nicecum, nicecând, ba*, pronumele sau adjectivele negative: *nime, nice una, nice unul*, de cele mai multe ori însoţind adverbul de negaţie *nu*.

Nici se întîlneşte adesea corelat cu *nu*: „ . . . *nice* apele mării *nu* o pot stînge . . . " (17[v]). Corelat cu el însuşi, *nici . . . nici* apare atît în frază, cît şi în propoziţie: „ . . . *nice* început are, *nice* sfîrşit nu va avea . . ." (12[v]); „ . . . *nice* înţelepţii, *nice* bătrînii nu pot şti zuoa morţii lor . . ." (9[v]).

Negaţia simplă şi dublă, precum şi lipsa dublei negaţii, prezintă o structură similară cu celelalte texte din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, în sensul că construcţiile cu negaţia simplă (cu excepţia lui *nu*) sînt mult mai rare în raport cu cele care au negaţia dublă, iar dintre cuvintele negative (mai puţin *nu*), doar *nici* mai păstrează posibilitatea de a construi negaţia singur şi aceasta numai atunci cînd apare în construcţii care se află în vecinătatea altora în care adverbul *nu* a fost exprimat. Este vorba, de fapt, de o lipsă a reluării sau anticipării negaţiei duble.

Folosirea expletivă a negaţiei se întîlneşte în propoziţiile temporale după locuţiunile conjuncţionale *mai nainte de ce, pînă cînd* [1]: „ . . . urîse pre Isav . . . mai nainte de ce *n*-ară fi născut . . . " (102[r]), în propoziţiile completive după conjuncţia *cum că*: „Că ce au zis cum că el *nu* căce-i foarte bătrîn, ce încăşi nu ştiia dzua morţii sale?" (5[r]), după verbul *a opri* urmat de conjunctiv: „ . . . ne opreşte Dumnezău cum să *nu* mai facem păcatele ce-am făcut . . ." (21[v]).

---

[1] Georgeta Ciompec, *Observaţii asupra exprimării negaţiei în limba română din secolele al XVI-lea — al XVIII-lea*, în SCL, 1969, nr. 2, p. 145—154.

În ciuda relativei varietăți a situațiilor în care poate fi întîlnită, negația expletivă are totuși o frecvență redusă în textul nostru.

SINTAXA FRAZEI

Coordonarea

1. Raportul de coordonare copulativă se realizează cu ajutorul conjuncțiilor *și, iară*: „. . . să putem lua aminte că sîntem și noi trecători *și* n-avem în ceastă lume oraș stătătoriu . . .“ (113^{v}), „. . . această lume iaste cîmpul taberei, *iară* iubiții lui Dumnezău sînt toți vitéjii lui . . .“ (111^{v}).

Aspectul negativ este marcat prin *nici . . . nici nu, nu . . . nice nu*: „. . . *nu* să află, *nice nu* să găsește . . .“ (45^{r}).

Propozițiile copulative se leagă și prin elemente corelative: *nu numai . . . ce . . . încă, nu numai . . . ce . . . și*: „. . . faptele bune *nu numai* ce să vor pomeni la dzua de-apoi, *ce* să vor *și* turna înapoi . . .“ (30^{v}).

În textul nostru nu am întîlnit conjuncția copulativă *e* care, de altfel, și în secolul al XVI-lea are o prezență scăzută [1].

2. Coordonarea adversativă este marcată prin conjuncțiile *ce (ci); iară, dară*: „. . . o, Doamne, pre mulți ai săturat de răutăți, *ci* iară i-ai miluit“ (12^{v}); „. . . numai părinții și maicele o pricep . . . *iară* partea cea mai mare a oamenilor nu o pot simți . . .“ (163^{v}); „Cît era amărît ticălosul boiariu . . . *dară* încă auzind véste de moarte cum să nu fie fost amărît?“ (59^{v}).

În *Gramatica limbii române* se arată că între conjuncțiile adversative există o gradație privitor la intensitatea opoziției, gradul de intensitate cel mai înalt fiind realizat prin conjuncția *ci*, după coordonată negativă, *dar* și *însă* exprimînd o intensitate medie; *iar* are o valoare adversativă slabă. [2]

---

[1] Cf. *Pravila ritorului Lucaci*, Text stabilit, studiu introductiv și indice de I. Rizescu, București, 1971, p. 108.

[2] *Gramatica limbii române*, vol al II-lea, ed. a II-a, revăzută și adăugită, București, 1963, p. 224, 250.

În textul nostru, în ce privește conjuncția *ce (ci)*, întîlnim o situație identică, atît în frază, cît și în propoziție, intensitatea maximă a opoziției realizîndu-se după propoziții sau verbe negative. De altfel, prin frecvența mare pe care o cunoaște, *ce (ci)* este conjuncția adversativă prin excelență. Privitor la *dară* și *iarăși*, situația este diferită, în sensul că putem constata o relativă identitate între gradele de opoziție pe care le introduc în frază.

3. Raportul de coordonare disjunctivă este mult mai rar în frază decît în propoziție.

Propozițiile disjunctive se leagă prin *au, sau*: „. . . să ispitim *sau* să cercăm . . ." (111^{v}); „. . . să vor păgubi *au* vor peri . . ." (100^{v}).

Ambele conjuncții au o pondere apropiată în realizarea raportului disjunctiv în frază.

4. Coordonarea conclusivă dispune de mijloace mai numeroase de realizare decît celelalte relații de coordonare: *dară, deci, drept (derept) acéea, drept (derept) însă, și așea*: „. . . numai de la Dumnezău iaste muiarea bună, *deci* de la Dumnezău să o caute . . ." (78^{v}); „Trebuiaște *dară* cum mai nainte să ținem războiu . . ." (21^{r}); „. . . eu-s săracă și plină de amărăciune: *derept însă* chemați-mă Mara (cade-să a ști: amărăciune)" (127^{r}); „. . . nime n-au fost ca să nu fie călcat poruncile lui Dumnezău *și așea* toți au pățit nevoi și scîrbe . . ." (129^{r}).

Conjuncția *dară*, bifuncțională (adversativă și conclusivă), se întîlnește cu precădere în realizarea raporturilor conclusive.

Subordonarea

Din larga gamă reliefată de analiza raporturilor de subordonare ne vom opri doar la cîteva.

1. Propoziția predicativă

Dintre verbele susceptibile de a regiza o subordonată predicativă *(a fi, a deveni, a se face, a ieși, a ajunge, a însemna)*, doar *a fi* și *a se face* prezintă indici de verbe copulative. *A se face* se întîlnește numai intrapropozițional, deci doar *a fi* admite în frază propoziții predicative, care se pot introduce prin: *cum . . . să, că*: „De-aicea iaste *că*, simțind mîna lui Dumnezău, nu pot răbda cu răbdare de pace . . ." (8^{r}).

Predicativa face parte dintre propoziţiile cu frecvenţă scăzută.

2. Propoziţia completivă directă

Cele mai frecvente elemente introductive ale completivelor directe sînt conjuncţiile: *că, cum, să, ca să, cum că, cum să:* „. . . bine véde Dumnezău *că* . . . mult folos iase din dăscăliia au din şcola patimelor . . ." (19^{v}); „. . . cu un cuvînt va să zică *cum că* . . . s-au mulţit nevoile şi răutăţile . . ." (17^{v}); „. . . dezmierdăciunile fac *cum* oamenii *să* să zăuite . . . de pre moartea lor . . ." (20^{r}).

Completivele directe pot fi introduse şi prin relativul *ce*, însoţit sau nu de conjuncţii: „Vezi . . . *ce*-au păţit Iov Patriarhul?" (18^{v}).

În fraza de mai jos completiva directă este juxtapusă faţă de regentă: „. . . rugăm pre cetitori, unde veţi afla greşit, cu duhul blîndeţelor îndreptaţi . . ." (4'^{v}).

3. Propoziţia subordonată opoziţională apare puţin fixată: „Tu încă ai avut bărbat bun, drag şi temătoriu de Dumnezău şi, iată, acum ai rămas săracă, fără de bărbat" (135^{r}). Lipsa conectivelor specifice permite şi alte interpretări, raportul opoziţional existînd doar ca element al conţinutului semantic.

4. Propoziţia subordonată cumulativă este la limita raportului de coordonare copulativă: „. . . . noi *nu numai* din prostie şi din neştiinţă am greşit . . . ce mai tare am făcut păcate din ştiinţă şi din orbiciune . . ." (79^{r-v}).

5. Propoziţia subordonată de excepţie se introduce prin conectivul *fără numai:* „. . . ei alta nu pot aştepta, *fără numai* şi lor, prin oameni, să li se vérse sîngele . . ." (98^{v}-99^{r}).

În fraza: „Să să îndémne derept însă aceia . . . şi trupurile soţilor săi, *alegînd de* au trăit traiu dumnezăiesc, cu cinste să-i îngroape" (154^{r}), considerăm că propoziţia introdusă prin *alegînd de* este o subordonată de excepţie, dar cu regentul avînd verbul la forma pozitivă. Propoziţia în discuţie nu este condiţională, planul din regentă nefiind condiţionat de cel din subordonată. Valoarea de excepţie se realizează prin cerinţa de a marca în plus, excepţional, planul acţiunii din regentă (soţilor care au trăit o viaţă dumnezeiască să li se acorde o cinste deosebită).

Sîntem, deci, credem, în fața unei variante a propoziției subordonate de excepție al cărei verb regent este la forma pozitivă.

La nivelul propoziției îi corespunde complementul circumstanțial de excepție legat de un verb pozitiv: „Veselește pre toți întristații, *alegînd* pre aceia carii din nașterea lor n-au pățit nice un bine" (123^{v}), cu *alegînd* intrapropozițional, tăietura propoziției fiind după *aceia*.

Sintaxa propoziției și a frazei evidențiază caracterul conservator al textului nostru cu privire la tipul de conective și distribuția acestora. Astfel, dacă conjuncția *cum*, cu o largă circulație în secolul al XVI-lea, înregistrează, în general, o accentuată scădere, în cel următor, în textul propovedaniilor, cunoaște o frecventă utilizare. Considerată ca exclusiv specifică secolului al XVI-lea [1], conjuncția *căce* se întîlnește și în textul nostru, e drept, cu o redusă funcționalitate, pentru ca o conjuncție cum e *deși*, frecventă în scrierile secolului al XVII-lea [2], în *Sicriul de aur* să cunoască o singură atestare.

LEXICUL

Vom prezenta, pe clase etimologice, lexeme dispărute din limbă, puțin cunoscute sau cu sensuri diferite de limba actuală.

Elementul latin

1. Cuvinte dispărute din limbă, puțin cunoscute sau cu fonetisme diferite de limba actuală:

astruca (a înmormînta, a îngropa): „cu întristare cuvioasă ⟨cade-să⟩ . . . a-l *astruca* în rînza „pămîntului" (155^{v}).

căsătoriu (căsătorit): „oamenii *căsători* (însurați) țin avuțiia lumii în loc de nemica cînd n-au prunci" (63^{r}).

---

[1] Cf. Mioara Avram, *Evoluția subordonării circumstanțiale cu elemente conjuncționale în limba română*, București, 1960, p. 161.

[2] *Ibidem*, p. 161.

custa (a fi în viață): „nime nu poate . . . *custa* așea îndelung cum să poată ști . . . zuoa morții sale" (9r). În textul nostru verbele *a custa* și *a trăi* nu sînt sinonime. După cum ilustrează și exemplul: *„să trăim*, pînă vom custa, cu rugăciuni și cu preveghére" (10r), *a trăi* are sensul de „a-și petrece viața", iar *a custa* „a exista, a fi în viață".

delunga (a îndepărta, a alunga): *„delungat-ai* de la mine cunoscuții miei" (14v).

fericat (fericit): „Dumnezău . . . în loc *mai fericat* au dus pre fiiul vostru . . ." (167r).

fur (hoț): „închide . . . ușea casei sale . . . să nu între *furii* și tîlharii" (68v).

păsa (a merge, a se duce, a trece): „scoală și *pasă* sus în Vetel" (149v) (se întîlnește numai în variante la modul imperativ).

sămcea (vîrful boldului): „⟨î⟩i greu în *sămceaua* strămurării a zvîrli" (15v). Cuvîntul apare numai ca citat din NTB.

strămurare (băț ascuțit pentru îndemnat vitele la mers). Se întîlnește numai în citatul reprodus mai sus.

șterc (așchie de lemn): „fățarnic iaste și acela carele caută oțapocul *(ștercul)* în ochiul fratelui său . . ." (52v).

2. Cuvinte cu sensuri diferite de limba actuală:

căuta (a se uita, a cere): „Dumnezău *caută* din ceriu spre fiii oamenilor" (129v) „. . . nice să laudă Dumnezău că *va căuta* sîngele filisténilor din mîna lui Samson" (95v).

Majoritatea atestărilor au însă sensul cunoscut și astăzi:

cerca (a căuta): „⟨cuvintele⟩ afla-le-vei într-alte cărți, *cercînd* cu de-adins" (4'v).

chiar (clar, limpede): „ca să le putem mai *chiar* și mai luminos înțelége, să vedem acéste trei întrebări . . ." (16v).

contenit (interzis, oprit): „au mîncat din poamele pomului oprit și *contenit*" (169v).

fămeie (membrii familiei, persoanele dintr-o casă, familie): „Cînd moare cineva care iaste sîngur, dé i-au murit toată *fămeia* lui" (80r).

învăța (a se conforma): *să ne învățăm* vrerii lui Dumnezău" (3'^{v}).

rost (gură): „ne dojenește însuși Dumnezău prin *rostul* lui David" (123^{r}).

Elementul slav

1. Cuvinte dispărute, puțin cunoscute sau cu forme diferite de limba actuală:

cămetină (vrednică, cinstită): „muiarea *cămetină* și înțeleaptă cine o găsește, prețul aceiia întrece prețul carbunculușului" (74^{v}).

ciudi (a se) (a se mira): „să mir și *să ciudesc* ⟨de⟩ pornitura părinților . . . cătră coconașii lor" (163^{v}).

dosadă (neplăcere, supărare, ocară): „patimile și *dosăzile* . . . povățăsc pre oameni cătră Dumnezău" (58^{v}).

dosădi (a ocărî, a insulta): „cine vă *dosădește* pre voi, pre lumina ochilor lui Dumnezău *dosădește*" (106^{v}).

hrabos (curajos): „*hrabos*, fără de frică, odihniia" (148^{v}).

iuboste (iubire): „dragostea și *iubostea* spurcată, pentru acéea omorî David craiu pre Urie" (99^{v}).

nișotă (lipsă): „Dumnezău . . . ne-au agiutat . . . cum tipografiia rumânească să o rădicăm . . . după *nișotа* preuților românești" (2'^{v}).

plașcă (mantie): „au despărțit Ilie cu *plașca* lui învălită apa Iordanului (35^{v}).

porobоc (copil): „inimile părinților . . . nu să pot întrista mai tare ca de boala grea . . . a pruncilor sau *porobocilor*" (61^{v}).

zbici (a bate): „*zbicește* și ceartă Dumnezău pre ai săi" (87^{v}). Marginal este notat *bate*.

2. Cuvinte cu sensuri diferite de limba actuală:

dojeni (a îndemna): „ne *dojenește* pre răbdare de pace" (24^{v}).

nemernic (străin, pribeag): „strein sînt eu la tine și *nemérnic*" (19^{r}).

polată (palat) „iată, ieșiră dégete de om și începură a scrie pe părétele *polății* lui craiu" (146^{v}).

protivi (a se) (a se împotrivi): „să *protivéşte* vitleiménilor să nu o chéme Naomiia" (126v).

trudi (a chinui, a tortura): „diiavolul l-au cerut . . . din mîna lui Dumnezău cum ... să-l *trudească*" (26v).

Cuvinte formate pe teren românesc

Cuvinte dispărute, puţin cunoscute sau cu sensuri diferite de limba actuală:

adeverinţă (motiv, cauză): „oca = pricina au *adeverinţa*" (4'v).

bunătate (avere, bogăţie): „suflete, ai multă *bunătate* strînsă . . . odihnéşte, mănîncă, bea" (45r).

cunoştinţ (cunoscut): „*cunoştinţii* miei mă uitară pre mine" (25v).

fericăciune (fericire): „Dumnezău [. . .] le dă... odihna şi *fericăciunea* de vecie" (106v).

măros (îngîmfat): „Veselésţe pre aceia carii ţin... nu cu *măroşii* ce cu plîngătorii şi cu blînzii" (146r).

scutitor (apărător): „*scutitoriul* direpţilor iaste Dumnezău" (131v).

venit (cel care vine, oaspete): „Văduva şi *venitul* omorî-l-vor" (162v).

Elementul maghiar

1. Forme dispărute din limbă:

biuşug (belşug): „în pace lină şi în *biuşug* mare au trăit 23 de ani" (2'r).

formălui (a forma, a crea): „*am formăluit* lumina" (33r).

hiclean (viclean): „acest meşterşug *hiclean* socotise diiavolul împrotiva lui Isus" (53r).

2. Cuvinte cu sensuri schimbate:

birui (a avea în posesiune, a(-şi) stăpîni): „prin răbdare de pace *să-şi biruiască* sufletele" (53r); uricele ... mainte

de ce le *biruiesc* oamenii, de vréme să cunosc ale cui vor fi" (73^{v}).

Elementul turcesc

Cuvinte și sensuri dispărute din limbă:

halcă (cerc de metal la jocul oriental numit gerid): „vor lua alergătorii la *halcă* dobînda lor" (50^{r}).

săhăidac (tolbă): „ia-ți armele, *săhăidacele* și arcul tău și... vîneadză-mi vînat" (6^{r}).

Cuvinte de origine obscură

Cuvinte dispărute din limbă și sensuri schimbate:

ticălos (biet, sărman): „vréme... tristă au fost agiuns bietul *(ticălosul)* Iov" (89^{v}).

zgău (pîntece): „rodul pîntecelui sau *zgăului*" (64^{r}).

Din perspectiva istoriei culturale, un loc de notorietate între textele literaturii noastre vechi i-a adus cărții menționarea unor cuvinte de circulație regională utilizate în text, prin cunoscuta formulare din prefața adresată cititorilor: „Afla-vei și cuvinte, pentru că rumânii nu grăim toți într-un chip, cum iaste: *oca* = pricina au adeverința, *în alean* = împrotivă, *hasna* = folosul, *alduiala* = blagosloveniia și altele, care le-am pus după obiceaiul cum grăiesc pre acéste locuri".

Acest fapt a făcut ca literatura de referințe să o rețină constant, atunci cînd se făcea trecerea în revistă a preocupărilor teoretice (nu și practice) privind problemele limbii literare la cărturarii epocii, ca oponent al poziției reprezentate de Simion Ștefan vizînd necesitatea creării unei limbi literare unice.

Cu toate acestea, studii mai recente dau o altă interpretare celor afirmate în *Cuvîntul către cetitori*.

Astfel, V. Sofroni, într-un documentat studiu privind preocupări de limbă în literatura veche, precizează: „con-

statînd că există diferențieri lexicale în vorbirea românilor și vrînd să fie înțeles de toată lumea, el (Ioan Zoba, n.n.) explică prin sinonime considerate cunoscute cîțiva termeni despre care afirmă că sînt regionali" [1]. O opinie similară întîlnim și la Al. Piru: Ioan Zoba „dă echivalentul unor regionalisme" [2].

Într-adevăr, Ioan Zoba din Vinț nu recomandă folosirea cuvîntului local, ci îl explică, în intenția ca, acolo unde va fi întîlnit de cititori în graiul cărora nu au curs cuvinte ca cele amintite în cuvîntul adresat cititorilor, să fie înțeles.

De altfel, prefața către cititori conține și alte idei, iar realitatea textului aduce importante precizări menite să ofere o imagine mai cuprinzătoare a poziției autorului referitoare la calitatea limbii textului.

Constatînd nepotrivirile din vorbirea românilor din diverse regiuni, „rumânii nu grăim toți într-un chip", Ioan Zoba, ca și traducătorii *Noului Testament de la Bălgrad*, remarcă neajunsul, sărăcia limbii, fapt care l-a determinat, după cum precizează în aceeași prefață adresată cititorilor, să recurgă la „nește cuvinte, cum e în *Cartea lui Iov*, cap 1, de pe prădătorii lui Iov, de i-am scris anume: sabeușénii (haldeianii) și piatra scumpă (carbunculuș) . . . care în *Biblia* slovenească nu sînt, afla-le-vei într-alte cărți, cercînd cu de-adins".

Aceluiași neajuns al limbii i se datorează și utilizarea cuvîntului *storghi* pentru a denumi „pornitura", dragostea părinților față de copii.

Preocupări pentru soluționarea problemelor de limbă se pot degaja urmărind în corpul textului situația cuvinte-

---

[1] V. Sofroni, *Preocupări de limbă în literatura română veche*, în *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza" din Iași*, 1961, p. 21.

[2] Al. Piru, *Istoria literaturii române*. I. *Perioada veche*, ediția a treia revăzută, București, 1970, p. 197. Vezi și articolul nostru *Din preocupările de limbă în secolul al XVII-lea*, în CL, 1978, nr. 2, p. 221—228.

lor din seria „*oca* = pricina au adeverința". De remarcat că Ioan Zoba cunoaștea care cuvinte au o circulație limitată și, de asemenea, corespondentul mai răspîndit.

Ocă, explicat, după cum am văzut, prin „pricina au adeverința" se întîlnește în text de 84 de ori, în contexte precum: „Oca dintîi a ceștii învățături" (7^r); A opta ocă pentru ce sloboade Dumnezău răutățile pre iubiții săi iaste aceasta . . ." (21^v). Trebuie să arătăm că atît *ocă*, cît și *hasnă* sau *folos* se folosesc frecvent, conținutul de idei al propovedaniilor fiind structurat în „învățături", „oce" și „hasne sau foloase".

În text, cuvîntul nu are concurenți, *pricina* și *adeverința* nefiind utilizate decît în prefață, ca explicații.

În alean, explicat prin „împrotivă" apare de 28 ori în text, independent, precum și în sintagmele: *a sta de alean* (= a răzbuna), *stătătură de alean* (= răzbunare), *stătători de alean* (= răzbunători): „noi în multe chipuri am greșit *în aleanul tău*" (1^v); să nu fie *stătători de alean*" (24^r).

În corpul propovedaniilor se folosește și *împrotivă (împrotiva)*, cu 28 de ocurențe.

Semnificativ este faptul că *în alean*, pe lîngă explicarea lui în prefață, este glosat și în corpul textului de trei ori, la filele 25^r, 96^v și 100^v. La fila 160^r sînt folosiți consecutiv ambii termeni: „*împrotiva* dulcelui părinte a lor, *în aleanul* lui Iacov."

Aceste glosări nu sînt singulare, după cum vom vedea, și vizează o cît mai largă accesibilitate a textului.

hasna, explicat prin „folosul", are 60 de atestări: „A treia *hasnă* iaste dojenitoare" (43^v); „*Hasna* întîiu a învățăturii" (54^r).

Alături de *hasnă* se întîlnește și *folosul*, cu 23 de ocurențe. La fila 22^r *hasna* este glosat prin *folosul*, iar la pagina 153^r întîlnim în rînd: *hasna au folosul*.

alduiala, explicat prin „blagosloveniia", se întîlnește doar în prefață, în corpul textului cuvîntul folosit fiind *blagos-*

lovenie, cu 9 atestări. Se întîlnește însă *a aldui* (7 atestări), concurat de *a blagoslovi* (10 atestări). Ca și la celelalte cuvinte amintite mai sus, *a aldui* este explicat în corpul textului, în repetițiile sinonimice *alduiaște și blagoslovéște* (38^{v}), *alduiți și blagosloviți* (43^{r}).

Iată, deci, realitatea textului demonstrează pertinent: cuvintele regionale nu sînt recomandate, ci explicate.

Utilizarea cuvintelor cu o circulație mai restrînsă a generat însă și o susținută preocupare pentru explicarea lor prin sinonime mai larg cunoscute.

Sînt explicați marginal termenii:

în aleanul (96^{v}) glosat prin *împrotivă*
alenșugului (41^{r}) glosat prin *vrăjmașilor*
bălăuroaiele (65^{r}) glosat prin *șerpoaiele*
hasna (22^{r}) glosat prin *folosul*
jirăviia și *sfada* (71^{r}) glosați prin *năsălniciia*
lămpașele (69^{r}) glosat prin *candilele*
măroși (81^{v}) glosat prin *măreți*
nestătătoriu și *pribeag* (97^{r}) glosați prin *bejenariu*
să pornesc (151^{r}) glosat prin *să cutremură*
in rîsîpire (120^{r}) glosat prin *în pămînt*
sinagoghei (58^{r}) glosat prin *săborului* se întîlnește într-un citat din NTB (47^{v}), de unde este reprodusă și nota marginală
șura (21^{v}) glosat prin *area*
trîmbițașii (59^{v}) glosat prin *surlarii*
véstea bună (54^{r}) glosat prin *numele bun*
zbicéște (87^{v}) glosat prin *bate*

Procedeul glosării este larg utilizat și de traducătorii *Noului Testament de la Bălgrad*. Prin el s-a realizat

„un glosar de sinonime cu un scop practic: accesibilitatea" [1].

Aceluiași scop al accesibilității ideatice și lexicale îi servesc și sinonimele din *Sicriul de aur* introduse prin paranteze sau repetiții sinonimice legate prin *și* ori *sau*.

Sînt astfel puși în relație sinonimică cuvintele:

aiave au de față (93^{v})
bietul (ticălosul) (89^{v}).
bucuriia (sau rîsul) (48^{r})
oamenii căsători (însurați) (63^{v})
paserile . . . ceriului (aerului) (157^{v})
nu mă cruță sau nu-i fu milă (128^{r})
aur curat sau lămurit (65^{r})
dascal au învățătoriu (37^{r})
dăscăliia au . . . școla patimelor (19^{v})
dihanie sau . . . ascultătorii cuvintelor lui Dumnezău (37^{v})
féliuri sau rînduri de oameni (107^{r})
goală au deșartă (127^{r})
hasna au folosul (153^{v})
iase (au să izvorește) (57^{v})
înțelesul au dezlegătura (18^{r})
Mara (cade-să a ști fata plîngerii sau a amărăciunii) (128^{v})
Naomiia (cade-să a ști fata bucuriei) (128^{v})
oțapocul (ștercul) (52^{v})
au . . . pățit (răbdat) (124^{v})

---

[1] Gabriel Țepelea, Gh. Bulgăr, *Momente din evoluția limbii române literare*, București, 1973, p. 37.

răbdă (păți) (147^{r})
casa de plîns (sau de jeale) (50^{v})
pîntecelui (sau zgăului), în glosă „vintrelor" (64^{r})
va prăji (pripi) (105^{r})
pricep (simțesc) (163^{v})
prigonitori au răpșitori (85^{r})
pruncilor sau porobocilor (61^{v})
va rămînea (descăleca) casa mea (164^{v})
răpesc (silesc) (140^{v})
răzmirița (sau răul) (33^{r})
țoghiu au sămn (128^{r})
casa uspéțelor (nuntelor) (48^{r})
véstea (sau pomenirea) (48^{r})
Repetiția sinonimică ne întîmpină și în situații precum:
alduiaște . . . și blagoslovéște (38^{v})
alduiți și blagosloviți (43^{r})
betégii și toți bolnavii (49^{v})
mai chiar și mai luminos (93^{v})
hrabos, fără de frică (148^{v})
în ascuns și pre supt cumpăt (94^{r})
lesne și ușor (61^{r})
să mir̆ă și să ciudesc (164^{r})
năravul și obicéiul (101^{r})
muiarea năsălnică și sfadnică (75^{v})
oprit și contenit (69^{v})
plecați și smeriți (7^{v})
surumanul (și mișelul) (31^{v})
strein . . . și nemérnic (19^{r})
tutindinilea și în toată vrémea (134^{v}).

Exemplificările aduse reliefează pregnant efortul susținut, comparabil cu cel al traducătorilor *Noului Testament de la Bălgrad*, pe care îl reflectă textul propovedaniilor

urmărind atît accesibilitatea lui, cît și crearea unei exprimări variate, colorate.[1]

O comparație cu lista vocabularului fundamental al limbii române vechi, pe care ne-o dă Claudia Tudose [2], este în măsură să sublinieze încă o dată sensul arătat mai sus al acestui edificiu explicativ.

Majoritatea termenilor prin care sînt glosate cuvintele pe întreg parcursul textului fac parte din vocabularul fundamental al limbii vechi, termeni cunoscuți de toți românii: *bate, folosul, împrotivă* (în listă *împotriva*), *săborului, șerpoaiele* (în listă *șarpe*), *vrăjmașilor*. Pentru alte situații, ambii termeni sînt general cunoscuți, ilustrînd celălalt sens menționat mai înainte, acela prin care se tinde la realizarea unei limbi expresive: *zuoa nașterii* (glosat *numelui*), *în rîsîpire* (glosat *în pămînt*), *véstea bună* (glosat *numele bun*).

Concluzii similare ne permite și seria cuvintelor notate în cadrul repetiției sinonimice în care termenii sînt legați prin *și* (vezi mai sus). Cuvintele din dreapta conectivului sînt, de obicei, mai larg cunoscute: *blagoslovéște, bolnavii, luminos, mișel, în toată vrémea*, dar și invers: *să miră, oprit, strein* (în listă *străin, striin*), aflați în stînga conectivului, pentru ca, în cazul perechilor: *lesne și ușor, năravul și obicéiul*, ambii termeni să facă parte din vocabularul fundamental.

Cele tratate în acest capitol au putut să pună în lumină, credem, faptul că prezența cuvîntului regional este însoțită de procuparea constantă pentru explicare lui prin forme de largă circulație, aspect deosebit de semnificativ prin sensul pe care îl marchează.

---

[1] Vezi și articolul nostru, *Note pe marginea „Sicriului de aur"*, în SUBB, fasc. 2, 1971, p. 141—145.

[2] Claudia Tudose, *Vocabularul fundamental al limbii române vechi*, în *Sistemele limbii*, București, 1970, p. 119—164.

Ioan Zoba din Vinț, prin cartea lui, nu reprezintă, deci, o abatere de la tendința generală a cărturarilor epocii vizînd unificarea limbii române literare, ci, uzînd de mijloace proprii, se încadrează unitar în acest curs.

Ediția noastră a beneficiat de sugestiile substanțiale ale dascălilor noștri Romulus Todoran și Viorica Pamfil, profesori la Universitatea din Cluj-Napoca, cărora le exprimăm aici întrega noastră gratitudine.

ANTON GOȚIA

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Monumentala lucrare *Bibliografia românească veche* înregistrează în primul volum la pagina 269, sub numărul 80, *Sicriul de aur* ca avînd la început patru foi numerotate de la 1 la 4 și apoi un număr de 168 de file numerotate de la 1 la 168, ultima fiind tipărită și pe verso. În volumul al IV-lea, *Adăugiri și îndreptări*, la pagina 205, pe baza datelor primite de la Muzeul Național din Budapesta, Biblioteca Széchényi, Colecția Teodorescu, se semnalează un exemplar care are la sfîrșit încă o filă, numerotată cu 1.

Căutările noastre au reliefat că, de fapt, biblioteca din Budapesta are patru exemplare din această carte (numerotate de la 1 la 4), în două variante principale. Prima variantă se termină la fila 168^{r}, cu anticiparea cuvîntului de pe fila următoare, dar pagina verso nu este tipărită. În cealaltă variantă este tipărită și pagina verso a filei 168, iar în continuare se află fila numerotată separat cu 1. Cele patru exemplare se grupează astfel: 1 și 3 nu au pagina 168 tipărită, nici nu posedă fila numerotată cu 1, iar exemplarele 2 și 4 au atît pagina 168^{v} tipărită, cît și fila numerotată separat cu 1.

Din examinarea acestei file reiese faptul că originalul nealterat este păstrat doar în exemplarul cu numărul 2, în celălalt fila fiind restaurată. Restaurarea s-a făcut însă cu

două greşeli. Pagina recto, rîndul 7, are în original ѳдцѫ iar în exemplarul restaurat ѳдцѧ. La pagina verso, rîndul trei, în original întîlnim Кинцѣ, iar în exemplarul restaurat Кинце.

Un exemplar din *Sicriul de aur* avînd fila în discuţie în original se află şi în posesiunea Bibliotecii Academiei din Cluj-Napoca, provenind din Bibliotéca Seminarului de la Blaj.

Urmărind în *Bibliografia românească veche* completarea de la pagina 205, volumul al IV-lea, observăm că s-a făcut după exemplarul restaurat, cu cele două greşeli semnalate mai sus. Aşadar, datele din volumul al IV-lea trebuie considerate avînd în vedere îndreptările pe care le aduc menţiunile noastre.

Ediţia de faţă reproduce textul exemplarului 2 din Colecţia Teodorescu. Acest exemplar are hîrtia şi textul bine conservate, de asemenea forma originală a filei numerotată independent de la finele cărţii.

Cele de pînă aici învederează existenţa a trei variante ale cărţii în discuţie. Prima, cea descrisă în *Bibliografia românească veche*, volumul I, după exemplarul Bibliotecii Academiei, se termină la fila 168, fiind tipărită şi pagina verso, avînd următorul conţinut: „Sfîrşitul acestor 15 propovedanii care s-au început a să tipări în luna lui martie, în 15 zile, şi s-au săvîrşit în luna lui septembrie, în 17 zile".

A doua variantă, reprezentate de exemplarele 1 şi 3 ale Colecţiei Teodorescu, se încheie la pagina recto a filei 168.

Cea de a treia variantă este ilustrată de exemplarele 2 şi 4 ale aceleiaşi colecţii (la care se adaugă cel de la Biblioteca Academiei Cluj-Napoca), cu fila 168 tipărită pe ambele pagini, în plus cu o filă numerotată cu 1, avînd la pagina recto o erată (smintélele) care cuprinde lista greşelilor de tipar şi formele corecte corespunzătoare, depistate după imprimarea cărţii, la o ultimă revizie. Pe pagina verso

este caseta tipografică, cu numele colaboratorilor (nevoitorilor), locul tipăririi, data încheierii lucrului în tipografie, precum și numele tipografului.

În continuare vom prezenta alte diferențe înregistrate în urma confruntării celor patru exemplare din Colecția Teodorescu, reprezentante ale variantelor doi și trei, mai sus amintite.

Aceste diferențe sînt rezultatul unor modificări efectuate în zațul cărții, pe baza unui prim text imprimat, în timpul unicei ediții, difuzîndu-se atît textul luat ca punct de plecare cît și cel rezultat în urma intervențiilor. Pentru exemplarele în discuție este improbabilă existența unei ediții succesive, deoarece foaia de titlu poartă în toate mențiunea „anii 1683, septembrie 17", dată care, cum s-a putut vedea mai sus, marchează încheierea lucrărilor de tipărire.

Mobilul acestor modificări poate fi văzut în necesitatea îndreptării unor greșeli de punere în pagină, a completării unor semne grafice, a corectării unor indicații din colontitluri, ca și în tendința adecvării scrierii cu slove la realitățile fonetice ale limbii române.

Nu întreg textul prezintă urmele acestor intervenții. Se pot observa diferențe între exemplarele în discuție la filele: $2'^{r}$ [1], $4'^{r-v}$, 1^{r}, 2^{v}, 3^{r}, 4^{v}, 8^{r}, 25^{r}, 35^{r-v}, 48^{r}, 61^{r-v}, 160^{r}.

Din perspectiva îndreptărilor făcute se poate remarca că nu toate paginile pasibile de îndreptare au suferit această acțiune, fie din motive care privesc lucrul în tipografie, fie datorită faptului că, nefiind niște modificări de fond, au fost restrînse la filele menționate mai sus, apropiind astfel timpul cînd cartea putea să ajungă la cititor.

Lipsa unor divergențe de fond poate motiva și difuzarea ambelor texte, a celui care a servit ca punct de plecare pentru

[1] Vezi studiul introductiv, p. XI, nota 2.

efectuarea schimbărilor și a celui tipărit după introducerea în zaț a modificărilor.

Intervențiile în text grupează diferit cele patru exemplare.

Filele $2'^{r}$, $4'^{r-v}$, pentru o parte a situațiilor, 35^{r-v}, prezintă pentru exemplarele 1, 2 și 4 o formă, iar pentru exemplarul 3 altă formă. Filele 1^{r}, 2^{v}, 3^{r}, 4^{v}, 8^{r} aduc forme comune la exemplarele 1 și 2, respectiv 3 și 4 etc.

La fila $2'^{r}$, rîndul 8, în exemplarele 1, 2, 4 întîlnim forma *Tată*, iar în 3 *Tatăl*, în contextul *de la Tatăl Dumnezău*, evident, acesta din urmă aducînd forma corectă.

Fila $4'^{r}$ are în colontitlu, ca indicație a conținutului, pentru exemplarele 1, 2, *predoslovie*, iar pentru 3, 4, *cătră cetitori*. Întrucît uzanța cărții este ca pagina recto să indice în colontitlu, pentru primele patru file, cui se adresează (principelui sau cititorilor), iar pagina verso să poarte indicația *predoslovie*, forma corectă se întîlnește în exemplarele 3—4.

O situație similară în colontitlu prezintă și fila 160^{r}, unde exemplarele 1 și 4 au *propovedaniia*, iar 2 și 3 *cincea-sprăzécea*, aceasta din urmă fiind conform uzului, pentru filele 1—168, ca pagina recto a filei să indice numărul propovedaniei, iar pagina verso să poarte indicația *propovedaniia*.

Menționam mai sus că modificările au vizat și îmbunătățirea adaptării scrierii chirilice la realitățile limbii noastre.

În paginile îndreptate ъ final afon a fost înlocuit cu ѫ:

	1, 2	3, 4
fila 1^{r}, rîndul 3	cîndъ . . . omulъ	cîndѫ . . . omulѫ
fila 1^{r}, rîndul 14	păcătosulъ	păcătosulѫ
fila 2^{v}, rîndul 7	Davidъ	Davidѫ
fila 3^{r}, rîndul 2	Plîngъ. . .jăluiescъ	Plîngѫ . . . jăluiescѫ

În continuare textul prezintă atît grafii cu ъ, cît și cu ь, cu o preponderență a formelor cu ь. Deși mai sînt unele pagini care au în toate cele patru exemplare generalizată notația cu ъ (1^{v}, 2^{r}, 4^{r}), tendința este de a folosi la finală scrierea cu ь, marcînd notația Ø. De altfel o sumară observare a grafiei altor tipărituri contemporane indică, pentru situații ca cele de mai sus, o predominare a notării cu ь, corespunzînd etapei sfîrșitului de secol al XVII-lea — sec. al XVIII-lea din scrierea chirilică în care finala Ø se nota cu ь sau prin alte semne (ieric sau paieric)[1].

Fila 35^{r}-^{v} grupează altfel exemplarele cărții: 1, 2, 4 prezintă o formă, 3 altă formă:

	1, 2, 4	3
fila 35^{r} sînt semne ale citării la rîndurile:		
	11—15 (corect)	15—19 (greșit)
fila 35^{r}, rîndul 18	mărs	mers [2]

La fila 61^{r}, în exemplarele 1, 2, 3 sînt 19 rînduri, iar în exemplarul 4 douăzeci, în acesta din urmă fiind conform celorlalte file.

Compararea filelor 61 din cele patru exemplare evidențiază o dublă refacere a zațului, avînd în unele cazuri trei forme grafice paralele:

	1, 3	2	4
fila 61^{r}, rîndul 1	mor	mwr	morь
fila 61^{r}, rîndul 5	somnul	somnu[1]	so^{m}nu[1]

Faptul că nu toate greșelile au fost corectate, că nu toate paginile pasibile de îmbunătățiri au fost ameliorate, faptul

[1] Vezi Emil Vîrtosu, *Paleografia româno-chirilică*, București, 1968, p. 107, 109. 301.

[2] Vezi studiul introductiv, p. XXIII.

că au fost puse în circulație atît filele îndreptate, cît și cele de la care s-a pornit, precum și cele incomplete (vezi variantele unu și doi menționate la începutul acestor note), toate acestea pun în lumină o oarecare grabă cu care cartea a fost adusă la cititor. Situația ni se pare însă explicabilă avînd în vedere că *Sicriul de aur* deschide drumul noii serii de tipărituri bălgrădene, după o întrerupere de mai bine de un pătrar de secol.

Cartea se deschide cu o *Prédoslovie cătră măriia sa craiul Ardealului,* urmată de un *Cuvînt cătră cetitori.* Corpul propriu-zis al lucrării constă din cincisprezece cuvîntări pentru diferite ocazii funebre (cu excepția celei de a douăsprezecea, care este dedicată pentru „cînd rămîne muiarea în țară streină, săracă, fără de bărbat și fără prunci, sîngură").

Sicriul de aur are un număr total de 172 (173) file distribuite în caiete care au de obicei patru file. În partea de jos a paginii recto se află signatura chirilică compusă din slove, însoțite sau nu de cifre, cu schimbarea slovei la patru file. Prima filă are, în general, doar slova, următoarele două prezintă slova însoțită de cifrele 2 și, respectiv, 3, iar a patra filă nu poartă nici o indicație signaturală.

Paginile au 20 de rînduri, mai puțin cele de la începutul sau sfîrșitul propovedaniilor.

Distanța între rînduri este de 4 mm. Lungimea rîndului complet numără 97 mm. Oglinda maximă a zațului, incluzînd colontitlul și signatura, pe verticală, și notele marginale, pe orizontală, este de 156 mm (pe verticală) / 114 mm (pe orizontală), iar oglinda textului propriu-zis de 126,5 / 102 mm.

Textul este imprimat cu cerneală neagră, în semiuncială de 2,5 mm. Litera uncială, cu două variante, obișnuită (3,5—4 mm) și de dimensiuni mai mari (6.5 mm), se folosește la început de frază, în titluri, în corpul textului la inițiala numelor proprii și a unor nume comune, pentru unele prescurtări de titluri nobiliare și nume proprii.

Unciala de dimensiuni mai mari se folosește numai în titlurile predosloviilor, alături de unciala obișnuită.

Cu titla suprascrisă, literele se folosesc cu valoarea numerică pe care o au în alfabetul chirilic.

Se întîlnesc și slove ornate, plasate la începutul propovedaniilor (mai puțin la cea de a patra) și una la începutul predosloviei către principe.

Dimensiunile slovelor ornate oscilează între 19,5 și 25,5 mm, pe verticală, și între 8 și 17 mm, pe orizontală, iar dimensiunile ancadramentului sînt de 26—28 mm, pe verticală, și 17,5—19 mm pe orizontală.

Textul tipărit al foii de titlu este încadrat de scene sacre, iar pagina verso are imprimată stema principelui Transilvaniei.

Paginile de început ale propovedaniilor și ale celor două predoslovii sînt ornate cu viniete reprezentînd motive florale și geometrice. Mici ornamente încadrează și colon titlurile.

Hîrtia cărții prezintă constant filigrane care, după cum pare să indice contramarca, provine din nordul Italiei [1].

Filigranul, aflat la îndoitura filelor, este însoțit de contramarcă (trifoi încadrat de literele A și C) plasată în colțul din dreapta, jos, al filei.

Contramarca se întîlnește în două variante. În lucrările de specialitate nu am identificat filigranul. L-am întîlnit într-o variantă foarte apropiată, în reproducerea Kemény [2], într-un document al principelui Apafi din anul 1684.

---

[1] Cf. Briquet, C. M., *Les Filigranes. Dictionnaire Historique des marques du papier*, tome premier, Paris, 1907, p. 40, 52, 209; Eineder Georg, *The ancient paper-mills oft the former austro-hungarian empire and their watermarks*, Hilvaersun-Holland, 1960, p. XXIII.

[2] Vezi Kemény Josephus, *Signa interna Chartarum saeculo XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, în Transilvania olim obviarum*, Collegit, tomus I (1358—1671). (Manuscris în posesiunea Bibliotecii Academiei RSR Cluj-Napoca.)

Contramarca trifoi încadrat de literele A și C este cunoscută și în alte documente românești din secolul al XVII-lea [1].

În unele exemplare se întîlnește la finele cărții și un alt filigran reprezentînd o ancoră.

Întrucît am aplicat o transcriere fonetică interpretativă, ne vom opri în continuare asupra transcrierii unor slove și poziții.

Slova ѣ a fost notată *ea* numai în cuvintele în care se întîlnește și astăzi (cu excepția lui *deaca*; cuvintele de tipul *așea, jeale, ușea,* transcrise astfel, nu au fost considerate excepții, întrucît *e* din *ea* notează timbrul moale al consoanei precedente): *aceasta, grea, pedeapsă.* În celelalte situații a fost notată *é: lége, mérge, prédoslovie.*

Slova ѧ a fost transcrisă *ia.* În pozițiile de tipul: *crédem, mérseră, putérnic, vitéji,* în care este comutabil cu ѣ (textul înregistrează deseori alternanța ѧ ~ ѣ), a fost notat *é* [2].

Întrucît grafia majoritară este *i* + ꙗ sau *i* + ѧ, am unificat transcrierea la *iia* în cuvinte de tipul *propovedaniia* (scris *propovedaniꙗ*, dar mai frecvent *propovedanїѧ*).

La început de cuvînt sau după vocală, *e* a fost transcris *ie: ieșind* (scris *єșind*), *nevoie* (scris *nevoє*).

La finală, marca pluralului sau a persoanei a doua, la verbe, este grafiată prin ѝ, ь, ѵ (paleric), suprascrierea consoanei sau, mai rar, ъ.

În cazul grafiilor ь, ч, ъ și consoană suprascrisă este, deci, dificil de precizat cînd s-a notat consoană dură sau moale. Urmărind însă alternanțele grafice în această poziție, în care întîlnim: *bărbaтѝ, bărbaть, bărbaц, atunčѝ, atunčь. atunčѵ*, am ajuns la concluzia că ь = ѵ

---

[1] Vezi Alexandru Mareș, *Considerații asupra datării unor documente atribuite secolului al XVI-lea,* în LR, 1974, nr. 4, p. 273—290.

[2] Vezi studiul introductiv, p. XVII—XXIII.

(paieric) = consoană suprascrisă = ѝ, deci *i*, indiferent dacă îl considerăm fonem aparte sau marcă a timbrului palatal.

Întrucît valorile fundamentale ale slovei ъ (= *ă*, *î*, Ø la finală, după consoane oclusive) nu ne-au permis în textul nostru asimilarea cu poziția moale (*i*), am transcris-o și în acest context prin Ø (poziție dură). Celelalte grafii: ѝ, ь, ѣ (paieric), consoană suprascrisă au fost transcrise prin *i*.

Am notat, de asemenea, *i* în: *ieșit* (scris *ешьтъ*), *întristarea* (scris *întrыstarea*).

În puținele situații cînd la finală apare *u* (ѹ), am menținut această notație.

Pentru pozițiile *ă*, *î*, grafiate cel mai adesea prin ъ, ѫ (dar și, mai rar, prin ы), dat fiind faptul că nici una din grafii nu s-a specializat pentru o singură valoare, ci ambele notează atît pe *ă*, cît și pe *î*, în lipsa unui alt punct de reper, am aplicat în transcriere criteriul limbii contemporane sau, mai rar, am ținut seamă de etimon (în etimon *a*, în transcriere *ă*, în etimon *i*, în transcriere *î*: *năsîpului*, scris *нъsъpului* ‹*nasip*).

ѧ a fost transcris *î* cînd era urmat de *n* (*înaintea*, scris *ѧnaintea*) și *în*, cînd fonemul imediat următor era altul decît *n*. Înainte de *p* și *b*, a fost transcris *îm*.

Slova ѕ, apărînd în alternanță cu з (*ѕuoa* și *зuoa*), a fost redată în toate situațiile prin *dz*.

În cazul numelor proprii ѳ a fost ortografiat prin *t* (*Matei*, *Timotei*), dar *ht* în *pohtesc*.

Sfînt a fost ortografiat consecvent astfel, chiar cînd era scris *sѣ̃nt*.

Zuoa a fost transcris numai în această formă, chiar cînd originalul nota *зѹа*, iar *доа* a fost transcris *doua*.

În situațiile cînd *din* prezenta varianta *de*↑, cuvîntul a fost scris *den*.

Notele de subsol, în cazul citatelor, au urmărit să redea toate diferențele semnificative, oferind o imagine fidelă a izvorului original.

În situațiile cînd citatele au suferit ușoare modificări, în sensul unui plus de text, nu am întrerupt citatul, ci am indicat plusurile în note.

Pentru facilitarea confruntării cu originalul am notat marginal numărul filelor, iar finala paginii am notat-o prin /.

Grafiile greșite au fost îndreptate, cu notă de subsol.

Întregirile în text au fost marcate prin ⟨ ⟩.

În transcriere, grafiile duble au fost menținute.

Un glosar și un indice de cuvinte însoțesc textul în final.

Datele despre indice se găsesc la nota explicativă care îl precede.

Dăm mai jos lista celor mai uzitate prescurtări:

ап҃лъ, аб҃олъ (slovele subliniate sînt suprascrise),
ап҃столь = apostol
архаг҃глꙋлꙋй = arhanghelului
бл҃венїе, блг҃ословенїе = blagoslovenie
бл҃свит = blagoslovit
бг҃ословь = bogoslov
Дв҃дъ = David
Дм҃не = Doamne
дм҃нїе = domnie
Дм҃нль, Дм҃нꙋлъ = Domnul
Дх҃ꙋль = duhul
Дх҃ꙋль Сф҃нть = Duhul Sfînt
дм҃нзъескь = dumnezăiesc
Дз҃ъꙋ, Дм҃нзъꙋ, Дм҃незъꙋ = Dumnezău

ефес҃ = efeséni
еѵг҃лїѧ = evangheliia
еѵг҃листꙋль = evanghelistul
филип҃ = filipiséni
Їи҃лъ = Israil
Їс҃ Хс҃ = Isus Hristos
колас҃ = colaséni
корин҃ѳ коринѳ = corinténi
лис҃ = lista
Мѳ, Маѳ = Matei
млѫ҃ = milă
прро҃къ = proroc
ѱал҃ = psalm
рим҃ = rîmléni
сеп҃ = septembrie
сфнцїе = sfinţie
сфн҃тꙋлъ = sfîntul
си҃тꙋл҃ = sîntul
Сфн҃та Тро҃цѫ = Sfînta Troiţă
спсенїѧ = spăseniia
сх҃ = stih

În studiul introductiv şi notele de subsol am întrebuinţat abrevierile:

B 1590 — *Szent Biblia*, Vizsoly, 1590
IZ — Ioan Zoba
NTB — *Noul Testament*, Bălgrad, 1648
PB — *Psaltire*, Bălgrad; 1651
SA — *Sicriiul de aur*, Sas-Şebeş, 1683
CL — (revista) *Cercetări de lingvistică*
LR — (revista) *Limba română*
SCL — (revista) *Studii şi cercetări lingvistice*
SUBB — (revista) *Studia* Universitatis Babeş-Bolyai, philologia

A. G.

SICRIIUL DE AUR

Carte de
propovedanie
la morți, scoasă
din *Scripturile Sfinte*,
cu porunca și îndemnarea
măriei sale Apafi Mihaiu, craiul
Ardealului. Tipărită în tipo-
grafia noao, în cetate,
în Sas-Șebeș. Anii
1683, septem-
brie, 17.

Cinstitul și prealuminatul sămn al măriei sale, craiul Ardealului: M⟨ihaiu⟩ A⟨pafi⟩, c⟨raiul⟩ A⟨rdealullui⟩, d⟨omnul⟩ p⟨ărților⟩ Ț⟨ării⟩ U⟨ngurești⟩, ș⟨panul⟩ s⟨ăcuilor⟩ i p⟨roci⟩. f. 1′ᵛ

Apocalipsis, cap 14, stih 13: „Fericiți-s morții carii mor de-acum [1] în Domnul".

La rîmléni, cap 8, stih 13: „Că de veți viia trupéște, muri-veți, iară de [2] veți omorî cu duhul faptele trupului, viia-veți" /

PRÉDOSLOVIE f. 2′ʳ

cătră măriia sa craiul Ardealului, domnului Apafi Mihaiu, din mila lui Dumnezău craiul Ardealului, domnului părților Țării Ungurești și șpanul săcuilor i proci.

Đe la Tată [3] Dumnezău, prin Domnul nostru Isus Hristos, bună sănătate, pace trupască și

[1] NTB: *de acmu*. [2] NTB: *să*. [3] În exemplarul 3: *Tatăl*.

sufletească, domnie fericită şi în toate părţile înlărgită pohtesc măriei tale ca domnului milostiv.

Milostive doamne! Supt a cui domnie, crăire şi supt ale cui aripi, în pace lină şi în biuşug mare am trăit 23 de ani pînă acum? Nu numai noi, ce încă şi Ţara Ungurească toată. Şi beséreciles. 2'v céle amărîte au do / bîndit scăpare şi scuteală. Silit-am cu acest neam slăbit şi întunecat al nostru a mulţemi măriei tale, ce, de slăbiciune mare, n-am avut putére cu alta, fără numai cu rugăciune pentru sănătatea măriei tale şi a scaunului slăvit şi pentru fericita casă a măriei tale. Iară acum, după ce Dumnezău în minunat chip ne-au agiutat după surumăniia noastră cum tipografiia rumânească să o rădicăm din porunca măriei tale, după niştota preuţilor rumâneşti, început-am a tipări cîteva propovedanii pentru îngrupăciunea morţilor; şi pentru că aceasta iaste pîrga dintîi a tipografiei noastre, cu altă acum nu putem, ce cu aceasta ne închinăm măriei tale cu mare smerenie şi ne legăm pre acéea că, pînă cînd ne va custa milostivul Dumnezău, pînă atunci tot vom sili să slujim măriei tale. Iară acum nu ce am voit, ce numai ce am putut am închinat măriei tale. /

f. 3'r De acum, de ne va agiuta Dumnezău, ţiind milostivul Dumnezău pre măriia ta în pace şi în sănătate, supt aripile măriei tale de alte prilejuri încă vom da rod tipografiei noastre. Iară acest lucru puţin priimêşte măriia ta cu mila crăiască, şi Domnul Dumnezău să ţiie pre măriia ta întru ani mulţi şi buni, pre lauda numelui său şi pre întrămarea besérecei şi a ţării şi pre bucuriia noastră. Amin.

Slugi mai mici şi plecaţi ai măriei tale: popa Ioan din Vinţ, cu toţi protopopii şi cu tot săborul rumânilor din Ardeal. /

CUVÎNT CĂTRĂ CETITORI f. 3'v

De la Domnul Isus Hristos, milă, pace și sănătate, tuturor cetitorilor pohtesc.

„Toată Scriptura de la [1] Dumnezău e răsuflată și e [2] de folos spre învățătură, spre certare, spre dojană". Așea zice Pavel Apostol în *A 2 carte la Timotei*, cap 3, stih 16. Deci din *Scripturi* trebuiește să ne învățăm vrerii lui Dumnezău, ce poruncește să facem și ce cuntenește să nu facem. Cum zice Hristos la Ioan, cap 5, stih 39: „Ispitiți *Scripturile*, că vă să pare voao a avea întru iale [3] viața de véci". În *A 2 carte la Timotei*, cap 3, stih 15, zice: „Și tu din porobocie ai știut *Sc⟨r⟩ipturile* [4] *Sfinte*, carele te pot face pre tine înțelept spre spășenie [5]". David, în *Psalom 118*, stih 105: „Lumina piciorului mieu, cuvîntul tău". Lipsă iaste derept însă de cuvîntul lui Dumnezău, ca și de lumină în casă în vrémea de noapte; că / prorocii și apostolii s-au luminat f. 4'r de la Duhul Sfînt, nu le-au fost lipsă de cărți multe, iară noi cu *Scripturile* să ne înder⟨e⟩ptăm, să luom învățătură, certare. Cum zice David, *Psalom 2*, stih 12: „Luați certare [6], ca să nu să

---

[1] NTB: *de*. [2] NTB: *și-i*. [3] NTB, topică diferită: *că voao vă să pare întru éle a avea*. [4] NTB: *Scripturile*. [5] NTB: *ispășeniie*. [6] PB: *învățătură*.

mănie Domnul şi să periţi din calea direaptă". Neneviténii, de n-au vrut fi auzit şi să înţeleagă propovedaniia lui Ioana, nu s-ară fi pocăit, ce, peste 40 de zile, ară fi perit. Ioana, cap 3. Şi în zuoa de astăzi din cuvîntul lui Dumnezău iau mîntuinţă, că mulţi, auzind propovedaniia învăţătoriului, ţin minte în toate zilele vieţii, încă şi la ceasul morţii dintr-acélea vor avea chielciug.

Această lipsă şi slăbiciune văzînd întru neamul nostru, care, pînă într-atîta au sosit pentru neînţelesul *Scripturilor*, cît céle poruncite de Dumnezău mai toate au venit întru uitare, pentru care lucru am nevoit de multă vréme să rădicăm tipo-
f. 4′ᵛ grafie pentru lu / minarea neamului nostru. Agiutatu-ne-au Dumnezău în minunat chip şi am tipărit acéste propovedanii (pîrga tipografiei) de petrecaniie morţilor, mai la toată vîrsta de oameni deosebi. Temeliia iaste tot din *Sc⟨ŕ⟩iptura Sfîntă*, cum să şi véde că toate cuvintele *Sc⟨r⟩ipturii* sînt însămnate cu cap şi stih. Afla-vei neşte cuvinte, cum e în *Cartea lui Iov*, cap 1, de pe prădătorii lui Iov, de i-am scris anume: (sabeuşénii, haldeianii) şi piatra scumpă (carbun-
* Încă şi mai multe vei afla culuş), în *Pritce*, 31 *, care în *Biblia* slovenească nu sînt, afla-le-vei într-alte cărţi, cercînd cu de-adins.

Afla-vei şi cuvinte, pentru că rumânii nu grăim toţi într-un chip, cum iaste: oca = pricina au adeverinţa, în alean = împrotivă, hasna = folosul, alduiala = blagosloveniia şi altele, care le-am pus după obiceaiul cum grăiesc pre acéste locuri. După a⟨c⟩éea rugăm pre cetitori, unde veţi afla greşit, cu duhul blîndéţelor îndreptaţi, că noi încă am silit, în cît am putut, să nu greşim. Mila lui Dumnezău cu voi cu toţi. Amin. /

PROPOVEDANIIA ÎNTÎIU f. 1r

Cînd moare omul bătrîn și înțelept.

RUGĂCIUNE ÎNAINTEA PROPOVEDANIEI

O, Doamne, Dumnezăul șireagurilor, carele ești putérnic în toate faptele tale, înțelept și minunat ești în giudecata ta; direpț ești și neschimbătoriu în făgădașurile tale; înaintea ta, o, Doamne, cu smerenie mare stau și slujăscu îngerii cei sfinți și slăviți; ochii tăi cei sfînți iubăscu dereptatea și urăscu strîmbătatea, scaunul giudecății tale așa-i sfînt și curat, cît păcătosul nu poate / sta înaintea ta, pînă atunci, pînă cînd f. 1v
nu să va pocăi de păcatele sale. Ispovedimu-ne ție, Doamne, că noi în multe chipuri am greșit în aleanul tău cu cugetele, cu faptele și cu gîndurile noastre, pentru care ne pedepsești și ne certi iară în multe chipuri, în tinerețele noastre cu boale multe, în bătrînețele noastre cu slăbiciune mare, la sfîrșit și cu moarte. Direpț ești, Doamne, iară noi toți sîntem păcătoși și vinovați. Dirépte-s și giudecățile tale. O, Doamne, iartă-ne păcatele noastre și fii cu noi în toată viața noastră; întărește-ne pre noi în credința cea direaptă, cum, cînd să va apropiia ceasul morții noastre, atunci încă cu îndrăznire și cu bucurie mare să poată tréce sufletele noastre din ceastă lume în fericăciunea de vecie, unde împărățești, o, Tatăl Dumnezeu, cu Fiiul tău cel sfînt și cu Duhul Sfînt, întruna pînă în veciia veacului. Amin.

Tatăl nostru. /

1 Moise, cap 27, stih 2:

„Iată, am bătrînit şi nu ştiu zuoa morţii méle“ [1].

Ticăloasele şi biatele, neputincioasele bătrînéţe, cînd să apropiie de moarte 2 lucruri au deprins a face.

Întîiu. Jeluiaşte, plînge şi varsă lacrămile sale cu amar mare, pentru acéste doao lucruri:

1. Întîiu, că binele cel de demult în care s-au dezmierdat în tineréţele sale tot s-au sfîrşit şi au trecut, numai pomana au rămas;

2. A doaoa, că răutăţile şi greutăţile s-au apropiiat ca o turmă sau ca un şireag mare. /

f. 2v De vei întreba ce iaste acela binele de demult în care s-au dezmierdat bătrînii pînă cînd au fost tineri;

1. Întîiu. Zilele céle dezmierdate, înflurite şi de toată bucuriia pline şi anii cei mulţi şi buni carii trecură ca fumul.

Despre aceştia cîntă sfînt David craiu şi proroc, *Psalm 102*, stih 15, 16, zicînd: „Zilele omului sînt ca iarba, ca floarea cîmpului aşea înfluréşte [2]. Că vîntul tréce prin el şi nu va mai fi şi de-acii nu să mai cunoaşte locul lui.“ Şi iară, *Psalm 101*, stih 4: „Că să sfîrşiră ca fumul zilele méle şi oasele méle arsără [3] ca focul“. Şi iară, stih 5, zice: „Bătut fuiu ca iarba şi să uscă inima mea, cît mă uitaiu şi de-a mîncarea pîinea mea“. Şi iară, stih 6, zice: „De glasul geamătului mieu să lipiră oasele méle de pialea mea“. Şi iarăşi, într-acestaşi psalm, stih 12, zice: „Zilele

[1] Fragmentul se reia pe parcursul propovedaniei. [2] PB: *înfloréşte*. [3] PB: *arseră*.

méle ca um / bra plecată şi eu ca iarba usca-mă- f. 3r
voiu".

2. A doaoa. Plîng bătrînii şi jăluiesc că s-au topit putérea trupului lor şi sînt foarte împresuraţi de nevoi, drept acéea zice David proroc, *Psalm 101*, stih 10: „Pentru acéea pîine ca cenuşa mîncaiu şi băutura mea cu plîngere mestecaiu".

3. A treia. Plîng iară bătrînii că s-au veştezit floarea şi frîmséţea tineréţei lor, că faţa bătrînilor nu iaste nétedă, trupul să scutură de slăbiciune mare, ochii s-au întunecat, mintea încă s-au slăbit. Pentru acéea zice înţeleptul Solomon în *Cartea Beséreciı*, cap 12, stih 3, zicînd: „Adu-ţ aminte de pre roditoriul tău în vrémea tineréţelor tale, pînă cînd nu vor veni zilele perirei şi pînă cînd nu vor veni anii de pre carii vei zice: nu-mi plac aceştia; pînă nu să va întuneca soarele, cu lumina, cu luna şi cu stélele depreună". /

În care cap înţeleptul Solomon numără greu- f. 3v
tatea bătrînéţelor, de unde să cunoaşte că au oamenii bătrîni foarte multe nevoi: de plîns şi de jeale.

2. A doaoa. Pot bătrînii în bătrînéţele lor şi a să bucura şi a să dezmierda.

Întîiu, că patemele şi nevoile acélea ce au păţit din naştere pînă în bătrînéţe toate au trecut de la dînşii cade-să a şti: boalele, foametea, scumpétea, răzmiriţile şi toate răutăţile céle de demult. După acéstea, trecut-au de la bătrîni şi mintea cea ludişoară a tineréţelor carea să lipiia de dezmierdăciunea trecătoare şi înşelătoare a ceştii lumi.

2. A doaoa. Au de ce să şi bucura bătrînii (aleşi carii au trăit viaţă dumnezăiască).

1. Întîiu, că s-au apropiiat acéea vréme în care curînd să va sfîrşi calea cea lungă şi greutatea vieţii lor. De aceasta s-au bucurat / bătrînul Timo- f. 4r
tei, cum scrie în *A 2 carte a lui Pavel la Timotei*, cap 4, stih 6, 7, 8, unde aşea grăiaşte: „Că eu

mă jărtvesc [1] şi iaste aproape vrémea mersului mieu. Cea vitejie bună eu o am vitejit, alergarea o am săvîrşit, credinţa o am ţinut. Ce-i înapoi pusă-m⟨i⟩ iaste mie corona dereptăţii [2] carea-mi va da mie Domnul într-acéea zi, cel giudecătoriu direpţ [3], iară nu numai mie, ce şi tuturora car⟨i⟩i aşteaptă cea strălucită venirea lui".

2. A doua oară, că iată, înaintea uşii iaste vrémea cea de demult dorită în carea să vor odihni bătrînii de ostenélele lor. Despre această vréme iaste pomenire la Ioan, *Apocalipsis*, cap 14, stih 13, unde aşea grăiaşte: „Şi auziiu glas din ceriu zicîndu-mi, scrie: fericiţi-s morţii carii mor de acmu în Domnul, aşea-i zice duhul, ca să să odihnească de ostenélele sale, că faptele lor vor
f. 4v mé⟨r⟩ge [4] / după ei." Această zi fericită o au pohtit sfînt David craiu, *Psalm 38*, stih 5, zicînd: „Arată-mi, Doamne, sfîrşitul mieu şi măsura dzilelor méle cîtu-i, să ştiu că sînt pînă la o vréme".

3. A treia oară, că s-au apropiiat vrémea trécerii din ceastă lume trecătoare în viaţa cea de vecie, unde bucuriia va fi fără de sfîrşenie. Vedeţi, creştinilor, dintr-acéstea din toate că au bieţii bătrîni şi de ce să bucura şi de ce să văieta.

Avut-au şi sîntul Isaac Patriarhul încă în bătrînéţele sale şi de ce să bucura şi de ce să văieta, precum să cunoaşte dintr-acéste cuvinte ce-am cetit acmu, unde aşea grăiaşte, dzicînd: „Iată, am bătrînit şi nu ştiu zuoa morţii méle". Care, mai chiar şi mai luminos să putem înţelége, să dezlegăm acéste 4 întrebări:

1. Întîiu. Cine au grăit acéste cuvinte? /
f. 5r 2. A doua. Cui le-au grăit?

3. A treia. Cînd sau în ce vréme le-au grăit?

4. A patra. Că ce au zis cum că el nu căce-i foarte bătrîn, ce încăşi nu ştiia dzuoa morţii sale?

---

[1] În original SA: *jrătvesc*. [2] NTB: *dereptăţiei*. [3] NTB: *derept*. [4] O parte din citat se întîneşte şi la f. 1'v.

1. Întrebarea dintîiu era aceasta: Cine au grăit acéste cuvinte cu amărăciune ca acéea? Răspunsul iaste acesta: Grăit-au sfîntul Isaac Patriarhul carele au custat 100 şi 80 de ani, *Bîtie*, cap 35, stih 28, cînd aşea era slăbit de bătrînéţe, cît între doi feciori ai lui n-au ştiut face usebitură, n-au putut cunoaşte unul dintr-altul care de ei iaste Iacov şi care-i Isav, că era ochii lui întunecaţi.

De-aici ară putea întreba cineva cu cît Matusalem, Adam, Noe şi alţii mulţi mai mult au custat decît Isaac, dară ce poate fi că niceunul de ei n-au fost aşea orb şi cu ochii întunecaţi ca Isaac, doară el au fost mai vinovat şi mai / păcătos decît ceialalţi? f. 5v

Răspuns: Ba n-au fost Isaac mai păcătos, nice au căzut acéea orbiciune pre Isaac din tîmplare sau din năroc rău, ce din ţelepciunea cea mare a putérnicului Dumnezău, cum aşea, blagosloveniia cu carea vrea Isaac să blagoslovască pre Isav să pogoară [1] pre capul lui Iacov, din voia şi tocmala lui Dumnezău.

2. A doua întrebare: Cui au grăit Isaac Patriarhul acéste cuvinte?

Răspuns: Grăit-au lui Isav, feciorului celui mai mare al lui, cum să cunoaşte din *Cartea dintîi a lui Moisi Prorocul*, ce să chiamă *Bîtie*, cap 27, unde, de la verşul dintîiu, aşea să cetéşte [2] iştoriia: „Şi fu cînd ară fi bătrînit Isaac şi ară fi întunecat ochii lui atîta, cît nu putea vedea. Chemă pre feciorul lui cel mai mare, pre Isav, şi-i zise lui: Drag fiiul mieu! Care răspunse lui: iată-mă (cum ară zice: / aicea sînt, drag tată!) [3] f. 6r şi zise: Iată, am bătrînit şi nu ştiu zuoa morţii méle. Rogu-te, drept însă, ia-ţi armele, săhăidacele şi arcul tău şi, ieşind la cîmp, vîneadză-mi vînat şi-mi fă mie mîncare după voia mea, cade-să

[1] Verbul este la conjunctiv — *să pogoare* —. [2] Corectat după originalului. [3] Explicaţia din paranteză aparţine lui IZ.

a şti cumu-mi place mie [1], şi o adă înaintea mea să mănînc ca să te blagoslovască sufletul mieu, mai nainte de ce aş muri". I proci.

3. A treia întrebare: Cînd au grăit acéstea Isaac Patriarhul?

Răspuns: Atunci cînd era aproape de moarte.

4. A patra întrebare: Că ce au zis cum că el nu căce-i foarte bătrîn, ce încăşi nu-şi ştiia zuoa morţii sale?

Răspuns: cum dintr-aceasta să înţeleagă toţi oamenii că el aşea au trăit, cum în toată viaţa lui n-au ieşit afară din mintea lui ca să nu-şi aducă aminte de moarte. Ce, de ce au fost mai neade-
f. 6v verită / şi mai neştiută zuoa morţii lui, de acéea mai cu mare grije au fost de trécerea lui din ceastă lume. Aceasta-i dezlegătura cuvintelor, iani să vedem şi învăţăturile.

1. Învăţătura dintîiu iaste aceasta, că nevoile şi boalele nu pot veni pre oameni din tîmplare şi din năroc rău, ce numai din voia şi din tocmala înţeleaptă şi minunată a putérnicului Dumnedzău. Şi Dumnedzău încă nu le sloboade într-alt chip, fără numai pre slava a sfînt numelui său şi pre binele iubiţilor săi.

Dereptatea aceştii învăţături cunoaşte-să din pilda lui Isaac Patriarhul, cum aţi auzît şi mai sus, că pre Isaac n-au căzut întunecarea ochilor din tîmplare, ce din voia şi tocmala luï Dumnezău. Şi încă nu pentru alta au slobozit Dumnezău
f. 7r acéea nevoie pre el, fără numai cum blago / sloveniia să pogoară [2] pre iubitul Iacov, nu pre lăpădatul Isav.

1. Oca dintîiu a ceştii învăţături iaste aceasta, că, de-ară cădea nevoile şi boalele pre oameni din tîmplare sau din năroc rău, aşea n-ară fi Dumnezău grijitoriu şi socotitoriu a toate. Că Dumnezău aşea poartă grije de oamenii săi, cum nice un păr de pre capetele lor nu poate cădea

[1] Explicaţia cuprinsă între perechea de virgule aparţine lui IZ.
[2] Verbul este la conjunctiv — *să pogoare* —.

fără de voia lui, la Matei, cap 10, stih 29, 30, zicînd: „Au nu doao păsăréle să vînd într-un[1] filériu şi una de iale nu cade pre pămînt fără voia Părintelui vostru? Iară perii capului vostru încă-s numărați toți."

2. A doua ocă. Că de-ară cădea ceva pre oameni din tîmplare sau din năroc rău, fără ştirea lui Dumnezău, aşea Dumnezău n-ară fi ştiutoriu de toate. Ce Dumnezău iaste ştiutoriu de toate, drept acéea nu poate fi nemică din tîmplare. /

A treia ocă. Că nice o perire nu iaste în oraş f. 7v carea să nu o sloboadză Dumnezău. Aşea ne învață Amos Prorocul, cap 3, stih 36, 37[2]. Iani să vedem ce folos are această învățătură.

Folosul dintîiu iaste învățătoriu, că ne învață să ştim cum în ce chip au putut face Dumnezău şi rodi toate faptele mari şi mici şi mijlocii, fără de toată osteneala şi micşurarea slavei sale. Aşea le poate griji toate, fără osteneala sa şi fără de scădérea slavei sale.

9720

După acéea să ştim că varece păţim, toate acélea Dumnezău le-au croit pre noi cu mînile Sfinţiei sale. Pentr-acéea să le răbdăm cu răbdare mare de pace, gîndind că-i cu greu „în sămceaua strămutării a zvîrli", cum au zis Domnul Hristos lui Saul, la *Déniia Apostolilor*, cap 9, stih 5. Să fim dară plecați şi smeriți şi, cînd ne ceartă Dumnezău pre noi pentru păcatele noastre,/ să zicem cu smericiune mare cu Eli Popa, cum f. 8r scrie *1 Carte a lui Samoil*, cap 3, stih 18: „Elu-i Domn şi să facă aşea oare cumu-i place".

Al doile folos iaste certătoriu sau înfruntătoriu.

Ceartă şi înfruntă pre-aceia carii nu vor să preceapă că fără de voia lui Dumnezău nice o nevoie nu pogoară pre oameni.

---

[1] NTB: *întru*. [2] Paragraful nu reprezintă o traducere fidelă; trimiterea este greşită, ideea aflîndu-se la versetele 5, 6.

De-aicea iaste că, simțind mîna lui Dumnezău, nu pot răbda cu răbdare de pace, ce-s gata a să sfădi și cu Dumnezău. Așea făcură israiliténii de multe ori după ce ieșiră din pămîntul Eghipetului, carii, cînd s-au spăreat și cînd au fost în pustie foame și séte, sfădiia-să cu Moisi și cu Aron, zicînd: „Că ce ne-ați scos afară din Eghipet? Pentru acéea ca să murim în pustie?", cum să cunoaște în *A 2 carte a lui Moisi*, în *Ishod*, cap 14, stih 12. /

f. 8v Mai înțelept au fost Iov Patriarhul carele mult au pățit de Satana, de sabeușani, de haldeiani, de muiarea sa și de priiatinii lui, ce încăși cu mare smerenie au zis la cartea lui, cap 1, stih 21: „Dumnezău mi-au dat, Dumnezău mi-au luat, blagoslovit să fie numele Domnu⟨lu⟩i". Și iară, cap 19, stih 21, zice: „O, voi priiatinii miei, miluiți-mă, miluiți-mă, au fie-vă milă de mine[1], că mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine!". N-au zis că Satana sau sabeușanii și haldeianii făcură mie supărare multă, ce mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine.

3. A treia hasnă veselitoare.

Că veselește pre toți amărîții și pre toți nevolnicii, că, vare în ce ceas precep că mîna lui Dumnezău iaste pre ei, numaidecît să gîndească că mîna lui Dumnezău nu e mîna pizmașului, ce-i mîna a părintelui dulce care nu din urgie, ce din

f. 9r dragoste / o au slobozit pre dînșii. Precum sfînt Pavel Apostol adeverează la evrei, cap 12, stih 6, zicînd: „pre carele îl iubește Domnul ceartă-l și-l bate vare pre cine-l priimește fiiu". Așea-i înțelesul învățăturii dintîiu.

2. A doua învățătură iaste aceasta:

Nime nu poate învăța așea mult, nice poate custa așea îndelung cum să poată ști cu adevărat și fără de îndoială zuoa morții sale. Cu adevăr mult au fost învățat sfîntul Isaac Patriarhul,

[1] Explicația introdusă între perechea de virgule aparține lui IZ; fragmentul este reluat pe parcursul textului.

îndelung au și custat, că trăise 180 de ani, la *Bîtie*, cap 35, stih 28, ce încăși iani ascultă ce grăiaște: „Iată, am bătrînit și nu știu zuoa morții méle".

1. Oca dintîiu iaste aceasta:

Că „rînduită iaste oamenilor să moară de odată și după acéea să fie giudecarea", ce cînd să moară, cineși, cineși, nime nu știe, / cum de f. 9v
aceasta mărturisește sfînt Pavel Apostol la evrei, cap 9, stih 27.

2. A doua. Săva că cu știință mare și cu viață lungă au blagoslovit Dumnezău pre sfinții cei de demult, ce nice unuia dintr-înșii n-au dat de știre zuoa morții lor (fără numai lui Moisi și a cîțiva preste rînd).

După acéstea după toate ai putea întreba: ce poate fi unde Dumnezău așea au ascuns zuoa morții oamenilor, cum nice înțelepții, nice bătrînii nu pot ști zuoa morții lor? Răspuns: N-au ascuns acéea Dumnezău fără de ocă. Ce, 1. întîiu, pentru aceasta cum tot omul să petreacă zilele viții sale în frica dumnezăiască și să nu să surpe cu hrăboriia trupască și cu înșelăciunea lumii.

2. A doua. Pentr-aceasta, cum tot omul să viiaze dumnezăiaște de va să moară în fericăciune, că după viața spurcată nu poate / fi să f. 10r
nu sosască moarte groaznică. Oh, Doamne, sfinte! Cîtu-i de mare nebunie a petréce omul viață ca acéea în care n-ară vrea să moară!

3. A treia. Pentr-aceasta încă au ascuns Dumnezău zuoa morții, cum tot omul, în toate ceasurile, să fie gata a face bine cu surumanii, pînă cînd iaste viu, că după moarte nime nu va dobîndi vréme de-a face bine cu surumanii.

Ce hasnă are această învățătură?

1. Întîiu. Ne dojenește cum să trăim, pînă vom custa, cu rugăciune și cu preveghére, cum așea, cînd va veni Domnul Hristos să ne ia sufletele noastre, să ne afle făcînd voia Sfinției-sale. Pre aceasta ne dojenește însuși Domnul

Isus Hristos, la Matei, cap 24, stih 42, 43, 44, 45, 46, 47, zicînd: „Derept însă preveghiați, că nu știți în care ceas Domnul vostru va veni.

f. 10v Iară aceasta să știți, că de-a / ră ști [1] stăpînul casei în care ceas va veni furul, ară preveghea [2] și n-ară lăsa să-i sape casa lui. Derept aceasta și voi fiți gata, că, în ceasul care n-ați gîndi, fiiul omului va veni. Oare cine iaste slugă credincioasă și înțeleaptă pre carele puse domnul lui [3] spre gloata casei lui să dea lor hrană în vréme? Fericit de sluga acéea carele, viind domnul lui, va afla făcînd așa! Adevăr zic voao, că spre toată avuția lui pune-l-va pre el".

2. A doua. Ne dojenește pre preveghiare și pre rugăciune, precum ne învață sfînt Petru Apostol în *1 Carte*, cap 5, stih 6, 7, 8, unde așea grăiaște: „Plecați-vă derept acéea supt putérnică mîna lui Dumnezău, ca să vă rădice pre voi în vréme, toată grija voastră aruncînd spre dîns, că lui-i grije de voi. Fiți trézvi, preveghiați-vă, că pizmașul vostru, diiavolul, ca un leu răcnind încungiură căutînd pre cine ară înghiți [4]". /

f. 11r După acéstea, după toate, să tocmim ce-am auzit pînă acmu, pre prilejul de acmu.

Bine vedem toți, carii sîntem strînși aici la îngropăciunea acestui priiatin creștin al nostru, că el încă nu căce era înțelept și bătrîn, ce, încăși pînă cînd au custat, au putut zice ce-au zis în vrémea de demult Isaac Patriarhul, zicînd: „Iată, am bătrînit și nu știu zuoa morții méle". Că alaltaieri era viu și iată, acmu iaste mort, alaltaieri grăiia și iată, acmu tace ca mortul; împărțiia surumanilor și iată, acmu cei vii fac bine cu el că-l îngroapă cu cinste. Pînă acmu el au făcut bine cu preuții besérecii, iară acmu preutul povestéște lauda lui. Ferice de tine o, fratele nostru, că tu te odihnești pentru că ai murit în Domnul

[1] NTB: *are ști.* [2] NTB: *are preveghea.* [3] lipsește în NTB. [4] NTB: *are înghiți.*

și faptele tale merg după tine! Aceasta adeverează glasul din ceriu la Ioan Bogoslov, *Apocalipsis*, cap 14, stih 13, zicînd: / „Și auziiu glas din f. 11v
ceriu zicîndu-mi, scrie: Fericiți-s morții carii mor de acmu în Domnul, așea-i zice duhul, ca să să odihnească de ostenélele sale, că faptele lor vor mérge după ei“ [1]. În care fericăciune să ne dea și noao tuturor parte Tatăl, Fiiul și Duhul Sfînt. Amin.

RUGĂCIUNE DUPĂ PROPOVEDANIE

O, Tatăl, Fiiul și Duhul Sfînt, Sfînta Troiță într-o uniciune deplin. Har de vecie dăm noi Înălției cei sfinte ai tale pentru că ne-ai rodit pre chipul și pre asămănarea ta și ne-ai blagoslovit nu numai cu viață lungă pre cest pămînt, ce și cu multe daruri trupești și sufletești. Rugămu-ne, Doamne, Sfinției tale, cum de acmu înainte încă fă bine cu noi, cu păcătoșii tăi și, în ce chip ne-ai păzit și ne-ai ținut / în tinerétele noastre, așea f. 12r
nu ne lăsa pre noi nice în bătrînétele noastre, ce ne întărește în slăbiciunile noastre și ne dă Duhul tău cel Sfînt, cum toate supărările s⟨ă⟩ [2] le putem răbda cu răbdare mare de pace, iară după ce vom tréce din ceastă lume să putem dobîndi corona cea nevestezită a vieții de véci, prin Fiiul tău cel sfînt, prin Isus Hristos. Amin.

Tatăl nostru. /

[1] Citatul se întîlnește și la f. 4r și, fragmentar, la f. 1'v. [2] În original SA: *se*.

f. 12v PROPOVEDANIIA A DOAOA

Cînd moare omul care au zăcut în boale gréle de demult.

RUGĂCIUNE ÎNAINTEA PROPOVEDANIEI

O, Doamne, Dumnezău de vecie! Cela ce domneşti în ceriu şi pre pămînt, a căruia domnie nice început are, nice sfîrşit nu va avea, cela ce varece vei să faci face-vei, aşea cum putérea ta nime nu o poate opri, pre cine vei să-l înalţi înălţa-l-vei, iară pre cine vei să-l smereşti smeri-l-vei, pre cine vei să-l socoteşti cu răutăţi multe socoti-l-vei şi pre cine vei să-l dăruieşti cu sănătate dărui-l-vei, pre cine vei să-l omori omorî-l-vei şi pre cine vei să-l ţii în viaţă ţinea-l-vei, o, Doamne, pre mulţi ai săturat de răutăţi, ci iară
f. 13r i-ai miluit / şi i-ai mîntuit. Fie-ţi milă de noi, de păcătoşii tăi, şi ne dă Duhul tău cel Sfînt cum toate supărările tale să le putem răbda cu răbdare mare de pace, odihnindu-ne în voia ta cea sfîntă, cum, cînd iară să va apropiia viaţa noastră de mormînt, atunci încă să-ţi dăm sufletele noastre cu îndrăznire şi cu bucurie mare. Într-acest ceas întristat de acmu încă ne învaţă pre noi cum să putem înţelége cuvîntul tău cel sfînt, pre lauda a sfînt numelui tău şi pre spăseniia sufletelor noastre. Amin.

Tatăl nostru. /

stih 4:

„Că s-au săturat de răutăți [1] sufletul mieu și viața mea s-au apropiiat de mormînt" [2].

Șuma mai pre larg și mai bioasă a acestui psalom iaste tipărită în *Psaltire* într-acéste cuvinte: „Acest [3] psalom cuprinde rugăciunea lui David au a altui credincios israilitean în care pohtéște izbăvire de trei féliuri de nevoi [4]:"

1. Întîiu. Pohtéște vindecare de „boala fără de nădéjde" [5].

2. A doaoa. Pohtéște izbăvire „de cutremurile cunoștinței [6] sufletești".

3. A treia. Pohtéște cum Dumnezău să fie cu el și să-i fie lui într-agiutor atunci cînd „l-au părăsit pre el toți [7] priiatinii [8] lui". /

„Acéstea iară [9] le [10] pohtéște pentru acéste f. 14r doao lucruri:

1. Că el în rugăciunea [11] lui stă neîncetat.

2. Că, să nu-l va izbăvi pre el Dumnezău [12], nu va putea da har Sfinției [13] sale [14], iară de [15]-l va izbăvi, pururea va da har.

Acéstea le spune pre rînd":

1. Întîiu. „Spune pentru ce cére, stih 2, zicînd [16]: Doamne, Dumnezăul spăseniei méle, zuoa strig și noaptea înaintea ta (mă rog). Să între înaintea ta rugăciunea mea, pleacă uréchea ta către strigarea mea."

2. A doaoa. Spune și le numără înainte „nevoile lui din care [17] pohtéște a să izbăvi".

1. Întîia nevoie iaste în stih [18] 4, 5, 6, unde așea grăiaște, zicînd: „Că s-au săturat de răutăți [19]

---

[1] PB: *răotăți*. [2] Fragmentul se reia pe parcursul propovedaniei. [3] PB: *cest*. [4] PB: *nevoie*. [5] PB: *de boală fără nădéjde*. [6] PB: *cunoștinții*. [7] Lipsește din PB. [8] PB: *priiatenii*. [9, 10] Lipsesc din PB. [11] PB: *rugăciunele*. [12] Lipsește din PB. [13, 14] Lipsesc din PB. [15] PB: *să*. [16] Lipsește din PB. [17] PB: *dentru carele*. [18] PB: *Întîiu iaste stih*. [19] PB: *răotăți*.

sufletul mieu şi viaţa mea s-au apropiiat de mormînt. Asămănatu-m-am celora ce pogor în groapă; fuiu ca omul fără de agiutor. Socotit fuiu
f. 14v între morţi, / ca omorîţii ce dorm în mormînt despre carii nu te mai pomeneşti şi aceia de mîna ta sînt tăiaţi."

2. A doaoa nevoie iaste în 8 stih [1], într-acéste cuvinte: „Spre mine zace urgiia ta şi toate valurile tale aduseşi spre mine."

3. A treia nevoie iaste în 9 stih [2], unde aşea plînge, zicînd: „Delungat-ai de la mine cunoscuţii miei şi m-ai pus pre mine urîciune lor; închis fuiu şi nu pociu ieşi."

Şumma mai pre scurt iaste aceasta: 2 lucruri sînt scrise într-acest psalom.

1. Întîiu. David craiu numără înainte dosăzile şi amărăciunile sale atuncea cînd era el ca afundat în adîncul a toate féliurile de nevoi din care nu trăgea nice o nădéjde despre viaţă, ce numai aştepta perirea şi moartea. Pentr-acéea au mestecat rugăciunea sa cu multă jeale şi grea plîngere pînă la al zécelea stih. /

f. 15r 2. A doua. Cum s-au purtat supt acélea supt toate, cum ş-au ţinut credinţa şi sufletul, ne dă înainte a şti. Nu s-au făcut mult, ce totdeauna s-au milcuit lui Dumnezău pentru agiutoriul aşea, cum cu pilda lui cea bună să îndémne pre toţi nevolnicii, cum ei încă, după pilda lui, să să învéţe a cerca pre Dumnezău. Pentr-acéea zice, stih 1, 2, zicînd: „Doamne, Dumnezăul spăseniei méle, zuoa strig şi noaptea înaintea ta (mă rog). Să între înaintea ta rugăciunea mea, pleacă uréchea ta cătră strigarea mea." În care rugăciune, 3 lucruri face:

1. Întîiu. Ca un om smerit şi plecat înaintea craiului pămîntesc, aşea şi David înaintea lui Dumnezău, ca a craiului ceriurilor şi a pămîntului,

[1] PB: *A 2 nevoie iaste stih 8.* [2] PB: *A treia iaste stih 9.*

să milcuiaşte cum să i se dea slobozie să poată grăi el cu gura sa cu putérnicul Dumnezău. Pe⟨n⟩tr-a / céea strigă, zicînd: „Doamne, (mă rog) să între înaintea ta rugăciune mea“ [1]. f. 15v

Aşea să şi cade de vom socoti:

1. Întîiu, cîtu-i de mare Dumnezău; cui să roagă surumanii şi lipsiţii.

2. A doua, că-i „greu în sămceaua strămutării a zvîrli“ [2], precum ne învaţă Domnul nostru Isus Hristos în *Cartea Faptelor Apostolilor*, cap în 9, stih 5.

3. A treia, că direpţii încă nu să pot legiui sau a să pîrî cu Dumnezău, cum adeverează Iov Patriarhul în cartea lui, cap 9, stih 3, zicînd: „De ară şi vrea omul să să pîrască cu Dumnezău, ce dintre oameni încă nu s-ară putea afla unul ca să dea răspuns lui Dumnezău“ [3].

4. A patra, că tot omul să ţine a să pleca înaintea lui Dumnezău cu smerenie mare, că toţi sîntem slugi lui Dumnezău şi ne ţinem cu plecăciune. Cum învaţă sfînt / Petru Apostol în *1 Carte* a lui, cap 2, stih 8, unde aşea grăiaşte, zicînd: „Slugi, plecaţi-vă cu toată frica domnilor voştri, nu numai bunilor şi blînzilor, ce şi năsălnicilor [4]“. Cu cît mai vîrtos ne ţinem cu smerenie şi cu plecare lui Dumnezău, celuia ce iaste domn preste toţi domnii. f. 16r

2. A doaoa. După ce s-au rugat lui Dumnezău sfînt David craiu, cum să-i dea slobozie pre acéea ca să grăiască el cu Dumnezău cu gura sa, spune şi numără înainte toate nevoile acélea care silesc pre el a suna la uşea milei lui Dumnezău, stih 4, zicînd: „Că s-au săturat de răutăţi sufletul mieu şi viaţa mea s-àu apropiiat de mormînt.“

3. A treia. Să roagă lui Dumnezău cum de toate răutăţile să-i ţie viaţa lui, pentru că nu

---

[1] Pasajul nu este tradus în întregime, între *Doamne* şi *(mă rog)* fiind omis un fragment. Vezi citatul complet la f. 14r. [2] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 7v. [3] Fragmentul este redat într-o traducere mai liberă. [4] NTB: *năsilnicilor*.

oasele morţilor, ce cei vii slăvăsc pre Dumnezău;
f. 16v într [1]-acéste cuvinte după vrémea de acmu / cetite, unde aşea au grăit David prorocul: „Că s-au săturat de răutăţi sufletul mieu." I proci.

Despre 2 lucruri ponosluiaşte:

1. Întîiu, despre mulţimea răutăţilor;

2. A doaoa, despre greutatea lor.

1. Ce caută pre lucrul dintîiu. Despre mulţimea răutăţilor ponosluiaşte într-acéste cuvinte, unde aşea grăiaşte, zicînd: „Că s-au săturat de răutăţi sufletul mieu". Care cuvinte, să le putem mai chiar şi mai luminos înţelége, să vedem acéste trei întrebări, cade-să a şti:

1. Întîiu. Ce înţelége pre sufletul său? Răspuns: înţelége pre sine cu trupul, cu sufletul depreună. Ca şi cînd ară fi zis: nu numai trupul mieu s-au slăbit de răutăţi multe, ce sufletul încă s-au întristat şi s-au amărît. Cum grăiaşte dulce Mîntuitoriul nostru, Domnul Isus Hristos, de pre sine la Evanghelistul Matei, cap 26, stih 38,
f. 17r zicînd: / „Trist iaste sufletul mieu pînă la moarte."

2. Ce înţălége pre răutăţi? Răspuns: toate nevoile, varecare pot supăra trupul şi sufletul său şi vatămă viaţa trupească şi sufletească a lui.

Răutăţile trupului aşea-s multe şi gréle, cum mulţimea şi greutatea acelora îngerii din ceriu încă nu le-ară putea număra, fără numai sîngur Dumnezău. Ce eu, dintr-acéle răutăţi care vatămă viaţa trupească şi sufletească, numai doao aduc înainte acum:

1. Răutăţile dintîiu sînt păcatele oamenilor, a cărora număr şi greime cine le-are putea spune? Nime. Că numărul păcatelor întréce pe numărul stélelor şi a năsîpului mării.

2. Iaste urgiia şi mîniia a putérnicului Dumnezău, care aşea arde în aleanul păcatelor, cum nice apele mărei nu o pot stînge, fără numai sîngele cel sfînt şi nevinovat al Domnului Isus

[1] Corectat după erata originalului.

Hristos, cum scrie *1 Carte a lui Ioan* / Apostol, f. 17v
cap 1, stih 7. Ac⟨e⟩sta aşea adeverează, zicînd: „Sîngele lui Isus Hristos, a Fiiului său, ne curăţéşte pre noi de tot păcatul." Aceasta mînie a lui Dumnezău bate pre oamenii păcătoşi cu răutăţi nespuse şi nenădăite. Şi după toate, mai apoi şi cu moarte.

„Că plata păcatului iaste [1] moartea, iară darul lui Dumnezău iaste viaţa de vecie în Isus Hristos, Domnul nostru". Aşea zice Pavel Apostol la rîmléni, cap 6, stih 23.

3. Întrebare: Ce va să zică sfîntul David craiu şi proroc, cînd zice că s-au săturat sufletul lui de răutăţi? Răspuns: cu un cuvînt, va să zică cum că aşea s-au mulţit nevoile şi răutăţile lui şi aşea s-au împlut de iale, cum, vare în ce chip vasul carele-i prea plin nu mai poate cuprinde în sine mai mult de ară şi turna cineva, aşea şi David era împlut pînă în barbă şi în el mai mult nu putea încăpea. La sfîr / şit va să zică că atîtea f. 18r
răutăţi au păţit, cît amu i s-au şi urît şi s-au şi ustenit purtînd răutăţile şi nu mai poate suferi de nu-şi va face Dumnezău milă cu dînsul. Aşea iaste înţălesul cum grăiaşte David de pre bivşugul răutăţilor.

De pre greutatea lor aşea grăiaşte, zicînd: „Şi viaţa mea s-au apropiiat de mormînt". Ca şi cînd ară fi zis: aşa-s de gréle răutăţile spre mine şi aşea m-am slăbit supt iale, cît amu nemică nu iaste mai aproape de mine ca moartea şi mormîntul.

Aşea-i înţelesul au dezlegătura luminoasă a cuvintelor, iani să vedem şi învăţătura.

Învăţătura iaste aceasta:

Dumnedzău cel putérnic, dintru înţelepţiia sa cea minunată, de multe ori şi pre aceia care îi iubéşte tocma ca şi lumina ochilor săi sloboade nevoi şi răutăţi aşea mari şi gréle, cît împregiurul

[1] NTB: *e*.

f. 18^{v} și înaintea lor nemic / alta nu pot sîmți și nu pot vedea, fără numai moartea. Aceasta învățătură o întăresc și o adeverează pilde multe din *Scriptura Sfîntă*. Că cine au fost mai drag și iubit înaintea lui Dumnezău ca Iov Patriarhul, ce încă cîte răutăți au slobozit Dumnezău pre dînsul? Cine ară putea spune? Că atîta să împlusă de răutăți, cît n-au putut răbda să nu să roage lui Dumnezău așea, zicînd: „Întoarnă-te, Doamne, despre om (cade-să a ști despre mine) [1] și fă cum să să sfîrșască răutățile, pînă cîndu-și va împlea ca năimitul zilele sale; că despre arbure iaste vro nădéjde, că de să va și tăia, ce iară să va prennoi și va înverzi și odraslele nu să vor sfîrși, ce, după ce va bătrîni, după acéea încă din rădăcină îi ies cranguri". I proci. Caută la Iov, cap 14, stih 6, 7, 8. „Iară omul, zdrobindu-să de slăbiciune, muri-va?". [2] Vezi, o, oame creștine, ce-au pățit Iov Patriarhul? /

f. 19^{r} Cu adevărat iubiia Dumnezău și pre David craiu, ce el încă la *Psalom 38*, stih 13, 14, într-acest chip să ruga, zicînd: „Auzi, Doamne, rugăciunea mea și strigarea mea ia-o în urechi, lacrămile méle nu le uita [3], că strein sînt eu la tine și nemérnic ca toți părinții miei. Părăsește-te de-a mă supăra [4] și mă voiu întări, pînă nu voiu mérge și nu voiu mai fi".

Ilie Prorocul încă era drag lui Dumnezău, ce încă, de supărare mare, așea să ruga lui Dumnezău, *1 Carte a Împăraților*, cap 19, stih 4, zicînd: „Destulă mi-e o, Doamne, viața mea, ia-mi sufletul că nice eu nu sînt mai bun decît părinții miei". Iară David, în *Psalom 37*, stih 18, zice: „Că eu-s gata spre supărare și durérea mea înaintea mea iaste pururea".

---

[1] Explicația din paranteză aparține lui IZ. [2] Fragmentul reprezintă prima parte a versetului 10, pe care îl traduce fără a face însă trimiterile obișnuite. [3] PB: *nu tăcea*. [4] PB: *Părăsește-te de mine*; segmentul „a mă supăra" este notă marginală în PB.

Direaptă iaste dară învățătura că Dumnezău cel putérnic, dintru înțălepciunea sa / cea minu- f. 19v
nată, de multe ori încă și pre aceia pre care așea-i iubéște ca și lumina ochilor săi sloboade nevoi și răutăți așea mari și gréle, cum alta nemica nu văd împregiurul și înaintea lor, fără numai moartea.

Întrebare: ce ocă poate fi?

Răspuns: că bine véde Dumnezău că mai mult folos iase din dăscăliia au din școla patimelor și din răbdarea cu pace a nevoilor și a răutăților, decît din curțile și polățile dezmierdăciunilor aceștii lumi.

Întrebare de ocă: că ce? Răspuns:

1. Că dezmierdăciunile aceștii lumi, în loc de miiare dulce, adapă pre oameni cu otravă amară și veninoasă, iară școla au dăscăliia patimilor otrava încă o schimbă în miiare dulce și veninul încă-l face să slujască pre sănătatea răutăților și pre ispăsenie. I proci.

2. Că dezmierdăciunile trecătoare a ceștii / lumi fac pre om să nu-și aducă aminte despre f. 20r
Dumnezău, iară patimile răutăților fac pre omul supărat să caute și să chéme pre Dumnezău întrajutoriu, zicînd: „fie-ți milă, Doamne, de mine!“ I proci. Cum făcu mitarnicul, cum scrie la Luca, cap. 18, stih 13.

3. Că dezmierdăciunile fac cum oamenii să să zăuite de pre sfîrșitul sau de pre moartea lor, iară răutățile fac cum să-și aducă aminte de moarte. Cum grăiaște înțeleptul Solomon în *Cartea Propovedaniei*, cap 7, stih 2, 3, 4.

4. „Că întristarea carea iaste dumnezăiască [1] face pocăință pre ispăsenie [2] stătătoare, iară întristarea (și dezmierdăciunea) [3] lumească moarte face“, cum scrie în *A 2 carte a lui Pavel la corinténi*, cap 7, stih 10.

5. Că bucuriia lumească a necredincioșilor schimba-să-va în mare întristare, iară întristarea

[1] NTB: *dumnezeiască*. [2] NTB: *spăsenie*. [3] Paranteza este introdusă de IZ.

direptilor schimba-să-va întru bucurie, cum măr-
f. 20v tu / riséste însuși Domnul nostru Isus Hristos, la Ioan Evanghelistul, cap 16, stih 20, 21, 22, zicînd: „Adevăr, adevăr zic voao, că plînge-veți și suspina-veți voi, iară lumea să va bucura; voi veți fi triști, ce scîrba voastră întoarce-să-va în bucurie. Muiarea cînd naște durori are, c-au venit ceasul ei, iară deacă naște porobocul, de-acii nu-și mai aduce aminte de durori, pentru bucuria [1] că născu om în lume. Deci și voi, acum scîrbă aveți și iară voiu vedea pre voi și să va bucura inima voastră și bucuria voastră nime nu o [2] va lua de la voi".

2. A doaoa ocă pintru ce sloboade Dumnezău pre iubiții săi răutăți multe iaste aceasta: că așea place lui Dumnezău cum iubiții lui mai nainte, ca nește vitéji buni, să aibă luptă și războiu și să izbîndească, după acéea să ia coronna și plata. Pentru acéea dojănéște Pavel Apostol la efeséni, cap 6, stih 10, 11, 12, 13 i proci, zicînd:
f. 21r „Ce după aceasta, / frații miei, întăriți-vă întru Domnul și în vîrtutea puteriei [3] lui. Îmbrăcați-vă [4] întru toate armele lui Dumnezău ca să puteți sta împrotiva înșălăciunilor diiavolului [5]. Că nu avem noi războiu cu trupul și cu sîngele, ce cu împărățiile și cu puterile și cu domnii și cu deregătorii întunérecilor [6] lumii aceștiia și împrotiva răutăților sufletești carele sînt supt ceriu. Derept aceasta, luați toate armele lui Dumnezău ca să puteți sta împrotivă în vrémea perirei și, toate isprăvindu-le, să puteți sta". I proci. Trebuiaște dară cum mai nainte să ținem războiu cu izbîndă, după acéea vom lua plata.

3. A treia ocă. Cade-să cum mai nainte să ne smerim supt răutăți, după acéea ne va înălța Dumnezău, cum scrie în *Cartea lui Iacov Apostol*, cap 4, stih 10.

---

[1] NTB: *bucurie.* [2] Lipsește din NTB. [3] NTB: *puterii.* [4] NTB: *Îmbrăcați-vă.* [5] NTB: *diiavulului.* [6] NTB: *întunérecelor.*

4. A patra ocă. Că prin multă răbdare a răutăţilor va să ne desparţă Dumnezău de ţîţa / veninoasă şi păgubitoare a ceştii lumi şi aşea va f. 21v
să ne învéţe spre porîncile sale, cum zice David prorocul în *Psalom 118*, stih 71: „Bine mi-e miie [1] că m-ai smerit, ca să învăţ porîncile tale".

5. A cincea ocă. Că Domnul nostru Isus Hristos, prin patimile cu răbdare de pace, va să ne curăţască şi aşea va să ne strîngă în şura * vieţii * aria
de véci, cum scrie Luca Evanghelistul, cap 3, stih 17.

6. A şasea ocă. Că cu răbdările răutăţilor ne oprêşte Dumnezău cum să nu mai facem păcatele ce-am făcut mai denainte. Cum făcu şi cu fraţii lui Iosif, cum scrie *1 Carte a lui Moisi*, cap. 42.

7. A şeaptea ocă. Că atunci ne arată Dumnezău dragostea părinţască cătră noi cîndu ne ceartă. Aşea ne învaţă Pavel Apostol la evrei, cap 12, stih 6.

8. A opta ocă pentru ce sloboade Dumnezău / răutăţile pre iubiţii săi iaste aceasta: c⟨ă⟩ [2], după f. 22r
ce-i va mîntui şi-i va scoate pre ei Dumnezău, să fie mai dulce mila mîntuitoare a lui Dumnezău şi să dea har şi mulţămire mai mare lui Dumnezău, gîndind din ce răutăţi mari i-au scos Dumnezău pre dînşii şi pre ce fericăciune i-au înălţat.

Hasna * a 2 a învăţăturii iaste certătoare. * folosul

1. Întîiu. Ceartă pre aceia carii giudecă rău de pre aceia carii pat răutăţile şi gîndesc că aceia sînt mai vinovaţi şi mai păcătoşi de ceialalţi carii n-au nice o supărare. Aşea giudecară de pre David craiu pizmaşii lui, *Psalom 3*, stih 1, 2, de pre carii în rugăciunea sa aşea grăieşte, zicînd: „Doamne, cît să înmulţîră [3] pizmaşii miei! Cîtu-s de mulţi ceia ce să rădică spre mine!

[1] PB: *mie*. [2] În original SA: *cu*. [3] PB: *înmulţiră*.

Mulți grăiesc sufletului mieu, zicînd[1]: n-are el spăseniie întru Dumnezău." /

f. 22v Pre unii ca aceștia i-au înfruntat Domnul Isus Hristos în *Evangheliia de la Luca*, cap 13, stih 1, 2, 3, 4, 5, unde așea grăiaște: „Era unii într-acéea vréme spuindu-i lui de galileiani véste[2], a[3] cărora sînge Pilat mestecase-l cu jărtvele lor. Și răspunzînd Isus, zise lor: au vă să pare că galileianii aceștia mai păcătoși au fost decît[4] toți galileianii că pățiră acéstea? Nicecum, zic voao, că de nu vă veți pocăi, așea veți peri toți. Sau cei 18[5], pre[6] carii căzu turnul în Siluam și-i[7] omorî pre ei, pare-vă că aceștia mai greșiți era de toți oamenii carii lăcuia în Ierusalim? Nicecum, zic voao, de nu vă veți pocăi, toți așijderea[8] veți peri".

2. A doaoa. Ceartă pre aceia carii nu rabdă cu răbdare de pace supărările și răutățile, vaietele de durori, ce păcatele nu le nice pomenesc. Întrebare: ce poate fi unde unii nu pot răbda cu

f. 23r răbdare de pace su / părările și răutățile? Răspuns:

1. Că aceasta gîndesc, că doară nu e nimeni supt soare care să pată așea și atîtea răutăți cum pat ei. Caută la Ieremiia, la *Cartea Plîngerii*, cap 2, stih 20.

2. Gîndesc că doară nu s-ară cădea oamenilor lui Dumnezău să pată atîtea cîte pat ei, Ieremiia, cap 12, stih 21.

3. Că doară gîndesc că din otrava răutăților Dumnezău nu știe scoate dulceață.

4. Gîndesc că doară răutățile lor n-au sfîrșănie și doară Dumnedzău n-au pus hotar nevoilor.

5. Că doară ceia ce n-au pătit nevoi nu vor să îmble în urma lui Hristos și doară nu vor să între pre ușea strîmtă și pre calea îngustă întru împă⟨r⟩ăția lui Dumnezău, Matei, cap 7, stih 14.

---

[1] În PB lipsește cuvîntul *zicînd*. [2] *Veste* lipsește din NTB. [3] NTB: *al.* [4] NTB: *de.* [5] NTB: *acei optsprăzéce.* [6] NTB: *spre.* [7] În NTB lipsește *-i.* [8] NTB: *așijdere.*

2 hasnă iaste dojănitoare.

1. Întîiu, dojănéşte pre aceia carii, cîndu-s sănătoşi şi în pace, nu giudecă bine despre cei / supăraţi, ce gîndesc aşea că nicecînd nu să vor vindeca, ce vor peri. f. 23v

2. A doaoa, dojănéşte pre toţi ceia ce pat nevoile să rabde cu răbdare de pace aşteptînd agiutoriul lui Dumnezău. I proci.

O, Doamne, cîte răutăţi păţi şi acest frate al nostru ştim toţi. Cu adevăr, el încă au vrut putea zice că s-au săturat de răutăţi sufletul lui şi viaţa lui s-au apropiiat de mormînt. Ce iată, că acum în Domnul să odihnéşte, aşteptînd venirea lui Hristos la zuoa de-apoi în care şi el să va scula şi va întra întru împărăţiia lui Dumnedzău, în care să ne ducă şi pre noi Domnul nostru Isus Hristos. Amin. /

f. 24r PROPOVEDANIIA A TREIA

Cînd moare omul care au pățit boale lungi și pagube multe.

CUVÎNT DE LA IOV,

cap 19, stih 21:

„O, voi priiatinii miei, miluiți-mă, miluiți-mă, că mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine!"

Toți creștinii carii sînt supt mîna lui Dumnezău cea grijitoare și să sălășluiesc supt aripile Sfinției sale să nu fie stătători de alean, ce toată stătătura de băsău să o lase pre Dumnezău carele giudecă toată lumea în dereptate. Pentru acéea *Scriptura Sfîntă* în multe locuri și în multe
f. 24v chipuri ne dojănéște / pre răbdare de pace. Între alalte, sfînt Pavel Apostol la rîmléni, cap 12, stih 17, așea ne dojenéște, zicînd: „Nemărui [1] cu rău pentru rău să nu plătiți, grijiți carele-s de cinste înaintea a toți oamenii". Și iară, stih 18, zice: „Din [2] cît poate fi de la voi, cu toți oamenii viiați în pace". Și iară, stih 19: „Nu vă izbîndireți voi pentru voiși, dragii miei, ce dați loc mîniei că scris iaste, la mea e izbînda și eu voiu plăti, zice Domnul". Stih 20 încă zice: „Să flămînzéște pizmașul tău, dă-i mîncare, să însătoșază, adapă-l pre el, că aceasta făcînd, cărbuni de foc aduni pre capul lui. Nu fi învăncut [3] de rău, ce învinge cu binele pre rău". Dulce spăsitoriul nostru, Domnul Isus Hristos, la Matei, cap 5, stih 39, așea ne dojenéște, zicînd: „Iară eu zic voao, nu vă protivireți răului cu rău, ce, să te-ară [4] lovi cineva preste fața ta de-a direapta,[5] /

[1] NTB: *Nimărui.* [2] NTB: *Den.* [3] NTB: *văncut.* [4] NTB: *să te-are lovi.* [5] NTB: *dereapta.*

întoarce lui şi céealaltă". De aceasta s-au ţinut f. 25r
sfîntul Iov Patriarhul cînd l-ară fi amărît pre
dînsul şi cînd i-ară fi adaos dosăzile lui priiatinii
lui, mai aproape Vildad, cap 18. Iară el nu va să
măsure înapoi veninul cu venin, nice va să întoarcă
înapoi otrava cu otravă, răul cu rău, ce mai vîrtos
cu smericiune mare şi cu cuvinte blînde îi dojenéşte. Lăsînd înapoi cuvintele aspre şi muind
inimile pietroase a priiatinilor săi, spune cuvinte
veselitoare, că de nu l-ară şi întrista ei (adecă
priiatinii lui), ce mînile putérnicului Dumnezău
împlutu-l-au pre el de amărăciune. Pentru acéea
zice în cap 19, stih 11, 12, 13, zicînd: „Domnul
mîniia sa o au încins în aleanul mie⟨u⟩ * şi m-au * împrotiva
pus pre mine lui alenşug. Oştile lui céle dosădi- mea
toare întruna năvăliră spre mine şi într-aleanu-mi
gătiră-şi cărările şi îmblară tabere împregiurul
cortului mieu. Pre fraţii miei / departe-i goni de f. 25v
mine şi priiati⟨n⟩ii miei să înstriinară de la
mine". Stih 14: „Să sfîrşiră rudele méle şi cunoştinţii miei mă uitară pre mine". Stih 15: „Jelérii
carii lăcuiesc în casa mea şi slugile méle aşea mă
ţin pre mine ca pre un striin" şi iară, stih 16,
zice: „Cu graiu înalt strig pre sluga mea şi nu-mi
dă răspuns nice atunci cînd i mă rog cu gura mea".
Stih 17: „Încă şi muiarea mea să îngrozéşte de
răsufletul mieu cînd mă milcuiesc ei pentru
pruncii miei. Încă şi pruncii cei mici mă urăsc
pre mine şi cînd mă scol nu-mi dau mie răspuns".
Stih 19: „Tot omul mă uréşte, încă şi priiatinii
cei după inima mea, pre carii am iubit, să protivăsc cu mine". Stih 20 zice: „Oasele méle ca piialea
de carnea mea să lipiră şi să uscară şi numai gingiile méle a dinţilor rămasără". După ce ară fi
numărat / înainte aşea Iov dosăzile lui, după acéea f. 26r
să milcuiaşte cu smerenie mare priiatinilor săi
într-acéste cuvinte de acmu cetite, zicînd: „Oh,
voi priiatinii miei, miluiţi-mă, miluiţi-mă, că
mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine!"

În care cuvinte 3 lucruri sînt:

1. Întîiu. Pre-aceia cărora să milcuiaște îi numéște priiatini, zicînd: O, voi priiatinii miei, ca și cînd ară fi zis: voi nu mi-ați fi pizmași, ce priiatini, și voao nu vă s-ară cădea cum patimile și dosăzile méle să le adaogeți, ce mai tare ați venit cum să mă agiutați și să mă veseliți. Faceți dară bine cu mine, nu mă amistuireți!

2. A doaoa. Ce pohtéște de la dînșii, cu cuvinte scurte arată, zicînd: miluiți-mă, miluiți-mă! Ca și cînd ară fi zis: cinstea și deregătoriia creștinilor
f. 26v aceasta / ară fi (după porunca lui Isus Hristos, Matei, cap 15, stih 44), cum cu pizmașii lor încă să facă bine, dară voi carii sînteți priiatinii miei, nu pizmași, că ce nu mă miluiți pre mine?

3. A treia. Dă oca pentru ce să-l miluiască pre el, zicînd că „mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine".

Aicea ară putea întreba cineva:

Întrebare: pentru ce zice sfîntul Iov că mîna lui Dumnezău l-au bătut pre el, pentru că știm din cartea lui că diiavolul l-au cerut pre el afară din mîna lui Dumnezău cum pre el să-l trudească? Așea cetim în cartea lui, cap 1, stih 13, 14, 15, cum, cînd „s-ară fi fost uspătînd feciorii lui Iov în casa născutului dintîiu, atunci slugile lui au fost arînd cu boii și asînii au fost păscînd în loc
f. 27r de pășune, sabeușii i-au lovit pre / dînșii și marha o au prădat, slugile le-au tăiat și cu arme i-au omorît și numai unul au scăpat dintr-înșii". Și iară, stih 16: „Și cînd au grăit solul cel dintîiu atunci sosi al doile sol și zise: focul lui Dumnezău căzu gios din ceriu și au ars oile și slugile tale și eu sîngur am scăpat să-ți fac véste". Și iară, stih 17 așea iaste scris cum că, „grăind al doile sol, sosi la Iov și al treile sol, zicînd: iată, haldeni cu trei șireaguri sosiră și mînară cămilele și pre slugile tale le tăiară și-i omorîră cu arme și eu sîngur am scăpat să-ți spuiu véste". Iară stih 18, cînd încă „grăi al treile sol, iată, sosi și al

patru, zicînd: feciorii tăi şi fétele tale era în casa fratelui celui mai mare a lor, mîncînd şi bînd vin". Stih 19: „Şi să scorni de cătră pustie vihor de vînt mare / şi scutură tuspatru u⟨n⟩ghiurile casii 27v şi oborî casa pre feciorii tăi şi muriră şi numai eu sîngur am scăpat să-ţi dau véste".

Dintr-acéstea putem precépe că, săva că diiavolul şi păgînii au făcut multă pagubă lui Iov Patriarhul, ce aceia nu s-au putut mişca (întru aleanul lui Iov) fără de slobozirea lui Dumnezău. Şi nu zice Iov că ei mă bătură pre mine, ce „mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine". Pentr-acéea zice, stih 21: „Gol am ieşit din pîntecele maicei méle şi iară gol mă voiu turna. Domnul mi-au dat, Domnul mi-au luat, blagoslovit să fie numele Domnului" [1]. Văzînd şi auzind acéstea toate, priiatinii lui Iov, carii cu cuvinte veselitoare şi cu mîngîiare au vrut trebui să margă la Iov, iară ei nu l-au veselit, ce mai tare l-au întristat şi l-au amărît. Pentr-acéea strigă Iov cu graiu înalt, zicînd: „Oh, voi priiatinii miei, miluiţi / -mă, miluiţi-mă, că mîna lui Dumnezău f. 28r mă bătu pre mine!"

Aceasta iaste tîlcuiala cuvintelor, iani să vedem şi învăţătu⟨r⟩ile.

Învăţătura dintîiu iaste aceasta: că în ce chip adaog nevoile nevolnicilor cuvintele aspre a priiatinilor, aşea şi cuvintele veselitoare şi mîngîiarea mîngîie pre-aceia carii sînt supăraţi.

Doao lucruri sînt într-această învăţătură:

1. Întîiu, am zis cum adaog nevoile nevolnicilor cuvintele aspre a priiatinilor. Dereptatea aceştiia să cunoaşte din răspunsul lui Iov Patriarhul care, în cap 19, stih 1 [2], 2, 3, aşea înfruntă pre Vildad şi pre ceialalţi priiatini, zicînd: „Pînă cîndu-mi scîrbiţi sufletul mieu şi cu acéle cuvinte aspre pînă cînd mă zdrobiţi? De zéce ori pînă acmu m-aţi înfruntat şi v-aţi bătut gioc de mine

[1] Ultima parte a citatului se întîlneşte şi la f. 8v. [2] Versetul 1 nu este tradus.

f. 28v și nu vă i ruși / -ne, unde v-ați întărit împrotivă-mi". Stih 4, 5 zice: „De aș și fi rătăcit (au greșit în ceva) [1] și ară și înnopta cu mine rătăcitura mea, au cădea-vă-s-ar voao să adaogeți nevoia mea și micșurarea mea? Și au cade-să voao să vă sfădiți cu mine? Mai bine luați-vă aminte că Dumnezău m-au lăpădat gios pre mine și cu mreaja lui m-au împregiurat pre mine". Și iară, stih 13, zice: „Pre frații miei departe-i goni de la mine și priiatinii miei să striinară de mine" [2].

1. Oca întîiu iaste aceasta: că sufletul nevolnicilor să amărește atunci cînd aude cuvintele aspre a priiatinilor, precum s-au amărît și sufletul lui Iov Patriarhul pentru cuvintele aspre a lui Vildad.

2. A doaoa ocă. Că să adaoge și să înmulțește duroarea bolnavului ca a lui Iov, stih 5.

3. A treia ocă. Că în vrémea de nevoie îngerii
f. 29r lui Dumnezău încă întăresc pre nevol / nici, cum întări și pre Domnul Hristos îngerul, cum să cunoaște în *Evanghelia de la Luca*, cap 22, stih 43, unde așea iaste scris, că, după ce s-ară fi rugat Domnul Hristos zicînd: „Părinte, să vei să treacă păharul acesta de la mine, însă nu în voia mea, ce a ta să fie" [3], după acéea așea scrie Luca: „Arătă-să lui îngerul din [4] ceriu, întărindu-l pre el".

Aceasta adeverează încă și pilda lui David craiu, *Psalm 37*, stih 12, 13, 14, 15, 16, care într-acest chip să jeluiaște, zicînd: „Soții miei și priiatinii miei stătură lîngă rana mea și frații miei departe stătură. Și întinsără lațuri; carii căuta sufletul mieu și carii căuta răul mieu grăiia strîmbătăți și înșălăciuni gîndiia toată dzuoa. Iară eu ca un surd nu audzu și ca un mut carele nu deschide gura sa. Eu-s ca un om ce nu aude, nice sînt certări în gura lui. Că pre tine aștept,
f. 29v Doamne, tu-mi veri răspunde [5] / Doamne, Dumnezăul mieu".

---

[1] Paranteza este introdusă de IZ. [2] Versetul 13 este citat și la f. 25v. [3] Citatul este, de fapt, din versetul 42. [4] NTB: *den.* [5] PB: *tu răspunde-mi-veri.*

A doaoa învățătură am zis aceasta: cum mîngîiarea și cuvintele dulci și veselitoare veselesc pre bolnavi și pre supărați. Așea și iaste, că partea milostivniciei face acela cine să milostivéște pre bolnavi. Aceasta adeverează sfîntul David craiu și proroc, *Psalm 40*, stih 1[1], 2, 3, 4, zicînd: „Fericit de cela ce socotéște surumanul (și mișelul)! În dzi de nevoie izbăvi-l-va[2] pre el Domnul. Domnul păzi-l-va[3] pre el și-l va înviia pre el, fericit va fi pre[4] pămînt și nu-l va da pre el pre pohta pizmașilor lui. Domnul întări-va pre el pre patul durerii lui; tot așternutul lui, tot stratul lui den boala lui va întoarce pre sănătate[5]".

Întrebare: Pentru ce să cade cum priiatinii sănătoși să miluiască pre bolnavi și să veselească pre întristați? Răspuns:

Întîiu, oare ce pohtéște omul șie, acéea / trebuiaște să facă și el cu alții. Tot omul ară f. 30r pohti cum, de s-ară beteji el, alții să-l vindece, de s-ară iară întrista, alții să-l mîngîie și să-l veselească. Cade-să dară cum el încă așijderea să facă cu alții, că varecine ce face șie-și face.

A doaoa, că milostivirea și mîngîiarea ce să face cu betégii și cu surumanî, între célélalte fapte bune a creștinilor pomenisă-va la dzuoa de-apoi de Domnul Isus Hristos, Matei, cap 25, stih 34, 35, 36, într-acéste cuvinte: „Atunci va dzice[6] împăratul[7] celor de-a direapta[8] lui: veniți, blagosloviții Părintelui[9] mieu, și moșteniți împărăția carea e gătită voao din deputul lumii[10]. Că am flămînzit și mi-ați dat mîncare; însătoșat-am și mi-ați dat băutură[11]; strein am fost și m-ați priimit; gol, și m-ați îmbrăcat; beteag, și m-ați socotit; în temniță am fost și ați venit la mine". /

---

[1] Versetul 1 nu este reprodus. [2] PB: *izbăvi-va*. [3] PB: *păzi-va*. [4] PB: *spre*. [5] PB: *l-ai întors; pre sănătate* lipsește. [6] NTB: *zice*. [7] NTB: *craiu*. [8] NTB: *dereaptă*. [9] NTB: *Tatălui*. [10] NTB: *de începutul lumiei*. [11] NTB: *beutură*.

f. 30v A treia, că faptele bune nu numai ce să vor pomeni la dzuoa de-apoi, ce să vor şi turna înapoi cu bună plată. Că unii ca aceştia vor mérge în viaţa cea de vecie; iară carii nu miluiesc pre sărumani ce vor păţi? Oh, vai de ei! Că vor auzi şi ei pre Hristos zicînd: „duceţi-vă de la mine, blăstămaţilor, în focul de veac carele e gătit diavolului şi îngerilor lui. Că am flămînzit şi nu mi-aţi dat mîncare; însătoşat-am [1] şi nu mi-aţi dat băutură [2]; strein am fost şi nu m-aţi priimit; gol, şi nu m-aţi îmbrăcat; beteag şi în temniţă, şi [3] nu m-aţi socotit". Matei, cap 25, stih 41, 42, 43. Pentr-acéea zice sfîntul David craiu şi proroc, *Psalm 17*, stih 26, 27 despre Dumnezău, zicînd: „Cu miloştivii milostiv veri fi şi cu bărbatul nevinovat nevinovat veri fi şi cu alesul ales veri fi şi cu îndărăptnicul îndărăpnic veri fi,
f. 31r că tu omul plecat înălţa-l-vei şi ochii înăl / ţaţilor smeri-i-vei [4]". Într-acesta chip am văzut dereptatea învăţăturii dintîiu, iani să vedem şi hasnele.

Hasna dintîiu iaste certătoare sau înfruntătoare. Că înfruntă şi ceartă pre aceia carii nu miluiesc pre sărumani, nu socotesc pre betégi, nice veselesc pre întristaţi, ce mai vîrtos îi amărăsc şi cu năsălnicia lor adaog (ca şi priiatinii cei răi ai lui Iov Patriarhul) nevoile nevolnicilor; carii nu plîng cu plîngătorii. (Precum ne dojenéşte pre-aceia sfînt Pavel Apostol la rîmléni, cap 12, stih 15). Că vare cu ce măsură vor măsura altora, lor încă cu acéea măsură măsura-să-va înapoi, Matei cap 7, stih 1, 2. Vai de unii ca aceştia, că li să va plăti lor după faptele lor, *Psalm 40*.

A doaoa hasnă iaste dojenitoare. Că ne dojenéşte pre noi pre toţi, varecînd vedem nevoile
f. 31v nevolnicilor şi boalele gré / le a bolnavilor, plîn-

[1] NTB: *însetoşat-am*. [2] NTB: *beutură*. [3] Din NTB lipseşte *şi*. [4] PB: *omul plecat spăseşti şi ochii înălţaţi pleci*.

gerea plîngătorilor, să nu fim năsălnici cătră dînşii, ce să-i miluim, mai vîrtos cînd auzim că aşea să roagă, precum s-au rugat sfîntul Iov priiatinilor săi, zicînd: „Oh, voi priiatinilor, miluiţi-mă, miluiţi-mă, că mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine!“ Atuncea, zic, să facem bine cu dînşii, cum Dumnezău încă să facă bine cu noi.

A treia hasnă iaste veselitoare. Că veseleşte pre toţi, varecarii miluiesc pre surumani. Că Dumnezău cel sfînt nu va uita binele lor, precum mărturiseşte sfîntul David craiu şi proroc, *Psalm 40*, stih 2, 3, zicînd: „Fericit de cela ce socoteşte surumanul (şi mişelul), că în zi de nevoie izbăvi-l-va pre el Domnul. Domnul păzi-l-va pre el şi-l va înviia pre el, fericit va fi pre pămînt şi nu-l va da pre el Domnul pre pohta pizmaşilor lui“ [1], precum am auzit şi mai sus. /

A DOAOA ÎNVĂŢĂTURĂ f. 32r

Fie de unde şi fie prin cine să pogoară nevoile, boalele şi răutăţile pre oameni, ce acéllea toate pogoară dintru îngăduinţa şi voia putérnicului Dumnezău, nu din năroc rău, nice din tîmplare. Dereptatea aceştiia să cunoaşte din pilda sfîntului Iov că, precum am înţeles şi mai sus, mult au păţit de diiavolul, de sabeuséni şi de haldeiani, ce încă nu zice că mîna diiavolului ş-a sabeuséniior ş-a haldeianilor l-au bătut pre el, ce mîna lui Dumnezău. Pentr-acéea zice: „Oh, voi priiatinii miei, miluiţi-mă, miluiţi-mă, că mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine“, ca şi cînd ară fi zis: de n-ară fi lăsat şi slobozit Dumnezău pre diiavolul şi pre ceialalţi păgîni spre mine, nime n-au vrut putea nice a să mişca, necum să-mi fie putut face atîta pagubă şi supărări cît mi-au făcut. Împle-să / voia Domnului. Ieremiia Pro- f. 32v

[1] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 29v.

rocul încă în cartea lui carea să chiamă *Cartea Plîngerii*, cap. 3, stih 37, 38, de pre-aceasta așea grăiaște, zicînd: „Din a cui poruncă iase ceva de n-au porunci Domnul? Au nu din gura Dumnezăului înalt iase tot binele și tot răul?“ [1] Ce aicea socotiți bine, creștinilor, cum că nu grăiaște prorocul despre răul păcatelor, că păcatele nu pot ieși din gura sfîntă a lui Dumnezău, ce despre răul bătăilor zice. Ca și cînd ară fi zis: și pacea și răzmirița, și sănătatea și boala, și bivșugul și scumpătea numai de la singur Dumnezău pogoară spre pămînt, nu din tîmplare. Amos Prorocul încă de pre-aceasta așea grăiaște, cap. 3, stih 6, zicînd: „Cînd răsună bucinul au trîmbița în oraș, au nu s-ară spăriia oamenii? Ce perire ară putea fi în oraș care să nu o tocmască Domnul?“ Ca și cînd ară fi zis: în ce chip „toată darea bună și
f. 33r tot darul / deplin [2] de sus iaste, care [3] pogoară de la Părintele Luminării, la care nu iaste schimbare au umbrirea schimbării [4]“, Iacov, cap 1, stih 17.

Așijderea bătăile și răzmiriteļe încă nu pogoană de-aiurea, fără numai de la Dumnezău; pentru aceea zice însuși Dumnezău la Isaiia Prorocul, cap 45, stih 5, 6, 7: „Eu sînt Dumnezău și fără de mine nu iaste altul; Dumnezău făr' de mine nu-i altul. Eu te-am încins pre tine (ca cu un brîu) [5], nu căce tu nu mă cunoști pre mine, ‹ce› cum să știe toți, de la răsărit pînă la apusul soarelui, cum că nu-i mai mult sau altul fără de mine; eu-s domn și nu-i altul fără de mine. Care am formăluit lumina și am făcut întunérecul, dau pace, fac răzmirița [6] (sau răul), eu-s anela care fac acélea toate“.

[1] Fragmentul se reia pe parcursul textului. [2] NTB: *desăvîrșit*. [3] NTB: *carele*. [4] NTB: *schimbăriei*. [5] Paranteza a fost introdusă de IZ. [6] Cuvîntul traduce din nota marginală.

Fie de unde și fie pren cine să pogor nevoile și dosăzile pre oamenii lui Dumnezău, ce într-acélea în toate îmblă mînile sfinte / a putérnicului Dum- f. 33v
nezău, în atîta, cît niceuna de rale nu pot veni fără de slobozirea lui Dumnezău. Aceasta adeverează Ieremiia Prorocul în *Cartea Plîngerii*, cap 3, stih 37, 38, zicînd: „Din a cui poruncă iaste ceva de nu va porunci Dumnezău? Au nu din gura Dumnezăului înalt iase tot binele și tot răul?“ [1] Pentr-acéea zice Iov Patriarhul, zicînd: „miluiți-mă, miluiți-mă, oh, priiatinii miei, că mîna lui Dumnezău mă bătu pre mine!“ Nu zice că diiavolul, sabeușii și alți păgîni mă bătură pre mine, ce Dumnezău și mîna lui. Ca și cînd ară fi zis: de nu m-ară fi lăsat pre mine Dumnezău în mînile lor, nu mi-au vrut putea strica pizmașii miei.

Oca dintîi a învățăturii iaste aceasta: cum nu numai pizmașii creștinilor ce sînt în mînile lui Dumnezău, ce încă și viața și putérea lor. Bine au știut aceasta David craiu și proroc, care, cînd au fost avînd / mulți pizmași, așea s-au f. 34r
rugat lui Dumnezău, *Psalom 139*, zicînd: „Izbăvéște-mă, Doamne, de-omul hiclean [2], de bărbatul nemilostiv păzéște-mă, carii cugetă rău întru inimă“. I proci.

A doaoa ocă, că, fără de îngăduitura lui Dumnezău, nu s-ară putea nice mișca oamenii răi, încă nice diiavolul. Pentru-acéea zice Domnul Isus Hristos, Matei, cap 10, stih 30, ucenicilor săi, „că perii capului lor [3] încă-s numărați toți“[4]; „Și un păr din capul vostru nu va peri“, Luca, cap 21, stih 18. De unde putem lua aminte că nemică nu pogoară pre oamenii lui Dumnezău den tîmplare sau din năroc rău, ce numai de îngăduința lui Dumnezău.

---

[1] Fragmentul se întîlnește și la f. 32v. [2] PB: *viclean*. [3] NTB: *vostru*. [4] Fragmentul se întîlnește și la f. 7r.

Hasna întîiu.

Ne dojănește cum, cînd ne supărăm fie de unde, să răbdăm cu răbdare mare de pace și să ne rugăm lui Dumnezău cum să ne izbăvească.

f. 34v Așea vom dobîndi mila / și izbăvirea și în viață și în moarte, după moarte iară viața de vecie. Amin.

PROPOVEDANIIA A PATRA

Cînd moare preutul înţălept al besérecii.

RUGĂCIUNE ÎNAINTEA PROPOVEDANIEI

O, Dumnezău de vecie, cela ce beséreca ta cea sfîntă şi turma oilor tale céle sufleteşti nu o ai lăsat în rătăcitură, ce-ai trimes pre paza sufletelor proroci, apostoli şi evanghelişti şi după acéea slugi destoinice car⟨i⟩i din ceput, pînă în zuoa de astăzi, au propoveduit voia ta cea sfîntă. Din cuvîntul tău cel sfînt har mare şi de vecie dăm Sfinţiei tale, unde nu te-ai zăuitat nice despre noi, ce ne-ai dat preuţi buni şi dumnezăieşti prin carii ne-ai arătat cale pre spăse / nie. f. 35r
Rugămu-ne o, Doamne, Înălţiei cei sfinte ai tale cum, de acum încă pînă vom custa, dă-ne păstori buni şi sufleteşti să poată preveghea, prin agiutoriul tău, pentru sufletele noastre, pre lauda numelui tău celui sfînt şi pre întrămarea beséreçii tale. Amin. *Tatăl nostru.*

ÎN *A DOUA CARTE A ÎMPĂRAŢILOR*

cap 2, stih 12

„Iară văzînd Eliseiu acéea (cade-să a şti, suirea lui Ilie Proroc la ceriu) [1], striga, zicînd (lui Ilie) [2]: drag părinte, drag părinte! Carăle şi

[1,2] Parantezele au fost introduse de IZ.

călărașii lui Israil! Și după acéea nu l-au mai văzut pre el."

Mai deasupra, într-acestași cap, 2 lucruri sînt scrise:

1. Întîiu. Cum au mărs pre o cale sau într-o
f. 35v soție, amîndoi, / Ilie Prorocul cu Eliseiu cătră apa Iordanului și cum au despărțit Ilie cu plașca lui învălită apa Iordanului, pentru acéea cum ei amîndoi să poată tréce apa cu picioarele neudate, de la stih 1, pînă la al 8 stih, unde acéste cuvinte să cetesc: „Și fu cînd au vrut Dumnezău să răpască pre Ilie sus în ceriu prin vihorăle vîntului, mérse Ilie cu Eliseiu din Galgal. Atunci zise Ilie lui Eliseiu: rămîi aicea, rogu-te, de după mine, că pre mine m-au trimis Dumnezău în Vitel! Și zise Eliseiu: viu-i Domnul și sufletul tău că nu te voiu lăsa pre tine. După acéea să dusără în Vitel. Atunci ieșiră feciorii prorocilor, carii era în Vitel, la Eliseiu și zisără lui: au nu știi tu că în zuoa de astăzi Dumnezău va răpi pre domnul tău dinnaintea ta? (cade-să a ști pre Ilie)[1]? Și zise lor: eu încă știu, tăceți mîlcom. Și iară-i zise
f. 36r lui Ilie: O, Eliseiu, rogu-te rămîi / aicea, că Dumnezău m-au tremes în Ierihon! Și răspunse lui: viu-i Domnul și sufletul tău că nu te voiu lăsa pre tine. Mérsără derept însă în Ierihon și feciorii prorocilor carii era în Ierihon veniră la Eliseiu și zisără lui: au nu știi tu că în zuoa de astăzi Dumnezău va răpi pre domnu-tău (pre Ilie)[2] denaintea ta? Și zise lor: tăceți mîlcom, că eu încă știu. După acéea iară zise lui Ilie: Rogu-te rămîi aicea, că Dumnezău m-au trimis lîngă apa Iordanului! Răspunse lui: viu-i Domnul și sufletul tău că nu te voiu lăsa. Mérsără iară amîndoi. Mărgînd iară după ei 50 de bărbați dintre feciorii prorocilor, stătură departe împrotiva lor, lîngă Iordan și prinse Ilie plașca sa și învălindu-o lovi apa și să împărți în doao; atunci trecură amîndoi

[1,2] Parantezele au fost introduse de IZ.

cu picioarele neudate. Iară deacă trecură, zise Ilie lui Eliseiu: cére de la mine ce vei să ceri, / mainte de ce m-aș răpi. Și zise Eliseiu: rogu-te f. 36v
să fie doao părți a duhului ce-i întru tine spre mine! El (cade-să a ști, Ilie)[1] zise: greu lucru cerușî. Ce, de mă vei vedea cînd mă vo⟨iu⟩ lua de la tine, fi-va ce-ai cerut, iară de nu mă vei vedea, nu va fi".

2. A doaoa. Cum s-au răpit în ceriu fu iară „atunci cînd mergea și mergînd, vorovind întru sine, iată un car înfocat, cu cai înfocați depreună, despărți pre ei pre unul de alt și să duse Ilie în ceriu prin vihorul vîntului".[2]

După acéstea, în cuvintele ce-am cetit acum, cu șumma pre scurt iaste scris cum s-au purtat Eliseiu pre sine cînd au rămas de după domnusău, de după Ilie.

În care cuvinte doao lucruri ni să dau înainte:

Întîiu[3]. Ce au fost Ilie Prorocul lui Eliseiu pînă cînd au custat pre pămînt? Răspuns: / Fostu-i-au în loc de părinte, însă în loc de părinte f. 37r
dulce, pentru acéea strigă, zicînd: „Dulce părinte, dulce părinte!"[4]

A doaoa. Spune și aceasta ce au fost Ilie lui Israil. Răspuns; fostu-i-au în loc de cară și în loc de călărași.

Întrebarea dintîiu: Pentru ce numéște Eliseiu pre Ilie părintele său?

Răspuns: Nu pentru acéea că doară s-ară fi născut din sămînța lui, că Eliseiu era feciorul lui Safat din Velmaul, cum să cunoaște din *Cartea 1 a Împăraților*, cap 19, stih 16, ce pentru aceasta au zis că-i părinte Ilie lui Eliseiu:

1. că era mai bătrîn decît el,

2. că Ilie s-au făcut proroc mai nainte de Eliseiu,

---

[1] Paranteza a fost introdusă de IZ. [2] Deși nu indică, traduce și versetele 9—11. [3] În original SA: *3. A treia*, evident, greșit. [4] Fragmentul apare prima oară la f. 35r, în varianta: *Drag părinte, drag părinte!*.

3. că Ilie au fost lui Eliseiu şi stăpîn, şi dascăl au învăţătoriu, /

f. 37v 4. că duhul proorociei cu mai mare măsură au fost în Ilie decît în Eliseiu. Pentru acéea s-au rugat Ilie, zicînd: „rogu-te cum să fie doao măsuri a duhului ce-i întru tine spre mine!“ [1]

Mainte de ce am pogorî gios la al doilea lucru, iani să vedem ce învăţătură ni să dă înainte.

Învăţătura dintîiu iaste aceasta:

Între preuţii beséricii şi între dihanie sau între ascultătorii cuvintelor lui Dumnezău şi iară între dascăli şi între ucenici, acéea dragoste trebuiaşte să fie şi să rămîie, care iaste între părinţi şi între feciori şi iară între bătrîni şi între tineri, încă şi după moartea preuţilor şi a dascălilor.

Dereptatea aceştii învăţături să cunoaşte din pilda lui Eliseiu care, nu numai pînă atunci au
f. 38r iubit pre Ilie pînă cînd au cu / stat şi au îmblat cu dînsul, ce încă şi atunci cînd era să să suie în cerîu, răpindu-să sus prin car înfocat şi prin cai înfocaţi. Aceasta poruncéşte însuşi Dumnezău în a cincea poruncă, zicînd: „Cinstéşte pre tată-tău şi pre mumă-ta să vei să aibi zile multe pre cest pămînt, ce-ţi va da ţie Domnul Dumnezăul tău“.[2]

Unde pre tată şi pre mumă aicea să înţeleg toţi mai-marii (cade-să a şti): craii, preuţii, deregătorii, ctitorii şi bătrînii.

Oca dintîiu iaste aceasta: că în ce chip nasc părinţii pre feciorii şi pre fétele sale şi cu mare grije îi grijăsc, aşea şi mai-marii pre cei mai mici. Preuţii beséreçii pre ascultători, dascalii pre ucenici, bătrînii pre cei tineri. I proci.

A doaoa oca: că, în ce chip nu lasă Dumnezău
f. 38v fără de bătaie şi fără pedeapsă pre acei / feciori carii nu cinstesc pre părinţii lor, aşea nu lasă

[1] Citatul se întîlneşte şi la f. 36v. [2] Fără a face nici o trimitere, marcînd fragmentul doar prin semnele citării, traduce din *Deuteronom*, capitolul 5, versetul 16.

fără de bătaie şi fără pedeapsă nice pre aceia carii nu iubesc, nice ascultă pre cei mai mari.

A treia ocă iaste aceasta: că, în ce chip alduiaşte Dumnezău şi blagoslovéşte pre aceia feciori cu viaţă lungă, carii ascultă şi cinstesc pre părinţii lor, aşea alduiaşte şi blagoslovéşte şi pre aceia carii ascultă şi cinstesc pre mai-marii lor. I proci.

Hasna întîiu a ceştii învăţături iaste certătoare şi înfruntătoare. Că ceartă şi înfruntă pre cei năsălnici şi fără de omenie, carii, săvă că au mult bine de la mai-marii lor şi de la preuţii buni, ce încă nu-i cinstesc, nu-i ascultă, ce mai tare-i hulesc şi-i batgiocuresc. Aduceţi-vă aminte, creştinilor, ce făcu Dumnezău cu feciorul lui David craiu, cu Avesalom, care nu-l cinsti, ce să sculă / pre tată-său şi-l scoase din scaunul crăiesc f. 39r
al lui. Şi tocma atunci cînd vru să-l piardă cu armă şi cu oaste pre tată-său, el să spînzură cu chica de un arbure şi peri cu ruşine şi să făcu batgiocură lumii. Cum să cunoaşte în *A 2 Carte a lui Samuil Proroc*, cap. 18, stih 9.

Ham, feciorul lui Noe, nu cinsti, ce-şi bătu gioc de tată-său cînd l-au văzut că ară fi beat şi ară fi gol în mijlocul cortului său. Cum să cunoaşte din *Cartea dintîiu a lui Moisi*, ce să chiamă *Bitiia*, cap 9, stih 21, 22. Şi-l blăstămă Noe pre el în stih 25, zicînd: „Blăstămat să fie Ham; să fie sluga slugilor între fraţii lui".

Ofni şi Tineos, feciorii popei, lui Eli, nu cinstiră, nice ascultară pre tată-său, pre Eli. Pentru aceea, precum iaste scrisă istoriia lor în *Cartea 1 a lui Samuil Proroc* şi după prorociia lui Dumnezău, cum iaste scris / cap 2, stih 34, periră în f. 39v
războiu amîndoi într-o zi, cum iaste cap 4, stih 11 şi, pentru răutăţile lor, căzu şi lada lui Dumnezău în mîna filipisénilor [1]. Deci vai de aceia carii nu cinstesc pre mai-mari şi pre părinţi şi pre preuţii lor cei buni, că toţi aşijderea vor peri.

[1] În textul scriptural se vorbeşte de filisteni.

A doaoa hasnă dojănéşte pre toţi mai-micii, pre toţi ascultătorii cuvintelor lui Dumnezău, ca să cinstească pre cei mai mari şi să asculte pre preuţii cei de folos. Şi aşea vor avea şi aicea, într-această viaţă, blagoslovenie şi după moarte pomeană de vecie. Cum avu şi Eliseiu pentru că iubi şi cinsti pre mai-marele său, pre Ilie, totdeauna, pînă la suitul lui în ceriu, precum am înţeles.

A treia hasnă iaste veselitoare. Că veseléşte pre toţi ascultătorii cei buni, că varecarii cin-
f. 40r stésc / pre mai-marii lor şi pre slugile lui Isus Hristos, Domnul Hristos încă-i va cinsti pre ei înaintea Tatălui său celui sfînt şi le va da viaţa de vecie. Pentru aceea zice Domnul Isus Hristos: Cine va primi pre ucenicii miei, pre mine mă va primi, Matei, cap 10, stih 40 [1].

A doaoa întrebare.

Întrebare: Vare pentru ce chiamă Eliseiu pre Ilie *Proroc, carăle şi călăraşii lui Israil*, zicînd: „drag părinte, drag părinte, carăle şi călăraşii lui Israil!" [2]. Răspuns:

1. Întîiu. Pentru aceasta, că, în ce chip împăraţii şi craii cu carăle şi cu călăraşii îşi întăresc ţările şi taberele lor, aşijderea şi Ilie Proorocul, cu rugăciunea lui, au întărit pre israiliteni şi pre ţara lor.

2. A doaoa. Că, în ce chip cu caii şi carăle adună oamenii avutule şi binele, încă şi din ţări
f. 40v de departe, aşea, după rugă / ciunea lui Ilie Proroc, au pogorît binele din ceriu, cum să cunoaşte din *Cartea 1 a Împăraţilor*, cap 17, stih 1 şi iară, cap 18, stih 45. Aceasta adeveréază sînt Iacov Apostol în cartea lui, cap 5, stih 17, 18, zicînd: „Ilie era om supt patime, ca şi noi, şi ceru cu rugăciune să nu ploao spre pămînt; şi

[1] Versetul nu este reprodus fidel din NTB. [2] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 35r şi se reia pe parcursul textului.

nu plouo 3 ani [1] şi 6 luni. Şi iară rugă, şi ceriul déde ploaie şi pămîntul déde rodul său".

Auzi, oame creştine, ce foloséşte rugăciunea dereptului? Închide ceriul şi iară-l deschide. De-aicea să ne învăţăm.

A doaoa învăţătură iaste aceasta:

Că slugile destoinice a besérecii lui Dumnezău, carii poartă soliia lui cătră oamenii pămînteşti şi iară soliia oamenilor cătră Dumnezău, de vor cădea şi vor muri, prin moartea lor mai mare pagubă vor păti oamenii lui Dumnezău decît în perirea / cailor mulţi şi a călăraşilor mulţi. f. 41r

Dereptatea aceştii învăţături să cunoaşte din multe pilde a *Scripturii Sfinte*, într-alalte din *A 2 Carte a lui Samuil Proroc*, cap 18, stih 3, unde aceasta cetim, cum cînd au vrut să meargă David craiu şi prorocul lui Dumnezău la războiu cu oştile lui, oamenii săi aşea grăiră lui David, zicînd: „să nu vii cu noi, că, de să va tîmpla cumva noi să dăm fuga dinnaintea alensugului *, cu fuga noastră nemică nu vor gîndi, încă de-ară şi muri giumătate din tabăra noastră pre noi nu ne vor băga în samă, iară tu singur plăteşti cît 10 mii de noi. Ce mai bine tu să ne fii într-agiutoriu din oraş. Şi zise lor craiul: cum vă pare voao, eu acéea voiu face" [2]. I proci. * vrăjmaşilor

Aceasta adeverează şi Eliseiu cînd zise lui Ilie: „drag părinte, drag părinte, carăle şi călăraşii lui Israil"! Ca şi cînd / ară fi zis: Mai mare f. 41v pagubă pate Israil pentru depărtarea ta decît pentru perirea a multe cară şi călăraşi.

Vare ce oca poate fi?

Oca dintîiu iaste aceasta: că rugăciunile prorocilor şi a altor slugi bune, dumnezăieşti, mai mult folos au dobîndit de la Dumnezău decît putérea carălor şi armele călăraşilor. Cum să cunoaşte din *A 2 Carte a lui Moisi* care să chiamă *Ishod*, cap 17, stih 8 i proci [3], unde aceasta cetim,

[1] NTB: *în 3 ani*. [2] Fără a indica, citează şi din versetul 4. [3] Fragmentul citează versetele 8—13.

cum cînd „ară fi ieşit amalicheténii să dea războiu cu israiliténii în Rafidim, zise Moisi Proroc lui Isus Navin: alége-ne nouă bărbaţi vitéji
dimineaţă şi mergi de dă războiu cu amalichiténii mîine, iară eu voiu sta pre vîrvul măgurii şi toiagul lui Dumnezău va fi în mîna mea. Iară Isus Navin făcu aşea cum i-au poruncit lui Moisi şi să tăia
f. 42r cu amalichiténii, iară Moisi şi / Aaron şi Or să suiră pe vîrvul măgurii. Şi fu că, pînă cînd ţinea Moisi mînile lui rădicate în sus, izbîndiia israiliténii, iară cînd slobozîia mînile sale în gios, dobîndiia amalichiténii. Iară cînd ară fi slăbit mînile lui Moisi adusără o piatră şi o pusără gios supt Moisi cum să şază pre ea, iară Aaron şi Or, unul de-o parte, altul de altă parte, ţinură mînile lui Moisi rădicate în sus pînă la apusul soarelui. Şi pierdu Isus Navin pre amalichiténi cu ascuţitul armelor". Auziţi, creştinilor, că armele lui Isus Navin n-ară fi folosit nemică fără de rugăciunea lui Moisi Prorocul?

A doaoa oară: că putérea carălor şi vîrtutea călăraşilor sînt numai trupeşti şi ies numai din trupurile lor, iară rugăciunile dreptîlor ies din sufletele lor, *Psalom 41*, stih 2, 3.

f. 42v A treia oară: că putérea carălor şi a călăraşilor nu străbate ceriul, ce rugăciunea dereptîlor străbate şi, pînă atunci sună în urechile lui Dumnezău, pînă cînd va veni agiutoriu de la milostivul Dumnezău. Pentru acéea zice Dumnezău, *Psalm 49*, stih 15, zicînd: „Chiamă-mă pre mine într-agiutoriu în zuoa grijii tale [1] şi te voiu izbăvi pre tine şi tu [2] mă vei cinsti pre mine". Bine au ştiut aceasta Ioasa, craiul israiliténilor, care, cînd au văzut că au murit Eliseiu Prorocul, aşea l-au plîns pre el, zicînd: „Dulce părinte, dulce părinte, carăle şi călăraşii lui Israil!" cum să véde din *A 2 Carte a Împăraţilor*, cap 13, stih 14. Dreaptă iaste dară, dintr-acéstea, învăţătura cum

[1] PB: *Şi mă chiamă pre mine întru agiutoriu în zuoa scîrbei tale.* [2] *Tu* lipseşte din PB.

că oamenii lui Dumnezău mai mare pagubă pat pre pămînt cînd moare vreun preut bun şi dumnezăiesc, decît cînd pier cară multe şi călăraşi mulţi. /

Întrebare: Ce hasnă vom lua de-aicea, unde f. 43r
ştim că mare pagubă păţim cînd moare dintre noi preut bun şi dumnezăiesc?

Hasna dintîiu a ceştii învăţături iaste veselitoare.

Au dară de ce să să bucure şi în ce să să dezmiérde aceia carii dobîndesc de la milostivul Dumnezău preut bun şi destoinic. Că mai mult folosêşte un preut bun decît multe cară şi mulţi călăraşi, precum am zis şi mai sus.

A doaoa hasnă iaste învăţătoare.

Să ştim dară, dintr-acéstea din toate, cît sînt de alduiţi şi blagosloviţi aceia oameni pre carii i-au alduit milostivul Dumnezău cu preuţi buni, că aceia au din cine să să învéţe voia lui Dumezău. Au din cine să înţeleagă carea iaste calea spăseniei de veçie. Au cine să-i povăţască (după Duhul Sfînt) cătră împărăţiia ceriului. /

Ce vai de aceia carii, au n-au preuţi buni, au, f. 43v
de-au şi avut, au rămas fără de ei şi părăsiţi de ei, cum aţi rămas şi voi săraci acmu, oh, fraţi iubiţi! Că, cine vă dojeniia pre tot binele şi vă certa despre toate păcatele, cine vă veseliia din cuvîntul lui Dumnezău cel sfînt în toate amărăciunile şi în toate scîrbele voastre, iată, acmu vă părăsêşte, că zace mort înaintea voastră. Oh, amar voao, că, iată, sînteţi ca turma de oi fără de păstoriu! Matei, cap 9, stih 36.

A treia hasnă iaste dojenitoare.

Să să dojenească derept însă toţi creştinii, ca să să roage lui Dumnezău cum să le dea preuţi buni şi de folos. Că acesta sfat déde Domnul Isus Hristos ucenicilor săi la Matei, cap 9, stih 37, 38, zicînd: „Iată, săcerătură-i [1] multă, iară lucrătorii-s puţini. Ce vă rugaţi domnului săcerăturei [2] ca să scoaţă lucrători la săcerătura sa [3]“.

[1-2] NTB: *secerătură, secerăturii.* [3] NTB: *lucrătorii la secerătura sa.*

f. 44r Ca şi cînd arĕ fi / zis: dihanie arĕ fi multă care să primească cuvîntul lui Dumnezău, iară preuţi sau învăţători-s prea puţini.

După aceasta să să dojenească toţi oamenii lui Dumnezău cum, deacă vor dobîndi de la Dumnezău preuţi şi învăţători buni, să-i cinstească şi să fie ascultători. Pre aceasta au dojenit sfînt Pavel Apostol pre evrei în cartea ce-i scrisă evreilor, cap 13, stih 17, zicînd: „Îngăduiţi mai-marilor[1] şi-i ascultaţi, că ei prevĕghe pentru sufletele voastre, ca carii dau samă, ca să facă acĕea cu bucurie, nu suspinînd, că acĕea[2] nu vă foloseşte voao".

După acestea după toate, de să va tîmpla între voi moartea preuţilor buni, îngropaţi-i cu cinste mare şi, de vor avea fămeile rămase de ei, nu le batgiocuriţi, ce mai tare le fiţi cu agiutoriu şi cu pază, aşea veţi avea şi voi cinste între oameni
f. 44v şi de la milosti / vul Dumnezău plată neuitată. Şi după trĕcerea voastră din ceastă lume, fericăciune şi viaţă de vĕcie, care să ne dea şi noao Tatăl, Fiiul, şi Duhul Sfînt. Amin.

Tatăl nostru.

[1] NTB: *mai-marilor voştri.* [2] NTB: *c-acĕea.*

PROPOVEDANIA A CINCEA f. 45r

Cînd moare omul vestit sau destoinic, cu nume bun.

DIN CUVINTELE LUI SOLOMON ÎN *CARTEA BESERECII*,

cap. 7, stih. 1, 2, 3:

„Mai bună-i omului véstea bună decît unsoarea scumpă şi zuoa morţii mai bună-i de zuoa năşterii. Mai bine-i a mérge la casa plîngerii decît la casa uspéţelor; pentru că tot omul are sfîrşenie şi omul viu îşi aducé aminte despre aceea. Mai bună-i întristarea decît rîsul, că prin tristarea obrazului îmbunasă-va sufletul omului".

Partea cea mai mare a oamenilor pămînteşti în multe chipuri să dezmiardă, în care nu să află, nice nu să găséşte nice o dezmierdăciune direap / tă. Că mulţi să dezmiardă în bogăţie şi f. 45v avuţie multă, ca acel om bogat de pre care iaste pomenire în *Evanghelia de la Luca*, cap. 13, stih 16, 17, 18, 19, 20 [1], care, cînd ară fi văzut că i s-au înmulţit rodul pămîntului, cugetă întru sine, grăind: Ce voiu face, că n-am unde aduna rodul mieu? Şi zise, aceasta voiu face: Sparge-voiu jitniţele méle şi mai mari le voiu face şi voiu strînge acolo rodurile méle şi bunătatea mea. Şi voiu zice sufletului mieu: Suflete, ai multă bunătate strînsă, spre mulţi ani, odihnéşte, mănîncă, bea, veseléşte-te". Iată, mare fu aceasta

[1] Trimiterea este greşită, capitolul din care se citează avînd numărul 12. Versetul 16 nu este reprodus, iar versetul 21 nu este indicat, dar este reprodus integral.

dezmierdăciune, ce nu fu direaptă, că acieşi-i „zise lui Dumnezău: Fără minte, într-această noapte sufletul tău să va cére de la tine, dară célea ce-ai gătit cui vor fi? Aşea e cela ce strînge lui comoară, iară în Dumnezău nu-i bogat".

Alţii să dezmiardă în domnie mare şi în / f. 46r puternicie. Aşea să dezmierda faraon, care, cînd ară fi auzit din Moisei Proroc şi din Aaron popa că chiamă Dumnezău afară pe israiliténi de supt putérea lui şi din ţara lui, din Eghipet, cu laudă mare zise: „Cine-i Dumnezău cum să îngăduiesc cuvîntului lui şi cum să slobozu pre Israil? Nice pre Dumnezău nu-l cunosc, nice pe Israil nu voiu slobozi", cum scrie în *A 2 Carte a lui Moisei*, în *Ishod*, cap 5, stih 2. Ce nu fu dezmierdăciune bună, că pentru-acéea peri şi faraon şi cu el depreună toate şireagurile lui în Marea Roşie, *Ishod*, cap 14.

Navuhodonosor, craiul Vavilonului cel mare, încă să dezmierda în mărirea şi în dolniciia sa, cum iaste scris în *Cartea lui Daniil*, cap 3, stih 1. Ce nu fu dezmierdăciune bună, că pentru acéea „să scoase afară dintre oameni şi ca boul mîncă iarbă", la Daniil, cap 4, stih 30.

Valtăsar, craiul cel puternic, i ară al / Vavilo- f. 46v nului, să dezmierda în beţie şi, dezmierdîndu-să, cu laudă mare „aduse înaintea oaspeţilor săi vasele céle de aur şi de argint, care le prădase tată-său, Navuhodonosor, din beséreca Ierusalimului, cum să bea dintr-acélea el şi oamenii lui" [1], cum scrie la Daniil, cap 5, stih 2. Ce fu dezmierdăciunea lui blăstămată. Din care cînd ară fi bînd, fată, ieşiţă dégete de om şi începură a scrie pre părétele polăţii lui craiu. Care, văzînd, să spărie şi, de spaimă mare, i să scuturară toate oasele; la Daniil, cap 5, stih 3, 4, 5, 6 [2].

[1] Fragmentul este redat într-o traducere mai liberă. [2] Pasajul reprezintă o relatare a faptelor prezentate în versetele 5 şi 6.

Irod Antipat să dezmierda în giocul fetei Irodiadăi în zuoa naşterii sale într-atîtă cît, de bucurie mare, cu mare giurămînt făgădui fetei să-i dea măcară ce ară cére. Iară ea céru capul sfîntului Ioan Botezătoriul şi-l dobîndi. Vezi, oame creştine, cum au căzut Irod în vrăjmăşie pentru blăstă / mata dezmierdăciune? Matei, cap 14, f. 47r stih 6, 7, 8.

Unii să dezmiardă în unsoarea scumpă, unii în uspéţe, alţii în rîs şi în viaţă fără de plîns şi fără scîrbă şi fără întristare. Ce înţeleptul Solomon altele aduce înainte (şi învaţă), în care află oamenii dezmierdăciune bună şi direaptă, într-acéste cuvinte de acmu cetite, zicînd: „Mai bună-i omului véstea bună decît unsoarea scumpă şi zuoa morţii mai bună-i de zuoa naşterei. Mai bine-i a mérge la casa plîngerii decît la casa uspăţului; pentru că tot omul are sfîrşenie şi omul viu îşi aduce aminte despre acéea. Mai bună-i întristarea decît rîsul, că prin tristarea obrazului îmbună-se-va sufletul omului" [1].

În care cuvinte 3 lucruri face Solomon.

1. Întîi. Patru lucruri cumpănéşte iară cu alte patru lucruri.

2. A doaoa. Arată şi spune dintr-acéle / lucruri f. 47v cumpănite în care să fie hasnă mai multă şi folos mai bun şi mai mare, după înţelesul lui.

3. A treia. Dă oca deplin sau destoinică. Ce poate fi că el nu înţălége una cu aceia carii, în unsoare scumpă, în casa de uspéţe şi în rîs să dezmiardă, iară nu în véstea sau în pomenirea bună, nice în casa plîngerii, nice întru întristare, care mai mult folosăsc decît célealalte?

Ce caută pe lucrul dintîiu. Patru lucruri am zis că le cumpănéşte iară cu alte patru lucruri înţăleptul Solomon:

1. Véstea bună, cu unsoare scumpă.

2. Zuoa morţii, cu zuoa naşterii.

[1] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 45r, la începutul propovedaniei.

3. Mérgerea la casa de jeale, cu casa uspéţelor.
4. Plîngerea, cu rîsul sau întristarea, cu bucuriia.

Ce caută pre-al doilea lucru. Ce va să fie / f. 48r înţelesul lui Solomon, de pre acéle lucruri cumpănite şi în care 4 lucruri să să afle folos mai mult şi mai mare, într-acest chip ne dă înainte:

1. Mai bună-i (zice) omului véstea (sau pomenirea) bună decît unsoarea scumpă.
2. Mai bună-i zuoa morţii decît zuoa naşterii.
3. Mai bine-i a mérge la casa de jeale (sau a plîngerii) decît la casa de uspăţ (sau de bucurie).
4. Mai bună-i întristarea decît bucuriia (sau rîsul).

A treia iară, pentru că mintea şi înţelesul lui Solomon să protivéşte cu mintea şi cu înţelesul altor oameni, carii unsoarea scumpă o ţin în preţ mai mare decît véstea bună *, zuoa naşterii * numele bun iubăsc mai tare decît zuoa morţii, în casa uspéţelor (nunţelor) / merg mai bucuros decît în casa f. 48v de jeale, mai bucuros rîd decît să plîngă. I proci.

Întrebare: Ce oc㠠au îndemnat pre Solomon cum să nu înţeleagă, una cu alalţi, ce mai vîrtos să să protivască mintea lui cu mintea altor oameni? Răspuns:

Întîiu, că nu să poate tăgădui cum unsoarea scumpă să nu fie bună. Ce, de să va cumpăni cu véstea (pomenirea) bună, puţin preţ va avea. Că ce? Că unsoarea, măcară cît să fie de scumpă, ce totu e trecătoare şi pînă în puţînă vréme să ţine, iară pomenirea bună, după moarte încă va rămînea.

« Virtus post funera vivit »

Faptele bune, după moarte încă-s vii.

N-ară nice îngădui Solomon să să batgiocurească unsoarea scumpă, că tată-său, Davíd craiu, foarte tare o lăudase în *Psalom 132*, zicînd: f. 49r „Iată, cîtu-i bine şi cîtu-i dezmier / dat a lăcui fraţii în pace denpreună. Ca unsoarea scumpă spre cap, pogorînd spre barbă, barba lui Aaron,

carea pogoară spre marginile veşmintelor lui". N-ară nice îngădui, zic, să-şi bată gioc de unsoarea scumpă, ce aşea va să zică, că unsoarea scumpă mic loc va împlea de miros bun, iară véstea bună să tinde în părţile lumii. Foarte bine şi pre cale zice dară Solomon, că mai bună-i pomenirea bună de unsoarea scumpă.

2. A doaoa. Lasă la loc Solomon cum că-i bună zuoa naşterii, cu cît prin naştere să înmulţăsc oamenii pre pămînt, după mila şi blagoslovenniia lui Dumnezău. Iară, cu cît zuoa naşterii iaste începutul tuturor dosezilor şi a nevoilor, mai bună iaste, de acéea, zuoa morţii.

1. Întîiu, că vare în ce zi moare omul, într-acéeaşi zi pune sfîrşit păcatelor, că, după ce moare, după acéea păcat nu va mai / face şi de-a f. 49v
greşirea vréme nu va mai avea.

2. A doaoa, că omul bun atunci va începe viaţa de vecie. Pildă iaste Lazar şi tîlhariul cel pocăit pe cruce, căruia au zis Hristos: aştăzi vei fi cu mine în raiu. Oca că ce nu înţelége Solomon una cu oamenii trupeşti.

3. A treia, că zuoa morţii iaste sama acéea în carea toţi lucrătorii drepţi în viia Domnului îşi vor lua plata şi toţi vitéjii drepţi în viia Domnului îşi vor lua plata şi toţi vitéjii drepţi ai lui Hristos, liafa lor, Matei, cap 20, şi în *2 Tomotei*, cap 4, stih 6, 7, 8.

4. A patra, că în zuoa morţii sosesc domnii cei buni şi dumnezăieşti la domnie mai feriditä şi mai deplin, slugile, încă şi iobagii şi năimiţii, în zuoa morţii vor dobîndi domnia şi robii slobozia deplin. Atunci să vor însănătoşa beteagii şi toţi bolnavii.

5. A cincea, că în zuoa morţii să vor turna feciorii înstreinaţi la casă părinţilor cea de vecie.

6. A şeasea, că, de vom socoti bine, cu adevăr zuoa morţii nu poate fi, nice nu să poa / te zice f. 50r
zuoa mai de apoi a vieţii noastre.

« Morş non eşt ultima linea rerum ».

Ce mai vîrtos iaste ca şi zuoa dintîiu a spăseniei noastre.

7. A şeaptea, că sufletele noastre, în zuoa morţii, să vor izbăvi de trupul morţii, care cu dor mare au pohtit sfînt Pavel Apostol la rîmléni, cap 7, stih 24, zicînd: „Oh [1], eu om nevolnic, cine mă va izbăvi pre mine de trupul morţii aceştiia?"

8. A opta, că în zuoa morţii vom dezbrăca hainele réle şi smolite ale noastre şi atunci ne vom îmbrăca în haine nóao şi lucii, în *A 2 Carte a lui Pavel la Corinténi*, cap 5, stih 2, şi atunci vom întra „în [2] sălaşul nostru cel din [3] ceriu şi nu ne vom afla goli [4]".

9. A noaoa, că în zuoa morţii vor lua alergătorii la halcă dobînda lor, 1 corinténi, cap 9, stih 24, 25, 26.

10. A zécea, că nu în zuoa naşterii, / ce în zuoa f. 50v morţii ne vom coruna cu stema au corona dereptăţii, Timotei, cap 4, stih 8.

3. A treia. Lasă la loc Solomon înţeleptul cum că nu-i lucru oprit sau cuntenit, ce-i lucru slobod (de va fi bine) a mérge la casa nuntelor, ce cu mult mai bine-i a mérge la casa de jeale şi a plîngerii.

1. Întîiu. De vom socoti bine, din şcoala surumană, prăhoasă, smolită, mai mult bine să izvorăşte sufletelor creştinilor decît din curţile tocmite şi din polăţile podobite a dezmierdăciunilor aceştii lumi.

2. A doaoa. Casa de uspéţe face cum acolo omul să să zăuite de pre Dumnezău, iară casa morţii porneşte pre oameni pre acéea cum acolo să-şi aducă aminte de pre Dumnezău.

3. A treia. Casa de uspăţ face cum omul să să zăuite de pre sfîrşeniia sa, iară în casa de plîns (sau de jeale) aduceşi-va aminte tot omul de pre sfîrşeniia vieţii sale. /

[1] NTB: *O.* [2] NTB: *întru.* [3] NTB: *de în.* [4] Ultima parte reprezintă finalul versetului 3, pe care însă nu îl indică.

4. A patra. Lasă la loc înţăleptul Solomon cum, de rîs să poate bucura omul pînă la o vréme, nice nu iaste păcat a rîde, că toate lucrurile au vrémea sa. Aşea ne învaţă acestaşi Solomon în *Cartea Beséreçii*, cap 3, stih 1, 2, 3, 4, 5, 6, zicînd: „Tot lucrul are vrémea sa şi supt ceriu toate voile au vréme. Naşterea are vrémea sa şi moartea are vrémea sa; sădirea are vrémea sa şi plevitul lucrului sădit are vrémea sa. Uciderea are vrémea sa şi, iară, vindecarea are vrémea sa; zdrobirea are vrémea sa şi, iară, zidirea are vrémea sa. Plînsul are vrémea sa şi, iară, rîsul are vrémea sa [1]". (I proci).

Pre scurt, nu zice Solomon că-i păcat omului a să veseli şi a rîde, ce aceasta va să ne dea înainte, cum, cînd să cumpănéşte rîsul cu plînsul, rîsul îi mai rău, că din rîs iase afară din gurile rîzătorilor multe cuvinte / deşearte, spurcate şi necu- f. 51v
vioase, iară din plîngere şi din întristarea obrazului îmbuna-se-va sufletul omului trist. Aşea ne învaţă Solomon în cuvintele cetite şi Pavel Apostol iară în *Cartea a 2 la Corinténi*, cap 7, stih 10, aşea grăiaşte, zicînd: „Că întristarea carea e dumnezăiască face pocăină spre spăsenia stătătoare, iară întristarea lumască moarte face [2]". Dintr-acéstea din toate să ne învăţăm.

ÎNVĂŢĂTURA DINTÎIU

Făţărniciia dulce şi cucérnică a aceştii lumi mai mult strică şi pagubă mai mare face sufletelor decît năsălniciia ei, măcară cît să fie de groaznică.

Doao părţi are această învăţătură.

[1] Deşi se indică şi versetele 5, 6; traducerea se opreşte la prima parte a versetului 4. [2] Citatul se întîlneşte şi la f. 20r.

În partea dintîiu am zis cum că făţărniciia cucérnică a aceştii lumi mult strică sufletelor oamenilor. Aceasta adeverează preaînţeleptul Solomon în *Cartea Pildelor*, cap 11, stih 9, unde
f. 52r aşea grăiaşte: „Făţar / nicul, cu gura sa, el zdrobéşte pre priiatinul său". Ce, cum noi să ne putem apăra de făţărniciia aceştii lumi, să vedem acéste întrebări:

Întîiu. Ce-i făţărniciia sau cine-i făţarnic? Răspuns: Făţarnic iaste acela care voia şi inima sa o îmbracă într-alte haine, nu în care iaste. Aceasta iaste cînd să véde omul la arătare altul, nu acela ce iaste din fire, ce să arată mai sfînt şi mai bun dinnafară decum iaste dinlăuntru. De pre unii ca aceştia grăiaşte Mîntuitoriul nostru Isus Hristos, Matei, cap 6, stih 1, 2, zicînd: „Luaţi aminte, milosteniia voastră să nu o faceţi înaintea oamenilor ca să vază ei, că aşea plată nu veţi avea de la Tatăl vostru cel din ceriuri. Derept acéea, cînd faci milostenie, nu bucina înaintea ta ca cei făţarnici ⟨care⟩ [1] fac în sina-
f. 52v goga şi pre / uliţe, ca să-i laude oamenii. Adevăr zic voao, că ş-au luat plata sa".

Făţarnic iaste şi acela carele caută oţápocul (ştercul) în ochiul fratelui său, iară bîrna ce iaste în ochiul său nu o cunoaşte, cărora aşea le grăiaşte Domnul Isus Hristos în în [2] Evanghelia de la Luca, cap 6, stih 41, 42, zicînd: „Dară ce cauţi oţápocul în ochiul fratelui tău, iară bîrna ce-i [3] în ochiul tău nu socoteşti? Sau cum poţi zice fratelui tău: Frate, lasă să scoţ oţápocul den ochiul tău şi, fiind bîrna în ochiul tău, nu o socoteşti? Făţarnice, scoate întîiu bîrna din [4] ochiul tău şi atuncea caută să scoţi oţápocul din [5] ochiul fratelui tău".

2. A doaoa. În ce chip ne strică noao şi sufletelor noastre lumea cu făţărniciia ei? Răspuns:

---

[1] Nota noastră. [2] Notaţie superfluă. [3] NTB: *ce e*. [4] NTB: *den*. [5] NTB: *de în*.

1. Întîiu. Aşea cum împle inimile noastre de dulceaţa bunătăţilor pămînteşti şi / trupeşti şi ne f. 53r
porunceşte pre acéea ca să ne săturăm cu bunătăţile aceştii lumi, fără de grija bunătăţilor cereşti şi sufleteşti.

Acest meşterşug hicleán socotise diiavolul împrotíva lui Isus, cîndu-l ispitiia pre Sfinţiia sa, Matei, cap 4, stih 8, 9, unde aşea grăieşte evanghelistul, zicînd: „Iară luo pre el diiavolul într-un munte înalt foarte şi arătă lui toate împărăţiile lumii şi frîmseţea lor şi zise lui: Toate acestea voiu da ţie de te vei pleca să te închini mie". ne strică lumea cu fătărniciia ei în 2 chipuri

Văzînd această hiclenie a lumii, sfînt Ioan Apostol, în *1 Carte a lui*, cap 2, stih 14, 15, 16, 17, aşea ne învaţă, zicînd: „Scris-am voao părinţilor, că aţi[1] cunoscut cel dintîiu (pre cela care iaste din ceput)[2], scris-am voao, tinerilor, că sînteţi[3] tari şi cuvîntul lui Dumnezău lăcuiaşte întru voi şi aţi biruit pre vicleanul. Nu iubi- / reţi lumea, f. 53v
nice célea care[4] sînt în lume, că cine iubéşte lumea nu iaste dragostea Părintelui întru el. Că tot ce-i în lume[5], pohta trupului iaste şi desfătarea ochilor şi fala[6] vieţii, nu-i din Părintele, ce din lume[7] iaste. Şi lumea va tréce şi pohta ei, iară cine va face voia lui Dumnezău, rămînea-va[8] în véci".

2. A doaoa. Aşea ne strică noao fătărniciia lumii, că ne înstreinează de împărăţiia ceriului şi ne lipéşte de pămînt. Laudă binele pămîntului şi defaimă binele ceriului, că ne porunceşte pre acéea ca să căutăm voia trupului, iară nu a sufletulu⟨i⟩. Văzînd aceasta sfînt Pavel Apostol între galateni, la galateni, cap 5, stih 16, 17, într-acesta chip îi învaţă, zicînd: „Iară vă zic, în duhul îmblaţi şi ce pohtéşte trupul nu-i isprăvireţi. Că trupul pohtéşte împrotiva duhului, iară duhul

[1] NTB: *c-aţi.* [2] Paranteza este introdusă de IZ. [3] NTB: *sînteţi* [4] NTB: *carele.* [5,7] NTB: *lumea.* [6] NTB: *făliia.* [8] *rămîne-va.*

împrotiva trupului, iară acéstea să protivăsc [1]
f. 54r unul cu altul ca nu care / voiți acélea să faceți". Vedeți, fraților, dintr-acéstea, dereptatea învă-ț⟨ă⟩turii. Că fățărnici⟨a⟩ dulce și cucérnică a acestii lumi mai mult strică, și pagubă mai mare face sufletelor, decît năsălniciia groaznică a ei. Foarte drept și pre cale au zis dară Solomon cum
* numele bun „Mai bună-i omului véstea bună * de unsoarea scumpă și zuoa morții mai bună-i de zuoa nașterii. Mai bine-i a mérge la casa plîngerii decît la casa uspățului [2]", că acolo își va aduce omul aminte de pre moartea sa și de pre Dumnezău.

Hasna întîiu a învățăturii.

1. Întîiu. Ne dojănéște cum noi să nu crédem minciunilor lumii, că iaste preafățarnică și amăgitoare, nice iară să ne spăriem de năsălniciia ei cea groaznică, că, în ce chip va tréce frîmsétea ei, așea va tréce și ea, precum am auzit mai sus din învățătura lui Ioan Apostol, cap 2, stih 15, 16, /
f. 54v 17. Cînd înalță unsoarea scumpă să știm că, de iaste și bună unsoarea, ce mai bună-i véstea bună, că rămîne și după moarte. Cînd laudă zuoa nașterii să știm cum că-i bună și acéea, în cîtu-i bună, ce mai bună-i zuoa morții, precum mai de biu am înțeles mai de-asupra.

Cînd laudă casa uspățului și a veseliei să știm că acéea încă-i bună, în cîtu-i bună, ce mai bine-i a mérge în casa de jeale și de plîns, precum și aceasta de biu am înțeles mai de-asupra.

Și iară, cînd laudă lumea rîsul, să știm că bunu-i și rîsul, în măsura sa și în hotarul său, ce mai bunu-i plînsul, „că, prin întristarea obrazului, îmbuna-să-va sufletul omului [3]".

2. A doaoa. Ne dojănéște cum să nu căutăm célea ce-s ale lumii și ce-s ale trupului, ce să cău-
f. 55r tăm céle ce-s ale cerîului și folo- / săsc sufletelor. Pre aceasta ne dojănéște sfînt Pavel Apostol la

[1] NTB: *să protivesc.* [2-3] Fragmentele redate fără semnele cîtării, se întîlnesc și la f. 45r și 47r.

colaséni, cap 3, stih 1, 2, 3, zicînd: „Derept acéea, să v-aţi sculat cu Hristos (cade-să a şti, din moartea păcatelor) [1], céle de sus căutaţi, unde iaste Hristos de-a direapta lui Dumnezău, şăzînd [2]. Céle de sus grijiţi [3], iară nu céle pămînteşti. Că morţi sînteţi şi viaţa voastră ascunsă iaste cu Hristos în Dumnezău". Şi iară, stih 4, 5, aşea grăiaşte: „Cînd să va arăta Hristos, viaţa voastră, atunci [4] şi voi vă veţi arăta cu el întru slavă. Derept acéea omoriţi mădularele voastre céle pămînteşti: curviia, necurăţiia, spurcăciunea şi lăcomiia. carea iaste idoliia";

3. A treia. Ne dojăneşte cum să îmblăm după voia sufletului şi a Duhului Sfînt şi aşea să facem pace cu Dumnezău. Iară de vom dobîndi, nu ne va strica noao lumea, nice diiavolul, precum de aceasta / mărturiséşte sfînt Pavel Apostol, la f. 55v
rîmléni, cap 8, stih 31, zicînd: „de iaste Dumnezău cu noi, cine-i [5] împrotiva noastră"? Şi iară, stih 32: „Carele nu cruţă tocma pre fiiul său, ce pentru noi toţi déde pre el, dară cum nu ne-ară da [6] cu el depreună toate"? Stih 33: „Cine va pîrî spre aleşii lui Dumnezău? Dumnezău-i cela ce îndereaptă ". Stih 34: „Cine-i carele osîndéşte? Hristosu-i, carele au murit şi carele au şi învins, care e de-a direapta [7] lui Dumnezău, carele să şi milcuiaşte pentru noi".

A doaoa hasnă iaste veselitoare.

1. Întîiu. Veseléşte pre aceia pre carii aşea trăiesc şi să poartă bine, cum să aibă véste bună în viaţa lor în ceastă lume, după moarte iară să aibă pomenire bună şi nemuritoare, că mai bună-i véstea neveştezitoare decît unsoarea scumpă.

2. A doaoa. Veseléşte pre aceia carii, cu Solomon depreună, zuoa morţii o ţin zi mai / lăudată decît zuoa naşterii. f. 56r

---

[1] Paranteza aparţine lui IZ. [2] NTB: *şăzîndu*. [3] NTB: *grejiţi*. [4] NTB: *atunce*. [5] NTB: *cine e*. [6] NTB: *are da*. [7] NTB: *de-a dereapta*.

3. A treia. Veselește pre acela carii mai bucuros și mai adéseori mărg la casa plînsului decît la casa uspățului, că unii ca aceștia își dobîndesc comoara sufletelor sale. Ferice dară de voi, carii sînteți acmu aceia!

4. A patra. Veselește și pre voi, carii acmu v-ați întristat, că vă va veseli pre voi veselitoriul Duhul Sfînt. Rogu-vă, nu vă întristați peste măsură de moartea acestui frate (soră) al nostru, ce socotiți bine și luați aminte cum, de s-au și scurtat viața lui, ce n-au murit véstea lui cea bună. De au și murit trupul lui, ce sufletul lui în ceriu viiază și să bucură. Și mai bună-i iaste lui cu mult zuoa morții de cum i-au fost zuoa nașterii lui. Că de acmu nice păcat nu va mai face, nice nevoi nu va mai păți, ce să va bucura
f. 56v în odihna de vecie / în care să nea dea și noao parte Tatăl Dumnezău, pentru Fiiul său cel sfînt, prin Isus Hristos. Amin.

Tatăl nostru.

PROPOVEDÁNIIA A ŞEASEA f. 57r

Cînd moare fata de boiariu.

LUATĂ DIN *EVANGHELIIA DE LA MATEI,*

cap 9, stih 23, 24, 25

„Şi deaca veni Isus în casa boianului văzu trîmbiţaşii şi nărodul gîlcevind. Zise lor: păsaţi de-aciia că n-au murit fata, ce doarme! Şi-şi risără de el. Iară deaca scoase afară nărodul, întră şi o prinse de mîna ei şi zise: Scoală! şi să sculă fecioara[1]".

Auzit-am de multe ori cum, săva că oamenii să bucură de dezmierdăciunea aceştii lumi şi să îngrozăsc de turburare şi de patimele ce pat pururea în lume, ce cu adevăr mai mult folos / şi mai f. 57v
mult bine trupăsc şi sufletescu iase (au să izvorăşte) din scolele dosăzilor decît dintr-a dezmierdăciunilor. Că dezmierdăciunile trag pre oameni în laţuri de către calea lui Dumnezău care duce spre spăsenie şi-i povăţăsc pre perirea de vecie, iară patimele şi dosăzile ce pat aicea povăţăsc pre oameni către Dumnezău şi către împărăţiia lui Dumnezău. Dintre multe pilde aceasta adevereză pilda acestui boiariu a cărula numele era Iair (carele era mai mare săborului, precum să cunoaşte din *Evangheliia de la Luca,* cap. 8, stih 41), care, pînă cînd au trăit în dezmierdăciunile trecătoare a lumii, n-au silit a mérge la

[1] NTB: *fetişoara.*

Isus. Ce, după ce s-ară fi betejit pre moarte (și ară fi și murit) unișoara fetiță a lui ca de 12 ani, oh, cu cîtă osîrdie mare au căutat pre Isus, rugîndu-să și milcuindu-să Sfinției sale cum să o
f. 58r vindece și din / moarte să o scoale. Cum să cunoaște în *Evangheliia de la Marco*, cap 5, stih 22, unde acéste cuvinte cetim: „Și iaca, veni unul den
* săborului [4] mai marii sinagoghei *, anume [1] Iair și, văzîndu-l pre el, căzu cătră picioarele lui". Stih 23: „Și rugă pre el mult, zicînd că fiica [2] mea spre moarte iaste, rogu-te vino și [3] pune mînile spre ea, să să tămăduiască și să fie vie"! Stih 24: „Și mérse Isus cu el".

În care cuvinte 4 lucruri îs cuprinse.

1. Întîiu. Grijă mare a mai marelui săborului, a tatălui întristat, de beteșugul sau boala fétei sale. Care nu s-au putut opri să nu meargă la Isus; săva că mai nainte n-au mai fost la Isus pînă cînd i-au fost fiica lui sănătoasă.

Mai mult au folosit dară lui Iair boala fétei decît sănătatea.

2. A doaoa. Smereniia lui înaintea lui Isus.
f. 58v Că, văzînd pre Isus, căzu cătră picioa-/rele lui, crezînd că elu-i Dumnezău putérnic a vindeca boala de moarte.

3. A treia. Rugăciunea lui cea plecată, într-acéste cuvinte: „Și-l rugă pre el mult, zicînd: Fiica mea unișoară pre moarte iaste, rogu-te vino și-ți pune mînule spre ea, să să tămăduiască și să fie vie [5]"!

4. A patra. Mila lui Isus Hristos cătră acel tată întristat, într-acéste cuvinte: „Și mérse Isus cu el". De unde putem lua aminte cum mila și agiutoriul Domnului Isus Hristos cătră niime nu-i așea gata, ca cătră aceia carii, în nevoile lor, chiamă într-agiutoriu numele lui cel sfînt. Pentru

[1] NTB: *numele-i*. [2] NTB: *fiia*. [3] NTB: *și-ți*. [4] Nota marginală, *săborului*, sinonim pentru *sinagoghei*, este preluată din NTB. [5] Fragmentul prezintă ușoare modificări față de varianta de la f. 58r.

acéea zice la *Psalom 49*, stih 15, zicînd: „Chiamă-mă pre mine întru agiutoriu în zuoa scîrbei tale şi te voiu izbăvi pre tine şi tu mă vei cinsti pre mine [1]".

Auzi, oame creştine, că scîrbele mai tare pornesc pre oameni cum să să roage lui / Dumnezău f. 59r
decît dezmierdăciunile lumii? Aceasta adeverează şi pilda muierii „căriia îi curea [2] sînge de 12 ani. Şi mult păţise de mulţi vraci; şi-şi cheltuise toată avérea [3] ei şi nemică nu folosise, ce la mai mult rău sosise. Auzind de Isus, veni în mulţime den dos şi să atinse de veşmîntul lui [4]. Că zicea că numai de m-aş atinge de veşmîntul lui, mîntui-mă-voiu. Şi atuncişi [5] săcă izvorul sîngelui ei [6]". Aceasta fu în cale, mergînd Isus la boiariu. Într-acéste cuvinte de acămu cetite, iară ni să dă înainte cum au aflat Domnul Isus Hristos casa boiariului sau mai marelui săborului cînd au sosit acoló, zicînd: „Şi deaca veni Isus în casa boiariului văzu trîmbiţaşii şi nărodul gîlcevind. Zise lor: păsaţi de-aciia că n-au murit fecioară, ce doarme! Şi-şi rîsără de el. Iară deaca scoase afară nărodul, intră şi o prinse de mîna ei şi zise: Scoală! şi să / sculă fecioara [7]". În care cuvinte 4 lucuri f. 59v
sînt.

1. Întîiu. Cum, cînd ară fi sosit Hristos la casa boiariului, au aflat pre fata boiariului moartă, care mai naînte era numai bolnavă. Ce, cînd ară fi sosit Isus, încă pre cale mărgînd cu boiariul, iată, sosiră soli din casa boiariului şi-i zisără lui: „fata ta au murit, derept ce ustenești învăţătoriul [8]"?

Oh, véste tristă! O, Doamne! Cît era amărît ticălosul boiariu de boala şi beteşugul fétei sale!

---

[1] Pasajul este citat şi la f. 42v. [2] NTB: *era de-i curea*. [3] NTB: *ce avuse toate*. [4] NTB: *atinse veşmîntul lui*. [5] NTB: *atuncea*. [6] Fragmentul este reprodus fără trimitere din *Evanghelia de la Marcu*, capitolul 5, versetele 25–29. [7] Pasajul se întîlneşte şi la f. 57r. [8] Citatul este reprodus din *Evanghelia de la Marcu*, capitolul 5, versetul 35, fără trimitere însă.

dară încă auzind véste de moarte cum să nu fie fost amărît? Ce aşea au fost voia lui Dumnezău.

2. A doaoa. Cînd ară fi sosit Isus la casa
* surlarii boiariului văzu acolo trîmbiţaşii * şi nărod gîlcevind. Întrebare: Ce au fost făcînd acolo trîmbiţaşii?

1. Întîiu. Au fost aşteptînd pre Iair să sosască
f. 60r acasă, cum aşea pre fata lui / cea moartă, cu laudă (au cinste) mare să o petreacă la loc de îngrupăciune.

2. A doaoa. Au fost cîntînd glasuri de jeale, cum cu acélea să arate că ei încă s-au amărît şi-s gata a plînge cu plîngătorii, precum dojănéşte Pavel Apostol pre toţi creştinii, la rîmléni, cap 12, stih 15, zicînd: „Să vă bucuraţi cu ceia ce să bucură, să plîngeţi cu ceia ce plîng [1]".

3. A treia. Au fost trîmbiţaşii gata cum să petreacă pre fecioara moartă cu glasuri şi cu cîntece de jeale, cum petrec şi în ţara noastră pre domnii cei mari. De pre cîntece de jeale ca acéstea iaste pomenire la Matei Evanghelistul, cap 11, stih 17: Cîntat-am voao cîntece de jeale şi n-aţi plîns.

3. A treia. Cînd ară fi găsit Hristos trîmbiţaşi la casa boiariului, scoase afară trîmbiţaşii şi nărodul. Ce, vare pentru ce?

1. Întîiu. Pentru acéea, că făr-de nice un /
f. 60v folos era adunaţi acolo ei şi glasurile lor.

2. A doaoa. Că n-au vrut Domnul Isus Hristos cum acei oameni de nemică să aibă parte într-acéea taină care vrea să o împarţă cu casa boiariului.

3. A treia. Că era şi trîmbiţaşii şi nărodul numai gîlcevitori şi batgiocoritori, precum auzim din cuvintele cetite, şi-şi rîsără de el.

4. A patra. Cînd ară fi scos Domnul Hristos afară pre trîmbiţaşi, atunci au veselit pre toţi carii era întristaţi, zicînd: „n-au murit fata, ce

[1] NTB: *plîngu.*

doarme". Întrebare: Pentru că adevărat au fost murit fata acéea, că ce au zis Domnul Isus Hristos cum n-au murit, ce numai ce doarme; au găsește-să în cuvîntul Sfinției sale vreo sminteală? Răspuns: Nu să găsește nice o sminteală, ce grăiaște dereptate pre mîngîiarea întristaților.

1. Întîiu. Cum să aréte că tocma așea / iaste f. 61r
lesne și ușor Sfinției sale a scula morții, cîtu-i de lesne a deștepta pre adurmiți din somnu.

2. A doaoa. Cum dintr-acéste cuvinte să înțăleagă toți că moartea trupască a iubiților lui Dumnezău iaste numai ca somnul dulce. Pentru acéea zice Domnul Isus Hristos în *Evanghelia de la Ioan*, cap 11, stih 11, de pre Lazar, zicînd: „Lazar priiatinul nostru, doarme, ce voiu mérge să-l deștept pre el".

3. A treia. Pentru acéea zice de pre acea fată moartă că n-au murit, ce numai doarme, ca să știm toți că atunci încă viază sufletele dreptților cînd mor trupurile lor. Pentru aceasta chiamă Pavel Apostol moartea să dezlegătură în *Cartea la Filipiséni*, cap 1, stih 23, zicînd: „Că mă strîng amîndoao, pohtind a mă dezlega și cu Hristos a fi, că multu e mai bine".

4. A patra. Cum din cuvintele Domnului / f. 61v
Hristos să înțelégem că, în ce chip nu dorm ostenții așea cum să nu să deștépte, așea nice oamenii nu mor ca să nu să deștépte și să nu să scoale. Cum să cunoaște din cuvintele cetite, unde așea grăiéște evanghelistul, zicînd: „Iară deaca scoase afară nărodul, întră și o prinse de mîna ei și zise: Școală! și să sculă fetișoara [1]".

Dintr-acéstea din toate să ne învățăm.

ÎNVĂȚĂTURA DINTÎIU

Că, în ce chip inimile părinților pămîntești nu să pot întrista mai tare ca de boala grea, amarnică a pruncilor sau porobocilor săi, așea iară nu

[1] Fragmentul se întîlnește și la f. 57r și 59r.

să pot veseli mai tare ca de vindecarea şi de viaţa sănătoasă a coconilor.

Doao părţi are învăţătura aceasta:

În partea dintîiu am zis că inimile părinţilor pămînteşti de nemică nu să întristează aşea tare ca de boala şi de moartea coconilor săi. Aşea şi
f. 62r iaste, precum să cu/noaşte aceasta din multe pilde a *Scripturii Sfinte*, şi din *Testamentul Vechiu*, şi din *Testamentul Nou*.

1. Întîiu. În *Testamentul Vechiu* aceasta cetim cum, cînd ară fi văzut bătrînul Iacov Patriarhul veşmîntul fiiului său, al lui Iosif, stropit cu sîngele iedului şi ară fi crezut că l-au omorît fiara sălbatecă, rumpîndu-şi veşmintele sale, îmbrăcă-să în haine de jeale şi plînse după fiiul său în multă vréme şi zise mîngîitorilor săi: „Plîngînd voiu mérge la fiiul mieu în grobniţă", 7 *Moisei*, 37, stih 33, 34, 35 [1].

În *A 2 Carte a lui Moisei*, care să chiamă *Ishod*, cap 12, stih 29, 30, scrie: Cînd ară fi omorît îngerul Domnului pre toţi născuţii dintîiu ai eghipténilor, tot Eghipetul plîngea şi să văieta, că nu era nice o casă în care să nu să afle mort.

În *A doaoa Carte a Împăraţilor*, cap 4, de la/
f. 62v 8 stihuri, pînă la stih 38, această istorie cetim, cum, cînd ară fi murit feciorul cel unişor al muierii din oraşul Sunenului, cu plîns mare căzu la picioarele lui Eliseiu Prorocul, aşteptînd cu dor mare să-l scoale (prin putérea lui Dumnezău) prorocul pre fiiul său. Care au şi dobîndit şi amarul ei s-au schimbat în mare bucurie.

O, Doamne! Cît era amărît sufletul lui David craiu atunci cînd auzi din gura lui Natan Prorocul, cum că va muri fiiul lui pre carele născuse lui David muiarea lui Urie. Care, cînd ară fi căzut în boală de moarte, cu agiun şi cu rugăciune să plecă David craiu pre pămînt şi n-au vrut nice într-un chip să-şi ia mîngîiare pînă la moartea

[1] Se citează numai din ultima parte a versetului 35.

unișorului său, cum iaste în *A 2 Carte a lui Samuil*, cap 12, de la stih 14, pînă la stih 23.

2. A doaoa. În *Testamentul Nou*, iară în *Evangheliia de la Luca*, cap 7, stih 11, aceasta cetim: Cînd / ară fi murit fiiul unișorul a unii f. 63r
muieri sărace din Nain și l-au fost petrecînd mulțime multă din oraș, iară Domnul Isus Hristos, văzînd plîngerea aceii muieri, căută pre dînsa și, milostivindu-se de ea, zise: Nu mai plînge! De unde să cunoaște că de nemică nu s-ară fi întristat acea mumă mai tare ca cum să întristase de moartea unișorului său. Ce, o, Doamne! Cum să întoarse plîngerea ei pre mare bucurie, că atunci numaidecît zise Domnul Isus Hristos celui mort: „Voinice, ție zic, scoală! Atunci [1] să sculă [2] mortul și șăzu [3] și începu a grăi și-l dede pre el mumei lui [4]".

O, bucuria mare a maicei întristate!

Într-acesta chip au fost întristat și boiariul numit (într-acéste cuvinte de acum cetite) de boala și de moartea fétii sale, de care întristare mai mare n-au fost el mai pătit. Ce, cu adevăr, nice o bucurie mai mare n-au avut ca de scularea din morți a fetișoa / rei sale. Dereaptă-i dară f. 63v
învățătura că, în ce chip inimile părinților pămîntești nu să pot întrista mai tare ca de boala grea și de moartea amarnică a porobocilor săi, așea iară nu să pot veseli mai tare ca de vindecarea și viața sănătoasă a lor.

Întrebare: Ce ocă poate fi?

1. Întîiu. Că oamenii căsători (însurați) țin avuțiia lumii în loc de nemica cînd n-au prunci pre carii să rămîie după moartea lor agonisitura lor. Pildă iaste Avraam Patriarhul, cui așea-i grăise Dumnezău în *1 Carte a lui Moisei*, cap 15, stih 1, zicînd: „Nu te téme Avraame, că eu voiu fi scutul tău și plata ta foarte bioasă va fi".

---

[1] NTB: *atuncea*. [2] Cuvîntul lipsește din NTB. [3] NTB: *șăzu mortul*, [4] Fragmentul este luat din *Evanghelia de la Luca*, capitolul 7, versetul 15, dar fără trimitere.

Stih 2: „Şi zise Avraam: Doamne, Dumnezăul mieu, ce mi-ai putea da mie, unde eu fără de prunci trăiesc şi pre cine va rămînea casa mea? Iată, acest Eliezer damaştean iaste". Stih 3: „Şi iară zise Avraam: Iată, sămînţă nu mi-ai /
f. 64r dat şi uricaşul mieu va fi sluga mea care au crescut în casa mea". Ca şi cînd ară fi zis: Ce mi-ară folosi mie de mi-ai şi da toată avuţiia lumii, de nu-mi vei da prunci?

2. A doaoa oacă. Că daru mai dezmierdat încă nu pot lua părinţii de la Dumnezău ca atunci cînd iau fiii tinereţelor. Aceasta adeverează David craiu şi proroc, *Psalom 126*, stih 3, 4, 5: „Iată, moşiia Domnului fiii sînt şi plata rodului pînte-
* vintrelor celui [1] (sau zgăului *) [2]. Ca săgeţile în mîna putérnicului [3], aşea-s fiii tinereţelor. Fericitu-i de cine-şi împle tulbiţa [4] sa de ei, nu să vor ruşina cînd vor grăi cu pizmaşii săi în porţi". Şi iară, *Psalm 127* [5], aşea cîntă David, zicînd: „Fericitu-i tot cela ce să téme de Domnul şi cela ce în căile lui îmblă, că osteneala mînilor tale vei mînca [6], fericit eşti şi bine-ţi va fi ţie. Muiarea
f. 64v ta va fi ca o viţă / roditoare în laturile casei tale şi fiii tăi ca sădirea maslinilor împregiurul mései tale".

3. A treia oacă. Că în ce chip daru mai scump şi mai dezmierdat n-au părinţii decît fiii, aşea iară mai mare pagubă încă nu pot păţi ca atunci cînd n-au au, deşi au, mor fiii lor.

Hasna dinntîiu iaste învăţătoare.

Că ne învaţă derept însă pre noi pre toţi cum, cînd ne dă Dumnezău coconi buni şi frumoşi, să dăm har mare şi să mulţămim lui Dumnezău şi iară să ne rugăm pentru sănătatea şi viaţa lor, precum au făcut şi boiariul numit pentru fiica sa, că rugăciunea plecată iubéşte Dumnezău.

---

[1] PB: *zgăului*. [2] Paranteza aparţine lui IZ. [3] PB: *putérneculuí*. [4] PB: *tulba sa*. [5] Sînt citate versetele 1—3. [6] PB: *veri mînca*.

A doaoa hasnă, certătoare.

Că ceartă şi înfruntă pre aceia carii, nice lui Dumnezău nu-i dau har pentru fiii şi fiicele lor, nice nu-i grijesc, ce-i ţin ca pre neşte viermi lăpădaţi. De pre unii ca aceia / grăiaşte Ieremiia Proocul în *Cartea Plîngerii*, cap 4, stih 2, 3, 4, 5, zicînd: „Fiii dragi ai Sionului carii era îmbrăcaţi în aur curat sau lămurit, cum s-au asămănat vasului făcut din pămînt carele au făcut olariul. Bălăuroaiele* încă-şi slobod ţiţele lor şi îngăduiesc să le sugă puii lor. Ce, iată, fata neamului mieu făcutu-s-au nemilostivă, ca pasărea (ce să chiamă) [1] struţ, care lăcuiaşte în pustie. Limbile pruncilor sugători de ţiţă, de séte să lipiră de gingiile lor; pruncii mici cerură pîine şi nu să află cine să le dea lor. Carii să uspăta cu mîncări scumpe muriră în uliţă şi carii creştea îmbrăcaţi în urşinic roşu îmbrăţişea-şi gunoaiele lor *. O, vreme minunată în care pier micii şi nu-i pot milui nice părinţii!

f. 65r

*şerpoaiele

* adecă: de foame mare prin gunoaie — şi căuta pîine [2]

A DOAOA ÎNVĂŢĂTURĂ,

dintr-acéste cuvinte a Domnului Isus Hristos ce-au zis: „Păsaţi de-acii că n-au murit fecioara, ce doarme [3]“, / iaste aceasta:

f. 65v

Moartea trupască şi trécerea din ceastă lume a iubiţilor lui Dumnezău nu e moarte, ce numai somnu dulce. Aceasta adeverează dulce Mîntuitoriul nostru Isus Hristos în *Evangheliia de la Ioan*, cap 11, stih 11, zicînd: „Lazar, priiatinul nostru, doarme (nu căce era murit) [4], ce voiu mérge să-l deştept pre el [5]“. Aceasta adeverează şi în cuvintele de acum cetite, zicînd trîmbiţaşilor: „păsaţi de-aciia, că n-au murit fecioara, ce numai doarme“.

[1] Paranteza aparţine lui IZ. [2] Explicaţia marginală este preluată din B 1590. [3] Fragmentul, reprodus şi la f. 57r şi 59r, se reia pe parcursul textului. [4] Paranteza aparţine lui IZ. [5] Fragmentul este reprodus şi la f. 61r şi apoi la f. 66r.

Întrebare: Ce ocă poate fi unde moartea trupască şi trécerea din ceastă lume a iubiţilor lui Dumnezău nu poate fi moarte, ce numai somnu dulce?

1. Oca dintîiu. Precum aţi auzit şi mai sus că Domnului Isus Hristos nu-i iaste lucru mai greu a scula morţii din moarte decît a deştepta adurmiţii din somnu. Pentru acéea zice Domnul
f. 66r Hristos mai sus ucenicilor / săi, zicînd: „Lazar, priiatinul nostru, doarme, ce voiu mérge să-l deştept pre el", la Ioan Evanghelistul, cap 11, stih 11;

2. A doaoa ocă. Că nicecum nu pot muri iubiţii lui Dumnezău cu moartea trupască într-acela chip cum să nu viiéze sufletele lor, că acélea sînt nemuritoare. Aceasta adeverează înţeleptul Solomon în *Cartea Beséreciі*, cap 12, stih 9, zicînd: „prahul să va face pămînt, cum au fost mai nainte, iară sufletul să va turna la Dumnezău care l-au fost dat pre el".

3. A treia ocă. Că, în ce chip să deştează ceia ce dorm, încă cu vîrtute preaînnoită, aşea nu pot muri cu moarte trupască ca acéea iubiţii lui Dumnezău cum să nu să scoale încă cu slavă şi cu mare fericăciune. Aceasta adeverează sfînt Pavel Apostol în *A 2 Carte la Corinténi*, cap 5, stih 1, 2, 3, 4, unde aşea grăiaşte, zicînd: „Că
f. 66v ştim noi că, de / să va sparge cortul casei noastre pămîntesc, zidire de la Dumnezău vom avea, casă de vecie nefăcută cu mîna, în ceriure. Că de aceasta suspinăm, jăluind să ne îmbrăcăm întru sălaşul nostru cel din ceriu. Că, să ne vom îmbrăca, nu ne vom afla goli. Iară carii sîntem în cest cort suspinăm îngreuiaţi, de carele nu vom să ne dezbrăcăm, ce pe deasupra [1] să ne îmbrăcăm, ca muritoarea să fie înghiţită de viaţă [2]".

---

[1] NTB: *pe desupra*. [2] Versetul 2 şi o parte din 3 sînt citate şi la f. 50r.

Hasna intîiu.

Ceartă şi înfruntă pre aceia carii, preste rînd şi fără de samă, plîng după morţii lor, ca şi cînd i-ară fi pierdut cu totuluşi tot depreună. Unora ca aceştia le grăiaşte sfîntul Pavel Apostol în *Cartea Întîiu la Solun*, cap 4, stih 13, 14, 15, 16, 17, 18, unde aşea grăiaşte: „Iară nu voiu să nu ştiţi voi, fraţilor, de ceia ce-au adurmit [1], ca să nu vă întristaţi ca ceia ce n-au nădéjde. Că, de vom / créde că Isus au murít şi au învis, aşea şi Dum- f. 67r
nezău pre cei ce au adormit în Isus aduce-i-va cu el. Că aceasta grăim voao cu cuvîntul Domnului că noi, carii viem şi vom rămînea întru venirea Domnului, nu-i vom întréce pre cei adurmiţi. Că însuşi Domnul cu strigarea îndemnării [2], cu glasul arhanghelului şi cu trîmbiţa lui Dumnezău pogorî-va den ceriu şi cei morţi întru Hristos vor învia întîiu. După acéea noi, viii carii vom fi rămaşi, depreună cu ei vom fi răpiţi spre nuori, întru timpinarea Domnului în văzduh; şi aşea pururea cu Domnul vom fi. Pentru acéea vă mîngîiaţi unii pre alţii cu acéstea cuvinte".

Auziţi de-aicea, creştinilor, că nu pier iubiţii lui Dumnezău cînd mor cu moartea trupască, ce numai ce dorm şi iară să vor deştepta?

A doaoa hasnă iaste veselitoare.

Că veselêşte pre voi carii sînteţi amărîţi şi / f. 67v
întristaţi de moartea fiicei unişoare voastre. Că cu adevăr n-au murit nice ea, ce numai ce doarme şi, săva că trupul ei zace în pămînt, ce-i férice de sufletul ei.

1. Întîiu. Că faţă făţiş védé pre Dumnezău, precum grăiaşte Domnul Isus Hristos de pre una ca aceasta la Matei Evanghelistul, cap 5, stih 8, zicînd: „Ferice de ceia cu inima curată, că aceia vor vedea pre Dumnezău [3]".

2. A doaoa. Că, în ce ceas au trecut sufletul ei din ceastă lume, într-acel ceas s-au mîntuit de

[1] NTB: *adormit*. [2] NTB: *îndemnării*. [3] NTB: *Dumnezeu*.

toate patimile şi de nevoile aceştii lumi, cum de aceasta adeverează sfîntul Ioan Bogoslov, *Apocalipsis*, cap 14, stih 13, unde aşea grăiaşte, zicînd: „Şi auziiu glas din ceriu zicîndu-mi, scrie: fericiţi-s morţii carii mor de acmu în Domnul, aşea-i zice duhul, ca să să odihnească de ostenélele sale, că faptele lor vor mérge după ei". /

f. 68r

3. A treia. Că trupul ei încă să va scula în slavă şi în fericăciune nespusă şi întru fără moarte în zuoa cea de-apoi, Aşea zice Pavel Apostol, *Întîia Carte la Corinténi*, cap 15, stih 51, 52, 53, 54, 55, 56.

A treia hasnă, dojănítoare.

Că ne dojănéşte această învăţătură pre noi pre toţi cum aşea să trăim în ceastă lume, cum şi moartea noastră încă să nu ne fie moarte pre perire, ce să ne fie în loc de somnu dulce.

Aicea ară putea întreba cineva: În ce chip ară trebui să viem cum moartea trupască a noastră să nu ne fie moarte, ce să ne fie somnu dulce?

1. Întîiu. Să cade, vare în ce chip omul ostenit, cînd va să să culce a durmi, el să dezbracă de veşmintele sale, aşea şi noi să ne dezbrăcăm din toate hainele grozave şi îngreuiate a păcatelor noastre. /

f. 68v

2. A doaoa. Cade-să cum, în ce chip omul ostenit închide (cum poate mai tare) uşea casei sale, mainte de ce s-ară culca, să nu intre furii şi tîlharii, aşea şi noi, mainte de moarte, să închidem cum mai tare uşea inimilor şi a sufletelor noastre, să nu poată întra diiavolul, tîlhariul sufletelor noastre.

răspunsul

3. A treia. Cade-să cum, mai nainte de ce să va apropiia ceasul morţii noastre, să ne rugăm cu smerenie mare Domnului Isus Hristos cu cei doi ucenici din Emaus depreună, zicîndu-i: „Rămîi cu noi, că au însărat şi s-au plecat zuoa", Luca, cap 24, stih 29.

4. A patra. Cade-să cum, oare în ce chip omul care va să adoarmă, mai nainte de ce s-ară culca, ascunde în loc tare avuţiia sa cum să nu o găsască furii şi tîlharii, aşea şi noi să ascundem comoara sufletelor noastre, să nu o găsască diiavolul. /

5. A cincea. Cade-să cum să ne acoperim în f. 69r
destoiniciia Domnului nostru, a lui Isus Hristos, în ce chip să acopere şi să învălĕşte omul ostenit în hainele sale.

6. A şeasea. Cade-să cum, în ce chip omul carele va să să culce, să doarmă, hainele sale din care să dezbracă în loc ca acela le tocmĕşte cum, după ce să va deştepta, numaidecît să le afle, aşea şi noi să ne păzim viaţa cea sfîntă, ca să nu ne păgubim.

O, ferice de aceia oameni carii îmblă cu gătitură bună cu cĕle féte înţelépte care au luat uloiu destul în lămpaşăle * sale şi nu s-au închis afară * candilele
din casa mielului! Domnul Dumnezăul nostru să ne dea şi noao înţelepciune cum să putem îmbla aşea de bine în calea vieţii noastre pre pămînt, ca să putem dobîndi moşiia noastră cea vécinică din ceriu, pre care să ne agiute Tatăl, Fiiul şi Duhul Sfînt, Troiţa deplin. Amin.

Tatăl nostru. /

şi să veştejesc ca floarea cîmpului. Iară înţelepciunea, bunéţele, smereniia, frica dumnezăiască vor rămînea şi după moarte în pomeană de vecie, *Psalom 111*, stih 9. Pentru acéea zice şi Înţeleptul Solomon în *Cartea Înţelepţiei* (ce să zice *Pritcea Dintîiu*), cap 31, stih 10, zicînd: „Muiarea înţeleaptă şi cămetină, cine o găséşte, a căriia preţ iaste mai scump decît piatra scumpă", cade-să a şti a carbuncului.

Într-acéste cuvinte cetite de acmu, creştinilor, 2 lucruri face Solomon:

1. Întîiu, Pune împreună, ca într-o cumpănă, muiarea înţeleaptă şi temătoare de Dumnezău
f. 72r cu toată avuţiia lumii, supt numele / casei şi agonisitei în care au deprins oamenii a să dezmierda.

2. A doaoa. Ne dă înainte giudecata sa, cade-să a şti, ce giudecă Înţeleptul Solomon între avuţiia lumii şi între muiarea înţeleaptă, zicînd: „Casa şi marha, agonisitura, părinţeşti sînt, iară muiarea înţeleaptă de la Dumnezău iaste [1]"...

Aicea ară putea întreba cineva: Cu cît Înţeleptul Solomon de pre casă şi de pre marhă şi de agonisîtă aşea grăiaşte, ca şi cînd acélea n-ară fi date de Dumnezău, fără numai de părinţi, cade-să a şti, de moşi şi de strămoşi, numai de pre muiarea bună şi înţeleaptă zice că nu-i de la părinţi, ce numai de la Dumnezău iaste? Au nu face cu aceasta osăbitură micşorare mare de pre purtătura de grije a lui Dumnezău? Pentru că Iacov Apostol în cartea lui, cap 1, stih 17, într-acesta chip ne învaţă, zicînd: „Toată darea bună /
f. 72v şi tot darul desăvîrşit de sus iaste, care pogoară de la Părintele Luminării, la carele nu iaste schimbare sau umbrirea schimbării [2]". Că ce zice dară Preaînţeleptul Solomon că numai muiarea înţe-

[1] Pasajul, cu uşoare modificări, reprezintă reluarea fragmentului de la începutul propovedaniei. [2] Fragmentul apare citat şi la f. 32v–33r.

leaptă iaste de la Dumnezău, iară casa şi agonosita de la părinţi sînt? Au doară nu să numără casa şi marha între darurile ce pogor de la Părintele Luminării, precum zice Iacov Apostol? Răspuns: Preaînţeleptul Solomon nu pentru acéea face usebitură între avuţiia lumii şi între muiarea înţeleaptă ca şi cînd n-ară fi acélea toate de la Dumnezău, că pămîntul Canaanului Dumnezău îl déde şi-l împărţi israiliténilor. Aşea şi muierile lui Saul craiu, Dumnezău le déde lui David craiu, cum adeverează *Scriptura Sfîntă* în *A 2 Carte a lui Samuil*, cap 12, stih 8, cu toată casa lui Saul depreună. Ce face numai osăbitură pentru aceasta ocă: /

1. Cum să înţeleagă şi să cunoască toată f. 73r
lumea că atare osăbitură de mare iaste între tot binele lumii şi între muiarea bună şi de cinste, cîtă osăbitură iaste între darurile oamenilor muritori şi între darul lui Dumnezău cel de vécie şi nemuritoriu. Că darurile oamenilor sînt trecătoare, iară darurile lui Dumnezău sînt scumpe şi necăite. După acéea darurile oamenilor sînt luoate toate de la Dumnezău, iară Dumnezău darurile sale nu le-au luat de la nime.

2. Ne dă înainte cum să cunoaştem că mai chiar şi mai luminos să arată mila cea mare şi purtătura de grije a lui Dumnezău în căsătoriia oamenilor, decît în darul avuţiilor lumeşti.

1. Că casăle şi marha şi uricele ce le biruiesc oamenii pogoară pre dînşii după légea şi obiceaiurile ţării, cade-să a şti: a ora / şălor, a satelor, iară f. 73v
muiarea creştină, bună şi înţeleaptă numai din mila cea minunată a lui Dumnezău.

2. A doaoa. Că uricele célealalte pot agonisi şi părinţii şi feciorii cu munca şi cu osteneala, ce muiarea bună o dă numai Dumnezău, preste rînd.

3. A treia. Că uricele, casa [1] și marha pot dărui oamenii cei buni, iară pre muiarea de cinste numai sîngur milostivul Dumnezău o poate da.

4. A patra. Că uricele célelalte, mainte de ce le biruiesc oamenii, de vréme să cunosc ale cui vor fi, că de la strămoși pogor pre moși, de la moși pre părinți, de la părinți mai de aproape pre feciori (i proci), iară cine ce muiare va dobîndi nime mainte de vréme nu poate ști. Că uneori muiare ca acéea ia bărbatul pre care nicecînd nu o au nice văzut și véstea nu i-au nice auzît. Uneori iară să împreună în căsătorie bărbatul / f. 74r cu avuție multă cu muiarea prea surumană și iară bărbatul suruman ia pre muiare cu bogăție multă. Uneori ia bărbatul bătrîn fată au muiare tînără și iară muiarea bătrînă să mărită după voinic tînăr. Uneori bărbatul de o țară ia pre muiare dintr-altă țară. (I proci).

Dintr-acéstea din toate chiar și luminos să cunoaște cum că muiarea bună, creștină și înțeleaptă iaste darul milostivului Dumnezău, nu-i agonisita părinților. De-aicea au deprins a zice toată lumea și în zuoa de astăzi cum căsătoriia și alesătura crailor și izbînda pre pizmași în războiu numai de la Dumnezău sînt. Aceasta-i dezlegătura cuvintelor a Preaînțeleptului Solomon. Iani să vedem dintr-acéstea ce învățătură ni să dă înainte.

ÎNVĂȚĂTURĂ:

f. 74v Săva că daruri multe și scumpe dăruia / ște milostivul Dumnezău oamenilor în ceastă lume, ce dar mai scump nu poate lua bărbatul de la Dumnezău ca cînd ia muiarea bună și înțeleaptă, nice muiarea nu poate lua dar mai scump de la Dumnezău ca cînd ia bărbat bun și creștin.

[1] Corectat după erata originalului.

Scumpă iaste corona de aur în capetele crailor, tocma aşea iaste coronă scumpă muiarea destoinică în capul bărbatului. Scumpă piatră iaste preste toate pietrile scumpe carbunculuşul, ce cu mult mai scumpă iaste muiarea de cinste bărbatului. Aşea zice acestaşi Preaînţeleptul Solomon, cap 31, stih 10 [1] (i proci), zicînd: „Muiarea cămetină şi înţeleaptă cine o găséşte, preţul aceiia întréce pe preţul carbunculuşului. Sufletul bărbatului să odihnéşte în muiarea ca acéea şi marha lui nu să va sfîrşi. Face bine cu bărbatul în toată viaţa lui, caută lîna şi cînepa şi o va găti după voia ei. Ea să asamănă cătră corabiia neguţăto / rilor (muiarea bună) [2] care de departe f. 75r
încă-şi aduce mîncarea sa. Şi sculîndu-să din miazănoapte împarte fămeilor şi împarte lucru fételor, cugetă de pre uricul din cîmpu şi-l cumpără şi, din munca şi hasna mînilor sale, sădéşte viia". I proci. „Deşchide-şi mînule sale surumanilor şi palmele sale lipsiţilor". I proci.

Dintr-acéstea din toate să cunoaşte direptatea învăţăturii ce-au zis mai sus că, săva că daruri multe şi scumpe dăruiaşte milostivul Dumnezău oamenilor în ceastă lume, ce dar mai scump nu poate fi ca muiarea bună şi bărbatul bun. Pentru acéste oce:

1. Întîiu. Că darurile célealalte iale să numără între céle daruri mai slabe carele pot dărui şi oamenii, ce soţul bun în căsătorie (fie bărbat, fie muiare) de la însuşi Dumnezău iaste, precum am şi mai înţeles.

2. A doaoa. Că, în ce chip mare usăbitură iaste între Dumnezău şi între oameni, aşea / iaste mare usebitură între darurile lui Dumnezău f. 75v
şi între darurile oamenilor. Aşea iaste usăbitură şi între casă şi între marhă şi între muiarea înţeleaptă carea o dăruiaşte numai sîngur Dumnezău.

---

[1] Sînt citate şi versetele 11—16 şi 20: versetul 10 este citat şi la f. 71v. [2] Paranteza aparţine lui IZ.

3. A treia. Că bogăţiile pămînteşti pot da şi oamenii, iară pre soţul bun numai Dumnezău-l poate da, cum am zis şi mai sus.

4. A patra. Că casa bărbatului care dobîndeşte muiarea de ispravă şi de cinste iaste plină de tot binele.

5. A cincea. Că nice cu aur, nice cu argint nu să poate cumpăra muiarea bună şi de cinste, ce numai Dumnezău din mila sa cea nespusă o dă cui voiaşte.

Întrebare: Dară, muiarea năsălnică şi sfadnică de unde iaste au nu e şi acéea de la Dumnezău?

Răspuns: Cu adevăr de la Dumnezău sînt şi acélea, carele le dă;

f. 76r 1. Răilor, cum cu acéea să-i bată şi să-i pedepsască Dumnezău pre bărbaţii răi pentru păcatele lor.

2. A doaoa. Bunilor şi blînzilor, să le fie lor pre certare cum şi în ce chip vor răbda cu răbdare de pace. Întrebare: Ce iaste atunci deregătoriia bărbaţilor buni (au ce să facă şi cum să să poarte) cînd, dintru înţelepţiia minunată a lui Dumnezău, îi socotéşte pre ei cu muieri réle? Răspuns:

1. Cade-să lor să rabde cu smerenie şi cu răbdare mare de pace, socotind bine întru sine:

1. Întîiu. Că mîna lui Dumnezău, ca a părintelui dulce, iaste pre dînşii, nu a pizmaşului.

2. A doaoa. Că nu din mînie, nice din urgie, ce din dragoste părinţască îi ceartă pre ei. Pre unii ca aceştia îi dojăneşte Pavel Apostol în cartea ce-i scrisă la evrei, cap 12, stih 5, 6, 7, 8, 9 [1],

f. 76v zicînd: „Fiiul mieu, să nu lépezi certarea Domnului, nice [2] să slăbeşti cînd te ceartă el. Că pre carele îl iubéşte Domnul ceartă-l şi-l bate vare pre cine-l priiméşte fiiu. De veţi răbda certarea [3], Dumnezău vă să va arăta ca fiilor; carele-i fiiu

[1] Versetul 6 este citat şi la f. 9r. [2] NTB: *nece.* [3] NTB: *certare.*

pre carele nu-l ceartă părintele[1] său? Iară de sînteţi fără de certare, a căriia sînt toţi părtaşi, copii sînteţi, nu fii. După acéea trupurilor noastre am avut certători părinţii şi i-am cinstit, au nu cu mult mai vîrtos ne vom pleca Părintelui Sufletelor şi să viem? Că aceia[2] în puţinea vréme, cum[3] să părea lor, ne supăra pre noi, iară acesta (cade-să a şti, Dumnezău)[4] spre folosul nostru, ca să fim părtaşi viéţii cei[5] sfinte a lui".

3. A treia. Că acéia mînie nu să ţine pînă în véci, ce curînd va avea sfîrşit.

4. A patra. Că cu vréme răbdarea de pace plată mare va dovîndi de la Dumnezău, cum au dobîndit Iov Patriarhul după multe / patime a lui. f. 77r

2. Cade-să, pre cine-l bate Dumnezău cu soţ rău în căsătorie (fie muiare, fie bărbat), pre soţul cel rău să-l învéţe, precum au făcut Avigalai, muiarea cea înţeleaptă, cu bărbatul ei cel nebun, cu Naval, care şi viaţa bărbatului ei o ţinu de moarte, cum scrie în *1 Carte a lui Samuil*, cap 25, stih 3—35.

3. Cade-să să să roage lui Dumnezău cum să ia de pre spatele lor zbiciul cel rău şi să-l mîntuiască de muiarea rea şi blăstămată.

Ce hasnă are această învăţătură?

1. Întîiu. Ne învaţă să ştim dară dintr-acéstea din toate cum, în ce chip nu poate fi în ceastă lume dar mai scump şi mai mare de muiarea creştină şi înţeleaptă, aşea iară nu poate fi pagubă şi bătaie mai mare de muiarea rea şi nedestoinică.

2. A doaoa. Să ştim că, în ce chip coroană scumpă iaste muiarea înţeleaptă şi de cin / ste f. 77v în capul bărbatului bun, aşea iară coroană de spini iaste muiarea nebună şi rea în capul bărbatului.

3. A treia. Să ştim cum, în ce chip nime nu dobîndéşte dobîndă mai mare de muiarea înţeleaptă, aşea iară nime nu pate pagubă mai mare ca atunci cînd moare muiarea bună.

---

[1] NTB: *tată*. [2] NTB: *Ca ceia*. [3] NTB: *cumu*. [4] Paranteza aparţine lui IZ. [5] Cuvîntul lipseşte din NTB.

A doaoa hasnă a învăţăturii iaste înfruntătoare.

Că înfruntă şi ceartă pre bărbaţi ca aceia carii, cînd vor să să însoare, nu caută înţelepciunea muierii, ce numai frîmséţea, care, după ce sosêşte vreo boală, aciiaşi tréce ca umbra; nice iară nu caută muiarea cu frica dumnezăiască, cu creştinătate, ce numai ce caută avuţiia trecătoare. Bărbaţi ca aceia nu-şi aduc aminte ce grăiaşte Înţeleptul Solomon în *Cartea Pildelor*, cap 31, stih 30, 31 [1], unde aşea grăiaşte: „Amăgitoare
f. 78r iaste dragostea denaintea oamenilor / şi de nemică iaste frîmséţea, iară muiarea temătoare de Dumnezău dobîndêşte-şi şie laudă. Daţi-i din rodul mîni⟨l⟩or sale şi să o laude între porţi faptele ei pre dînsa".

Ca şi cînd ară fi zis: De nu o ară şi lăuda pre muiarea bună oamenii după moarte, ce o vor lăuda faptele ei céle bune ce-au făcut în viaţa ei.

A treia hasnă iaste dojănitoare.

Că dojănêşte pre doao rînduri de oameni:

1. Întîiu. Pre bărbaţii însuraţi cum, deaca le-au dat lor Dumnezău muieri bune, să le cinstească şi să dea har lui Dumnezău pentru acel dar scump şi nepreţuit.

2. A doaoa. Pre voinicii tineri şi pre bărbaţii săraci cum, cînd au gînd să să însoare, să nu caute în féte şi în muieri numai frîmséţea şi avuţiia, ce să caute înţelepţiia şi bunéţele.

f. 78v 3. A treia. Pre toţi neînsuraţii, pentru / că numai de la Dumnezău iaste muiarea bună, deci de la Dumnezău să o caute şi să o ceae, că fără de el nime nu o poate da.

O, ferice de acela bărbat care au dobîndit de la milostivul Dumnezău muiare înţeleaptă, cu adevăr are acela de ce să bucura şi în ce să dezmierda.

Ce vai de cela bărbat, carele-şi piérde şi-şi sloboade dinaintea oamenilor săi pre cinstită şi înţeleaptă muiarea sa.

[1] Fragmentul reproduce de fapt versetele 29—30.

O, oame, care eşti acuma întristat, au n-ai avut şi tu parte de muiare bună? Cu adevărat şi ţie să dedése de la Dumnezău dar scump ca acesta. Că muiarea ta care zace acum înaintea ochilor tăi, moartă, era şi creştină, era cătră tine cu dragoste curată, era blîndă şi ascultătoare, era înţeleaptă şi grijitoare casei tale. Ce iată, acum să duse în calea vieţuitorilor. Inima ta iaste tristă, sufletul tău, amărît; cînd întri în casă-ţi afli-c / pustiită; comoara ta acumuşi să va îngropa în f. 79v pămînt, sufletul ei să odihnéşte şi să bucură; ţie, ca bărbatului iubit, pohtéşte-ţi tot binele trupăscu şi sufletescu şi iertăciune de la tine, de la vecini şi de la toţi priiatinii îşi cére şi lui Dumnezău vă lasă, a cui să fie lauda şi cinstea în veciia vécilor. Amin.

RUGĂCIUNE DUPĂ PROPOVEDANIE

O, dulce Părintele nostru din ceriu, cela ce ţii şi viaţa şi moartea noastră în mîna ta cea putérnică, ispovedimu-ne Sfinţiei tale şi mărturisim că noi toţi, cu mici, cu mari, atîta samă am greşit în aleanul Sfinţiei tale, cît nu sîntem harnici şi destoinici să ne priimeşti în numărul fiilor tăi. Că noi nu numai din prostie şi din neştiinţă am greşit şi nu numai din slăbi- / ciune am călcat f. 79v poruncile tale, ce mai tare am făcut păcate din ştiinţă şi din orbiciune, pentru care ne-ai vrut putea stérge afară şi pre noi, pre toţi, din cartea viilor, precum ai făcut cu mulţi. Ce noi dăm har de vecie Înălţiei sfinte ai tale, că pînă acmu cu

răbdare mare ai suferit slăbiciunile noastre și ne-ai dat zile spre pocăință. Rugămu-ne, Doamne, Sfinției tale, cum, de acmu înainte, încă să fii cu noi în toată viața noastră! După acéea, cînd vom sosi la ceasul morții, atunci încă ne fii într-agiutoriu cum, după ce vor ieși sufletele noastre, să dobîndească viața cea de vecie, prin Fiiul tău cel sfînt, Domnul nostru Isus Hristos. Amin.

Tatăl nostru.

PROPOVEDANIIA A OPTA f. 80r

Cînd moare cineva care iaste sîngur, de i-au murit toată făméia lui.

CUVÎNT DIN *CARTEA LUI IOV PATRIARHUL*, cap 16, stih 6, 7:

„De voiu şi grăi, ce amărăciune-mi va trece? De voiu şi tăcea, ce nevoie să va depărta de la mine? Nu, că mă ostenéşte pre mine. O, Doamne, niceuna **pustiit-ai toată casa mea"!**

Cîtu-i departe răsăritul soarelui de apus şi ceriul de pămînt, atîta să osăbesc gîndurile şi căile lui Dumnezău de gîndurile şi de căile oamenilor. Că gîndurile oamenilor nu pot pricépe tainele gîndurilor lui Dum / nezău. Că oamenilor f. 80v aşea le pare, cum bunii şi temătorii de Dumnezău să aibă năroc bun, iară răii să aibă năroc rău şi plată rea, bunii iară dobîndă bună, nu numai în ceriu, ce şi pre pămînt. Pentru că bunilor au făgăduit Dumnezău că-i va păzi şi-i va agiuta, iară pre răi că-i va amistui în urgiia sa. Ce, o, lucru minunat! Că oamenii lui Dumnedzău pat supărare multă în ceastă lume, iară răii să bucură; bunii zuoa şi noaptea plîngu cu amar mare. Care lucru minunat, cînd ară fi preceput Sfînt David craiu şi proroc, într-acest chip cîntă, *Psalm 72*, zicînd: „Adevăr, bunu-i Dumnezăul lui Israil, ce celor direpţi cu inima. Iară mie, puţin de nu să [1] lunecară picioa-

[1] PB: *nu mî să*.

rele méle şi puţin de nu să vărsară paşii miei cînd pizmiia pre cei nebuni, cînd vedea pacea păcătoşilor. Că nu-s întru legăturile morţii [1] şi-i sănătoasă vîrtutea lor. Şi în osteneală [2] cu oame-
f. 81r nii / nu sînt şi cu oamenii nu iau supărare. Pentru acéea, ca un lanţ de aur [3] cuprinde pre ei făliia, fietecarele de ei să îmbracă întru nemilă. Şi pentru grăsimé stau afară ochii lor, merg [4] în gîndurile inimii lor. Cugetară şi grăiră hiclenie, strîmbătate în fălie grăiesc [5]. Pun în ceriu gura sa şi limba lor îmblă pre pămînt. Pentru acéea întorcu-să oamenii lui încoace, storcu-se lui ape în păhar de plin. Şi zic: cum ară şti [6] Dumnezău şi să iaste ştiinţă în nălţie? Iată, cești păcătoşi carii-s pre lume în pace, mulţescu-şi bogăţiile [7]. Adevăr, în deşărt [8] mi-am curăţit inima mea şi am spălat în nevinovăţie mînule méle. Şi fuiu bătut toată zuoa [9] şi fu supărarea mea în toate dimineţi [10]".

Această slăbiciune mare au văzut Dumnezău între jidovi în vrémea lui Malahiia Prorocul, cap 3,
f. 81v stih 13, 14, 15, pre carii într-a / cest chip îi înfruntă şi-i ceartă însuşi Dumnezeu, zicînd: „Că s-au puternicit împrotiva mea cuvintele voastre, aşea zice Domnul, voi iară aşea aţi grăit: În ce am grăit împrotiva ta? Aceasta aţi zis: În deşărt slujim lui Dumnezău, ce ni-e folos că noi păzim poruncile lui şi că ne smerim înainte Dumnezăului
* măreţi şireagurilor? Că iată, ferice de măroşi *, aceia cresc carii fac strîmbătăţile şi, carii ispitesc pre Dumnezău, să mîntuiesc" (sau să vor mîntui).

Această slăbiciune au fost pînă la o vréme încă şi în Ieremiia Prorocul, cap 12, stih 1, 2, 3, unde aşea grăiaşte, zicînd: „Direpţ eşti, o, Doamne, de mă voiu şi prigoni cu tine, ce derept însă lasă să grăiesc cu tine de giudecăţile tale; că ce ocă poate fi unde cărările hiclénilor aşea sînt

---

[1] PB: *morţiei.* [2] PB: *usteneală.* [3] PB: *lanţu de auru.* [4] PB: *mergu.* [5] PB: *grăiră.* [6] PB: *i-ară şti.* [7] PB: *mulţescu-mi bogăţiile.* [8] PB: *în deşert.* [9] PB: *zioa.* [10] Fragmentul citează versetele 1—14.

nărocite şi-s în pace toţi cei fără de Dumnezău? Că-i răsădeşti şi să rădăcinează, cresc înalt şi / fac rod, carii cu gurile lor te pomenesc pre tine, f. 82r ce de inimile lor departe eşti [1]".

Aceasta au întrebat încă şi Iov Patriarhul în cartea lui, cap 21, stih 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, zicînd: „Ce poate fi că răii trăiesc în sănătate bună, bătrîneţe agiung şi au vîrtute mare? Sămînţa răilor cu ei depreună îi stătătoare şi nepoţii lor sînt înaintea ochilor lor. Casa lor iaste fără de frică şi varga (sau toiagul) [2] lui Dumnezău nu e spre dînşii. Pre coconaşii lor cei mici îi slobod înaintea lor ca turmele oilor şi pruncii lor gioacă. Apucă doba şi alăuta şi să bucură sunetului strunelor şi alăutelor. Numai cu binele petrec zilele lor, după acéea într-o clipeală de ochi pogor în gropniţile lor [3]". Ca şi cînd ară fi zis: nu bolesc îndelung, nice nu pat nevoi multe, ce curînd şi pre lesne trec din ceastă lume. De au fost cineva iubit lui Dumne / zău, iubit era Iov Patriar- f. 82v hul, ce încăşi cine au păţit atîtea cîte au păţit el? Într-o zi îi muriră şeapte feciori şi trei féte. Într-acéea zi îi periră şeapte mii de oi, trei mii de cămile, cinci sute de părechi de boi, cinci sute de asîni. După acélea după toate ceru Satana pre el să-l dea Dumnezău în mîna lui; şi-l déde. Şi bătu Satana pre Iov din créştet pînă în talpe cu zgaibe. După acéea să sculă pre el muiarea lui şi-l amărîră priiatinii lui într-atîta, cît n-au putut opri gura sa cuvinte necuvioase, cap 11. Care auzind priiatinii lui cei dezmierdaţi, nu l-au veselit pre amărîtul Iov, ce mai vîrtos, cu cuvinte aspre, adaog dosăzile lui. Între ceialalţi, Vildad, unul dintre priiatinii lui, gîndind în sine cum că Iov ară avea în gînd cum să să prigonească cu Dumnezău şi el (adecă Vildad) să ţine în partea lui Dumnezău, împrotiva lui Iov şi / 2 lucrure face, f. 83r cap 8:

[1] Versetul 3 nu este citat. [2] Paranteza aparţine lui IZ. [3] Versetele 10, 14 şi 15 nu sînt reproduse.

1. Întîiu. Arată și adeverează de pre Dumnezău cum, Sfinţiia sa fiind Dumnezău direpţ și tare, nu poate fi cum dereptatea omului să o schimbe în strîmbătate, stih 2. Direpţ însă nice pre Iov nu l-au certat fără de ocă, ce-au găsit în el vină destoinică spre bătaie.

2. A doaoa. Iară despre feciori și despre fétele lui Iov carii deodată periră, într-o zi, așea zice, că au fost greșit lui Dumnezău și pre cale au perit cu perire mare, ce Iov iară va dobîndi milă de la Dumnezău de va fi cu inimă curată.

Ascultînd acéstea toate, cu blîndéțe mari Iov Patriarhul răspunse lui Vildad, cap 9, unde 2 lucruri face:

1. Întîiu. Lasă la loc că și el încă adeverează acélea toate ce spune Vildad despre Dumnezău;
f. 83v (cade-să a ști) cum că Dumnezău/are atare putére deplin pre acéea cum să să pîrască cu oamenii, iară oamenii, den mici [1] pînă în mari, așea sînt slabi și neputincioși pre acéea cum ei să să pîrască cu Dumnezău cel putérnic. Că dintre o mie de oameni încă nu s-ară afla unul care pre o mie de cuvinte a lui Dumnezău să poată răspunde un cuvînt, stih 1, 2, 3, 4.

2. A doaoa. Arată cum, de-ară și vrea omul să să pîrască cu Dumnezău, ce încă n-ară putea dobîndi alta, fără numai perire; că pre unul ca acela nu l-ară nice asculta Dumnezău, ce cu vihorul vîntului l-ară zdrobi, stih 17. Într-acesta chip l-au amărît Vildad pre Iov. Iov încă așea, s-au mîntuit pre sine.

Ce, pentru că nice o nevoie nu iaste sîngură, ce o nevoie trage altă nevoie după sine și adînc pre adînc chiamă, *Psalom 41*, și abia sfîrșește Vildad cuvintele sale céle aspre, după acéea
f. 84r aciiași sosește Elifas, al doile / priiatin al bietului Iov. Și mult să prigonește cu el, dîndu-i vină, ca și cînd ară fi el fățarnic înaintea lui Dumnezău,

[1] Corectat după erata originalului.

cap 15. În aleanul acestui Elifas s-au sculat amărîtul Iov, cap 16, şi-l înfruntă şi pre el şi pre celalalt priiatin al lui, unde iară doao lucruri face:

1. Întîiu. Ţine în loc de muncă şi leapădă cuvintele lor.

2. A doaoa. Arată şi oca că ce nu iubéşte, nice le priimésţe cuvintele lor:

1. Întîiu. Că cuvintele lor n-au temeiu bun, nice nu-s de plin, nice nu-s atare cuvinte care n-ară fi auzit şi el, nice nu-s de vreun folos, stih 2.

2. A doaoa. Că acélea mai tare-l amărăsc pre el, nu-l veselesc, stih 2.

3. A treia. Că cuvintele n-au ieşit din inimă curată, nice din dragoste frăţască, ce din pizmă şi din urgie, stih 3. /

De pre sine iară aşea zice sfîntul Iov, că, f. 84v
de-ară fi el în locul lor, el nu i-ară întrista, ce i-ară veseli pre dînşii şi durorile lor le-ară împuţina cu cuvinte dulci.

Şi iară, într-acéste cuvinte ce am luat acmu înainte pre tîlcuială, cu şummă scurtă, arată sfînt Iov Patriarhul cum, nice cu cuvinte aspre, nice cu tîlcuială necuvioasă nu poate a să veseli omul prea amărît, în care cuvinte iară 2 lucruri face:

1. Întîiu. Arată din pilda sa cum omul, căzut în multe féliuri de nevoi, din voia şi lăsarea lui Dumnezău, pînă atunci, vare pînă cînd va să-l ţiie Dumnezău sub patime, nice cu cuvinte, nice cu tăcére necuvioasă nu-şi dobîndéşte şie uşurime, ce mai vîrtos scornéşte şie greutate şi supărare mai mare. Pentru acéea zice, cum: „De voiu şi grăi, ce amărăciune-mi va tréce? De voiu şi tăcea, ce nevoie să va depărta de la mine? Nice / una. f. 85r
Ci m-ară osteni pre mine [1]". Ca şi cînd ară fi zis: Săva că nu-i în aleanul lui Dumnezău cînd omul

[1] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 80r.

amărît grăiaşte lui Dumnezău şi numără înainte nevoile sale, cerîndu-şi milă, ce încă nu e bine a să prigoni cu Dumnezău, că cu prigoana nu stînge, ce mai mare aţîţă focul mîniei lui. Nu odihnă, ce osteneala-i va surpa pre prigonitori au răpştitori.

2. A doaoa. Arată şi spune şi oca ce l-au pornit pre el pre acel amar mare, din care el, nice cu cuvinte aspre, nice cu tăcutul necuvios nu va putea ieşi, nice nu să poate veseli, într-acéste cuvinte, zicînd: „că ai pustiit oh, Doamne, toată casa mea [1]". Numai sîngur am rămas.

Întrebare: Că ce zice Iov Patriarhul că Dumnezău i-au pustiit toată casa lui, pentru că el
f. 85v bine au ştiut că Satana şi din porunca Sata / nei sabeuşénii şi haldeianii i-au pustiit toată casa lui, cap 1? Răspuns: Că cu acéea au vrut să arate că nice Satana, nice oamenii cei răi nu să pot nice a să mişca fără de voia şi slobozirea lui Dumnezău; şi Dumnezău au dat pre casa lui Iov în mînule lor.

ÎNTÎIA ÎNVĂŢĂTURĂ

Dumnezău cel putérnic a toate, dintru înţelepţiia sa cea minunată şi nespusă încă şi pre iubiţii săi pururea, cu măsură ca acéea plină şi îndesată şi scuturată, împle-i de nevoi şi de amărăciuni, cît necum din gurile priiatinilor fătarnici, ce nice din gurile voitorilor de bine, nice a fămeilor sale nu pot lua mîngîiare. Dereptatea aceştii învăţături să cunoaşte din multe pilde a *Scripturii Sfinte*.

Între alalte, Iacov Patriarhul (despre care iaste pomenire *1 Carte a lui Moisi*, care să chiamă *Bîtie*, cap 37, stih 35, 36). Cînd ară fi auzit /
f. 86r că au perit fiiul său, anume Iosif (care era lui mai iubit decît alalţi feciori, decît toţi), într-atîta

[1] Pasajul, cu uşoare modificări, reia fragmentu reprodus şi la f. 80r.

măsură s-au amărît, cît nice o mîngîiare n-au putut luoa, săva că l-au mîngîiat toţi feciorii lui, ce încă cu amar mare au zis acéste cuvinte: „plîngînd mă voiu duce la feciorul mieu în gropniţă“[1].

David craiu şi proroc (despre care iaste pomenire în *A 2 Carte a lui Solomon*, cap 12, stih 17) cînd ară fi priceput că ară fi murit feciorul lui, săva că s-au sculat slugile, toţi bătrînii din casa lui, cum să-l veselească pre el, ce încă n-au putut lua mîngîiare. Că într-atîta măsură s-au fost împlut inima lui de întristare, cît n-au mai încăput acolo nice pic de mîngîiare, nu într-alt chip, ce ca şi în vasul care s-au împlut pînă în vîrvu, nu poate încăpea mai mult. Ce, de ară şi turna cineva, mai mult ară / cură gios. Aşea şi vasul f. 86v
inimii lui David aşea s-au fost împlut de întristare, că n-au încăput acolo mîngîiarea slugilor bătrîni.

Întrebare: Pentru ce ocă face Dumnezău aşea cu iubiţii săi, pre carii aşea îi păzéşte ca pre lumina ochilor săi, precum însuşi Dumnezău zice în *Cartea Zahariei Proroc*ul, cap 2, stih 8?

Răspuns: Nu pentru acéea împle Dumnezău pre iubiţii săi de nevoi şi de amărăciuni ca şi cînd i-ară urî pre dînşii, ce, în ce chip argintariul aurul şi argintul său nu-l uréşte atunci cîndu-l bagă în foc, aşea şi Dumnezău nu-i uréşte pre iubiţii săi cîndu-i lasă în multe féliuri de nevoi şi cîndu-i împle de amărăciuni. Ce face pentru acéste oce:

1. Întîiu. Pentru acéea, cum pre iubiţii săi să-i ţîie în smerenie şi după acéea să le dea mila sa, cum de aceasta adeverează Iacov Apostol, / cap 4, stih 6, 10, unde aşea grăiaşte: „Dumnezău f. 87r
făloşilor le stă împrotivă, iară smeriţilor le dă mila sa. Smeriţi-vă lui Dumnezău şi vă va înălţa pre voi“.

---

[1] Citatul reprezintă o parte din versetul 35 şi se întîlneşte şi la f. 62r.

2. A doaoa. Pentru acéea, cum pre iubiții săi să-i învéțe a răbda cu răbdare mare de pace toate, oarece sloboade Dumnezău pre dînșii în ceastă lume. Aceasta adeverează sfînt Pavel Apostol la evrei, cap 10, stih 36, unde așéa grăiaște: „Că răbdarea voao vă i [1] de lipsă ca, făcînd voia lui Dumnezău, să luați făgăduința".

3. A treia. Pentru acéea lasă pre iubiții săi supt nevoi, cum dragostea sa cătră ei să o arate, precum și aceasta adeverează sfînt Pavel la evrei, cap 12, stih 4, 5, 6, 7, 8, zicînd: „Că încă nu pînă în sînge aț [2] stătut împrotiva păcatului, luptîndu-vă. Și v-ați uitat de mîngîiare, carea grăiaște
f. 87v voao ca fiilor, zicînd: Fiiul mieu, să nu / lépezi certarea Domnului, nice [3] să slăbești cînd te ceartă el. Că, pre carele îi iubéște Domnul, ceartă-l și-l bate, vare pre cine-l priimésțe fiiu [4]" i proci.

4. A patra. Pentru acéea împle Dumnezău pre iubiții săi de nevoi, cum să-i învéțe a să ruga. Pentru aceasta zice Dumnezău lui David craiu, și cu el depreună noao tuturora, *Psalm 49*, stih 15: „Și mă chiamă pre mine întru agiutoriu în zuoa scîrbei tale și te voiu izbăvi pre tine și mă vei cinsti pre mine [5]".

*bate 5. A cincea. Pentru aceasta zbicéște * și ceartă Dumnezău pre ai săi cum cu această lume vicleană să nu piară, cum adeverează aceasta sfînt Pavel Apostol, *1. Carte la Corinténi*, cap 11, stih 30, 31, 32, zicînd: „Derept acéea sînt
*murit întru voi mulți slabi și betégi și au adurmit * mulți. Că, de ne-am giudeca noi pre noișine, nu ne-am osîndi. Iară cînd ne giudecăm de la Domnul
f. 88r ne învățăm ca să nu ne / osîndim cu lumea".

6. A șeasea. Pentru aceasta, cum, după ce să vor mîntui de supt patime, cumpănind amarul patimelor cu dulceața slobozirei, să poată da har mai mare mîntuitoriului Dumnezău.

---

[1] NTB: *vi-i*. [2] NTB: *ați*. [3] NTB: *nece*. [4] Versetele 7 și 8 nu sînt citate. Fragmentar, citatul apare și la f. 9r și 76r–v. [5] Pasajul se întîlnește și la f. 87v.

7. A şeaptea. Pentru acéea înceă triméte Dumnezău amărăciuni multe şi gréle pre ai săi, cum să-şi poată arăta putérea sa, cea minunată, carea în vréme de supărare mare încă iaste putérnic a ţinea şi a păzi pre ai săi. Cum au ţinut şi au păzit pre Daniil Proroc în groapa leilor şi pre cei 3 voinici în cuptoriul de foc, de pre carii iaste pomenire în *Cartea lui Daniil* Proroc, cap 3 şi cap 6. Auziţi creştinilor, cum că nu strică iubiţilor lui Dumnezău patimele, măcară de vor fi şi gréle, ce mai tare folosăsc?

Hasna întîiu iaste cercătoare. /

Cearcă şi te ispitéşte, oame creştine, au nu de f. 88v
multe ori te-au împlut pre tine şi pre ai tăi de amărăciuni multe şi gréle pînă într-atîta, cît abia aţi luat mîngîiare de la alţii? Au nu ţ-au luat făméia, dobitoacele şi altele? Au nu te-au bătut de multe ori cu armele păgînilor, cu robie, cu scumpéte, cu foamete şi cu ciume? Au n-ai rămas cîndva sîngur, pustiit de toată casa ta? Ce încăşi, iată, nu te-au părăsit pre tine Dumnedzău cu totuluş tot, ce atunci încă, cînd n-ai putut lua mîngîiare de la oameni, luat-ai de la milostivul Dumnezău „carele au făcut ceriul şi pămîntul, carele nu va lăsa să lunece piciorul tău, nice [1] va durmita (nicedecum) [2] păzitoriul tău", cum iaste în *Psalom 120* [3].

A doaoa hasnă ne dojăneşte.

1. Întîiu. Cînd sîntem supăraţi de Dumnezău să nu ne prigonim cu Sfinţiia sa, ce să răb / dăm f. 89r
toate cu răbdare mare de pace şi să zicem: „fie voia ta, cumu-i [4] în ceriu aşea şi pre pămînt", Matei, cap 6, stih 10.

2. A doaoa. Cum să dăm har şi să mulţămim lui Dumnezău, unde nu ne-au lăsat nice pre noi fără de certare, ce cu acéea ne-au arătat că ne iubéşte şi pre noi, precum am mai înţeles şi mai sus.

---

[1] PB: *nece.* [2] Paranteza aparţine lui IZ. [3] Sînt citate versetele 2 şi 3. [4] NTB: *cumu e.*

3. A treia. Cum să ne rugăm Domnului Dumnezăului nostru ca să nu ne lase să ne învingem de rău, „ce cu ispita depreună să ne dea [1] şi izbăvire" *1 Corinténi*, cap 10, stih 13.

A treia hasnă iaste veselitoare.

Veseliţi-vă dară, oh, voi supăraţilor şi întristaţilor, că toate patimele vă slujăsc pre binele vostru. Aşea ne veseleşte Pavel Apostol la rîmléni, cap 8, stih 28, zicînd: „Şi ştim că celora ce iubăsc [2] pre Dumnezău toate le sînt spre bine, carii după rînduiala lui sînt chemaţi [3]". Iubiţi dară pre
f. 89v Domnul / şi fiţ răbdători.

A DOAOA ÎNVĂŢĂTURĂ

Nicecînd vréme mai tristă şi mai plină de amar mare nu pot agiunge gazdele caselor şi părinţii coconilor, ca atunci cînd agiung acéea vréme în carea moare au bărbatul au muiarea au toţi coconii dragi şi rămîne numai sîngur, ca viia culeasă. Vréme ca acéea tristă au fost agiuns bietul (ticălosul) Iov Patriarhul cînd au cuvîntat acéste cuvinte, zicînd: „Oh, Doamne, pustiit-ai toată casa mea [4]", că-mi muriră, zice, pruncii, periră-mi slugile, periră-mi dobitoacele şi am rămas sîngur, fără de mîngîiare. Auzit-aţi, creştinilor, ce au zis Iacov Patriarhul cînd au auzit că ară fi perit feciorelul lui, Iosif: „Plîngînd voiu mérge pentru fiiul miu în gropniţă"?

1. Oca dintîiu. Că, în ce chip n-au bucurie
f. 90r mai mare părinţii ca atunci cînd să înmul / ţăsc feciorii şi fétele lor, din blagosloveniia lui Dum-

[1] NTB: *da-va*. [2] NTB: *iubescu*. [3] Citatul se reia pe parcursul textului. [4] Fără a trimite la sursă, traduce din *Cartea lui Iov*, capitolul 16, versetul 7, fragment care se află şi la f. 80r şi 85r; în continuare textul rezumă faptele din capitolul 1, versetele 13—19.

nezău, așea iară nice vréme mai tristă n-au ca atunci cînd să pradă de feciori și de féte. Pildă ne iaste David craiu, care, cînd ară fi auzit din gura lui Husie că ară fi perit Avesalom, fiiul lui cel rău, așea să turbură și, plîngînd, zise: „Drag fiiul mieu, drag fiiul mieu, măcar să fiu murit eu în locul tău, drag fiiul mieu[1]“!

2. A doaoa. Că mésele părinților cu nemică nu să podobăsc așea ca cu fămeia bună și cu fii buni. Aceasta adeverează David craiu, *Psalom 127*, stih 2, 3: „fericit ești și bine-ți va fi ție. Muiarea ta va fi ca o viță roditoare în laturile casei tale și fiii tăi, ca sădirea maslinilor împregiurul mései tale[2]“.

3. A treia. Că nu numai oamenii de casă să întristează atunci cînd rămîn ei je / huiți de f. 90v
fămeie, ce să vaietă încă și beséreca lui Dumnezău în chipul a căriia așea grăiaște Miheia Prorocul, cap 7, stih 1, zicînd: „Vai de mine, că eu așea am rămas, ca miriștea după săcerat și ca viia după cules“.

Hasna întîiu.

Ne învață să știm de aicea că Dumnezău nice pre iubiții săi, într-această vale a plîngerii, nu-i lasă fără de certare, ce pururea îi lasă pre dînșii fără de aceia carii le sînt lor mai dragi decît viața. Ce încă nicecînd nu-i lasă fără de mîngîiare sufletească. Pentru acéea zice sfîntul David în *Psalom 26*, stih 11: „tatăl mieu și mumă-mea[3] părăsiră-mă, iară Domnul priimi-mă-va[4]“ pre mine.

A doaoa hasnă.

Veselește pre toți creștinii cei întristaț, veselește și pre voi carii v-ați amărît acum. Că nu

---

[1] Fără a indica sursa, citează din *A Doua Carte a lui Samuil*, capitolul 18, ultima parte a versetului 33. [2] Fragmentul apare și la f. 64r–v. [3] PB: *muma-mea*. [4] PB: *priimi-mă*.

f. 91r s-au început pre voi, nice nu să va / sfîrşi pre voi amărăciune ca aceasta, ce aşea au făcut Dumnezău cu iubiţii de/demult, cu strămoşii şi cu moşii, aşea va face şi de acum. Răbdaţi dară cu răbdare mare de pace şi vă rugaţi lui Dumnezău cum să vă dea Duhul său cel Sfînt care să vă întărească pre voi şi să vă veselească şi, după ce veţi trece din ceastă lume, să dobîndiţi odihna şi viaţa de veci. Amin.

PROPOVEDANIIA A NOAOA

Cînd moare cineva de mînule vrăjmaşilor sau de gădini din pădure.

RUGĂCIUNE ÎNAINTEA PROPOVEDANIEI

O, mare Dumnezău, cela ce eşti împărat preste toţi împăraţii şi eşti craiu preste toţi craii!/

Fără de voia şi fără de ştiinţa ta nemică nu f. 91v
să tîmplă în lume, că tu eşti ştiutoriu de toate. Care nu numai pre oameni îi grijăşti, ce încă şi pre pasările aerului, dintre care niceuna nu cade pre pămînt fără de voia ta. Iară despre oameni aşea porţi, Doamne, grije, cum nice un păr nu poate cădea fără de voia ta, că perii încă-s număraţi toţi. Cu cît mai tare nevoile céle mai mari nu pot surpa pre oameni fără de voia ta. O, Doamne, că aşea iubeşti tu sîngele şi viaţa omului cum, cine va vărsa sîngele nevinovat, nu-l vei lăsa fără de bătaie, ce vei sta de alean şi pre oameni şi pre fierile pămîntului! Iată, Doamne, că şi pre acest frate al nostru l-ai dat şi l-ai lăsat să-l omoară vrăjmaşul. Doamne, ascultă strigarea sîngelui lui şi caută pre vrăjmaşi în giudecata ta, iară carii s-au întristat de moartea acestuia, veseléşte-i! Şi pre noi ne feréşte de mîna vrăjmaşilor, pentru Isus Hristos. Amin.

Tatăl nostru/

f. 92r CUVÎNT DIN ⟨ÎN⟩TÎIA CARTE A LUI MOISI DIN *BÎTIE*,

cap 9, stih 5, 6:

„că pentru sîngele trupurilor voastre sta-voiu de alean şi pre toate gadinile sta-voiu de alean pentru viaţa omului încă şi pre rudele lui. Cine va vărsa sînge de om, sîngele aceluia prin om să să verse, că Dumnezău omul pre chipul său l-au făcut".

Cît iaste de dragă şi de iubită viaţa oamenilor înaintea lui Dumnezău cunoaşte-se dintr-acéea lége ce-au dat afară Dumnezău prin Moisi Proroc, în a 2 carte a lui ce să chiamă *Ishod*, cap 21, de la stih 12, pînă la stih 33, unde aşéa grăiaşte
f. 92v Dumnezău prin Moisi Prorocul, zi / cînd: „Iară cine va lovi pre om şi va muri de lovitura sau de bătaia lui, acela cu moarte să moară.

Iară de nu va fi avut cuget, nice n-au îmblat pre supt ascuns după viaţa omului, ce însuşi Dumnezău l-au dat înaintea mînîlor lui, rîndui-ţi-voiu loc unde să fugă şi să scape omul acela. Iară cînd va cugeta rău pre priiatinul său şi cu hiclenie îl va omorî pre el, de la oltariul miu încă să-l tragi, afară cum să moară. Cine pre tată-său au pre mumă-sa va lovi, acela cu moartea morţii să moară. Iară cine va fura omul şi-l va vinde în preţ şi-l vor prinde în mînă, cu moarte să moară. Cine va ocărî pre tată-său au pre mumă-sa, cu moarte să moară. Iară de să va sfădi bărbat cu bărbat şi va lovi unul pre celalalt cu piatra au cu mîna şi nu va muri într-însa, ce va zăcea în pat, acéla, de să va scula şi pre toiag afară să va
f. 93r răzma, / cela care l-au lovit nevinovat să fie (însă cel lovit de nu va muri), ce aşea cum paguba şi cheltuiala pre vindecare să o plătească". I proci. „Să va împunge boul pre vreun bărbat sau muiare şi va muri într-însa, pre acel bou cu

pietri să-l omoară şi să nu-l mănînce, iară stăpînul boului aşea va fi nevinovat. Iară de-au fost boul şi mai nainte împungătoriu şi, spuind, domnu-său nu l-au închis şi pre vreun bărbat sau muiare va împunge aşea cum să moară, acel bou să-l ucigă cu pietri, domnu-său încă să moară".

Bine vedeţi de-aicea, creştinilor, cum au apărat Dumnezău viaţa omului. Pentru acéea zice şi în cuvintele de-acum cetite că pentru sîngele omului sta-va Dumnezău de alean şi pre oameni şi pre jiganii într-atîta, cum prin om să să vérse sîngele aceluia ce varsă sîngele omului, aşea zice Dumnezău. /

În care cuvinte 2 lucruri face Dumnezău prin f. 93v
Moisi Prorocul:

1. Întîiu. Pre supt cumpăt oprêşte cum nime sîngele altuia să nu vérse, să nu fie vrăjmăşie.

2. A doaoa. Că ce să nu-l vérse şi că ce să nu fie vrăjmăşie?

Cum noi acéstea mai chiar şi mai luminos să le înţelegem, să vedem acéste întrebări din lucrul dintîiu:

1. Întîiu: Ce iaste vrăjmăşiia?

2. A doaoa: De cîte féliuri iaste?

Ce caută pre întrebarea dintîiu. Vrăjmăşiia iaste cînd omul varsă sîngele altuia şi-i sfîrşéşte viaţa, i proci, au într-un chip au într-alt chip.

Ce iară caută pre a doaoa întrebare; că vrăjmăşiia iaste de doao féliuri:

1. Întîiu. Carea să face aiave au de faţă, cade-să a şti: cînd cineva cu mîna sa, / ştiind şi f. 94r
voind omoară pre altul. Aceasta oprêşte Dumnezău într-acéste cuvinte ce-am cetit acum. După aceasta, vrăjmăşiia chiar şi aiave iaste şi aceasta, cade-să a şti: cînd cineva însuşi cu mîna sa să omoară pre sine, cum făcu Iuda, cela ce vîndu pre Isus. Care, căindu-să că l-au vîndut pre Isus, aruncă „arginţii în besérecă, mérse în laturi şi să spînzură", Matei, cap. 27, stih. 5.

2. A doaoa. Care să face într-ascuns şi pre supt cumpăt.

1. Cînd otrăvéşte unul pre altul.

2. A doaoa. Cînd cu alnicie sfîrşéşete unul viaţa altuia, cum făcu David cu Urie, cum iaste în *A 2 Carte a lui Samuil*, cap 11 şi Ahav craiu cu Anavdei, cum iaste scris *1 Carte a Împăraţilor*, cap 21.

Să vedem şi aceasta: Ce ocă ne dă Dumnezău unde aşea tăre opreşte vrăjmăşiia? Răspuns: /
f. 94v 1. Întîiu. Că voiu sta (zice) de alean pentru sîngele trupurilor voastre.

2. A doaoa. Că voiu sta de alean nu numai pre oameni, ce încă şi pre jigănii pentru viaţa omului.

3. A treia. Că voiu sta de alean încă şi pre rudele lor, celuia ce va vărsa sîngele omului.

4. A patra. Că varecînd, de om să va vărsa sîngele celuia ce varsă sînge de om.

5. A cincea. Că Dumnezău omul pre chipul său l-au făcut. Ca şi cînd ară fi zis că, de să cade să aibă ceartă şi pedeapsă acela ce strică, spurcă şi rumpe chipurile şi peceţile crailor pămînteşti, cu mult mai mare pedeapsă şi bătaie să cade celuia ce omoară omul, pre care l-au făcut Dumnezău pre chipul şi pre asămănarea sa.

Aicea doară ară zice cineva: Că ce dară nu iaste pomenire rea în *Scriptura Sfîntă* despre Samson, care însuşi pre sine s-au omorît cînd /
f. 95r era legat la stîlpul casei în care era adunaţi filisténii, a cărora le răsturnă casa şi o oborî pre ei şi aşea omorî şi pre sine şi pre filisténi, precum iaste scrisă istoriia lui în *Cartea Giudéţelor*, cap. 16.

Răspuns:

1. Întîiu. Samson, cînd au văzut că chipul lui slujéşte pre batgiocura numelui lui Dumnezău, n-au putut îngădui să nu-i omoară pre ei (săvа că el încă au murit), ce au vrut să stea de alean pre pizmaşii lui şi ai lui Dumnezău.

2[1]. A doaoa. Samson era închipuitură lui Isus Hristos. Că, în ce chip Isus Hristos, cu moartea sa cea sfîntă, mai mulţi pizmaşi au omorît decît în toată viaţa, aşea şi Samson. Pentru acéea zice Pavel Apostol la evrei, cap 11, stih 32, că prin credinţă au murit Samson şi s-au numărat între sfinţi, iară nu între vrăjmaşii cei răi ce s-au omorît înşişi pre si / ne, nice să f. 95[v] laudă Dumnezău că va căuta sîngele filisténilor din mîna lui Samson. De aicea să ne învăţăm cum ce s-au făcut preste rînd, nu putem face cum să nu ne fie pildă. I proci.

Întrebare: Au toţi-s vrăjmaşi aceia carii varsă sîngele altor oameni? Răspuns: Ba, nicecum. Că sînt unii carii atunci ară greşi cînd n-ară vărsa sîngele lotrilor şi a tîlharilor, i proci, şi cînd n-ară sfîrşi viaţa acelora pre carii légea lui Dumnezău îi giudecă pre moarte. Iară atunci fac bine cînd culeg afară pre cei răi din mijlocul şi din şireagul dereptilor.

Întrebare: Carii sînt aceia? Răspuns: craii, căpitanii, hotnogii, şpanii, biraiele ţărîlor. I proci. Pre mijlocul acelora pentru acéea au încins arma, cum să fie pre frica făcătorilor de rău. Pentru aceas / ta zice sfînt Pavel Apostol la rîmléni, f. 96[r] cap 13, stih 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, unde aşea învaţă, zicînd: „Tot sufletul să să supuie supt biruinţa celor mai mari, că nu-i putére, fără numai de la Dumnezău, iară carii puteri sînt, de la Dumnezău sînt rînduite. Derept acéea, cine să protivéşte puterii, rînduialei lui Dumnezău să protivéşte, iară carii să protivăsc [2], ei sînguri îşi caută osînda. Că deregătorii nu sînt cu frică faptelor bune, ce celor réle, iară voia ţi-e să nu te temi de deregătoriu, fă bine şi vei avea laudă de la el, că sluga lui Dumnezău iaste ţie spre bine. Iară de faci rău, téme-te, că nu în deşert [3] poartă arma, că sluga lui Dumnezău iaste, izbînditoriu cu

[1] În original SA: 1. [2] NTB: *să protivescu.* [3] NTB: *în deşărt.*

mînie celuia ce face rău. Derept aceéa trebuiaşte a să pleca nu numai pentru mînie, ce şi pentru cunoştinţa sufletească. Că derept aceéa şi dajde
f. 96v daţi, că slugi / lui Dumnezău sînt, tocma într-aceasta slujind. Deci plătiţi tuturor datoriile, cui cu ce vă ţineţi, căruia dajde, dajde, căruia vamă, vamă, căruia cinste, cinste". Nu sînt dară vrăjmaşi deregătorii cînd varsă sîngele lotrilor, i proci, ce sînt făcători de légé.

De-aicea să ne învăţăm această învăţătură.

ÎNVĂŢĂTURĂ.

Că de nu s-ară şi şti de nime în lume, unde, cînd, cum şi prin cine să varsă sîngele direptilor şi al nevinovaţilor, ce bine şti Dumnezău şi ya
improtivă * sta de alean şi în aleanul * oamenilor şi în aleanul gadinilor, care varsă sînge nevinovat.

Dereptatea aceştii învăţături să cunoaşte din multe pilde a *Scripturii Sfinte*. Între alalte:

Cain aşea omorîse pre frate-său Avel, în cîmp, cum nime în lume n-au văzut, n-au auzît, nice
f. 97r au ştiut. Ce Dumnezău bine au văzut, / că sîngele lui din pămînt au strigat în ceriu cătră Dumnezău, cum însuşi Dumnezău adevereză, *1 Carte a lui Moisi*, cap 4, stih 10, 11, zicînd lui Cain: „Ce-ai făcut? Glasul sîngelui fratelui tău strigă la mine din pămînt. Şi iată, blăstămat să fii pre pămînt, carele deschise gura lui să priimască sîngele fratelui tău din mîna ta. Cînd vei lucra
bejenariu* pămîntul nu va da ţie rod, nestătătoriu şi pribeag * să fii pre pămînt [1]".

David craiu încă, după ce ară fi curvit cu muiarea lui Urie, pre supt cumpăt şi cu alnicie mare făcu cum să piară în războiu Urie, bărbatul Vesaviei. Ce bine au văzut şi bine au ştiut Dum-

[1] Se citează şi versetul 12.

nezău, cum să cunoaşte de-aicea, că trimise Dumnezeu la dînsul pre Natan Prorocul şi, de faţă îl certă pre el, în *A 2 Carte a lui Samuil*, cap. 12.

Direaptă iaste dară învăţătura cum, de nu s-ară şi şti de nime în lume, unde, cînd şi / prin f. 97v
cine să varsă sîngele nevinovaţilor, ce bine ştie Dumnezău.

Întrebare: Ce ocă poate fi? Răspuns:

1. Întîiu. Măcară că iaste departe ceriul cel înalt de pămînt, iară Dumnezău iaste de faţă pretutindinilea şi nemică nu să poate face pre pămînt să nu vază Dumnezău.

2. A doaoa. Că sîngele nevinovat cu sunet mare strigă, aşea cum sunetul strigării sîngelui nevinovat să aude şi în ceriul înalt, cum am înţeles şi mai sus din pilda sîngelui lui Avel şi a lui Urie.

3. A treia. Că izbînda stătăturii de alean a lui Dumnezău, ca al giudeţului direpţ, pre nemică nu iaste mai gata să stea de alean ca prin sîngele nevinovat, precum am înţeles din cuvintele cetite.

4. A patra. Că, după sufletele oamenilor, hice un lucru nu iaste aşea drag şi scump înaintea lui Dumnezău ca sîngele nevi/novat, pre atîta f. 98r
cît, de n-ară şi omorî pre vrăjmaşi craii, spanii de răscum-
şi derecătorii pămînteşti, ce omorî-i-va Dumnezău părare
şi va sta de alean, cum am înţeles.

5. A cincea. Că de ară şi scăpa şi să fugă vrăjmaşul denaintea oamenilor, ce denaintea lui Dumnezău n-ară putea scăpa, çă din fundul mării încă-l va scoate şi-l va trage la giudeçată şi-l va pedepsi.

Întîia haşnă a învăţăturii iaste certătoare. Că ceartă şi înfricoşază pre vrăjmaşi şi pre aceia carii leşuiesc după viaţa şi după sîngele nevinovaţilor, cum am înţeles, că, cine varsă sîngele altuia, sîngele lui încă prin om să va vărsa.

Au trebuiesc pilde din *Scriptura Sfîntă*?

1. Întîiu. Avimeleh craiu 70 de bărbaţi omorîse pre o piatră, cum scrie în *Cartea Giudéţelor*,
f. 98v cap 9. Pre el încă o muiare / cu un dărab de piatră îl omorî lîngă un turn al oraşului care să chiamă Tivis.

2. A doaoa. Agag, craiul amalichiténilor, pre mulţi nevinovaţi omorîse, precum iaste scris în *1 Carte a lui Samuil Proroc*, cap 12. Pre el încă-l tăie şi-l sfărmă Samuil Proroc, precum dintr-acelaşi cap să cunoaşte, în stih 53.

3. A treia. Ahav, craiul samariténilor, cu muiarea lui, cu Ezavela, omorîră pre Anuvdeiu pentru ce nu vînduse viia lui, precum iaste scrisă iştoriia lor, în *1 Carte a Împăraţilor*, cap 21. După acéea, sîngele lor iară într-acela loc îl linsără cîinii, cum să cunoaşte din *1 Carte a Împăraţilor*, cap 22, stih 38 şi *2 Ţari*, cap 9, stih 35, 36. Multe pilde am găsi ca acéstea, ce acéstea să fie acum destule.

Dintr-acéstea pot lua aminte vrăjmaşii că
f. 99r nice ei alta nu pot aştepta, fără numai / şi lor, prin oameni, să li să vérse sîngele, precum s-au lăudat Dumnezău în cuvintele de-acum cetite. Să ia aminte şi aceasta că, de nu va cruţa Dumnezău nice jîgăniilor, nice boilor care varsă sîngele oamenilor, cu mult mai tare nu va cruţa omului (care-i mai înţelept de dobitoacele) de va vărsa sîngele nevinovat.

De-aicea ai putea întreba: Ce lucruri pornesc pre oameni pre vrăjmăşie?

Răspuns: 3 lucruri mai tare.

1. Întîiu. Pohta de dobîndă, cînd omul va să dobîndească binele sau avuţiia altuia. Pentru acéea căzură Ahav craiu şi crăiasa lui Ezavela în vrăjmăşie, precum am înţeles mai sus, carii pentru acéea omorîră pre Anuvdeiu, că-i pohtiră viia lui, *1 Carte a Împăraţilor*, cap 21.

2. A doaoa. Pohta stătăturii de alean, urgiia şi mîniia drăcească. Pentru acéea omorî Avesalon
f. 99v pre Amon, în *A 2 Carte a lui / Samuil*, cap 13.

3. A treia. Dragostea şi iubostea spurcată. Pentru acéea omorî David craiu pre Urie, că iubiia pre muiarea lui, în *A 2 Carte a lui Samuil*, cap 12.

A doaoa hasnă iaste dojănitoare.

Că dojănéşte pre toţi óamenii cum să să ferească de vrăjmăşiia cea păgubitoare, socotind foarte bine întru sine:

1. Întîiu. „Că cine cu puterniciia varsă sîngele nevinovat, alerga-va tocma pînă la mormînt şi nime nu-l va socoti *", cum scrie Solomon în *Pritce*, cap 28, stih 17 [1].

2. A doaoa. Că varecine ce face lui-şi face, cum adeverează Ioan, *Apocalipsis*, cap 13, stih 10, zicînd: „Cine va duce în prinsoare, în prinsoare va mérge, cine va omorî cu armă [3], el încă cu armă va muri; / aicea-i [4] răbdarea şi credinţa sfinţilor".

3. A treia. Că vrăjmaşii păgubi-să-vor, iară la *Apocalipsis*, cap 21, stih 8, unde acéste cuvinte să cetesc:

„Iară fricoşilor şi necredincioşilor şi blăstămaţilor şi vrăjmaşilor şi curvarilor şi fărmăcătorilor şi idolnicilor şi tuturor mincinoşilor, partea lor va fi în iazerul de foc, arzînd cu foc şi cu piatră pucioasă, ce e a doaoa moarte".

4. A patra. Că să spurcă pămîntul în care să varsă sînge nevinovat, cum scrie în *A 4 Carte a lui Moisi*, cap 35, stih 33, care pămînt nu să va curăţi, pînă atunci pînă cînd nu va muri de om vrăjmaşul, cum adeverează tot într-acestaşi cap 35, stih 33, unde grăiaşte, zicînd: „Şi pămîntul nu va fi curat de acel sînge ce s-au vărsat în el, fără numai cu vărsarea sîngelui celuia cine l-au vărsat". /

A treia hasnă iaste veselitoare. f. 100v

* Aceasta zice: că va fugi pînă la moarte să să mintuiască, ci niceodată nu să va putea mintui şi nime într-agiutor nu-i va fi [2]

f. 100r

---

[1] *Pritce* = *Cartea Pildelor* a lui Solomon. [2] Nota marginală este tradusă din B 1590. [3] NTB: *arma*. [4] NTB: *aicea e*.

Că veselește și mîngîie pre-aceia carii s-au întristat de moartea acestuia, pre cine l-au omorît vrăjmașul.

1. Întîiu. Că de n-ară și ști cine-i vrăjmașul, ce știe Dumnezău, că totdeauna strigă sîngele nevinovat din pămînt în urechile lui Dumnezău, ca și sîngele lui Avel.

2. A doaoa. Că de n-ară și putea căuta cu lége întristații pre vrăjmaș, ce Dumnezău va sta * împrotivă cu răsgumpărare în aleanul * lui, cum am și mai înțeles.

3. A treia. Cînd să vor păgubi au vor peri vrăjmașii, atunci să vor spăsi și să vor veseli întristații.

Nu plîngereți dară peste măsură, oh, frați, părinți, surori și vecini carii acum v-ați amărît de moarte negîndită a cestui frate al nostru, ce zace acum înaintea ochilor noștri, că nice pre el
f. 101r nu-l va ținea moartea, / ce-l va scula Domnul Hristos pre el la zuoa de-apoiu și-i va da fericăciunea de vecie, care să o dea și noao tuturora Tatăl, Fiiul și Duhul Sfînt. Amin.

PROPOVEDANIIA A ZÉCEA

Cînd tréce omul bun cu moarte lină şi în pace din ceastă lume.

CUVÎNT DE LA *PSALOM* 36, stih 37:

„Ia aminte întregul şi vezi direptul, că sfîrşitul acestuia e pace".

Năravul şi obicéiul oamenilor celor fără de credinţă şi fără frica dumnezăiască iaste acesta [1], cum, cînd îi împle şi-i alduieşte Dumnezău pre dînşii (de biu) cu bunătăţile trupeşti, atunci foarte tare să încred şi / foarte să măresc şi, cu zi, cu f. 101v noapte, petrec în dezmierdăciunea trupască, gîndind întru sine cum că, de le-ară urî Dumnezău strîmbătăţile lor şi de n-ară iubi viaţa lor cea spurcată, nu i-ară alduí cu atîta pace, cu vîrtute, cu bogăţie şi cu cinste. Ce, o, Doamne, cu adevăr nu să poate spune cu limba de om cît iaste de strîmbă şi de înşălătoare giudecarea lor! Că bunătăţile trecătoare ale aceştii lumi împarte Dumnezău şi cu păgînii, şi cu creştinii, şi cu direptii, şi cu strîmbii, şi cu bunii, şi cu răii, cum adeveréază aceasta însuşi Domnul Isus Hristos cu gura sfîntă a sa la Matei, cap 5, stih 45, zicînd: „fiţi fii Tatălui vostru cela ce iaste în ceriuri, că face să răsaie [2] soarele său spre buni şi spre răi şi ploao spre direpţi şi spre nedirepţi [3]". Pildele

[1] Corectat după erata originalului. [2] NTB: *să răsară*. [3] NTB: *spre derepţi şi nederepţi*.

Scripturii Sfinte încă ne arată aceasta. Sfîntul Pavel Apostol la rîmléni, cap 9, stih 11, 12, 13,
f. 102r aduce îna / inte pilda lui Isav şi a lui Iacov şi arată cum că, săva că urîse Dumnezău pre Isav, iară pre Iacov îndrăgise încă mai nainte de ce n-ară fi născut, ce Isav încă tocma aşea au vieţuit şi aşea au biruit cu binele pămîntului ca şi sfîntul Iacov Patriarhul. Încă Isav mai puţîn rău au păţit în viaţa lui decît Iacov, de pre carii aşea grăiaşte Pavel Apostol, zicînd: „Că încă nenăscuţi porobocii şi nefăcînd nice bine, nice rău [1], să rămîie în tărie rînduiala lui Dumnezău după alesătura lui, nu din [2] fapte, ce din [3] chiemătoriu. Zis fu ei că cel mai mare sluji-va celui mai mic, Cumu-i scris: pre Iacov îndrăgiiu, dară pre Iacov urîiu". *Intîia Carte a lui Moisi*, cap 25, stih 23, şi la Malahiia Prorocul, cap 1, stih 2.

Slăbicune ca aceasta s-au aflat încă şi între oamenii mari ai lui Dumnezău, carii, cînd au
f. 102v văzut că hiclénii au înflurit, iară / oamenii lui Dumnezău s-au veştejit, răii s-au bucurat, iară bunii s-au amărît, şi cu amar mare au jăluit, zicînd în *Carteą Ieremiei Prorocul*, cap 12, stih 1, 2: „Direpţ eşti, Doamne, de mă voiu şi prigoni cu tine. Ce poate fi unde hiclénii aşea-s năroci̇ţi şi fericiţi şi în pace toţi carii nu să tem de Dumnezău? Că pre aceia îi răsădeşti, întărescu-să, cresc şi să sporesc, carii cu gurile lor grăiesc despre tine, ce inimile lor îs departe de tine [4]". Aflatu-s-au încă şi în David craiu şi proroc aceasta slăbiciune, cum să cunoaşte din *Psalom 72*, de la stih 1 pînă la stih 17, unde aşea cîntă cu jeale mare, zicînd: „Adevăr, bunu-i Dumnezăul lui Israil, ce celor direpţi cu inima. Iară mie, puţin de nu mi să lunecară picioarele méle şi puţin de nu să vărsară paşii miei, cînd pizmiia pre cei nebuni, cînd vedea pacea păcătoşilor. Că nu-s întru legăturile

[1] NTB: *nece bine, nece rău*. [2,3] NTB: *den*. [4] Citatul se întîlneşte şi la f. 81v—82r.

mor⟨ț⟩ii și-i sănătoasă / vîrtutea lor. Și în oste- f. 103r
neala omului nu sînt și cu oamenii nu să supără. Pentru acéea ca un lanț de aur cuprinde pre ei făliia, fietecarele de ei să îmbracă întru nemilă. Și pentru grăsime stau afară ochii lor, merg în gîndurile inimii lor. Cugetară și grăiră hiclenie, strîmbătate în fălie grăiesc. Pun în ceriu gura sa și limba lor îmblă pre pămînt. Pentru acéea întorcu-să oamenii lui încoace, storcu-se lui ape în păhar de plin. Și zic cum ară ști Dumnezău și să iaste știință în nălție? Iată, cești păcătoși carii-s pre lume în pace mulțăsc bogățiile. Adevăr, în deșărt mi-am curățit inima mea și am spălat în nevinovăție mînule méle. Și fuiu bătut toată zuoa și fu supărarea mea în toate dimineți [1*].

Ce nu să ține mult între oamenii lui Dumnezău acéea slăbiciune, ce numai pînă atunci pînă cînd vor întra în cortul său besére / ca lui Dumnezău, f. 103v
unde vor cunoaște apoi că, de vor și fi nărociți hiclénii, ce pre lesne vor peri. Cum aceasta încă adeverează sfîntul David craiu în psalmul numit, stih 17, 18, 19, zicînd: „Pînă n-am întrat în sfințiia lui Dumnezău și n-am înțeles sfîrșitul lor [2]. Cu adevăr în locuri lunecoase ai pus pre ei spre pustiire. Cum fură în pustiire așéa îndegrabă [3]? Sfîrșiră-să și să amistuiră de cutremuri. Sînt ca somnul omului deșteptat [4*].

Aceasta adeverează încă și acest psalom în 36, din care am luat acum cuvînt, care psalom are trei părți.

1. În partea dintîiu dojănește David pre cei slabi în credință cum să nu să mînie pre cei necredincioși, nice să pizmască spre făcătorii de nedereptate, că să vor tăia afară curînd, ca iarba și ca verdeața ierbii vor cădea curînd, pînă la al 7. stih. /

[1] Fragmentul este citat și la f. 80v—81r. [2] PB: *săvîrșitul lor*. [3] PB: *îndegrab*. [4] Ultima propoziție este din versetul 20, pe care însă nu-l indică.

f. 104r 2. A doaoa. De la 7 stih, pînă la 11 stih arată cum că hiclénii şi oamenii fără de frica dumnezăiască, măcară cît să fie de năroci̦ţi şi feriçi̦ţi în ceastă lume, ce nărocul lor nu-i stătătoriu, nice fericăçiunea lor nu-i stătătoare, ce-i lunecoasă şi peritoare.

3. A treia. De la 11 stihuri, pînă la sfîrşitul psalomului, arată de biu cum, măcar cît să fie de mare nevoia iubi̦ţilor lui Dumnezău în ceastă lume, ce Dumnezău îi va griji pre dînşii, sfîrşitul lor încă va fi pace. Aceasta ne dă înainte în cuvintele de-acum cetite, unde aşea grăiaşte, zicînd: „Ia aminte întregul şi vezi direptul, că sfîrşitul acestuia e pace[1]".

În care cuvinte iară 2 lucruri ni să dau înainte:

1. Întîiu. Carii sînt aceia oameni pre carii să luom aminte? Nu-s aceia împărăţii, craii şi domnii
f. 104v çei putérnîci şi năsălnici / a ceştii lumi, ce sînt întregii şi direptii.

2. A doaoa. Ne dojănéşte cum să nu ne mirăm de nevoile şi de patimile întregilor şi a direptilor (măcară cît să fie de gréle şi minunate), ce să vedem şi să luom aminte sfîrşitul lor. Pentru înţelesul acestor cuvinte să vedem 2 întrebări:

1. Întîiu. Ce-i voia lui David craiu sau pre ce va să ne dojănească cînd grăiaşte aşea, zicînd: „Ia aminte întregul şi vezi direptul"?

2. A doaoa. Ce féliuri de oameni să înţeleg supt numele întregului şi a direptului?

Ce caută pre întrebarea dintîiu. Cînd zice David să luom aminte întregul şi să vedem direptul, pre acéea va să ne pornească cum, nu numai încoace şi încolo, nu numai fătărnicéşte şi cu léne, ce mai vîrtos cu grijă mare să socotim viaţa şi
f. 105r patimile şi / sfîrşitul direptilor, că Dumnezău-i grijitoriul şi mîntuitoriul lor. Pre unii ca aceştia îi îndeamnă şi-i hrăboréşte însuşi Dumnezău la

[1] Fragmentul este citat şi la f. 101r şi este reluat de-a lungul propovedăniei.

Isaiia Prorocul, cap 43, stih 1, 2, 3, unde aşea grăiaşte: „Nu te téme, o, Israil, că eu te-am răscumpărat pre tine, pre numele tău te-am chemat pre tine, al mieu eşti tu. Cînd vei tréce prin apă, eu cu tine voiu fi şi apele nu te vor îneca pre tine. Şi cînd vei îmbla prin foc nu te vei arde şi para de foc nu te va prăji (pripi)[1] pre tine. Că eu-s Domnul Dumnezăul tău, sfinţitoriul lui Israil, ţiitoriul tău".

ÎNVĂŢĂTURA ÎNTÎIU

Tot omul creştin creştinéşte să ţine[2] cu aceasta, cum bine să ia aminte şi să vază în ce chip şi cum au grijit Dumnedzău pre iubiţii săi; şi iară în ce chip şi cum au bătut şi au giudecat pre făcătorii de strîmbătate; să ştie ce au făcut cu bătrînii de de / mult şi cum va să facă cu oamenii f. 105v de acum. Pentru acéea zice sfîntul David într-acéste cuvinte de acum cetite, cum: „Ia aminte întregul şi vezi direptul".

1. Oca dintîiu iaste aceasta, că într-alt chip nice în urma întregilor şi a direpţilor n-ară putea îmbla, nice pacea lor nu o ară putea dobîndi după viaţa lor. Nice, iară, viaţa păgubitoare a nedirepţilor nu o ară putea încungiura, de n-ară lua aminte în ce chip au grijit Dumnezău pre întregi şi iară cum au osîndit pre nedirepţi. Cum iară să poată îmbla toţi bunii în urma bunilor şi cum să încungiure căile răilor foarte tare pohtéşte Dumnezău; şi spăseniia creştinilor. Că, fără de viaţa sfîntă, nu să dă spăseniia. Pentru acéea dojănéşte sfîntul Pavel Apostol pre evrei, cap 12, stih 14, zicînd: „Pace să aveţi cu toţi şi viaţă sfîntă, fără care nime nu va vedea pre Domnul".

2. A doaoa ocă iaste aceasta, că, în vrémea / de acum şi în zuoa de astăzi, încă aşea miluiaşte f. 106r

[1] Paranteza aparţine lui IZ. [2] Corectat după erata originalului.

Dumnezău pre făcătorii de bine, cum au miluit şi în vrémea de demult, şi aşea pedepséşte pre făcătorii de rău, cum i-au pedepsit de demult. Cum adeverează Iacov Apostol în cartea lui, cap 1, stih 17, zicînd: „Toată darea bună şi tot darul desăvîrşit de sus iaste, carele pogoară de la Părintele Lumînării, la carele nu iaste schimbare sau umbrirea schimbării[1]". Sfînt Pătru Apostol încă pentru acéea zice în *Cartea Faptelor Apostolilor*, cap 10, stih 34, 35: „că Dumnezău nu alége faţa. Ce, în toată limba, cela ce să téme de el şi face dereptate dragu-i iaste lui". Că le dă milă în viaţă şi iară pace în moarte, după moarte iară odihna şi fericăciunea de vecie.

3. A treia. Că în oameni ca aceia să dezmiardă Dumnezău şi aceia-s dragi lui Dumnezău, carii să tem de giudecăţile lui şi iară carii dau har cum
f. 106v să cade pentru milele lui. Cum / să cunoaşte din *Cartea lui Ieremiia Prorocul*, cap 9, stih 23, 24, dintr-acéste cuvinte, zicînd: „Aşea zice Domnul: Să nu să laude înţeleptul întru înţelepciunea sa, nice cel tare în tăriia sa, nice bogatul să nu să dezmiarde în bogăţiia sa! Ce, cine va să să laude, laude-să într-aceasta cum să mă cunoască pre mine, că eu sînt Dumnezău care fac milă, giudecată şi dereptate pre pămînt, că acéasta voiesc, zice Domnul".

De pre oameni ca aceştia zice Dumnezău acéea ce au zis de pre David craiu în *Cartea Dăniei Apostolilor*, cap 13, stih 22: „aflat-am (zice)[2] pre David[3], bărbat după inima mea, care va face toată voia mea".

Pre unii ca aceştia îi păzéşte Dumnezău tocma aşea ca pre lumina ochilor săi. Cum aceasta adeverează Zaharia Prorocul, cap 2, stih 8, zicînd: „cine vă dosădéşte pre voi, pre lumina ochilor lui Dumnezău dosădéşte". /

[1] Citatul se intîlneşte şi la f. 32r — 33r şi 72r. [2] Paranteza aparţine lui IZ. [3] Din NTB este omis fragmentul: *feciorul lui Iesei*.

1. Hasna învățăturii dintîiu. f. 107r

Ceartă și înfruntă pe trei féliuri sau rînduri de oameni:

1. Întîiu. Pre aceia carii aud, cetesc și văd și cu ochii ce au făcut în vrémea de demult și iară ce face și acum cu temătorii au cu cinstitorii de Dumnezău. Ce încăși nu vor să îmble în urma lor, nice nu vor să facă faptele céle lăudate ale lor ca să dobîndească și ei acéea dobîndă de la Dumnezău ce au dobîndit bunii, ce slujba dumnezăiască încă o țîn în loc de nemică și fără de folos. Pre unii ca aceștia îi ceartă însuși Dumnezău în *Cartea Malahiei Proorocul*, cap 3, stih 13, 14, 15, zicînd: „Că s-au întărit cuvintele voastre împrotiva mea, așea zice Domnul, ce voi ați zis: ce am cuvîntat împrotiva ta? Aceasta ați zis: în deșărt și fără de folos slujim lui Dumnezău, ce hasnă ne iaste că păzim porunčile lui / și ne f. 107v smerim înaintea Domnului șireagurilor? Și ați zis că-i ferice de cei măreți și carii fac răutăți, că aceia să mîntuiesc carii ispitesc pre Domnul [1]".

2. A doaba. Ceartă și înfruntă pre aceia carii cetesc, și din *Scriptura Sfîntă* aud și văd, cum au pedepsit Dumnezău și cum pedepsește și în zuoa de astăzi pre făcătorii de strîmbătate. Ce încăși nu vor să să pocăiască, ce totdeauna greșăsc și viiază în păcate, pînă într-atîta măsură, cît de-i va și învinge pre dînșii cunoștința sufletelor, ce nu vor să zică acéea ce au zis aceia oameni ce să întristară și să pocălră de propovedanlia lui sfînt Pătru Apostol, cum scrie la *Faptele Apostolilor*, cap 2, stih 37. Carii auziră propovedaniia lui Pătru Apostol și „să mîhniră cu inimile și zisără cătră Pătru și cătră alalți apostoli: ce vom face, fraților bărbați?" Stih 38: „Iară Pătru zisă [2] cătră / ei: pocăiți-vă și să se botéze fiecarele de f. 108r voi întru numele lui Isus Hristos întru iertăciunea păcatelor și veți lua darul Duhului Sfînt [3]".

[1] Fragmentul este citat și la f. 81v. [2] NTB: *zise*. [3] NTB: *Sfîntului Duh*.

3. A treia. Ceartă și înfruntă pre toți pre aceia carii batgiocoresc pre aceia pre carii cu smerenie mare slujăsc lui Dumnezău.

2. A doaoa hasnă a învățăturii.

Ne dojănește cum să ne ținem de sfatul lui David craiu, care, prin îndemnarea Duhului Sfînt, așea ne învață, zicînd: „Ia aminte întregul și vezi direptul“! Și așea sfîrșitul nostru, în care va fi pace: de vom face faptele direptilor, plata direptilor vom lua.

Așea am văzut înțelesul întrebării dintîiu.

A doaoa întrebare, era aceasta: Ce féliuri de oameni să înțăleg supt numele întregului și a direptului, cînd zice David: „Ia aminte întregul și vezi direptul“?

1. Întîiu. Nu să înțeleg aceia oameni carii
f. 108v ară fi cu totuluș tot sfinți și fă/ră de toate păcatele, că toți, cu mici, cu mari, în strîmbătate sînt începuți, cum adeverează sfînt David craiu în *Psalom 50*, stih 7, zicînd: „Iată, eu în strîmbătate început sînt și în păcat mă născu maica mea“.

Aceasta adeverează încă și sfîntul Pavel Apostol la rîmléni, cap 3, stih 12: „Toți să plecară în laturi împreună și netrébnici fură; nu iaste cine face bine, nu iaste pînă la unul“.

2. A doaoa. Nu să înțeleg supt numele întregului și al direptului aceia oameni carii ca farisăii să văd înaintea ochilor săi întregi și direpți. Cum ne dă înainte iară Pavel Apostol la rîmléni, cap 3, stih 23: „Că toți greșiră și li-e lipsă de slava lui Dumnezău“.

3. A treia. Nu să înțeleg aceia carii s-ară putea
înderepta au cu faptele sale au cu avuția sa au
f. 109r cu faptele au destoiniciia/altor oameni păcătoși. Că nu să poate înderepta nime cu faptele sale. Că ce? Că faptele oamenilor, de vor fi bune, sînt de la Dumnezău, nu din putérea oamenilor. Aceasta adeverează sfîntul Pavel Apostol în cartea sa la filipiséni, cap 2, stih 12, 13, unde așea grăiaște: „Pentru acéea, dragii miei, cum

pururea aţi ascultat, nu numai cînd am fost de faţă, ce cu mult mai vîrtos cînd am fost departe, cu frică şi cu cutremur lucraţi spăseniia voastră. Că Dumnezău iaste carele lucrează întru voi şi să voiţi şi să isprăviţi[1] după bună vrérea lui".

Nice cu avuţiia lor nu să pot înderepta oamenii înaintea lui Dumnezău, cum să cunoaşte din *Psalom 48*, stih 7, 8, 9, unde aşea grăiaşte David Prorocul, zicînd: „Din[2] ceia ce să nădăjduiesc întru avuţiia lor şi întru mulţimea bogăţiilor laudă-să. Pre fratele nime nu-l poate răscumpăra, nice[3] poate da lui Dumnezău preţul răscumpără / rii lui[4]. Că scumpă-i[5] răscumpărarea sufle- f. 109v
tului lor". Nice cu faptele alţor oameni păcătoşi nu să pot înderepta, căce că nice pentru sine nu poate face destul, acela nu poate nice pentru alţii.

Înţelegu-să derept însă supt numele întregului şi a direptului toţi aceia pre carii i-au făcut întregi şi direpţi sîngur Domnul Isus Hristos, (cade-să a şti) a cărora le-au spălat păcatele cu sîngele sfînt al său şi cărora le iartă greşealele lor.

De pre unii ca aceştia îşi aduce aminte David craiu, *Psalom 31*, stih 1, 2, unde aşea grăiaşte, zicînd: „Fericitu-i cui să iartă strîmbătatea şi cui s-au acoperit păcatul! Fericit bărbat căruia nu-i socotéşte Domnul strîmbătatea, nici[6] iaste întru inema lui înşălăciune". Auzit-aţi, creştinilor, pînă acum cine-s întregii şi cine-s direpţii?

Iani să vedem de acum încă şi a doaoa întrebare: / Ce sfîrşit sau ce plată vor avea întregii f. 110r
şi direpţii? De pre acéea aşea grăiaşte sfîntul David, zicînd: sfîrşitul sau plata lor pace e.

În care cuvinte ne dă oca că ce să cade cum noi să luom aminte întregul şi să vedem direptul. Ca şi cînd ară fi zis: socotéşte (cu direptul) Dumnezău pre creştini atunci încă cînd pat supărări

[1] NTB: *să previţi*. [2] PB: *den*. [3] PB: *nici*. [4] PB: *răscumpărării lui*. [5] PB: *scumpă e*. [6] PB: *neci*.

multe și grele în ceastă lume. Ce mai vîrtos îi socotește și îi grijește atunci cînd să apropie ceasul morții sau trecerii din ceastă lume. Că atare pace le va da atunci, care pace à lui Dumnezău să chiamă, la filipiséni, cap 4, stih 7. De pre aceasta așea grăiaște Pavel Apostol: „Și pacea lui Dumnezău carea e [1] ascunsă de tot înțălesul [2] păzi-va inimile voastre și mințile voastre întru Isus Hristos".

A DOAOA ÎNVĂȚĂTURĂ

f. 110v Iubiții lui Dumnezău pace stătătoare și / de mult dorită nu pot dobîndi pînă atunci, pînă cînd mainte nu vor păți nevoi multe și scîrbe grele într-această vale a plîngerii. Pentru acéea zice David craiu în cuvintele cetite că sfîrșitul lor va fi pace. Ca și cînd ară fi zis: Păți-vor, fără de toată îndoiala, multe scîrbe, ce într-acélea nu vor peri, ce prin putérea lui Dumnezău să vor izbăvi și cu bună pace să vor dărui. Aceasta adeverează sfîntul Pavel Apostol în *A 2 Carte la Timotei*, cap 3, stih 10, 11, 12, zicînd: „Iară tu ai agiuns [3] învățătura și rîndul viețîi méle, voia, credința, blîndéțele, dragostele, răbdarea, scîrbele, gonirile carele mi s-au tîmplat întru Antiohia, în Iconiia și în List⟨r⟩a, ce supărări am răbdat, de din toate m-au izbăvit Domnul. Ce și toți carii vor vrea să viiaze creștinéște, gonire vor păți". La *Déniia Apostolilor*, cap 14, stih 24 [4],
f. 111r așea grăiaște: „că cu multe scîrbe să / cade, noao a întra întru împărăția lui Dumnezău [5]". Aceasta adeverează încă și sfîntul Pătru Apostol în cartea întîiu a lui, cap 4, stih 12, 13, zicînd: „Dragilor, nu vă spămîntareți ca streinii de ispita acéea

[1] NTB: *carea-i*. [2] NTB: *înțelesul*. [3] NTB: *agiunsu*. [4] Trimiterea este greșită, versetul citat având numărul 22. [5] Fragmentul este reluat pe parcursul textului.

carea e cu foc întru voi spre ispita voastră, cum vă s-ară tîmpla a vedea ceva strein. Ce, mai vîrtos, că sînteţi [1] soţi scîrbelor lui Hristos, bucuraţi-vă, ca să vă bucuraţi veselindu-vă cînd să va arăta slava lui". (Şi iară stih 14) „Iară să veţi fi ocărîţi pentru numele lui Hristos, fericiţi sînteţi, că slava şi duhul lui Dumnezău spre voi să va odihni, carele de aceia să hulêşte, iară de voi să slăvêşte".

Întrebare: Ce ocă poate fi cum că iubiţii lui Dumnezău nu pot dobîndi pace pînă cînd nu vor păţi?

1. Oca dintîiu iaste aceasta, că află şi găsêşte Dumnezău în toată vrémea, încă şi în iubiţii săi, păcate spre bătaie destoinice. / Pentru acéea zice f. 111v
Ieremiia Proroc[ul] în *Cartea Plîngerii*, cap 3, stih 39, 40 acéste cuvinte, zicînd: „Că ce pohosluiaşte omul viu şi bărbatul pentru bătaia păcatelor sale? Ni să ispitim sau să cercăm mai vîrtos căile noastre şi să ne întornăm către Domnul. Ni să rădicăm inimile şi mînile noastre în ceriu, către Dumnezău. Noi am greşit şi noi am fost neîngăduitori şi îndărăpnici şi pentru acéea nu ne-ai cruţat".

2. A doaoa ocă. Că această lume iaste cîmpul taberei, iară iubiţii lui Dumnezău sînt toţi vitéjii lui Dumnezău. Că oare în ce chip vitéjii pămînteşti nu pot lua corona sau stema pînă atunci, pînă cînd vitejiia nu o vor viteji şi alergarea nu o vor sfîrşi, aşea şi iubiţii lui Dumnezău, corona nu o vor dobîndi pînă cînd vitejia lor nu o vor isprăvi.

Fost-au isprăvit sfîntul Pavel Apostol vitejiia / sa cînd au zis în *A 2 Carte la Timotei*, cap 4, f. 112r
stih 5, 6, 7, lui Timoteiu, zicînd: „Iară tu preveghează întru toate, muncêşte, făcînd lucrul evanghelistului, slujba ta fă-o deplin. Că eu mă jărtvesc [2] şi iaste aproape vrémea mersului mieu.

[1] NTB: *simteţi*. [2] În textul SA: *jărtveesc*.

Cea vitejie bună eu o am vitejit, alergarea o am săvîrșit, credința o am ținut. Ce-i înapoi, pusă-mi iaste mie corona dereptății [1] carea-mi va da mie Domnul într-acéea zi, cel giudecătoriu derept [2]".

3. A treia ocă. Că prin patimile scîrbelor, ca prin teascul mare și tare va să scoață și să stoarcă afară dintr-inimile iubiților săi fierbinteală dulce spre spăseniia lor.

Pentru acéea zice David craiu, *Psalom 118*, stih 71, de pre sine, zicînd: „Bine mi-e mie că m-ai smerit ca să învăț poruncile tale [3]".

4. A patra ocă. Că pre iubiții săi îi pedep-
f. 112v sește și-i ceartă Dumnezău în ceastă lume / cum să-și aréte dragostea sa cătră ei. Pentru acéea zice Pavel Apostol la evrei, cap 12, stih 6: „Că, pre carele îl iubește Domnul, ceartă-l și-l bate vare pre cine-l priimește fiiu [4]".

5. A cincea ocă. „Că prin multe scîrbe să cade noao a întra întru împărăției lui Dumnezău [5]", la *Dénie*, cap 14, stih 22.

Hasna acestii învățături veselește pre toți supărații și pre toți întristații care în dereptate și întregie slujăsc lui Dumnezău, că la sfîrșit vor avea și ei pace. Veselește-vă și pre voi carii acum plîngeți după acest om adurmit al vostru. Că varecum au dobîndit el, după multe nevoi și scîrbe ale lui, pace stătătoare în moarte lină, așea și voi, numai să iubiți pre Dumnezău, dobîndiveți pace și viață de vecie, care să ne dăruiască și noao tuturora Tatăl, Fiiul și Duhul Sfînt, Sfînta Troițe de plin, un Dumnezău de vecie. Amin. /

---

[1] NTB: *dereptății*. [2] Versetele 6—7 sînt citate și la f. 4r. [3] Citatul este reprodus și la f. 21v. [4] Fragmentul este citat și la f. 9r și 76v. Pasajul se întîlnește și la f. 110v—111r.

PROPOVEDANIIA A 11 f. 113r

Cînd moare bărbat sau muiare carele n-au petrecut nice un bine în ceastă lume, ce au trăit în amărăciuni gréle.

RUGĂCIUNE ÎNAINTEA PROPOVEDANIEI:

O, Dumnezău de vecie, carele eşti întru tot putérnic şi în ceriu şi pre pămînt, cum ce vei să faci face-vei şi nime nu te poate întreba că ce faci! Care pre lesne poţi amărî şi a întrista pre oameni şi iară curînd şi pre lesne poţi veseli pre amăriţi, că, în ce chip maicele şterg cu măhrămi lacrămile pruncilor, aşea şi tu, O, Doamne, cu măhrama milei tale vindeci boalele bolnavilor şi ştergi lacrămile celora ce plîng. O, Doamne, fie-ţi milă de noi, veselĕşte-ne pre noi şi ne agiută / în cest ceas trist de acum, cum să putem lua f. 113v aminte că sîntem şi noi trecători şi n-avem în ceastă lume oraş stătătoriu!

Agiută-ne pre noi cum, părăsind binele aceştii lumi, să putem căuta binele ceriului în care viezi şi domneşti o, Tatăl Dumnezău, cu Fiiul tău cel Sfînt şi cu Duhul Sfînt într-o unicium^ pînă în vecia veacului. Amin.

Tatăl nostru ce eşti . . . /

f. 114r CUVÎNT DE LA *POCALIPSIS*, IOAN BOGOSLOV,

cap 7, stih 16, 17:

„Nu vor flămînzi mai mult, nice [1] vor însătoşea, nici-i va mai pripi soarele, nici alt zăduh. Că mielul cela ce şeade în mijlocul scaunului va paşte pre ei şi-i va duce la izvoară de ape vii şi va şterge toate lacrămile de la ochii lor [2]".

Sfînt David craiu şi proroc, gustînd amărăciunea dosăzilor încîlcite în ceastă lume şi văzînd că alţi sfinţi încă cu el depreună sînt într-acéeaşi soarte, de o parte plînge cu amar mare, de altă parte iară să bucură, la *Psalom 33*, stih 19, zicînd: „Multe-s scîrbele direptului, ce din toate izbăvéşte-l [3] pre el Domnul [4]". În care cuvinte 2 lucruri face sfîntul David craiu. /

f. 114v 1. Întîiu. Arată şi ne dă înainte ce soarte şi viaţă au oamenii lui Dumnezău într-această lume trecătoare şi hicleană, zicînd: „Multe-s scîrbele direptului".

Sfînt Pavel Apostol în *Cartea Déniei Apostolilor*, cap 14, stih 22, cu acéste cuvinte au întărit inimile ucinicilor şi i-au îndemnat cum să rămîie în credinţă, zicînd: „Cu multe scîrbe să cade noao a întra întru împărăţiia lui Dumnezău". De unde să cunoaşte cum că viaţa iubiţilor lui Dumnezău în ceastă lume nu-i uşoară, ci e plină de nevoi şi de patime.

2. A doaoa. Nu să sătură David cu acéea că au arătat greutatea vieţii creştinilor, ce îi şi veseléşte cum să nu cază întru îndoire, zicînd: „ce de toate izbăvéşte pre el Domnul".

Într-acéste cuvinte de acum cetite, încă acéle
f. 115r 2 lucrure găsim, în care, într-o şumă / pre scurt, ni să dă înainte soartea amarnică a creştinilor şi iară ieşîrea au slobozirea lor de supt acéea soarte prin purtătura de grijă a putérnicului Dumnezău.

[1] NTB: *nici*. [2] Fragmentul se reia pe parcursul textului. [3] PB: *şi den toate izbăvéşte*. [4] Citatul este reluat în continuare, parţial sau în întregime.

1. Întîiu. Ce caută soartea amarnică a creştinilor. Despre acéea aşea grăiaşte unul dintre bătrîni carii curteniia împreĝiurul sau înaintea scaunului lui Dumnezău, zicînd: „Nu vor flămînzi mai mult, nice vor însătoşa, nice-i va mai pripi soarele, nice alt zăduh". Ca şi cînd ară fi zis: De au şi păţit pînă acum oamenii lui Hristos mult rău trupesc şi sufletesc, de au şi flămînzit şi de au şi însătoşat trupurile şi sufletele lor, de s-au şi hulit de diavolul şi de oamenii răi, de s-au şi pripit de soarele cel întunecat, de pre carele iaste pomeană *Apocalipsis*, cap 6, stih 12, ce de acum încolo mîntui-să-vor şi să vor veseli. /

2. A doaoa. Ce caută ieşitul cel fericit al f. 115v
creştinilor de supt acéea soarte amarnică. Despre acéea nu numai ce prorocéşte că să vor mîntui, ce acéea încă ne dă înainte:

1. Întîiu. În ce chip să vor mîntui?

2. A doaoa. Cine va fi mîntuitoriu?

De aicea 2 întrebări să vedem:

1. Întîiu. În ce chip să vor mîntui? Răspuns: În trei chipuri:

1. Întîiu. Aşea să vor paşte cum de atunci să nu mai flămînzască.

2. A doaoa. Aşea cum că să vor duce la izvoară de apă limpezi, cum să nu mai însătoşează.

3. A treia. Aşea cum că să vor şterge de pre ochii lor toate lacrămile, cum să nu mai plîngă după cum au plîns pînă acum.

2. A doaoa. Cine va fi acel mîntuitoriu / carele-i va paşte, carele-i va duce la izvoară de f. 116r
apă şi carele va şterge lacrămile? Răspuns: Nu va fi altul, fără numai mielul cela ce şeade în mijlocul scaunului. Care cuvinte să le putem înţelége, să vedem acéste trei întrebări:

1. Întîiu: Cine poate fi acel miel?

2. A doaoa: Că ce să chiamă mielul acela?

3. A treia: Ce iaste acel scaun în mijlocul a căruia şeade acel miel şi unde iaste acel scaun?

1. Întîiu. Răspunsul pe întrebarea dintîiu iaste acesta: Pre miel nu să înțelége altul fără numai sîngur Isus Hristos, Fiiul lui Dumnezău. Aceasta adeverează sfînt Ioan Evanghelistul, cap 1, stih 29, într-acéste cuvinte: „A doao⟨a⟩ [1] zi văzu Ioan pre Isus viind cătră el și zise: Iaca Mielul lui Dumnezău, carele va lua păcatele lumii".

2. A doaoa [2]. Că ce să chiamă mielul acela? Răspuns: /

f. 116v 1. Întîiu. Că ceialalți miei (însă nice mielul paștilor în *Testamentul Vechiu*) n-au putut paște pre oamenii lui Dumnezău, ce s-au păscut de oameni, iară Domnul Isus Hristos, Mielul cela al lui Dumnezău, însuși paște pre credincioșii săi.

2. A doaoa. Că ceialalți miei nu pot duce pre oameni la izvoară de ape vii, ce să adapă de oameni, iară Domnul Isus Hristos îi va duce la izvoară de ape vii, carea e bucuriia vieții de vecie.

3. A treia. Că ceialalți miei nu pot șterge lacrămile de la ochii oamenilor, iară Domnul Isus Hristos, Mielul lui Dumnezău, va șterge toate lacrămile de la ochii creștinilor.

4. A patra. Că ceialalți miei nu pot apăra pre oameni de foame și de séte, iară Domnul Isus Hristos, acel Miel al lui Dumnezău, va face cum, cu vréme, oamenii carii cred în el să nu flămînzască, nice să însătoșează. /

f. 117r 5. A cincea. Că alți miei nu pot opri soarele cum pre oameni să nu-i pripească, iară Domnul Isus Hristos, Mielul cela a lui Dumnezău, așea va păzi pre ai săi, cum pre ei soarele nu-i va pripi, nice alt zăduh.

6. A șeasea. Că ceialalți miei n-au șezut, nice vor putea șădea în mijlocul scaunului lui Dumnezău ce Domnul Isus Hristos acoló șeade și va lua păcatele lumii.

---

[1] NTB: *doaoa*. [2] În original SA: *1. A doaoa*.

3. Ce poate fi și unde iaste acel scaun în mijlocul a căruia șeade Domnul Isus Hristos, Mielul cela a lui Dumnezău?

Răspuns: Scaunul acela iaste scaunul crăiesc a lui Isus Hristos din care prevegheazâ și giudecă toată lumea, cade-să a ști, viii și morții, ca craiul peste toți craii și domn peste toți domnii. Despre acest scaun crăiesc a lui Isus Hristos așea grăiaște Pavel Apostol în *Cartea la evrei*, cap 1, stih 8, zicînd: / „Iară de Fiiul, scaunul tău, f. 117v
Doamne, în veciia de veac; toiagul dereptății [1], toiagul împărățiii [2] tale". Acesta scaun au văzut Ioan Bogoslov, cap 4, stih 2, 3; 9, 10, cum să cunoaște din cuvintele lui, unde așea grăiaște: „Și numaidecît fuiu răpit în văzduh și iată, era pus un scaun în ceriu și ședea [3] oarecine pre [4] el. Iară [5] carele ședea [6], el era asămănîndu-să [7] pietrii [8] aspisului și sardinovului și împregiurul [9] scaunului era curcubeu, în vedére să asămăna smaragdului". Stih 9: „Și cînd ară da [10] acei viețuitori slavă și cinste și blagoslovenie celuia ce ședea pre scaun, viețuitoriului în vécii veacului". Stih 10: „Pleca-să cei 24 de bătrîni înaintea celuia ce șădea [11] pre scaun și i să închina viețuitoriului în vécii veacului și-și punea stemele sale înaintea scaunului".

De aicea să ne învățăm.

1. Întîia învățătură iaste aceasta: / că amără- f. 118r
ciunile, plînsurile și dosăzile creștinilor și iubiților lui Hristos, măcară cît să fie de demult și gréle, ce încăși nu pot fi fără de sfîrșenie. Ce, în ce chip au început, așea vor avea și sfîrșenie.

Dereptatea aceștii învățături să cunoaște din cuvintele de acum cetite în care așea grăiaște unul dintre bătrîni, zicînd: „Nu vor flămînzi mai mult, nice vor însătoșa, nice-i va mai pripi soarele,

---

[1] NTB: *dereptății*. [2] NTB: *împărății*. [3] NTB: *ședea*. [4] NTB: *spre*. Din NTB lipsește cuvîntul *iară*. [6] NTB: *ședea*. [7] NTB: *asămăna să vedea lui*. [8] NTB: *pietriei i*. [9] NTB: *împrejurul*. [10] NTB: *are da*. [11] NTB: *ședea*.

nice alt zăduh". Ca şi cînd ară fi zis: De au şi născut în dureri, de au şi crescut întru nevoi multe, de au şi păţit scîrbe multe, de n-au şi gustat dulceaţa aceştii lumi, ce va veni o vréme în care să vor mîntui de supt acélea de supt toate. Aceasta adeveréază pilda israiliténilor de pre carii într-acest chip cîntă David craiu şi proroc, *Psalom 128*, zicînd: „De multe ori să luptară cu mine din tinerétele méle". Zică acum Israil: „De
f. 118v multe ori / să luptară cu mine din tinerétele méle, ce nu mă învîngură pre mine. Spre spatele méle ărară arătorii şi trasără brazdă lungă. Ce Domnul îi [1] dirept şi taie legăturile păcătoşilor. Ruşina-să-vor şi să vor înturna îndărăpt toţi ceia ce urăsc Sionul" [2].

În *Cartea Dintîiu a lui Moisi Proroc*, în *Bîtie*, cap 15, stih 13, aşea zise Dumnezău lui Avraam: „Cu adevăr să ştii că sămînţa ta nemérnică va fi în pămîntul strein şi vor sluji streinilor într-acel pămînt strein şi-i vor dosădi pre ei în patru sute de ani. Ce eu voiu giudeca pre oamenii aceia cărora vor sluji şi, după acéea, vor ieşi de acolo cu mare bogăţie. Tu iară la părinţii tăi vei mérge cu pace şi te vei îngropa în gropniţă. Ei iară (cade-să a şti, sămînţiile tale) [3] aicea să vor turna, că strîmbătăţile amoreilor nu s-au mai împlut" [4].

1. Întîia ocă iaste aceasta: că numai sîngur /
f. 119r Dumnezău iaste Dumnezău de vecie şi fără de sfîrşenie, iară lumea şi ce-s ale lumii toate vor trêce. Pentru acéea zice Ioan Apostol în 1 carte a lui, cap 2, stih 15, 16, zicînd: „Nu iubiréţi lumea, nice célea carele sînt în lume, că cine iubéşte lumea nu iaste dragostea Părintelui întru el. Că tot ce-i în lume [5] pohta trupului iaste şi desfătarea ochilor şi făliia vieţii [6], nu e din Părintele, ce din lume [7] iaste. Şi lumea va trêce şi

[1] PB: *Domnulu-i*. [2] Sînt citate versetele 2—5. [3] Paranteza aparţine lui IZ. [4] Sînt citate versetele 14—16. [5] NTB: *în lumea*. [6] NTB: *vieţei*. [7] NTB: *din lumea*.

pohta ei, iară cine va face voia lui Dumnezău rămînea-va în véci" [1].

2. A doua ocă. Că năpăstuirea, dosăzile şi amărăciunile aşea sînt în mîna lui Dumnezău, cît nu vor putea a să tinde mai departe şi mai îndelung, fără numai pînă cînd şi în ce măsură le sloboade putérnicul Dumnezău. Aceasta adevereză sfînt Pavel Apostol, *1 Carte la Corinténi*, cap 10, stih 13, / unde aşea grăiaşte, zicînd: „Năpăs- f. 119v
tuirea [2] pre voi nu v-au agiuns, fără numai omenească; ce [3] dereptu e Dumnezău carele nu lasă să vă ispitească asupră de putére şi cu ispita depreună da-va şi izbăvire, ca să o puteţi suferi" [4].

Auziţi, creştinilor, că amărăciunile şi plînsurile, măcară cît să fie de demult, ce toate să vor sfîrşi, nice nu vor fi aşea de gréle cum oamenii lui Dumnezău să nu aibă putére a le suferi, că Dumnezău va întări pre ai săi.

3. A treia ocă iaste aceasta: cum, de vom socoti bine, că de ară şi ţinea măcară pînă într-o mie de ani amărăciunile creştinilor în ceastă lume, ce acea mie de ani ară fi înaintea lui Dumnezău numai ca o zi; cum aceasta adevereză sfînt David craiu şi proroc în *Psalom 89*, stih 1, 2, 3, 4, unde aşea grăiaşte: / „Doamne, scăpare ne-ai fost noao f. 120r
din [5] neam în neam. Mainte de ce făcuşi munţii şi zidişi pămîntul şi toată lumea şi din veac pînă în veac tu eşti (Dumnezău). Întorci omul pînă în pămînt
în răsîpire [6] şi zici: Întoarceţi-vă fiii oamenilor! Că o mie de ani înaintea ochilor tăi (Doamne), ca ziua de ieri ce trecu şi straja nopţii" [7].

4. A patra ocă. Că, de vom socoti dulceaţa vieţii de vecie, carea nicecînd nu va avea sfîrşenie, iară patimile noastre ce păţim în ceastă lume, iale ţin numai cîtu e o clipitură de ochi. Cu aceasta mîngîie Dumnezău şi veseléşte pre dihaniia sa în *Testamentul Vechiu* prin Isaiia Prorocul, cap 54,

---

[1] Fragmentul este citat şi la f. 53r–v. [2] NTB: *năpăstuire*. [3] Din NTB lipseşte *ce*. [4] Ultima parte a fragmentului se întîlneşte şi la f. 89r. [5] PB: *den*. [6] PB: *răsipire*. [7] PB: *nopţiei*.

stih 7, 8, zicînd: „Într-o clipitură de ochi te-am fost părăsit pre tine, ce în mila mea cea mare întruna te voiu strînge pre tine; într-o mînie mică a mea am fost ascuns faţa mea de la tine, într-o
f. 120v clipitură de ochi, ce din mila mea cea vé / cinică te-am miluit pre tine. Aşea zice Domnul, răscumpărătoriul tău".

Hasna dintîiu.

Ne dojenéşte cum, oarece croiesc mînile céle sfinte ale lui Dumnezău pre noi în ceastă lume (ce să chiamă valea plîngerii), să le răbdăm cu răbdare mare de pace, ştiind că acélea toate au sfîrşenie. După acéea, că acélea nu ne slujesc noao pre perire, ce mai tare pre binele nostru şi pre spăseniia noastră, cum de aceasta adeverează sfînt Pavel Apostol la rîmléni, cap 8, stih 28, zicînd: „Şi ştim că celora ce iubesc pre Dumnezău toate le sînt spre bine, carii după rînduiala lui sînt chemaţi".

A doua hasnă.

Veselésţe pre toţi amărîţii şi pre toţi întristaţii. Că, precum am auzit pînă acum, cu adevăr rînduit-au Domnul Dumnezăul nostru pre sama
f. 121r lor o vréme ca acéea în care / „Nu vor mai flămînzi, nice vor însătoşea, nice-i va mai pripi soarele, nice alt zăduh, că mielul cela ce şeade în mijlocul scaunului va paşte pre ei şi-i va duce la izvoară de ape vii şi le va şterge toate lacrămile de la ochíi lor".

Acéea iaste că Domnul Isus Hristos nu numai ce-i va izbăvi pre ei de supt toate patimile, ce-i va şi duce la viaţa de vecie întru împărăţiia ceriului, unde să vor bucura cu toţi îngerii şi cu toţi sfinţii, pînă în veciia veacului.

A DOAOA ÎNVĂŢĂTURĂ

Dar mai scump şi mai mare n-au putut dărui Tatăl Sfînt Dumnezău creştinilor, fără cînd au

dăruit lor pre unul născut Fiiul său, pre Domnul Isus Hristos.

1. Întîia ocă iaste aceasta; că, varecărora le-au dăruit Tatăl Sfînt pre unul născut Fiiul său, acelora le dăruiaşte toate bunătăţile, varecare-s de lipsă spre bine şi pre / spăseniia lor. Pentru acéea f. 121v
zice sfînt Pavel Apostol la rîmléni, cap 8, stih 31, 32: „de iaste Dumnezău cu noi, cine-i l împrotiva noastră? Carele nu cruţă tocma pre Fiiul său, ce pentru noi toţi déde pre el, dară cum nu ne-ară da [2] cu el depreună toate?“ [3]

2. A doaoa ocă. Că nice îngerii cei sfinţi şi slăviţi, nice sufletele sfinţilor trecuţi din ceastă lume, nice oamenii mari, împăraţii şi craii n-au putére pre acéea să păzască aşea pre oameni cum să nu-i flămînzască, nice să însătoşează, nice să nu-i pripească soarele, nice alt zăduh, nice nu-i vor putea duce la ape vii. Ce Domnul Isus Hristos, Mielul cela a lui Dumnezău, ce şeade în mijlocul scaunului, va paşte pre dînşii şi-i va duce la apele vieţii de vecie, cum am înţeles.

3. A treia ocă. Că lacrămile céle gréle şi multe nu le poate stérge altul, fără numai sîngur Fiiul lui Dumnezău, Isus Hristos, / de la ochii lor. f. 122r
O, dar scump şi nespus! Pentru aceasta să zice la Ioan Evanghelistul, cap 3, stih 16, unde aşea grăiaşte Domnul Isus Hristos, zicînd: „Că aşea iubi Dumnezău lumea, cît şi pre Fiiul lui unul născut déde-l, ca tot cine va créde în el să nu piară, ce să aibă viaţa vécilor“. Şi iară, stih 17, 18, aşea grăiaşte: „Că n-au trimes Dumnezău pre Fiiul lui în lume ca să giudece lumea, ce ca să să mîntuiască lumea prin [4] el. Cela ce va créde întru el nu să va osîndi, ce, carele nu va créde, iată, osîndit iaste, că nu crezu întru numele unuia născut Fiiul lui Dumnezău“.

Hasna întîiu.

---

[1] NTB: *cine e.* [2] NTB: *ne-are da.* [3] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 55v. [4] NTB: *pren.*

1. Întîiu. Ceartă şi înfruntă pre aceia carii nu iubesc, ce mai tare hulesc pre Domnul Isus Hristos, cum sînt păgînii, turcii şi cei afurisiţi de arméni şi alţii, carii într-una cu jidovii tăgăduiesc firea dumnezăiască a Domnului Isus Hristos. Vai
f. 122v de unii ca aceia, că / ei vor peri în păcatele lor şi nicecînd nu să vor şterge lacrămile de pre ochii lor! Cum am mai auzit, că oarecine nu créde în Fiiul lui Dumnezău osîndit iaste. De care ce poate fi perire mai groaznică?

2. A doaoa. Ceartă şi pre aceia carii nu să satură cu mîngîiarea Domnului Isus Hristos, ce aşteaptă agiutoriu de la alţi oameni pămînteşti, pre carii într-acest chip îi dojenéşte Duhul Sfînt prin gura lui David craiu, *Psalom 145*, stih 3, 4, 5, 6 [1], zicînd: „Nu vă nădăjduireţi în putérnici, în fiii oamenilor, întru carii nu e spăsenie. Iase sufletul lui şi să întoarce în pămîntul său; într-acéea zi [2] vor peri toate cugetele lui. Fericitu-i cela ce-i Dumnezăul lui Iacov agiutoriu lui şi cui i nădéjdea în Domnul Dumnezăul său". I proci.

A doaoa hasnă.

Ne dojenéşte cum în toate nevoile noastre /
f. 123r să ne nădăjduim în Domnul Isus Hristos şi să fie întru agiutoriu numele lui cel sfînt, cum ne dojenéşte însuşi Dumnezău prin rostul lui David, *Psalom 49*, stih 15, zicînd: „Şi mă chiamă pre mine întru agiutoriu în zuoa scîrbei [3] tale şi te voiu izbăvi pre tine şi mă vei cinsti pre mine" [4].

Aşea să şi cuvine, că sîngur Isus Hristos ne iaste păstoriu în trup şi în suflet, în viaţă şi în moarte. În Domnul Isus Hristos s-au dezmierdat David craiu şi proroc, la *Psalom 22*, zicînd: „Domnul mă paşte pre mine şi întru nemică nu mă voiu lipsi. În loc de păşune mă sălăşluiaşte şi la ape de răpaus mă duce. Sufletul mieu întoarnă-l şi mă duce spre cărările dereptăţii pentru numele lui. Săva de-aş îmbla pre valea umbrii morţii [5],

[1] Versetul 6 nu este reprodus. [2] PB: *dzi*. [3] În textul SA: *scrîbei*. [4] Fragmentul este citat şi la f. 42v. [5] PB: *morţiei*.

ста̀ а҃нинїѧ та̀, пѧть а҃пⷭ҃лъ, пѧть кн҃ігъ
ѡ҃ставѧ пⷭ҃кѡвѣ деꙗ҃телⷭ҃тѵе. Испов҃ѣдимсѧ ц҃е
мⷭ҃не, кънѡй а҃нѣѧте кнѵгы а҃мⷭ҃ грѣшнтъ: а҃
а҃нѣѡвѧ тⷭ҃ѣ кⷭ҃ѡ Кⷭ҃нтеле, кⷭ҃ фⷭ҃нтеле, шн кⷭ҃
Гн҃дⷭ҃рнле нⷭ҃лстре; Пентрⷭ҃ каре не Педесѣщй
шн не чрѣщй гѧрѫ а҃мⷭ҃ѣте кнѵгы, а҃тнерⷭ҃целе
нⷭ҃лстре кⷭ҃ болле мⷭ҃ѣте, а҃ꙗтрнѧцеле нⷭ҃лстре
Кⷭ҃ слѣвнтⷭ҃е мⷭ҃ре, а҃сфⷭ҃шнтъ шн кⷭ҃ мⷭ҃лрте-
Дрепт҃ъ ещй Дⷭ҃мне, гѧрѫ нⷭ҃ѡй тⷭ҃щй сⷭ҃нтⷭ҃е
пъкатⷭ҃ѡшй шн внновѧщй; Дрⷭ҃ептесь шн цюде
къцнле та̀ле? Сⷭ҃ Дⷭ҃мне. гѧртѣне пъкⷭ҃теле нⷭ҃лстре
Шн фⷭ҃й кⷭ҃ нⷭ҃ѡй а҃тⷭ҃ѡлтъ вѣца нⷭ҃лстрѫ, а҃тъ
рⷭ҃вѣрше пре нⷭ҃ѡй а҃крединца та̀ дрⷭ҃ептъ, кѵм
Кⷭ҃ѣдѧ сѣва а҃пⷭ҃ѡпїѧ Ѵѧсѵлъ мⷭ҃рцїй нⷭ҃лстрѫ а҃тⷭ҃ѣть
а҃къ кⷭ҃ а҃дрⷭ҃нмре шн кⷭ҃ бⷭ҃кⷭ҃рїе мⷭ҃ре сѫпⷭ҃лтъ
трⷭ҃бе сⷭ҃флетеле нⷭ҃лстре дн҃й ѵ҃лтъ лⷭ҃ме а҃фе-
рнкѧнⷭ҃тѣ деⷭ҃вѣе; оу҃нде а҃тⷭ҃рѣцеⷭ҃рй, Сⷭ҃тⷭ҃лтⷭ҃
Дⷭ҃мнезⷭ҃ѣ? кⷭ҃ фⷭ҃ѡлъ тⷭ҃ѣ чѣлъ Сⷭ҃нтъ шн кⷭ҃
дⷭ҃ѣ Сⷭ҃нтъ. а҃тⷭ҃рѣна пѧнѫ а҃ѵчѵлъ вⷭ҃кⷭ҃лѣй
Ѧмннь.

Тⷭ҃ѣтѣлъ нⷭ҃лстрⷭ҃:

Кⷭ҃ѣкънтъ дѣлакъитїе

а҃, Мⷭ҃, Кⷭ҃, Кⷭ҃, Сⷭ҃, б.

їѧтъ ѧмъ бътрѣнйтъ, щй нⷭ҃щїⷭ҃ зⷭ҃ѣ моуцїй мѣлⷭ҃

а҃ Иже лѡлеле шн бⷭ҃гателе непⷭ҃тѡлеле Бⷭ҃трѣлⷭ҃це, Кнⷭ҃дъ сѫ а҃пⷭ҃ѡпїе дѣ Мⷭ҃ѣте, б. Лⷭ҃кр҃ⷭ҃ѣ а҃дерний а҃фа̀ле. а҃тⷭ҃ѣю желѣ҃ще, пѧⷭ҃це, шн вⷭ҃рсѫ а҃къръмнле сѣле кⷭ҃ а҃мⷭ҃ръ мⷭ҃ре. пенⷭ҃тр҃ а҃ѵчⷭ҃те дѡлш, Лⷭ҃кр҃ⷭ҃рй:

а҃. А҃тⷭ҃ѣю къ бинеле чⷭ҃ де демⷭ҃ѣтъ. а҃къре сѧ демⷭ҃ѣтъ а҃тнерⷭ҃целе сѣле пⷭ҃тъ сѧ сфⷭ҃ шнтъ шн ѧ҃ⷭ҃ трекⷭ҃тъ, нⷭ҃май помⷭ҃ма ѧ҃ⷭ҃ рѧмⷭ҃ѣтъ.

б. А҃дѡлша къ рⷭ҃вⷭ҃тѫцнле, шн грⷭ҃вⷭ҃тѫцнле сѧ҃ а҃пⷭ҃ропїⷭ҃тъ ка ѡ҃ тⷭ҃рмѫ сѧ҃ ка оу҃нъ шнрⷭ҃тъ мⷭ҃ре.

Девей ѳгрекъ че ѥсте ѧнѣла бїителе де демѡнъ;
ѳкаре сѫ демедасте Екатерїнїй папъ кѫнда
сѫ фостъ тїнерй;

ѧ. ѳгрїю Зїмеле чѣле демедасте, ѳфлѫрїте,
шй де толтж кѫкърїм плїне; шй лїнїй чей
мѫлць шй кѫнй, Карїй трекърж кѫ фѫмѕ.
Деспре ѧнѣрк Кѫнтж сѫнтъ Дѣдъ Крїю
шй Прѣсъ, ѱѧ, рѣ, с, ѣї, ѕї. зникнд:
Зїмеле ѡмѫлвїй сѫнтъ кѫ гарка: кѫ флоларк
кѫмѫлвїй лшж ѳфлърїцїе. къ бѫнтѫ трѣ
че прнтъ ѥѫ шй пѫвѫ млїй фй, шй дѫчїй пѫ
сѫлїй кѫнолцїе локѫлъ лвй. шй гарж, ѱѧ,
рѧ, с, д. Катж сфърширжкѫ фѫмѫ Зїме
ле мѣле, шй ѡлеле мѣкле ѧрсржкѫ фокѫлъ.
шй гарж, с, є. Зїче. бѫтѫтъ фвю кѫ гѫкѫ,
шй сѫ оучкж йнмѫ лїж, кѫтъ мїж оуйтлю
шй дж мѫнкаре пѫйнж мѣ. шй гарж, с ѕ.
Зїче де галѫвѫ цѣмжтѫлвй мїеѣ, Сѫлнпржкѫ
ѡлеле. мѣле де пѫлѫ мѣ. шй гарж ѳгрлче
сѫ ѱѧ, с, ѣї. Зїче. Зїмеле мѣле кѫ оѫм

бра

бра плекатж шй ѣѳ кѫ гарка сѫ сѫлїмжвою.

б. Ѧдолѫ Пѫтїнъ Катерїнй, шй жѫлѣѣкж,
Къ сѫ топїтъ пѫтърѣ трѣѫлвй лѡрѣ, шй
сѫнтъ фолрїте ѳпресърѫ де певй, дрѣтатѣѫ
Зїче Дѣдъ Прѣсъ, ѱѧ, рѧ, с, г. пентрѫ
лѣѫ Пѫїне кѫтенѫшѫ мѫкѫлй, шй кѫвтърѧ
мѣ кѫ пѫлїцере мескекїе.

г. Ѧчрѣѫ Пѫтїнъ гарѫ Катерїнй; къ сѣвецеѣ
фолѡрѫ шй фрѣсѣцѫ тїнерѣцелѡ. къ фѫца
Катерїнѫѡ пѫвѫте пѣтедж, трѣѫлѫ сѫ сѫ
търж дескїнсюне мѡре; ѡкй сѫ ѳтвїекѣ,
мїїтъ ѳкж сѫ сѫсѣїтъ. пентрѫ лѣѫ Зї
че, ѳцелецъ Соломѡнъ ѳкарїтъ весѣреуй
кѣ, бї, с, г. Зїкѣ: Ѧдѣцъ ѧмїїтъ де
пре Родитѡрюлъ тѫѫ ѳврѣма тїнерѣцелѡ
тѫле. пѫнѣкѫ пѫвѡ вей Зїмеле перїрей, шй
пѫнж кѫндъ пѫвѡ вей лшй депре карій вей
Зїче: пѫмь палкъ ѧчрѣ: пѫнж пѫтѫвл ѳтѫ
пекѫ Сѡреле, кѫлѫмпнл. кѫлѫпл. шй кѫ-
стѣмеле дѣпребиж.

ѳкѧ

а г

нѫкѫ Ѧѫпрїцй че маї тѫре кѫ чѧ че пѫтъ сѫ-
дѫ пѫрѣ. Пре сѫчнй кѫ ѧчѣѧ, ѳй Весѣлѣуре
ї Дмнѫлъ Іс Хс, ал Младѣю бѧ, ѥ, с, ѕ,
Ферїнїца сѫрѫмѧнїй Сѫфлетецій, къ ѧчелѡра
ѣте ѳпѣрцїа Чѣрюрилѡ. Ферїте де чѣле пла
гѧ: къ ѧчѣѧ сѣ вѡ сѫтърѧ. Ферїте де Кѫзнй,
къ ѧчѣѧ вѡ моргей пѫмѣтѫл. Ферїте де чѣ
че фалмнзѣїка шй ѳсѫтошѧж пентрѫ дерй
тѫте: къ ѧчѣѧ сѣ вѡ сѫтърѧ. Ферїте де мїнї
нй: къ ѧчѣѧ вѡ докндї мїла. Ферїте де чѣ
ле къ Нїнмя кърѣтж, къ ѧчѣѧ вѡръ ведѫ пре-
Дмнезѣ. Ферїте де ѳпекатѡрїй, къ ѧчѣѧ
фїнй лвй Дмнезѣ сѣ вѡ кемѧ. Ферїте мй го
мнїце пентрѫ дерептѫте, къ ѧчелѡра ѣсте ѳпъ-
ратїа Чѣрюрилѡ. Ферїнїце вѣфй кѫндъ вѡ ѣѫлй
пре вѡй, шй вѣвѡ гонй мнщїндъ вѡ Зїче то-
ржѫ спре вѡй пентрѫ мїне. Бѫкърацнж шй
бж весей. къ плѫта вѡ ѧстрж мѫлтж ѣсте ѳ
Чѣрюре. Кѫре плѫтж сѣ пѣвѡ дѣ шй нѡлж тѫ-
тѡрѡра, Тѫтъ, фїѡ, шй дхѫл Сфїнт, ѧмй.

ПРО, де:

ПРОПОВѢДАНІѦ

Ѧпѫтра спрезѣчж, Кѫндъ море Пѫкърѣ ѳнѧ
ерѣ Порокѫлвй:
Квѣнтъ дела бѫтїе, бѧ, ѧѣ, с, ѕї, ѕѣ,
пї. пиро:

Шй мѣсторж дй Ведѣ, шй ѣрѣ де ла Ефрѫда
кѫ ла ѡмїлж де Пѫмѫнтъ, шй пѣскѫ Рахи-
ла, шй ѳНѫторере мѫре дѡрѣре ѧѣдж. (пѣцн)
Шй кѫндъ ѧрж фй пѣцнтъ ѳнѫторе мѫре дѡрѣ
ре, ѳй Зїче ѣй мѡшѧ: пѫтетѣме кѣ шй лѫ
вѣ лва фетѡ. гарѣ кѫндъ ѧрѣфнмбрїнд ѳпѫмй пре
ѧчѣста Веніѡнь че Тѫтъсѫ ѳѫзїче Веніямйнь.
Мѡрй деренте ѳнсж Рахила, шй ѡ ѳгрѫпж
лѣгж Кѫлѣ кѫре мѣѣрце ѣ Ефрѫда, кѫре ѫкѡ-
мь сѣ кѫмж Вндлѣемь. Шй ѧздникж Іѫкѡ
стѣнь, ла локѡ ѳгрѫпѣтѫтей ѣй. шй сѣ кѫмѣ
пѣнж ѳтрѧтѫстж Зй де ѣстѣЗй, локѫлъ стѫ
пѫлѡй ѳгрѫпѣтѫтей Рахилй.

ѳѣ

А г

Сѳ҃шїтѣлѧ ѧ҃ѳестѡ́рь , ѳ҃і , Проповѣданїй . Кáре сáѳ ѧ҃чепѣть ѣсж Тнпхрн , ѧ҃ѳ҃на ѳ҃ѳ҃ Мр҃тїе , ѧ҃ѳ҃і , Зи́ле : шн сáѳ Свѣ҃шúть , ѧ҃ѳ҃на ѳ҃ѳ҃ Сен тéврїе , ѧ҃ѯ҃і , Зи́ле .

а҃, Проповѣда́нїе , ѳ҃ѳ҃ , ѳ҃ , ѧ҃дóл , фа́цж : четéрїи , четтѣ́ше .

в҃, Проповѣда́нїе , ѳ҃ѳ҃ , ѕ҃і , ѧ҃тѧ́фацж : ѧ҃тѧ , ѧ҃тра .

ѕ҃, Проповѣда́нїе , ѳ҃ѳ҃ , ѳ҃і , ѧ҃дóл , фа́цж : Къ оу҃рнчеле Ка́сей , Къ оу҃рнчеле , Ка́ся .

и҃, Проповѣда́нїе , ѳ҃ѳ҃ , п҃і , ѧ҃дóл фа́цж : демúнй , демúнй .

ѳ҃, Проповѣда́нїе , ѳ҃ѳ҃ , ва , ѧ҃тѧ́ѧ , фа́цж : ѧ҃тѧ́тѧ , ѧ҃тѣ́тѧ . пѧрж ѳ҃ѳ҃ , ре҃ : сѣ цíе , сѣ цúнѣ .

і҃а, Проповѣда́нїе , ѳ҃ѳ҃ , рѧ҃д , ѧ҃дóл , фа́цж : кѧнд ѧ҃ѳ҃ кѵ҃стáт , пѧнж кѧнд ѧ҃ѳ҃ кѵ҃стáт .

і҃в, Проповѣда́нїе , ѳ҃ѳ҃ , рѧ҃в , ѧ҃тѧ́ѧ , фа́цж : Здорн , Здорн .

ПРОПОВѢ́ДАНЇЙ ѦТЖЮ.

Кѣ́дѧ Мóлре ѻ҃мвлѧ Бѣтрѣ́нѣ шн ѧ҃целúтѣ .

РѢ́ГЪЧЮНС ѦНЙЙНТѦ , ПРОПОВЕДА́НЇЙ .

сѣ҃ дáнне Дмнзѧ҃ Шнрѣ́тѵрилѡ , Кáрелѣ е҃цѣ пѵтѣ́рннкъ ѧ҃гóлте фáгеле тáле . Ѧцелúтъ шн мнѵ́нѵнѧ е҃цй ѧ҃ѵдекáгатѧ ; Днрúтъ е҃цй шн пескúѣкъторю ѧ҃фѣгъ дáшѵрнле тáле ; ѧ҃нанйтъ тѧ сѣ҃дмне кѣ смерéнне мáре стáѳ шнелѳ кѣ́скѳ ѧ҃церїй чéй сѣ҃нцй шн слáвнцй ѣ҃ ѡ҃кїй тáй чéй сѣ҃нцй нбѣ́скѳ дерептáтѣ , шн оу҃рѣ́скѳ стрѣ́кѣтáтѣ . скáзѵвлѧ цюдекáцй тале , ѦшѦ сѣ҃нтъ шн Кѵ҃рáтъ , кáтъ пѣкатóвлѧ нѵ́полтѣ

мнна́рѣ Нѣ́мвлѳ нѡ́тѵ . Ѧ҃ѵѵтáтѵнѧ дмне ѕѣ ѧ҃мнѵ́нѧ кн ? шнѦ Тнпхрн ѧ҃тѣ́сте Пропо вѣда́нй , (пѧ́тѧ Типогрáфїн .) Дѣ петрекáнїе мощилѡ : мáй латóгж Бѣ́ста дѣ ѧ҃мéнй дѣ ѡ́ себѣ ; Темелúѧ ѧ҃тте тóт дн скнтѵ́ра сфúтж . Кѵ҃ѣ шн вѣ́де кѣ тѡ́тте кѵ҃нчеле скнтрúн сѣ҃т ѧ҃ сѣ҃нáтте , кѳ , кѧ , шн , с҃ . Ѧ҃флáвей нецце кѵ҃нте , кѵ҃мѣ ѧ҃кáтѣ ѳ҃ ї҃с҃ , кѧ , а҃ . Дѣ пе прѣдѣ тѡ́рй ѳ҃ ї҃с҃ , дѣ ѧ҃ скрúнѵме : (Сѧвѵшѣ́нй Хѧдеáнй ,) шн Пáтрл скѳпж (Кѧвѵ́скѳ ѳ҃) ѧ҃прúче , лѧ . * кáре ѧ҃нелúѧ Словенѧ́кж нѳ сѣ́тъ , ѣфѧллéвей ѧ҃трáте кѣ́ чéкѧн кѣ дѣ́днн . Ѧ҃флáвей шн ѣжвúте , петрѳ кѣ Рѵмя́нй нѳ грѣ й тѡ ѧ҃трѳ́ кй . Кѵ҃áте , ѡ҃кл , прнчúна , ѳ҃ѵдевернца . ѧ҃лл , ѧ҃протúвж . хáпл , фолóсѣ . ѧ҃ѵѵáлл , кльéнцѧ . Шн ѧ҃телє карелѧ́ пѳ , дѳпж ѡ҃кнчáю кѣ́ грéхѣ́ прелѧ́ѧте ѧ҃ѡкѵ́рй . Дѵпъ ѧ҃тѣ́ ро҃ѧ прѣ четнтѡ́рн , оу҃дѣ вѣ́фла грешн кѣ дѵ҃хѣ́ ѧ҃ѵдúцелѡ ѧ҃дрúѧ : кѣ пѡ ѧ҃кж ѧ҃снлн ѧ҃кѣ́ а пѳ҃ѧ ѕ҃ѧ нѳ грешн . мнлѧ ѳ҃ дмúнзѣ кѣ во҃ кѣ тѡ

Ѧмúнь .

в҃, Адоаѡа. Кадесѫ, кꙋмь ꙗчѐ кипь ѿмꙋль ѡстенить, ꙗкиде (кꙋмь поате маи таре) оушѧ Касеи сале, маинте дечѐ сарѫ кꙋлка, съ нꙋ ꙗтре фꙋрїи, ши Тѣхарїи.
Ашѧ ши нѡи маинте де Моарте, съ ꙗкидемь кꙋм маи таре Оушѧ инимилѡ ши а Сꙋфлетелѡ нѡастре, съ нꙋ поатѫ ꙗтра Дїаволꙋль, Тѣхарюль Сꙋфлетелѡ нѡастре.

рѣспꙋнсꙋль

г҃, Атреѧ. Кадесѫ кꙋм маи наинте дечѐ съ ва апропїѧ часꙋль Моцїи ноастре, съ нѐ рꙋгѣ кꙋ смеренїе маре Дмнꙋлꙋи Іс хс. кꙋ чеи дѡи ꙋченичи дн емаꙋсь депреꙋнѫ. Зикѫндꙋи:
ѕа҃ Рѣмѣи кꙋ нѡи: къ аꙋ ꙗсъратъ ши саꙋ плекатъ
рг҃і Зꙋѡа, Лꙋка ка, кд с, кд.

д҃, Апатра. Кадесѫ кꙋм ѡаре ꙗчѐ кипь ѿмꙋль каре ва съ адоармѫ маи наинте дечѐ сарѫ кꙋлка, Аскꙋнде ꙗлок таре авꙋцїѧ са, кꙋмь съ нꙋѡ гъсаскѫ Фꙋрїи ши Тѣхарїи.
Ашѧ ши нѡи съ аскꙋнде Комоара Сꙋфлетелѡ нѡастре съ нꙋѡ гъсаскѫ Дїаволꙋль.

е҃,

ѕ҃д

е҃, Ачинчѣ. Кадесѫ кꙋм съ не акоперимь ꙗдестоинничїѧ Дмнꙋлꙋи нострꙋ алꙋи Іс хс. ꙗчѐ кипь съ акопере ши съ ꙗвълѣще ѿмꙋль ѡстенить кꙋ хайнеле сале.

в҃, Ашѣсѧ. Кадесѫ кꙋмь ꙗчѐ кипь ѿмꙋ кареле ва съ съ кꙋлче съ доармѫ, хайнеле сале дн каре съ дезбракѫ ꙗлок ка ачела летокмѣще, кꙋм дꙋпѫ чесъва дещепта нꙋмаи де кѫть съ ле афле. Ашѧ ши нѡи съ не пъзим віаца ча сфѣтѫ ка съ нꙋне пъгꙋбимь.
Ѡфериче де ачеѧ ѡамени, карїи ꙗмблѫ кꙋ гътитꙋръ бꙋнѫ, кꙋ чѣле Фѣте ꙗцелѣпте каре аꙋ лꙋать оулою дестꙋль ꙗлъмпа[illegible]е сале, ши нꙋсаꙋ ꙗкись афарѫ дн Каса Мирелꙋи. Дмнꙋ Дмнезꙋль нѡстрꙋ съ недѣ ши ноаѡ ꙗцелечюне, кꙋм съ пꙋтем ꙗмбла ашѧ де бине, ꙗкалѣ Віецїи нѡстре прѐ пъмѫть, ка съ пꙋте до бѣдиш мошїѧ ноатрѫ чѧ вѣчникѫ дн Черю. Пре каре съ не ацюте, Татъль, Фіюль, ши Дхꙋль Сфнтъ, Трца деплинь Аминь.

кандилеле

Татъ нострꙋ:

Про

Самꙋиль, ка, гі.

г҃, Атреѧ. Драгостѣ ши Юбостѣ спꙋркатѫ, пестрꙋ ачѣѧ ѡморѫ Двдъ Краю пре Ꙋрїе, къ юбїѧ пре мꙋѧрѣ лꙋи ꙗна, в҃, кате алꙋи Самꙋиль, ка, ві.

Адоаѡа Хаснѫ ꙗсте Дожънитоаре.
Къ дожънѣще пре тѡци ѡаменїи, кꙋ съ съ ферѣскѫ де Вржмъшїѧ чѧ пъгꙋбитоаре. Сокотинд фоарте бине ꙗнтрꙋ сине.

а҃, Ꙗтѣю. Къ чине кꙋ пꙋтеничїѧ ва съ сѫнцеле не виновать. Алергава токма пънѫ ла Мормѫнть, ши ниме нꙋлва сокотѝ * кꙋмь скріе Соломѡнь ꙗпрѝче, ка, ки, с, зі.

в҃, Адоаѡа. Къ варе чине чѐ фаче, лꙋиш фаче, кꙋмь адеверѣзѫ Іѡа апокалиѱи ка, гі, с, і, Зикѫндь: Чине ва дꙋче ꙗпринсоаре, ꙗпринсоре ва мѣрце, Чине ва ѡморѫ кꙋ армѫ, ель ꙗкѫ кꙋ армѫ ва мꙋри;

* Ачаста зиче: къва фꙋци пънѫ ла моарте съ съ мѫнтꙋіаскѫ, чи ниче ѡдатѫ нꙋ съва пꙋтѣ мѫнтꙋи, ши ниме ꙗтрацюто нꙋ ва фи.

Аи

р҃

Аичѣи Ръбдарѣ ши Кредїнца Сфнцилѡ.

г҃, Атреѧ. Къ връжмашїи пъгꙋбисъборь, ꙗрѫ ла Апокилиѱи, ка, ка. с, н, Оунде ачѧсте кꙋвинте съ четескь.
Ꙗрѫ фрикѡшилѡ, ши не кредичѡшилѡ. ши блъстъмацилѡ, ши Връжмашилѡ, ши кꙋрварилѡ, ши фърмъкъторилѡ, ши Идолничилѡ, ши тꙋтꙋрѡ Минчиношилѡ, партѫ лѡ ва фи ꙗзерꙋль де фокь, арзѫндь кꙋ фокь, ши кꙋ Пѧтрѫ пꙋчоасѫ. Чѐ е адоаѡа моарте.

д҃, Апарта. Къ съ спꙋркѫ пъмѫнтꙋ ꙗкаре съ варсѫ сѫнце не виновать. кꙋм скріе ꙗ

д҃ карте алꙋи Моѵси. ка. лє. с. лг. Каре пъмѫнть нꙋ съ ва кꙋръци, пънѫ атꙋнчи, пънѫ кѫндь нꙋ ва мꙋри де ѡмь Врѫмашꙋль, кꙋ Адеверѣзѫ тоть ꙗтрачесташь ка. лє. с лг. Оунде грѫѧще Зикѫндь: ши пъмѫнтꙋ ва фи кꙋрать де ачель сѫнце, чѐ саꙋ върсать ꙗ ель. фърѫ нꙋмаи кꙋ върсарѣ сѫнцелꙋи чѐ лꙋѧ чине лаꙋ върсать.

А

сѫпрѣщ҃. чѣ гдⷭ҃ь дѣлѡ҆ кѫ мнѡгѣ кѣнⷣ нѣкѣ-
шѫ вины҃ка чѣ вѡ пєрѣ.
ѿ А҆дѡма дожєнⷦщіе прѣтѫщ҃ чѣл чѣ пѧть не-
вѡ́ле, сѫ рѧбе кѫ ржⷣе дрѣ пѧте. а҆цѣтзи
а҆нтѡрѫ̀ лѫ̀ Дмⷭ҃ѕѫ. и прⷭ҃:
Съ Дмⷭ҃ѣ кѫ́тѣ Рѫ́ⷦѫ пѫрѣ шѝ а҆нѫ́т фр-
тѣ а҆нѡ́стрѫ? цѝнѝ тѫ̀. кѫ҆ а҆дєвѫ̀ ѥ́лы ѧ҆ кѫ
а҆́врѫⷦы лѫ̀ѣ зѝѣ, кѫ҆ слѫ̀ сѫтврѧ́т дєрѣ
ⷦѫщи Сѳфмѣѳлы лѫ̀, шѝ вѣща лѫ̀
слѫ̀ а҆пропѣ́чѣ дѣ Момѣ́нѣ. чѣ ѣ́тѫ
кѣ а҆кы́ѧ Дмⷭ҃ы сѫ ѿдѣлⷦщіе,
а҆цѣптѣ́дь вєнїрѣ лѫ̀ Хⷭ҃ Ла
зы́ла дѣ́поѝ, ѧ҆ кѧ́рѣ шѝ ѥ́лы
сѫ вѫ̀ скы́ла. шѝ вѫ̀ ѧ҆ трѣ
ѧ҆ трѫ̀ ѧ҆ пѣрщі́ѧ лѫ̀
Дмⷭ҃ѕѫ̀. ѧ҆ кѧ́рѣ
ѣ҆ нѣ дѫ́ⷦѫ шѝ прѣ
нѡ́ѝ дмⷭ҃ѫ нѡ̀
трѫ̀ Іⷭ҃ Хⷭ҃
Амѝнь.

ПРО

ПРОПОВѢДАНЇА ѦТРѢѺ

Кѣ́нⷣь Мѡ́ѵѣ Ѡмы́ Кѧ́рѣ а҆ⷯ вѫцѝ́ть Бѡ́ѵѣ
лы́ⷦѝ, шѝ Пѧ́ⷮы Мⷭ҃ѓѣ.

КѢѢѢНТѢДЄЛАЇѠВЬКѢ, Д҃І҃КѢ

Съ вѡ́ѝ прѧ́тєнѝ мѝ́ѝ, алѵѡ́ⷦѝмѧ. мнѡ́ѝ
ⷦѝмѧ. Кѫ҆ мѧ́ла лѫ̀ Дмⷭ҃ѕѫ̀ мѧ єстѫ̀
Прѣ мѝнѣ

Вѫ̀ⷦ Крⷭ҃тѝнѝ, Кѧ́рѝ сѫ́тъ ѿпѣ мѧ́
на лѫ̀ Дмⷭ҃ѕѫ̀ ѵѣгрѧжⷣтѡ́ѧ, шѝ съ
ѵѣлѧ́ⷦшлвѣкъ сѫ́пъ а҆рнѝѧ сѳѝⷦѣ сѧ́ѧ,
кѫ҆ѫ́ѳѝѧ ѥтѫтѫ́тѫрѝ дѣ́лѫⷮь, ѝ тѳ
тѫ́ѧ ѥтѫтѫ́тѫра дѣ́бѫсѣ ѣ҆ѿ́ѧ́ѧ ѧрѣ дмⷭ҃ѕѫ̀
Кѧ́рѣлѣ цѫ́рєⷤ тѡ́ѧтѫ лѫ̀ѧ ѧ҆ дрєпѫ́тѫ;
Пѫ́нтрѫ̀ а҆ⷮѣ́л, Скрѝптѫ́ра Сѳѝⷦѫ ѧ҆ мѫ́ⷮѫ
лѡ́кѫрѝ, шѝ ѧ҆ мѫ́ⷮѣ кѝнѫ́рѝ нѫ̀ Дєсѧ́ⷦѝцѣ,

nu mă tem de rău, că tu cu mine eşti; nuiaua ta şi toiagul tău, acélea mă mîngîie. Gătești masă înaintea mea, în direptul pizmaşilor miei / néted f. 123v ai făcut cu uloiu capul mieu şi păharul mieu din destul. Încă binele şi mila vor veni spre mine în toate zilele [1] vieţii méle şi voiu sălăşlui în casa Domnului întru lungi zile" [2].

Iară cum iaste sîngur Domnul Isus Hristos acel păstoriu, cunoaşte-să din *Evangheliia lui Ioan*, cap 10, stih 14: „Eu sînt păstoriul cel bun şi cunosc [3] pre ale méle şi mă cunosc [4] de ale méle, cum mă cunoaşte pre mine Tatăl şi eu cunosc pre Tatăl. Şi viaţa mea eu puiu pentru oi". I proci. Şi el ştérge sîngur lacrămile de la ochii oilor sale.

A treia hasnă.

Veseléşte pre toţi întristaţii, alegînd pre aceia carii din naşterea lor n-au păţit nice un bine, ce din zi în zi le-au crescut nevoile şi li s-au înmulţit lacrămile lor.

1. Întîiu. Că atunci încă cînd i-au go / nit f. 124r pre ei pizmaşii lor şi cînd au fugit, fugile lor numărate au fost înaintea păstoriului celui bun, a lui Isus Hristos, *Psalom 55*, stih 9: „Fugile méle număratu-le-ai". Aşea cîntă David craiu.

2. A doaoa. Că oarecînd s-au vărsat lacrămile lor, zuoa şi noaptea, n-au fost ei uitaţi, nice lacrămile lor lepădate, ce s-au strîns într-un loc de păstoriul cel bun, de Isus Hristos. Aşea cîntă iară David, *Psalom 55*, stih 9, zicînd: „pus-ai lacrămile méle în foalele tău" şi lacrămile méle îs numărate înaintea Domnului Hristos.

3. A treia. Că lacrămile iubiţilor lui Dumnezău nu numai numărate ce sînt, nu numai pusă sînt în foale înaintea lui Hristos, ce să vor şi ştérge de pre ochii lor, cum am înţeles de biu într-acest ceas trist de acum. Veseliţi-vă dară şi voi, oh, iubiţilor, carii cu lacrămi previţi trupul

[1] PB: *dzilele.* [2] PB: *dzile.* [3-4] NTB: *cunoscu.*

f. 124^{v} mort a cestui / frate (sau a ceştii surori) al nostru şi sînteţi cu inimile jealnice! Că, de au şi păţit (răbdat) mult pînă cînd au custat [1], de au şi plîns şi de s-au şi văietat zuoa şi noapte, pînă cînd au bolit, de ş-au şi vărsat lacrămile, pînă cînd au zăcut în pat, ce, iată, acum trupul lui zace fără de durére. Şi sufletul lui să odihnéşte şi să bucură cu Domnul Isus Hristos întru împărăţiia ceriului şi să va odihni pînă în veciia veacului. Şi voi, carii aţi căutat de dînsul, plăti-vă-va Domnul şi vă va priimi întru acéea fericăciune unde şi acum iaste el. Aşea şi voi nu veţi flămînzi mai mult, nice veţi însătoşea, nice vă va mai pripi soarele, nice alt zăduh. Că mielul cela (Domnul Isus Hristos), care şeade în mijlocul scaunului, paşte-va pre voi şi vă va duce pre voi la izvoară de ape vii şi va ştérge toate lacrămile de la ochii voştri.

f. 125^{r} Care milă să o împar / ţă şi cu noi, cu toţi, Tatăl, Fiiul şi Duhul Sfînt, Sfînta Troiţe, un Dumnezău de vecie. Amin.

[1] Corectat după erata originalului.

PROPOVEDANIIA A DOAOA SPRĂZÉCEA

Cînd rămîne muiarea în ţară streină, săracă, fără de bărbat şi fără de prunci, sîngură.

CUVÎNT DIN *CARTEA RUTEI,*

cap 1, stih 20, 21:

Nu mă chemareţi pre mine Naomiia, ce mai vîrtos Mara, că foarte tare m-au amărît Cel de tot Putérnic. Eu eram bogată cînd m-am fost dus, ce, iată, deşartă m-au adus Dumnezău acasă. Pentru ce m-aţi chemat dară pre mine Naomiia, că Domnul m-au amărît pre mine şi *Cel de tot* [1] *Putérnic m-au împlut de nevoi?*" [2] /

Cînd să duce cineva departe din moşiia sa şi f. 125v
dintre rudele sale şi petréce pînă în multă vréme în ţară streină, după acéea, cu vréme iară să întoarce la ai săi, la ţara şi la moşiia sa, atunci cunoscuţii, priiatinii şi rudele lui, lăsînd înapoi toate lucrurile, cu bucurie mare au deprins a mérge la dînsul, întrebînd de sănătate şi de pacea lui.

Aşea făcură vitleiménii cu Naomiia (de pre care iaste pomenire în cuvintele de acum cetite), care Naomie, cînd era foamete mare în Vitléem, mersése cu bărbatul ei, cu Elimelec, şi cu doi feciori ai ei, cu Mahlon şi cu Chileon depreună, în ţinutul sau în ţara moaviténilor. Şi au petrecut acolo pînă la zéce ani, cum să cunoaşte din stih 4, unde acéste cuvinte cetim: „Luară iară muieri

[1] În text SA: *tote.* [2] Pe parcursul propovedaniei citatul este reluat fragmentar.

lor dintre fétele moaviténilor, uniia numele Orpa,
f. 126r alţiia Ruta. / Şi lăcuiră acolo mai pînă la zéce ani“ [1].

Ce, oh, vai de ea! Oh, amar mare! Acolo muri şi să îngrupă Elimelec, bărbatul ei cel iubit, muriră şi să îngrupară în ţară streină şi doi feciori însuraţi ai ei şi, rămîind sîngură, aşea să turnă acasă în ţara şi în oraşul său Vitléem. Care, cînd ară fi auzit vitleiménii, dusără-să la ea să o vază şi să să închine ei întrebîndu-o cu bucurie mare au ea iaste Naomiia (care atîta face, fata bucuriei)? Pre întrebarea a cărora răspunzînd Naomiia, zise: Nu mă chemareţi pre mine Naomiia, ce Mara (fata au muma plîngerii), că m-au împlut Cel de tot Putérnic cu amar mare. În care cuvinte, cu şumă pre scurt, iaste scris: Întîiu. Cum au grăit împrotivă vecinilor săi să nu o chéme pre ea cu nume ca acela de bucurie, care nu i se cuvine ei, pentru sărăciia şi pentru jealea. A
f. 126v doaoa. Cum ş-au ales nume ca acela din ca / re să să cunoască în ce jeale şi amar mare au fost ea atunci. A treia, dînd amîndurora oca destoinică de unde putem lua aminte că trei părţi au acéste cuvinte:

1. În partea dintîiu să protivéşte vitleiménilor să nu o chéme Naomiia.

2. A doaoa. Îi dojenéşte cum să o chéme pre ea Mara.

3. A treia. Dă oca destoinică cînd zice că cu amar „M-au amărît Cel de tot Putérnic“. Ca şi cînd ară fi zis: Cine-i plină de amar mare nu să poate chema fata sau mumă de bucurie, nu să poate numi Naomiia. Ce eu-s plină de amar, că în ţară streină am îngropat pre bărbatul mieu şi pre doi feciori însuraţi ai miei, derept însă nu mă pot chema Naomiia.

Mainte de ce am mérge pre învăţătură, să vedem acéste trei întrebări:

[1] Citatul este luat din *Cartea Rutei*, capitolul 1, versetul 4.

Întrebarea dintîiu: Fost-au slobodă Nao / miia f. 127r
şi fostu-i-au ei în putére cum după viaţa ei să-şi schimbe numele cel dintîiu cînd au zis vitleiménilor cum să nu o chéme pre ea Naomiia, ce să o chéme Mara?

Răspuns: N-au fost în voia Naomiii cum să-şi schimbe numele, ce cu acéea au vrut să aréte vitleiménilor că bucuriia ei s-au schimbat întru întristare, ca şi cînd ară fi zis: Pre acéea să cade să o chemaţi Naomiia, care iaste în bucurie şi în dezmierdăciune, ce, cum vedeţi voi toţi, eu-s săracă şi plină de amărăciune; derept însă chemaţi-mă Mara (cade-să a şti: amărăciune), că au trecut din ceastă lume bărbatul mieu care m-au vrut putea veseli şi am rămas sîngură. După acéea acolo muriră şi doi feciori însuraţi ai miei, stih 5. La sfîrşit, din toată bogăţiia cu ce am fost întrat în ţinutul moaviténilor, m-am deşertat şi goală au deşartă m-am turnat aicea, cum / mă vedeţi toţi. f. 127v

A doaoa întrebare: Ce féliu de amărăciune au fost amărăciunea Naomiii?

Răspuns: Foarte mare, că foarte tare o au fost amărît putérnicul Dumnezău.

A treia întrebare: De unde şi de la cine au fost pogorît pre Naomiia acea amărăciune mare şi grea?

Răspuns: De la Dumnezău din ceriu. Aceasta adeverează Naomiia în cuvintele de acum cetite, unde aşea grăiaşte: Chemaţi-mă pre mine „Mara, că foarte tare m-au amărît Cel de tot Putérnic", cade-să a şti Dumnezău cel de vecie. Aceasta adeverează David craiu şi proroc, *Psalom 38*, stih 10, 11, 12, zicînd: „Că amuţiiu şi nu deşchiş rostul mieu, că tu făcuşi aceasta. Depărtează de mine biciul [1] tău; de certarea mînilor tale sfîrşescu-mă. Cînd baţi omul cu certări pentru strîmbătate şi faci de să topéşte ca o molie poh / ta f. 128r
lui, cu adevăr tot omul deşerţie iaste".

[1] PB: *biciu.*

Aceasta adeverează sfîntul Iov Patriarhul, cap 16, stih 12, 13, 14, zicînd: „În pace lină eram, ce Dumnezău mă zdrobi pre mine, de grumaz mă apucă și mă despărți pre mine, în loc de țoghiu au sămn[1] mă pusă pre mine șie. Săgetătorii lui stau împregiurul mieu și îmi creapă rărunchii miei, nu mă cruță" sau nu-i fu milă de mine.

Aceasta adeverează încă și sfîntul Ieremiia Prorocul în *Cartea Plîngerii*, cap 3, stih 37, 38, zicînd: „Din a cui poruncă iaste ceva ce n-ară fi porîncit Domnul? Au nu din gura Dumnezăului înalt iase și binele și răul?"[2] cade-să a ști: blagosloveniile și bătăile, că răul păcatelor nu să poate apropiia către Dumnezău.

Amos Prorocul încă, cap 3, stih 6, adeverează, zicînd: „Au iaste perire ca acéea în oraș care să nu o fie făcut Dumnezău?"[3] /

f. 128v Așea ați auzit, creștinilor răspunsul pe întrebări.

ÎNVĂȚĂTURĂ DINTÎIU

Săva că așea ține Dumnezău pre iubiții săi ca și pre lumina ochilor săi, ce încăși în ceastă lume (care să cheamă valea plîngerii) nu-i îngăduiaște să petreacă totdeuna în pace fără de răzmiriță, în biușug fără de scumpéte, în sănătate fără de boală, ce pururea méstecă bucuriia lor cu întristare.

Dereptatea aceștiia să cunoaște din multe pilde a *Scripturii Sfinte*, mai aproape pildă iaste muiarea numită a lui Elimelec, de care, cum ați auzit, n-au putut fi totdeuna, pînă la moarte, Naomiia (cade-să a ști, fata bucuriei), ce s-au

[1] *Sămn*, sinonim pentru *țoghiu*, nu se întîlnește în B 1590. [2] Fragmentul se întîlnește și la f. 32v, 33v. [3] Citatul se întîlnește și la f. 32v.

făcut Mara (cade-să a şti, fata plîngerii sau a amărăciunii). Pilde sînt toţi sfinţii: Avraam, Isaac, Iacov, Iosif, apostolii şi toţi ucenicii Domnului Isus Hristos. /

Oca dintîiu. Că sfinţii încă, toţi pînă la unul, f. 129r
pînă cînd au custat în ceastă lume, au fost bejenari şi streini şi n-au putut fi cum să nu fie păţit scîrbe şi multe greutăţi. Pentru acéea zice şi sfînt Pavel Apostol la evrei, cap 13, stih 14: „Că n-avem aicea oraş stătătoriu, ce să căutăm cel venitoriu".

Pentru acéea zice sfîntul David craiu, *Întîia Carte a Cronicii* sau *Paralipomenă*, cap 29, stih 15: „Cum că noi toţi sîntem nemérnici şi străini înaintea ta, ca şi toţi părinţii noştri. Zilele vieţii noastre aşea-s pre pămînt ca umbra în care nice o stătătură nu iaste".

A doaoa ocă. Că nice un sfînt n-au putut trăi fără de păcat, nime n-au fost ca să nu fie călcat poruncile lui Dumnezău şi aşea toţi au păţit nevoi şi scîrbe, n-au putut trăi în pace fără de răzmiriţă, în / biuşug fără de scumpéte, în sănă- f. 129v
tate fără de boală şi în bucurie fără de întristare. Pentru acéea zice sfîntul David craiu şi proroc, *Psalom 52*, stih 3, 4, zicînd: „Dumnezău caută din ceriu spre fiii oamenilor să vază au iaste înţelegătoriu au căutătoriu pre Dumnezău? Ce toţi să întoarsără împreună şi să stricară; nu e cine să facă bine, nu-i nici unul".

Pavel Apostol încă la rîmléni, cap 3, stih 10, 11, 12, aşea grăiaşte: „Cum iaste scris, că nu iaste direpţ nice unul; nu iaste cine-are înţelége, nu iaste cine să caute pre Dumnezău. Toţi să plecară în laturi împreună şi netrébnici fură; nu iaste cine face bine, nu iaste pînă la unul" [1].

A treia ocă. Că, în ce chip părinţii pămînteşti nu lasă pre fiii săi fără de certare, ca să-i crească pre ei întru învăţătură bună şi în năravbun, aşea şi Dumnezău, Părin / tele cel din ceriu, nu lasă pre f. 130r

[1] Versetul 12 se întîlneşte şi la f. 108v.

iubiții săi fără de certare, că prin certare arată dragostea sa către ai săi. Pentru acéea zice sfînt Pavel Apostol la evrei, cap 12, stih 5, 6, 7, 8, 9, 10, zicînd: „Fiul mieu, să nu lépezi certarea Domnului, nice[1] să slăbești cînd te ceartă el. Că, pre carele îl iubéște Domnul, ceartă-l și-l bate, vare pre cine-l priimește fiiu. De veți răbda certare, Dumnezău vă să va arăta ca fiilor; carele-i fiiu pre carele nu-l ceartă tată-său? Iară de sînteți fără de certare, a căriia sînt toți părtași, copii sînteți, nu fii. După acéea trupurilor noastre am avut certători părinții și i-am cinstit, au nu cu mult mai vîrtos ne vom pleca Părintelui sufletelor și să viem? Că ceia, în puținea vréme, cumu să părea lor, ne supăra pre noi, iară acesta spre folosul nostru, ca să fim părtași vieții sfinte a lui“ [2].

f. 130^{v} Auziți, creștinilor, că nu pot, nici n-au pu / tut trăi în ceastă lume iubiții lui Dumnezău fără de nevoi și fără de certări?

Hasna dintîiu.

Ne învață cum de aicea să știm cum că certările lui Dumnezău, cu care pururea ceartă pre iubiții săi, acélea nu-s sémnele urgiei lui, ce mai tare sémnele dragostei lui, cum am mai auzit, că, pre cine-l iubéște, pre acela îl ceartă. Și să știm că certările, măcară cît să fie de multe și gréle, ce toate slujesc pre spăseniia credincioșilor. Cum adeverează sfînt Pavel Apostol la rîmléni, cap 8, stih 28, zicînd: „Și știm că celora ce iubesc[3] pre Dumnezău toate le sînt pre bine, carii după rînduiala lui sînt chemați“.

După acéea să știm că viața dezmierdată în ceastă lume nu poate fi sămnul dragostei lui Dumnezău către nedirepți, că păgînilor și necredincioșilor încă le îngăduiaște Dumnezău cum

f. 131^{r} să aibă parte în bunătăți / le pămîntești, ce așea cum în céle cerești să nu fie partnici. Cum să

[1] NTB: *nece*. [2] Citatul este reprodus și la f. 76^{r-v}, integral, iar la f. 9^{r} și 87^{r-v}, fragmentar. [3] NTB: *iubescu*.

cunoaşte din răspunsul lui Avraam pre rugarea bogatului în *Evangheliia de la Luca*, cap 16, stih 25, unde aşea grăiaşte: „fiiule, adu-ţi aminte că ţ-ai luat [1] binele tău în viaţa ta şi Lazăr, aşijdirea [2], răul, iară acum el să mîngîie, iară tu te munceşti". Auzi, oame creştine? Că mult bine au fost luat bogatul de la Dumnezău, ce încă nu l-au iubit Dumnezău, iară Lazăr scîrbe multe au păţit, ce încăşi drag au fost lui Dumnezău. Păţit-au şi Naomiia, ce încăşi au fost dragă.

Hasna a doaoa.

Ceartă şi înfruntă pre aceia carii hulesc pre aceia carii pat scîrbe multe în ceastă lume, ca şi cînd ară fi urîţi şi lepădaţi de Dumnezău. De pre unii ca aceştia face pomenire David craiu, *Psalom 3*, stih 1, 2, 3, zicînd: „Doamne, cît să înmulţiră pizma / şii miei! Cîtu-s de mulţi ceia f. 131[v] ce să rădică spre mine! Mulţi grăiesc sufletului mieu, zicînd [3]: n-are el spăseniie întru Dumnezău" [4].

Ceartă, zic, pre unii ca aceştia, că scutitoriul derepţilor iaste Dumnezău, cum adeverează David, la acelaşi psalom, stih 3: „Iară tu, Doamne, scutitoriul mieu eşti, slava mea, şi înalţi capul mieu".

A treia hasnă.

Veselêşte pre toţi iubiţii lui Dumnezău, că, măcar cîte scîrbe să paţă, ce toate acélea le slujesc spre binele lor, cum aceasta încă adeverează sfîntul David craiu şi proroc, *Psalom 118*, stih 71, zicînd: „Bine mi-e mie că m-ai smerit, ca să învăţ poruncile tale" [5]. Şi iară, *Psalom 33*, stih 18, 19, 20, aşea grăiaşte: „Aproape e Domnul de înfrîmţii [6] cu inima şi smeriţii cu duhul spăsêşte. Multe-s scîrbele direptului şi din [7] toate izbăvêşte pre el Domnul. Păzêşte toate / oasele f. 132[r] lui (Domnul), unul dintr-însele [8] nu să va zdrobi" [9].

[1] NTB: *ţi-ai luat*. [2] NTB: *aşijderea*. [3] *Zicînd* lipseşte din PB. [4] Citatul se întîlneşte şi la f. 22[r]. [5] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 21[v] şi 112[r]. [6] PB: *înfrînţii*. [7] PB: *den*. [8] PB: *dentr-însel e*. [9] PB: *nu se va zdrobi*; versetul al 19-lea se întîlneşte şi la f. 114(r–v).

De aicea putem lua aminte dereptatea învățăturii, că, săva că așea ține Dumnezău pre iubiții săi ca lumina ochilor săi, ce încăși nu-i îngăduiaște în ceastă lume cum să aibă pace fără de răzmiriță, sănătate fără de boală și viață fără de moarte.

A DOAOA ÎNVĂȚĂTURĂ

De multe ori atunci și acolo află și găsește pre oameni nevoia și perirea, cînd și unde-și caută năroc bun și să poată rămînea în pace. Aceasta adeverează sfîntul Amos Prorocul, cap 5, stih 19, unde așea grăiaște: „În ce chip cînd scapă cineva denaintea leului, atunci să întîlnește cu ursul; și cînd s-ară turna în casa sa și cînd s-ară propti de păréte, șearpele l-ară mușca".

Auzi, oame creștine, că în casa de odihnă încă găsește pre om nevoia și perirea? /

f. 132v Aceasta adeverează și pilda Naomiei care, cînd au fost scumpéte mare în Vitléem, mérsă cu bărbatul și cu doi feciori ai ei în ținutul moaviténilor, cum să nu moară de foame, ce să să hrănească acolo. Ce oh, vai de ea! Acolo o au aflat nevoia, că în pămînt strein au murit bărbatul ei cel iubit și doi feciori însurați ai ei și acolo au rămas săracă și jealnică.

David craiu încă fugise denaintea lui Saul, să-și scape viața, la Achis, la craiul gaténilor. Și acolo era să piară, cum să cunoaște în *1 Carte a lui Samuil Prorocul*, cap 21, stih 10, 11, 12, 13, 14, unde de frică mare își schimbă graiul înaintea gaténilor și scriia pre ușile porților (ca și cînd ară fi fără minte) și balele sloboziia gios pre barba sa și așea să mîntui din perire.

Vedeți, creștinilor, dintr-acéstea pilde, de-
f. 133r rep / tatea învățăturii, că de multe ori, atunci și acolo află și găsește pre oameni nevoia și perirea, cînd și unde ară vrea să-și caute năroc bun și să rămîie în pace.

Pentru acéea zice înțeleptul Solomon în *Cartea Besérecii*, cap 9, stih 14: „Cum nu știe omul vrémea sa că, în ce chip să prind peștii în mreajea rea și în ce chip să prind păsările în lațul rău, tocma așea să prind și oamenii în vrémea răului cîndu-i încungiură pre ei răul îndegrabă".

1. Oca dintîiu iaste aceasta, că oamenii încă de multe ori, atunci și acolo încă grăiesc în aleanul lui Dumnezău, atunci și acolo încă fac păcat și răutate, cînd și unde ară trebui să facă bine și dereptate. Așea făcură părinții noștri cei dintîiu Adam și Eva, carii greșiră în raiu mîncînd din pomul cuntenit, cînd și unde au vrut trebui neîncetat să / fie slăvit pre Dumnezău, carele îi rodise f. 133v
pre ei pre chipul și pre asămănarea sa, a cărora istorie iaste scrisă *Întîia Carte a lui Moisi*, cap 3.

2. A doaoa ocă. Că oamenii după firea lor sînt asémenea porumbului celui neînțelept, carele acolo zboară căutîndu-și mîncare, unde iaste întinsă mreajea și lațul ascuns. Așea și oamenii pururea acolo să duc, cum să-și dobîndească năroc și viață, unde s-au ascuns răul, perirea și moartea.

Aceasta adeverează în chipul lui Dumnezău Iosiia Prorocul, cap 7, stih 8, 9, 10, 11, 12, 13, unde așea grăiaște, zicînd: „Efrem s-au mestecat cu păgînii, Efrem iaste ca azima neîntoarsă pe vatră. Că mîncară streinii vîrtutea lui și nu s-au luat aminte, cărunțit-au, ce încăși nu să pomenéște de pre sine, săva că trufiia lui Israil face mărturie împrotiva lor, ce încăși nu să întoarnă cătră / Domnul Dumnezăul lor și nu-l căutară pre f. 134r
el într-atîtea periri a lor. Și asémenea iaste Efrem cătră porumbul nebun și neînțelept. Strigă cătră Eghipet și să duc în Asiriia. Ce măcară încătro va să margă, întinde-voiu mreajea mea și pre ei voiu trage gios; cătră pasările ceriului lega-i-voiu pre ei, cum au auzit în adunările lor. Vai din prorocii de ei, că s-au depărtat de mine și pentru acéea lor [1]

[1] Nota marginală traduce nota corespunzătoare din B 1590.

s-au pustiit, că hiclenie au făcut împrotivă-mi. Eu am răscumpărat pre ei, ce ei minciună grăiră împrotivă-mi".

Dereaptă iaste dintr-acéstea învăţătura că de multe ori atunci şi acolo află şi găséşte pre oameni nevoia şi perirea, cînd şi unde îşi caută năroc bun şi rămăsătură în pace.

Hasna dintîiu.

Ne dojenéşte cum în toată vrémea şi în toate locurile să îmblăm cu frica dumnezăiască, nu în
f. 134v hrăboriia trupască, cu preve / ghére, nu cu léne şi să ne rugăm lui Dumnezău cum să fie cu noi în toată viaţa noastră şi să nu ne ducă pre noi în ispită, ce să ne slobozască de tot răul. Şi iară, cînd ne ceartă, să ne dea duhul răbdării de pace, cum cu smerenie să putem zice, după învăţătura Domnului Isus Hristos, fie voia ta, o, Doamne, cumu e în ceriu, aşea şi pre pămînt. La sfîrşit să luom aminte cu ticăloasa Naomiia, că nu din năroc rău, nice din tîmplare, ce din voia şi din slobozirea lui Dumnezău pogoară pre noi certările tutindinilea şi în toată vrémea. Bine au ştiut aceasta săraca Naomiia şi pentru acéea au zis în cuvintele cetite cum „nu mă chemareţi pre mine Naomiia, ce mai vîrtos Mara, că foarte tare m-au amărît Cel de tot Putérnic".

Oh, ticăloasă şi jealnică giupîneasă care acum plîngi şi tînguieşti cu amar mare, au n-ai putea
f. 135r zice şi tu acum noao tutu / rora cum să nu te chemăm Naomiia (cade-să a şti, fata au maica de bucurie), ce să te numim Mara (cade-să a şti, maica de plîns şi de amar)? Că ştim că tu încă erai cu avuţie destulă, ce, iată, că te-au golit putérnicul Dumnezău. Tu încă ai avut bărbat bun, drag şi temătoriu de Dumnezău şi; iată, acum ai rămas săracă, fără de bărbat. Tu încă ai avut feciori şi féte, ce, iată, ai rămas ca o vie culeasă şi ca miriştea după săcerat. Aşea poţi plînge şi tu cum au plîns Miheia Prorocul în chipul besérecii, cap 7, stih 1, zicînd: „Vai de

mine și de mine! că așea am rămas, ca miriștea după vrémea săceratului și ca viia culeasă pre care nice un struguraș n-au mai rămas“ [1]. Nădăjduiaște-te în Dumnezău, pleacă-ți capul în sînul sfînt și milostiv a lui! Nu te lăsa de tot plînsului, că, de nu vor și veni iubiții tăi aicea la tine, / ce tu vei mérge la dînșii la raiul cel sfînt și f. 135v
slăvit, unde nu vei fi Mara, fata au maica de plîngere, ce cu adevăr vei fi Naomiia, fata de bucurie, unde, de mare bucurie, vei uita toate lacrămile, că te vei dezmierda cu toți sfinții depreună și cu îngerii cei slăviți în viață și în fericăciune de vecie și fără sfîrșenie. Care bucurie și viață fără de sfîrșenie să ne dăruiască și noao tuturora Tatăl, Fiiul și Duhul Sfînt, Sfînta Troiț⟨ă⟩ deplin, un Dumnedzău derept și de vecie. Amin.

Tatăl nostru ce ești . . . /

[1] Fragmentul este citat și la f. 90v, într-o variantă ușor modificată.

f. 136r

PROPOVEDANIIA A TREIASPRĂZÉCEA

Cînd moare dosăditul carele n-au luat parte în bunătăţile înşelătoare a fiilor aceştii lumi.

DIN *EVANGHELIIA DE LA MATEI,*

cap 7, stih 13, 14:

„Întraţi pre poartă strîmtă, că poarta cea largă şi calea lată duce în perire şi mulţi sînt de carii întră prin ea. Iară poarta strîmtă şi calea îngustă iaste carea duce în viaţă şi puţini sînt carii află pre ea".

Între alalte lucruri multe şi minunate, doao lucruri de mirare fac feciorii neînţelepţi ai aceştii lumi.

1. Întîiu. Tare să méstecă şi să învăluiesc în agonisîta bunătăţilor dezmierdate (ce cu adevăr otrăvitoare şi trecătoare) a ceştii lumi. Îmblă cu
f. 136v grije neînce / tată, cu zi, cu noapte, pre uscat şi pre apé, pre pămînt şi pre mări, în ger şi în căldură, întru întunérec şi în lumina soarelui, în pace şi în vréme de răzmiriţă. Lasă casa şi fămeia şi, cercîndu-şi năroc, să duc departe, cheltuiesc pre cale mult şi să ostenesc; de nice o perire nu gîndesc, numai ce li-i pohta să dobîndească. Iară a căuta ⟨célea⟩ ce-s mai de treabă şi mai scumpe şi mai stătătoare, foarte tare să lenesc şi să slăbesc. De paguba sufletului nemica nu gîndesc. O, Doamne, ce poate fi mai mare pagubă decît a piarde ceriul pentru pămînt şi a piarde viaţa pentru moarte? Şi iară, ce poate fi dobîndă mai mare şi mai scumpă ca a dobîndi viaţa de vecie?

Ce, oh, vai, cine-i acela care spăseniia sa să o caute aşea cum să cade?

2. A doua. Al doile lucru minunat fac oamenii pămînteşti şi fiii lumii aceştiia / atunci cînd de f. 137r
nice o perire nu gîndesc şi de nemică nu să sparu, nice să slăbăsc atunci cînd caută voia trupului. Iară cînd văd şi precep că-i grea calea spăseniei, aciiaşi să slăbăsc şi nu să mai ustenesc. Văzînd acéstea toate, dulce Mîntuitorul nostru, Domnul Isus Hristos, ne învaţă cum să ştim că spăseniia sufletelor nu-i lucru uşor, ce-i lucru greu, că nicicînd nu pot păţi oameniı pagubă mai mare ca atunci cîndu-şi pierd sufletele, nice iară nu pot dobîndi dobîndă mai mare ca atunci cîndu-şi dobîndesc spăseniie sufletelor. Iară pentru că doao lucruri fac sminteală oamenilor şi-i trag înapoi despre calea bună a vieţii, acélea va să le lépede în laturi.

Întrebare: Ce-s acéle doao lucruri smintitoare? Răspuns:

1. Întîiu. Mulţimea oamenilor acelora carii îmblă după voia trupului, stih 13, 14. /

2. A doua. Înşălăciunea învăţătorilor strîmbi f. 137v
carii duc şi povăţăsc pre oameni pre calea largă, carea duce spre perire, stih 15.

Într-acéste cuvinte de acum cetite învaţă Domnul Hristos cum să ştim că nu-i lucru uşor spăseniia, ce nevoinţă mare pohtéşte de la toţi varecare vor să o dobîndească. Pentru acéea zice şi sfîntul Pavel Apostol filipisénilor, cap 12, stih 12 [1], într-acéste cuvinte, zicînd: „Pentru acéea, dragii miei, cum pururea aţi ascultat, nu numai cînd am fost de faţă, ce cu mult mai vîrtos cînd am fost departe, cu frică şi cu cutremur lucraţi spăseniia voastră“ [2].

Auziţi, creştinilor, cum că nu-i lucru uşor spăseniia, că cu frică şi cu cutremur să lucrează? Aceasta adeverează şi Domnul Isus, zicînd:

[1] Trimiterea este greşită, capitolul din care se citează avînd numărul 2.
[2] Citatul se întîlneşte şi la f. 109r.

„întraţi pre poarta strîmtă, că poarta cea largă şi
f. 138r calea lată duce în perire / şi mulţi sînt de carii
întră prin ea. Iară poarta strîmtă şi calea îngustă
iaste carea duce în viaţă şi puţini sînt carii
află pre ea“ [1].

Prilejul acestora cuvinte acesta iaste, că învăţînd Domnul Isus Hristos, într-acestaşi cap, stih 12, de pre dragostea frăţască şi de pre fapte bune cu priiatinii, zicînd: „Toate cîte [2] aţi vrea să facă voao oamenii, aşea şi voi faceţi lor, că aceasta iaste légea şi prorocii“.

Şi aşéa au adus înainte cuvintele de acum cetite, în care cuvinte, prin asămănătură frumoasă şi luminoasă, acéea va să ne dea înainte cum şi în ce chip trebuiaşte să să poarte pre sine tot creştinul ca să să spăsască. „Intraţi (zice) [3] pre poarta strîmtă“, pre viaţa de vecie. I proci.

În care cuvinte doao lucrure sînt.

1. Întîiu, iaste porunca Domnului Isus Hristos. /
f. 138v 2. A doua, iaste oca poruncii.

1. Întîiu. Ce caută pre porunca Domnului Isus Hristos care iaste cuprinsă într-acéste cuvinte, unde aşea grăiaşte: „Întraţi pre poarta strîmtă“ care duce în viaţă.

Care cuvinte iară pe trei lucruri ne învaţă:

1. Întîiu. Să ştim că într-această viaţă iaste poartă ca acéea şi cale ca acéea carea duce derept pre viaţa de veac.

2. A doua. Să ştim cum că acéea poartă şi acéea cale nu iaste aşea uşoară cum gîndesc oamenii cei făţarnici, ce cu grije, cu muncă şi cu osteneală îmblă pre acéea iubiţii lui Dumnezău, totdeuna, pînă la moarte. Pentru acéea să zice: poarta strîmtă şi calea îngustă.

3. A treia. Să ştim că atare iaste acéea poartă strîmtă şi calea îngustă, cum cu toată putérea

[1] Fragmentul este citat şi la f. 136r şi se reia pe parcursul propovedaniei. [2] NTB: *Toate adecă cîte.* [3] Paranteza aparţine lui IZ.

și cu toată truda încă trebuie să între tot omul prin ea, varecine / va să să spăsască. f. 139r

2. A doua. Oca porîncei a Domnului Isus Hristos iaste cuprinsă într-acéste cuvinte: „că poarta cea largă și calea lată duce în perire și mulți sînt de carii întră prin ea. Iară poarta strîmtă și calea îngustă iaste carea duce în viață și puțini sînt carii află pre ea".

În care cuvinte iară 2 oce dă Isus a porîncii sale:

1. Întîiu. Viața spurcată a oamenilor asămănează-o cătră poarta largă și cătră calea lată, cu care iară 3 lucruri va să ne dea înainte:

1. Întîiu. Învață, de-i și ușoară trupului, de iaste și dezmierdată viața răilor, ce cu adevăr nu-i viață bună și de folos, ce ca acéea iaste, care direpț duce pre perirea de vecie. Ca acéea viață iaste viața idolnicilor, lotrilor, curvarilor, vrăjmașilor, furilor, giudecătorilor strîmbi și tuturor căl / cătorilor a porîncilor lui Dumnezău. Că f. 139v întru împărățiia lui Dumnezău spurcații nu pot întra. Aceasta adeverează sfîntul Ioan, *Apocalipsis*, cap 21, stih 27, zicînd: „Și nu va întra întru el (cade-să a ști în orașul sfînt a lui Dumnezău) [1] nemică ce-i spurcat sau cine face urîciune și grăiaște minciuni, ce numai carii-s scrișî în *Cartea vieții* [2] a Mielului".

Și iară, cap 22, stih 14, 15, unde așea grăiaște, zicînd: „Fericiți-s ceia ce țin poruncile lui ca să aibă putére spre pomul vieții și pre poartă să între în oraș! Iară afară vor rămînea cînii și fărmăcătorii și curvarii și vrăjmașii și slujitorii de idoli și tot cine iubéște și face minciună".

2. A doua. Învață cum că viața spurcată iaste dragă și prea ușoară trupului împuțit; ușoară, că nu să împing acolo unii de alții, nice nu să strîng. Că ce? Că / acea viață spurcată să f. 140r

[1] Paranteza aparține lui IZ. [2] NTB: *vieței*.

chiamă cale lată și poartă largă. Alergînd, pot mérge răii printr-acéea pre perire.

3. A treia. Învață Domnul Isus Hristos cum că acéea viață a răilor iaste cale prea bătută și nétedă și în loc șes. Că ce? Că mulți sînt carii îmblă pre acéea.

2. A doua. Iară viața céealaltă (cade-să a ști viiața dereaptă a bunilor) asămănează-o dulce Mîntuitoriul nostru cătră poarta strîmtă și calea îngustă. Unde iară trei lucruri ne dă înainte:

1. Întîiu. Cum împrotiva drumului celui spurcat, carele îl calcă blăstămații de Dumnezău, iaste și drum bun și de spășeniie. Împrotiva porții ceii largi, care duce în perire, iaste și poartă strîmtă carea duce pre viață. Pentru acéea zice Domnul Isus Hristos: „Iară poarta strîmtă și calea îngustă iaste carea duce în viață". /

f. 140v 2. A doua. Învață cum, în drumul vieții dumnezăiești, atare poartă strîmtă și atare cale îngustă iaste, cît, fără de îndeîmnare și fără nevoință, nime nu poate îmbla pre acéea. Pentru acéea zice Domnul Hristos la Matei, cap 11, stih 12, mulțimei, zicînd: „Iară din zilele lui Ioan Botezătoriul pînă acum, împărățiia ceriului cu putérea o răpesc (silesc) [1] și îndemnătorii vor apuca pre ea".

3. A treia. Învață pentru că foarte iaste strîmtă poarta vieții dumnezăiești și a cărării înguste și foarte puțini sînt carii o află pre ea. Că fără de samă mulți-s aceia carii pre poarta largă să duc pre perire.

Aceasta adeverează însuși Domnul Isus Hristos la Matei, cap 20, stih 16, zaci 80, zicînd: „că mulți sînt chemați, ce puțini aleși".

Auzit-ați pînă acum, creștinilor, că prin calea
f. 141r strîmtă înțălége Hristos viața sfîntă, / curată și dumnezăiască, iară prin calea și prin poarta largă, viața spurcată.

[1] NTB: *împărățiia ceriului silescu.*

Să vedem de acuma acéste 2 întrebări:

1. Întîiu. Că ce chiamă Domnul Isus Hristos pre viața rea și pre légea strîmbă a lumii poarta largă și calea lată?

1. Întîiu. Pentru acéea, că partea cea mai mare a aceștii lumi îmblat-au și îmblă și în zuoa de astăzi într-acéea cale care să chiamă lată (cade-să a ști în légea strîmbă și în viața spurcată). Nu trebuiaște să o caute cu grije mare calea iadului, că în toată clipitura de ochi aiave iaste. Pre lesne să duc oamenii acolo, ce nicecînd nu pot ieși de acolo.

2. A doua. Pentru acéea să chiamă légea strîmbă și viața spurcată cale largă, că cu strîmbătate agonisăsc oamenii răi bogăție multă și prin strîmbătate să dezmiardă în bunătățile trecătoare ale aceștii lumi, / iubind strîmbătatea și f. 141r
urînd dereptatea. Pentru acéea dojenéște sfîntul Ioan Apostol în 1 carte a lui, cap 2, stih 15, 16, 17, zicînd: „Nu iubireți lumea, nice célea carele sînt în lume, că cine iubéște lumea nu iaste dragostea Părintelui întru el. Că tot ce-i în lume pohta trupului iaste și desfătarea ochilor și făliia vieții, nu-i din Părintele, ce din lume iaste. Și lumea va tréce și pohta ei, iară cine face voia lui Dumnezău rămînea-va în véci“ [1].

3. A treia. Pentru acéea să chiamă légea strîmbă și viața spurcată cale lată și poartă largă, că, varecîte cărări mici sînt réle în ceastă lume, toate să împreună într-acéea, într-atîta cît, măcară pre care să înceapă călătoriul a îmbla, ce tot va nemeri calea acea largă. Că calea creștinătății iaste numai una (cade-să a ști), credința în Isus Hristos și viața sfîntă și curată. /

4. A patra. Că cărările și poarta lumii aceștiia, f. 142r
măturate și podobite le ține diiavolul; păcatele cu alnicie mare le îndulcéște și le laudă, nu le defaimă. Cum făcu cu părinții noștri cei dintîiu,

[1] Citatul se întîlnește și la f. 53r–v și 119r.

cu Adam şi cu Eva, la *Bîtie*, cap 3, stih 4, 5, unde aşea grăi şearpele, zicînd: „Nu veţi mai muri cu moartea morţii, ce bine ştie Dumnezău că, oare în ce zi veţi mînca de pre acel pom, deşchide-să-vor ochii voştii şi veţi fi ca Dumnezău, ştiutori binelui şi răului".

5. A cincea. Că tot omul, din năravi iaste plecătoriu spre rău. Pentru acéea iaste calea şi poarta lumii mai uşoară decît a ceriului. Şi pentru acéea îmblă mai mulţi pre iale, cum adeverează Domnul Hristos în cuvintele de acum cetite.

2. A doua întrebare: Că ce chiamă Domnul Hristos légea dereaptă şi viaţa sfîntă a creştinilor poarta strîmtă şi calea îngustă? /

f. 142v Răspuns:

1. Întîiu. Pentru aceasta ocă, că în calea spăseniei nime nu poate îmbla după voia sa, nice după rînduialele oamenilor, cum le place lor, ce numai sîngur după porunca, légea şi rînduiala lui Dumnezău. Aceasta adeverează însuşi Domnul Isus Hristos la Matei, cap 15, stih 6, 7, 8, 9, zicînd cărtularilor şi fariseilor: „Voi frîngeţi [1] porunca lui Dumnezău [2] pentru rînduiala voastră. Făţarnicilor, bine au prorocit [3] de voi Isaiia, zicînd: Apropie-se [4] de mine oamenii aceştia cu gurile sale şi cu buzele mă cinstesc, dară inima lor departe e de mine. Ce în deşărt mă cinstesc învăţînd învăţăturile carele-s poruncile oamenilor".

Auziţi, creştinilor? Dumnedzău poruncéşte calea spăseniei, nu oamenii; lége iaste acolo, nu obiceaiu.

2. A doua. Calea strîmtă iaste calea spăse /-
f. 143r niei, că acolo nu poate îmbla creştinul după pildele oamenilor rătăciţi şi orbi, că aşea, amîndoi ară cădea în groapă şi ară şi peri. Pentru acéea zice Hristos la Matei, cap 15, stih 13, 14, zicînd: „toată răsădirea care [5] n-au răsădit Tatăl miu [6],

[1] NTB: *Şi frîngeţi*. [2] NTB: *Dumnedzeu*. [3] NTB: *proroci*. [4] NTB: *Apropie-să*. [5] NTB: *carea*. [6] NTB: *mieu*.

zmulge-să-va. Lăsaţi pre ei, povăţuitori orbi sînt orbilor; orbul ce va purta pre orb [1], amîndoi vor cădea în groapă".

3. A treia. Calea spăseniei să chiamă strîmtă, cum aţi auzit, puţini o află pre ea.

4. A patra. Poarta strîmtă să chiamă lége direaptă şi viaţă sfîntă şi curată. Că ce? Că lumea toată urêşte pre umblătorii în poarta strîmtă şi în calea îngustă a direptăţii. Pentru acéea zice Pavel Apostol în *A 2 Carte la Timotei*, cap 3, stih 12: „Ce şi toţi carii vor vrea să viiaze creştinéşte, gonire vor păţi" [2].

5. A cincea. Poarta strîmtă şi calea / îngustă f. 143v
pentru acéea să chiamă poarta şi calea spăseniei, că varecine vor vrea să îmble prin ea spre spăseniia sa, cade-să cum toate drumurile şi căile şi porţile, varece-au aflat oamenii, să le lase; ce să îmble numai în poruncile Domnului Isus Hristos. Aceasta adeverează însuşi Domnul Hristos în *Evangheliia de la Ioan*, cap 14, stih 6, Tomei Apostol, zicînd: „eu sînt calea şi dereptatea şi viaţa; nime nu va veni la Tatăl, fără numai prin [3] mine".

Auzi oame? Că nu zice prin obiceaiu, ce prin el.

ÎNVĂŢĂTURĂ

Nice un bine nu să agoniséşte cu muncă, cu osteneală şi cu grijă mai mare ca spăseniia de vecie a sufletelor.

1. Întîiu. Oca iaste aceasta. Că bunătăţile pămînteşti şi avuţiile de multe ori le agonisăsc cu strîmbătate; că, furul cu furtuşagul, vrăjitoriul cu vrăjitura, năsălnicul cu năsălniciia agoniséşte ceva cu pă / gubitura sufletului său. Iară f. 144r
spăseniia nime nu-şi poate dobîndi, fără numai prin poarta strîmtă şi prin calea îngustă, cu truda

[1] NTB: *orbu*. [2] Fragmentul se întîlneşte şi la f. 110v. [3] NTB: *pren*.

şi cu grija, numai sîngur, prin Domnu Isus Hristos. Dereptatea acestuia să cunoaşte din multe pilde a *Scripturii Sfinte*. Între alalte pilde iaste Iuda, care, prin strîmbătate vînzînd pre Domnul Isus Hristos, îşi dobîndi 30 de bani de argint, ce cu păgubitura sufletului său.

2. A doua. Că nice un bine nu iaste aşea scump şi stătătoriu ca spăseniia şi pentru acéea să dobîndéşte cu muncă şi cu osteneală mai mare. Pentru acéea dojeneşte pre filipiséni sfîntul Pavel Apostol la filipiséni, cap 2, stih 12, zicînd: „Pentru acéea, dragii miei, cum pururea aţi ascultat, nu numai cînd am fost de faţă, ce cu mult mai vîrtos cînd am fost departe, cu frică şi cu cutremur lucraţi
f. 144v spăseniia / voastră“ [1]. Sfîntul Pătru Apostol, încă întîia carte a lui, cap 10, stih 18, 19, aşea grăiaşte, zicînd: „nu cu lucruri pieitoare [2], cu aur au cu argint sînteţi răscumpăraţi din viaţa voastră cea deşartă dată de părinţi, ce cu scump sîngele ca al Mielului [3] curat şi nespurcat, a lui Hristos“.

Şi iară Pavel Apostol în *Cartea la Evrei*, cap 9, stih 11, 12, aşea grăiaşte: „Iară viind Hristos, preutul bunătăţilor venitoare, prin mai mare şi mai desăvîrşit cort, nu făcut cu mînule, ce să zice nu aceştiia zidiri (de afară) [4]. Nice [5] prin sîngele ţapilor şi giuncilor, ce prin sîngele său întră o dată în sfinţie, dobîndind răscumpărarea de
în jărtvă [6] vecie“.

Auziţi, creştinilor, că cu nice un preţ nu să poate agonisi spăseniia, fără numai ca sîngele Domnului Isus Hristos? De unde puteţi lua aminte direptatea învăţăturii, care iaste aceasta, că nice
f. 145r un bine nu să poate agonisi / cu muncă, cu osteneală şi cu grije mai mare ca spăseniia de vecie.

Hasna întîiu.

Ceartă şi înfruntă pre aceia carii îmblă în calea cea largă a rătăciturilor, după voia lumii

---

[1] Fragmentul apare şi la f. 109r şi 137v. [2] NTB: *pieritoare*. [3] NTB: *a mielului*. [4] Paranteza aparţine lui IZ. [5] NTB: *nece*. [6] Nota marginală din NTB corespunzătoare versetului 12 este: *ce să zice jărtăvnic*.

şi a trupului spurcat, nu după voia şi porunca lui Isus Hristos. Unii ca aceştia sînt asémenea cărtularilor şi fariseilor de pre care iaste pomenire la Matei, cap 15, stih 6, 7, 8, 9, carii călca porunca lui Dumnezău pentru rînduiala bătrînilor, cărora aşea le zice Isus: „Voi frîngeţi porunca lui Dumnezău pentru rînduiala voastră. Făţarnicilor, bine proroci Isaiia, zicînd: Apropie-să de mine oamenii aceştia cu gurile sale şi cu buzele mă cinstesc, dară inima lor departe e de mine. Ce în deşărt mă cinstesc învăţînd învăţăturile carele-s poruncile oamenilor“ [1].

O, Doamne, cît sînt de mulţi şi în zuoa de astăzi carii greşesc lui Dumnezău pentru voia / oamenilor! f. 145v

A doua hasnă-i dojenitoare.

1. Întîiu. Ne dojenéşte pre noi cum să nu îmblăm în calea păcătoşilor şi în sfatul necuraţilor, de ni-i voia să nu luom plată în perirea lor. Pentru acéea sfîntul David craiu în *Psalom 1*, zicînd: „Fericit bărbat carele nu îmblă în sfatul necuraţilor şi în calea păcătoşilor n-au stătut şi în scaunul batgiocoroşilor n-au şezut! Ce întru légea Domnului, voia lui, şi întru légea lui gîndéşte-se zuoa şi noaptea. Şi va fi ca un pom sădit lîngă rîurile apelor ce-şi dă rodul său la vrémea sa şi frundza lui nu cade şi tot ce face sporéşte-se. Nu aşea necuraţii (nu aşea), ce ca prahul ce-l ia vîntul (de pre faţa pămîntului). Derept acéea nu vor sta necuraţii în giudeţ, nice [2] păcătoşii în sfatul direpţilor. Că ştie Domnul calea direpţilor şi calea / necuraţilor periva“. f. 146r

⟨2⟩. A doua. Ne dojenéşte cum să nu gîndim că doară în mulţimea oamenilor ară fi direptatea, că turma puţinea şi şireagul mic să chiamă cărora va da Dumnezău împărăţiia ceriului. Pentru acéea zice Domnul Hristos, la Matei, cap 22, stih 14: „Că mulţi sînt chemaţi, ce puţini

[1] Fragmentul este reprodus şi la f. 142v. [2] PB: *nece*.

aleşi“ [1]. Moisi Prorocul în a 2 carte, cap 23, stih 2, aşea grăiaşte: „Nu îmbla după mulţime pre răutate, nice să nu grăieşti în lége plecîndu-te după mulţime, să nu întorci direptatea legii“.

Şi iară, în cuvintele de acum cetite, auzit-aţi ce au poruncit Domnul Isus Hristos: „Întraţi (zice) [2] pre poarta strîmtă, că poarta cea largă şi calea lată duce în perire“. I proci.

A treia hasnă.

Veselésţe pre aceia carii ţin nu cu mulţii, ce cu bunii, cu surumanii sufleteşti, nu cu măroşii,
f. 146^{v} ce cu plîngătorii şi cu blînzii, / nu cu asupriţii, ce mai tare cu ceia ce pat supărări. Pre unii ca aceia îi veselésţe Domnul Isus Hristos la Mateiu, cap 5, stih 3: „Fericiţi surumanii sufleteşti, că acelora iaste împărăţiia ceriurilor [3]. Ferice de ceia ce plîng, că aceia să vor mîngîia. Ferice de blînzii, că aceia vor moşteni pămîntul. Ferice de ceia ce flămînzăsc şi însătoşază [4] pentru dereptate, că aceia să vor sătura. Ferice de milostivii, că aceia vor dobîndi milă. Ferice de ceia cu inima curată, că aceia vor vedea pre Dumnezău [5]. Ferice de împăcătorii, că aceia fiii lui Dumnezău să vor chema. Ferice cei goniţi pentru dereptate, că acelora iaste împărăţiia ceriurilor [6]. Fericiţi veţi fi cînd vor huli pre voi şi vă vor goni, mintind vor zice tot rău spre voi pentru mine. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă iaste în ceriure“ [7]. Care plată să ne-o dea şi noao tuturora Tatăl, Fiiul şi Duhul Sfînt. Amin. /

---

[1] Acelaşi conţinut apare citat din *Evanghelia de la Matei*, capitolul 20, versetul 16, la f. 140^{v}. [2] Paranteza aparţine lui IZ. [3] NTB: *ceriurelor*. [4] NTB: *flămînzesc şi însetoşază*. [5] NTB: *Dumnezeu*. [6] NTB: *ceriurelor*. [7] Citatul reproduce versetele 3—12; versetul 8 este redat şi la f. 67^{v}.

PROPOVEDANIIA A PATRASPRĂZÉCEA f. 147r

Cînd moare muiarea în naşterea porobocului.

CUVÎNT DE LA *BÎTIE*,

cap 35, stih 16, 17, 18 i proci:

„Şi mérseră din Vetel şi era de la Efrata ca la o milă de pămînt şi născu Rahila şi în naştere mare durére răbdă (păţi) [1]. Şi cînd ară fi păţit în naştere mare durére, îi zise ei moaşa: Nu te téme, că şi acum vei avea fecior. Iară cînd ară fi murind, îl numi pre acesta Venion, ce tată-său îi zise Veniamin. Muri derept însă Rahila şi o îngrupă lîngă calea care mérge în Efrata, care acum să chiamă Vitléem. Şi rădică Iacov stîlp la locul îngrupăciunei ei şi să chiamă pînă într-această zi de astăzi Locul stîlpului îngrupăciunei Rahilei" [2]. /

ÎNCÉPEREA f. 147v

Săva că Domnul Dumnezăul puterilor pentru păcat grea giudecată au pus pre toţi oamenii, în *A 5 Carte a lui Moisi*, cap 27, stih 26, zicînd: „Blăstămaţi varecarii cu faptele nu vor plini cuvintele legii", derept însă muierile céle slabe şi neputincioase, fără de acéea încă să véde că foarte supt greu giug sînt supuse.

Că lui Adam numai aceasta i-au zis, *Întîia Carte a lui Moisi* ce să chiamă *Bîtiia*, cap 3, stih 17: „Să fie blăstămat pămîntul pentru tine;

[1] Paranteza aparţine lui IZ. [2] Sînt reproduse versetele 16—20.

cu mare ostenință și cu trudă vei mînca rodul lui în toate zilele vieții tale. Spini și polomizi să crească ție și de iarba pămîntului vei mînca. În sudoarea obrazului tău vei mînca pîinea ta pînă cînd nu vei fi pămînt, că dintr-îns ești luat, că pămînt ești și iară pămînt trebuie să fii" [1].

f. 148r „Iară muierii, Evei, așea i-au zis: Mulți-voiu / durerile tale foarte în prinderea zgăului tău; cu mare durére vei naște pruncii" [2]. Care blăstăm groaznic a lui Dumnezău, ce iaste într-această certare, din zi în zi le iaste a răbda cu mare nevoie neputincioasele muieri, care nu numai durerile gréle ale nașterii le poartă, ce multe încă și viața își pun, cum ne dă înainte această pildă de întristare ce ne iaste acum înainte. Și iară moartea Rahilei, cea cu întristare, ce s-au tîmplat în nașterea poroboculi, mărturisește. În care pre scurt ne dă înainte Moisi Prorocul în ce chip au murit Rahila în nașterea porobocului cum cu cinste o au îngropat pre ea bărbatul ei cel iubit, Iacov Patriarhul.

2 lucruri sînt într-acéste cuvinte.

1. Întîiu: Moartea Rahilei.

2. A doua: Îngrupăciunea ei cea cu cinste.

În cel dintîiu sînt acéstea pre rînd:

1. Întîiu. Locul de unde au pornit Iacov /

f. 148v cu muiarea lui cea tăroasă și cu toată gloata lui depreună. Acesta aicea îi zice a fi Vetel, adecă Vitléem, care mai nainte să chema Luz, cum iaste *Întîia Carte a lui Moisi*, cap 28, stih 19. Auzit-ați în ce chip s-au schimbat numele acestuia. Cînd Isav s-ară fi mîniat pre Iacov pentru blagoslovenie și-i leșuia viața lui după el, în Mesopotaniia fu lui pentru acel lucru a să găti, începu a pribegi săracul Iacov numai cu un toiag și cu o ploscă cu uloiu și, deaca veni în Haran, însără acolo. Și cum era el om cu cunoștință sufletească, despre purtătura de grije a lui Dumnezău nemică nu să îndoia, ce tutindinea hrabos,

[1] Sînt citate și versetele 18—19. [2] Fragmentul reprezintă versetul 16.

fără de frică odihniia şi el acolo într-un loc o piatră îşi pusă supt cap şi adurmi.

Poate-să créde adevărat că scumpe şi frumoase gînduri şi dumnezăieşti cuvinte au fost în inima lui, mainte, pînă n-au fost / adurmit, că frumos f. 149r şi dumnezăiesc vis au văzut. „Văzut-au o scară înaltă care agiungea cu un cap în ceriu, iară cu altul era gios pre pămînt şi văzu pre ea îngerii lui Dumnezău suind şi pogorînd. Şi văzu pre Dumnezău pre scară răzmat şi i-au grăit lui, zicînd: Eu sînt Dumnezău, Dumnezăul lui Avraam, al tătîni-tău şi Dumnezăul lui Isaac şi acesta pămînt pre carele dormi ţie îl voiu da şi săminţiei tale". Şi cînd mai multă milă şi pre el purtătură de grije i-au fost făgăduit lui Dumnezău, într-acéea să deştéptă, săva că să temea. „Iară sculîndu-să dimineaţa, luo acea piatră carea îşi pusése sara supt cap şi, rădicîndu-o în sus în pomeană de stîlp, uloiu turnă deasupra pe ea şi o numi aceasta Vetel, care aşea să înţelége, casa lui Dumnezău [1]. Şi atunci acest făgădaş au pus lui Dumnezău: să va fi Dumnezău cu mine / şi să mă va păzi f. 149v pre mine în calea în care mărg acum şi să-mi va da pîine pre mîncare şi haine pre îmbrăcămînt şi să mă voiu turna cu pace la casa tătîni-mieu şi să-mi va fi mie Domnul, Dumnezău, iară această piatră, care am rădicat acum în chip de stîlp, casa lui Dumnezău va fi şi varece-mi vei da mie, dintr-acéea a zécea îţi voiu da" [2].

Deci, de la casa lui Lavin, cu mare blagoslo-veniia lui Dumnezău să turnă înapoiu şi îşi aduse aminte de făgădaş ce au făgăduit mai denainte putérnicului Dumnezău. Că şi Dumnezău i să arătă lui, care aşea-i porunci, zicînd: „Scoală şi pasă sus în Vetel şi descalecă acolo şi fă oltariu celui Dumnezău putérnic care ţi s-au arătat ţie cînd fugiiai denaintea frăţîni-tău" [3]. Deci din

[1] *Casa luiDumnezău* reprezintă traducerea unei note marginale din B 1590. [2/3] Citatele sînt luate din *Geneză*, capitolul 28, versetele 12—13; 18—22 şi, respectiv, capitolul 35, versetul 1.

calea sa s-au turnat în Vetel şi acel făgădaş mare au plinit lui Dumnezău. Şi de aicea au pornit cu
f. 150r muiarea lui cea iubită, cu / Rahila, fiind tăroasă, pentru care 14 ani era slujit şi aceia aşea îi păruse lui ca şi cînd ară fi fost numai 14 zile.

2. A doua. Locul unde au vrut să margă. Cînd acel părinte sfînt ară fi auzit porunca lui Dumnezău, şi nu era departe de tată-său cel bătrîn, de Isaac, ce numai ca 3 sau 4 mile de pămînt, grăbiia cătră el cu muiarea lui cea iubită în Arba, care după acéea să chemă Hevron.

3. A treia. Iaste durérea cea mare a Rahilei pentru naşterea porobocului, care foarte cu mare întristare răbda patriarhul. Într-acéstea iară lucrurile ce s-au tîmplat să vedem.

1. Întîiu. Locul unde au răbdat Rahila durérea naşterii, acesta nu este departe de Efrata.

2. A doua iaste naşterea. Pentru că, răbdînd durorile céle mari, născu porobocul.

f. 150v 3. A treia. Cuvîntul moaşei cel de mîngîia / re, care, cînd luo aminte că-i iaste foarte greu, începu a o mîngîia, zicînd: „Nu te téme că şi acum ai fecior“ [1].

iară tată-său îi zise Veniamin, ce să zice fiiul mînii dirépte [2]

4. A patra. Iaste numele porobocului născut, cu care nume îl numi maică-sa cea muritoare, că-i zise Venion, ce să zice fiiul durorii, că cu mari durori născuse pre el.

5. A cincea. Iaste moartea Rahilei cea cu întristare, că, săracul Iacov, cînd să bucura de fiiul său care născu lui Rahila şi într-acéea, în durorile naşterii, muri muiarea lui cea iubită.

ÎNVĂŢĂTURĂ

Cu mare durére, iară uneori şi cu întristare de moarte, îşi nasc muierile pruncii lor. Această învăţătură iaste într-acéste cuvinte, că iată, că

[1] Pasajul este un fragment din citatul reprodus la începutul propovedaniei. [2] Nota marginală traduce marginalul corespunzător din B 1590.

şi Rahila, nu numai chinurile naşterii ce-au răbdat, ce încă au şi murit. Temeliia aceştiia sîngur Dumnedzău o au pus, *Întîia Carte a lui Moisi*, cap 3, stih 16, zicînd: / „Cu mare durére vei naşte f. 151r feciorii tăi“ [1].

Aceştii învăţături doao oce voiu da:

1. Oca dentîiu. Că bătaia păcatului iaste pe iale, pentru că iale s-au amăgit întîiu.

2. A doua ocă. Că în vrémea naşterii, toate oasele născătoarei cu mare durére nespusă să despart şi, de asupreala durorilor, toate încheieturile oaselor vînelor a sudorilor să pornesc *. Despre care Domnul Hristos aşea grăieşte la Ioan Evanghelistul, cap 16, stih 21: „Muiarea cînd naşte durori are, că au venit ceasul [2] ei“. * să cutremură

Pildă iaste de pre acéea muiarea lui Finees, a feciorului lui Eli Popa, care, cînd au auzit că bărbatul ei au perit în războiu şi lada Domnului au căzut în mîna filisténilor, fiind tăroasă, îndegrabă născu şi, pentru durorile naşterii, au şi murit. Cum scrie *Întîia Carte a lui Samuil*, cap 4, stih 21. Rahila încă nu numai durorile ce au răb / dat, ce şi ea, născînd porobocul, au murit. f. 151v

Să nu mérgem de departe după pilde, că iată, (pilda înaintea ochilor îţi iaste) cum şi într-acest sicriiu de întristare zace şi această giupînească creştină şi bună, pre care, cuprinzîndu-o durorile naşterii, cu mare durére, pre amărăciunea cu jeale a neamului sau a rudeniilor ei şi a soţului ei cel de credinţă, au murit.

Hasna dojenitoare.

Slujéşte pre dojana feciorilor şi a fétele lor să gîndească ce durére mare au păţit pentru ei cînd i-au născut. Pentru acéea maicelor sale celor dragi, care i-au născut, cu toată cinstea şi îngăduiala să le fie.

---

[1] Fragmentul apare şi la f. 148r. [2] NTB: *c-au venit ceasul*; versetul este citat şi la f. 20v.

Tobie cel bătrîn, fiiului său, lui Tobie celui tînăr, aceasta învățătură i-au lăsat la moarte, cum scrie în *Cartea lui Tobie*, cap 4, stih 3, 4, zicînd: „fiiul mieu, deaca voiu muri, îngroapă-mă
f. 152r pre mine și pre maică-ta să nu u / răști, ce în toate zilele vieții tale cinstește-o pre ea și după voia ei fă și cu supărare nu o obidi. Fiiule, adu-ți aminte cît multă nevoie au pățit cînd te-au purtat pre tine în pîntecele ei și, cînd va muri, îngroapă-o lîngă mine într-acela mormînt".

Pre acéste fapte să să îndémne feciorii și fétele:

1. Întîiu. Porînca lui Dumnezău, cea sfîntă, care iaste scrisă în a 5 poruncă: „Cinstește pre tată-tău și pre mumă-ta să vei să aibi zile multe pre cest pămînt, ce-ți va da ție Domnul Dumnezăul tău", cum iaste la *Ishod*, cap 20, stih 12.

2. A doua. Poamele acestui folos sînt acéstea: Că varecine va cinsti pre tată-său și pre mumă-sa, Domnul Dumnezău încă-l va aldui cu zile lungi și-l va face lăcuitoriu în moșiia ce i-au dat lui.

3. A treia. Că Dumnezău pre ei încă așea /
f. 152v îi va dărui cu feciori cinstitori, îngăduitori, ascultători, de vor cinsti și ei cu îngăduință pre tată-său și pre mumă-sa.

Hasnă mîngîitoare.

Potu-să mîngîia muierile céle tăroase și care rabdă durerile céle gréle pre sine. Că nu numai iale ce le iaste a răbda durorile nașterii, ce încă și céle maice sfinte de demult au răbdat și dintr-acélea multe în naștere au și murit. Ce, cum zice sfînt Pavel Apostol, 1 la Timotei, cap 2, stih 15, zicînd: „Ce să va mîntui peîntru nașterea feciorilor să va rămînea în credință și în dragoste și întru sfinție cu blîndéțe [1]". Săva că mari chinuri le iaste a păți, iară Duhul Sfînt a lui Dumnezău nu le va lăsa pre iale. Ce, cum au mîngîiat pre Rahila, o au îmbărbătat, și Dumnezău cu mila de față au

[1] NTB: *și cu blîndéțe.*

fost, aşea şi cu iale de faţă va fi şi celor aşteptătoare fericată şi spăsitoare trécere le va da, numai / şi f. 153r
iale, prin răbdare cu pace, să-şi biruiască sufletele.

A doua parte.

În a doua parte iaste îngropăciunea Rahilei în care pomenéşte Moisi:

Întîiu. Îngropăciunea ei cea cu cinste cu care bărbatul ei cel bun, Iacov Patriarhul, o au grijit pre ea.

A doua. Că nu numai ce o au îngropat, ce pre pomeana ei un stîlp încă au rădicat, cu care au vrut să-şi arate direptatea şi dragostea lui cătră ea.

De-aicea aceasta iaste învăţătura:

ÎNVĂŢĂTURĂ

Căsătorilor celor temători de Dumnezău, unul pre altul cu cinste trebuie să-l îngroape. Această învăţătură dintr-acéste cuvinte iase, că Iacov Patriarhul pre Rahila, muiarea lui, cu cinste o au îngropat. Domnul Hristos, de pre acéea, aşea grăieşte la Mateiu Evanghelist, / cap 8, f. 153v
stih 22, zicînd: „şi lasă pre morţi să-i îngroape morţii lor".

1. Oca dintîiu iaste aceasta, că legătura ce are unul cătră altul aceasta pohtéşte, cum îngrupăciune cu cinste să rînduiască de îmbe părţile.

2. A doua ocă. Că pilde ce-au fost înaintea noastră sînt pre învăţătura noastră, pildă iaste de pre acéea căsătorilor Avraam, care pre muiarea lui cea iubită, cinstita giupîneasă Sarra, cu cinste o au îngrupat pre ea în gropniţa scobită în piatră, cum iaste scris *Întîia Carte a lui Moisi*, ce să chiamă *Bîtia*, cap 23, stih 19.

Hasna au folosul:

1. Hasna dintîiu a aceştii învăţături iaste înfruntătoare pre aceia carii fac într-aleanul credinţei şi a legăturii, carii pre soţii lor cei de căsătorie fără de cinste îi îngroapă şi abia aşteaptă

f. 154r cum, de la îngropăciune, să poa / tă veni acasă şi numaidecît să uită despre ei. N-au făcut aşea Iacov cu muiarea lui cea iubită, cu Rahila, ce, pre pomenirea ei, stîlp au rădicat.

2. A doua hasnă iaste îndemnătoare. Să să îndémne derept însă aceia carii pre sine să cutează chema căsători dumnezăieşti şi trupurile soţilor săi, alegînd de au trăit traiu dumnezăiesc, cu cinste să-i îngroape.

SĂ GÎNDEASCĂ:

1. Întîiu. Că soţul lor cel de agiutoriu, care Domnul Dumnezău au fost dat lor, carele, iată, că de soţiia trupască s-au depărtat.

2. A doua. Să gîndească că soţul lor le-au fost trupul, sîngele şi oasele lor. Omul de cinste, varecui îi taie pizmaşul dégetul au mîna au piciorul, nu-l aruncă cîinilor, nice nu-l pune în loc fără de cinste, ce, au îl îngroapă au îl învăluie în cîrpă curată şi-l ţine în ladă, pre cînd va muri el să-l puie în groapă împreună cu alte mădulări
f. 154v să-l îngroape cu / cinste. Aşea trebuie să facă căsătorii cei cu frica lui Dumnezău, trupurile soţilor săi celor iubiţi, carii cu moarte s-au luat de la ei, cu cinste să-i îngroape.

3. A treia. Să gîndească că trupurile soţilor săi celor dragi au fost besérecă de lăcuinţă Duhului Sfînt. Cum scrie Pavel Apostol, întîiu la corinténi, cap 3, stih 16, zicînd: „Voi sînteţi beséreca lui Dumnezău şi duhul lui Dumnezău viiază întru voi“ !

Deci să nu să îngroape fără de cinste, că, de iaste cinstită înaintea lui Dumnezău moartea sfinţilor, cum scrie în *Psalom 115*, stih 6, deci cine îngroapă trupurile acelora cu cinste, Dumnezău încă cu bine priiméşte de la ei.

4. A patra. Că şi lor Domnul Dumnezău aşea le va îngădui îngrupăciune de cinste, de vor în-

grupa și ei cu cinste pre soții lor cei temători de Dumnezău.

Iară îngrupăciunea cu cinste nu stă în face / rea f. 155r
sicriiului de argint, de aramă au de plumb, ce-s fără de nice un folos, nice nu stă în rădicarea țimirurilor pre mirarea oamenilor, nice în tahtă și urșinic și în țînte de argint poleite, care stau în multă cheltuială, nice în uspéțe, în care oamenii cei bețivi, cărora le iaste vistiariu pîntecele, de-și ies afară din minte. Cu unele ca acéstea pre Dumnezău pre mai mare mînie îl pornesc și făcătorilor de rău le face prilej bun pre dezgruparea morților și, cei rămași săraci, mai pre mare sărăcie îi duc; sau milosteniia carea s-ară cădea săracilor o adevăsăscu în deșărt sau altora sminteală și poticneală le fac. Nu stă îngropăciunea cu cinste în neşte lucrure réle ca acéstea, ce în smerenie creștinească, fără de toată lauda deșartă, cu gloată frumoasă, creștinească, cîntînd cîntări dumnezăiești pre cinstea îngropăciunei, cu ascultarea cuvintelor dumnezăiești din care să / ia dojană f. 155v
și mîngîiare sufletească. Nu cu urlete și cu vaiete păgînești, cum au deprins unii a face, ce cu întristare cuvioasă, cu dare de har, cu răbdare de pace, lăudînd pre Dumnezău. Cu nădéjdea învierii cea fericită a-l astruca în rînza pămîntului, crezînd aceasta cum și lui cu vréme îi iaste a mérge acolo, de unde, cu acela depreună, prin cuvîntul lui Isus Hristos, să vor scula și cu care într-această viață s-au agonisit casa de vecie, cu aceia depreună își vor lua coronna cea neveștezită a mîntuinței. Amin.

Tatăl nostru. /

f. 156r

PROPOVEDANIIA A CINCEASPRĂZĔCEA

Cînd moare fiiul cel mai iubît decît toţi fiii.

RUGĂCIUNE ÎNAINTEA PROPOVEDANIEI

De vecie, puternic, înalt şi milostiv Domn Dumnezău! Care după voia cea sfîntă a ta împli casele de fămei, dai viaţă vieţuitorilor şi iară o iai. Tu tocmeşti, o, Doamne, hotar vieţii, pînă cînd să custe omul, care nime, nice cu înţelepţiia, nice cu puterea sa nu-l poate trece. Mai minunată-i ştiinţa ta decît cum o ară putea cuprinde mintile slabe a oamenilor. Tutindinilea eşti aiave, aşea cum denaintea duhului tău necăirea nu să pot duce oamenii şi denaintea feţei /

f. 156v tale nu pot fugi. Că de „să vor sui în ceriu, acolo eşti, de ară şi lua aripile zorilor şi să ară şi lăcui în marginile mării[1], acolo încă mîna ta i-ară duce pre ei şi direapta ta i-ară ţinea“[2]. Tu ne-ai ţinut şi pre noi, tu ne şi certi, ce nu ne-ai lepădat, cînd ne-ai întristat, iară curînd ne-ai veselit. Blagoslovit să fie numele tău pînă în veac! Rugămu-ne Sfinţiei tale, fie-ţi milă de noi şi, pre care dintre noi acum i-ai întristat, împle-i cu răbdare de pace cum în voia sfîntă a ta să să odihnească, după acéea iară din mila ta viaţa de vecie încă să dobîndească. Amin.

Tatăl nostru ce eşti în . . . /

[1] PB: *mării*. [2] Citatul, transpus la persoana a treia şi reprodus fără nici o indicaţie, este luat din *Psalmul 138*, versetele 8 (prima parte), 9, 10.

cap 37, stih 31, 32, 33, 34, 35:

„Şi luară veşmîntul lui Iosif şi omorîră un ied şi cu sîngele lui stropiră veşmîntul. Şi trimisără veşmîntul cel pestriţ şi îl dusără la tatăl lor şi zisără: Acest veşmînt noi l-am găsit, iară cunoaşte-l doară va fi veşmîntul fiiului tău au ba? Carele cunoscu şi zise: Veşmîntul fiiului meu iaste, fiiara rea l-au mîncat pre el, fără de îndoială l-au rupt pre (fiiul meu) Iosif. Şi îşi rupse veşmintele Iacov şi, îmbrăcîndu-să în haine de jeale, plînse pre fiiul său până în vréme multă. Şi să sculară feciorii lui toţi şi fétele lui cum să-l mîngîie pre el, ce nu vru să ia mîngîiare, că f. 157v aşea zicea: Plîngînd mă voiu duce la fiiul meu în gropniţă? şi plînse după el tată-său."

Dragoste mai mare nu să află, nice nu să poate numi supt ceriu ca între părinţi şi între feciori. Care pré lesne putem cunoaşte de vom socoti ce fac dobitoacele, jivinile pămîntului şi pasările (aerului), ceriului cu puii lor.

Vedeţi, creştinilor, ce fac pasările? Ca şi cînd ară avea înţelepciune mare, aşea îşi tocmăsc cuiburile lor în laturi, în loc ascuns, unde şi oaole şi puii să păzască. O, cu cîtă osteneală şi preveghére hrănesc şi cresc puii săi! Urşii, bălaurii şi leii de nemică nu să bucură aşea tare ca de viaţa puilor săi şi iară nu să întristează, după năravul şi după firea lor, mai tare ca de perirea lor. De aicea iaste cum cînd va să are[1] te Dumnezău f. 158r mîniia sa cea mai mare, asămănă-să pre sine către ursul prădat de puii săi. Pentru aceea zice la Iosiia Proroc[u]l, cap 13, stih 8, de pre efraimiténi, zicînd: „Duce-mă-voiu cu alergare înaintea

[1] Parantera aparţine lui IZ. [2] Fragmentar, versetul 35 este citat şi la f. 62r şi 86r şi se reia pe parcursul propovedaniei.

lor, ca ursul de la care i-au luat puiul său şi voiu rumpe inimile lor şi mînuntaiele lor; înghiţi-i-voiu pre ei ca leul".

Cu adevăr, părinţii pămînteşti încă de nemică nu să bucură mai tare ca de viaţa şi sănătatea şi de binele feţilor săi. De aiceia iaste cum, cu zi, cu noapte, muncesc cum, pînă cînd vor custa ei, să n-aibă nice o lipsă şi perire coconii lor, iară după ce vor muri să rămîie avuţie multă feciorilor. Şi vare în ce chip să bucură părinţii de binele feciorilor săi, aşea să amărăsc de nevoile lor. Deci să va iară tîmpla moarte pruncilor, o, Doamne, cît să amărăsc, plîng şi jelesc!

f. 158v Pildă iaste tatăl feciorului celui răsipi- / toriu de pre care iaste pomenire în *Evanghelia de la Luca*, cap 15, care foarte tare amărîse pre tată-său atunci cînd „să duse într-un ţinut departe şi acolo
curvéşte [2] răsipi toată avuţiia lui, vieţuind cu răsipeală" [1]. Ce, după ce ş-au venit în fire şi să turnă iară către tată-său, văzîndu-l de departe tată-său îi fu milă şi, de bucurie mare, alergă înaintea lui şi „căzu pre [3] grumăzii lui şi îl sărută [4] pre el". Şi zise slugilor: „aduceţi veşmîntul cel mai bun şi-l îmbrăcaţi pre el şi-i daţi [5] inelul în mîna lui şi încălţăminte în picioarele lui [6] şi aduceţi viţălul [7] cel îngrăşat, giunghiaţi-l şi, mîncînd, să ne veselim. Că acesta, fiiul mieu, era mort şi învie; şi pierdut era şi să află, şi începură a să veseli" [8].

Auziţi, creştinilor? Cum în ce chip să veselesc părinţii de viaţa şi de sănătatea feţilor, aşea să amărăsc de răul şi de perirea lor, în *4 Carte*
f. 159r *a lui Samuil*, cap / 12, stih 17. De pre David craiu încă iaste scris cum cînd ară fi văzut că s-au bolnăvit pre moarte feciorul lui cel mic, într-atîta s-au amărît, cît n-au vrut să ia mîngîiare.

---

[1] Fragmentul este din versetul 13. [2] Nota marginală este preluată din NTB. [3] NTB: *spre*. [4] NTB: *şi-l sărută*. [5] NTB: *şi daţi*. [6] NTB: *în picioare*. [7] NTB: *viţelul*. [8] Citatul este din *Evanghelia de la Luca*, capitolul 15, versetele 20—24.

Ce cum să nu vă ostenesc cu pilde multe? Din cuvintele de acum cetite încă acestași lucru să cunoaște, unde, pre scurt, 2 lucruri sînt cuprinse:

1. Întîiu. Alniciia și hicleniia batgiocoroasă a fraților celor mai mari ai lui Iosif, cu care, mințind, amăgiia pre Iacov Patriarhul, pre tatăl lor cel bătrîn.

2. A doua. Întristarea fără de măsură, mare și grea a sfîntului Iacov.

Ce caută lucrul dintîiu. Alniciia fiilor lui Iacov și a fraților hicléni ai lui Iosif era de doao féliuri:

1. Întîiu. Era ca acéea carii îmbla înaintea amărăciunei lui Iacov (cade-să a ști), care porniia pre Iacov pre acéea întristare, de la stih 1, pînă la 11, unde 4 lucruri fac / frații lui Iosif: f. 159v

1. Întîiu. Luară veșmîntul cel pestrit a lui Iosif care făcuse lui tată-său.

2. A doua. Omorîră un ied, stropiră cu sîngele iedului veșmîntul ca și cînd l-ară fi găsit în pădure.

3. A treia. Nu duc veșmîntul ei înșiși, ca nu cumva din obrazăle lor să să cunoască hicleșugul lor, ce-l trimit prin mînule slugilor la Iacov, stih 30, 31.

4. A patra. Scornesc o minciună mare, zicînd lui Iacov: „Acest veșmînt l-am găsit, iani cunoaște-l fi-va veșmîntul fiiului tău au ba?“ stih 32.

Iani luați aminte, creștinilor, cu ce alnicie au vrut să-și acopere păcatul lor, cum să nu preceapă Iacov c-au vîndut ei pre Iosif ismailiténilor, stih 25. Ce o, Doamne! Carli vrură să-și acopere un păcat, căzură în trei féliuri de păcate.

1. Păcatul dintîiu / în care căzură frații vrăj- f. 160r
mași ai lui Iosif era minciună groaznică, zicînd, stih 20: „Ni să-l omorîm pre el (cade-să a ști) pre Iosif, lepădîndu-l într-o fîntînă véche și să zicem că fiara rea l-au mîncat pre el; după acéea

să vedem ce-i va folosi visul ce-au visat"[1]. Minciună mare fu aceasta, că nu era fiara rea vinovată, ce fraţii hieléni era vinovaţi.

2. Al doilea păcat în care căzură fraţii lui Iosif era nehărniciia şi năsălniciia împrotiva dulcelui părinte a lor, în aleanul lui Iacov. Că, pre carele era să-l cinstească (cum porunceşte Dumnezău în a cincea poruncă), pre acela îl amăgiră şi-l batgiocorîră cu sîngele iedului.

3. Al treilea păcat în care căzură era vrăjmăşiia. Că cu atare amar şi întristare împlură inima lui Iacov, care întristare era pre moarte,
f. 160v pentru acéea zice Iacov, zicînd: / „Plîngînd mă voiu duce la fiiul mieu în gropniţă", ca şi cînd ară fi zis, mur-voiu de dorul fiiului mieu.

Vedeţi dintr-acéstea din toate, fraţilor creştini, cum, cînd poate amăgi diiavolul pre oameni pre un păcat, pre lesne îi va oborî în multe féliuri de păcate? Că păcatul în toată vrémea iaste preaspornic, într-atîta cît, dintr-un păcat, numaidecît naşte altele multe fără de samă. Pentru acéea zic diiaci, că, pre acoperîrea unui păcat, pohtescu-să zéce păcate: „Ad unum mendaţium palliandum, recfiruntur decem".

Aşea am înţeles alniciia fraţilor lui Iosif, care porniia pre sfîntul Iacov Patriarhul pre întristare mare.

2. A doua. Al doilea lucru care au ieşit din alniciia fraţilor lui Iosif iaste amărăciunea şi întris-
f. 161r tarea nespusă a bătrînului / Iacov, stih 33, 34, 35, într-acéste cuvinte: „Şi cunoscu (Iacov veşmîntul) şi zise; Veşmîntul acesta iaste al fiiului mieu, fiara rea l-au mîncat pre el, rumpîndu-l l-au rupt pre Iosif. Şi îşi rupse Iacov veşmintele sale şi, îmbrăcîndu-să în haine de jgale, plînse după fiiul său multă vréme. Şi sculîndu-să toţi feciorii lui şi toate fétele lui, cum să-l mîngîie pre el, nu vru să-şi ia mîngîiare, ce aşea zîce: Plîngînd mă voiu duce la fiiul miu în gropniţă; şi plînse după el tată-său"[2].

[1] Fragmentul este luat din *Geneză*, capitolul 37, versetul 20. [2] Citatul, cu uşoare modificări, se întîlneşte şi la f. 157r-v.

Într-acéste cuvinte de acum cetite, patru fapte vestite să numără despre Iacov întristatul.

1. Întîiu. Aceasta scrie Moisi Prorocul de pre sfîntul Iacov, că foarte curînd au crezut minciunile feciorilor hicléni ai săi. Cînd au văzut veşmîntul fiiului său, a lui Iosif, rupt şi cu sîngele iedului stropit, aciiaşi crezu c-au murit Iosif, mîn-/ cîndu-l hiara reă pre el, stih 33. f. 161v

2. A doua. După ce au crezut moartea lui Iosif, aciiaşi numaidecît s-au împlut inima părintască a lui de durére mare, care de aicea să cunoaşte, că şi-au rupt veşmintele sale şi aciiaşi să îmbrăcă în haine de jeale.

3. A treia. Cum durérea lui cea mare nu s-au sfîrşit curînd, ce au plîns după fiiul său pînă în vréme multă sau în zile multe.

4. A patra. Cum n-au numai plîns pînă în vréme multă, ce au plîns tare, fără de măsură. Care dintr-aceasta să cunoaşte:

1. Întîiu. Că, săva că s-au sculat toţi feciorii şi toate fétele lui cum să-l mîngîie, ce nu vru să să mîngîie, stih 35.

2. A doua. Că greutatea durorilor aşea o au dat afară, zicînd: „Plîngînd mă voiu duce la fiiul mieu în gropniţă", ca şi cînd ară fi zis: Totdeauna voiu plînge, de acum pînă la moarte. /

După acéstea, iani să vedem doao întrebări: f. 162r

Întrebarea dintîiu: Pentru că aşea scrie Moisi Prorocul că toţi feciorii lui Iacov s-au sculat cum pre el să-l mîngîie, vare fost-au aceia feciori carii l-au întristat pre el au alţii?

Răspuns: Tocma anume aceia au fost, iară nu alţii, în carii, ca neşte oameni răi şi fătarnici, doao strîmbătăţi s-au aflat.

1. Strîmbătatea dintîiu era aceasta, că era fără de obraz şi fără de ruşine, vrăjmaşi, că nu fiara omorîse pre Iosif, cumu-l mînţiia, ce ei fiind carii îl vîndură păgînilor. Şi încăşi nu li-i ruşine a mérge cu mîngîiare la Iacov.

2. A doua strîmbătate era rămăsătura fără de căială şi fără de pocăinţă într-acea făţărnicie mincinoasă. Bine au ştiut ei cu faptele lor că ei-s vinovaţi, ce încăşi grăiia cu cuvinte dulci, ca şi
f. 162v cînd / n-ară fi făcut nice un rău. Aşea să arată încă şi în zuoa de astăzi toţi făţărnicii. Ce Dumnezău ştie toate faptele şi toate gîndurile oamenilor şi înţelége toate cuvintele lor. Împrotiva unora ca aceştia să ruga David în *Psalom 93*, zicînd: „Dumnezăul izbî(n)delor, Domnul Dumnezăul izbîndelor, arată-te! Înalţă-te, giudecătoriul pămîntului, plătéşte plata făloşilor! Pînă cînd păcătoşii, Doamne, pînă cînd păcătoşii să vor înălţa? Răstindu-să vor grăi nedereptate, înălţa-să-vor toţi făcătorii de strîmbătate. Pre oamenii tăi, Doamne, zdrobescu-i şi moşiia ta supără-o. Vădua şi venitul omorî-l-vor şi pre săraţii încă-i vor omorî. Şi ziseră: nu va vedeá Domnul, nice va înţelége Dumnezăul lui Iacov. Luaţi aminte, neînţelepţilor între oameni şi nebunilor, cînd vă veţi înţelepţi? Cela ce au sădit uréchea au nu va
f. 163r auzi? Şi cela ce au zidit / ochiul au nu va vedea? Cela ce cearţă limbile au nu va certa? Cela ce învaţă pre om înţelepciune au nu va înţelége? Domnul ştie cugetele oamenilor că-s îndeşérte".

Aşea fură şi cugetele feciorilor lui Iacov, deşérte, precum am înţeles.

Întrebarea a doua: Că ce zice Moisi Prorocul la stih 35 cum că au venit toate fétele lui Iacov (cu feciorii lui depreună) cum pre el să-l mîngîie, cu cît nu cétim în *Scriptura Sfîntă* să fie avut sfîntul Iacov Patriarhul féte mai multe de una, care o au chemat Dina, cap 30, stih 21?

Răspuns: De n-au şi avut féte dulci mai multe de una, de Dina, ce feciorii lui au avut muieri, cu cît au fost unii însuraţi şi aceia încă au avut feţi şi féte pre care aşea le-au ţinut Iacov, ca şi cînd ară fi fost fétele lui dulci. Pentru aceéa scrie Moisi Prorocul că au venit toate fétele
f. 163v lui. Ca / şi cînd ară fi zis: N-au fost nime din făméia

lui care nu l-ară fi mîngîiat, ce mîngîiarea lor nu i-au folosit nemică. Pentru acéea au zis că plîngînd va mérge la fiiul său, la Iosif, în gropniță. De aicea să ne învățăm.

ÎNVĂȚĂTURĂ

Fost-au din ceputul lumii, iaste și în zuoa de astăzi, fi-va și pînă în sfîrșitul lumii nărav ca acela și pornitura inimii și dintr-acéea să izvorăște minunată amărîre și întristare. Care, dintre oamenii pămîntești, numai părinții și maicele o pricep (simțesc), iară partea cea mai mare a oamenilor nu o pot simți, ce numai ce să miră de acéea și să ciudesc, iară acéea nu-i alta, fără numai pornitura părinților și a maicelor cătră coconașii lor. Aceasta pornitură a părinților o cheamă grecii storghi. Aceasta au pornit pre Iacov Patriarhul pre acea întristare mare din care n-au putut / lua mîngîiare, pentru acéea au zis că plîngînd va f. 164' mérge la fiiul său, la Iosif, în gropniță. Pentru acéea asemeneaz⟨ă⟩ Mateiu Evanghelistul, cap 2, stih 17, 18, plînsul vifleiménilor (a cărăra prunci mici să tăiară și periră într-o zi de sabiia lui Irod) cătră plînsul Rahilei, zicînd: „Atuncea să împlu carea e zisă pre Ieremiia Prorocul, zicînd: Glas în Rama să auzi [1], plîngere și suspini și țipet mult, Rahila plîngea coconii săi și nu vrea să să mîngîie că nu era".

Oca dintîiu a învățăturii iaste aceasta, că acéea pornitură, care în limba grecească să chiamă storghi, n-au dat Dumnezău într-înimile altor oameni, fără numai într-înimile părinților și a maicelor. De-aicea iaste că alalți oameni, carii nu pot simți cum ară trebui, numai ce să miră și să ciudesc ce fac părinții de moartea pruncilor. Cînd mor frații, priiatinii, vecinii și alți voitori

[1] NTB: *se auzi.*

f. 164v buni ai noştri, putemu-ne amărî şi întris / ta, putem şi plînge după ei, putem vărsa şi lacrămi după ei, ce peste puţinea vréme îi vom uita şi vom lua mîngîiare. Iară cînd mor coconii cei dragi, cu nevoie îi vom uita. Pînă la moarte încă de-abia putem lua (cu Iacov depreună) mîngîiare; pre lesne putem zice şi noi că plîngînd ne vom duce la coconii noştri în gropniţă.

A doua ocă iaste aceasta: Precum aţi înţeles la începutul prepovedaniei aceasta-i, că nu să află, nice nu să poate numi supt ceriu dragoste mai mare ca dragostea părinţilor şi a maicelor cătră coconii săi, că acéea iaste tocma ca focul nestîns, aşea şi dragostea părinţilor nu să poate stînge.

Hasnă dintîiu iaste învăţătoare.

Să ştim derept însă cum, cînd plîng şi să vaietă părinţii după moartea coconilor sugători de ţiţă, de trei, de patru zile, de trei, de patru
f. 165r săptămîni, de trei, de patru lu / ni, de trei, de patru ani, i proci, nu plîng, nice nu să vaietă fără de ocă, ci pentru acéea că, întru inimile lor iaste (ştorghi) pornitura cea nespusă care nu o pot simţi alţii, fără numai părinţii şi maicele, iară alţi oameni, carii n-au avut, nice n-au prunci, numai ce să miră şi să ciudesc de ea. Pot păţi părinţii nevoi multe, ce toate le uită, numai coconii să-i ţie Dumnezău. Ce, cînd pier şi mor coconii, atunci într-atîta să amărăsc, cît cu amar mare zic ce au zis sfîntul Iacov, zicînd: plîngînd ne vom duce după coconii noştri în gropniţă. Cînd flămînzăsc urşii, leii şi bălaurii nu să mînie aşea tare ca atunci cînd să jăhuiesc de puii lor. Paşările de nemică nu ţipă aşea tare ca atunci cînd le iau puii lor. Aşea şi ticăloşii părinţi. I proci.

A doua hasnă, dojenitoare. /

f. 165v Dojenéşte pre toţi oam<e>nii căsătoriţi cum să să roage lui Dumnezău dintru inimi fierbinţi.

1. Întîiu. Cum, după ce s-au însurat şi s-au măritat, să le dea Dumnezău coconi citovi şi

buni, gîndind că mai buni-s aceia decît toată avuţiia lumii. Pohtiţi pilde?

Lui Avraam Patriarhul mult bine îi făgăduise Dumnezău, la *Bîtie*, cap 15, stih 1, zicînd: „Nu te téme, Avraame, că eu sînt scutul tău şi plata ta va fi foarte bioasă!" Ce, pentru că pînă atunci nu-i dedése Dumnezău lui nice un coconaş, zise lui Dumnezău: „Doamne, Dumnezăul mieu, ce mi-ai da mie, pentru că trăiesc fără de coconi şi pre cine va rămînea (descăleca) [1] casa mea? Iată, acést Eliezer damaştan iaste". Şi iară, stih 3, zice: „Iată, nu mi-ai dat sămînţă şi sluga mea, care au crescut în casa mea, acela va fi uricaşul mieu" [2]. Ca şi cînd ară fi zis: / Doamne, f. 166r
Dumnezăul mieu, de mi-ai şi da mie toată avuţiia lumii, ce mi-ară folosi? Mai bine ai face cu mine, Doamne, de mi-ai da un coconaş decît altă avuţie. „Şi iară îi grăi Domnul", stih 4, zicînd: „Acesta (Eliezer) [3] nu va fi uricaş, ce care va naşte din tine, acela va fi uricaşul tău". Şi îl duse afară pre el (Domnul) [4] şi-i zise: „Caută sus acuma cătră ceriu şi numără stélele de le vei putea număra"; şi-i zise lui: „Aşea va fi sămînţa ta". O, véste bună, o, bucurie mare! „Care, auzind Avraam, crezu lui Dumnezău, stih 6, şi acéea să puse lui întru dereptate".

Deci, de-au dobîndit Avraam după rugăciunea lui de la Dumnezău cocon, cade-să, după pilda lui, toţi căsătoriţii să să roage lui Dumnezău pentru coconi.

2. A doua. Dojenéşte hasna aceştii învăţături iară pre toţi căsătoriţii cum, cîndu-i dă / ruiaşte f. 166v
milostivul Dumnezău cu coconi citovi şi buni, să-i ţie în loc de dar mare şi să dea har mare pentru ei lui Dumnezău.

3. A treia. Dojenéşte iară pre toţi căsătoriţii, cum să grijască pre coconii săi să nu crească

[1] Paranteza aparţine lui IZ. [2] Versetele sînt citate şi la f. 63v—64r.
[3,4] Explicaţiile din paranteză aparţin lui IZ.

că dobitoacele, în prostie şi în neştiinţă, ce să-i învéţe a îmbla în calea creştinătăţii şi să viiaze dumnezăiaşte.

4. A patra. Dojenéşte cum să să roaje pentru sănătate şi, de să vor beteji, pentru vindecarea coconilor. Cum să rugă boiariul cela Domnului Isus Hristos, de pre care iaste pomenire la Marco Evanghelistul, cap 5, stih 23, zicînd: „fiica mea pre [1] moarte iaste, rogu-te vino şi-ţi pune mînile spre ea să să tămăduiască şi să custe!" [2] Că, precum aţi înţeles, de nemica nu să întristează părinţii aşea tare ca de moartea coconilor săi.

f. 167r Dară voao ce voiu să vă zic, o, părinţi, carii acum (pentru moartea fiiului drag) sînteţi / întristaţi şi amărîţi? Toţi să miră (varecarii n-au avut coconi) ce poate fi unde, aşea sînteţi plini de amar, cît cu Iacov depreună nu puteţi lua mîngîiare. Ce eu nu mă mir, că ştiu că atare pornitură a inimii iaste în voi, care nu să află într-alte féliuri de oameni, fără numai în părinţi. Ce încăşi vă rog şi vă dojenesc cum să vă odihniţi în voia lui Dumnezău, care în loc mai fericat au dus pre fiiul vostru de cum au fost în ceastă lume. Ziceţi dară, cu Iov. Patriarhul, Domnul l-au fost dat, Domnul l-au şi luat, blagoslovit să fie numele ⟨l⟩ui [3]. Amin.

Tatăl nostru ce eşti . . . /

f. 167v RUGĂCIUNE DUPĂ PROPOVEDANIE

Har mare şi de vecie dăm noi toţi Sfinţiei tale, o, putérnice Doamne, unde nu ne-ai lepădat afară din mila ta, ce ne-ai răscumpărat din păgubitura de vecie prin Fiiul tău, prin Isus Hristos şi prin moartea cea sfîntă a lui ai sfinţit încă şi moartea noastră şi a coconilor noştri. Ştim, Doamne, că

[1] NTB: *fiia mea spre.* [2] NTB: *să fie vie.* [3] În original SA: *nui;* ultima parte a pasajului reproduce din *Cartea lui Iov,* capitolul 1, versetul 21, cu uşoare modificări.

după moartea Domnului Hristos, moartea noastră încă nu e moarte, ce numai somn dulce. Ştim, o, dulce Spăsitoriule, că, în ce chip pre Sfinţiia ta nu te-au putut ţinea moartea în mormînt, ce te-ai sculat din morţi cu slavă şi cu fericăciune, aşea nu ne va putea ţinea nice pre noi, ce ne vom scula şi noi prin putérea ta, şi noi încă acolo vom fi unde vei fi şi tu întru împărăţiia ta cea slăvită şi fără de sfîrşenie. Unde domneşti
f. 168r şi / împărăţeşti cu Tatăl Sfînt al tă⟨u⟩ şi cu Duhul Sfînt într-o uniciune, pînă în veciia veacului. Amin.

„Tatăl nostru ce eşti în ceriuri, sfinţească-să numele tău;

Vie împărăţiia ta, fie voia ta, cumu e în ceriu, aşea şi pre pămînt.

Pîinea noastră de toate zilele dă-ni-o noao astăz;

Şi ne iartă greşealele noastre, *cum iertăm şi* noi a greşiţilor noştri;

Şi nu ne duce pre noi în ispită, ce ne izbăvéşte pre noi de hicleanul.

Că a ta iaste împărăţiia şi putérea şi slava, acum şi pînă în véci. Amin.“ /

f. 168v Sfîrşitul acestor 15 propovedanii care s-au început a să tipări în luna lui martie, în 15 zile, şi s-au săvîrşit în luna lui septe⟨m⟩vrie, în 17 zile. /

SMINTELELE

1 propovedanie, lista 5, a doua față: *să cateşti, să cetéşte.*

2 propovedanie, lista 16, întiia față: *înta, într-a.*

7 propovedanie, lista 73, a doua față: *că uricele casei, că uricele, casa.*

8 propovedanie, lista 83, a doua față: *de mici, den mici.*

10 propovedanie, lista 101, întiia față: *aceasta, acèsta;* iară lista 105: *să ție, să ține.*

11 propovedanie, lista 124, a doua față: *cînd au custat. pînă cînd au custat.*

12 propovedanie, lista 132, întiia față: *zdobi, zdrobi* [1]. /

f. 1[v] Nevoitori la acest lucru sfînt și dumnezăiesc, mai cu de-adins:
Popa Ioan din Vinț [2], notarășul săborului mare;
și protopop Gheorghie din Daia;
și protopop Văsiiu din Belgrad;
și protopop Oprea din Arméni;
cetitorii sfintei Mănăstirei a Belgradului.
Tipărită în cetate în Sas-Șebeș, anii de la nașterea lui Hristos 1683, în luna lui septembrie, 17.
Și au fost giudeț mare în Sas-Șebeș Mehel Severin.
Slugă mai mică și plecată a sfîntului săbor mare: Daniil Tipograful, făcătoriul tipografiei noao. /

---

[1] La fila 132[r] se întîlnește forma corectă: *zdrobi.* [2] În exemplarul 4: *Vințe.*

GLOSAR

A

aciiași, adv. = aici

acumuși, adv. = acum

adevăsi, vb. = a risipi

adeverință, s. f. = motiv, cauză, pricină

aiave, adv. = de față

aldui, vb. = a binecuvînta

alduială, s. f. = binecuvîntare

alean

(stătătură de) alean, s. n. = răzbunare

(în) aleanul, loc. prep. = împotriva

(în) alean, loc. adv. = împotrivă

alențug, s. m. = vrăjmaș, dușman

alnicie, s. f. = dușmănie

amistui, vb. = a mistui

amu, adv. = acum

arie, s. f. = șură

ascuțit, s. n. = ascuțiș

aspis, s. n. = specie de piatră prețioasă

astruca, vb. = a înmormînta

B

bătjocoros, adj. = batjocoritor

băsău, s. n. = răzbunare

beteag, s. m., adj. = bolnav

bios, adj. = îmbelșugat

birui, vb. = a avea în posesiune, a stăpîni

biruință, s. f. = stăpînire

biu (de), loc. adv. = din belșug

biușug, s. n. = belșug

Bîtie, n. pr. = Geneza

bunătate, s. f. = bogăție, avere

bunețe, s. f. = bunătate

C

carbunculuș, *carbunc*, s. n. = specie de piatră prețioasă

căce, cj. = că, căci

cămetină, adj. = vrednică

căuta, vb. = a căuta, a privi

cerca, vb. = a încerca, a căuta

chelciug, s. n. = cheltuială

chiar, adv. = luminos, limpede

ciocotitoare, adj. = limbută

citov, adj. = zdravăn, sănătos

ciudi, vb. = a se mira
cocon, s. m. = copil
contenit, adj. = oprit, interzis
cumpăt (*pre supt . . .*), loc. adv. = în ascuns
cunoștinț, s. m. = cunoștință
custa, vb. = a trăi, a fi în viață

D

damașțean, adj. = din Damasc
dărab, s. n. = bucată
dăscălie, s. f. = învățătură, povață
delunga, vb. = a îndepărta
Denie, n. pr. = „Faptele Apostolilor"
dihanie, s. f. = ființă, persoană, ascultător
dojeni, vb. = a dojeni, a îndemna
dosadă, s. f. = ceartă, necaz
dosădi, vb. = a certa
dosăditor, adj. = dojenitor

F

făgădaș, s. n. = promisiune
fălie, s. f. = falâ
fămeie, s. f. = femeie, familie, aparținător familiei
fărmăcător, s. m. = făcător de farmece
fățiș, adv. = de față
fericat, adj. = fericit
fericăciune, s. f. = fericire
formălui, vb. = a crea
Jur, s. m. = hoț

G

gadină, s. f. = jivină
giudeț [1], s. m. = judecător
giudeț [2], s. n. = judecată

H

halcă, s. f. = cerc de metal la jocul oriental numit gerid
hasnă, s. f. = folos
hiclean, adj. = viclean
hrabos, adv. = fără frică, curajos
hrăbori, vb. = a încuraja
hrăborie, s. f. = semeție

I

iuboste, s. f. = iubire
idolnic, adj. = idolatru

Î

îmbe, num. = ambele
întregie, s. f. = integritate morală
învăța, vb. = a învăța, a se conforma

J

jeler, s. m. = lucrător, slujitor
jelui, vb. = a purta doliu
jiganie, s. f. = animal sălbatic
jirăvie, s. f. = ceartă, impulsivitate

L

lămurit, adj. = curat, pur
leșui, vb. = a pîndi pentru a ucide

limbă, s. f. = limbă, popor
listă, s. f. = filă
lotru, s. m. = hoț, tîlhar
ludișoară, adj. = prostuță

M

mainte, adv. = înainte
marhă, s. f. = animal, bogăție
măros, adj. = măreț
milcui, vb. = a se ruga, a implora
mișel, s.m. = om sărman
mitarnic, s. m. = persoană care a primit mită

N

năsălnic, adj. = rău, circotaș, sfadnic
năsălnicie, s. f. = răutate
necăit, adj. = nepieritor
nemernic, adj. = străin, pribeag
nenădăit, adj. = neașteptat
nevoi, vb. = a sili, a se strădui
niștotă, s. f. = nevoie, nevoință
noiși, pr. întăr. = noi înșine

O

ocă, s. f. = motiv, cauză
oțapoc, s. n. = țeapă

P

Paralipomen, n. pr. = „Cartea Cronicilor" în Vechiul Testament
păsa, vb. = a trece, a merge
păți, vb. = a păți, a răbda
plașcă, s. f. = mantie
plecare, s. f. = smerenie
plecat, adj. = smerit
plecător, adj. = înclinat spre ceva
polată, s. f. = palat
ponoslui, vb. = a se plînge
porni, vb. = a se porni, a se cutremura
poroboc, s. m. = prunc, copil
porobocie, s. f. = copilărie
pritce, s. f. = pildă
protivi, vb. = a se împotrivi
puternici, vb. = a se ridica cu îndrăzneală împotriva cuiva

R

răpi, vb. = a răpi, a sili
răpșitor, adj. = prigonitor
răsufla, vb. = a inspira o idee
rost, s. n. = gură

sardinov, s. n. = specie de piatră prețioasă
să, cj. = dacă
săhăidac, s. n. = tolbă pentru săgeți
sămcea, s. n. = capăt ascuțit al unui băț
săva, cj. = deși
săvîrșit, s. n. = sfîrșit
scutitor, s. m. = apărător
spăsi, vb. = a mîntui
spăsitor, s. m., adj. = mîntuitor
strămurare, s. f. = băț ascuțit cu

care se îndeamnă vitele la mers

surtuman, s. m. = sărman

surumănie, s. f. = lipsă

S

sco(a)lă, s. f. = învățătură, experiență

sterc, s. n. = așchie de lemn

storghi, s. n. = afecțiunea părinților pentru copii

sumă, s. f. = rezumat

T

tahtă, s. f. = stofă

tăroasă, s. f. = gravidă

ticălos, adj. = biet, sărman

trudi, vb. = a tortura

tutindinilea, adv. = în toată vremea

Ț

țiitor, s. m. = sprijinitor

țimir, s. n. = stemă, monument funerar

țoghiu, s. n. = semn

U

uric, s. n. = document de moștenire

uricaș, s. m. = moștenitor

urșinic, s. n. = catifea

usebitură, s. f. = deosebire

uspăț, s. n. = nuntă, ospăț, petrecere

V

venit, s. m. = cel care vine, oaspete

venitor, adj. = viitor

veste, s. f. = veste, pomenire

vintre, s. f. = pîntece

Z

zăuita, vb. = a uita

zbici, vb. = a bate

zgău, s. n. = pîntece

INDICE LEXICAL

NOTĂ EXPLICATIVĂ

Indicele cuprinde toate cuvintele și variantele lor din *Sicriul de aur*, cu trimiterile la filă, pînă la 100 de atestări. Cuvintele care depășesc 100 de atestări au fost catalogate exhaustiv numai pentru primele 50 de pagini. În cazul cîtorva verbe, cînd apăreau forme paradigmatice doar după primele 50 de pagini, indicele conține indicații și pentru acestea.

Cuvintele-titlu, ordonate alfabetic, sînt reproduse cu litere latine în forma literară de azi.

La termenii dispăruți din uzul literar actual a fost dată ca titlu de articol forma din text.

În cadrul fiecărui articol formele au fost grupate în ordinea alfabetică a variantelor fonetice.

După fiecare articol am notat numărul total al aparițiilor.

În situația numeralelor de la unu la cincisprezece, precum și a substantivului „predoslovie", care apar cu deosebire în colontitlurile filelor, indicele cuprinde toate atestările, deși în textul de față nu au putut apărea toate datorită unei puneri în pagină diferite.

Reflexivul cu pronume în acuzativ al verbelor a fost menționat ca atare (refl. cu pr. în ac.) numai la prima apariție în cadrul unui articol. Pentru pozițiile următoare a fost notat prescurtat (refl.). Reflexivul cu pronume în dativ a fost menționat de fiecare dată cu indicația completă (refl. cu pr. în d.).

Persoanele la verbe și pronume au fost notate 1—6 și culese cu litere cursive pentru a se diferenția de trimiterile la pagini.

ABREVIERI

ac.	= acuzativ
adj.	= adjectiv, adjectival
adv.	= adverb, adverbial
art.	= articol, articulat
card.	= cardinal
cj.	= conjuncție
col.	= colectiv
comp.	= comparativ
cond.	= condițional
conj.	= conjunctiv
d.	= dativ
dem.	= demonstrativ
f.	= feminin
g.	= genitiv
ger.	= gerunziu
imp.	= imperfect
imper.	= imperativ
impers.	= impersonal
ind.	= indicativ
inf.	= infinitiv
int.	= interogativ
interj.	= interjecție
invar.	= invariabil
întăr.	= întărire
loc.	= locuțiune
m.	= masculin
m.m.pf.	= mai mult ca perfect
n.	= neutru

neg.	= negativ
nehot.	= nehotărît
nom.	= nominativ
not. marg.	= notă marginală
n. pr.	= nume propriu
num.	= numeral
ord.	= ordinal
part.	= participiu
pas.	= pasiv
perif.	= perifrastic
pers.	= personal
pf.	= perfect
pf.c.	= perfectul compus
pf.s.	= perfectul simplu
pl.	= plural
pos.	= posesiv
pr.	= pronume
prep.	= prepoziție, prepozițional
prez.	= prezent
pron.	= pronominal
r	= *recto*
refl.	= reflexiv
rel.	= relativ
s.	= substantiv
sg.	= singular
v	= verso
vb.	= verb
viit.	= viitor
voc.	= vocativ

A

A, prep. 2′v(2), 3′v, 2r, 2v, 3v(3), 6r, 7r, 7v, 8r, 9v, 10r(3), 14r, 14v, 15r(2), 15v(3), 16r, 16v, 18v, 19r, 24v(2), 30r, 32r, 35r, 35v, 36v, 38r, 45r, 46v, 47r, 48r, 49r, 49v, 50v(2) etc. /127/.

ABIA, adv. 83v, 88v, 153v, 164v /4/.

ACASA, adv. 59r, 125r, 126r, 154r /4/.

ACEL(A), adj., pr. dem. **1.** adj. dem. m. nom. sg. **acela** 2v; f. nom.-ac. sg. **acéea** 3v, 4r, 5v, 6r, 10v, 22v, 31r, 37v, 49v; m. nom.-ac. pl. **acei** 38r; **aceia** 38v, 43r; f. nom.-ac. pl. **acéle** 17r, 28r, 47r, 48r; **acélea** 3v, 16r; **2.** pr. dem. m. nom. sg. **acela** 29v, 33r; f. nom.-ac. sg. **acéea** 2′v, 4′v, 3r(3), 5r, 6v, 7r, 7v(2), 8r, 9r, 9v, 10r, 10v, 14v, 15r, 15r-v, 16r, 18v, 20v(2), 21r(2), 24r, 25r, 26r, 27v(2), 29r, 29v, 30v, 32r, 33r, 33v, 34r, 35r(2), 35v(2), 36r, 37r(2), 37v, 39r, 40r, 41r, 42v, 44r(2), 45r, 46r(2), 47r, 49r(2); **aceea** 34v, 50v; m. nom.-ac. pl. **aceia** 8r, 14v, 18r, 19v, 22r(3), 22v, 23r, 26r, 27v, 28r, 31r(2), 38v(2), 39v, 43r(2), 43v, 47v; m. g. pl. **acelora** 17r; f. nom.-ac. pl. **acélea** 4′r, 7v, 15r, 32r, 33r(2), 46v etc. /434/.

ACELAŞI, adj. dem. m. nom.-ac. sg. **acelaşi** 98v, 131v; f. ac. sg. **acéeaşi** 49r, 114r /4/.

ACEST(A), adj., pr. dem. **1.** adj. dem. m. n. nom.-ac. sg. **acest** 2′v, 3′r, 13r, 13v, 14v, 19r, 23r, 29r, 48r, **acesta** 2v, 29r, 31r, 43v, g. **acestui** 11r, 13v; f. nom.-ac. sg. **această** 4′r; 4r, 4v, 7v, 10r, 28r, 39v, 45v, **aceasta** 17v, 18v, 45v, g. **aceştii** 6v, 7r 19v(3), 21v, 37v, 38v, 41r, 43r, 50v, **aceştiia** 21r, 50r; m. nom. pl. **aceştia** 22v; f. n. nom.-ac. pl. **acéste** 4′v(2), 2r, 4v(3), 5r, 5v, 13v, 14r, 14v, 16r, 16v(2), 26r, 30r, 35v, 47r; **2.** pr. dem. n. nom. sg. **acesta** 5r; f. nom.-ac. sg. **aceasta** 2′v(2), 3v, 5r(2), 6r, 6v(2), 7r, 9r(2), 9v(3), 10r(3), 10v, 11r, 14v, 17v, 18r, 20v(2), 21r, 22r, 22v, 23r, 24v, 25r,26r, 28r(2), 28v, 29r, 29v(2) 32v(2), 33v(3), 37r(2), 37v, 38r(2), 38v, 40r, 40v(2), 41r(2), 41v(2), 42v, 44r(2), 45v, g. **aceştiia** 28r, 32r; m. nom.-ac. pl. **aceştia** 2v, 3r, 22v(2), 30v, 31r; f. ac. pl. **acéstea** 3v, 4v, 6r, 9v, 11r, 14r(2), 27v(2), 36v, 42v, 43r, 44r etc. /436/.

ACESTAȘI, adj. dem. 35r, 51r, 70v, 74v, 100r, 138r, 159r /7/.

ACHIS, n. pr. ac. 132v /1/.

ACIIAȘI, adv. 77v, 83v, 137r, 161r, 161v(2), **acieși** 45v /7/.

ACOLO, adv. 45v, 50v(2), 54r, 59r, 59v(2), 60v, 86r, 86v, 117r, 118v, 125v, 126r(2), 127r, 132r, 132v(4), 133r(3), 133v(2), 134r, 139v, 141r(2), 142v, 143r, 148v(2), 149v, 155v, 156v(2), 158v, 167v /40/.

ACOPERI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să acopere** 69r; refl. pf. c. *3* **s-au acoperit** 109v; refl. conj. prez. *4* **să ne acoperim** 69r, cu pr. refl. în d. *6* **să-și acopere** 159v(2) /5/.

ACOPERIRE, s. f. nom. sg. art. **acoperirea** 160v /1/.

ACUM, adv. 1'v, 2'r, 2'v(3), 3'r, 17r, 20v, 23v, 35r, 36v, **acmu** 4r, 4v, 11r(7), 11v(2), 13r, 16r, 26r, 28r, 43v(2), 47r etc. /101/.

ACUMUȘI, adv. 79r /1/.

ADAM, n. pr. nom.-ac. Adam 5r, 69v, 133r, 142r, d. **lui Adam** 147v /5/.

ADĂPA, vb. I ind. prez. *3* **adapă** 19v, refl. cu pr. în ac. *6* **să adapă** 116v; imper. **2 adapă** 24v /3/.

ADĂUGA, vb. I ind. prez. *6* **adaog** 28r(2), 31r, 82v; conj. prez. *3* **să adaoge** 28v, *5* **să adaogeți** 26r, 28v; cond. pf. *6* **ară fi adaos** 25r /8/.

ADECĂ, adv. 25r, 65 not. marg., 82v, 148v /4/.

ADESEORI, adv. comp. **mai adeseori** 56r /1/.

ADEVĂR, s. n., loc. adv. **1.** s. n. ac. sg. **adevăr** 10v, 20v(2), 52v, 80v, 81r, 102v, 103r; **2.** loc. adv. **cu adevăr** 9r, 23v, 49v, 57r, 63r, 67v, 75v, 78v, 101v, 103v, 118v, 120v, 128r, 135v, 136r, 139r, 158r /25/.

ADEVĂRA, vb. I ind. prez. *3* **adeverează** 9r, 11r, 15r, 17v, 18v, 29r, 29v, 33v, 40v, 41r, 51v, 57v, 59r, 64r, 65v(2), 66r(2), 67v, 72v, 83r(2), 86v, 87r(2), 87v, 90r, 97r, 99v, 100r, 101v, 103v(2), 106r, 106v, 108v(2), 109r, 110v, 111r, 116r, 118r, 119r, 119v, 120v, 127v(2), 128r(3), 130v, 131v(2), 132r, 132v, 133v, 137v, 139v, 140v, 142r, 142v, 143v /62/.

ADEVĂRAT, adv. **adevărat** 60v, 148v; loc. adv. **cu adevărat** 9r 19r, 78v /5/.

ADEVĂSI, vb. IV ind. prez. *6* **adevăsăsc** 155r /1/.

ADEVERINȚĂ, s. f. nom. sg. 4'v /1/.

ADINS, loc. adv. comp. **mai cu de-adins** 169v /1/.

ADÎNC, s. n. nom.-ac. sg. **adînc** 83v, art. adîncul 14v /2/.

ADORMI, vb. IV ind. pf. c. *6* **au adormit** 67r, **au adurmit** 66v, 87v; pf. s. *3* **adurmi** 148v; m. m. pf. perif. **au fost adurmit** 148v—149r; conj. prez. *3* **să adoarmă** 68v /6/.

ADORMIT, s. m., adj. **1.** s. m. ac. pl. **adurmiți** 61r, 67r, art. **adurmiții** 65v; **2.** adj. m. nom. sg. **adurmit** 112v /4/.

ADUCE, vb. III ind. prez. *1* **aduc** 17r, *3* **aduce** 20v, 47r, 101v, refl. cu pr. în d. **își aduce** 45r, 47r, 109v; **ș-aduce** (aminte) 75r, *6* **ș-aduc** (aminte) 77v; pf. s. *2* **aduseși** 14v, *3* **aduse** 46v, *6* **adusără** 42r, refl. cu pr. în d. **își aduse** 149v; pf. c. *3* **au adus** 138r, *6* **au adus** 138r; viit. I *3* **aduce-va** 67r, refl. cu pr. în d. **își va aduce** 54r, **aduce-și-va** 50v; imper. *2* **adă** 6r, *4* **aduceți** 158v(2), refl. cu pr. în d. *2* **adu-ți** (aminte) 3r, 131r, 152r, *4* **aduceți-vă** 38v; refl. cu pr. în d. conj. prez. *3* **să-și aducă** (aminte) 6r, 20r, *6* **să-și aducă** (aminte) 20r, 50v /29/.

ADUNA, vb. I ind. prez. *2* **aduni** 24v, *6* **adună** 40r; pas. imp. *6* **era adunați** 60v, 95r; inf. **aduna** 45v /5/.

ADUNARE, s. f. ac. pl. art. **adunările** 134r /1/.

AER, s. n. g. sg. **aerului** 91v, 157v /2/.

AFARĂ, adv. 6r, 8r, 26v, 46r(2), 51r, 57r, 59r, 60r, 60v, 61v, 69r, 79v, 81r, 92r, 92v(2), 95v, 103r, 103v, 112r, 139v, 144v, 155r, 161v, 166r, 167v /27/.

AFLA, vb. I ind. prez. *2* **afli** 78v, *3* **află** 111r, 132r, 133r, 134r, refl. cu pr. în ac. **să află** 157v, 164v, 167r, *6* **află** 47r, 136r, 138r, 139r, 140v, 143r; refl. **să află** 45r, refl. pf. s. *3* **să află** 65r, 158v; pf. c. *1* **aflat-am** 106v, *3* **au aflat** 59r, 59v, 132v, refl. **s-au aflat** 102r, **aflatu-s-au** 102v, *6* **au aflat** 143v, refl. **s-au aflat** 162r; viit. *2* **vei afla** 4'v, **afla-vei** 4'v(3), *3* **va afla** 10v, refl. *4* **ne vom afla** 50r, 66v; *5* **veți afla** 4'v; conj. prez. *3* **să afle** 10r, 69r, refl. **să să afle** 48r, 62r; refl. cond. prez. *3* **s-ară afla** 83v; inf. **afla** 15v /39/.

AFUNDAT, adj. m. sg. **afundat** 14v /1/.

AFURISIT, adj. m. pl. **afurisiți** 122r /2/.

AGAG, n. pr. nom. **Agag** 98v /1/.

AGONISI, vb. IV ind. prez. *3* **agonisește** 143v, refl. cu pr. în ac. **să agonisește** 143v, *6* **agonisăsc** 141r, 143v; refl. cu pr. în d. pf. c. *6* 155v; inf. **agonisi** 73v, 144v(2) /8/.

AGONISITĂ, s. f. nom. sg. **agonisită** 72r, art. **agonisita** 70v, 72v, 74r, g. **agonisitei** 72r, ac. **agonisîta** 136r /6/.

AGONISITURĂ, s. f. nom. sg. art. **agonisitura** 72r, pl. art. **agonisiturile** 63v /2/.

AHAV, n. pr. nom. **Ahav** 94r, 98v, 99r /3/.

AIAVE, adv. 93v, 94r, 141r, 156r /4/.

AICEA, adv. **aicea** 6r, 8r, 26v, 32v, 35v, 36r(2), 38r, 39v, 40v, 43r, 57v, 67r, 68r, 72r, 74r, 90v, 93r, 94v, 95v, 96v, 97r, 99r, 100r, 115v, 117v, 118v, 127r, 129r, 130v, 132r, 135r, 148v, 149v, 153r, 157v, 158r, 161v, 163v, 164r, **aici** 5r, 11r; **acii** 2v, 20v, 68r; **aciia** 57r, 59r, 65v /48/.

AIUREA, adv. **aiurea** 33r /1/.

AJUN, s. n. ac. sg. **ajun** 62v /1/.

AJUNGE, vb. III ind. prez. *6* **agiung** 82r, 89*v*; imp. *3* **agiungea** 149r; pf. c. *2* **ai agiuns** 110*v*, *3* **au agiuns** 119*v*; m. m. pf. perif. **au fost agiuns** 89*v*; inf. **agiunge** 89*v* /7/.

AJUTA, vb. I ind. pf. c. *3* **au agiutat** 2*v*, **agiutatu-au** 4*v*; viit. *3* **va agiuta** 3*r*, 80*v*; conj. prez. *3* **să agiute** 69*r*, *5* **să agiutați** 26*r*; imper. *2* **agiută** 113*r*, 143*v* /8/.

AJUTOR, s. n. ac. sg. **agiutor** 13*v*, 14*r*, 99*v*, nom.-ac. **agiutoriu** 20*r*, 41*r*, 42*v*(2), 44*r*, 58*v*(2), 69*v*, 79*v*, 87*v*, 122*v*(2), 123*r*(2), 154*r*, art. **agiutoriul** 15*r*, 23*v*, 35*r*, 58*v* /22/.

AL, A, art. pos. **1.** pe lîngă un genitiv m. sg. **al** 1*v*, 17*r*, 34*v*, 46*r*. **a** 15*r*, 17*r*, 17*v*, 49*r*(2); f. **a** 2*v*(3), 3*r*, 3*v*, 4*r*, 5*v*, 6*v*(2), 8*r*(2), 8*v*, 12*r*, 13*r*, 15*r*, 17*r*(2), 18*r*, 19*r*, 19*v*(2), 20*r*(2), 21*r*, 21*v*, 22*r*(2), 28*v*, 32*r*(2), 33*v*, 35*r*, 37*r*, 37*v*, 39*r*(3), 40*v*, 41*r*(2), 41*v*, 42*v*(2), 45*r*, 46*r*, 48*r*, 50*r*(3), 50*v*; m. pl. **ai** 3*r*, 31*r*, 49*v*; f. pl. **a** 25*r*, 25*v*, 28*r*(2), 30*r*, 31*v*, 33*v*, 36*v*, 37*v*, 40*v*, 41*r*, 50*v*; **2.** pe lîngă un pr. sau adj. pron. m. sg. **al** 2*v*, 5*v*, 11*r*, 23*v*, 39*r*, **a** 17*r*, 22*v*, 27*r*; f. **a** 2*r*, 3*v*, 5*v*, 12*v*, 13*v*(2), 16*r*, 17*r*, 17*v*, 24*v*, 29*r*, 32*v*(2), 33*v*, 41*v*, **ai** 11*v*, 35*r*; m. pl. **ai** 5*r*; f. **ale** 2*r*, 50*r*; f. **a** 41*v*; **3.** pe lîngă numeralul ordinal m. sg. **al** 8*r*, 14*v*, 27*r*(5), 35*v*, 37*v*, 47*v*; f. **a** 3*v*(2), 2*r*, 3*r*(2), 3*v*(2), 4*r*(2), 4*v*, 5*r*(3), 5*v*, 6*r*(2), 7*r*, 7*v*, 8*r*, 8*v*, 9*r*, 9*v*(2), 10*r*, 10*v*, 12*v*, 13*r*, 13*v*(2), 14*r*, 14*v*(2), 15*r*(2), 15*v*(3), 16*r*(3), 16*v*, 17*r*, 18*r*, 19*r*, 20*r*(2), 20*v*, 21*r*(3), 21*v*(4), 22*r*(2), 22*v*, 23*r*, 23*v*, 24*r*, 25*r*, 26*r*(2), 26*v*, 27*r*, 28*r*, 28*v*(2), 29*r*, 29*v*, 30*r*(2), 30*v*, 31*r*(2), 31*v*, 32*r*(2), 33*r*(2), 34*r*(2), 34*v*, 35*r*(2), 36*r*, 36*v*(2), 37*r*(2), 38*r*(3), 39*r*(2), 39*v*(2), 40*r*(3), 40*v*, 41*r*(2), 41*v*, 42*r*(2), 42*v*(2), 43*r*(2), 43*v*, 44*r*, 45*r*, 46*r*(2), 47*r*(2), 47*v*, 48*r*(2), 49*r*(2), 49*v*(5), 50*r*(6), 50*v*(3) etc. /880/.

ALALT, pr., adj. dem. **1.** pr. dem. m. nom.-ac. pl. **alalți** 48*v*, 67*r*, 86*r*, 107*v*; f. **alalte** 24*v*, 41*r*, 85*v*, 96*v*; **2.** adj. dem. m. pl. **alalți** 164*r*; f. **alalte** 136*r*, 144*r* /11/.

ALALTĂIERI, adv. **alaltăieri** 11*r*(2) /2/.

ALĂUTA, s. f. ac. sg. art. **alăuta** 82*r*; g. pl. art. **alăutelor** 82*r* /2/.

ALDUI, vb. IV, ind. prez. *3* **aldu(a)ște** 38*v*(2), 101*r*, pas. *6* **sînt alduiți** 43*r*; pf. c. *3* **au aldu(i)t** 43*r*; viit. I *3* **va aldui** 152*r*; cond. prez. *3* **ară aldui** 101*v* /7/.

ALDUIALĂ, s. f. nom. sg. art. **alduiala** 4*v* /1/.

ALEAN, s. n., loc. prep. loc. adv. **1.** s. n. ac. sg. **alean** 24*r*, 91*v*, 92*r*(2), 93*r*, 94*v*(3), 95*r*, 96*v*, 97*v*(2), 98*r*, 99*r*; **2.** loc. prep. **în aleanul** 1*v*, 17*r*, 25*r*, 27*v*, 79*r*, 84*r*, 85*r*, 96*v*(2), 100*v*, 133*r*, 160*r*, **într-aleanu-** 25*r*, **într-aleanul** 153*v*; **3.** loc. adv. **în alean** 4*v* /29/.

ALEGE, vb. III ind. prez. *3* **alége** 106*r*, pas. *6* **sînt aleși** 140*v*, 146*r*; refl. cu pr. în d. pf. c. *3* **ș-au ales** 126*r*; imper. *2* **alége** 41*v* /5/.

ALEGÎND, loc. cj. **alegînd** 123*v*, **alegînd de** 134*r* /2/.

ALENȘUG, s. m. nom.-ac. sg. **alenșug** 25*r*, g. **alenșugului** 41*r* /2/.

ALERGA, vb. I ind. pf. s. *3* **alergă** 158*v*; viit. I *3* **alerga-va** 99*v*; ger. **alergînd** 140*r* /3/.

ALERGARE, s. f. ac. sg. **alergare** 158*r*, art. **alergarea** 4*r*, 111*v*, 112*r* /4/.

ALERGĂTOR, s. m. nom. pl. art. **alergătorii** 50*r* /1/.

ALES, s. m. adj. **1.** s. m. ac. sg. art. **alesul** 30*v*; ac. pl. art. **aleșii** 55*v*; **2.** adj. m. sg. **ales** 30*v*; adv. **aleși** 3*v* /4/.

ALESĂTURĂ, s. f. nom.-ac. sg. art. **alesătura** 74*r*, 102*r* /2/.

ALNICIE, s. f. ac. sg. **alnicie** 94*r*, 97*r*, 142*r*, 159*v*, nom.-ac. art. **alnicia** 159*r*(2), 160*v*(2) /8/.

ALTAR, s. n. ac. sg. **oltariu** 149*v*, art. **oltariul** 92*v* /2/.

ALTUL, pr., adj. nehot. **1.** pr. nehot. ac. sg. **alt** 36*v*, nom.-ac. **altul** 5*r*, 33*r*(4), 42*r*, 52*r*, 53*v*, 94*r*(2), 116*r*(2), 121*v*, 149*r*, 153*r*, 153*v*; f. ac. **altă** 2*v*, nom.-ac. **alta** 2*v*, 6*v*, 18*v*, 19*v*, 83*v*, 98*v*, 163*v*, g. **altii** 125*v*; m. nom.-ac. pl. **alții** 5*r*, 30*r*(4), 45*v*, 47*r*, 88*v*, 109*v*, 122*r*, 139*v*, 162*r*(2), 165*r*, d. **altora** 31*r*, 155*r*; f. nom.-ac. **altele** 4*v*, 47*r*, 71*v*, 88*v*, 160*v*; **2.** adj. m. n. nom.-ac. sg. **alt** 6*v*, 86*r*, 93*v*, 105*v*, 114*r*, 115*r*, 117*r*, 118*r*, 121*r*, 121*v*, 124*v*, g. **a altui** 13*v*, **a altuia** 94*r*, **altuia** 93*v*(2), 99*r*; f. ac. 42*r*, 74*r*, 83*v*, 114*r*, 166*r*; m. nom.-ac. pl. **alți** 33*v*, 114*r*, 117*r*, 122*v*, 164*r*, 165*r*, g. **a altor** 41*v*, **altor** 48*r*, 48*v*, 95*v*, 109*r*, 109*v*, 164*r*; f. n. ac. pl. **alte** 3*r*, 4*v*, 47*r*, 47*v*, 52*r*, 154*r*, 167*r* /88/.

AMALICHITEAN, s. m. ac. pl. **amalichiténi** 42*r*, art. **amalichiténii** 41*r*(3), 42*r*, g. **amalichiténilor** 98*v* /6/.

AMAR, s. n., adj. **1.** s. n. ac. sg. **amar** 2*r*, 80*v*, 85*r*, 86*r*, 89*v*, 102*v*, 114*r*, 126*r*, 126*v*(4), 134*v*, 135*r*, 160*r*, 165*r*, 167*r*, art. **amarul** 62*v*, 88*r*, voc. **amar** 43*v*, 126*r*; **2.** adj. f. ac. sg. **amară** 19*v* /22/.

AMARNIC, adj. f. nom.-ac. sg. **amarnică** 61*v*, 63*v*, 115*r*(2), 115*v* /5/.

AMĂGI, vb. IV ind. imp. *6* **amăgiia** 159*r*; pf. s. *6* **amăgiră** 160*r*; refl. cu pr. în ac. pf. c. *6* **s-au amăgit** 151*r*; inf. **amăgi** 160*v* /4/.

AMĂGITOR, adj. f. nom. sg. **amăgitoare** 54*r*, 77*v* /2/.

AMĂRĂCIUNE, s. f. nom.-ac. sg. **amărăciune** 5*r*, 25*r*, 80*r*, 84*v*, 91*r*, 127*r* (2), 127*v*(2), art. **amărăciunea** 114*r*, 127*v*, 151*v*, 160*v*, g. **amărăciunii** 128*v*, **amărăciunei** 159*r*, nom.-ac. pl. **amărăciuni** 85*v*, 86*v*(2), 88*r*, 88*v*, 113*r*, art. **amărăciunile** 14*v*, 43*v*, 118*r*, 119*r*, 119*v*(2) /27/.

AMĂRÎ, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să amărește** 28*v*, pas. *5* **sînteți amăriți** 67*r*, 166*v*, 167*r*, *6* **amărâsc** 31*r*, 84*r*, refl. **să amărâsc** 158*r*(2), 158*v*, 165*r*; pas. imp. *3* **era amăriți** 59*v*, 62*v*; pf. s. *3* **amărîse** 158*v*, *6* **amărîră** 82*v*; pf. c. *3* **au amărît** 83*v*, 125*r*(2), 126*v*, 127*v*, 134*v*, refl. cu pr. în

ac. **s-au amărît** 16v, 28v, 86r, 159r, *5* **v-ați amărît** 90v, 100v, *6* **au amărît** 27v, refl. **s-au amărît** 60r, 102v; m. m. pf. perif. **au fost amărît** 127v; pas. conj. pf. *3* **să fie fost amărît** 59v; cond. pf. *3* **ară fi amărît** 25r; inf. **amărî** 113r, 164r /33/.

AMĂRÎRE, s. f. ac. sg. **amărîre** 163v /1/.

AMĂRÎT, adj., s. m. 1. adj. m. nom. sg. **amărît** 78v, 84v, 85r, art. **amărîtul** 82v, 84r; f. nom. pl. **amărîte** 2'r; 2. s. m. ac. pl. **amărîți** 70r, 113r, art. **amărîții** 8v, 120v /10/.

AMIN, interj. **amin** 3'r, 4'v, 1v, 11v, 12r, 13r, 23v, 34v, 35r, 44v, 56v, 69r, 70r, 79r, 79v, 91r, 91v, 101r, 112v, 113v, 125r, 135v, 146v, 155v, 156v, 167r, 168r(2) /28/.

AMINTE, adv. **aminte** 3r, 6r, 20r(2), 20v, 28v, 34r, 38v, 45r, 47r, 50v(2), 52r, 54r, 56r, 58v, 77v, 98v, 99r, 101r, 104r(2), 104v(3), 105r, 105v(2), 108r(2), 109v, 110r, 113v, 126v, 131r, 132r, 133v, 134v, 144v, 149v, 150v, 152r, 159v, 162v /44/.

AMISTUI, vb. IV ind. prez. *3* **amistuiaște** 70v; refl. cu pr. în ac. pf. s. *6* **să amistuiră** 103v; viit. I *3* **va amistui** 80v; imper. *2* (nu) **amistuiți** 26r /4/.

AMÎNDOI, num. col. m. nom. **amîndoi** 35r, 35v, 36r(2), 39v, 143r(2), g. **amîndurora** 126v; f. nom. **amîndoao** 61r /9/.

AMON, n. pr. nom.-ac. **Amon** 7v, 99r /2/.

AMOREU, s. m. g. pl. art. **amoreilor** 118v /1/.

AMOS, n. pr. nom. **Amos** 32v, 128r, 132r /3/.

AMU, adv. **amu** 18r(2) /2/.

AMUȚI, vb. IV ind. pf. s. *1* **amuțiiu** 127v /1/.

AN, s. m. nom.-ac. pl. **ani** 1'r, 2'r, 3'r, 5r, 9r, 40v, 45v, 57v, 59r, 118v, 119v(2), 120r, 125v, 126r, 150r, 165r, nom. art. **anii** 2v, 3r, 169v /20/.

ANAVDEI, n. pr. ac. **Anavdei** 94r, **Anuvdei** 98v, **Anovdei** 99r /3/.

ANTIOHIA, n. pr. ac. **Antiohiia** 110v /1/.

ANTIPAT, n. pr. nom. **Antipat** 46v /1/.

ANUME, adv. **anume** 4'v, 58r, 86r, 162r /4/.

APAFI, n. pr. nom. **Apafi** 1'r, 2'r /2/.

APĂ, s. f. ac. sg. **apă** 105r, art. **apa** 35v(3), 36r(2); nom.-ac. pl. **ape** 81r, 103r, 114r, 115v, 116r, 116v(2), 121r, 121v, 123r, 124v, 136v, art. **apele** 17r, 105r, 121v, g. **apelor** 145v /22/.

APĂRA, vb. I ind. pf. c. *3* **au apărat** 93r; refl. cu pr. în d. conj. prez. *3* **să-și apere** 132v; inf. **apăra** 52r, 116v /4/.

APLECA, vezi PLECA.

APOI, adv. **apoi** 17v, 23v, 30r, 30v, 50r, 68r, 103v, **apoiu** 101r /8/.

APOCALIPSIS, n. pr. nom. **Apocalipsis** 1'v, 4r, 11r, 67v, 99v, 100r, 115r, 139v, ac. **Pocalipsis** 114r /9/.

APOSTOL, s. m. nom. sg. **apostol** 3v, 9r, 9v, 10v, 16r, 17v(2), 20v, 21r, 21v, 24v, 31r, 40v, 44r, 50r, 51v, 53r, 53v, 54r, 55r, 55v, 60r, 61r, 66r, 66v, 68r, 72r, 72v, 76r, 86v, 87r, 87v, 89r, 95r, 96r, 101v, 102r, 105v, 106r(2), 107v(2), 108v(2), 109r, 110r, 110v, 111r, 111v, 112v, 114v, 117r, 119r(2), 120v, 121v, 129r, 129v, 130r, 130v, 137v, 141v, 143r, 143v, 144r, 144v(2), 152v, 154v; ac. pl. **apostoli** 34r, 107v, nom. art. **apostolii** 4r, 128v, g. **apostolilor** 7v, 15v, 106r, 106v, 107v, 110v, 114v /80/.

APROAPE, adv. **aproape** 4r, 6r, 18r, 25r, 73v, 112r, 128v, 131v /8/.

APROPIA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să apropie** 110r, *6* **să apropie** 2r, **apropie-se** 142v, **apropie-să** 145r; refl. ind. pf. c. *3* **s-au apropiat** 3v, 4v, 13v, 14r, 16r, 18r, 23v, *6* **s-au apropiiat** 2r; refl. viit. I *3* **să va apropiia** 1v, 13r, 68v; inf. **apropiia** 128r /16/.

APUCA, vb. I ind. prez. *6* **apucă** 82r; pf. s. *3* **apucă** 128r; viit. I *6* **vor apuca** 140v /3/.

APUS, s. n. ac. sg. **apus** 80r, art. **apusul** 33r, 42r /3/.

ARA, vb. I imp. perif. **au fost arînd** 26v; pf. s. *6* **ară** 118v /2/.

ARAMĂ, s. f. ac. sg. **aramă** 155r /1/.

ARĂTA, vb. I ind. prez. *3* **arată** 21v, 26r, 47r, 71r, 83r, 83v, 84r, 84v(2), 85r, 101v, 102r, 104r(2), 114v, 130r, refl. cu pr. în ac. **să arată** 52r, 73r, *6* **să arată** 162v; pf. s. *3* **arătă** 53r, refl. **să arătă** 149v, **arătă-să** 29r; pf. c. *2* **ai arătat** 34v, *3* **au arătat** 89r, 114v, refl. **s-au arătat** 149v; refl. viit. I *3* **să va arăta** 55r, 76v, 111r, 130r, *5* **vă veți arăta** 55r; conj. prez. *6* **să arate** 60r, 85v, 87r, **să aréte** 60v, 127r, 157v—158r, refl. cu pr. în d. **să-și arate** 153r, **să-și aréte** 112v; imper. *2* **arată** 4v, refl. **arată-te** 162v; inf. **arăta** 88r /42/.

ARĂTARE, s. f. ac. sg. **arătare** 52r /1/.

ARĂTOR, s. m. nom. pl. art. **arătorii** 118v /1/.

ARBA, n. pr. ac. **Arba** 150r /1/.

ARBORE, s. m. ac. sg. **arbure** 18v, 39r /2/.

ARC, s. n. ac. sg. art. **arcul** 6r /1/.

ARDE, vb. III ind. prez. *3* **arde** 17r; pf. s. *6* **arsără** 2v; pf. c. *3* **au ars** 27r; refl. cu pr. în ac. viit. I *2* **te vei arde** 105r; ger. **arzînd** 100r /5/.

ARDEAL, n. pr. ac. **Ardeal** 3'r, g. **Ardealului** 1'r, 1'v, 2'r(2) /5/.

ARGINT, s. n. ac. sg. **argint** 46v, 75v, 144r, 144v, 155r(2), art. **argintul** 86r; s. m. ac. pl. art. **arginții** 94r /8/.

ARGINTAR, s. m. nom. sg. art. **argintariul** 86v /1/.

ARHANGHEL, s. m. g. sg. **arhanghelului** 67r /1/.

ARIE, s. f. nom. sg. art. **aria** 21v not. marg. /1/.

ARIPĂ, s. f. ac. pl. **aripi** 2'r, art. **aripile** 3'r, 24r, 156v /4/.

ARMĂ, s. f., ac. sg. **armă** 39r, 99v(2), art. **arma** 95v, 96r; ac. pl. **arme** 27r(2), nom.-ac. art. **armele** 6r, 21r(2), 41v, 42r, 88v, g. **armelor** 42r /14/.

ARMEAN, s. m. ac. pl. **armeni** 122r, 169v /2/.

ARON, n. pr. ac. **Aron** 8r, nom.-ac. **Aaron** 42r(2), 46r, g. **lui Aaron** 49r /5/.

ARUNCA, vb. I ind. prez. *3* **aruncă** 154r; pf. s. *3* **aruncă** 94r; ger. **aruncînd** 10v /3/.

ASCULTA, vb. I ind. prez. *6* **ascultă** 58v(4); pf. s. *6* **ascultară** 39r; pf. c. *5* **ați ascultat** 109r, 137v, 144r; conj. prez. *6* **să asculte** 39v; cond. prez. *3* **ară asculta** 83v; imper. *2* **ascultă** 9r, 91v, *5* **ascultați** 44r; ger. **ascultînd** 83r /14/.

ASCULTARE, s. f. ac. sg. art. **ascultarea** 155r /1/.

ASCULTĂTOR, s. m. adj. 1. s. m. ac. pl. **ascultători** 38r, art. **ascultătorii** 37v, 39v(2); 2. adj. f. nom. sg. **ascultătoare** 78v; m. nom. pl. **ascultători** 44r, 152v /7/.

ASCUNDE, vb. III ind. prez. *3* **ascunde** 68v, pas. **ascunsă iaste** 55r; pf. c. **au ascuns** 9v(2), 10r, refl. cu pr. în ac. *6* **s-au ascuns** 133v; m. m. pf. perif. *1* **am fost ascuns** 120r; conj. prez. *4* **să ascundem** 68v; part. **ascuns** 133v /9/.

ASCUNS, s. n., adj. 1. s. n. ac. sg. **ascuns** 92v, 94r; 2. adj. n. ac. sg. **ascuns** 157v /3/.

ASCUȚIT, s. n., ac. sg. art. **ascuțitul** 42r /1/.

ASEMĂNA, vb. I ind. prez. *3* **asămănează** 70v, 139r, 140v, **asemenează** 164r, refl. cu pr. în ac. *3* **să asamănă** 74v, **asamănă-să** 158r; refl. imp. *3* **să asămăna** 117v, perif. **era asămănîndu-să** 117v; refl. pf. c. *1* **asămănatu-m-am** 14r, *6* **s-au asămănat** 65r /10/.

ASEMĂNARE, s. f. ac. sg. art. **asămănarea** 11v, 69v, 94v, 133v /4/.

ASEMĂNĂTURĂ, s. f. ac. sg. **asămănătură** 138r /1/.

ASEMENEA, adj. invar. **asémenea** 133v, 134r, 145r /3/.

ASIN, s. m. nom.-ac. pl. **asîni** 82v, art. **asînii** 26v /2/.

ASIRIA, n. pr. nom. **Asiria** 134r /1/.

ASPIS, s. n. g. sg. **Aspisului** 117v /1/.

ASPRU adj. n. ac. pl. **aspre** 25r, 28r(3), 28v(2), 82v, 83v, 84v(2), 85r /11/.

ASTĂZI, adv. **astăzi** 4r, 34v, 35v, 36r, 49v, 74r, 106r, 107v, 141r, 145r, 147r, 162v, 163v, 168r /14/.

ASTRUCA, vb. inf. **astruca** 155v /1/.

ASUPRĂ, prep. 110r, 119v /2/.

ASUPREALĂ, s. f. ac. sg. art. **asupreala** 151r /1/.

ASUPRIT, s. m. ac. pl. art. **asupriții** 146v /1/.

AȘA, adv. **așea** 3v, 2v, 4r(3), 4v, 5r(2), 5v(2), 6r, 7r(3), 7v(2), 8r(2), 9r(3), 9v, 10r, 10v, 11v, 12r, 12v, 14r, 14v, 15r(2), 15v, 16r, 16v(2), 17r(2), 17v(5), 18r(5), 18v, 19r, 19v(3), 20v, 21v(3), 22r(2), 22v(2), 23r, 23v, 24v(2), 25v(2), 26r, 26v, 27r, 28r(2), 29r(2), 29v, 31v, 32v(2), 34r(2), 38r, 38v(2), 39v, 40r, 41r, 42v, 44r, 45v, 46r, 49r, **așa** 1r, 18r etc. /307/.

AȘIJDEREA, adv. **așijderea** 22v, 30r, 33r, 39v, 40r, 71r, 134r /7/.

AȘTEPTA, vb. I ind. prez. *1* **aștept** 29r, *6* **așteaptă** 4r, 122v, 153v; impp. *3* **aștepta** 14v; m. m. pf. perif. **au fost așteptînd** 59v; inf. **aștepta** 98v; ger. **așteptînd** 23v(2), 62v /10/.

AȘTEPTĂTOR, adj. f. d. pl. **așteptătoare** 152v /1/.

AȘTERNUT, s. n., ac. sg. art. **așternutul** 29v /1/.

ATARE, adj. invar. **atare** 73r, 83v, 84r, 110r, 138v, 140v(2), 160r, 167r /9/.

ATINGE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. pf. s. *3* **să atinse** 59r; refl. cu pr. în d. cond. prez. *1* **m-as atinge** 59r /2/.

ATÎTA, adj., pr. nehot., adv. 1. adj. nehot. f. ac. sg. **atîta** 32r, 70r, 79r, 86r(2), 101v, 107v, nom.-ac. pl. **atîtea** 18r, 23r, 134r; 2. pr. nehot. f. ac. pl. **atîtea** 23r, 82v; adv. **atîta** 4r, 5v, 18v, 33v, 46v, 80r, 82v, 88v, 93r, 98r, 126r, 141v, 159r, 160v, 165r /27/.

ATUNCI, adv. **atunci** 2v, 1v(2), 6r, 13r, 13v, 21v, 25v, 26v, 27r, 28v, 30r, 35v(2), 36r, 36v, 37v, 38r, 39r, 42v, 49v(2), 50r(2), 55r, 59r, 60v, 61r, 62v, 63r(2), 64r, 64v, 76r, 77v, 79v, 84v, 86v, 88v, 89v(2), 90r(2) 95v(2), 100r, 100v, 101r, 103r, 110r(3), 110v, 111v, 115v, 123v, 125v, 126v, 132r(2), 133r(3), 134r) 137r(4), 149r, 158v, 165r(3), 165v, **atuncea** 14v, 31v, 52v, 164r /78/.

ATUNCISI, adv. **atuncisi** 59r /1/.

ATÎȚA, vb. I ind. prez. *3* **atîță** 85r /1/.

AU, cj. **au** 4v, 7r, 8v, 13v, 18r, 19v(2), 22v, 28v(3), 32v(3), 33r, 33v, 35v, 36r, 37r, 43v(2), 50v, 57v, 60r, 60v, 64v, 72r, 72v, 74r, 75v, 76r, 76v, 78v, 85r, 88v(4), 89v(3), 92v(2), 93v(3), 95v, 98r, 100v, 107r, 108v(4), 115r, 126r(2), 127r, 128r(3), 129v(2), 130r, 134v, 135r, 135v, 144v, 150r, 153v, 154r(4), 155r, 157r, 159v, 162r, 162v, 163r(3) /82/.

AUR, s. n. nom.-ac. sg. **aur** 1r, 46v, 65r, 71r, 74v, 75v, 81r, 103r, 144v, art. **aurul** 86v /10/.

AUZI, vb. IV ind. prez. *1* **audzu** 29r, *2* **auzi** 40v, 58v, 131r, 132r, 143v, *3* **aude** 28v, 29r, refl. cu pr. în ac. **să aude** 97v, *4* **auzim** 31v, 60v, *5* **auziți** 42r, 67r, 88r, 119v, 130r, 137v, 142v, 144v, 158v, *6* **aud** 107r, 107v; pf. s. *1* **auzîiu** 4r, 11v, 67v, *3* **auzi** 62v, refl. cu pr. în ac. **să auzi** 164r, *6* **auziră** 107v; pf. c. *3* **au auzit** 89v, 151r, **au auzît** 73v, 96v, *4* **am auzît** 11r,

31v, 54r, 120v, 122v, 130v; **auzit-am** 57r, *5* **ați auzit** 65v, 128v(2), 143r, **ați auzit** 6v, **auzit-ați** 89v, 109v, 140v, 146r, 148v, *6* **au auzit** 134r; viit. I, *3* **va auzi** 162v, *6* **vor auzi** 30v; cond. pf. *3* **ară fi auzit** 46r, 84r, 85v, 90r, 150r, *6* **ară fi auzit** 126r, perif. **au vrut fi auzit** 4'r; imper. *2* **auzi** 19r; ger. **auzind** 4'r, 59r, 59v, 82v, 166r, **auzînd** 27v /66/.

AVEA, vb. II ind. prez. *2* **ai** 45v, *3* **are** 7v, 10r, 12v, 20v, 22r, 45r, 47r, *1* **avem** 21r, *5* **aveți** 20v, *6* **au** 3v(2), 4v, 22r, 23r, 38v, 43r(4), 43v; pf. s. *3* **avu** 39v; pf. c. *2* **ai avut** 78v, 135v(2), *3* **avut-au** 4v, *1* **am avut** 2'v, *6* **au avut** 43v; m. m. pf. perif. **au fost avînd** 33v; viit. I *2* **vei avea** 96r, 147r, *3* **va avea** 12v, 48v, 49v, *5* **veți avea** 44v, *6* **vor avea** 4'r, 39v, 44r; viit. II *3* **va fi avut** 92v; conj. pren. *2* **să aibi** 38r, *5* **să aveți** 105v, *6* **să aibă** 20v; conj. pf. *3* **să fie avut** 163r; cond. prez. *3* **ară avea** 82v, 157v; prezumtiv *3* **va fi avut** 92v; inf. **a avea** 3'v; auxiliar în formarea pf. c. *1* **am** 2'r, 2'v, 4'v, 2r, 2v, 4r(3), 4v(2), 6r, 9r, 11r, 14r, 18r, 25v, 27r(2), 27v, 28r, 29v, 30r(4), 30v(3), 33r(3), 43r, 45v, 47v, *2* **ai** 3'v, 11r, 11v(4), 12v(2), 13r, 14v(2), 21v, 34v(5), 36v, 45v, *3* **au** 4'r, 4'v, 2r(4), 2v(2), 3r(3), 3v(2), 4v(4), 5r(10), 5v(4), 6r(5), 6v(3), 7v(3), 8v(6), 9r(3), 9v(4), 10r, 11r(4), 12v, 13v(2), 14r(2), 14v, 15r(4), 16r(3), 16v(6), 17v(2), 18r(4), 18v(4), 20v, 22r(2), 22v, 23r, 23v(2), 24r, 25r(3), 26v(2), 27r(3), 27v(7), 28v(3), 31v, 32r(2), 32v, 33v, 35r, 35v(3), 36r(2), 36v(5), 37r(6), 37v(3), 38r, 39r, 40r, 40v, 41r, 41v, 42v(3), 43r, 44r, 45v, 46v, 48v, 49v, 50r, *4* **am** 2'v(4), 4'r, 4'v(4), 1v, 11r, 21v, 31r, 31v, 32r, 36v, 37v, 39v, *5* **ați** 6v, 8r, 26r, 28r(2), 28v, 30r(6), 30v(5), 43v, *6* **au** 2'r, 4'r(4), 2r(2), 2v, 3r, 3v(4), 5r, 8r(2), 13v, 17v, 22v, 23r, 25r, 26v, 27r, 27v, 32r, 33v, 34r, 34v, 35r, 43v(2); auxiliar în formarea m. m. pf. perif. *3* **au** 33v; auxiliar în formarea cond. prez. *1* **aș** 6r, 9v, 28v, 36v, *2* **ai** 63v, 64r, 99r, *3* **ară** 5r, 5v(3), 7r(3), 10r, 10r-v, 10v(3), 15v(2), 16v, 17v, 18r, 18v, 23r, 24v, 25r, 25v, 26r(3), 26v(2), 28v(2), 29r, 30r(3), 32r(2), 32v(3), 33v(2), 37r, 39r, 41r, 41v, 42v, 43v, 44r, 45v, 46r, 46v(2), 48v, 49r, **are** 17r, *4* **am**, 87v(2), 98v, 126v, *5* **ați** 10v, 26r, *6* **ară** 4'r(2), 7r, 17r, 25r(2), 26v, 32v, 34r, 41v, 42r(2); auxiliar în formarea cond. pf. perif. *3* **au** (vrut) 23v, 27v, 32r etc. /1204/.

AVEL, n. pr. ac. **Avel** 96v, g. **lui Avel** 97v, 100r /3/.

AVERE, s. f. ac. sg. art. **averea** 59r /1/.

AVESALOM, n. pr. nom.-ac. **Avesalom** 38v, 90r, 99r /3/.

AVIGLAI, n. pr. nom. **Aviglai** 77r /1/.

AVIMELEH, n. pr. nom. **Avimeleh** 98r /1/.

AVRAAM, n. pr. nom. **Avraam** 63v(3), 128v, 153v, 166r(2), g.-d. **lui Avraam** 118v, 131r, 149r, 165v, voc. **Avraame** 63v, 165v /13/.

AVUȚIE, s. f. ac. sg. **avuție** 45v, 74r, 135v, 158r, 166r, art. **avuția** 10v, 63v, 64r, 68v, 71v, 72r, 72v, 77v, 78r, 99r, 108v, 109r(2), 158v, 165v, 166r; nom.-ac. pl. art. **avuțiile** 40r, 143v, g. **avuțiilor** 73r /24/.

AZIMĂ, s. f. ac. sg. art. **azima** 133v /1/.

B

BA, adv. **ba** 5v, 95v, 157r, 159v /4/.

BALAUR, s. m. nom. pl. art. **bălaurii** 157v, 165r /2/.

BALĂ, s. f. ac. pl. art. **balele** 132v /1/.

BAN, s. m. ac. pl. **bani** 144r /4/.

BARBĂ, s. f. ac. sg. **barbă** 17v, 49r, art. **barba** 49r, 132v /4/.

BATE, vb. III ind. prez. *2* **bați** 127v, *3* **bate** 9r, 17v, 76v, 77r, 87v(2), 112v, 130r; pas. pf. s. *1* **fuiu bătut** 81r, 103r, **bătut fuiu** 2v, *3* **bătu** 8v(2), 24r, 26r, 26v, 27v, 28r, 31v, 32r, 33v, 39r, 82v, *6* **bătură** 27v, 33v; pf. c. *3* **au bătut** 26v, 32r, 105r, refl. cu pr. în d. *5* **v-ați bătut** (gioc) 28v, *6* **au bătut** 88v; conj. prez. *3* **să bată** 76r, refl. cu pr. în d. **să-și bată** 49r /33/.

BATJOCORI, vb. IV ind. prez. *6* **batgiocoresc** 108r, **batgiocuresc** 38v; pf. s. *6* **batgiocorîră** 160r; refl. cu pr. în ac. conj. prez. *3* **să să batgiocurească** 48v; imper. *5* (nu) **batgiocurireți** 44r /5/.

BATJOCORITOR, adj. m. nom. pl. **batgiocoritori** 60v /1/.

BATJOCOROS, s. m., adj. **1.** s. m. g. pl. **batgiocoroșilor** 145v; **2.** adj. f. nom. sg. **batgiocoroasă** 159r /2/.

BATJOCURĂ, s. f. nom. sg. **batgiocură** 39r, art. **batgiocura** 95r /2/.

BĂGA, vb. I ind. prez. *3* **bagă** 86v; viit. *6* **vor băga** 41r /2/.

BĂLĂUROAIE, s. f. nom. pl. art. **bălăuroaiele** 65r /1/.

BĂRBAT, s. m. nom.-ac. sg. **bărbat** 70v, 74v, 75r, 77r, 78v(2), 92v(2), 93r(2), 106v, 109v, 113r, 125r, 135r(2), 145v, art. **bărbatul** 30v, 34r, 71r, 73v(2), 74r(3), 74v(2), 75r, 77r, 89v, 97r, 111v, 125v, 126r, 126v, 127r, 132v(2), 148r, 151r, 153r, g. **bărbat** 71r, art. **bărbatului** 71r, 74v(3), 75v, 77r, 77v(2), 79r; nom.-ac. pl. **bărbați** 36r, 41v, 77v(2), 98r, ac. art. **bărbații** 76r, 78r(2), g. **bărbaților** 76r, voc. **bărbați** 107v /61/.

BĂSĂU, s. n. ac. sg. **băsău** 24r /1/.

BĂTAIE, s. f. nom.-ac. sg. **bătaie** 38r, 38v, 77r, 83r, 91v, 94v, 111r, art. **bătaia** 92v, 111v, 151r; nom. pl. art. **bătăile** 33r, 128r, g. **bătăilor** 32v /13/.

BĂTRÎN, s. m., adj. **1.** s. m. nom.-ac. pl. **bătrîni** 3v, 4v, 37v, 115r, 117v, 118r, art. **bătrînii** 2v, 3r(2), 3v(2), 4r, 9v, 38r(2), 86r, 105r, g. **bătrînilor** 3r, 145r; **2.** adj. m. nom.-ac. sg. **bătrîn** 1r, 11r, 74r, 150r, 151v, 159r

nom. art. **bătrînul** 4r, 62r; f. nom. sg. **bătrînă** 74r, g. **a bătrînului** 160v; nom. pl. **bătrîni** 3v, g. **bătrîni** 86r; comp. **mai bătrîn** 37r, superlativ absolut **foarte bătrîn** 5r, 6r /34/.

BĂTRÎNEȚE, s. f. nom.-ac. pl. **bătrînéțe** 2r, 3v, 5r, 82r, art. 1v, 3v, 4v, 12r; g. pl. art. **bătrînéțelor** 3v /9/.

BĂTRÎNI, vezi ÎMBĂTRÎNI.

BĂTUT, adj. f. sg. **bătută** 140r /1/.

BĂUTURĂ, s. f. ac. sg. **băutură** 30r, 30v, art. **băutura** 3r /3/.

BEA, vb. II conj. prez. *3* **să bea** 46v; imper. *2* **bea** 45v, prezumtiv *3* **ară fi bînd** 46v; ger. **bînd** 27v /4/.

BEAT, adj. m. nom. sg. **beat** 39r /1/.

BEJENAR, adj. m. sg. **bejenariu** 97r; pl. **bejenari** 129r /2/.

BELGRAD (Alba Iulia), n. pr. ac. **Belgrad** 169v, g. **Belgradului** 169v /2/.

BETEAG, s. m., adj. 1. s. m. nom.-ac. pl. **betégi** 31r, 87v, art. **betégi** 30r, 49v; 2. adj. m. sg. **beteag** 30r, 30v /6/.

BETEJI, vb. IV refl. cu pr. în ac. viit. I *6* **să vor beteji** 166v; refl. cond. prez. *3* **s-ară beteji** 30r; refl. cond. pf. *3* **s-ară fi betejit** 57v /3/.

BETEȘUG, s. n. ac. sg. art. **beteșugul** 58r, 59v /2/.

BEȚIE, s. f. ac. sg. **beție** 46v /1/.

BEȚIV, adj. m. pl. **bețivi** 155r /1/.

BIBLIE, n. pr. ac. art. **Biblia** 4v /1/.

BICI, s. n. ac. sg. art. **biciul** 127v /1/.

BIET, adj. m. sg. **bietul** 89v, g. **bietului** 71r, 84r, pl. **bieții** 4v; f. pl. **bietele** 2r /5/.

BINE, s. n. adv. 1. s. n. ac. sg. **bine** 10r(2), 11r(2), 11v, 26r, 31v(2), 38v, 50v, nom.-ac. art. **binele** 2r, 2v, 6v, 24v, 31v, 32v, 33v, 40r, 40v, 43v; 2. adv. **bine** 11r, 19v, 21v, 23r, 32v, 33v, 42v, 48v, 49v, 50v(2), comp. **mai bine** 28v, 41r, 45r, 47r, 48r, superlativ absolut **foarte bine** 49r etc. /108/.

BIOS, adj. f. comp. **mai bioasă** 13v, superlativ absolut **foarte bioasă** 63v, 165v /3/.

BIRĂU, s. n. nom. pl. art. **biraiele** 95v /1/.

BIRUI, vb. IV ind. prez. *6* **biruiesc** 73r, 73v; pf. c. *3* **ați biruit** 102r, *5* **ați biruit** 53r; refl. cu pr. în d. conj. prez. *6* **să-și biruiască** 153r /5/.

BIRUINȚĂ, s. f. ac. sg. art. **biruința** 96r /1/.

BISERICĂ, s. f. nom.-ac. sg. **besérecă** 94r, 154v, art. **besérecа** 34v 46v, 90v, 103r-v, 154v, g. **besérecii** 3r, 11r, 34v, 35r, 37v, 38r, 40v, 45r, 51r, 66r, 133r, 135r, **besérecei** 31r; nom. pl. art. **besérecile** 2'r /21/.

BIU, loc. adv. **de biu** 54v, 101r, 104r, 124r, comp. **mai de biu** 54v /5/.

BIUȘUG, s. n. nom.-ac. sg. **biușug** 2r, 128v, 129v, art. **bivșugul** 18r, 32v /5/.

BÎRNĂ, s. f. nom.-ac. art. **bîrna** 52v(4) /4/.

BÎTIE, n. pr. nom.-ac. **Bîtie** 2r, 5r, 5v, 9r, 85v, 92r, 118v, 142r, 147r, 157r, 165v, nom. art. **Bîtiia** 39r, 147v, 153v /14/.

BLAGOSLOVENIE, s. f. ac. sg. **blagoslovenie** 39v, 117v, 148v, art. **blagosloveniia** 4v, 5v, 6v—7r, 49r, 90r, 149v; pl. art. **blagosloveniile** 128r /10/.

BLAGOSLOVI, vb. IV ind. prez. 3 **blagoslovește** 38v(2); pf. c. 2 **ai blagoslovit** 11v, 3 **au blagoslovit** 9v; conj. prez. 3 **să blagoslovască** 5v, 6r, pasiv **blagoslovit să fie** 8v, 27v, 156v, 167r /10/.

BLAGOSLOVIT, adj., s. m. **1.** adj. m. pl. **blagosloviți** 43r; **2.** s. m. nom. pl. art. **blagosloviții** 30r /2/.

BLESTEM, s. n. nom. sg. **blăstăm** 148r /1/.

BLESTEMA, vb. I ind. pf. s. 3 **blastămă** 39r; pas. conj. prez. 2 **blăstămat să fii** 97r, 3 **blăstămat să fie** 39r, **să fie blăstămat** 147v, 6 **blăstămați** (să fie) 147v /5/.

BLESTEMAT, adj. s. m. **1.** adj. f. nom. sg. **blăstămată** 46v, 77r, art. **blăstămata** 46v—47r; **2.** s. m. nom. pl. art. **blăstămații** 140r, d. **blăstămaților** 100r, voc. **blăstămaților** 30v /6/.

BLÎND, adj., s. m. **1.** adj. m. pl. **blînzii** 78v; f. sg. **blîndă** 78v; f. pl. **blînde** 25r; **2.** s. m. ac. pl. art. **blînzii** 146r, d. **blînzilor** 16r, 76r /6/.

BLÎNDEȚE, s. f. ac. sg. **blîndețe** 152v; pl. **blîndețe** 83r, art. **blîndețele** 110v, g. **blîndețelor** 4v /4/.

BOALĂ, s. f. nom.-ac. sg. **boală** 62v, 77v, 128v, 129v, 132r, art. **boala** 13v, 29v, 32v, 58r(2), 58v, 59v, 61v(2), 63r, 63v; ac. pl. art. **boale** 1v, 12v, 24r, nom.-ac. art. **boalele** 3v, 6v, 7r, 31r, 32r, 113r /25/.

BOGAT, adj. s. m. **1.** adj. m. sg. **bogat** 45v(2); f. **bogată** 125r; **2.** s. m. nom. sg. art. **bogatul** 131r, 166v, g. **bogatului** 131r /6/.

BOGĂȚIE, s. f. ac. sg. **bogăție** 45v, 74r, 101v, 118v, 141r, art. **bogăția** 71v, 106v, 127r; ac. pl. art. **bogățiile** 75v, 81r, 103r, g. **bogățiilor** 109r /12/.

BOGOSLOV, n. pr. nom. (Ioan) **Bogoslov** 11r, 67v, 114r, 117v /4/.

BOIER, s. m. ac. sg. **boiariu** 57r, 59r, 59v, art. **boiariul** 59v, 63r, 64v, 166v, g. **boiariu** 57v, art. **boiariului** 57r, 59r(2), 59v(4), 60r, 60v /17/.

BOLI, vb. IV ind. prez. 6 **bolesc** 82r; pf. c. 3 **au bolit** 124v /2/.

BOLNAV, adj., s. m. **1.** adj. f. sg. **bolnavă** 59v; **2.** s. m. g. sg. art. **bolnavului** 28v; ac. pl. **bolnavi** 29v(3), nom. pl. art. **bolnavii** 49v, g. **bolnavilor** 31v, 113r /8/.

BOLNĂVI, *vezi* ÎMBOLNĂVI.

BOTEZA, vb. I refl. cu pr. în ac. conj. prez. *6* **să să botéze** 108r /1/.

BOTEZĂTOR, n. pr. (Ioan) **Botezătoriul** 46v, 140v /2/.

BOU, s. m. ac. sg. **bou** 93r(2), art. nom. **boul** 46r, 93r(2), g. **boului** 93r; ac. pl. **boi** 82v, art. **boii** 26v, d. **boilor** 99r /9/.

BRAZDĂ, s. f. ac. sg. **brazdă** 118v /1/.

BRÎU, s. n. ac. sg. **brîu** 33r /1/.

BUCIN, s. n. nom. sg. art. **bucinul** 32v /1/.

BUCINA, vb. I imper. *2* (nu) **bucina** 52r /1/.

BUCURA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să bucură** 56r, 57r, 60r, 79r, 80v, 82r, 114r, 124v, 157r, 158r(2); refl. pf. c. *3* **s-au bucurat** 3v, 102r; refl. viit. I *3* **să va bucura** 20v(2), 56r, *6* **să vor bucura** 121r; refl. conj. prez. *5* **să vă bucurați** 60r, 111r, *6* **să să bucure** 43r; refl. imper. *5* **bucurați-vă** 111r, 146v; inf. **bucura** 51r, refl. **a să bucura** 3v, **să bucura** 3v, 4v(2), 78v, 150v /29/.

BUCURIE, s. f. ac. sg. **bucurie** 1v, 13r, 20r, 20v, 44r, 46v, 48r, 62v, 63r(2), 89v, 125v, 126r, 126v, 127r, 129v, 135r, 135v(3), 158v, nom.-ac. art. **bucuriia** 3'r, 2v, 4v, 20r, 20v(2), 47v, 48r, 116v, 127r, 128v, g. **bucuriei** 126r, 128v, voc. **bucurie** 166r, art. **bucuriia** 63r /36/.

BUCUROS, adv. comp. **mai bucuros** 48v(2), 56r /3/.

BUN, adj., s. m. **1.** adj. m. nom.-ac. sg. **bun** 42v, 43r(3), 45r, 48r, 49r; f. nom.-ac. sg. **bună** 2'r, 4r, 15r, 30v, 32v, 45r, 46r(2), 47r, 47v(2), 48r(2), 48v(3), 49r(3); m. comp. **mai bun** 19r, f. **mai bună** 45r(2), 47r(3), 48(3), 49r; m. nom.-ac. pl. **buni** 3'r, 2v, 20v, 34v, 35r, 38v, 39v(2), 43r, 43v(2), 44r(2), 49v; f. nom.-ac. pl. **bune** 30r, 30v, 41v, 48v; **2.** s. m. d. pl. art. **bunilor** 16r etc. /157/.

BUNĂTATE, s. f. ac. sg. **bunătate** 45v, art. **bunătatea** 45v; nom.-ac. pl. art. **bunătățile** 53r, 101r, 101v, 121r, 130v—131r, 136r, 141r, 143v, g. **bunătăților** 52v, 53r, 136r, 144v /14/.

BUNEȚE, s. f. ac. pl. **bunéțe** 71v, art. **bunéțele** 71v, 78r /3/.

BUZĂ, s. f. ac. pl. **buzele** 142v, 145r /2/.

C

CA, adv., cj. **1.** adv. **ca** 2'r, 3'v, 2r(2), 2v(7), 3r(2), 5r(2), 10r, 10v, 11r, 14r, 14v(2), 15r(2), 16v, 18r(3), 18v, 19r, 19v, 20v, 22v, 25v(2), 26r(2), 28v, 29r(3), 30v, 31r(2), 32r, 32v(2), 33v, 40v, 41r, 43v(2), 44r, 45v, 46r, 49r, 50r; **2.** cj. (împreună cu să) **ca** 4'r, 4r, 6r(2), 8r, 10v, 11v, 15v, 16r, 18v, 21r(2), 21v, 39v, 43v(2), 44r etc. /273/.

CAIN, n. pr. nom. **Cain** 96v, d. **lui Cain** 97r /2/.

CAL, s. m. ac. pl. **cai** 36v, 38r, 40r, g. art. **cailor** 41r /4/.

CALE, s. f. nom.-ac. sg. **cale** 34v, 35r, 49r, 54r, 59r, 59v, 70r, 83r, 136v, 138v(2), 140r(2), 140v, 141r(3), 141v, art. **calea** 4'r, 3v, 23r, 43r, 57v, 69r, 78v, 136r(2), 137r(2), 137v(2), 138r, 138v(2), 139r(3), 140r(2), 140v, 141r(3), 141v(2), 142r(2), 142v(4), 143r(3), 143v(2), 144r, 145r, 145v(4), 146r, 147r, 149v(2), 166v; nom.-ac. pl. art. **căile** 64r, 80r(2), 105v, 111v, 143v /73/.

CANAAN, n. pr. g. **Canaanului** 72v /1/.

CANDELĂ, s. f. nom. pl. art. **candilele** 69r /1/.

CAP [1], s.n. ac. sg. **cap** 49r, 83r, 148v, 149r(2), art. **capul** 5v, 24v, 34r, 71r(2), 74v, 77v(2), 123v, 131v, 135r, g. **capului** 7r, 34r; ac. pl. art. **capetele** 7r, 74v /20/.

CAP [2] (= capitol), s. n. nom.-ac. sg. **cap** 1'v(2), 3'v(3), 4'r, 4'v(2), 2r, 3r, 3v, 4r(2), 5r, 5v, 7r, 7v(2), 8r(2), 8v(2), 9r(2), 9v, 10r, 10v, 11r, 15v(2), 16r, 16v, 17v(2), 18v, 19r, 20r(3), 20v(2), 21r, 21v(3), 22v, 23r(3), 24r, 24v(2), 25r(2), 26v(2), 28r, 29r, 30r, 30v, 31r(2), 32v(2), 33r(2), 33v, 34r(2), 35r)2), 37r, 39r(2), 39v(2), 40r, 40v(3), 41r, 41v, 42v, 43v(2), 44r, 45r, 45v, 46r(4), 46v(3), 47r, 49v(2), 50r(3), 50v etc. /285/.

CAR, s. n. ac. sg. **car** 36v, 38r; nom.-ac. pl. **cară** 37r, 42v, 43r, art, **carăle** 40r(4), g. **cară** 41v, art. **carălor** 41v, 42r, 42v, voc. **carăle** 35r, 41r, 42v /16/.

CARBUNCULUȘ, s. n. nom. sg. **carbunculuș** 4'v, art. **carbunculușul** 74v, g. **carbunculușului** 74v, **carbuncului** 71v /4/.

CARE, pr. rel. nom.-ac. **care** 4'r(2), 4'v(2), 1v, 2r, 2v, 3v(2), 4v, 5r(2), 5v, 8v, 10r(2), 10v(2), 11v, 12v, 13v, 14r, 14v, 15r, 16r, 16v, 17r(2), 18r, 19v, 23v(2), 24r, 26r, 28r, 29r, 32v, 33r(3), 33v, 36v, 37v(2), 38v, 41v, 42v, 44r, 44v, 45r, 45v(2), 46r, 46v(3), 47r(2), 47v, 48r, 50r; m. nom.-ac. sg. **carele** 1r, 5r, 8v, 9r, 10v(2), 17v, 24r, 29r, 30v, 33r, g. **căruia** 12v, 49v; f. nom.-ac. sg. **carea** 3v, 4r(2), 5v, 7v, 20r, 30r, 32v, 43r, 49r, 49v; m. nom.-ac. pl. **carii** 1'v, 2v, 3r, 3v, 4r(2), 8r(2), 11r, 11v, 14v, 22r(4), 22v(3), 23r(2), 24r, 25v(2), 26v, 27v, 28r, 29r(2), 30v, 31r(2), 34r, 34v(2), 35v, 36r, 38v(5), 39v, 40v(2), 43r(2), 43v, 44r, 47v, 48r; f. nom.-ac. pl. **carele** 3'v, 21r, 24v, g. **cărora** 17r, 22v, 26r etc. /547/.

CARNE, s. f. ac. sg. art. **carnea** 25v /1/.

CARTE, s. f. nom.-ac. sg. **carte** 1'r, 3'v(2), 4r, 8r(2), 10v, 16r, 17r, 19r, 20r, 21v, 35r, 39r, 41r, 41v, 42v, 46r, 50r, art. **cartea** 4'v, 3r,5v, 8v, 15v(2), 20r, 21r, 23r, 26v(2), 32v(2), 33v, 37r, 39r(2), 40v(2), 44r, 45r; ac. pl. **cărți** 4'r, 4'v(2) etc. /132/.

CASĂ, s. f. nom.-ac. sg. **casă** 2'v, 3'v, 48r, 54v, 62r, 66v, 70v, 72r, 75v, 78v, 90r, art. **casa** 10v, 25v, 26v, 27r, 27v, 45r(2), 47r(2), 47v(4), 48r(2), 48v, 49v, 50v(6), 54r(2), 54v, 56r(2), 57r, 59r(2), 59v(3), 60r, 60v, 63v,

64r, 69r, 70v(3), 72r, 72v(3), 75v, 80r, 82r, 85r(2), 85v(2), 86r, 88v, 89v, 95r, 123v, 132r(2), 136v(2), 149r, 149v(3), 155v, 165v(2), 169r, g. **casei** 10v(2), 64v, 66v, 68v, 72r, 73v, 78v, 90r, 95r, 169r, **casii** 27v; nom.-ac. pl. art. **casele** 156r, **casăle** 73r, g. **caselor** 89v /96/.

CĂ, cj. **că** 1'v, 2'v(2), 3'v(2), 4'r, 4'v(3), 1v, 2r(2), 2v(2), 3r(3), 3v(3), 4r(3), 4v(3), 5r(5), 6r(4), 6v(2), 7r(3), 7v(4), 8r(3), 8v(6), 9r(2), 9v(2), 10r(3), 10v(4), 11r(5), 11v(2), 13v, 14r(3), 15v(4), 16r(2), 16v(2), 17r, 17v(3), 18r, 18v(4), 19r(4), 19v(5), 20r(3), 20v(4), 21r(2), 21v(4), 22r, 22v(4), 23r(7), 23v(3), 24r, 24v(2), 25r, 26r, 26v(5), 27r, 27v(3), 28r, 28v(4), 29r(2), 29v(2), 30r(3), 30v(5), 31r(4), 31v(5), 32r(3), 32v(2), 33r(2), 33v(2), 34r(3), 35v(3), 36r(6), 37r(6), 37v, 38r(2), 38v(3), 39r, 39v(4), 40r(2), 40v, 41r, 41v(2), 42r(3), 42v(3), 43r(3), 43v(4), 44r(2), 45r(2), 45v(4), 46r(3), 47r(2), 47v(2), 48r, 48v(4), 49r(5), 49v(6), 50r(4), 50v etc. /834/.

CĂCE, cj. **căce** 5r, 6r, 11r, 33r, 65v, 109r, 109v /7/.

CĂDEA, vb. II ind. prez. *3* **cade** 7r, 91v, 145v, refl. cu pr. în ac. să **cade** 15v, 29v, 68r, 94v(2), 106r, 110r, 110v—111r, 112v, 114v, 127r, 136v, **cade-să** 3v, 6r, 16v, 18v, 21r, 28v, 30r, 35r, 35v, 36v, 38r, 55r, 68v(3), 69r(2), 71v, 72r(2), 73r, 76r, 76v, 77r(2), 83r, 93v, 94r, 109v, 117r, 118v, 127r, 127v, 128r, 128v(2), 135r(2), 139v, 140r, 141r, 141v, 143v, 159r, 160r, 166r; pf. s. *3* **căzu** 22v, 27r, 39v, 58r(2), 62v, 158v, *6* **căzură** 99r, 159v, 160r(3); pf. c. *3* **au căzut** 5v, 6v, 46v, 151r; viit. I *6* **vor cădea** 40v, 103v, 143r; conj. prez. *6* **să cază** 114v; cond. prez. *3* **ară cădea** 7r(2), 143r, refl. cu pr. în ac. **s-ară cădea** 23r, 26r, 155r, **cădea-s-ară** 28v; cond. pf. *3* **ară fi căzut** 62v, 69v; inf. **cădea** 7r, 91v /92/.

CĂI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ger. **căindu-să** 94r /1/.

CĂIALĂ, s. f. ac. sg. **căială** 162r /1/.

CĂLĂRAȘ, s. m. nom.-ac. pl. **călărași** 37r, 42v, 43r, art. **călărașii** 40r(2), g. **călărași** 41v, art. **călărașilor** 41r, 41v, 42r, 42v, voc. **călărașii** 35r, 40r, 41r, 42v /14/.

CĂLĂTOR, s. m. nom. sg. art. **călătoriul** 141v /1/.

CĂLCA, vb. I ind. prez. *6* **calcă** 140r; imp. *6* **călca** 145r; pf. c. *3* **au călcat** 69v, *4* **am călcat** 79v; conj. pf. *3* **să nu fie călcat** 129r /5/.

CĂLCĂTOR, s. m. g. pl. art. **călcătorilor** 138r—139v /1/.

CĂLDURĂ, s. f. ac. sg. **căldură** 136v /1/.

CĂMETIN, adj. f. nom. sg. **cămetină** 71v, 74v /2/.

CĂMILĂ, s. f. ac. pl. **cămile** 82v, art. **cămilele** 27r /2/.

CĂPITAN, s. m. nom. pl. art. **căpitanii** 95v /1/.

CĂRARE, s. f. g. sg. art. **cărării** 140v; nom. pl. **cărări** 141v, nom.-ac. art. **cărările** 25r, 81v, 123r, 142r /6/.

CĂRBUNE, s. m. ac. pl. **cărbuni** 24v /1/.

CĂRTURAR, s. m. d. pl. **cărtularilor** 142*v*, 145r /2/.

CĂRUNȚI, vezi ÎNCĂRUNȚI.

CĂSĂTORIU, s. m., adj. **1.** s. m. nom. pl. **căsători** 154r, art. **căsătorii** 154*v*, d. art. **căsătorilor** 153r, 153*v*; **2.** adj. m. nom. pl. **căsători** 63*v* /5/.

CĂSĂTORIE, s. f. ac. sg. **căsătorie** 73*v*, 75r, 77r, 153*v*, art. **căsătoria** 69*v*, 73r, 74r, g. art. **căsătoriei** 71r /8/.

CĂSĂTORIT, adj., s. m. **1.** adj. m. nom. pl. **căsătoriți** 165*v*; **2.** s. m. nom.-ac. pl. art. **căsătoriții** 166r /2/, 166*v* /4/.

CĂTRE, prep. **către** 2'r, 3'*v*, 14r, 15r, 21*v*, 27r, 31*v*, 35*v*, 40*v*(2), 43r, 57*v*(3), 58r(2), 58*v*(3), 70*v*, 74*v*, 78*v*, 87r, 97r, 107*v*(3), 111*v*(2), 112*v*, 116r, 128r, 130r, 130*v*, 133*v*, 134r(3), 139r(2), 140r, 150r, 153r, 153*v*, 158r, 158*v*, 163*v*, 164r, 164*v*, 166r /50/.

CĂUTĂ, vb. I ind. prez. *2* **cauți** 52*v*, *3* **caută** 52*v*, 71*v*(2), 74*v*, 77*v*(3), 137r, refl. cu pr. în d. **își caută** 96r, 134r, **-ș caută** 132r; imp. *6* **căuta** 29r(2), refl. cu pr. în d. **-ș căuta** 65r; pf. s. *3* **căută** 63r, 129*v*, *6* **căutară** 134r; pf. c. *3* **au căutat** 57*v*, *5* **ați căutat** 124*v*; viit. I *3* **va căuta** 95*v*; conj. prez. *3* **să caute** 20r, 129*v*, 136*v*, 141r, *4* **să căutăm** 53*v*, 54*v*(2), 129r, *6* **să caute**, 78r(2), 78*v*, refl. cu pr. în d. **să-și caute** 133r; imper. *2* **caută** 16*v*, 18*v*, 23r, 47*v*(2), 52*v*, 91*v*, 93*v*(2), 104*v*, 115r, 115*v*, 138*v*, 159r, 166r, *5* **căutați** 55r; inf. **a căuta** 136*v*, **căuta** 100*v*, 113*v*; ger. **căutînd** 10*v*, 133*v* /54/.

CĂUTĂTOR, s. m. **căutătoriu** 129*v* /1/.

CĂZUT, adj. m. nom. sg. **căzut** 84*v* /1/.

CE[1], pr. invar. **ce** 29*v*(3), 3'*v*(2), 2*v*, 3*v*(2), 4r, 4*v*(5), 5r(4), 5*v*, 6r(4), 7*v*(2), 8r(2), 8*v*, 9r, 9*v*, 10r, 11r(2), 11*v*, 12r, 12*v*(2), 14r(2), 14*v*, 16r(2), 16*v*(2), 17r, 17*v*(2), 18*v*(2), 19*v*(2), 20*v*, 21*v*(2), 22r(4), 22*v*, 23r, 23*v*(4), 24r, 24*v*, 25r(2), 25*v*, 26r(3), 26*v*(3), 28r, 29r(2), 29*v*(2), 30r(2), 30*v*(3), 31r, 31*v*, 32*v*(2), 33r, 33*v*, 34*v*(2), 36r, 36*v*(5), 37r(3), 37*v*(3), 38r(4), 38*v*(5), 39r(2), 40r(3), 40*v*, 41*v*, 42*v*, 43r(3), 43*v*(2), 44r(2), 45*v*(4), 46*v*, 47*v*(2), 48*v*(2), 49r(2), 49*v* etc. /429/.

CE[2], cj. **ce** 2'r, 2'*v*(3), 4'r, 4r, 5r, 5*v*, 6r(2), 6*v*(2), 7r, 8r, 8*v*(4), 9r(2), 9*v*(2), 11r, 11*v*, 12r, 12*v*, 14*v*, 15r, 15*v*, 16r(2), 16*v*, 17r, 18*v*(3), 19r(2), 20*v*(2), 21r, 22*v*, 24*v*(2), 27*v*(3), 29r, 31r, 31*v*, 32r(3), 32*v*(2), 33*v*(2), 34r, 34*v*, 36*v*, 41r, 46r(2), 46*v*, 47r, 47*v*(2), 48*v*(3), 49r, 50r, 50*v*(3) etc. /384/.

CEARTĂ, s. f. ac. sg. **ceartă** 94*v* /1/.

CEAS, s. n. ac. sg. **ceas** 8*v*, 10r, 10*v*, 13r, 67*v*(2), 113*v*, 124r; nom.-ac. art. **ceasul** 4'r, 1*v*, 10*v*, 20*v*, 68*v*, 79*v*, 110r, 151r; ac. pl. art. **ceasurile** 10r /17/.

CEL, CEA[1], art. adj. m. nom. sg. **cel** 1*v*, 2r, 5*v*, 12r, 12*v*, 13r(2), 17r, 18r, 19r, 27r, 31*v*, 34*v*, 43*v*, 46r(2), 49*v*, 50r, g.-d. **celui** 5*v*, 27r, 35r, 40r; f. nom.-ac. sg. **cea** 1*v*, 3*v*(2), 4r, 4*v*, 5*v*, 12r, 13r, 15r, 18r, 19*v*, 24r, 30*v*,

34v(2), 45r, 49v, g.-d. **cei** 11v, 35r; m. nom.-ac. pl. **cei** 1r(2), 2v, 9v, 11r, 16r, 22v, 23r, 25v(2), 31r, 38r(2), 38v(2), 39v(4), 49v, d. **celor** 30r; f. nom.-ac. **céle** 2'r, 2v, 3v, 25r, 34v, 46v etc. /240/.

CEL, CEA [2], pr., adj. dem. **1.** pr. dem. m. nom. sg. **cela** 12v(2), 29v, 31v, 34r, 45v, 53r, 55v, 64r(2), 79r, 91r, 93r, 94r, 101v, 106r, 114r, 116r, 116v, 117r(2), 121r, 121v, 122r, 122v, 124v, 162v(2), 163r(2), 166v, g.-d, **celuia** 16r, 94v(3), 96r, 100r, 117v(2), m. ac. pl. **cei** 67r, nom.-ac. **ceia** 22r, 23r, 23v, 60r(2), 66r, 66v(2), 67v, 109r, 118v, 131v, 139v, 146v(4); f. ac. pl. **céle** 54v, **célea** 54v, 136v, g.-d. **celora** 89r, 113r, 120v; **2.** adj. dem. m. nom. sg. **cel** 4r, 45v; d. **celui** 149v; f. **cea** 4r(3); m. nom. pl. **cei** 117v, 122r, d. **celora** 14r; f. nom.-ac. **céle** 4'r, 55r(4), 69r, 75r, 152v, **célea** 45v, 53v, 119r, 141v /84/.

CELĂLALT, pr., adj. dem. **1.** pr. dem. m. ac. sg. **celalalt** 92v; f. **céealaltă** 14r, 25r; m. ac. pl. **ceialalți** 5v, 22r, 82v; f. **célealalte** 47v; **2.** adj. dem. m. ac. sg. **celalalt** 84r; m. nom.-ac. pl. **ceialalți** 28r, 32r, 116v(4), 117r; f.-n. nom.-ac. pl. **célealalte** 30r, 73v(2), 75r /19/.

CENUȘĂ, s. f. ac. sg. art. **cenușa** 3r /1/.

CER, s. n. ac. sg. **ceriu** 4r, 11r, 11v, 12v, 17r, 21r, 27r, 29r, 35r, 35v, 36v(2), 38r, 39v, 40v, 50r, 51r, 56r, 66v, 67r, 67v, 69r, 79r, 80v, 81r, 89r, 97r, 103r, 111v, 113r, 117v, 127v, 129r, 130r, 134v, 149r, 156v, 157v, 164v, 166r, 168r, nom.-ac. art. **ceriul** 40v(2), 42v, 80r, 88v, 97v(2), 136v, g. **ceriului** 43r, 53v(2), 54v, 113v, 121r, 124v, 134r, 140v, 142r, 146r, 157v, ac. pl. **ceriuri** 52r, 101v, 168r, **ceriure** 66v, 146v, g. **ceriurilor** 15r, 146v(2) /69/.

CERCA, vezi ÎNCERCA.

CERCĂTOR, vezi ÎNCERCĂTOR.

CERE, vb. III ind. prez. *3* **cére** 14r; refl. cu pr. în d. **își cére** 79r; pf. s. *2* **ceruși** 36v, *3* **ceru** 40v, 46v, 82v, *6* **cerură** 65r; pf. c. *2* **ai cerut** 36v, *3* **au cerut** 26v; refl. cu pr. în ac. viit. I *3* **să va cére** 45v; conj. prez. *2* **să ceri** 36r, *6* **să cée** 78v; cond. prez. *3* **ară cére** 46v; imper. *2* **cére** 36r; refl. cu pr. în d. ger. **cerîndu-și** 85r /15/.

CERESC, adj. m. pl. **cerești** 53r, 131r /2/.

CERTA, vb. I ind. prez. *2* **certi** 1v, 156v, *3* **ceartă** 7v, 8r, 9r, 21v, 22r(2), 22v, 31r, 38v, 64v, 66v, 71v, 76r, 76v(3), 77v, 81v, 87v(3), 98r, 107r(2), 107v, 108r, 112r, 112v, 122r, 122v, 130r(3), 130v(2), 131r, 131v, 134v, 145r, 163r; imp. *3* **certa** 43v; pf. s. **certă** 97r; pf. c. *3* **au certat** 83r; viit. I *3* **va certa** 163r /46/.

CERTARE, s. f. ac. sg. **certare** 3'v, 4'r(2), 76r, 76v, 89r, 90v, 129v, 130r(4), 148r, art. **certarea** 76v(2), 87v, 127v, 130r; nom.-ac. pl. **certări**, 29r, 127v, 130v, nom. art. **certările** 130v (2), 134v /24/.

CERTĂTOR, adj., s. m. **1.** adj. m. nom. sg. **certătoriu** 8r; f. **certătoare** 22r, 31r, 38v, 64v, 98r; **2.** s. m. nom. pl. **certători** 76v, 130r /8/.

CEST, adj. dem. nom.-ac. sg. **cest** 11v, 38r, 66v, 113v, 152r; f. ac. **ceastă** 1v, 4v, 6v, 12r, 44v, 55v, 65v(2), 67v, 68r, 74v, 75r, 77r, 80v, 82r, 87r, 91r, 101r, 104r(2), 110r(2), 112r, 113r, 113v, 114r, 114v, 119v, 120r, 120v, 121v, 127r, 128v, 129r, 130v(2), 131r, 132r, 141v, 167r, g. **a ceștii** 3v; m. nom.-ac. pl. **cești** 70r, 81r /48/.

CETATE, s. f. ac. sg. **cetate** 1'r, 169v /2/.

CEVA, pr. nehot. **ceva** 7r, 28v, 32v, 33v, 111r, 128r, 143v /7/.

CHELCIUG, s. n. ac. sg. **chielciug** 4'r /1/.

CHELTUI, vb. IV ind. prez. *6* **cheltuiesc** 136v; refl. cu pr. în d. pf. s. *3* **își cheltuise** 59r /2/.

CHELTUIALĂ, s. f. ac. sg. **cheltuială** 93r, 155r /2/.

CHEMA, vb. I ind. prez. *3* **chiamă** 40r, 46r, 61r, 83v, 141r, 142r, 163v, refl. cu pr. în ac. **să chiamă** 5v, 32v, 39r, 41v, 62r, 65r, 85v, 92r, 98v, 110r, 116r(2), 120v, 128v, 140r, 141r(2), 141v, 143r(2), 143v, 147r(2), 147v, 153v, 164r, *6* **chiamă** 58v, refl. **să chiamă** 146r, pasiv **sînt chemați** 89r, 120v, 130v, 140v, 146r; refl. imp. *3* **să chema** 148v; pf. s. 3 **chemă** 5v, refl. **să chemă** 150r; pf. c. *1* **am chemat** 105r, *3* **au chemat** 163r, *5* **ați chemat** 125r; refl. viit. I *6* **să vor chema** 146v; conj. prez. *3* **să cheme** 20r, *4* **să chemăm** 135r, *5* **să chemați** 127r, *6* **să cheme** 126r, 126v(2), 127r(2); imper. *2* **chiamă** 42v, 58v, 87v, 123r, *5* **chemați** 127r, 127v, (nu) **chemareți** 125r, 126r, 134v; inf. **chema** 126v(2), 154r /67/.

CHEMĂTOR, adj. m. ac. sg. **chiemătoriu** 102r /1/.

CHIAR, adv. **chiar** 74r, 94r, comp. **mai chiar** 4v, 16v, 73r, 93v /6/.

CHICĂ, s. f. ac. sg. art. **chica** 39r /1/.

CHILEON, n. pr. ac. **Chileon** 125v /1/.

CHIN, s. n. ac. pl. **chinuri** 152v, art. **chinurile** 150v /2/.

CHIP, s. n. ac. sg. **chip** 2'v, 4'v(2), 6v, 7v, 11v, 17v, 19r, 28r, 29r, 31r, 32v, 38v(2), 38v, 40r(2), 48r, 52v, 53v, 54r, 61v(2), 62v, 63r, 63v, 64v, 66r(2), 68r(2), 68v(2), 69r(2), 70v, 71r, 72r, 75r, 76r, 77r(2), 77v, 80v, 81v, 83v, 86r, 86v, 89v, 93v(2), 95r, 105r(2), 105v(2), 111v, 113r, 115v(2), 118r(2), 122v, 129v, 132r, 133r(2), 138r, 148r, 148v, 149v, 158r, 158v, 167v, nom.-ac. art. **chipul** 11v, 69v, 90v, 92r, 94v(2), 95r, 133v(2), 135r; ac. pl. **chipuri** 1v(2), 24r, 53r, 71r, 115v, art. **chipurile** 94v /91/.

CINCI, num. card. **cinci** 82v(2) /2/.

CINCILEA, num. ord. f. **a cincea** 21v, 38r, 45r, 46r, 47r, 48r, 49r, 49v, 50r, 51r, 52r, 53r, 54r, 55r, 56r, 69r, 75v, 87v, 94v, 98r, 112v, 117r, 142r, 143r, 150v, 160r /26/.

CINCISPREZECELEA, num. ord. f. **a cinceasprăzécea** 156r, 157r,

158r, 159r, 160r, 161r, 162r, 163r, 164r, 165r, 166r, 167r, 168r /13/.

CINE, pr. rel.-int. nom. **cine** 4v, 5r, 9r, 10v(2), 12v(6), 17r, 18v(2), 29v, 32r, 33r, 40r, 43r(3), 43v(2), 46r, 50r, g.-d. **cui** 2'r(2), 5r, 5v, 15v, 32v, 33v, 45v, **cineşi** 9r (2) /104/.

CINEŞI, vezi CINE.

CINEVA, pr. nehot. nom. **cineva** 5r, 17v, 24v, 26v, 68r, 72r, 80r, 82r, 86r, 91r, 93v, 94r, 94v, 125v, 132r /15/.

CINSTE, s. f. ac. sg. **cinste** 11r, 24v, 44r(2), 60r, 69v, 71r, 73r, 73v, 74v, 75v(2), 77r-v, 96v(2), 101v, 117v, 148r(2), 153r(3), 153v(3), 154r(3), 154v(7), 155r, nom.-ac. art. **cinstea** 26r, 79r, 151v, 155r /40/.

CINSTI, vb. IV ind. prez. *6* **cinstesc** 38v(4), 39v(2), 71v, 142v(2), 145r(2), pas. *3* **iaste cinstită** 154v; pf. s. *3* **cinsti** 38v, 39r, 39v, *6* **cinstiră** 39r; pf. c. *4* **am cinstit** 76v, 130r; viit. I *2* **vei cinsti** 42v, 58v, 87v, 123r, *3* **va cinsti** 40r, 152r, *6* **vor cinsti** 152v; conj. prez. *6* **să cinstească** 39v, 44r, 78r, 160r; imper. *2* **cinsteşte** 38r, 152r(2) /32/.

CINSTIT, adj. m. nom. sg. art. **cinstitul** 1'v; f. ac. sg. **cinstită** 78v, art. **cinstita** 153v /3/.

CINSTITOR, adj., s. m. **1.** adj. m. nom. pl. **cinstitori** 152v; **2.** s. m. ac. pl. art. **cinstitorii** 107r /2/.

CIOCOTITOR, adj. f. ac. sg. **ciocotitoare** 70v /1/.

CITI, vb. IV, refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să cetească** 169r, *4* **cetim** 26v, 41r, 41v, 58r, 62r, 62v(2), 125v, 163r, *6* **cetesc** 107r, 107v, refl. **să cetesc** 35v, 100r; pf. c. *1* **am cetit** 4v, *4* **am cetit** 36v, 94r; conj. prez. *2* **să cetești** 5v, 169r; part. pf. n. pl. **cetite** 16v, 26r, 47r, 51v, 59r, 60v, 61v, 63r, 65v, 71v, 93r, 97v, 99r, 104r, 105v, 110v, 114v, 118r, 125v, 127v, 134v, 137v, 138r, 142r, 146r, 159r, 161r /46/.

CITITOR, s. m. ac. pl. **cetitori** 3'v, 4'v, g. art. **cetitorilor** 3'v /3/.

CITOV, adj. m. pl. **citovi** 165v, 166v /2/.

CIUDI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să ciudesc** 163v, 164r, 165r /3/.

CIUMĂ, s. f. ac. pl. **ciume** 88v /1/.

CÎINE, s. m. nom. pl. art. **cînii** 98v, 139v, d. **cîinilor** 154r /3/.

CÎMP, s. n. ac. sg. **cîmp** 6r, 96v, **cîmpu** 75r, art. **cîmpul** 111v, g. **cîmpului** 2v, 71v /6/.

CÎND, adv. **cînd** 2'v, 1r, 1v(2), 2r, 2v, 3r(2), 5r(2), 5v, 6r(2), 7v, 8r(2), 9r, 10r(2), 11r, 12v, 13r, 13v, 14v, 16v, 17v, 18r, 18v, 20v, 21v, 23r, 24r, 25r(2), 25v(3), 26r(2), 26v, 27r(2), 28r(2), 28v, 31v, 32r, 32v(3), 33v(2), 34r, 34v, 35v, 36v(4), 37v, 38r, 39r(2), 41r(3), 41v, 42r(3), 42v(4), 43r, 43v, 45r, 45v, 46r, 46v, 52r etc. /289/.

CÎNDVA, adv. **cîndva** 88v /1/.

CÎNEPĂ, s. f. ac. sg. art. **cînepa** 74v /1/.

CÎNTA, vb. I ind. prez. *3* **cîntă** 2v, 64r, 80v, 102v, 118r, 124r(2); imp. perif. *6* **au fost cîntînd** 60r; pf. c. c. *1* **cîntat-am** 60r; ger. **cîntînd** 155r /10/.

CÎNTARE, s. f. ac. pl. **cîntări** 155r /1/.

CÎNTEC, s. n. ac. pl. **cîntece** 60r(3) /3/.

CÎRPĂ, s. f. ac. sg. **cîrpă** 154r /1/.

CÎT [1], cj. adv. 1. cj. **cît** 4'r, 1r, 2v, 5r, 5v, 18r(3), 18v, 32r, 33v, 46v, 79r, 82v, 85v, 86r(2), 88v, 98r, 107v, 119r, 122r, 140v, 141v, 165r, 167r; 2. adv. **cît** 4'v, 4v, 5r, 10r, 15v, 16r, 22r(2), 24v, 41r, 43r, 48v(3), 49r(2), 51v, 54v(2), 59v, 61r, 62v, 72r, 80r, 91v, 92r, 101v, 104r(2), 104v, 118r, 119v, 120r, 130v, 131r, 131v, 145r, 152r, 158r, 159r, 160v, 163r(2) /69/.

CÎT [2], pr., adj. nehot. 1. pr. nehot. nom.-ac. f. pl. **cîte** 23r, 82v, 138r; 2. adj. nehot. f. nom.-ac. sg. **cîtă** 57v, 73r, 157v; ac. pl. **cîte** 18v, 23v, 93v, 131v /10/.

CÎTVA, pr., adj. nehot. 1. pr. nehot. m. d. pl. **a cîtva** 9v; 2. adj. nehot. f. ac. pl. **cîteva** 2'v /2/.

CLIPEALĂ, s. f. ac. sg. **clipeală** 82r /1/.

CLIPITURĂ, s. f. ac. sg. **clipitură** 120r(3), art. **clipitura** 141r /4/.

COASTĂ, s. f. ac. pl. art. **coastele** 69v /1/.

COCON, s. m. ac. sg. **cocon** 166r; ac. pl. **coconi** 64v, 165v(2), 166r, 166v, 167r, nom.-ac. art. **coconii** 89v, 158r, 164r, 164v(3), 165r(3), 166v, g. **coconilor** 61v(2), 89v, 164v, 166v(2), 167v /24/.

COCONAȘ, s. m. ac. sg. **coconaș** 165v, 166r, art. **coconașii** 82r, 163v /4/.

COLASEAN, s. m. ac. pl. **colaséni** 55r /1/.

COMOARĂ, s. f. ac. sg. **comoară** 45v, art. **comoara** 56r, 68v, 79r /4/.

CONTENI, vb. IV ind. prez. *3* **cuntenéște** 3'v /1/.

CONTENIT, adj. **contenit** 69v, **cuntenit** 50v, 133r /3/.

COPIL, s. m. nom. pl. **copii** 76v, 130r /2/.

CORABIE, s. f. ac. sg. art. **corabiia** 74v /1/.

CORINTEAN, s. m. ac. pl. **corinténi** 20r, 50r(2) 51v, 66r, 68r, 87v, 89r, 119r, 154v /10/.

COROANĂ, s. f. nom. sg. **coronă** 71r, 74v, 77r, 77v, nom.-ac. art. **corona** 4r, 12r, 50v, 71r, 74v, 111v(2), 112r, **coronna** 20v, 155v /14/.

CORONA, vb. I refl. cu pr. în ac. viit. I *4* **ne vom coruna** 50v /1/.

CORT, s. n. nom.-ac. sg. **cort** 66v, 144v, art. **cortul** 66v, 103r, g. **cortului** 25r, 39r /6/.

CRAI, s. m. nom.-ac. sg. **craiu** 2v, 4v, 14v, 16r, 17v, 19r, 22r, 29r, 29v, 30v, 31v, 33v, 41r, 48v, 62v(2), 64r, 72v, 80v, 86r, 87v, 90r(2), 91r,

94r, 97r, 98r, 99r, 99v, 102v, 103v, 104v, 106v, 108v, 109v, 110v, 112r, 114r(2), 118r, 119v, 123r, 124r, 127v, 129r, 129v, 131r, 131v, 132v, 145v, 159r, art. **craiul** 1'r, 1'v, 2'r(2), [41r, 42v, 46r(2), 98v(2), 117r, 132v, **craiu** 3'r, 4'v, g. **craiu**, 38v, 72v, 108r, 122v, art. **craiului** 15r(2), **lui craiu** 46v; nom.-ac. pl. art. **craii** 38r, 40r, 91r, 95v, 98r, 104r, 117r, 121v, g. **crailor** 74r, 74v, 94v /83/.

CRĂIASĂ, s. f. nom. sg. art. **crăiasa** 99r /1/.

CRĂIESC, adj. m. nom.-ac. sg. **crăiesc** 39r, 117r(2); f. ac. sg. **crăiască** 3'r /4/.

CRĂIRE, s. f. ac. sg. **crăire** 2'r /1/.

CRĂPA, vb. I ind. prez. *6* **creapă** 128r /1/.

CREANGĂ, s. f. nom. pl. **cranguri** 18v /1/.

CREDE, vb. III ind. prez. *3* **crédе** 122v, *6* **cred** 116v; pf. s. *3* **crezu** 122r, 161r, 166r; pf. c. *3* **au crezut** 161r, 161v; viit. I *3* **va crédе** 122r(3), *6* **vom crédе** 66v—67r; conj. prez. *4* **să crédem** 54r; cond. pf. *3* **ară fi crezut** 62r; inf. **crédе** 148v; ger. **crezînd** 58v, 155v /16/.

CREDINCIOS, s. m., adj. **1.** s. m. g. sg. **credincios** 13v; ac. pl. art. **credincioşii** 116v, g. **credincioşilor** 130v; **2.** adj. f. nom. ag. **credincioasă** 10v /4/.

CREDINŢĂ, s. f. ac. sg. **credinţă** 95r, 101r, 103v, 114v, 151v, 152v, nom.-ac. art. **credinţa** 1v, 4r, 15r, 100r, 110v, 112r, 141v, g. **credinţei** 153v /14/.

CREŞTE, vb. III ind. prez. *6* **cresc** 81v(2), 102v, 157v; imp. *6* **creştea** 65r; pf. c. *3* **au crescut** 64r, 118r, 123v, 165v; conj. prez. *6* **să crească** 129v, 147v, 166v /12/.

CREŞTET, s. n. ac. sg. **créştet** 82v /1/.

CREŞTIN, s. m. adj. **1.** s. m. nom. sg. art. **creştinul** 138r, 143r; ac. pl. **creştini** 110r, nom.-ac. pl. art. **creştinii** 24r, 43v, 60r, 90v, 101v, g. **a creştinilor** 30r, 115r(2), 142r, **al creştinilor** 115v, **creştinilor** 26r, 33v, 50v, 105v, 114v, 116v, 118r, 119v, 121r, voc. **creştinilor** 4v, 32v, 38v, 42r, 67r, 71v, 88r, 89v, 93r, 109v, 119v, 128v, 130r, 132v, 137v, 140v, 142v, 144v, 157v, 158v, 159v; **2.** adj. m. ac. sg. **creştin** 74v, 105r, g. **creştin** 11r, voc. **creştine** 18v, 40v, 46v, 58v, 88v, 131r, 132r; f. nom.-ac. sg. **creştină** 73v, 74r, 77r, 78v, 151v; m. voc. pl. **creştini** 160v /59/.

CREŞTINĂTATE, s. f. ac. sg. **creştinătate** 77v, g. art. **creştinătăţii** 141v, 166v /3/.

CREŞTINESC, adj. f. nom. sg. **creştinească** 155r(2) /2/.

CREŞTINEŞTE, adv. **creştinéşte** 105r, 110v, 143r /3/.

CROI, vb. IV ind. prez. *6* **croiesc** 120v; pf. c. *3* **au croit** 7v /2/.

CRONICĂ, s. f. g. (n. pr.) **a Cronicii** 129r /1/.

CRUCE, s. f. ac. sg. **cruce** 49v /1/.

CRUȚA, vb. I ind. pf. s. *3* **cruță** 55v, 121v, 128r; pf. c. *2* **ai cruțat** 111v; viit. I *3* **va cruța** 99r(2) /6/.

CTITOR, s. m. nom. pl. art. **ctitorii** 38r, 169v /2/.

CU, prep. **cu** 1'r, 1'v, 2'v(6), 3'r(3), 4'r, 4'v(5), 1r, 1v(11), 2r, 3r(4), 5r(3), 5v, 6v, 7v(3), 8r(6), 8v, 9r(2), 9v(4), 10r(4), 11r(3), 11v(4), 12r, 12v(2), 13r(3), 13v, 14v, 15r(3), 15v(4), 16r(6), 16v(2), 17v(3), 18r, 19r, 19v(2), 20r, 21r(7), 21v(3), 22v(3), 23v(2), 24v(4), 25r(5), 25v(3), 26r(3), 26v(2), 27r(3), 27v(3), 28r, 28v(3), 30r(4), 30v(5), 31r(4), 31v(2), 33r, 34r, 35v(4), 36r, 36v(2), 37v, 38r(2), 38v(3), 39r(4), 40r(5), 40v, 41r(3), 41v(3), 42r, 43r, 44r(4), 45r, 46r(2), 47v(2), 47r, 47v(7), 48r(2), 48v(3), 49r(2), 49v(3), 50r, 50v(2) etc. /711/.

CUCERNIC, adj. f. nom. sg. **cucernică** 51v(2), 54r /3/.

CUGET, s. n. nom. sg. **cuget** 92v; nom. ac. pl. art. **cugetele** 1v, 122v, 163r(2) /5/.

CUGETA, vb. I ind. prez. *3* **cugetă** 75r, *6* **cugetă** 34r; pf. s. *3* **cugetă** 45v, *6* **cugetară** 81r, 103r; viit I *3* **va cugeta** 92v /6/.

CUIB, s. n. ac. pl. art. **cuiburile** 157v /1/.

CULCA, vb. I refl. cu pr. în ac. conj. prez. *3* **să să culce** 68r, 69r; refl. cond. prez. *3* **s-ară culca** 68v(2) /4/.

CULEGE, vb. III ind. prez. *6* **culeg** 95v; part. pf. f. **culeasă** 89v, 135r(2) /4/.

CULES, s. n. ac. sg. **cules** 90v /1/.

CUM, adv., cj. **1.** adv. **cum** 3'v, 4'r, 4'v(4), 5v(2), 6r(2), 6v, 7r, 7v(2), 8r(2), 9v(2), 12v, 15r(2), 15v(2), 16v, 20r(5), 21r, 21v(4), 23r, 27r, 28r,29r(2), 33v, 35r, 35v, 36v(2), 37r, 39r(3), 39v(2), 40v, 41r, 41v(2), 42v, 43v, 46r(2), 46v(2); **2.** cj. **cum** 2'v, 1v, 11v, 17r(3), 17v, 18r, 19v, 26v, 35r, 41r, 41v, **cum** (că) 5r, 17v, 29v, 32v, 33r, 42v, 49r, 50v, **cum** (să) 5v, 6r(2), 6v, 9r, 9v(2), 10r(3), 12r, 13r(3), 13v, 15r(3), 16r(2), 18v, 20r(2), 20v, 21r(2), 21v, 22r, 26r(2), 29v, 30r(2), 31v, 33r, 34r(2), 35v, 37v, 42r, 43v, 44r, 46r(2), 46v, 48v(2), 50v(3) etc. /459/.

CUMINTE, adj. invar. **cuminte** 70v /1/.

CUMPĂNĂ, s. f. ac. sg. **cumpănă** 71v /1/.

CUMPĂNI, vb. IV ind. prez. *3* **cumpănește** 47r, 47v, 51r; refl. cu pr. în ac. viit. I *3* **să va cumpăni** 48v; part. pf. f. pl. **cumpănite** 47v, 48r; ger. **cumpănind** 88r /7/.

CUMPĂRA, vb. I ind. prez. *3* **cumpără** 75r; inf. **cumpăra** 75v /2/.

CUMPĂT, s. n. ac. sg. în expresia **(PRE SUPT) cumpăt** 93v, 94r, 97r /3/.

CUMVA, adv. **cumva** 41r, 159v /2/.

CUNOAȘTE, vb. III ind. prez. *1* **cunosc** 46r, 123v(2), refl. cu pr. în ac. **mă cunosc** 123v, *2* **cunoști** 33r, *3* **cunoaște** 52v, 123v, refl. *3* **să cunoaște** 2v, 3v, 4v, 5v, 8r, 28r, 29r, 32r, 37r, 37v, 39r(2), 40v, 41r, 41v, 57v, 58r, 61v, 61v—62r, 63r, 74r, 75r, 85v, 96v, 97r, 98v(2), 102v, 106v, 109r, 114v, 117v, 118r, 125v, 128v, 131r, 132v, 144r, 159r, 161v(2), **cunoaște-să** 6v, 92r, 123v, refl. *6* **să cunosc** 73v; pf. s. *3* **cunoscu** 161r; pf. c. *5* **ați cunoscut** 53r; viit. I *6* **vor cunoaște** 103v; conj. prez. *3* **să cunoască** 73r, 106v, refl. **să să cunoască** 126v, 159v, *4* **să cunoaștem** 73r; imper. *2* **cunoaște** 157r, 159v; inf. **cunoaște** 5r, 157v /64/.

CUNOSCUT, s. m. nom.-ac. pl. art. **cunoscuții** 14v, 125v /2/.

CUNOȘTINȚ, s. m. nom. pl. art. **cunoștinții** 25v /1/.

CUNOȘTINȚĂ, s. f. ac. sg. **cunoștință** 148v, nom.-ac. art. **cunoștința** 96r, 107v, g. **cunoștinței** 13v /4/.

CUPRINDE, vb. III ind. prez. *3* **cuprinde** 13v, 81r, 103r, pas. **iaste cuprinsă** 138v, 139r, pas. *6* **sînt cuprinse** 159r, **îs cuprinse** 58r; inf. **cuprinde** 17v, 156r; ger. **cuprinzîndu** 151v /10/.

CUPTOR, s. n. ac. sg. art. **cuptoriul** 88r /1/.

CURA, vb. I ind. imp. *3* **curea** 59r; cond. prez. *3* **ară cură** 86r—86v /2/.

CURAT, adj. m. n. nom.-ac. sg. **curat** 1r, 65r, 100r, 144v; f. nom.-ac. sg. **curată** 67v, 78v, 83r, 84r, 141r, 141v, 143r, 146v, 154r /13/.

CURĂȚI, vb. IV ind. prez. *3* **curățește** 17v; refl. cu pr. în d. pf. c. *1* **mi-am curățit** 81r, 103r; refl. cu pr. în ac. viit. I *3* **să va curăți** 100r; conj. prez. *3* **să curățască** 21v /5/.

CURCUBEU, s. n. nom. sg. **curcubeu** 117v /1/.

CURÎND, adv. **curînd** 3v, 71v, 76v, 82r, 103v(2), 113r, 156v, 161r, 161v /10/.

CURTE, s. f. ac. pl. art. **curțile** 19v, 50v /2/.

CURTENI, vb. IV imp. *3* **curteniia** 115r /1/.

CURVAR, s. m. nom. pl. art. **curvarii** 139v, g.-d. **curvarilor** 100r, 139r /3/.

CURVI, vb. IV ind. prez. *3* **curvește** 158v; cond. pf. *3* **ară fi curvit** 97r /2/.

CURVIE, s. f. nom.-ac. sg. art. **curvîia** 55r, 70v, 71r /3/.

CUSTA, vb. I ind. pf. c. *3* **au custat** 5r(2), 9r, 11r, 36v, 37v—38r, 124v, 129r, 169r(2); viit. I *3* **va custa** 2v, *4* **vom custa** 10r, 35r, *6* **vor custa** 158r; conj. prez. *3* **să custe** 156r, 166v; inf. **custa** 9r /17/.

CUTEZA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să cutează** 154r /1/.

CUTREMUR, s. n. ac. sg. **cutremur** 109r, 137v(2), 144r; pl. **cutremuri** 103v, art. **cutremurile** 13v /6/.

CUTREMURA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să cutremură** 151r /1/.

CUVENI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **se cuvine** 126r, **să cuvine** 123r /2/.

CUVIOS, adj. f. ac. sg. **cuvioasă** 155r /1/.

CUVÎNT, s. n. nom.-ac. sg. **cuvînt** 3′v, 2r, 13v, 17v, 24r, art. **cuvîntul** 3′v(2), 4′r, 13r, 34v, 43v, 44r, d. **cuvîntului** 46r; nom.-ac. p. **cuvinte** 4′v(2), 4v(2), 5r, 5v, 13v, 14v, 16r, 16v(2), 25r(2), 26r(3), 27v, 28r, 30r, 35v, 36v, 47r(2), art. **cuvintele** 4′v, 25r, 28r(3), 28v(2), 36v, 45r, g. **cuvintelor** 6v, 18r, 28r, 37v, 39v etc. /156/.

D

DA, vb. I ind. prez. *1* **dau** 33r, *3* **dă** 15r, 25v, 26v, 37v, 47v, 48r, *4* **dăm** 11v, 34v, *6* **dau** 25v, 36v, 44r; pf. s. *3* **dede** 40v(2), pf. c. *2* **ai dat** 34v, *3* **au dat** 8v, 9v, 27v, *5* **ați dat** 30r, 30v(2); viit. I *3* **va da** 4r, 14r, 29v, 31v, 38r, 40r, *4* **vom da** 3′r; conj. prez. *1* **să dau** 27v, *3* **să dea** 10v, 11v, 15r, 15v, 16r, 22r, 43v, 44v, 46v, *4* **să dăm** 13r, 41r, *6* **să dea** 41v; imper. *2* **dă** 12r, 13r, 24v, 35r, 41v, *5* **dați** 24v; inf. **da** 14r etc. /157/.

DACĂ, cj. **deacă** 20v, 36r, 44r, 148v, **deaca** 57r(2), 59r(2), 61v, 78r, 151v /11/.

DAIA, n. pr. ac. **Daia** 169v /1/.

DAJDIE, s. f. ac. sg. **dajde** 96r, 96v /2/.

DAMASȚEAN, adj. m. nom. sg. **damasțean** 63v, 165v /2/.

DANIIL, n. pr. nom.-ac. **Daniil** 46r, 46v(2), 88r, 169v, g. **lui Daniil** 46r, 88r /7/.

DAR, s. n. nom.-ac. sg. **dar** 74v(2), 75r, 77r, 78r, 78v, 121r, 122r, 166v, **daru** 64r, 64v, art. **darul** 17v, 32v, 72v, 73r(2), 74r, 106r, 108r; ac. pl. **daruri** 11v, 74r, 75r(2), art. **darurile** 72v, 73r(5), 75r, 75v(2) /32/.

DARĂ, cj. **dară** 5r, 7v, 19r, 21r, 26r, 26v, 30r, 42v, 43r(2), 45v, 49r, 52v, 54r, 55v, 56r, 58r, 59v, 63v, 71r, 72v, 75v, 77r, 89r(2), 91r, 94r, 96v, 97r, 100v, 102r, 121v, 124r, 125r, 142v, 145r, 166v, 167r /38/.

DARE, s. f. ac. sg. **dare** 155v, nom.-ac. art. **darea** 32v, 72r, 106r /4/.

DASCĂL, s. m. nom. sg. **dascal** 37r; ac. pl. **dascali** 37v, art. **dascalii** 38r, g. **dascalilor** 37v /4/.

DATĂ, s. f. nom. sg. **dată** 71r /1/.

DATORIE, s. f. ac. pl. art. **datoriile** 96v /1/.

DAVID, n. pr. nom.-ac. **David** 3′v, 4′r, 2v, 3r, 4v, 14v, 15r, 16r, 16v, 17v(2), 18r, 19r(2), 21v, 22r, 29v, 30v, 31v, 33v, 41r, 48v, 62v, 64r(2), 80v, 86r, 90r(2), 90v, 94r, 97r, 99v, 102v, 103v(2), 104v, 105v, 106v(2),

108r, 108v, 109r, 109v, 110r, 110v, 112r, 114r(2), 114v, 118r, 119v, 123r, 124r(2), 127v, 129r, 129v, 131r, 131v(2), 132v, 145v, 159r, 162v, g. **lui David** 13v, 29r, 38v, 41r, 62v(2), 72v, 86v, 87v, 104v, 108r, 122v, 123r /78/.

DĂRAB, s. n. ac. sg. **dărab** 98v /1/.

DĂRUI, vb. IV ind. prez. *3* **dăruiaşte** 74r-v, 75r, 75v, 121r, 166r-v; pf. c. *3* **au dăruit** 121r(2); viit. I *2* **dărui-vei** 12v, *3* **va dărui** 152v, refl. cu pr. în ac. *6* **să vor dărui** 110v; conj. prez. *2* **să dăruieşti** 12v, *3* **să dăruiască** 112v, 135v; inf. **dărui** 73v, 75r, 121r /16/.

DĂSCĂLIE, s. f. nom.-ac. sg. art. **dăscăliia** 19v(2) /2/.

DE, prep., cj. **1.** prep. **de** 1r(2), 1v, 2r(2), 3r(2), 3v(7), 4r(6), 4v(3), 1v(2), 2r(3), 2v(6), 3r(4), 3v(9), 4r(4), 4v(6), 5r(5), 5v, 6r(4), 6v(2), 7r(6), 7v(3), 8r(4), 8v(6), 9r(2), 9v(4), 10r(2), 10v(2), 11r(3), 11v(4), 12r(2), 12v(3), 13r(5), 13v(8), 14r(3), 14v(3), 15v, 16r(4), 17v(4), 18r(6), 18v(2), 19r(2), 19v(3), 20r(4), 20v(3), 21r, 21v(2), 22r(6), 22v(6), 23v(4), 24r(3), 24v(6), 25r(2), 25v(4), 26r(2), 26v, 27r(2), 27v, 28r(2), 28v(3), 29r(2)29v(2), 30r(3), 30v(5), 31r, 31v(2), 32r(4), 33r(10), 33v(2), 34r(7), 34v(4), 35r, 35v(3), 36r(3), 36v(5), 37r(5), 37v, 38r, 38v(4), 39r(2), 39v(3), 40r(2), 40v, 41r, 41v, 42r(3), 42v, 43r(5), 43v(6), 44r(3), 44v, 45r, 45v(3), 46r, 46v(5), 47r(3), 47v(2), 48r(4), 48v(2), 49r(4), 49v(3), 50r(3), 50v(9); **2.** cj. **de** (= dacă) 1'v(2), 2'v, 3'r, 4'r, 4'v, 2v, 7r(2), 9v, 10r, 14r, 15v(2), 17v, 18r, 18v, 22v(2), 25r, 28v(2), 30r(2), 32r, 32v, 33v(2), 36v(2), 40v, 41r(2), 41v, 43v, 44r, 48v, 49v, 50v(2), etc. /1331/.

DEACĂ, vezi DACĂ.

DEADINS, adv. **deadins** 4'v /1/.

DEASUPRA, adv. **deasupra** 66v, 149r, comp. **mai deasupra** 35r, 54v(2), 70v /6/.

DECI, cj. **deci** 3'v, 20v, 39v, 78v, 96v, 149v(2), 154v(2), 164r /10/.

DECÎT, adv. **decît** 5r, 5v, 19r, 19v, 22v, 37r, 37v, 40v, 41v(2), 42v, 43r, 45r(3), 47r(3), 47v, 48r(6), 48v(2), 50v, 51v, 54r(2), 55v, 56r(2), 57v, 58r, 59r, 64v, 65v, 70v, 71r, 71v, 73r, 86r(2), 90v, 95r, 102r, 136v, 142r, 156r(2), 165v, 166r /54/.

DEFĂIMA, vb. I ind. prez. *3* **defaimă** 53v, 142r /2/.

DEGET, s. n. ac. sg. art. **degetul** 154r; nom. pl. **degete** 46v /2/.

DELUNGA, vb. I pf. c. *2* **delungat-ai** 14v /1/.

DEMPREUNĂ, adv. **denpreună** 49r /1/.

DEMULT, loc. adj., adv. **1.** loc. adj. (de) **demult** 2r, 2v, 3v, 4r, 9v, 11r, 12v, 91r, 105r-v, 106r, 107r, 152v; **2.** adv. **demult** 106r, 118r, 119v /15/.

DEN, vezi DIN.

DENIE (= „Faptele Apostolilor"), n. pr. ac. **Dénie** 112v, art. **Déaniia** 7v, 110v, g. **Deaniei** 106v, 114v /5/.

DEODATĂ, adv. **deodată** 9r, 83r /2/.

DEOSEBI, adv. **deosebi** 4'v /1/.

DEPARTE, adv. **departe** 25v, 28v, 29r, 36r, 40r, 75r, 80r, 82r, 97v, 102v, 109r, 119r, 125v, 136v, 137v, 142v, 144r, 145r, 150r(2), 151v, 158v(2) /23/.

DEPĂRTA, vb. I refl. cu pr. în ac. pf. c. *6* **s-au depărtat** 134r, 154r; refl. viit. I *3* **să va depărta** 80r, 84v; imper. *2* **depărtează** 127v /3/.

DEPĂRTARE, s. f. ac. sg. art. **depărtarea** 41v /1/.

DEPLIN, adv. **deplin** 11v, 33r, 47v, 49v(2), 69r, 81r, 83v, 84r, 103r, 112r, 112v, 135v /13/.

DEPREUNĂ, adv. **depreună** 3r, 16v, 36v, 46r, 55v(2), 66v, 67r, 68v, 72v, 82r, 87v, 89r, 114r, 119v, 121r, 135v, 125v, 148v, 155v(2), 163r, 164v, 167r /24/.

DEPRINDE, vb. III pf. c. *3* **au deprins** 74r, *6* **au deprins** 2r, 72r, 125v, 155v /5/.

DESĂVÎRȘIT, adj. m. nom. sg. **desăvîrșit** 72v, 106r, 144v /3/.

DESCĂLECA, vb. I imper. *2* **descalecă** 149v; inf. **descăleca** 165v /2/.

DESCHIDE, vb. III ind. prez. *3* **deșchide** 29r, 40v, refl. cu pr. în d. **deșchide-și** 75r; pf. s. *1* **deșchișî** 127v, *3* **deșchise** 97r; refl. cu pr. în ac. viit. I *6* **deșchide-să-vor** 142r /6/.

DESFĂTARE, s. f. nom. sg. art. **desfătarea** 53v, 119r, 141v /3/.

DESPĂRȚI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să despart** 151r; pf. s. *3* **despărți** 36v, 128r; pf. c. *3* **au despărțit** 35v; conj. prez. *3* **să despartă** 21r; refl. inf. **a să despărți** 71r /6/.

DESPRE, prep. **despre** 2v, 4r, 14v(2), 16v(4), 18v(3), 20r, 23r, 30v, 32v, 34v, 43v, 45r, 47r, 83r(3), 84v, 85v, 86r, 91v, 94v, 102v, 115r, 115v, 117r, 137r, 148v, 151r, 154r, 161r /36/.

DESTOINIC, adj. m. nom.-ac. sg. **destoinic** 43r, 45r; f. **destoinică** 47v, 71r, 74v, 83r, 126(2); m. nom. pl. **destoinici** 79r; f. nom.-ac. **destoinice** 34v, 40v, 111r /12/.

DESTOINICIE, s. f. ac. sg. art. **destoiniciia** 69r, 108v /2/.

DESTUL, adj., adv. **1.** adj. m. ac. sg. **destul** 69r; f. nom. **destulă** 19r, 135r; f. pl. **destule** 98v; **2.** adv. **destul** 109v, 123v /6/.

DEȘCHIDE, vezi DESCHIDE.

DEȘERT, adj., loc. adv. **1.** adj. f. nom. sg. **deșartă** 125r/ 127r, 144v, 155r; pl. **deșearte** 51v, 163r; **2.** loc. adv. (în) **deșert** 96r, (în) **deșărt** 81r, 81v, 103r, 107r, 142v, 145r, 155r /14/.

DEȘERTA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **m-am deșertat** 127r /1/.

DEȘERȚIE, s. f. nom. sg. **deșerție** 128r /1/.

DEȘI, cj. **deși** 64v /1/.

DEȘTEPTA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să deșteaptă** 66r; refl. pf. s. *3* **să deșteptă** 149r; refl. viit. I *3* **să va deștepta** 69r, *6* **să vor deștepta** 67r; conj. prez. *1* **să deștept** 61r, 65v, 66r; refl. conj. prez. *6* **să să deștépte** 61v(2); inf. **a deștepta** 61r, 65v; part. m. sg. **deșteptat** 103v /12/.

DEZBRĂCA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să dezbracă** 68r 69r; viit. I *4* **vom dezbrăca** 50r; refl. conj. prez. *4* **să ne dezbrăcăm** 66v, 68r /5/.

DEZGROPARE, s. f. ac. sg. art. **dezgruparea** 155r /1/.

DEZLEGA, vb. I ind. prez. *3* **dezleagă** 71r; conj. prez. *4* **să dezlegăm** 4v, inf. **a dezlega** 61r /3/.

DEZLEGĂTURĂ, s. f. nom. sg. **dezlegătură** 61r, art. **dezlegătura** 6v, 18r, 74r /4/.

DEZMIERDA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să dezmiardă** 45r, 45v(2), 47r, 47v, 106r, 141r; refl. imp. *3* **să dezmierda** 46r(2), 46v(2); refl. pf. c. *6* **s-au dezmierdat** 2r, 2v, 123r; refl. viit. I *2* **te vei dezmierda** 135v; refl. conj. prez. *3* **să să dezmiarde** 106v, *6* **să să dezmiarde** 43r; refl. inf. **a să dezmierda** 3v, 72r, 78v; refl. ger. **dezmierdîndu-să** 46v /21/.

DEZMIERDAT, adj. m. nom. sg. **dezmierdat** 48v—49r; comp. **mai dezmierdat** 64r, 64v; f. **dezmierdată** 130v, 139r; m. pl. **dezmierdați** 82v; f. **dezmierdate** 2v, 136r /8/.

DEZMIERDĂCIUNE, s. f. nom.-ac. sg. **dezmierdăciune** 45r, 45v, 46r(2), 47r(2), 127r, art. **dezmierdăciunea** 3v, 20r, 46v, 57r, 101v; pl. **dezmierdăciunile** 19v(2), 20r, 57v(2), 59r, g. **dezmierdăciunilor** 19v, 50v, 57v /21/

DIAC, s. m. nom. pl. art. **diiacii** 160v /1/.

DIAVOL, s. m. nom.-ac. art. **diiavolul** 10v, 26v, 27v, 32r(2), 33v, 34r, 53r(2), 55r, 68v(2), 115r, 142r, 160v, g. **diiavolului** 2r, 30v, 32r /18/.

DIHANIE, s. f. nom.-ac. sg. **dihanie** 37v, 44r, art. **dihaniia** 120r /3/.

DIMINEAȚĂ, s. f. nom. sg. **dimineață** 41v, art. **dimineața** 149r; ac. pl. **dimineți** 81r, 103r /4/.

DIN, prep. **din** 1r, 2r, 2v, 3r(2), 3v(2), 4r(2), 4v, 1v, 3v, 4r, 4v(2), 5v(5), 6r, 6v(8), 7r(5), 8r(2), 8v(2), 11r, 11v, 12r, 14r, 14v, 17r, 18v(2), 19v(4), 22r, 23r, 24v, 26v(2), 27r, 27v, 28r, 29r, 30r, 32r(3), 32v(4), 33v(2), 34r(2), 34v(2), 35v, 37r(3), 37v, 39r(2), 40r, 40v(2), 41r(4), 41v, 42r(2), 42v, 43r(3), 43v, 44v, 45r, 46r(4), 46v(2), 50r, 50v(3), **den** 29v, 34r etc. /296/.

DINA, n. pr. nom.-ac. 163r(2) /2/.

DINAFARĂ, adv. **dinafară** 52r /1/.

DINAINTE, adv. comp. **mai denainte** 21v, 149v /2/.

DINAINTEA, prep. **dinnaintea** 35v, 41r, **dinaintea** 78v, **denaintea** 36r, 77v, 98r(2), 132r, 132v, 149v, 156r(2) /12/.

DINLĂUNTRU, adv. **dinlăuntru** 52r /1/.

DINTE, s. m. g. pl. art. **a dinților** 25v /1/.

DINTÎI, adj., adv. **1.** adj. invar. **dintîiu** 2'v, 5r, 5v(2), 6v, 7r, 7v, 9r(2), 16v, 17r, 26v, 27r, 28r, 31r(2), 33v, 37r, 37v, 38r, 39r, 41v, 43r, 47v, 50r, 51v(2), 61v(2), 62r, 64v, 69v, 71v, 89v, 93v(2), 103v, 104v, 105v, 107r, 108r, 111r, 116r, 118v, 120v, 126v(2), 127r, 128v, 129r, 130v, 133r(2), 134r, 142r, 148r, 153v(2), 159r, 159v, 162r(2), 164r, 164v, **dentîiu** 151r; **2.** adv. **dintîiu** 53r /66/.

DINTRE, prep. **dintre** 15v, 36r, 43r, 46r, 57v, 82v, 83v, 91v, 115r, 118r, 125v(2), 156v, 163v /14/.

DINTRU, prep. **dintru** 18r, 19r, 32r, 76r, 85v, 165v, **dintr-** 4'r, 4v(2), 5r, 6r, 9v, 17r, 27r, 27'v, 42v, 43r, 46v, 47r, 51v, 54r, 57v, 61r, 61'v, 65r, 74r(3), 75r, 77r, 92r, 98'v(2), 106v, 112r, 132r, 132'v, 134r, 147v, 149v, 152v, 153r, 160'v(2), 161v, 163v /46/.

DÎNSUL, pr. pers. m. sg. ac. **dîns** 10v, **dînsul** 18r, 18'v, 25r, 38r, 69'v, 97r, 124'v, 125'v; f. **dînsa** 63r, 78r; m. ac. pl. **dînșii** 3'v, 9r, 22r, 26r, 27r, 31v(2), 73r, 76r, 82r, 84'v, 86'v, 87r, 90'v, 101r, 104r, 107'v, 121'v, 135v /30/.

DOARĂ, adv. **doară** 5r, 23r(7), 37r, 72v, 94'v, 146r, 157r /13/.

DOBĂ, s. f. ac. sg. **dobă** 82r /1/.

DOBITOC, s. n. ac. pl. art. **dobitoacele** 88'v, 89'v, 99r, 157v, 166v /5/.

DOBÎNDĂ, s. f. ac. sg. **dobîndă** 77'v, 80'v, 99r, 107r, 136'v, 137r, art. **dobînda** 50r /7/.

DOBÎNDI, vb. IV ind. prez. *3* **dobîndește** 75'v, 77'v, refl. cu pr. în ac. **să dobîndește** 144r, refl. cu pr. în d. **-ș dobîndește** 84'v, **dobîndește-și** 78r, *6* **dobîndesc** 43r, refl. cu pr. în d. **își dobîndesc** 56r, **-și dobîndesc** 137'v; imp. *6* **dobîndiia** 42r; pf. s. *3* **dobîndi** 46'v, refl. cu pr. în d. **își dobîndi** 144r; pf. c. *3* **au dobîndit** 62v, 76'v, 78'v, 112v, 166r, *6* **au dobîndit** 2'r, 41'v, 107r; viit. I *3* **va dobîndi** 10r, 73'v, 76'v, 83r, *4* **vom dobîndi** 34r, 55r, *5* **dobîndiveți** 112'v, *6* **vor dobîndi** 44r, 49'v, 111'v, 146'v; conj. prez. *3* **să dobîndească** 99r, *5* **să dobîndiți** 91r, *6* **să dobîndească** 79'v, 107r, 136v, 137'v, 156'v, refl. cu pr. în d. **să-și dobîndească** 133'v; inf. **dobîndi** 12r, 69r, 83'v, 105v, 110'v, 111r, 136v, 137r, 144r; ger. **dobîndind** 144v /48/.

DOI, num. card. nom.-ac. **doi** 5r, 68'v, 125'v, 126r, 126v, 127r, 132'v(2); f. **doao** 2r, 7r, 14r, 17r, 22r, 28r, 36r, 36'v, 37'v, 51v, 61v, 78r, 93v, 136r, 137r(2), 138r, 151r, 159r, 162r(2) /29/.

DOILEA, DOUA, num. ord. m. **al doilea** 8r, 27r(2), **al doilea** 37'v, 47'v; f. **a doaoa** 2r, 3r, 3v(2), 12'v, 13r, 13'v, 14r(2), 14v, 15r, 16r(2), 16'v, 17r, 18r, 19r, 20r, 20'v, 21r, 22r, 22v, 23r, 23'v, 26r, 28v, 29v, 30r, 31r, 32r, 34r, 36v, 37r, 38r, 39v, 40r(2), 40v, 42r, 43r, 47r, 49r, 49'v, 50'v, **doua** 4r, 5r, 5'v, 7r, 9r, 9'v(2), 10'v, 15r, 15'v, 35r etc. /190/.

DOISPREZECELEA, num. ord. f. **a doaoasprăzécea** 125r, 126r 127r, 128r, 129r, 130r, 131r, 132r, 133r, 134r, 135r /11/.

DOLNICIE, s. f. ac. sg. art. **dolniciia** 46r /1/.

DOJANĂ, s. f. ac. sg. **dojană** 3'v, 155v, art. **dojana** 151v /3/.

DOJENI, vb. IV ind. prez. *1* **dojenesc** 167r, *3* **dojenéşte** 10r(2), 10v, 24v(2), 25r, 31r(2), 120v, 122v(2), 123r, 126v, 134r, 141v, 144r, 145v, 146r, 165v, 166r, 166v(2), **dojănéşte** 20v, 23r, 23v, 24r, 34r, 39v, 54r, 54v, 55r(2), 60r, 68r, 76r, 78r, 88v, 99v, 103v, 104v, 105v, 108r; imp. *3* **dojeniia** 43v; pf. c. *3* **au dojenit** 44r; conj. prez. *3* **să dojănească** 104v, *6* **să dojenească** 43v, 44r /48/.

DOJENITOR, adj. f. nom. sg. **dojenitoare** 31r, 43v, 45v, 151v, 165r, **dojănitoare** 23r, 68r, 78r, 99v /9/.

DOMN, s. m., n. pr. **1.** s. m. nom. sg. **domn** 8r, 16r, 33r, **domnu** 35v, 36v; ac. pl. art. **domnii** 16r, 21r, 49v, d. **domnilor** 16r; **2.** n. pr. nom.-ac. **Domnul** 1'v, 2'r, 3'v, 4'r, 4r(2), 7v, 9r, 10r(3), 10v(2), 11r, 11v, 15v, 16v, 17v, 20v, 21r, 21v, 22v, 23v(2), 24v(2), 25r, 27v(2), 29r(2), 29v(3), 30r, 31v(3), 32v(2), 33r, 35v, 36r(3), 38r, 40r(2), 43v, g.-d. **Domnului** 2'r(4), 8v, 17r, 27v, 32v, 43v, 49v, voc. **Doamne** 2'r, 1r(2), 1v(3), 4v, 10r, 11v, 12v(2), 14r, 15r, 15v, 18v, 19r(2), 20r, 22r, 23v, 29r, 34r, 35r etc. /272).

DOMNI, vb. IV, ind. prez. *2* **domnești** 12v, 113v, 167v /3/.

DOMNIE, s. f. nom.-ac. sg. **domnie** 2'r(2), 12v, 45v, 49v, art. **domniia** 49v /6/.

DOR, s. n. ac. sg. **dor** 50r, 62v, art. **dorul** 160v /3/.

DORI, vb. IV part. pf. f. sg. **dorită** 4r, 110v /2/.

DORMI, vb. IV ind. prez. *2* **dormi** 149r, *3* **doarme** 57r, 59r, 60v(2), 61r(2), 65r, 65v(2), 66r, 67v, *6* **dorm** 14v, 61v, 66r, 67r; conj. prez. *3* să **doarmă** 69r; inf. **a durmi** 68r /18/.

DORMITA, vb. I ind. viit. I *3* **va durmita** 88v /1/.

DOS, s. n. ac. sg. **dos** 59r /1/.

DOSADĂ, s. f. nom.-ac. pl. art. **dosăzile** 14v, 25r, 26r(2), 33r, 57v, 82v, 118r, 119r, g. **dosăzilor** 57v, 114r, **dosezilor** 49r /12/.

DOSĂDI, vb. IV ind. prez. *3* **dosădéşte** 106v(2); viit. I *6* **vor dosădi** 118v /3/.

DOSĂDIT, s. m. nom. sg. art. **dosăditul** 136r /1/.

DOSĂDITOR, adj. f. nom. pl. **dosăditoare** 25r /1/.

DRAG, adj. m. nom. sg. **drag** 19r, 106r, g. **drag** 166v, voc. **drag**, 5v, 6r, 35r(2), 40r(2), 41r(2), 90r(4), 97v, 131r, 135r, comp. **mai drag** 18v; f. nom. sg. **dragă** 92r, 131r, 139v; m. nom. pl. **dragi** 65r, 89v, 106r, 164v, d. **dragi** 151v, 154v, voc. **dragii** 24v, 109r, 137v, 144r, comp. **mai dragi** 90v, substantivizat voc. **dragilor** 111r /34/.

DRAGOSTE, s. f. nom.-ac. sg. **dragoste** 8v, 37v, 76r, 78v, 84r, 152v, 157v, 164v, art. **dragostea** 21v, 53r, 77v, 87r, 99v, 112v, 119r, 130r, 138r, 141v, 153r, 164v(2), g. **dragostei** 130v(2); ac. pl. art. **dragostele** 110v /24/.

DRĂCESC, adj. f. nom. sg. **drăcească** 99r /1/.

DREAPTĂ, s. f. ac. sg. art. **direapta** 22v, 30r, 55r, 55v, 156v /5/.

DREGĂTOR, s. m. ac. sg. **deregătoriu** 96r; nom.-ac. pl. art. **deregătorii** 21r, 38r, 96r, 96v, 98r /6/.

DREGĂTORIE, s. f. nom. sg. art. **deregătoriia** 26r, 76r /2/.

DREPT [1], prep., cj., adv. **1.** prep. **drept** 3r, 7r, **derept** 10v(2), 21r, 52r, 55r(2), 59v, 87v, 96r(3), 145v; loc. prep. **direptul** 123r; **2.** loc. cj. **derept** (însă) 3'v, 6r, 10r, 36r, 38v, 43v, 64v, 81v, 109v, 126v, 127r, 147r, 147'v, 154r, 164v, **direpț** (însă) 83r; **3.** adv. **derept** 138v, **dirept** 139r, superlativ absolut **foarte direpț** 54r /34/.

DREPT [2], s. m., adj. **1.** s. m. ac. sg. art. **direptul** 101r, 104r, 104v(2), 105v, 108r(2), 110r(2), g. **direptului** 104v, 108r, 108v, 109v, 114r, 114v, 131v, **dereptului** 40v; nom.-ac. pl. **direpții** 15v, 101v, 104v, 110r, g. **direpților** 42v, 95v, 131v, **direpților** 20r, 42r, 61r, 96v, 104v, 105r, 105v, 108r(2), 145v(2); **2.** adj. m. nom. sg. **derept** 112r, 135v, **dereptu** 119v, 125r, **dirept** 1r, 1v, 4r, 81v, 83r, 97v, 102v, 118v, 129v; **f.** nom. sg. **dereaptă** 63v, 134r, 140r, 142r, **direaptă** 4'r, 1v, 19r, 42v, 45r-v, 45v, 47r, 97r, 143r, g. **dirépte** 150v; m. nom.-ac. pl. **direpți** 49v(2), 108v, 109v(2), g. **direpți** 80v, 102v; **f.** nom. pl. **dirépte** 1v /70/.

DREPTATE, s. f. ac. sg. **dereptate** 24r, 60v, 106r, 106v, 112v, 133r, 146v(2), 166r, nom.-ac. art. **dereptatea** 1r, 6v, 28r, 31r, 32r, 37v, 41r, 54r, 83r, 85v, 96v, 118r, 128v, 132r, 132v—133r, 141v, 143v, 144r, **direptatea** 75r, 144v, 146r(2), 153r, g. **dereptății** 4r, 50v, 112r, 117v, 123r, **direptății** 143r /38/.

DRUM, s. n. nom. sg. **drum** 140r, ac. art. **drumul** 140v, g. **drumului** 140r; pl. art. **drumurile** 143v /4/.

DUCE, vb. III ind. prez. *3* **duce** 57v, 123r(2), 136r(2), 137v(2), 138r, 138v(2), 139r(3), 140r(3), 146r, refl. cu pr. în ac. **să duce** 125v, *6* **duc** 137v, 155r, 159v, refl. **să duc** 133v, 134r, 136v, 140v, 141r; pf. s. *3* **duse** 166r, refl. **să duse** 36v, 78v, 158v, *6* **dusără** 126r, 157r, refl. **să dusără** 35v; pf. c. *3* **au dus** 167r; refl. m. m. pf. perif. **m-am fost dus** 125r; refl. viit. I *1* **mă voiu duce** 86r, 157v, 160v, 161r, 161v, **duce-mă-voiu** 158r, *3* **va duce** 99v, 114r, 116r, 116v, 121r(2), 121v, 124v, refl. *4* **ne vom duce** 164v, 165r, refl. *6* **să vor duce** 115v; conj. prez. *3* **să ducă** 23v, 134v; cond. prez. *3* **ară duce** 156v; imper. *2* (nu) **duce** 168r, refl. *5* **duceți-vă** 30v; inf. **duce** 116v, 121v, 156r /60/.

DUH, s. n. nom.-ac. sg. art. **duhul** 1′v, 4′v, 4r, 11v, 37v, 53v(2), 67v, 91r, 111r, 131v, 134v, 154v, g. **a duhului** 36v, 37v, **duhului** 53v, 156r /17/.

DUHUL SFÎNT, n. pr. nom.-ac. **Duhul Sfînt** 4′r, 1v, 11v(2), 12r, 13r, 43r, 44v(2), 56r, 69r, 70r, 91r, 101r, 112v, 113v, 122v, 125r, 135v, 146v, 152v, 168r, g. **a Duhului Sfînt** 55r, **Duhului Sfînt** 108r(2), 154v /26/.

DULCE, adj. m., f., n., nom.-ac. **dulce** 16v, 19v(2), 24v, 37r, 51v, 54r, 61r, 65v(3), 68r(2), 70r, 112r, 137r, 140r, 167v, g. **dulce** 8v, 76r, **dulcelui** 160r, voc. **dulce** 37r(2), 42v(2), 79r, 167v, comp. **mai dulce** 22r; nom.-ac. pl. **dulci** 29v, 84v, 162r, 163r(2) /33/.

DULCEAȚĂ, s. f. ac. sg. **dulceață** 23r, art. **dulceața** 52v, 88r, 118r, 120r /5/.

DUMNEZEIESC, adj. m. nom.-ac. sg. **dumnezăiesc** 42v, 43r, 149r, 154r, 169v; f. **dumnezăiască** 3v, 9v, 20r, 51v, 71v(2), 77v, 101r, 104r, 107r, 122r, 134r, 141r, g. **dumnezăiești** 140v(2); m., f. nom.-ac. pl. **dumnezăiești** 34v, 41v, 49v, 148v, 154r, 155r, g. **dumnezăiești** 155r /27/.

DUMNEZEIEȘTE, adv. **dumnezăiaște** 9v, 166v /2/.

DUMNEZEU, n. pr. nom.-ac. **Dumnezău** 2′r, 2′v(2), 3′r(3), 3′v, 4′r, 4′v, 6v, 7r(4), 7v(4), 8r, 8v(2), 9v(3), 10r, 13v, 14v, 15r(2), 15v(3), 16r(2), 17r, 18r, 18v, 19r(2), 19v, 20r(2), 20v, 21r(2), 21v(3), 22r(3), 23r, 24r, 28v, 30v, 31v(2), 32r, 32v, 33r(4), 33v(3), 35v(3), 36r(3), 38r(2), 38v(2), 40v, 41v, 42v(2), 43r(2), 44r, 44v, 45v(2), 46r(3), 50v(2), **Dumnezăul** 15r, 38r, **Dumnedzău** 6v, 18r, 23r, g.-d. **lui Dumnezău** 2′r, 3′v(2), 4′r, 4′v, 5v, 6v, 7r, 8r(2), 8v(4), 10v, 15r(2), 15v(3), 16r(4), 17v(2), 18v(2), 19r(2), 20v, 21r(2), 22r(2), 23r(2), 23v(2), 24r(2), 26r, 26v(3), 27r, 27v(2), 28r, 28v, 31v, 32r(2), 32v, 33r, 33v(3), 34r(5), 37v, 39r, 39v(2), 40v(3), 41r, 41v, 42v(2), 43r, 43v(2), 44r(2), 49r, **Dumnezău** 5v, 17r, 25r, 32r, 33v, **Dumnedzău** 6v, **Dumnezăului** 32v, 33v, voc. **Dumnezău** 1v, 12v, 34v, **Dumnezăul** 1r, 14r, 29v etc. /599/.

DUPĂ, prep., loc. cj. **1.** prep. **după** 2′v(2), 4′v(2), 3v, 4v, 6r, 7v, 8r, 9r, 9v(3), 10r, 11r(3), 11v(2), 12r, 15r, 16r(2), 17v, 18v(2), 20v(2), 21r(2), 25v(2), 26r, 26v, 29r(2), 31v, 34v(2), 35r, 35v(2), 36r(2), 36v(3), 37v, 39r, 39v, 40r, 43r, 44r(3), 44v, 47v, 48v(2), 49r(3); **2.** loc. cj. **după** (ce) 2′v, 22r etc. /164/.

DURERE, s. f. ac. sg. **durére** 124v, 147r(2), 148r, 150v, 151r(2), 151v(2), 161v, art. **durérea** 19r, 150r(2), 161v, **duroarea** 28v, g. **durerii** 29v, **durorii** 150v; ac. pl. **durori** 20v(2), 22v, 118r, 150v, 151r, nom.-ac. art. **durorile** 84v, 150r, 150v, 151r(2), 151v, 152v, **durerile** 148r(2), 152v, g. **durorilor** 151r, 161v /35/.

EFESEAN, s. m. ac. pl. **efeséni** 20*v* /1/.

EFRAIMITEAN, s. m. ac. pl. **efraimiténi** 158r /1/.

EFRATA, n. pr. ac. **Efrata** 147r(2), 150r /3/.

EFREM, n. pr. nom. **Efrem** 133*v*(2), 134r /3/.

EGIPT, n. pr. ac. **Eghipet** 8r, 46r, 134r, nom. **Eghipetul** 62r, g. **Eghipetului** 8r /5/.

EGIPTEAN, s. m. g. pl. art. ai **eghipténilor** 62r /1/.

EL, EA, EI, ELE, pr. pers. m. nom.-ac. *3* **el** 2*v*, 5r(2), 6r(2), 6*v*, 8r, 10*v*, 11r(3), 13*v*(2), 14r(2), 14*v*, 15r, 16r(2), 17*v*, 19r, 22r, 23*v*(2), 24*v*, 25r(2), 26*v*(4), 29r, 29*v*(5), 30r(3), 31*v*(4), 32r, 35r, 36*v*, 37r, 39r(2), 42*v*, 46r, 46*v*(2), 47*v*, g. **al lui** 5*v*, 39r, **a lui** 16r, 17r, **ai lui** 5r; g.-d. **lui** 2*v*, 4r, 5r, 5*v*(4), 6r(2), 6*v*(2), 7r, 8*v*(2), 10*v*(6), 11r, 13*v*(2), 14r(2), 15r(2), 15*v*, 16r, 17*v*(2), 20*v*, 21r, 22r, 22*v*, 23*v*(2), 24*v*, 25r(6), 26r, 26*v*(3), 28*v*, 29*v*(2), 29*v*(5), 30r, 30*v*, 31*v*, 32*v*, 33*v*, 35*v*(2), 36r(3), 37r, 39r, 39*v*, 40r, 40*v*, 41r, 41*v*, 42r, 45*v*(2), 46r(4), 46*v*(2), 47*v*, 48*v*, 49r, ac. **îl** 9r, **l** 9r(3), 10*v*, 11r, 12*v*(12), 13*v*, 14r(2), 19*v*, 22*v*, 24*v*, 25r(3), 26*v*(4), 27r, 27*v*(3), 29r, 29*v*(4), 30r(3), 30*v*, 31*v*(4), 32r, 35r, 38*v*, 39r(4), 40*v*, 42*v*, 46*v*; **f.** nom.-ac. **ea** 42r, g. **ei** 20*v*, 25*v*, d. **i** 4r, 5*v*, 8r, 10*v*, 11*v*, 13*v*, 15r, 16r(2), 18r, 18*v*, 22*v*, 24*v*, 25r, 25*v*, 35*v*, 37r(2), 41*v*, 45*v*(2), 46*v*(2), ac. **o** 2*v*, 4r(3), 4*v*, 6r, 7*v*, 9r, 12*v*, 17r, 18*v*(2), 19r, 19*v*, 20*v*, 24r, 25r, 27r, 32*v*, 34*v*, 36r, 42r, 48r, 48*v*; *6* m. nom.-ac. **ei** 4*v*, 5r(2), 8*v*, 11*v*, 15r, 22r, 22*v*, 23r(2), 25r, 27*v*(2), 30*v*(2), 35*v*, 36r, 36*v*, 40r, 43*v*(2), 44r(2); f. nom.-ac. **iale** 3*v*, 7r, 17*v*, 18r, 33*v*; m. f. g. **a lor** 27r, g.-d. **lor** 3r(2), 3*v*(2), 4r(2), 7r, 9*v*(2), 10*v*, 11*v*, 14*v*, 16*v*, 18r(2), 19*v*, 20r, 22*v*(2), 23r, 26*v*, 31r(3), 31*v*(2), 33*v*(2), 34r, 35*v*, 36r(2), 38*v*(4), 39r, 39*v*(2), 40r(3), 40*v*, 41r, 42r(2), 49*v*(2), 50r, d. **le** 4*v*, 40r, 43*v*, 44r, **li** 31r; m. ac. **îi** 18r, 25r, 26r, 31r, 38r, **i** 4*v* 12*v*, 13r, 19*v*, 22r(4), 22*v*(2), 25*v*, 26r, 27r(2), 28*v*, 31r, 31*v*, 38*v*(4), 40r, 43r(2), 44r(3); f. ac. **le** 4*v*(2), 5r(2), 6*v*, 7*v*(3), 12r, 13r, 14r(3), 16*v*, 17r(2), 19r, 21r, 22*v*, 26r, 27r, 44r, 45*v*, 46*v*, 47*v* etc. /1455/.

ELI, n. pr. ac. **Eli** 8r, 39r, g. **lui Eli** 39r, 151r /4/.

ELIEZER, n. pr. nom. **Eliezer** 63*v*, 165*v*, 166r /3/.

ELIFAS, n. pr. nom. **Elifas** 83*v*, g. **Elifas** 84r /2/.

ELIMELEC, n. pr. nom.-ac. **Elimelec** 125*v*, 126r, g. **a lui Elimelec** 128*v* /3/.

ELISEIU, n. pr. nom.-ac. **Eliseiu** 35r, 35*v*(4), 36r, 36*v*(2), 37r(3), 37*v*, 39*v*, 40r, 41r, 42*v*, g.-d. **lui Eliseiu** 35*v*, 36r, 36*v*, 37r(2), 37*v*, 62*v*, voc. **Eliseiu** 35*v* /24/.

ERIHON, n. pr. ac. 36r(3) /3/.

EU, pr. pers. *1* **nom.-ac. eu** 3r, 4r(2), 17r, 19r(3), 24v(2), 27r(2), 27v, 29r(2), 33r(4), 35v, 36r, 41r, 41v, 50r, d. **mie** 4r(3), 6r(2), 8v, 25v, **mi** 3r, 4r(3), 4v, 6r(3), 8v(2), 11v, 19r, 21v, 25r, 25v(2), 26r, 27v(2), 28r, 28v, 29r, 30r(2), 30v(2), 32r(2), 33v, **ac. mine** 8v(4), 14v(4), 18r(2), 18v, 20r, 21v, 22r, 24r, 25r(2), 25v(7), 26r(2), 26v(2), 27v(2), 28r(2), 28v(6), 29r, 30r, 30v, 31v, 32r(2), 33r(5), 33v(3), 35v(2), 36r, 36v, 37v, 40r, 42v(2), 49v, 50r, **mă** 2v, 3r, 4r, 5v, 8v(4), 14r, 15r, 15v, 19r(2), 24r(3), 25v(7), 26r(8), 26v(2), 27v(3), 28r(4), 31v(3), 32r(3), 33r, 33v(4), 34r(2), 36v(3), 40r, 42v(2), 50r, **m** 14r, 14v, 18r, 21v, 25r, 28r, 28v(2), 30r(3), 30v(3), 33v, 35v, 36r(2), 36v etc. /386/.

EVA, n. pr. nom.-ac. **Eva** 69v, 133r, 142r, d. **Evei** 147v /4/.

EVANGHELIE, s. f. ac. sg. art. **evangheliia** 22v, 29r, 45v, 52v, 57r, 57v, 58r, 61r, 62v, 65v, 123v, 131r, 136r, 143v, 158v(2) /16/.

EVANGHELIST, s. m. nom. sg. **evanghelist** 116r, 153r, nom.-ac. art. **evanghelistul** 16v, 20v, 21v, 53r, 60r, 61v, 66r, 67v, 122r, 151r, 164r, 166v, g. **evanghelistului** 112r; ac. pl. **evangheliști** 34v /16/.

EVREU, s. m. ac. pl. **evrei** 9r, 9v, 21v, 44r, 76r, 87r(2), 95r, 105v, 112v, 117r, 129r, 130r, 144v, d. **evreilor** 44r /15/.

EZAVELA, n. pr. **nom.-ac. Ezavela** 98v, 99r /2/.

F

FACE, vb. III ind. prez. *1* **fac** 33r(2), *3* **face** 15r, 19v, 20r(2), 29v, 30r(2), 47r, 50v(2); refl. cu pr. în ac. imp. *3* **să face** 30r, *6* **fac** 11r, 20r(4), imp. perif. **au fost făcînd** 59v; pf. s. *2* **făcuși** 120r, 127v, *3* **făcu** 21v, 38v, 41v, refl. **să făcu** 39r, *6* **făcură** 8r, 8v; pf. c. *1* **am făcut** 33r, *3* **au făcut** 11r, 32r, refl. **s-au făcut** 15r, 37r, *4* **am făcut** 21v, *6* **au făcut** 27v; m. m. pf. *3* **făcuse** 159v; viit. I *1* **voiu face** 41r, 45v(3), *2* **face-vei** 12v, *3* **va face** 48r—49v, refl. cu pr. în d. **-ș va face** 18r, *4* **vom face** 107v, 108r; conj. prez. *1* **să fac** 21r, *2* **să faci** 12v, *3* **să facă** 8r, 30r(2), 31v, *4* **să facem** 3'v(2), 21v, 31v, *6* **să facă** 26v, 44r; conj. pf. *3* **să fie făcut** 128r; cond. prez. *2* **ai face** 166r; cond. pf. *6* **ară fi făcut** 162v; imper. *2* **fă** 6r, 11v, 18v, 20r, *4* **faceți** 26r; inf. prez. **a face** 2r, 10r(2), **face** 3'v, 5r, 7v, 32r; part. m. sg. **făcut** 65r, f. **nefăcută** 66v; ger. **făcînd** 10r, 10v, 24v, **nefăcînd** 102r etc. /193/.

FACERE, s. f. ac. sg. art. **facerea** 154v—155r /1/.

FALĂ, s. f. nom. sg. art. **fala** 53v /1/.

FAPTĂ, s. f. nom.-ac. pl. **fapte** 30r, 102r, 108r, 138r, 152r, 161r, art. **faptele** 1'v, 1r, 1v, 4r, 7v, 11r, 11v, 30v, 31v, 48v, 67v, 78r(2), 107r, 107v, 108v(2) 109r(2), 109v, 147v, 162r, 162v, g. **faptelor** 15v, 96r, 106r /32/.

FARAON, n. pr. nom. sg. **Faraon** 46r /2/.

FARISEU, s. m. ac. pl. art. **farisăii** 108v, d. **fariseilor** 142v, 145r /3/.

FATĂ, s. f. nom.-ac. sg. **fată** 61r, 74r, 135r, 135v, art. **fata** 57r(2), 59v(3), 60v(2), 65r, 126r(2), 126v, 128v(2), 145v, g.-d. **féte** 46v(2), 58r(2), 59v, **fétii** 63r; nom.-ac. pl. **féte** 69r, 78r, 82v, 90r, 135r, 163r(3), art. **fétele** 27r, 38r, 83r, 90r, 125v, 152r, 157r, 161r, 161v, 163r(3), g. **a fétele** 151v, **fételor** 75r /46/.

FAȚĂ, s. f., locuț. adv. **1.** s. f. nom. sg. **față** 169r(7), nom.-ac. art. **fața** 3r, 24v, 106r, 120r, 145v, g. **fétei** 156r; **2.** locuț. adv. **față** 67v, (de) **față** 93v, 97r, 97v, 109r, 137v, 144r, 152v(2) /22/.

FĂCĂTOR, s. m. nom. sg. art. **făcătoriul** 169v; nom. pl. **făcători** 96v, nom.-ac. art. **făcătorii** 103v, 105r, 106r(2), 107v, 162v, g.-d. **făcătorilor** 95v, 155r /10/.

FĂGĂDAȘ, s. n. ac. sg. făgădaș 149r, 149v(2); ac. pl. art. **făgădașurile** 1r /4/.

FĂGĂDUI, vb. IV pf. s. 3 **făgădui** 46v; pf. c. 3 **au făgăduit** 80v, 149v; m. m. pf. 3 **făgăduise** 165v, perif. **au fost făgăduit** 149r /5/.

FĂGĂDUINȚĂ, s. f. ac. sg. art. **făgăduința** 87r /1/.

FĂLIE, s. f. ac. sg. **fălie** 81r, 103r, art. **făliia** 81r, 103r, 119r, 141v /6/.

FĂLOS, s. m. g.-d. pl. art. **fălosilor** 87r, 162v /2/.

FĂRĂ, prep. **fără** 2'v, 4v, 6v(2), 7r(3), 7v(3), 8r, 9r, 9v(2), 13v, 14r, 17r(2), 18v, 19v, 27v, 33r(5), 33v, 34r, 38r(2), 38v(3), 42r, 43v(2), 45v, 47r(3) etc. /137/.

FĂT, s. m. ac. pl. **feți** 163r, g. **feților** 158r, 158v /3/.

FĂȚARNIC, s. m., adj. **1.** s. m. nom. pl. art. **fățarnicul** 51v—52r, voc. **fățarnice** 52v; m. ac. pl. **fățarnici** 52v, nom. art. **fățarnicii** 162v, voc. **fățarnicilor** 142v, 145r; **2.** adj. m. nom. sg. **fățarnic** 52r(2), 52v, 84r; f. nom. **fățarnică** 54r; m. pl. **fățarnici** 85v, 138r, 162r /14/.

FĂȚĂRNICEȘTE, adv. **fățărnicéște** 104v /1/.

FĂȚĂRNICIE, s. f. nom.-ac. sg. **fățărnicie** 54r, 162r, art. **fățărniciia** 51v(2), 52r(2), 52v, 53r, 53v /9/.

FĂȚIȘ, adv. **fățiș** 67v /1/.

FECIOARĂ, s. f. nom.-ac. sg. art. **fecioara** 57r, 59r, 59v, 60r, 65r, 65v /6/.

FECIOR, s. m. ac. sg. **fecior** 147r, 150v, nom.-ac. art. **feciorul** 5v, 37r, 38v, 39r, 62v, 86r(2), 159r, g. **feciorului** 5v, 158r, **a feciorului** 151r; nom.-ac. pl. **feciori** 5r, 37v, 38r, 38v(2), 73v, 82v, 83r, 86r, 90r, 125v, 126v, 127r, 132v(2), 135r, 152v, 157v, 162r; art. **feciorii** 26v, 27r, 27v, 35v, 36r(2), 39r, 49v, 73v, 86r, 90r, 136r, 151r, 152r, 157r, 161r, 161v, 162r, 163r(2), g. **feciorilor** 151v, 152v, 158r(2), 161r, 163r /58/.

FECIOREL, s. m. nom. sg. art. **feciorelul** 89*v* /1/.

FEL, s. n. nom. sg. **fĕliu** 127*v*; nom.-ac. pl. **fĕliuri** 13*v*, 84*v*, 86*v*, 93*v*(2), 104*v*, 107*r*, 108*r*, 159*r*, 159*v*, 160*v*, 167*r*, g. art. **fĕliurile** 14*v* /14/.

FEMEIE, s. f. ac. sg. **fămĕie** 90*v*, art. **fămĕia** 80*r*, 88*v*, 90*r*, 136*v*, 163*v*; ac. pl. **fămei** 44*r*, 156*r*, g.-d. **fămeilor** 75*r*, 85*v* /10/.

FERI, vb. IV refl. cu pr. în ac. conj. prez. *6* **să să ferească** 99*v*; imper. *2* **ferĕşte** 91*v* /2/.

FERICAT, adj. f. ac. sg. **fericată** 152*v*; n. ac. sg. comp. **mai fericat** 167*r* /2/.

FERICĂCIUNE, s. f. ac. sg. **fericăciune** 9*v*, 11*v*, 22*r*, 44*v*, 66*r*, 68*r*, 124*v*, 135*v*, 167*v*, art. **fericăciune** 1*v*, 101*r*, 104*r*, 106*r* /13/.

FERICE, adj. invar. **ferice** 11*r*, 56*r*, 67*v*(2), 69*r*, 78*v*, 81*v*, 107*v*, 146*v*(7) /15/.

FERICIT, adj. m. nom. sg. **fericit** 10*v*, 29*v*(2), 31*v*(2), 64*r*, 90*r*, 109*v*, 115*v*, 145*v*, **fericitu-** 64*r*(2), 109*v*, 112*v*; f. ac. sg. **fericită** 2*r*, 4*v*, art. **fericită** 2*v*, comp. **mai fericită** 49*v*; m. nom. pl. **fericiţi** 1*v*, 4*r*, 11*v*, 67*v*, 102*v*, 104*r*, 111*r*, 139*v*, 146*v*(2) /28/.

FERMECĂTOR, s. m. nom. pl. art. **fărmăcătorii** 139*v*, d. **fărmăcătorilor** 100*r* /2/.

FETIŞOARĂ, s. f. nom. sg. art. **fetişoara** 61*v*, g. **fetişoarei** 63*r*—63*v* /2/.

FETIŢĂ, s. f. nom. sg. **fetiţă** 57*v* /1/.

FI, vb. IV ind. prez. *1* **sînt** 4*v*, 6*r*, 19*r*(3), 33*r*, **-s** 19*r*, 29*r*, 33*r*(2), *2* **eşti** 1*r*(3), 1*v*, *3* **iaste** 2*v*, 3*v*, 4*v*(2), 2*v*, 3*r*, 4*r*(4), 5*r*(2), 6*v*, 7*r*(2), 7*v*(2), 8*r*(2), 8*v*, 9*r*(2), 10*v*(2), 11*r*, 14*r*, 14*v*(3), 16*r*, 17*r*(2), 17*v*(2), 18*r*(3), 18*v*, 19*r*(2), 20*r*, 20*v*, 22*r*(2), 23*r*, 28*r*(2), 28*v*, 29*v*, 31*r*(2), 31*v*, 32*v*, 33*r*(3), 33*v*(2), 37*v*(2), 38*r*, 38*v*(2), 39*v*(2), 40*v*, 41*v*, 42*v*, 43*r*(3), 43*v*, 45*v*, 49*r*(2), 49*v*(2), 50*r*, **îi** 31*r*, 82*r*, 118*v*, **-i** 1*r*, 4*r*, 4*v*, 5*r*(2), 6*r*, 6*v*, 7*v*, 8*r*, 8*v*, 9*r*, 10*r*, 10*v*, 15*v*(2), 17*v*, 18*r*, 28*r*, 33*r*(3), 36*v*, 36*r*(3), 36*v*, 37*r*, 37*v*, 43*v*, 45*r*(4), 45*v*, 46*r*, 47*r*(4), 48*r*(4), 48*v*(2), 49*r*(2), 50*v*(3), **e** 3*v*, 4*v*, 8*v*, 19*r*, 21*v*, 23*r*, 24*v*, 45*v*, 48*v*, *4* **sîntem** 1*v*, 15*v*, *5* **sînteţi** 26*v*, 43*v*, *6* **sînt** 4*v*, 2*v*, 3*r*, 17*r*, 21*r*, 22*r*, 24*r*, 26*r*, 28*r*(2), 29*r*, 33*v*, 42*r*, 43*r*, **îs** 102*v*, **-s** 1*v*, 1*v*, 4*r*, 8*r*, 11*v*, 17*r*, 18*r*, 23*r*, 24*v*, 43*v*, 44*r*, 48*v*; imp. *2* **erai** 135*r*, *3* **era** 5*r*, 6*r*, 11*r*(2), 14*v*, 19*r*, 37*r*(2), 38*r*, 40*v*, 65*r*, 22*v*(2), 27*r*, 35*v*, 36*r*, *4* **eram** 125*r*, 128*r*; pf. s. *1* **fuiu** 14*r*, *3* **fu** 5*v*, 35*v*, 36*v*, 42*r*, 45*v*(2), 46*r*(2), 46*v*, *6* **fură** 103*v*, 108*v*, 129*v*, 163*r*; pf. c. *1* **am fost** 30*r*(2), 30*v*, *2* **ai fost** 120*r*, *3* **au fost** 5*r*, 5*v*, 6*r*, 6*v*, 8*v*, 9*r*, 18*v*, 36*v*, 37*r*(4), 37*v*, *6* **au fost** 4*r*, 2*v*, 5*r*, 8*r*, 22*v*; viit. I *1* **voiu fi** 19*r*, *2* **vei fi** 49*v*, **veri fi** 30*v*(4), *3* **va fi** 2*v*, 4*v*, 29*v*, 31*v*, 36*v*, 41*v*, 50*v*, **fi-va** 36*v*, *4* **vom fi** 67*r*, 167*v*, *5* **veţi fi** 20*v*, *6* **vor fi** 45*v*; conj. prez. *2* **să fii** 41*r*, *3* **să fie** 8*v*, 9*r*, 10*r*, 13*v*(2), 22*r*, 24*r*, 29*r*, 36*v*, 37*v*(2), 39*r*, 44*r*, 47*v*(2), 48*v*(2),

4 **să fim** 7v, 31v; conj. pf. *3* **să fie fost** 59v; cond. prez. *3* **ară fi** 7r(2), 26v, 39r, 44r, 46v, *5* **ați fi** 26r; cond. pf. *3* **ară fi fost** 59v, 150r, 163r; imper. *2* **fii** 1v, 24v, *3* **fie** 8v, 13r, 20r, *5* **fiți** 10v(2), 44r; inf. **a fi** 61r, **fi** 5r, 7r, 9v, 10r, 19v, 22v, 24v, 32v, 41v, 47v, 49v; ger. **fiind** 52v, 83r, 150r, 151r, 162r; auxiliar pentru diateza pasivă: ind. prez. *1* **sînt** 108v, *3* **iaste** 9r, 13v, 24v, 27r, 29r, 36v, 39r(2), 46r, **e** 3'v, 30r, 30v, **i** 44r, *4* **sîntem** 11r, *5* **sînteți** 166v, *6* **sînt** 4'v, 14r(2), 35r, **îs** 124r, **-s** 7r, 34r; imp. *3* **era** 5r, 17v; pf. s. *1* **fuiu** 2v, 14r, 14v; pf. c. *3* **au fost** 63r; viit. I *4* **vom fi** 67r; conj. prez. *3* **să fie** 27v, 39r; auxiliar pentru imp. perif. *6* **au fost** 59v(2), 60r, 63r; auxiliar pentru m. m. pf. perif. *1* **am fost** 120r, 125r, *3* **era** 65v, *6* **au fost** 26v(2), 33v; auxiliar pentru conj. pf. *1* **să fiu** 90r, *3* **să fie** 32r; auxiliar pentru cond. pf. *1* **aș fi** 28v, *3* **ară fi** 4'r, 5v(2), 16v, 18r, 25r, 25v, 26r(2), 29r, 32r(2), 32v(2), 37r, 39r, 41v, 43v, 45v, 46r, *6* **ară fi** 4'r(2), 25r, 41v, 42r(2), 42v, refl. cu pr. în ac. perif. **s-ară fi fost** 26v; auxiliar pentru prezumtiv. pf. *3* **va fi** 92v etc. /1220/.

FIARĂ, s. f. nom. sg. art. **fiara** 62r, 157r, 160r(2), 161r, 162r, **hiara** 161v; ac. pl. art. **fierile** 91v /8/.

FIE, cj. **fie** 32r(2), 33r(2), 34r, 75r(2), 77r(2) /9/.

FIERBINTE, adj. f. pl. **fierbinți** 165v /1/.

FIERBINȚEALĂ, s. f. ac. sg. **fierbințeală** 112r /1/.

FIETECARELE, pr. nehot. m. nom. sg. **fietecarele** 81r, 103r, 108r /3/.

FIICĂ, s. f. nom.-ac. art. **fiica** 58r(2), 58v, 64v, 166v, g. **fiicei** 67v; ac. pl. art. **fiicele** 64r /7/.

FILER, s. m. ac. sg. **filériu** 7r /1/.

FILIPISEAN, s. m. ac. pl. **filipiséni** 61r, 109r, 110r, 144r(2), g.-d. **filipisénilor** 39v, 137v /7/.

FILISTEAN, s. m. ac. pl. **filisténi** 95r, art. **filisténii** 95r, g. **filisténilor** 95v, 151r /4/.

FINEES, n. pr. g. **lui Finees** 151r /1/.

FIRE, s. f. ac. sg. **fire** 52r, 158v, art. **firea** 122r, 133v, 157v /5/.

FIU, s. m. nom. sg. **fiiu** 9r, 76v(2), 87v, 112v, 130r(2), nom.-ac. art. **fiiul** 1v, 5v, 10v, 12r, 55v, 56v, 62r(2), 62v(2), 63r, 70r, 79v, 86r, 89v, 90r, 113v, 116r, 117v, 121r (2), 121v(2), 122r(3), 122v, 125r, 130r, 150v(3), 156r, 157r(2), 157v, 158v, 160v, 161r(2), 161v(2), 163v, 164r, 167r, 167v, g. **a fiiului** 17v, g.-d. **fiiului** 62r, 151v, 157r(2), 159v, 160v, 161r(2), 166v, voc, **fiiule** 131r, 152r, **fiiul** 76r, 87r, 90r(4), 151v; nom. pl. **fii** 76v, 130r, nom.-ac. art. **fiii** 64r(3), 64v(4), 65r, 90r(2), 101v, 122v, 129v(2), 136v, 146v, 156r, g. **a fiilor** 136r, g.-d. **fiilor** 76v, 79r, 87r, 130r, 159r, voc. **fiii** 120r /98/.

FIUL, n. pr. nom. **Fiiul** 11v(2), 44v, 69r, 101r, 112v, 135v, 146v /8/.

FÎNTÎNĂ, s. f. ac. sg. **fîntînă** 160r /1/.

FLĂMÎNZI, vb. IV ind. prez. *3* **flămînzește** 24v, *6* **flămînzăsc** 146v, 165r; pf. c. *1* **am flămînzit** 30r, 30v, *6* **au flămînzit** 115r; viit. I *5* **veți flămînzi** 124v, *6* **vor flămînzi** 114r, 115r, 118r, 121r; conj. prez. *6* **să flămînzască** 115v, 116v, 121v /14/.

FLOARE, s. f. nom.-ac. sg. art. **floarea** 2v, 3r, 71v /3/.

FOALE, s. n. ac. sg. **foale** 124r, art. **foalele** 124r /2/.

FOAME, s. f. nom.-ac. sg. **foame** 8r, 65r, 116v, 132v /4/.

FOAMETE, s. f. nom.-ac. sg. **foamete** 88v, 125v, art. **foametea** 3v /3/.

FOARTE, adv. 3r, 3v, 5r, 6r, 48v, 49r, 53r, 54r, 63v, 99v, 101r, 101v, 105v, 125r, 127v(3), 134v, 136v, 140v(2), 147v, 148r, 150r, 150v, 158v, 161r, 165v /28/.

FOC, s. n. ac. sg. **foc** 24v, 86v, 88r, 100r(2), 105r(2), 111r, nom.-ac. art. **focul** 2v, 27r, 30v, 85r, 164v /13/.

FOLOS, s. n. nom.-ac. sg. **folos** 3'v, 7v, 8r, 19v, 39v, 41v, 43v, 47v, 48r, 57r, 60v, 81v, 84r, 107r(2), 139r, 152r, 155r, art. **folosul** 4'v, 7v, 22r, 76v, 130r, 153v /24/.

FOLOSI, vb. IV ind. prez. *3* **folosește** 40v, 43r, 44r, *6* **folosăsc** 47v, 54v—55r, 88r; pf. s. *3* **folosise** 59r; pf. c. *3* **au folosit** 58r, 163v; viit. I *3* **va folosi** 160r; cond. prez. *3* **ară folosi** 64r, 166r; cond. pf. *6* **ară fi folosit** 42r /13/.

FORMĂLUI, vb. IV ind. pf. c. *1* **am formăluit** 33r /1/.

FRATE, s. m. nom.-ac. sg. **frate** 23v, 91v, 96v, art. **fratele** 109r, g. **frate** 56r, 100v, 124v, **fratelui** 27r, 52v(4), 97r(2), voc. **frate** 52v, art. **fratele** 11r; nom.-ac. pl. art. **frații** 21v, 25r, 28v, 29r, 39r, 49r, 159v, 160r(3), 164r, g. **a fraților** 159r(2), **fraților** 160v(2), voc. **fraților** 54r, 66v, 107v, 160v, **frați** 43v, 100v, **frații** 21r /38/.

FRĂȚESC, adj. f. ac. sg. **frățască** 84r, 138r, /2/.

FRĂȚÎNE, s. m. g. sg. **frățîni**-(tău) 149v /1/.

FRICĂ, s. f. ac. sg. **frică** 82r, 96r, 96v(2), 109r, 132v, 137v(2), 144r 148v, art. no.-ac. **frica** 9v, 16r, 71v, 77v, 95v, 101r, 104r, 134r, 154v /19/.

FRICOS, s. m. d. pl. **fricoșilor** 100r /1/.

FRÎNGE, vb. III ind. prez. *5* **frîngeți** 142v, 145r /2/.

FRUMOS, adj. n. ac. sg. **frumos** 149r; f. **frumoasă** 138r, 155r; m. ac. pl. **frumoși** 64v; f. ac. **frumoase** 148v /5/.

FRUMUSEȚE, s. f. nom.-ac. sg. art. **frîmsețea** 3r, 53r, 54r, 71v, 77v, 78r(2) /7/.

FRUNZĂ, s. f. nom. sg. art. **frundza** 145v /1/.

FUGĂ, s. f. ac. sg. art. **fuga** 41r(2); nom. pl. art. **fugile** 124r(2) /2/.

FUGI, vb. IV ind. imp. *2* **fugiiai** 149v; pf. s. *3* **fugise** 132v; pf. c. *6* **au fugit** 124r; viit. I *3* **va fugi** 99v; conj. prez. *3* **să fugă** 92v, 98r; inf. **fugi** 156v /7/.

FUM, s. n. nom.-ac. sg. art. **fumul** 98r /1/.

FUR, s. m. nom. sg. art. **furul** 10v, 143v; pl. art. **furii** 68v(2), g. **furilor** 139r /5/.

FURA, vb. I ind. viit. I *3* **va fura** 92v /1/.

FURTIȘAG, s. n. ac. sg. art. **furtușagul** 143v /1/.

G

GADINĂ, s. f. ac. pl. **gadini** 91r, art. **gadinile** 92r, g. **gadinilor** 96v /3/.

GALATEAN, s. m. ac. pl. **galaténi** 53v(2) /2/.

GALGAL, n. pr. ac. Galgal 35v /1/.

GALILEIAN, s. m. ac. pl. **galileiani** 22v, art. **galileianii** 22v(2) /3/.

GATA, adj. invar. **gata** 8r, 10r, 10v, 19r, 58v, 60r(2), comp. **mai gata** 97v /8/.

GATEAN, s. m. g. pl. art. **gaténilor** 132v(2) /2/.

GAZDĂ, s. f. nom. pl. art. **gazdele** 89v /1/.

GĂSI, vb. IV ind. prez. *3* **găsește** 71v, 74v, 111r, 132r (2), 134r, 134v, refl. cu pr. în ac. **să găsește** 45r, 60v, **găsește-să** 60v, *4* **găsim** 114v; pf. c. *3* **au găsit** 83r, *4* **am găsit** 157r, 159v; conj. prez. *3* **să găsască** 68v, *6* **să găsască** 68v; cond. prez. *4* **am găsi** 98v; cond. pf. *3* **ară fi găsit** 60r, *6* **ară fi găsit** 159v /19/.

GĂTI, vb. IV ind. prez. *2* **gătești** 123r, pas. *3* **e gătit** 30v, **e gătită** 30r; refl. cu pr. în d. pf. s. *6* **gătiră-și** 25r; pf. c. *2* **ai gătit** 45v; viit. I *3* **va găti** 74v; refl. cu pr. în ac. inf. **a să găti** 148v /7/.

GĂTITURĂ, s. f. ac. sg. **gătitură** 69r /1/.

GEAMĂT, s. n. g. sg. art. **geamătului** 2v /1/.

GER, s. n. ac. sg. **ger** 136v /1/.

GHEORGHIE, n. pr. nom. **Gheorghie** 169v /1/.

GINGIE, s. f. nom.-ac. pl. art. **gingiile** 25v, 65r /2/.

GIOC, vezi JOC.

GIOS, vezi JOS.

GIUCA, vezi JUCA.

GIUDECA, vezi JUDECA.

GIUDECARE, vezi JUDECARE.

GIUDECATĂ, vezi JUDECATĂ.

GIUDECĂTOR, vezi JUDECĂTOR.

GIUDEȚ [1], vezi JUDEȚ [1].

GIUDEȚ[2], vezi JUDEȚ[2].

GIUG, vezi JUG.

GIUMĂTATE, vezi JUMĂTATE.

GIUNCĂ, vezi JUNCĂ.

GIUNGHIA, vezi JUNGHIA.

GIUPÎNEASĂ, vezi JUPÎNEASĂ.

GIURĂMÎNT, vezi JURĂMÎNT.

GIURĂTOR, vezi JURĂTOR.

GÎLCEVI, vb. IV ger. **gîlcevind** 57r, 59r, 59v /3/.

GÎLCEVITOR, adj. m. nom. pl. **gîlcevitori** 60v /1/.

GÎND, s. n. ac. sg. **gînd** 78r, 82v; nom. pl. **gînduri** 148v, nom.-ac. art. **gîndurile** 1v, 80r(3), 81r, 103r, 162v, g. **gîndurilor** 80r /11/.

GÎNDI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **gîndește-se** 145v, *6* **gîndesc** 22r, 23r(4), 23v, 136v(2), 137r, 138v; imp. *6* **gîndiia** 29r; viit. I *6* **vor gîndi** 41r; conj. prez. *4* **să gîndim** 146r, *6* **să gîndească** 8v, 151v, 154r(2), 154v; cond. prez. *5* **ați gîndi** 10v; ger. **gîndind** 7v, 22r, 82v, 101v, 165v /25/.

GLAS, s.n. nom.-ac. sg. **glas** 4r, 11v, 67v, 164r, art. **glasul** 2v, 11r, 67r, 97r; ac. pl. **glasuri** 60r(2), nom. art. **glasurile** 60v, 111/.

GLOATĂ, s. f. ac. sg. **gloată** 155r, art. **gloata** 10v, 148v /3/.

GOL, adj. m. nom. sg. **gol** 27v(2), 30r, 30v, 39r; f. **goală** 127r; m. nom. pl. **goli** 50r, 66v /8/.

GOLI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. *2* **te-ai golit** 135r /1/.

GONI, vb. IV ind. pf. s. *3* **goni** 25r, 28v; pf. c. *6* **au gonit** 123v – 124r; viit. I *6* **vor goni** 146v; part. pf. m. pl. **goniți** 146v /5/.

GONIRE, s. f. ac. sg. **gonire** 110v, 143r, art. pl. **gonirile** 110v /3/.

GRAI, s. n. ac. sg. **graiu** 25v, 27v, art. **graiul** 132v /3/.

GRĂBI, vb. IV ind. imp. *3* **grăbiia** 150r /1/.

GRĂI, vb. IV ind. prez. *3* **grăiaște** 4r(2), 4v, 9r, 10v, 14r, 16r, 16v(2), 18r(2), 20r, 22r, 22v, 32v(3), *4* **grăim** 4'v, *6* **grăiesc** 4'v, 22r; imp. *3* **grăiia** 11r, *6* **grăiia** 29r; pf. s. *3* **grăi** 27r, *6* **grăiră** 41r; pf. c. *3* **au grăit** 4v, 5r(3), 5v, 6r, 16v, 27r, **grăit-au** 5r, 5v, *4* **am grăit** 81v, *5* **ați grăit** 81v; m. m. pf. *3* **grăise** 63v; viit. I *1* **voiu grăi** 80r, 84v, *6* **vor grăi** 64r, 162v; conj. prez. *1* **să grăiesc** 81v, *2* **să grăiești** 146r, *3* **să grăiască** 16r; inf. **a grăi** 63r, **grăi** 15r; ger. **grăind** 27r, 45v etc. /118/.

GRĂSIME, s. f. ac. sg. **grăsime** 81r, 103r /2/.

GREC, s. m. nom. pl. art. **grecii** 163v /1/.

GRECESC, adj. f. ac. sg. 164r /1/.

GREIME, s. f. ac. sg. **greime** 17r /1/.

GREȘALĂ, s. f. ac. pl. art. **greșealele** 109v, 168r /2/.

GREȘI, vb. IV ind. prez. *6* **greșesc** 133r, 145r, **greșăsc** 107*v*; pf. s. *6* **greșiră** 108*v*, 133r; pf. c. *4* **am greșit** 1*v*, 79r(2), 111*v*; m. m. pf. perif. *6* **au fost greșit** 83r; conj. prez. *4* **să greșim** 4'*v*; cond. prez. *6* **ară greși** 95*v*; cond. pf. *1* /aș fi/ **greșit** 28*v*; inf. **a greșirea** 49*v* /14/.

GREȘIT, s. m., adj., adv. **1.** s. m. g. pl. art. **greșiților** 168r; **2.** adj. m. nom. pl. comp. **mai greșiți** 22*v*; **3.** adv. **greșit** 4'*v* /3/.

GREU, adj., adv. **1.** adj. m. nom.-ac. sg. **greu** 36*v*, 137r, 147*v*, comp. **mai greu** 65*v*; f. **grea** 14*v*, 61*v*, 63*v*, 127*v*, 137r, 147*v*, 159r; f. nom.-ac. pl. **gréle** 12*v*, 17r, 18r(2), 19*v*, 31r-*v*, 88r(2), 88*v*, 104*v*, 110r, 110*v*, 113r, 118r, 119*v*, 121*v*, 130*v*, 148r, 152*v*; **2.** adv. **greu** 7*v*, 15*v*, 150*v* /33/.

GREUTATE, s. f. ac. sg. **greutate** 84*v*, art. **greutatea** 3*v*(2), 16*v*, 17r, 18r, 114*v*, 161*v*; ac. pl. **greutăți** 129r, art. **greutățile** 2r /10/.

GRIJĂ, s. f. nom.-ac. sg. **grijă** 58r, 104*v*, 115r, 143*v*, **grije** 6*v*, 7r, *10v*, 38r, 72r, 73r, *91v*, *136r*, *138v*, *141r*, 145r, *148v*(2), 149r, ac. art. **grija** 10*v*, 53r, 144r, g. **grijii** 42*v* /22/.

GRIJI, vb. IV ind. prez. *2* **grijăști** 91*v*, *3* **grijește** 110r, *6* **grijesc** 64*v*, **grijăsc** 38r; pf. c. *3* **au grijit** 105r, 105*v*, 153r; viit. I *3* **va griji** 104r; conj. prez. *6* **să grijască** 166*v*; imper. *5* **grijiți** 24*v*, 55r; inf. **griji** 7*v* /12/.

GRIJITOR, adj. s. m. **1.** adj. m. nom. sg. **grijitoriu** 7r; f. **grijitoare** 24r, 78*v*; **2.** s. m. nom. sg. art. **grijitoriul** 105r /4/.

GROAPĂ, s. f. ac. sg. **groapă** 14r, 143r(2), 154r, art. **groapa** 88r /5/.

GROAZNIC, adj. m. nom. sg. **groaznic** 148r; f. **groaznică** 10r, 51*v*, 54r(2), 122*v*, 160r /7/.

GROPNIȚĂ, s. f. ac. sg. **gropniță** 86r, 89*v*, 118*v*, 157*v*, 160*v*, 161r, 161*v*, 163*v*, 164r, 164*v*, 165r, **grobniță** 62r, art. **grobnița** 153*v*; ac. pl. art. **gropnițile** 82r /14/.

GROZAV, adj. f. ac. pl. **grozave** 68r /1/.

GRUMAZ, s. n. ac. sg. **grumaz** 128r; ac. pl. art. **grumazii** 158*v* /2/.

GUNOI, s. n. ac. pl. **gunoaie** 65r, art. **gunoaiele** 65r /2/.

GURĂ, s. f. ac. sg. art. **gura** 15r, 16r, 25*v*, 29r(2), 32*v*(2), 33*v*, 52r, 62*v*, 81r, 82*v*, 90r, 97r, 101*v*, 103r, 122*v*, 128r; pl. art. **gurile** 51r, 82r, 85*v*(2), 102*v*, 142*v*, 145r /25/.

GUSTA, vb. I ind. pf. c. *6* **au gustat** 118r; ger. **gustînd** 114r /2/.

H

HAINĂ, s. f. ac. pl. **haine** 50r, 52r, 62r, 149*v*, 157*v*, 161r, 161*v*, art. **hainele** 50r, 68r, 69r(2) /11/.

HALCĂ, s. f. ac. sg. **halcă** 50r /1/.

HALDEIAN, s. m. ac. pl. **haldeiani** 8v, 32r, **haldeni** 27r, art. **haldeianii** 4'v, 8v, 85v, g. **haldeianilor** 32r /7/.

HAM, n. pr. nom. **Ham** 39r(2) /2/.

HAR, s. n. ac. sg. **har** 11v, 14r(2), 22r, 34v, 64v(2), 78r, 79v, 88r, 89r, 106r, 155v, 166v, 167v /15/.

HARAN, n. pr. ac. **Haran** 148v /1/.

HARNIC, adj. m. nom. pl. **harnici** 79r /1/.

HASNĂ, s. f. nom.-ac. sg. **hasnă** 8v, 10r, 23r, 31r, 31v, 39v(2), 43r(2), 43v, 47v, 55v, 64v, 67r, 68r, 77r, 77v, 78r, 88v, 89r, 90v, 98r, 99v, 100v, 107r, 108r, 120v, 122v, 123v, 131v, 145v, 146r, 152v, 154r, 165r, art. **hasna** 4'v, 22r, 31r, 34r, 38v, 43r, 54r, 64v, 66v, 75r, 88r, 90v, 107r, 112v, 120v, 122r, 130v, 131r, 134r, 145r, 151v, 153v(2), 164v, 166r; pl. art. **hasnele** 31r /61/.

HEVRON, n. pr. nom. **Hevron** 150r /1/.

HICLEAN, vezi VICLEAN.

HICLENIE, vezi VICLENIE.

HICLEȘUG, vezi VICLEȘUG.

HOTAR, s. n. ac. sg. **hotar** 23r, 156r, art. **hotarul** 54v /3/.

HOTNOG, s. m. nom. pl. art. **hotnogii** 95v /1/.

HRABOS, adv. **hrabos** 148v /1/.

HRANĂ, s. f. ac. sg. **hrană** 10v /1/.

HRĂBORI, vb. IV ind. prez. 3 **hrăborește** 105r /1/.

HRĂBORIE, s. f. ac. sg. art. **hrăboriia** 9v, 134r /2/.

HRĂNI, vb. IV ind. prez. 6 **hrănesc** 157v, refl. cu pr. în ac. conj. prez. 6 **să să hrănească** 132v /2/.

HRISTOS, n. pr. nom.-ac. **Hristos** 2'r, 3'v(2), 7v, 10r(3), 12r, 12v, 15v, 16v, 17v, 20v, 21v, 22v, 23v, 24v, 29r(2), 30r, 30v, 34r, 40r, 43v, 49v, g. **lui Hristos** 17v, 23r, 23v, 26v, 40r, 49v etc. /139/.

HULI, vb. IV refl cu pr. în ac. ind. prez. 3 **să hulește** 111r, 6 **hulesc** 38v, 122r, 131r, refl. pf. c. 6 **s-au hulit** 115r; viit. I 6 **vor huli** 146v /6/.

HUSIE, n. pr. g. **lui Husie** 90r /1/.

I

IACA, interj. **iaca** 58r, 116r /2/.

IACOV, n. pr. nom.-ac. **Iacov** 5r, 7r, 33r, 40v, 62r, 72r, 72v, 85v, 86v, 89v, 102r(4), 106r, 128v, 147v, 148r(2), 148v(2), 150v, 153r(2), 154r, 157r, 159r(3), 159v(2), 160r, 160v, 161r(5), 162r, 163r(2), 163v, 164v, 165r, 167r, g. **a lui Iacov** 102r. g.-d. **lui Iacov** 5v, 21r, 122v, 159r(2), 159v, 160r(2), 162r, 162v, 163r(2) /58/.

IAD, s. n. g. sg. art. **iadului** 141r /1/.

IAIR, n. pr. nom.-ac. **Iair** 57v, 58r, 59v, d. **lui Iair** 58r /4/.

IANI, interj. **iani** 6v, 7v, 9r, 18r, 28r, 31r, 37v, 74r, 109v, 157r, 159v(2), 162r /13/.

IARĂ, cj., adv. 1. cj. **iară** 1'v, 2'v(2), 3'r, 4'r, 1v, 4r, 7r, 11r, 12r, 12v, 13r, 14r(2), 17v, 18v, 19r, 19v, 20r(4), 20v(2), 24v, 25r, 27v, 29r, 30v, 34v, 35r, 36r, 36v(2), 41r, 41v(3), 42r(4), 43v, 44r, 45v, 46v, 47r, 47v, 48r, 48v, 49r(2), 50v(2); 2. adv. **iară** 1v 2v(3), 3r, 8v, 10r, 12v, 18v, 20v, 24v(2), 25v, 27r(3), 27v, 28v, 30r, 35v, 36r(3), 37v(2), 40v(4), 46r, 47v etc. /285/.

IARĂȘI, adv. **iarăși** 2v, 169r /2/.

IARBĂ, s. f. ac. sg. **iarbă** 46r, art. **iarba** 2v(2), 3r, 103v, 147v, g. **ierbii** 103v /7/.

IATĂ, interj. **iată** 2r, 4r, 4v, 5v, 6r, 9r, 11r(4), 23v, 27r(2), 36v, 43v(3), 45v, 46v, 48v, 59v, 63v(2), 64r, 65r, 70r, 78v, 81r, 81v, 88v, 91, 97r, 103r, 108v, 110v, 117v, 122r, 124v, 125r, 135r(3), 139v, 150v, 151v, 154r, 165v(2) /48/.

ICONIA, n. pr. ac. **Iconiia** 110v /1/.

IDOL, s. m. ac. pl. **idoli** 139v /1/.

IDOLIE, s. f. nom. sg. art. **idoliia** 55r /1/.

IDOLNIC, s. m. g.-d. art. **idolnicilor** 100r, 139r /2/.

IED, s. m. ac. sg. **ied** 157r, 159v, g. art. **iedului** 62r, 159v, 160r, 161r /6/.

IEREMIIA, n. pr. nom.-ac. **Ieremiia** 23r(2), 32v, 33v, 65r, 81v 111v, 128r, 164r, g. **lui Ieremiia** 106v, **Ieremiei** 102v /11/.

IERI, adv. 120r /1/.

IERTA, vb. I ind. prez. *3* **iartă** 109v, refl. cu pr. în ac. **să iartă** 109v, *4* **iertăm** 168r; imper. *2* **iartă** 1v, 168r /5/.

IERTĂCIUNE, s. f. ac. sg. **iertăciune** 79r, art. **iertăciunea** 108r /2/.

IERUSALIM, n. pr. ac. **Ierusalim** 22v, g. **Ierusalimului** 46v /2/.

IEȘI, vb. IV ind. prez. *3* **iase** 19v, 32v, 33v, 51r, 57v, 122v, 128r, 153r, *6* **ies** 18v, 42r(2), 155r; pf. s. *6* **ieșiră** 8r, 35v, 46v; pf. c. *1* **am ieșit** 27v, *3* **au ieșit** 6r, 160v, *6* **au ieșit** 84r; viit. I *6* **vor ieși** 79v, 118v; cond. pf. *6* **ară fi ieșit** 41v; inf. **ieși** 14v, 32v, 85r, 141r; ger. **ieșind** 6r /27/.

IEȘIRE, s. f. ac. sg. art. **ieșirea** 115r /1/.

IEȘIT, s. n. ac. sg. **ieșitul** 115v /1/.

IEZER, s. n. ac. sg. **iezerul** 100r /1/.

ILIE, n. pr. nom.-ac. **Ilie** 19r, 35v(7), 36r(4), 36v(4), 37r(5), 37v(2), 39v, 40r(2), 40v, g.-d. **lui Ilie** 35r(2), 37v, 40v, 41r /32/.

INEL, s. n. ac. sg. art. **inelul** 158v /1/.

INIMĂ, s. f. ac. sg. **inimă** 34r, 83r, 84r, nom.-ac. art. **inima** 2v, 20v, 25v, 52r, 67v, 78v, 80v, 81r, 86r, 102v, 103r, 106v, 131v, 142v, 145r, 146v, 148v, 160r, 161v, **inema** 109v, g. **inimii** 81r, 86v, 103r, 163v, 167r; ac. pl. **inimi** 165v, nom.-ac. art. **inimile** 25r, 52v, 61v(2), 63v, 82r, 102v, 107v, 110r, 111v, 112r, 114v, 124v, 158r, 165r, (într-)**înimile** 164r(2), g. **inimilor** 68v /47/.

INTRA, vezi ÎNTRA.

IOAN, n. pr. nom.-ac. **Ioan** 3'r, 3'v, 4r, 11r, 20v, 53r, 61r, 65v, 66r, 67v, 99v, 114r, 116r(2), 117v, 119r, 122r, 139v, 141v, 143v, 151r, 169v, g. **a lui Ioan** 17r, **lui Ioan** 54r, 123v, 140v, **Ioan** 46v /27/.

IOASA, n. pr. nom. **Ioasa** 42v /1/.

IOANÁ, n. pr. nom. **Ioaná** 4'r, g. **lui Ioaná** 4'r /2/.

IOBAG, s. m. nom. pl. art. **iobagii** 49v /1/.

IORDAN, n. pr. ac. **Iordan** 36r, g. **Iordanului** 35v(2), 36r /4/.

IOSIF, n. pr. nom.-ac. **Iosif** 86r, 128v, 157r, 159v, 160r, 161r(2), 162r, 163v, 164r, g. **al lui Iosif** 62r, **a lui Iosif** 159v, 161r, **ai lui Iosif** 159r(2), 160r, **lui Iosif** 21v, 89v, 157r, 159v, 160r, 160v(2), 161v /24/.

IOSIA, n. pr. nom.-ac. **Iosiia** 133v, 158r /2/.

IOV, n. pr. nom.-ac. **Iov** 8v, 15v, 18v(3), 24r, 25r, 26r, 26v, 27r, 27v(3), 31v, 33v, 76v, 82r, 82v(4), 83r(3), 83v(2), 84r, 84v(2), 85r, 89v, 128r, 167r, g. **a lui Iov** 28v, **lui Iov** 4'v(2), 26v, 27v(3), 28r, 28v, 31r, 32r, 80r, 82v, 83r, 85v, **Iov** 84r /49/.

IROD, n. pr. nom. **Iroď** 46v(2), g. **lui Irod** 164r /3/.

IRODIADA, n. pr. g. **Irodiiadii** 46v /1/.

ISAAC, n. pr. nom.-ac. **Isaac** 4v, 5r(3), 5v(5), 6r, 6v, 9r, 11r, 128v, 150r, g. **lui Isaac** 6v, 149r /17/.

ISAIA, n. pr. nom.-ac. **Isaiia** 33r, 105r, 120r, 142v, 145r /5/.

ISAV, n. pr. nom.-ac. **Isav** 5r, 5v(2), 7r, 102r(4), 148v, g.-d. **lui Isav** 5v, 102r(11).

ISHOD, n. pr. nom.-ac. **Ishod** 8r, 41v, 46r(2), 62r, 92r, 152r /7/.

ISMAILITEAN, s. m. d. pl. art. **ismailiténilor** 159v /1/.

ISPITĂ, s. f. ac. sg. **ispită** 134v, 168r, art. **ispita** 89r, 111r(2), 119v, /6/.

ISPITI, vb. IV ind. prez. *6* **ispitesc** 81v, 107v; imp. *3* **ispitiia** 53r; conj. prez. *3* **să ispitească** 119v, *4* **să ispitim** 111v; refl. cu pr. în ac. imper. *2* **te ispitéşte** 88v, *5* **ispitiți** 3'v /7/.

ISPOVEDI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *4* **ispovedimu-ne** 1v, 79r /2/.

ISPRAVĂ, s. f. ac. sg. **ispravă** 75v /1/.

ISPRĂVI, vb. IV ind. m. m. pf. perif. 3 **fost-au isprăvit** 111v; viit. I 6 **vor isprăvi** 111v; conj. prez. 5 **să isprăviți** 109r; imp. 4 (nu) **isprăvireți** 53v; ger. **isprăvindu-** 21r /5/.

ISRAIL, n. pr. nom.-ac. **Israil** 41v, 46r, 46v, 118r, g. **lui Israil** 35r, 37r, 40r(2), 41r, 42v, 80v, 102v, 105r, 133v, voc. **Israil** 105r /15/.

ISRAILITEAN, s. m. adj. 1. s. m. ac. pl. **israilitean** 40v, 46r; nom.-ac. pl. art. **israiliténi** 8r, 41v, 42r, g.-d. **israiliténilor** 42v, 72v, 118r; 2. adj. **israilitean** 13v /9/.

ISTORIE, s. f. nom.-ac. sg. **istorie** 62v, 133v, art. **istoriia** 5v, 39r, 95r, 98v /6/.

ISUS, n. pr. nom.-ac. **Isus** 2'r, 3'r, 10r, 12v, 15v, 16v, 17v, 20v, 21v, 22v(2), 23v, 24v, 30r, 34r, 40r, 41v, 42r, 43v, g. **lui Isus** 17v, 26v, 40r, 41v, 42r, **Isus** 17r etc. /119/.

IUBI, vb. IV ind. prez. 2 **iubești** 91v, 3 **iubește** 9r, 18r, 19v, 53v, 64v, 76v, 84r, 87v, 89r, 112v, 119r, 130r, 130v, 139v, 141v, 6 **iubesc** 38v, 120v, 122r, 130v, **iubăsc** 48r, 89r, **iubăscu** 1r; imp. 3 **iubiia** 19r, 99v; pf. s. 3 **iubi** 39v, 122r; pf. c. 1 **am iubit** 25v, 3 **au iubit** 37v, 131r; conj. prez. 5 **să iubiți** 112v; cond. prez. 3 **ară iubi** 101v; imper. 5 **iubiți** 89r, (nu) **iubireți** 53r-v, 119r, 141v; ger. **iubind** 141v /37/.

IUBIT, s. m., adj. 1. s. m. nom.-ac. pl. art. **iubiții** 20v(2), 22r, 66r(2), 67r, 85v, 86v(4), 87r(2), 87v, 90v, 91r, 105r, 110r, 111r(2), 111v(2), 112r, 128v, 130r, 130v(2), 131v, 132r, 135r, 138v, g. **a iubiților** 61r, 65v(2), 118r, g.-d. **iubiților** 6v, 88r, 104r, 112r, 114v, 124r, voc. **iubiților** 124r; 2. adj. m. nom. sg. **iubit** 82r, 82v, 126r, 132v, 148r, g. **iubit** 79r, substantivizat ac. **iubitul** 7r, comp. **mai iubit** 18v, 86r, superlativ rel. **cel mai iubit** 156r; g. pl. **iubiți** 154v, voc. **iubiți** 43v; f. nom.-ac. sg. **iubită** 92r, 149v, 150r, 150v, 153v, 154r /60/.

IUBOSTE, s. f. nom. sg. art. **iubostea** 99v /1/.

IUDA, n. pr. nom. **Iuda** 94r, 144r /2/.

IZBĂVI, vb. IV ind. prez. 3 **izbăvește** 114r, 114v, 131v, 168r; pf. c. 3 **au izbăvit** 110v; viit. I 1 **voiu izbăvi** 42v, 58v, 87v, 123r, 3 **va izbăvi** 14r(2), 50r, 121r, **izbăvi-va** 29v, 31v, refl. cu pr. în ac. 6 **vor izbăvi** 50r, 110v; conj. prez. 3 **să izbăvească** 34r; imper. 2 **izbăvește** 34r; refl. inf. **a să izbăvi** 14r /20/.

IZBĂVIRE, s. f. ac. sg. **izbăvire** 13v(2), 89r, 119v, art. **izbăvirea** 34v /5/.

IZBÎNDĂ, s. f. nom.-ac. sg. art. **izbînda** 21r, 24v, 74r, 97v; g. pl. art. **izbîndelor** 162v(2) /6/.

IZBÎNDI, vb. IV ind. imp. 6 **izbîndiia** 42r; conj. prez. 6 **să izbîndească** 20v; refl. cu pr. în ac. imper. 5 (nu) **vă izbîndireți** 24v /3/.

IZBÎNDITOR, s. m. nom. sg. **izbînditoriu** 96v /1/.

IZVOR, s. n. nom. sg. art. **izvorul** 59r; ac. pl. **izvoară** 114r, 115v, 116r, 116v(2), 121r, 124v /8/.

IZVORÎ, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să izvorească** 50v, 57v, 163v /3/.

Î

ÎMBĂRBĂTA, vb. I ind. pf. c. *3* **au îmbărbătat** 152v /1/.

ÎMBĂTRÎNI, vb. IV ind. pf. c. *1* **am bătrînit** 2r, 4v, 6r, 9r, 11r; viit. I *3* **va bătrîni** 18v; cond. pf. *3* **ară fi bătrînit** 5v /7/.

ÎMBLA, vezi UMBLA.

ÎMBLĂTOR, vezi UMBLĂTOR.

ÎMBE, num. col. **îmbe** 153v /1/.

ÎMBOLNĂVI, vb. IV refl. cu pr. în ac. pf. c. *3* **s-au bolnăvit** 159r /1/.

ÎMBRĂCA, vb. I ind. prez. *3* **îmbracă** 52r, refl. cu pr. în ac. **să îmbracă** 81r, 103r; imp. pas. *6* **era îmbracați** 65r; refl. pf. s. *3* **să îmbrăcă** 161v, **îmbrăcă-să** 62r; pf. c. *5* **ați îmbrăcat** 30r, 30v; refl. viit. I *4* **ne vom îmbrăca** 50r, 66v; refl. conj. prez. *4* **să ne îmbracăm** 66v(2); imper. *5* **îmbrăcați** 158v, refl. **îmbrăcați-vă** 21r; refl. ger. **îmbrăcîndu-să** 157r, 161r /16/.

ÎMBRĂCAT, adj. m. pl. **îmbrăcați** 65r /1/.

ÎMBRĂCĂMÎNT, s. n. ac. sg. **îmbrăcămînt** 149v /1/.

ÎMBRĂȚIȘA, vb. I refl. cu pr. în d. ind. prez. *6* **îmbrățișea-și** 65r /1/.

ÎMBUNA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. viit. I *3* **îmbuna-să-va** 45r, 47r, 51v, 54v /4/.

ÎMPĂCĂTOR, s. m. ac. pl. art. **împăcătorii** 146v /1/.

ÎMPĂRAT, s. m. nom. sg. **împărat** 91r, art. **împăratul** 30r; nom.-ac. pl. art. **împărații** 40r, 91r, 104r, 121v, g. **a împăraților** 19r, 35r, 37r, 40v, 42v, 62r, 94r, 98v(2), 99r /16/.

ÎMPĂRĂȚI, vb. IV ind. prez. *2* **împărățești** 1v, 168r /2/.

ÎMPĂRĂȚIE, s. f. nom.-ac. sg. art. **împărăția** 23r, 23v, 30r, 43r, 53v, 57v, 111r, 112v, 114v, 121r, 124v, 139v, 140r, 146r, 146v(2), 167v, 168r(2), g. **împărății** 117v; ac. pl. art. **împărățiile** 21r, 53r /22/.

ÎMPĂRȚI, vb. IV ind. prez. *3* **împarte** 75r(2), 101v; imp. *3* **împărțiia** 11r; pf. s. *3* **împărți** 72v, refl. cu pr. în ac. **să împărți** 36r; conj. prez. *3* **să împarță** 60r, 124v–125r /8/.

ÎMPINGE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să împing** 139v /1/.

ÎMPLEA, vezi UMPLEA.

ÎMPLINI, vb. IV. ind. pf. c. *3* **au plinit** 149v; viit. I *6* **vor împlini** 147v /2/.

ÎMPODOBI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să podobăsc** 90r /1/.

ÎMPODOBIT, adj. f. ac. pl. **podobite** 50v, 142r /2/.

ÎMPOTRIVA, prep. **împrotiva** 21r(2), 25r, 36r, 53r, 53v(2), 55v, 81v(2), 82v, 100v, 107r(2), 121v, 133v, 140r(2), 160r, 162v /20/.

ÎMPOTRIVĂ, adv. **împrotivă** 4'v, 21r, 28v, 87r(2), 96v, 126r, 134r(2) /9/.

ÎMPREJURA, vb. I ind. pf. c. *3* **au împregiurat** 28v /1/.

ÎMPREJURUL, prep. **împregiurul** 18r, 19v, 25r, 64v, 90r, 115r, 117v, 128r /8/.

ÎMPRESURA, vb. I pas. ind. prez. *6* **sînt împresurați** 3r /1/.

ÎMPREUNA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să împreună** 73r, 141v /2/.

ÎMPREUNĂ, adv. **împreună** 71v, 108v, 129v(2), 154r /5/.

ÎMPUNGĂTOR, adj. m. nom. sg. **împungătoriu** 93r /1/.

ÎMPUNGE, vb. III ind. viit. I *3* **va împunge** 93r(2) /2/.

ÎMPUȚINA, vb. I cond. prez. *3* **ară împuțina** 84v /1/.

ÎMPUȚIT, adj. m. nom. sg. **împuțit** 139v /1/.

ÎN, prep. **în** 1'r(3), 1'v(2), 2'r(3), 2'v, 3'r(2), 3'v(5), 4'r(3), 4'v(6), 1r(3), 1v(9), 2r(2), 2v, 3r(2), 3v(4), 4r(3), 4v(2), 5r, 6r, 7v(2), 8r(4), 8v, 9v(2), 10r(3), 10v(5), 11r(2), 11v(3), 12r(3), 12v(3), 13r, 13v(2), 14r(3), 14v(4), 15r, 15v(3), 16r, 17r, 17v(5), 19r(2), 19v(2), 20r(3), 20v(2), 21r(3), 21v(2), 22r, 22v(2), 23r(2), 23v(3), 24r(3), 24v, 25r, 25v, 26r, 26v(3), 27r, 28r(2), 28v(2), 29r(3), 29v, 30r, 30v(3), 31v, 32v(4), 33r, 33v(4), 34v(4), 35r, 35v(5), 36r(5), 36v(4), 37r(4), 37v(2), 38r(4), 38v, 39r(3), 39v(3), 40r(2), 40v(2), 41r, 41v(2), 42r(3), 42v(2), 43r, 43v(2), 44r, 45r(3), 45v(6), 46r(6), 46v(4), 47r(6), 47v(7), 48r(3), 48v(3), 49r(3), 49v(7), 50r(7), 50v(2) etc. /978/.

ÎNAINTE, adv. **înaintea** 11v, 14r, 14v, 15r, 16r, 17r, 26r, 36v, 37v, 47r, 48r, 51r, 59r, 72r, 73r, 74r, 79v, 84v, 85r, 101v—102r, 104r(2), 108v, 114v, 115r, 115v, 138r(2), 139r, 140r, 148r(3), comp. **mai nainte** 6r, 20v, 21r(2), 37r, 58r, 59v, 66r, 68v(2), 93r, 102r, 148v(2) /47/.

ÎNAINTEA, prep. **înaintea** 1r(2), 1v, 4r, 6r, 12v, 14r(2), 15r(4), 15v(2), 18r, 18v, 19r, 19v, 24r, 34v, 40r, 43v, 46v, 52r(2), 58r, 69v, 78v, 81v, 82r(2), 84r, 91r, 92r, 92v, 97v, 100v, 107r, 108v, 109r, 113r, 115r, 117v(2), 119v, 120r, 123r, 124r(3), 129r, 132v, 151v, 153v, 154v, 156r, 158r, 158v, 159r /59/.

ÎNALT, adj. m. nom.-ac. sg. **înalt** 25v, 27v, 53r, 81v, 97v(2), 156r, g. **înalt** 32v, 33v, 128r; f. nom. sg. **înaltă** 149r /11/.

ÎNAPOI, adv. **înapoi** 4r, 25r(3), 30v, 31r, 112r, 125v, 137r, 149v /10/.

ÎNĂLȚA, vb. I ind. prez. *2* **înalți** 131v, *3* **înalță** 54v; pf. c. *3* **au înălțat** 22r; viit. I *2* **înălța-vei** 12v, 30v, *3* **va înălța** 21r, 87r, refl. cu pr. în

ac. *6* **să vor înălța** 162v, **înălța-să-vor** 162v; conj. prez. *2* **să înalți** 12v; refl. imper. *2* **înalță-te** 162v /11/.

ÎNĂLȚAT, s. m. g. pl. art. **înălțaților** 30v–31r /1/.

ÎNĂLȚIE, s. f. d. sg. art. **Înălției** (tale) 11v, 35r, 79v, ac. **năltie** 81r, 103r /5/.

ÎNCĂ, adv. **încă** 2'r, 3'r, 4'r, 4'v(2), 1v, 3r, 4v, 6v(2), 7r, 10r, 11r(2), 11v, 13r(2), 15r, 15v(2), 16v, 17r, 18v(2), 19r(3), 19v(3), 23v, 24v, 25v(3), 26v, 27r, 28v, 29r, 30r, 31r, 31v, 32r, 32v(2), 33r, 33v, 34r(2), 35r, 35v, 36r, 37v, 38r, 38v, 40r(2), 41r, 46r, 48v(2), 49v etc. /151/.

ÎNCĂLȚĂMINTE, s. f. ac. sg. **încălțăminte** 158v /1/.

ÎNCĂPEA, vb. II ind. pf. c. *3* **au încăput** 86r, 86v; inf. **încăpea** 17v, 86r /4/.

ÎNCĂRUNȚI, vb. IV ind. pf. c. *3* **cărunțit-au** 133v /1/.

ÎNCĂȘI, adv. **încăși** 5r(2), 6r, 8v(2), 9r(2), 11r, 65r, 82v(2), 88v(2), 107r, 107v(2), 118r(2), 128v(2), 131r(4), 132r(2), 133v(4), 162r(4), 167r(2) /36/.

ÎNCEPE, vb. III pas. ind. prez. *1* **început sînt** 108v, *6* **sînt începuți** 108v; pf. s. *3* **începu** 63r, 148v, 150r, *6* **începură** 46v, 158v; pf. c. *1* **început-au** 2'v, refl. cu pr. în ac. *3* **s-au început** 90v, *6* **au început** 118r, refl. **s-au început** 168v; conj. prez. *3* **să înceapă** 141v; viit. I *3* **va începe** 49v /13/.

ÎNCEPERE, s. f. nom. sg. art. **începerea** 147v /1/.

ÎNCEPUT, s. n. ac. sg. **început** 12v (din) **ceput** 34v, 53r, nom.-ac. art. **începutul** 49r, 164v, (din) **ceputul** 30r, 163v /7/.

ÎNCERCA, vb. I conj. prez. *4* **să cercăm** 111v; imp. *2* **cearcă** 88v; inf. **a cerca** 15r; ger. **cercînd** 4'v, refl. cu pr. în d. **cercîndu-și** 136v /5/.

ÎNCERCĂTOR, adj. f. nom. sg. **cercătoare** 88r /1/.

ÎNCHEIETURĂ, s. f. nom. pl. art. **încheieturile** 151r /1/.

ÎNCHIDE, vb. III ind. prez. *3* **închide** 40v, 68v; pas. pf. s. *1* **închis fuiu** 14v; pf. c. *3* **au închis** 93r, refl. cu pr. în ac. *6* **s-au închis** 69r; conj. prez. *4* **să închidem** 68v /6/.

ÎNCHINA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *4* **ne închinăm** 2'v; refl. imp. *6* **să închina** 117v; pf. c. *4* **am închinat** 2'v; refl. conj. prez. *3* **să te închini** 53r, *6* **să să închine** 126r /5/.

ÎNCHIPUITURĂ, s. f. nom. sg. **închipuitură** 95r /1/.

ÎNCINGE, vb. III ind. pf. c. *1* **am încins** 33r, *3* **au încins** 25r, 95v /3/.

ÎNCÎLCIT, adj. f. nom. pl. **încîlcite** 114r /1/.

ÎNCOACE, adv. **încoace** 81r, 103r, 104v /3/.

ÎNCOLO, adv. **încolo** 104v, 115r /2/.

ÎNCONJURA, vb. I ind. prez. *3* **încungiură** 10v, 133r; conj. prez. *6* **să încungiure** 105v; inf. **încungiura** 105v /4/.

ÎNCOTRO, adv. **încătroo** 134r /1/.

ÎNCREDE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să încred** 101r /1/.

ÎNDĂRĂPNIC, adj., s. m. **1.** adj. m. nom. sg. **îndărăpnic** 30v; m. pl. **îndărăpnici** 111v; 2. s. m. ac. sg. art. **îndărăptnicul** 30v /3/.

ÎNDĂRĂPT, adv. **îndărăpt** 118v /1/.

ÎNDEGRABĂ, adv. **îndegrabă** 103v, 133r, 151r /3/.

ÎNDELUNG, adv. **îndelung** 9r(2), 82r, comp. **mai îndelung** 119r /4/.

ÎNDEMNA, vb. I ind. prez. *3* **îndeamnă** 105r; pf. c. *3* **au îndemnat** 48v, 114v; conj. prez. *3* **să îndémne** 15r, refl. cu pr. în ac. *6* **să să îndémne** 152r, 154r /6/.

ÎNDEMNARE, s. f. ac. sg. **îndemnare** 140v, art. **îndemnarea** 1r, 108r, g. **îndemnării** 67r /4/.

ÎNDEMNĂTOR, s. n., adj. **1.** s. n. nom. pl. art. **îndemnătorii** 140v; 2. adj. f. nom. sg. **îndemnătoare** 154r /2/.

ÎNDESAT, adj. f. ac. sg. **îndesată** 85v /1/.

ÎNDEȘERT, adj. n. nom. pl. **îndeșérte** 163r /1/.

ÎNDOI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. imp. *3* **să îndoia** 148v /1/.

ÎNDOIALĂ, s. f. ac. sg. **îndoială** 9r, 157r, art. **îndoiala** 110v /3/.

ÎNDOIRE, s. f. ac. sg. **îndoire** 114v /1/.

ÎNDRĂGI, vb. IV ind. pf. s. *1* **îndrăgiiu** 102r; m. m. pf. *3* **îndrăgise** 102r /2/.

ÎNDRĂZNIRE, s. f. ac. sg. **îndrăznire** 1v, 13r /2/.

ÎNDREPTA, vb. I ind. prez. *3* **îndereaptă** 55v; refl. cu pr. în ac. conj. prez. *4* **să ne îndereptăm** 4r; imper. *5* **îndreptați** 4v; inf. **înderepta** 108v, 109r(2), 109v /7/.

ÎNDULCI, vb. IV ind. prez. *3* **îndulcéște** 142r /1/.

ÎNECA, vb. I ind. viit. I *6* **vor îneca** 105r /1/.

ÎNFLORI, vb. IV ind. prez. *6* **înflurésțe** 2v; pf. c. *6* **au înflurit** 102r /2/.

ÎNFLORIT, adj. f. nom. pl. **înflurite** 2v /1/.

ÎNFOCAT, adj. m. nom. sg. **înfocat** 36v, 38r; pl. **înfocați** 36v, 38r /4/.

ÎNFRICOȘA, vb. I ind. prez. *3* **înfricoșează** 98r /1/.

ÎNFRÎNT, s. m. ac. pl. art. **înfrîmții** 131v /1/.

ÎNFRUNTA, vb. I ind. prez. *3* **înfruntă** 8r, 28r, 31r, 38v, 66r, 66v, 71v, 77v, 81v, 84r, 107r, 107v, 108r, 122r, 131r, 145r; pf. c. *3* **au înfruntat** 22v, *5* **ați înfruntat** 28r /18/.

ÎNFRUNTĂTOR, adj. m. nom. sg. **înfruntătoriu** 8r; f. **înfruntătoare** 31r, 38v, 77v, 153v /5/.

ÎNGĂDUI, vb. IV ind. prez. *3* **îngăduiaște** 128v, 130v, 132r, *6* **îngăduiesc** 65r; viit. I *3* **va îngădui** 154v; conj. prez. *1* **să îngăduiesc** 46r; cond. prez. *3* **ară îngădui** 48v, 49r; imper. *5* **îngăduiți** 44r; inf. **îngădui** 95r /10/.

ÎNGĂDUIALĂ, s. f. ac. sg. art. **îngăduiala** 151v /1/.

ÎNGĂDUINȚĂ, s. f. ac. sg. **îngăduință** 152v, art. **îngăduința** 32r, 34r /3/.

ÎNGĂDUITOR, adj. m. nom. pl. **îngăduitori** 152v /1/.

ÎNGĂDUITURĂ, s. f. ac. sg. art. **îngăduitura** 34r /1/.

ÎNGER, s. m. nom. sg. art. **îngerul** 29r(2), 62r; nom.-ac. pl. art. **îngerii** 1r, 17r, 28v, 121r, 121v, 135v, 149r, d. **îngerilor** 30v /11/.

ÎNGHIȚI, vb. IV viit. I *2* **înghiți-voiu** 158r; pas. conj. prez. *3* **să fie înghițită** 66v; cond. prez. *3* **ară înghiți** 10v /3/.

ÎNGRĂȘAT, adj. m. nom. sg. **îngrășat** 158v /1/.

ÎNGREUIAT, adj. m. nom. pl. **îngreuiați** 66v; f. ac. pl. **îngreuiate** 68r /2/.

ÎNGROPA, vb. I ind. prez. *3* **îngroapă** 154r, *6* **îngroapă** 11r, 153v, 154v; pf. s. *3* **îngrupă** 147r, refl. cu pr. în ac. **să îngrupă** 126r, refl. *6* **să îngrupară** 126r; pf. c. *1* **am îngropat** 126v, *3* **au îngropat** 153r (2), **au îngrupat** 153v, *6* **au îngrupat** 148r; refl. viit. I *2* **te vei îngropa** 118v, refl. *3* **să va îngropa** 79r, *6* **vor îngrupa** 154v; conj. prez. *3* **să îngroape** 153r, 154r, *6* **să îngroape** 153v, 154r, 154v(2); imper. *2* **îngroapă** 151v, 152r, *5* **îngrupați** 44r /24/.

ÎNGROPĂCIUNE, s. f. ac. sg. **îngropăciune** 153v, **îngrupăciune** 60r, 153v, 154v, nom.-ac. art. **îngropăciunea** 11r, 153r(2), 155r, **îngrupăciunea** 2'v, 148r, 154v, g. **îngropăciunei** 155r, **îngrupăciunei** 147r (2) /14/.

ÎNGROZI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să îngrozește** 25v, *6* **să îngrozăsc** 57r /2/.

ÎNGUST, adj. f. nom.-ac. sg. **îngustă** 23r, 136r, 138r, 138v(2), 139r, 140r(2), 140v, 142r, 143r, 143v, 144r, g. **înguste** 140v /14/.

ÎNLĂRGIT, adj. f. ac. sg. **înlărgită** 2'r /1/.

ÎNMULȚI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să înmulțește** 28v, *6* **mulțăsc** 103r, refl. cu pr. în ac. **să înmulțăsc** 49r, 89v—90r, refl. cu pr. în d. **mulțescu-și** 81r; refl. pf. s. *6* **înmulțiră** 131r, **să înmulțîră** 22r; refl pf. c. *3* **s-au înmulțit** 45v, 123v, **s-au mulțit** 17v; viit. I *1* **mulți-voiu** 147v; refl. imper. *5* **vă înmulțiți** 69v /12/.

ÎNNOPTA, vb. I cond. prez. *3* **ară înnopta** 28v /1/.

ÎNRĂDĂCINA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să rădăcinează** 81*v* /1/.

ÎNS, pr. per. m. ac. sg. **îns** 147*v*; f. **însa** 92*v*, 93*r*; m. pl. **înșii** 9*v*, 27*r*; f. **înse** 132*r* /6/.

ÎNSĂ, cj. conclusivă (neadversativă) **însă** 3*v*, 6*r*, 10*r*, 29*r*, 36*r*, 37*r*, 38*v*, 43*v*, 64*v*, 81*v*, 83*r*, 93*r*, 109*v*, 116*v*, 126*v*, 127*r*, 147*r*, 147*v*, 154*r*, 164*v* /20/.

ÎNSĂNĂTOȘA, vb. I refl. cu pr. în ac. viit. I *6* **să vor însănătoșa** 49*v* /1/.

ÎNSEMNA, vb. I pas. ind. prez. *6* **sînt însămnate** 4*v* /1/.

ÎNSERA, vb. I ind. pf. s. *3* **însără** 148*v*; pf. c. *3* **au însărat** 68*v* /2/.

ÎNSETOȘA, vb. I ind. prez. *3* **însătoșază** 24*v*, *6* **însătoșază** 146*v*; pf. c. *1* **însătoșat-am** 30*r*, 30*v*, *6* **au însătoșat** 115*r*; viit. I *5* **veți însătoșea** 124*v*, *6* **vor însătoșea** 114*r*, 115*r*, 118*r*, 121*r*; conj. prez. *6* **să însătoșează** 115*v*, 116*v*, 121*v* /13/.

ÎNSPĂIMÎNTA, vb. I refl. cu pr. în ac. imper. *5* (nu) **vă spămîntareți** 111*r* /1/.

ÎNSTRĂINA, vb. I ind. prez. *3* **înstreinează** 53*v*; refl. pf. s. *6* **să înstriinară** 25*v* **să striinară** 28*v* /3/.

ÎNSTRĂINAT, adj. m. nom. pl. **înstreinați** 49*v* /1/.

ÎNSURA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. *6* **s-au însurat** 165*v*; conj. prez. *6* **să să însoare** 77*v*, 78*r* /3/.

ÎNSUȘI, pr. întăr. m. nom. sg. **însuși** 10*r*, 20*v*, 33*r*, 38*r*, 67*r*, 75*r*, 81*v*, 86*v*, 92*v*, 94*r*, 94*v*, 97*r*, 101*v*, 105*r*, 107*r*, 116*v*, 123*r*, 140*v*, 142*v*, 143*v*; nom.-ac. pl. **înșiși** 95*r*, 159*v* /22/.

ÎNȘELĂCIUNE, s. f. nom. sg. **înșălăciune** 109*v*, art. **înșelăciunea** 9*v*, **înșălăciunea** 137*v*; ac. pl. **înșălăciuni** 29*r*, g. **înșălăciunilor** 21*r* /5/.

ÎNȘELĂTOR, adj. f. ac. sg. **înșelătoare** 3*v*, **înșălătoare** 101*v*; f. nom. pl. **înșelătoare** 136*r* /3/.

ÎNTĂRI, vb. IV ind. prez. *6* **întăresc** 18*v*, 28*v*, refl. cu pr. în ac. **întărescu-să** 102*v*, refl. cu pr. în d. **își întăresc** 40*r*; pf. s. *3* **întări** 29*r*; pf. c. *3* **au întărit** 40*r*, 114*v*, refl. *5* **v-ați întărit** 28*v*, refl. *6* **s-au întărit** 107*r*; refl. viit. I *1* **mă voiu întări** 19*r*, *3* **va întări** 119*v*, **întări-va** 29*v*; conj. prez. *3* **să întărească** 91*r*; imper. *3* **întărește** 1*v*, 12*r*, refl. *5* **întăriți-vă** 21*r*; ger. **întărindu-** 29*r* /17/.

ÎNTINDE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să tinde** 49*r*, pas. *3* **iaste întinsă** 133*v*; pf. s. *6* **întinsără** 29*r*; viit. I *1* **întinde-voiu** 134*r*; refl. inf. **a să tinde** 119*r* /5/.

ÎNTÎI, num. ord., adv. 1. num. ord., m. f. n. **întîiu** 1*r*, 2*r*(4), 2*v*, 3*v*(2), 4*r*, 4*v*, 5*r*, 6*r*, 7*r*, 8*r*, 9*r*, 10*r*(2), 11*r*, 12*r*, 13*v*, 14*r*(2), 14*v*, 15*r*, 15*v*,

16v(2), 26r, 28v, 29v, 38v, 48v, 49r, 50v, **întîi** 47r; f. **întîia** 68r, 85v, 98r, 102r, 117v, 118v, 121r, 219r, 133v, 147v, 150v, (din)**tîia** 92r; 2. adv. **întîiu** 9v, 22r, 23r, 28r, 35r, 40r etc. /153/.

ÎNTÎLNI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să întîlnéşte** 132r /1/.

ÎNTÎMPINARE, s. f. ac. sg. art. **timpinarea** 67r /1/.

ÎNTÎMPLA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să tîmplă** 91v; refl. pf. c. *3* **s-au tîmplat** 148r, *6* **s-au tîmplat** 110v, 150r; refl. viit. I *3* **să va tîmpla** 41r, 44r, 158r; refl. cond. prez. *3* **s-ară tîmpla** 111r /8/.

ÎNTÎMPLARE, s. f. ac. sg. **tîmplare** 5v, 6v(2), 7r(3), 32r, 32v, 34r, 134v /10/.

ÎNTOARCE, vb. III ind. prez. *2* **întorci** 120r, *3* refl. cu pr. în ac. **să întoarce** 122v, 125v, refl. *6* **întorcu-să** 81r, 103r; **refl. pf. s.** *3* **să întoarse** 63r, *6* **întoarsără** 129v; viit. I *3* **va întoarce** 29v, refl. **întoarce-să-va** 20v; conj. prez. *2* **să întorci** 146r, *3* **să întoarcă** 25r; imper. *2* **întoarce** 25r, refl. *5* **întoarceţi-vă** 120r /13/.

ÎNTRA, vb. I ind. prez. *2* **întri** 78v, *6* **întră** 136r, 138r, 139r; pf. s. *3* **întră** 57r, 59r, 61v, 144v; pf. c. *1* **am întrat** 103v, *3* **au întrat** 69v, 70r; m. m. pf. perif. *1* **am fost întrat** 127r; viit. I *3* **va întra** 23v, 139v, *4* **vom întra** 50r, *6* **vor întra** 103r; conj. prez. *3* **să între** 14r, 15r, 15v, 138v, *6* **să între** 23r, 68v, 139v; imper. *5* **întraţi** 136r, 137v, 138r, 138v, 146r; inf. **a întra** 111r, 112v, 114v, **întra** 68v, 139v /33/.

ÎNTRE, prep. **între** 5r, 14r, 24v, 30r, 37v(9), 39r, 44r(2), 53v, 71r(2), 72r(2), 72v(3), 73r(4), 75r(3), 75v(5), 78r, 81r, 82v, 85v, 95r(2), 96v, 102r, 103r, 136r, 144r, 157v(2), 162v, 163v /51/.

ÎNTREBA, vb. I ind. pf. c. *3* **au întrebat** 82r; viit. I *2* **vei întreba** 2v; inf. **întreba** 5r, 9v, 26v, 68r, 72r, 99r, 113r; ger. **întrebind** 125v, **întrebîndu-** 126r /11/.

ÎNTREBARE, s. f. nom.-ac. sg. **întrebare** 5v, 6r(2), 17v, 19v(2), 22v, 26v, 29v, 40r(2), 43r, 48v, 59v, 60v, 63v, 65v, 75v, 76r, 85r, 86v, 93v, 95v(2), 97v, 108r, 109v, 111r, 127v(2), 137r, 142r, art. **întrebarea** 5r, 37r, 93v, 104v, 116r, 126r, 126v, 162r, 163r, g. **întrebării** 108r; ac. pl. **întrebări** 4v, 16v, 52r, 93v, 104v, 115v, 116r, 126v, 128v, 144r, 162r /53/.

ÎNTRECE, vb. III ind. prez. 3 **întréce** 17r, 74v; viit. I *4* **vom întréce** 67r /3/.

ÎNTREG, s. m., adj. 1. s. m. ac. sg. art. **întregul** 101r, 104r, 104v(2), 105v, 108r(2), 110r, g. **întregului** 104v, 108r, 108v, 109v; ac. pl. **întregi** 105v, nom. art. **întregii** 104v, 110r, g. **întregilor** 104v, 105v; 2. adj. m. nom. pl. **întregi** 108v, 109v(2) /20/.

ÎNTREGIE, s. f. ac. sg. **întregie** 112v /1/.

ÎNTREMARE, s. f. ac. sg. art. **întrămarea** 3'r, 35r /2/.

ÎNTRISTA, vb. I ind. prez. 6 **întristează** 61v, 90r, 157v, 166v, pas. 5 **sînteți întristați** 166v — 167r; pas. imp. 6 **era întristați** 60v; refl. cu pr. în ac. pf. s. 6 **să întristară** 107v; pf. c. 2 **ai întristat** 156v(2), refl. 3 **s-au întristat** 16v, refl. 5 **v-ați întristat** 56r, 6 **au întristat** 27v, 162r, refl. **s-au întristat** 91v, 100v; refl. m. m. pf. 3 **să întristase** 63r, perif. **au fost întristat** 63r; refl. conj. prez. 3 **să vă întristați** 66v; cond. prez. 3 **ară întrista** 84v, refl. **s-ară întrista** 30r, 6 **ară întrista** 25r; refl. cond. pf. 3 **s-ară fi întristat** 63r; refl. imper. 5 (nu) **vă întristareți** 56r; inf. **întrista** 61v, 63v, 113r, 164r-v /27/.

ÎNTRISTARE, s. f. nom.-ac. sg. **întristare** 20r, 47r, 47v, 63r, 86r, 86v, 127r, 128v, 129v, 148r(2), 150r, 150v(2), 151v, 155v, 159r, 160r(2), 160v, 163v(2), art. **întristarea** 20r(3), 45r, 47r, 47v, 48r, 51v(3), 54v, 159r, 160v, **tristarea** 45r, 47r /37/.

ÎNTRISTAT, s. m., adj. 1. s. m. ac. pl. **întristați** 29v, 31r, 70r, nom.-ac. art. **întristații** 100v(2), 112v, 120v, 123v, g. **întristaților** 60v, voc. **întristaților** 89r; 2. adj. m. n. nom.-ac. sg. **întristat** 13r, 58v, 78v, substantivizat **întristatul** 161r, m. g. **întristat** 58r; f. g. **întristate** 63r; m. nom. pl. **întristați** 67v, **întristat** 90v /18/.

ÎNTRU, prep., adv. 1. prep. **întru** 3'r, 3'v, 4'r(3), 4'v(2), 2v, 4r, 6v, 7r, 11v, 13r, 13v(2), 14v(2), 16r, 16v, 19r, 20r(2), 21r(2), 22r, 22v, 23r, 23v, 25r, 26r, 27v, 28r, 29r, 30r, 31r, 33r, 34r, 35r(2), 36v(2), 37v, 39v(2), 41r(2), 42v, 45v(2), 46v, 47r, 47v, 48r, 49r; 2. adv. **într(-una)** 1v etc. /220/.

ÎNTUNECA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. 6 **s-au întunecat** 3r; refl. viit. I 3 **să va întuneca** 3r; cond. pf. 3 **ară fi întunecat** 5v /3/.

ÎNTUNECARE, s. f. nom. sg. art. **întunecarea** 6v /1/.

ÎNTUNECAT, adj. ac. sg. **întunecat** 2'v, 115r; nom.-ac. pl. **întunecați** 5r(2) /4/.

ÎNTUNEREC, s. n. ac. sg. **întunérec** 136v, art. **întunérecul** 33r; g. pl. **întunérecilor** 21r /3/.

ÎNTURNA, vb. I ind. prez. 3 **întoarnă** 123r, refl. cu pr. în ac. **să întoarnă** 133v; pf. s. 3 **să turnă** 126r, 149v, 158v; refl. pf. c. 1 **m-am turnat** 127r, refl. 3 **s-au turnat** 149v; refl. viit. I 1 **mă voiu turna** 27v, 149v, refl. 3 **să va turna** 66r, 6 **să vor turna** 30v, 49v, 118v(2); refl. conj. prez. 4 **să ne înturnăm** 111v; refl. cond. prez. 3 **s-ară turna** 132r; refl. imper. 2 **întoarnă-te** 18v /17/.

ÎNȚELEGĂTOR, adj. m. nom. sg. **înțelegătoriu** 129v /1/.

ÎNȚELEGE, vb. III ind. prez. 3 **înțelége** 16v(2), 49v, 162v, **înțălége** 17r, 47v, 140v, refl. cu pr. în ac. **să înțelége** 116r, 149r, refl. 6 **să înțeleg** 38r, 104v, 108r, 108v(2); **înțelegu-să** 109v, **să înțăleg** 108r; pf. c. 4 **am înțeles** 39v, 54v(2), 75r, 89r, 97v(2), 98r(2), 99r, 100v, 103v, 121v, 124r, 160v,

163r, *5* **ați înțeles** 164v, 166v; viit. I *3* **va înțelége** 162v, 163r; conj. prez. *3* **să înțeleagă** 48v, 73r, *4* **să înțelégem** 61v, 93v, *6* **să înțeleagă** 4'r, 6r, 43r, 61r; cond. prez. *3* **are înțelége** 129v; inf. **înțelége** 4v, 13r, 16v, 116r /49/.

ÎNȚELEPCIUNE, s. f. ac. sg. **înțelepciune** 69r, 71v, 157v, 163r, art. **înțelepciunea** 19r, 71v, 77v, 106v, **țelepciunea** 5v /9/.

ÎNȚELEPT, adj., s. m. 1. adj. m. nom. sg. **înțelept** 3'v, 1r(2), 11r, 34v, art. **înțeleptul** 3r, 3v, 20r, 47r, 50v, 66r, 70v, 71r, 71v, 72r(2), 77v, 106v, 133r, **înțăleptul** 47v, **înțăleptu** 51r, compl. **mai înțelept** 8v, 99r; f. nom.-ac. sg. **înțeleaptă** 6v, 10v, 69v, 70v, 71r, 71v(2), 72r(3), 72v(2), 73v, 74r, 74v(2), 75v, 77r(3), 77v, 78v(3); f. ac. pl. **înțelépte** 69r; 2. s. m. nom. pl. art. **înțelepții** 9v /49/.

ÎNȚELEPȚI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. viit. I *5* **vă veți înțelepți** 162v /1/.

ÎNȚELEPȚIE, s. f. ac. sg. art. **înțelepțiia** 18r, 76r, 78r, 85v, 156r, g. **înțelepției** 71v /6/.

ÎNȚELESUL, s. n. nom.-ac. sg. art. **înțelesul** 9r, 18r, 47v, 48r(3), 104v, 108r, **înțălesul** 18r, 110r /10/.

ÎNVĂLI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să învălește** 69r; part. f. **învălită** 35v; ger. **învălindu-** 36r /3/.

ÎNVĂLUI, vb. IV ind. prez. *3* **învăluie** 154r, refl. cu pr. în ac. *6* **să învăluiesc** 136r /2/.

ÎNVĂȚA, vb. I ind. prez. *3* **învață** 7v, 10v, 15v(2), 21v, 47r, 51r, 51v, 53r, 53v, 64v, 72r, 77r, 90v, 96r, 108r, 130v, 137r, 137v, 138v, 139r, 139v, 140r, 140v(2), 163r; refl. *4* cu pr. în ac. **ne învățăm** 87v, *6* **învață** 7v; m. m. pf. perif. **au fost învățînd** 9r; conj. prez. *1* **să învăț** 21v, 112r, 131v, *3* **să învețe** 21v, 77r, 87v, refl. *4* **să ne învățăm** 3'v, 40r, 51v, 61v, 95v, 96v, 117v, 163v, *6* **să învețe** 87r, 166v, refl. **să să învețe** 15r, 43r; imper. *2* **învață** 13r; inf. **învăța** 9r; ger. **învățînd** 138r, 142v, 145r /52/.

ÎNVĂȚĂTOR, s. m., adj. 1. s. m. nom. sg. **învățătoriu** 37r, ac. art. **învățătoriul** 59v, g. **învățătoriului** 4'r; nom. pl. **învățători** 44r(2), g. **învățătorilor** 137v; 2. adj. m. sg. **învățătoriu** 7v; f. **învățătoare** 43r, 64v, 164v, /10/.

ÎNVĂȚĂTURĂ, s. f. nom.-ac. sg. **învățătură** 3'v, 4'r, 7v, 9r, 10r, 18v, 28r, 29v, 32r, 33r, 37v, 40v, 51v, 65r, 68r, 74v(2), 77r, 85v, 89v, 96v(2), 110r, 117v, 121r, 126v, 129v, 132r, 143v, 150v(2), 151v, 153r(2), 163v, art. **învățătura** 6v, 18r(2), 19r, 28r, 37v, 42v, 51v, 54r, 61v(2), 63v, 97r, 105r, 110v, 128v, 134r, 134v, 153r, 153v, g. **învățături** 6v, 7r, 37v, 38v, 41r, 43r, 85v, 96v, 112v, 118r, 151r, 153v, 166r, art. **a învățăturii** 22r, 33v, 54r, 77v, 98r, 107r, 108r, 164r, **învățăturii** 9r, 31r, 54r, 75r, 132r, 133r, 144v; ac. pl. art. **învățăturile** 6v, 28r, 142v, 145r /87/.

ÎNVERZI, vb. IV ind. viit. I *3* **va înverzi** 18v /1/.

ÎNVIA, vb. I pf. s. *3* **învie** 158v; pf. c. *3* **au învins** 55v, 67r; viit. I. *3* **va învia** 29v, 31v, *6* **vor învia** 67r /6/.

ÎNVIERE, s. f. g. sg. art. **învierii** 155v /1/.

ÎNVINGE, vb. III ind. pf. s. *6* **învăngură** 118v; viit. I *3* **va învinge** 107v; refl. cu pr. în ac. conj. prez. *4* **să ne învingem** 89r; impor. *2* **învinge.** 24v, pas. (nu) **fi învăncut** 24v /5/.

J

JALE, s. f. ac. sg. **jeale** 3v, 14v, 47v, 48r, 48v, 50v(2), 54v, 60r(4), 62r, 102v, 126v, 159v, 157r, 161r, 161v, art. **jealea** 126r /20/.

JALNIC, adj. f. nom. sg. **jealnică** 132v, voc. **jealnică** 134v; ac. pl. **jealnice** 124v /3/.

JEFUI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să jăhuiesc** 165r; part. m. pl. **jehuiți** 90r—90v /2/.

JELER, s. m. nom. pl. art. **jelérii** 25v /1/.

JELUI, vb. IV ind. prez. *3* **jeluiaște** 2r, refl. cu pr. în ac. **să jeluiaște** 29r, *6* **jăluiesc** 3r, **jelesc** 158r; pf. c. *6* **au jăluit** 102v; ger. **jăluind** 66v /6/.

JERTFĂ, s. f. ac. sg. **jărtvă** 144v; ac. pl. art. **jărtvele** 22v /2/.

JERTFI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **mă jărtvesc** 4r, 112r /2/.

JIDOV, s. m. ac. pl. **jidovi** 81r, art. **jidovii** 122r /2/.

JIGANIE, s. f. ac. pl. art. **jiganii** 93r, **jigănii** 94v, d. **jiganiilor** 99r /3/.

JIRĂVIE, s. f. nom. sg. art. **jirăviia** 71r /1/.

JITNIȚĂ, s. f. ac. pl. art. **jitnițele** 45v /1/.

JIVINĂ, s. f. nom. pl. art. **jivinile** 157v /1/.

JOC, s. n. ac. sg. art. **giocul** 46v; (a-și bate) **gioc** 28r, 39r, 49r /4/.

JOS, adv. **gios** 27r, 28v, 37v, 42r(2), 86v, 132v, 134r, 149r /9/.

JUCA, vb. I ind. prez. *6* **gioacă** 82r /1/.

JUDECA, vb. I ind. prez. *3* **giudecă** 24r, 72r, 95v, 117r, *6* **giudecă** 22r, 23r, refl. cu pr. în ac. *4* **ne giudecăm** 87v; pf. s. *6* **giudecară** 22r; pf. c. *3* **au giudecat** 105r; viit. I *1* **voiu giudeca** 118v; conj. prez. *3* **să giudece** 122r; refl. cond. prez. *4* **ne-am giudeca** 87v /12/.

JUDECARE, s. f. nom. sg. art. **giudecarea** 9r, 101v /2/.

JUDECATĂ, s. f. ac. sg. **giudecată** 98r, 106v, 147v, art. **giudecata** 1r, 72r, 91v, g. **giudecății** 1r; nom. pl. art. **giudecățile** 1v, 81v, 106r /10/.

JUDECĂTOR, s. m. nom. sg. **giudecătoriu** 4r, 112r, voc. art. **giudecătoriul** 162v /3/.

JUDEȚ [1], s. m. nom. sg. **giudeț** 169v /1/.

JUDEȚ [2], s. n. ac. sg. **giudeț** 145v, g. art. **giudețului** 97v; g. pl. art. **giudețelor** 95r, 98r /4/.

JUG, s. n. ac. sg. **giug** 147v /1/.

JUMĂTATE, s. f. nom. sg. **giumătate** 41r /1/.

JUNCĂ, s. f. g. pl. art. **giuncilor** 144v /1/.

JUNGHIA, vb. I imper. 5 **giunghiați** 158v /1/.

JUPÎNEASĂ, s. f. nom. sg. **giupîneasă** 151v, 153v, voc. **giupîneasă** 134v /3/.

JURĂMÎNT, s. n. ac. sg. **giurămînt** 46v /1/.

JURĂTOR, s. m. g. pl. art. **giurătorilor** 139r /1/.

L

LA, prep. **la** 1'r, 1'v, 3'r, 3'v(5), 4'r(2), 4'v(2), 1v, 2r, 3v(2), 4r(2), 4v, 5v, 6r, 7r, 7v, 8v, 9r(2), 9v, 10r, 11r(2), 13v, 14v(2), 16r, 16v, 17r, 17v(2), 18v, 19r(2), 20r(2), 20v(3), 21v, 22v, 23r(2), 23v, 24r, 24v(3), 25v, 26r, 27r, 28v, 29r, 30r(2), 30v(2), 31r, 32v, 33r(6), 35r, 35v(3), 36r(2), 36v, 37v, 38r, 38v, 39v, 41r, 41v, 42r, 42v, 43r, 43v(2), 44r(2), 45r(2), 45v(2), 46r, 46v(2), 47r(2), 47v, 48r(2), 49r, 49v(2), 50r(2), 50v(3) etc. /367/.

LACRIMĂ, s. f. ac. pl. **lacrămi** 124r, 164v, nom.-ac. art. **lacrămile** 2r, 19r, 113r(2), 114r, 115v, 116r, 116v(2), 121r, 121v, 122v, 123v(2), 124r(5), 124v(2), 135v /24/.

LADĂ, s. f. ac. sg. **ladă** 154r, nom. art. **lada** 39v, 151r /3/.

LANȚ, s. n. ac. sg. **lanț** 81r, 103r /2/.

LARG, adj., adv. **1.** adj. f. nom.-ac. sg. **largă** 136r, 137v(2), 139r(2), 140r, 140v, 141r(3), 141v(2), 145r, 146r, g. **largi** 140r; **2.** adv. comp. **mai larg** 13v /16/.

LAT, adj. f. sg. **lată** 136r, 137v, 139r(2), 140r, 141r(2), 141v, 146r /9/.

LATURĂ, s. f. ac. pl. **laturi** 57v, 94r, 108v, 129v, 137r, 157v, art. **laturile** 64v, 90r /8/.

LAȚ, s. n. nom.-ac. sg. art. **lațul** 133r, 133v; pl. ac. **lațuri** 29r /3/.

LAUDĂ, s. f. ac. sg. **laudă**, 46r 46v, 60r, 71r, 78r, 96r, nom.-ac. art. **lauda** 3'r, 11r, 13r, 35r, 79r, 155r /12/.

LAVAN, n. pr. g. **lui Lavan** 149v /1/.

LAZĂR, n. pr. nom.-ac. **Lazar** 49v, 61r /2/.

LĂCOMIE, s. f. ac. sg. art. **lăcomiia** 55r /1/.

LĂCUI, vezi LOCUI.

LĂCUINȚĂ, vezi LOCUINȚĂ.

LĂCUITOR, vezi LOCUITOR.

LĂMPAȘ, s. n. ac. pl. art. **lămpașăle** 69r /1/.

LĂMURIT, adj. m. ac. sg. **lămurit** 65r /1/.

LĂSA, vb. I ind. prez. *3* **lasă** 38r, 38v, 49r, 50v, 51r, 79r, 83r, 86v, 87r, 90r(3), 119v, 129v, 130r, 136v, 153v; pf. c. *2* **ai lăsat** 34v, 91v, *3* **au lăsat** 89r, 151v, viit. I *1* **voiu lăsa** 35v, 36r(2), *2* **vei lăsa** 91v, *3* **va lăsa** 88v, 152v; conj. prez. *6* **să lase** 24r, 89r, 143v; cond. prez. *3* **ară lăsa** 10v; cond. pf. *3* **ară fi lăsat** 32r, 33v; imper. *2* **lasă** 52v, 81v, (nu) **lăsa** 12r, refl. cu pr. în ac. (nu) **te lăsa** 135r, *5* **lăsați** 143r; ger. **lăsînd** 25r, 125v /40/.

LĂSARE, s. f. ac. sg. art. **lăsarea** 84v /1/.

LĂUDA, vb. I ind. prez. *3* **laudă** 53v, 54v(3), 142r, refl. cu pr. în ac. **să laudă** 95v, refl. *6* **laudă-să** 109r; pf. s. *3* **lăudase** 48v; refl. pf. c. *2* **te-ai lăudat** 69v, refl. *3* **s-au lăudat** 99r; viit. I *6* **vor lăuda** 78r; refl. conj. prez. *3* **laude-să** 106v, *6* **să laude** 52v, 78r, refl. *6* **să să laude** 106v(2); cond. prez. *3* **ară lăuda** 78r; ger. **lăudînd** 155v; part. f. pl. **lăudate** 107r /19/.

LĂUDAT, adj. f. nom. sg. comp. **mai lăudată** 55v—56r /1/.

LEAFĂ, s. f. ac. sg. art. **leafa** 49v /1/.

LEGA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **ne legăm** 2'v' pas. imp. *3* **era legat** 95r; viit. I *1* **lega—voiu** 134r /3/.

LEGĂTURĂ, s. f. ac. sg. art. **legătura** 71r, 153v(2), g. **legăturii** 153v; ac. pl. art. **legăturile** 80v, 102v, 118v /7/.

LEGE, s. f. nom.-ac. sg. **lége** 92r, 96v, 100v, 142v, 143r, 146r, art. **légea** 71r, 73r, 95v, 138r, 141r(3), 141v, 142r, 142v, 145v(2), g. **legii** 146r, 147v /20/.

LEGIUI, vb. IV inf. **legiui** 15v /1/.

LENE, s. f. ac. sg. **léne** 104v, 134v /2/.

LENI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să lenesc** 136v /1/.

LEPĂDA, vb. I ind. prez. *3* **leapădă** 84r; pf. c. *2* **ai lepădat** 156v, 167v, *3* **au lăpădat** 28v; conj. prez. *2* **să lépezi** 76r-v, 87r-v, 130r, *6* **să leapede** 137r; ger. **lepădîndu-** 160r; part. m. pl. **lepădați** 131r, f. pl. **lepădate** 124r /11/.

LEPĂDAT, adj. m. ac. sg. **lepădatul** 7r; ac. pl. **lăpădați** 64v /2/.

LESNE, adv. **lesne** 61r(2), 82r, 103v, 113r(2), 141r, 157v, 160v, 164v /10/.

LEȘUI, vb. IV ind. prez. *6* **leșuiesc** 98r; imp. *3* **leșuia** 148v /2/.

LEU, s. m. nom. sg. **leu** 10v, ac. art. **leul** 158r, g. **leului** 132r; nom. pl. art. **leii** 157v, 165r, g. **leilor** 88r /6/.

LIMBĂ, s. f. nom.-ac. sg. art. **limba** 81r, 101v, 103r, 106r, 164r; pl. art. **limbile** 65r, 163r /7/.

LIMBUT, adj. f. nom.-ac. sg. **limbută** 70v, 71r(2) /3/.

LIMBUȚIE, s. f. nom. sg. art. **limbuțiia** 70v /1/.

LIMPEDE, adj. f. ac. pl. **limpezi** 115v /1/.

LIN, adj. f. ac. sg. **lină** 2'r, 101r, 112v, 128r /4/.

LINGE, vb. III ind. pf. s. *6* **lînsără** 98v /1/.

LIPI, vb. IV ind. prez. *3* **lipéște** 53v; refl. cu pr. în ac. imp. *3* **să lipiia** 3v; refl. pf. s. *6* **să lipiră** 2v, 25v, 65r /5/.

LIPSĂ, s. f. nom.-ac. sg. **lipsă** 3'v, 4'r(3), 87r, 108v, 121r, 158r /8/.

LIPSI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. viit. I *1* **mă voiu lipsi** 123r /1/.

LIPSIT, s. m. nom. pl. art. **lipsiții** 15v, d. **lipsiților** 75r /2/.

LISTĂ, s. f. ac. sg. art. **lista** 110v, 169r(8) /9/.

LÎNĂ, s. f. ac. sg. art. **lîna** 74v /1/.

LÎNGĂ, prep. **lîngă** 29r, 36r(2), 98v, 145v, 147r, 152r, 154v /8/.

LOC, s. n. ac. sg. **loc** 19v, 24v, 26v, 37r(4), 49r(2), 50v, 51r, 60r, 63v, 68r, 68v, 69r, 70r, 83r, 84r, 92v, 98v, 107r, 123r, 124r, 128r, 140r, 148v, 154r, 157v, 166v, 167r, nom.-ac. art. **locul** 2v, 84v, 90r, 147r(2), 148r, 150r(2); ac. pl. **locuri** 4'v, 24r, 103v, art. **locurile** 134r /43/.

LOCUI, vb. IV ind. prez. *3* **lăcuiaște** 53r, 65r, *6* **lăcuiesc** 25v; imp. *6* **lăcuia** 22v; pf. s. *6* **lăcuiră** 126r; cond. prez. *6* **ară lăcui** 156v; inf. **a lăcui** 49r /7/.

LOCUINȚĂ, s. f. ac. sg. **lăcuință** 154v /1/.

LOCUITOR, s. m. nom. sg. **lăcuitoriu** 152r; pl. art. **lăcuitorii** 70v /2/.

LOTRU, s. m. g. pl. art. **lotrilor** 95v, 96v, 139r /3/.

LOVI, vb. IV ind. pf. s. *3* **lovi** 36r; pf. c. *3* **au lovit** 93r, *6* **au lovit** 26v; viit. I *3* **va lovi** 92v(3); cond. prez. *3* **ară lovi** 24v; part. m. sg. **lovit** 93r /8/.

LOVITURĂ, s. f. ac. sg. **lovitura** 92v /1/.

LUA, vb. I ind. prez. *1* **lău** 81r, *2* **iai** 156r, pas. **ești luat** 147v, *3* **ia**, 73v, 74r(3), 74v(2), 145v, *6* **iau** 4'r, 64r, 165r, pas. **sînt luoate** 73r; pf. s. *3* **luo** 53r, 149r, 150v, *6* **luară** 125v, 157r, 159v; pf. c. *1* **am luat** 103v, *2* **ai luat** 131r, **luat-ai** 88v, *3* **au luat** 8v, 27v, 73r, 136r, refl. cu pr. în ac. **s-au luat** 133v, *4* **am luat** 84v, *5* **ați luat** 88v, *6* **au luat** 69r, 88v, 158r, 167r, refl. **s-au luat** 154v, refl. cu pr. în d. **ș-au luat** 52v; m. m. pf. perif. *3* **au fost luat** 131r; refl. viit. I *1* **mă voiu lua** 36v, *3* **va lua** 20v, 116r, 117r, *4* **vom lua** 21r, 43r, 108r, 164v, *5* **veți lua** 108r, *6* **vor lua** 50r, refl. cu pr. în d. **își vor lua** 49v, 155v; conj. prez. *3* **să ia** 10r, 77r, 105r, 157v, 159r, refl. cu pr. în d. **să-și ia** 62v, 161r, *4* **să luom** 4'r, 104r, 104v(2), 110r, 134v, 145v, *5* **să luați** 87r, *6* **să ia** 20v, 99r, 155r-v; cond. prez. *6* **ară lua** 105v, 156v; imper. *2* **ia** 19r(2), 101r, 104r, 104v, 105v, 108r(2), refl. cu pr. în d. **ia-ți** 6r, *5* **luați** 4'r, 21r, 52r, 56r, 159v, 162v, refl. cu pr. în d. **luați-vă** 28v; inf. **lua** 34r, 58v,

64r, 74v(2), 85v, 86r, 88v, 98v, 111v, 113v, 126v, 132r, 144v, 164r, 164v, 167r, **luoa** 86r; part. f. sg. **luată** 57r /104/.

LUCA, n. pr. nom.-ac. **Luca** 20r, 21v, 22v, 29r(2), 34r, 45v, 52v, 57v, 62v, 68v, 131r, 158v /13/.

LUCIU, adj. f. ac. pl. 50r /1/.

LUCRA, vb. I ind. prez. 3 **lucrează** 109r, refl. cu pr. în ac. **să lucrează** 137v, 5 **lucrați** 109r; viit. I 2 **vei lucra** 97r; imper. 2 **lucrați** 137v, 144r /6/.

LUCRĂTOR, s. m. ac. pl. **lucrători** 43v(2), 49v /3/.

LUCRU, s. n. nom.-ac. sg. **lucru** 3'r, 4'r, 36v, 37v, 47v, 50v(2), 65v, 75r, 80v(2), 97v, 136v, 137r(2), 137v(2), 148v, 159r, 160v, 169v, art. **lucrul** 16v, 47v, 51r, 93v, 112r, 159r, g. **lucrului** 51r; nom.-ac. pl. **lucruri** 2r(2), 14r, 14v, 15r, 16v, 26r, 28r, 35r, 36v, 45r, 47r(3), 47v(3), 48r(2), 58r, 59v, 71r, 71v, 83r, 84v, 93v, 99r(2), 104r, 114r, 136r(2), 137r(2), 138v, 139r, **140r, 144v**, 148r, 159r(2), **lucrure** 83r, 84r, 114v, 138r, 155r, nom. art. **lucrurile** 51r, 125r, 150r /77/.

LUDIȘOR, adj. f. nom. sg. **ludișoară** 3v /1/.

LUME, s. f. ac. sg. **lume** 1v, 4v, 6v, 12r, 20v, 44v, nom.-ac. art. **lumea** 20v, 24r, g. **lumi** 3v, 19v(2), 20r, 21v, 50v, art. **lumii** 9v, 21r, 30r, 39r, 49r etc. /139/.

LUMESC, adj. f. nom. sg. **lumească** 20r(2), **lumască** 51v; g. pl. **lumești** 73r /4/.

LUMINA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. 6 **s-au luminat** 4'r /1/

LUMINARE, s. f. ac. sg. art. **luminarea** 4'r-v, g. **luminării** 33r, 72v(2), 106r /5/.

LUMINĂ, s. f. ac. sg. **lumină** 3'v, nom.-ac. art. **lumina** 3'v, 3r, 18r, 19v, 33r, 86v, 106v(2), 128v, 132r, 136v /12/.

LUMINOS, adj., adv. 1. adj. f. nom. sg. **luminoasă** 18r, 138r; 2 adv. **luminos** 74r, comp. **mai luminos** 4v, 16v, 73r, 93v /7/.

LUNĂ, s. f. ac. sg. art. **luna** 3r, 168v(2), 169v'; nom.-ac. pl. **luni** 40v, 164v—165r /6/.

LUNECA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. s. 6 **să lunecară** 80v, 102v; conj. prez. 3 **să lunece** 88v /3/.

LUNECOS, adj. f. nom. sg. **lunecoasă** 104r; pl. **lunecoase** 103v /2/.

LUNG, adj. f. nom.-ac. sg. **lungă** 3v, 9v, 11v, 38v, 118v; pl. **lungi** 24r 123r, 152r /8/.

LUPTA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. s. 6 **să luptară** 118r, 118v; refl. ger. **luptîndu-vă** 87r /3/.

LUPTĂ, s. f. ac. sg. **luptă** 20v /1/.

LUZ, n. pr. ac. **Luz** 148v /1/.

MAHLON, n. pr. ac. **Mahlon** 125v /1/.

MAHRAMĂ, s. f. ac. sg. art. **mahrama** 113r; ac. pl. **măhrămi** 113r /2/.

MAI, adv. **mai** 3'r, 4'r, 4'v(2), 2v(2), 4v(2), 5r(3), 5v(3), 6r(2), 6v(3), 8v, 13v, 14v(2), 16r, 16v(2), 17v(4), 18r(2), 18v, 19r(2), 19v, 20v(2), 21r(2), 21v(2), 22r(4), 22v(2), 25r, 26r, 27r, 27v, 28v, 31r, 31v(2), 32r, 33r, 35r(2), 37r, 37v, 38r(3), 38v(4), 39v(4), 40r, 40v, 41r, 41v(2), 42v, 43r(2), 44r(2), 45r(5), 45v, 47r(4), 47v(4), 48r(8), 48v(3), 49r(3), 49v(2), 50r(2), 50v(2) etc. /318/.

MAICĂ, s. f. nom.-ac. sg. **maică** 135r, 150v, 151v, nom. art. **maica** 108v, 135r, 135v, g. **a maicei** 63r, **maicei** 27v; nom. pl. **maice** 152v, art. **maicele** 113r, 163v, 165r, g. **a maicelor** 163v, 164r, 164v, d. **maicelor** 151v /16/.

MAINTE, adv. **mainte** 36v, 37v, 68v(2), 69v, 73v(2), 110v, 120r, 127v /10/.

MALAHIA, n. pr. g. **lui Malahiia** 81r, **Malahiei** 107r, ac. **Malahiia** 102r /3/.

MARA, n. pr. nom. **Mara** 125r, 126r, 126v, 127r(2), 127v, 128v, 134v, 135r, 135v /10/.

MARCU, n. pr. **Marco** 58r, 166v /2/.

MARE[1], s. f. g. sg. **mării** 17r, 98r, 156v, **mărei** 17r; ac. pl. **mări** 136v /5/.

MARE[2], adj. m. f. nom.-ac. sg. **mare** 2'r, 2'v(2), 1r, 1v(2), 2r(2), 3r, 5r, 7v, 8r, 8v, 9v, 10r, 12r, 13v(2), 15v(2), 19r, 20r, 25r, 26r, 27r, 34r, 34v, 38r, 43r, 44r, 45v(2), 46r(2), 46v(4), 50r, comp. **mai mare** 6v, 22r, 37v, 40v, 41v, 42v, 47v, 48r(2), art. substantivizat **mai marele** 39v, superlativ m. nom.-ac. **cel mai mare** 5v, g.-d. **celui mai mare** 5v, 27r; f. nom. superlativ **cea mai mare** 45r; f. ac. pl. **mari** 7v, 18r, 19v, 22r, comp. **mai mari** 45v; m. pl. art. substantivizat **mai marii** 38r(2), 38v(2), 39v, 40r, d. **mai marilor** 44r, superlativ ac. **cei mai mari** 38v, 39v etc. /210/.

MAREA ROȘIE, n. pr. ac. **Marea Roșie** 46r /1/.

MARGINE, s. f. ac. pl. art. **marginile** 49r, 156v /2/.

MARHĂ, s. f. ac. sg. **marhă** 72r, 75v, nom.-ac. art. **marha** 27r, 70v, 72r, 72v, 73r, 73v, 74v /9/.

MARTIE, s. m. g. sg. **martie** 168v /1/.

MASĂ, s. f. ac. sg. **masă** 123r, g. **mései** 64v, 90r; nom. pl. art. **mésele** 90r /4/.

MATEI, n. pr. ac. **Matei** 57r, 67v, 136r, 142r, 145r, 146r, nom.-ac. **Mateiu** 146v, 153r, 164r, abreviat: **Mat(ei)**, **M(a)t(ei)** 7r, 10r, 15r, 16v, 24v, 26v, 30r, 31r, 34r, 40r, 43v(2), 47r, 49v, 52r, 53r, 60r, 89r, 94r, 101v, 140v(2), 143r /33/.

MATUSALEM, n. pr. nom. **Matusalem** 5r /1/.

MĂCAR, adv. **măcară** 46v, 48v, 51v, 88r, 97v, 104r, 104v, 118r, 119v(2), 130v, 134r, 141v, **măcar** 90r, 104r, 131v /16/.

MĂDULAR, s. n. ac. pl. **mădulări** 154r, art. **mădularele** 55r /2/.

MĂGURĂ, s. f. g. sg. art. **măgurii** 41v, 42r /2/.

MĂNĂSTIRE, s. f. g. sg. art. **mănăstirei** 169v /1/.

MĂREȚ, adj. m. nom.-ac. pl. **măreți** 81v, 107v /2/.

MĂRI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. 6 **să măresc** 101v /1/.

MĂRIE, s. f. nom.-ac. sg. art. **măriia** 2'r, 3'r(4), 4'v, g.-d. **măriei** 1'r, 1'v, 2'r, 2'v(7), 3'r(2) /18/.

MĂRIRE, s. f. ac. sg. art. **mărirea** 46r /1/.

MĂRITA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. 3 **să mărită** 74r; pf. c. 2 **ai măritat** 69v, refl. 6 **s-au măritat** 165v /3/.

MĂROS, adj. m. ac. pl. **măroși** 81v, art. substantivizat **măroșii** 146r /2/.

MĂRTURIE, s. f. ac. sg. **mărturie** 133v /1/.

MĂRTURISI, vb. IV ind. prez. 3 **mărturisește** 9v, 20r-v, 31v, 55v, 148r, 4 **mărturisim** 79r /6/.

MĂRUNTAIE, s. f. ac. art. **mănunțăile** 158r /1/.

MĂSLIN, s. m. g. pl. art. **maslinilor** 64v, 90r /2/.

MĂSURA, vb. I refl. cu pr. în ac. viit. I 3 **măsura-să-va** 31r, 6 **vor măsura** 31r; conj. prez. 3 **să măsure** 25r /3/.

MĂSURĂ, s. f. ac. sg. **măsură** 31r(2), 37v, 56r, 85v, 86r(2), 100v, 107v, 119r, 159r, 161v, art. **măsura** 4v, 54v; ac. pl. **măsuri** 37v /15/.

MĂTURAT, adj. f. nom. pl. **măturate** 142r /1/.

MEHEL, n. pr. nom. **Mehel** 169v /1/.

MERGE, vb. III ind. prez. 1 **mărg** 149v, 3 **mérge** 147r, 6 **merg** 11r, 48v, 81r, 103r, **mărg** 56r; imp. 3 **mergea** 36v; pf. s. 3 **mérse** 35v, 58r, 58v, 94r, 6 **mérsără** 36r(2), 132v, 147r; pf. c. 6 **au mărs** 35r; m. m. pf. 3 **mersése** 125v; viit. I 1 **voiu mérge** 19r, 61r, 62r, 65v, 66r, 89v, 2 **vei mérge** 118v, 135v, 3 **va mérge** 99v, 163v, 164r, 6 **vor mérge** 4r, 11v, 30v, 67v; conj. prez, 3 **să meargă** 41r, 58r, 4 **să** (nu) **mérgem** 151v, 6 **să margă** 27v, 134r, 150r cond. prez. 4 **am mérge** 126v; imper. 2 **mergi** 41v; inf. **a mérge** 45r, 47r, 48r, 50v(2), 54r, 54v, 57v, 125v, 155v, 162r, **mérge** 140r; ger. **mergînd** 36v 59r, **mărgînd** 36r, 59v /57/.

MERGERE, s. f. nom. sg. art. **mérgerea** 47v /1/.

MERS, s. n. g. sg. art. **mersului** 4r, 112r /2/.

MESOPOTAMIA, n. pr. ac. **Mesopotamiia** 148v /1/.

MESTECA, vb. I ind. prez. *6* **méstecă** 128v, refl. cu pr. în ac. **să méstecă** 136r; pf. s. *1* **mestecaiu** 3r; pf. c. *3* **au mestecat** 14v, refl. **s-au mestecat** 133v; m. m. pf. **mestecase** 22v /6/.

MEȘTEȘUG, s. n. ac. sg. **meșterșug** 53r /1/.

MEU, pr., adj. pos. **1.** pr. pos. f. sg. **a mea** 24v; **2.** adj. pos. m. sg. **mieu** 3'v, 2v, 4r, 4v, 5v, 6r, 13v, 14r, 16r, 16v(3), 17r, 22r, 25r(2), 25v, 28r, 29r(2), 29v, 30v, 45v(2); f. **mea** 2v(3), 3r, 6r(2), 13v, 14r(3), 15r(2), 15v, 16r, 18r, 19r(5), 25r, 25v(6), 28v(3), 29r(2), 41v, 45v, g.-d. **méle** 2r, 4v, 6r, 9r, 11r, 14r, 15r, 27v; m. pl. **miei** 8v, 14v, 19r(2), 21r, 22r, 24r, 24v, 25r, 25v(3), 26r(2), 26v, 27v, 28v(2), 29r(3), 32r, 33v(2), 40r; f. **méle** 2v(4), 4r, 19r, 25v(4), 26r, 45v(2) etc, /201/.

MIAZĂNOAPTE, s. f. ac. sg. **miazănoapte** 75r /1/.

MIC, adj. m. nom.-ac. sg. **mic** 49r, 146r, 159r; f. nom. **mică** 120r, comp. **mai mică** 169v, m. superlativ d. **celui mai mic** 102r; m. f. nom.-ac. pl. **mici** 7v, 25v, 65r, 79r, 82r, 83v, 108v, 141v, 164r, 169r(2), m. substantivizat **micii** 65r, comp. **mai mici** 3'r, 38r, substantivizat **mai micii** 39v /21/.

MICȘORARE, s. f. ac. sg. **micșorare** 72r, art. **micșurarea** 7v, 28v /3/.

MIE, num. card. **mie** 83v(2), 119v(2), 120r, **mii** 41r, 82v(2) /8/.

MIEL, s. m. nom.-ac. sg. **miel** 116r(3), 116v, nom. art. **mielul** 114r, 116r(4), 116v(3), 117r(2), 121r, 121v, 124v g. **mielului** 139v, 144v; nom. pl. **miei** 116v (4), 117r(2) /25/.

MIERE, s. f. ac. sg. **miiare** 19v(2) /2/.

MIHAI, n. pr. nom. **Mihaiu** 1'r, 2'r /2/.

MIHEIA, n. pr. **Miheia** 90v, 135r /2/.

MIJLOC, s. n. ac. sg. **mijloc** 117r, art. **mijlocul** 39r, 95v(2), 114v, 116r(2), 117r, 121r, 121v, 124v /11/.

MIJLOCIU, adj. f. ac. pl. **mijlocii** 7v /1/.

MILĂ [1], s. f. nom.-ac. sg. **milă** 3'v, 8v, 9r, 18r, 20r, 70r(2), 83r, 85r, 106r, 106v, 113r, 124v, 128r, 147r, 149r, 156v, 158v, art. **mila** 2'r, 3'r, 4'v, 22r, 34r, 49r, 58v(2), 69v, 73r, 73v, 75v, 86v, 87r, 120r(2), 123v, 146v, 152v, 156v, 167v, g. **milei** 16r, 113r; ac. pl. art. **milele** 106r /42/.

MILĂ[2], s. f. ac. pl. **mile** (de pământ) 150r /1/.

MILCUI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **mă milcuiesc** 25v, *3* **să milcuiaște** 15r, 26r(2), 55v; refl. pf. c. *3* **s-au milcuit** 15r; refl. ger. **milcuindu-să** 57v /7/.

MILOSTENIE, s. f. ac. sg. **milostenie** 52r, nom.-ac. art. **milosteniia** 52r, 155r /3/.

MILOSTIV, adj. m. nom. sg. **milostiv** 30v, 135r, 156r, art. nom.-ac. **milostivul** 2'v, 3'r, 42v, 43r(2), 44r-v, 73v, 74v, 75r, 78v, 88v, 166v, g. art.

milostivului 74r, d. **milostiv** 2'r, voc. **milostive** 2'r, **milostiv** 69v; f. nom. **milostivă** 115r; m. ac. pl. substantivizat **milostivii** 30v, 146v /22/.

MILOSTIVI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să milostivéşte** 29v; refl. ger. **milostivindu-să** 63r /2/.

MILOSTIVIRE, s. f. nom. sg. art. **milostivirea** 30r /1/.

MILOSTIVNICIE, s. f. g. sg. art. **milostivniciei** 29v /1/.

MILUI, vb. IV ind. prez. *3* **miluiaşte** 106r, *5* **miluiţi** 26v, *6* **miluiesc** 30v, 31r, 31v; pf. c. *1* **am miluit** 120v, *2* **ai miluit** 12v, *3* **au miluit** 106r; conj. prez. *4* **să miluim** 31v, *6* **să miluiască** 26v, 29v; imper. *5* **miluiţi** 8v(2), 24r(2), 26v(4), 27v, 28r, 31v(2), 32r(2), 33v(2); inf. **milui** 65r /28/.

MIHAI, n. pr. nom. **Mihaiu** 1'r, 2'r /2/.

MINCINOS, s. m., adj. **1.** s. m. d. pl. **mincinoşilor** 100r; **2.** adj. f. nom. sg. **mincinoasă** 162r /2/.

MINCIUNĂ, s. f. nom.-ac. sg. **minciună** 134r, 139v, 159v, 160r, art. **minciuna** 160r; ac. pl. **minciuni** 139v, art. **minciunile** 161r, g. **minciunilor** 54r /8/.

MINTE, s. f. ac. sg. **minte** 4'r, 45v, 70v, 132v, 155r, nom.-ac. art. **mintea** 3r, 3v, 6r, 48r(2), 48v(2); pl. art. **minţile** 110r, 156r /14/.

MINŢI, vb. IV ind. imp. *6* **minţiia** 162r; ger. **minţind** 146v, 159r /3/.

MINUNAT, adj. m. n. nom.-ac.-voc. **minunat** 2'v, 4'v, 1r, 80v(2), 136v; f. nom.-ac-voc. **minunată** 6v, 18r, 19v, 65r, 73v, 76r, 85v, 88r, 163v, comp. **mai minunată** 156r; n. pl. ac. **minunate** 104v, 136r /18/.

MIRA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **mă mir** 167r, *6* **să miră** 163v, 164r, 165r, 167r; refl. conj. prez. *4* **să ne mirăm** 104v /6/.

MIRARE, s. f. ac. sg. **mirare** 136r, art. **mirarea** 155r /2/.

MIRE, s. m. g. sg. art. **mirelui** 69r /1/.

MIRIŞTE, s. f. ac. sg. art. **miriştea** 90v, 135r(2) /3/.

MIROS, s. n. ac. sg. **miros** 49r /1/.

MIŞCA, vb. I inf. **mişca** 27v, 34r, refl. cu pr. în ac. **a să mişca** 32r, 85v /4/.

MIŞEL, s. m. ac. sg. art. **mişelul** 29v, 31v /2/.

MITARNIC, s. m. ac. sg. art. **mitarnicul** 20r /1/.

MÎHNI, vb. IV refl. cu pr. în ac. pf. s. *6* **să mîhniră** 107v /1/.

MÎINE, adv. **mîine** 41v /1/.

MÎLCOM, adv. **mîlcom** 35v, 36r /2/.

MÎNA, vb. I ind. pf. s. *6* **mînară** 27r /1/.

MÎNĂ, s. f. ac. sg. **mînă** 92v, nom.-ac. art. **mîna** 8r, 8v(6), 10v, 14v, 24r(2), 26r, 26v(3), 27v, 28r, 31v, 32r(3), 33v(2), 39v, 41v, 57r, 59r, 61v, 64r, 66v, 76r, 79r, 82v, 91v, 92v, 93v, 94r, 95v, 97r, 119r, 151r, 154r,

156v, 158v; nom.-ac. pl. art. **mînile** 7v, 25r, 33r, 33v(2), 42r(4), 58r, 111v, 120v, 166v, ac. **mînule** 58v, 75r, 81r, 85v, 91r, 103r, 144v, 159v, g. **mînilor** 64r, 75r, 78r, 92v, 127v /71/.

MÎNCA, vb. I ind. prez. *3* **mîncă** 46r; pf. s. *1* **mîncaiu** 3r, *6* **mîncară** 133v; pf. c. *3* **au mîncat** 69v, 157r, 160r, 161r; viit. I *2* **vei mînca** 64r, 147v(3), *5* **veţi mînca** 142r; conj. prez. *1* **să mănînc** 6r, *6* **să mănînce** 93r; inf. **a mîncarea** 2v; ger. **mîncînd** 27r, 45v, 133r, 158v, 161r-v /20/.

MÎNCARE, s. f. ac. sg. **mîncare** 6r, 24v, 30r, 30v, 133v, 149v, art. **mîncarea** 75r; ac. pl. **mîncări** 65r /8/.

MÎNGÎIA, vb. I ind. prez. *3* **mîngîie** 100v, 120r, refl. cu pr. în ac. **să mîngîie** 131r, *6* **mîngîie** 28r, 123r; pf. c. *3* **au mîngîiat** 152v, *6* **au mîngîiat** 86r; refl. viit. I *6* **să vor mîngîia** 146v; refl. conj. prez. *3* **să să mîngîie** 161v, 164r, *6* **să mîngîie** 30r, 157r, 161r, 162r, 163r; cond. pf. *3* **ară fi mîngîiat** 163v; refl. imper. *5* **vă mîngîiaţi** 67r; inf. **a mîngîia** 150v, **mîngîia** 152v /19/.

MÎNGÎIERE, s. f. ac. sg. **mîngîiare** 27v, 62v, 85v, 86r(3), 87r, 88v(2), 89v, 90v, 150r-v, 155v, 157v, 159r, 161r, 162r, 164r, 164v(2), 167r, nom.-ac. art. **mîngîiarea** 28r, 29v, 30r, 60v, 86v, 122v, 163v /28/.

MÎNGÎIETOR, s. m.; adj. **1.** s. m. d. pl. art. **mîngîitorilor** 62r; **2.** adj. f. nom. sg. **mîngîitoare** 152v /2/.

MÎNIA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să mînie** 165r; refl. conj. prez. *6* **să să mînie** 4'r, 103v; refl. cond. pf. *3* **s-ară fi mîniat** 148v /4/.

MÎNIE, s. f. ac. sg. **mînie** 17v, 76r, 76v, 96r(2), 120r, 155r, art. **mînia** 17r, 25r, 99r, 158r, g.-d. **mîniei** 24v, 85r, g. **mînii** 150v /14/.

MÎNIOS, adj. f. ac. sg. **mînioasă** 71r /1/.

MÎNTUI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să mîntuiesc** 81v, 107v; refl. pf. s. *3* **să mîntui** 132v; pf. c. *2* **ai mîntuit** 13r, refl. *3* **s-au mîntuit** 67v, 83v; refl. viit. I *1* **mîntui-mă-voiu** 59r, *3* **va mîntui** 22r, refl. **să va mîntui** 152v, refl. *6* **să vor mîntui** 81v, 88r, 115v(3), 118r, **mîntui-să-vor** 115r; conj. prez. *3* **să mîntuiască** 77r, refl. **să să mîntuiască** 99v, 122r; inf. **mîntui** 99v /20/.

MÎNTUINŢĂ, s. f. ac. sg. **mîntuinţă** 4'r, g. art. **mîntuinţei** 155v /2/.

MÎNTUITOR [1], n. pr. nom. **Mîntuitoriul** 16v, 52r, 65v, 105r, 137r, 140r /6/.

MÎNTUITOR [2], adj. m. nom. sg. **mîntuitoriu** 115v, d. art. **mîntuitoriului** 88r; nom. f. **mîntuitoare** 22r /4/.

MOARTE, s. f. nom.-ac. sg. **moarte** 1v, 2r, 6r(2), 10r(2), 17r, 17v, 20r(2), 34v(2), 39v, 48v(2), art. **moartea** 14v, 17v, 18r, 18v, 19v, 20r, 37v, 40v, 44r, g. **morţii** 4'r, 1v, 2r, 4v, 5r, 6r(2), 6v, 9r(2), 9v(3), 10r, 11r, 45r, 47r, 48r(2), 49r, 49v(5), 50r(5), 50v(2) etc. /163/.

MOAȘĂ, s. f. nom. sg. art. **moașa** 147r, g. **moașei** 150r /2/.

MOAVITEAN, s. m. g. pl. art. **moaviténilor** 125v(2), 127r, 132v /4/.

MOISE, n. pr. nom.-ac. **Moisi** 2r, 8r, 41v(3), 42r(2), 92r(2), 93v, 146r, 148r, 153r, 161r, 162r, 163r(2), **Moisei** 46r, 62r, g. **a lui Moisi** 5v, 8r, 21v, 39r, 41v, 85v, 92r, 97r, 100r, 102r, 118v, 133v, 147v(2), 148v, 150v, 153v, **lui Moisi** 9v, 42r(3), **a lui Moisei** 46r, 62r, 63v /43/.

MOLIE, s. f. ac. sg. **molie** 127v /1/.

MORMÎNT, s. n. ac. sg. **mormînt** 13r, 13v, 14r, 14v, 16r, 18r, 23v, 99v, 152r, 167v, art. **mormîntul** 18r /11/.

MORT, s. m., adj. **1.** s. m. nom. sg. **mort** 62r, art. **mortul** 11r, 63r; nom.-ac. pl. **morți** 1'r, 14r, 55r, 63r, 67r, 153v, 167v, art. **morții** 1'v, 4r, 11v, 61r, 65v, 66v, 67v, 117r, 153v, g. **morților** 2'v, 4'v, 16r, 155r; **2.** adj. m. nom. sg. **mort** 11r, 43v, 124r, 158v, g. **mort** 63r; f. nom.-ac. sg. **moartă** 59v, 60r(2), 61r, 78v /33/.

MOȘ, s. m. ac. pl. art. **moși** 72r, 73v(2), art. **moșii** 91r /4/.

MOȘIE, s. f. ac. sg. art. **moșiia** 64r, 69r, 125v(2), 152r, 162v /6/.

MOȘTENI, vb. IV ind. viit. I *6* **vor moșteni** 146v; imper. *5* **moșteniți** 30r /2/.

MREAJĂ, s. f. ac. sg. art. **mreajea** 28v, 133r, 133v, 134r /4/.

MUIA, vb. I ger. **muind** 25r /1/.

MUIERE, s. f. nom.-ac. sg. art. **muiarea** 8v, 20v, 25v etc. /102/.

MULT, adj. nehot., pr. nehot., adv., num. adv. **1.** adj. nehot. m. nom. sg. **mult** 38v, nom.-ac. comp. **mai mult** 19v, 41v, 48r, 50v; f. nom.-ac. sg. **multă** 4'r, 8v, 14v, 21r, 27v, 43v, 44r, 45v(2), 47v; m. nom.-ac. pl. **mulți** 3'r, 2v, 34r, 42v, 43r, 45v, g. **a mulți** 41r(2); f. nom.-ac. **multe** 4'r, 1v(3), 3v, 11v, 12v, 16v, 18v, 20v, 24r(3), 38r, 41r, 41v, 42v, 43r, 45r; **2.** pr. nehot. m. nom.-ac. pl. **mulți** 4'r, 5r, 12v, 22r(2), 45v; f. nom.-ac. **multe** 4'v, 17r; **3.** adv. **mult** 8v, 9r(2), 15r, 32r, 50v, comp. **mai mult** 5r, 17v(2), 33r, 43r, 47v; **4.** num. adv. **de multe ori** 8r, 18r, 19v etc. /192/.

MULȚIME, s. f. nom.-ac. sg. **mulțime** 59r, 63r, 146r(2), art. **mulțimea** 16r(2), 17r, 109r, 137r, 146r, d. **mulțimei** 140v /11/.

MULȚUMI, vb. IV conj. prez. *4* **să mulțămim** 64v, 89r; inf. **a mulțemi** 2'v /3/.

MULȚUMIRE, s. f. ac. sg. **mulțămire** 22r /1/.

MUMĂ, s. f. nom.-ac. sg. **mumă** 38r(2), 63r, 90v, 92v(2), 126v, 152r(2), 152v, art. **muma** 126r, d. **mumei** 63r /12/.

MUNCĂ, s. f. ac. sg. **muncă** 84r, 138v, 143v, 144r, 145r, ac. art. **munca** 73v, 75r /7/.

MUNCI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *2* **te muncești** 131r, *6* **muncesc** 158r; imper. *2* **muncește** 112r /3/.

MUNTE, s. m. ac. sg. **munte** 53r; ac. pl. art. **munții** 120r /2/.

MURI, vb. IV ind. prez. *3* **moare** 1r, 12v, 24r, 34v, **42v**, 43r, 45r, 49r(2), 57r, 69v, 77v, 80r, 89v, 91r, 113r, 136r, 147r, 156r, *4* **murim** 70r, *6* **mor** 1'v, 4r, 11v, 61r, 61v, 64v, 67r, 67v, 164r, 164v, 165r; pf. s. *3* **muri** 126r, 147r, 150v, *6* **muriră** 27v, 65r, 82v, 89v, 126r, 127r; pf. c. *2* **ai murit** 11r, *3* **au murit** 42v, 55v, 56r(2), 57r, 59r, 59v, 60v(2), 61r, 65r, 65v, 67r, 67v, 80r, 95r(2), 148r, 150v, 151r, 151v(2), 161r, *6* **au murit** 66v, 87v, 132v, 152v; m. m. pf. perif. *3* **au fost murit** 60v, **era murit** 65v; viit. I *1* **voiu muri** 151v, **muri-voiu** 160v, *3* **va muri** 62v, 92v(2), 93r(2), 99v, 100r, 152r, 154r, **muri-va** 18v, *5* **veți muri** 142r, **muri-veți** 1'v, *6* **vor muri** 40v, 158r; conj. prez. *3* **să moară** 9v, 10r, 92v(4), 93r(2), *4* **să murim** 8r, 70r, *6* **să moară** 9r(2), 92v, 134v; conj. pf. *1* **să fiu murit** 90r; cond. prez. *1* **aș muri** 6r, *3* **ară muri** 41r; cond. pf. *3* **ară fi murit** 57v, 62v, 63r, 86r, **ară fi murind** 147r; inf. **muri** 66r(2) /110/.

MURITOR, adj. f. nom. sg. **muritoare** 150v; m. g. pl. **muritori** 73r; f. sg. art. substantivizat **muritoarea** 66v /3/.

MUȘCA, vb. I cond. prez. *3* **ară mușca** 132r /1/.

MUT, s. m. nom. sg. **mut** 29r /1/

N

NABUCODONOSOR, n. pr. nom. **Navuhodonosor** 46r, 46v /2/.

NAIN, n. pr. ac. **Nain** 63r /1/.

NAINTE, vezi ÎNAINTE.

NAOMIA, n. pr. nom. **Naomie** 125v, **Naomiia** 125r(2), 125v(2), 126r(3), 126v(3), 126v—127r, 127r(2), 127v(2), 128v, 131r, 134v(3), 135r, 135v, g. **Naomiii** 127r, 127v, **Naomiei** 132v /25/.

NAȘTE, vb. III ind. prez. *3* **naște** 20v(2), 151r, 160v, *6* **nasc** 38r, refl. cu pr. în d. **își nasc** 150v; pf. s. *3* **născu** 20v, 108v, 147r, 150r, 150v, 151r; pf. c. *6* **au născut** 118r, 151v(2); m. m. pf. *3* **născuse** 62v, 150v; viit, I *2* **vei naște** 148r, 151r, *3* **va naște** 166r; cond. pf. *3* **ară fi născut** 102r, refl. cu pr. în ac. **s-ară fi născut** 37r; ger. **născînd** 151v; part. m. sg. **născut** 122r, 150v /25/.

NAȘTERE, s. f. ac. sg. **naștere** 3v, 49r, 147r(2), 152v, nom.-ac. art. **nașterea** 51r, 123v, 147r, 148r(2), 150r(2), 152v, 169v, g. **nașterii** 45r, 46v, 47v, 48r(2), 49r(2), 50r, 54r, 54v, 56r(2), 150r, 150v(2), 151r(2), 151v, 152v **nașterei** 47r, 148r /35/.

NATAN, n. pr. g. **lui Natan** 62v, ac. **Natan** 97r /2/.

NAVAL, n. pr. ac. **Naval** 77r /1/.

NAVIN, n. pr. nom. **Navin** 41v, 42r, g.-d. **lui Navin** 41r, 42r /4/.

NĂDĂJDUI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. 6 **să nădăjduiesc** 109r; refl. conj. prez. 4 **să ne nădăjduim** 123r; imper. 2 **nădăjduiaşte** 135r, refl. 5 (nu) **vă nădăjduireţi** 122v /4/.

NĂDEJDE, s. f. nom.-ac. sg. **nădéjde** 13v, 14v, 18v, 66v, art. **nădéjdea** 122v, 155v /6/.

NĂIMIT, s. m. nom. sg. art. **năimitul** 18v; pl. art. **năimiţii** 49v /2/.

NĂPĂSTUIRE, s. f. nom. sg. art. **năpăstuirea** 119r, 119v /2/.

NĂRAV, s. n. nom.-ac. sg. **nărav** 129v, 142r, 163v, art. **năravul** 101r, 157r /5/.

NĂROC, vezi NOROC.

NĂROCI, vezi NOROCI.

NĂROD, vezi NOROD.

NĂSĂLNIC, adj. m. nom. art. substantivizat **năsălnicul** 143v; f. nom.-ac. sg. **năsălnică** 70v, 75v; m. nom.-ac. pl. **năsălnici** 31v, 38v, 104r, d. art. substantivizat **năsălnicilor** 16r /7/.

NĂSĂLNICIE, s. f. nom.-ac. sg. art. **năsălniciia** 31r, 51v, 54r(2), 70v, 71r, 143v, 160r /8/.

NĂSCĂTOARE, s. f. g. sg. art. **născătoarei** 151r /1/.

NĂSCUT, s. m. g. sg. **născut** 122r, ac. **născut** 121r(2), g. art. **născutului** 26v; ac. pl. art. **născuţii** 62r /5/.

NĂVĂLI, vb. IV ind. pf. s. 6 **năvălíră** 25r /1/.

NEADEVERIT, adj. f. nom. sg. comp. **mai neadeverită** 6r /1/.

NEAM, s. n. ac. sg. **neam** 2'v, 120r(2), art. **neamul** 4'r, g. **a neamului** 151r, **neamului** 4'v, 65r /7/.

NEBUN, adj. s. m. 1. adj. m. ac. sg. **nebun** 77r, 134r; f. nom. **nebună** 77v; m. ac. pl. **nebuni** 80v, 162v; 2. s. m. voc. pl. art. **nebunilor** 162v /6/.

NEBUNIE, s. f. ac. sg. **nebunie** 10r, art. **nebuniia** 71v /2/.

NECĂIT, adj. n. nom. pl. **necăite** 73r /1/.

NECREDINCIOS, s. m. ac. pl. **necredincioşi** 103v, g.-d. **necredincioşilor** 20r, 100r, 130v /4/.

NECUM, adv. **necum** 32r, 85v /2/.

NECURAT, s. m. nom. pl. art. **necuraţii** 145v(2), g. **necuraţilor** 145v(2), 146r /5/.

NECURĂŢIE, s. f. ac. sg. art. **necurăţiia** 55r /1/.

NECUVIOS, adj. m. ac. sg. **necuvios** 84v, 85r; f. **necuvioasă** 84v; f. nom. pl. **necuvioase** 51v, 82v /5/.

NEDESTOINIC, adj. f. nom. sg. **nedestoinică** 77r /1/.

NEDREPT, s. m. ac. pl. **nedirepţi** 101v, 105v, **nederepţi** 130v, g. art. **a nederepţilor** 105v /4/.

NEDREPTATE, s. f. ac. sg. **nedereptate** 103v, 162v /2/.

NEGÎNDIT, adj. f. ac. sg. **negîndită** 100v /1/.

NEGUȚĂTOR, s. m. g. pl. art. **neguțătorilor** 74v—75r /1/.

NEHĂRNICIE, s. f. nom. sg. art. **nehărniciia** 160r /1/.

NEÎNCETAT, adj., adv. **1.** adj. f. ac. sg. **neîncetată** 136r-v; **2.** adv. **neîncetat** 14r, 133r /3/.

NEÎNGĂDUITOR, adj. m. nom. pl. **neîngăduitori** 111v /1/.

NEÎNSURAT, s. m. ac. pl. art. **neînsurații** 78r /1/.

NEÎNTORS, adj. f. ac. sg. **neîntoarsă** 133v /1/.

NEÎNȚELEPT, adj., s. m. **1.** adj. m. ac. sg. **neînțelept** 134r, d. **neînțelept** 133v; ac. pl. **neînțelepți** 136r; **2.** s. m. voc. pl. art. **neînțelepților** 162v /4/.

NEÎNȚELES, s. n. ac. sg. art. **neînțelesul** 4r /1/.

NEMERNIC, adj. f. nom. sg. **nemérnică** 118v; m. nom. pl. **neméri nici** 19r, 129r /3/.

NEMILĂ, s. f. ac. sg. **nemilă** 81r, 103r /2/.

NEMILOSTIV, adj. f. nom.-ac. sg. **nemilostivă** 34r, 65r /2/.

NEMURITOR, adj. m. nom. sg. **nemuritoriu** 73r; f. nom.-ac. **nemuritoare** 55v, 66r /3/.

NENĂDĂIT, adj. f. ac. pl. **nenădăite** 17v /1/.

NENĂSCUT, adj. m. nom. pl. **nenăscuți** 102r /1/.

NENEVITEAN, s. m. nom. pl. art. **neneviténii** 4r /1/.

NEPOT, s. m. nom. pl. art. **nepoții** 82r /1/.

NEPREȚUIT, adj. n. ac. sg. **neprețuit** 78r /1/.

NEPUTINCIOS, adj. m. nom. pl. **neputincioși** 83v; f. nom. pl. **neputincioase** 147v, art. **neputincioasele** 2r, 148r /4/.

NESCHIMBĂTOR, adj. m. nom. sg. **neschimbătoriu** 1r /1/.

NESPURCAT, adj. m. g. sg. **nespurcat** 144v /1/.

NESPUS, adj. n. voc. sg. **nespus** 122r; f. voc. **nespusă** 68r, 75v, 85v, 151r, 160v, 165r; f. voc. pl. **nespuse** 17v /8/.

NESTĂTĂTOR, adj. m. nom. sg. **nestătătoriu** 97r /1/.

NESTINS, adj. n. ac. sg. **nestîns** 164v /1/.

NEȘTIINȚĂ, s. f. ac. sg. **neștiință** 79r, 166v /2/.

NEȘTIUT, adj. f. nom. sg. comp. **mai neștiută** 6v /1/.

NETED, adj. m. nom. sg. **néted** 123v; f. nom. **nétedă** 3r, 140r /3/.

NETREBNIC, adj. m. nom. pl. **netrébnici** 108v, 129v /2/.

NEUDAT, adj. n. ac. pl. **neudate** 35v, 36r /2/.

NEUITAT, adj. f. ac. sg. **neuitată** 44v /1/.

NEVEȘTEZIT, adj. f. ac. sg. **neveștezită** 12r, 155v, /2/.

NEVEȘTEZITOR, adj. f. nom. sg. **neveștezitoare** 55v /1/.

NEVINOVAT, adj., s. m. **1.** adj. m. n. nom.-ac. sg. **nevinovat** 17r. 30v(2), 91v, 93r(2), 96v, 97v(3), 97v—98r, 99r, 99v, 100r, 100v; **2.** s. m, ac. pl. **nevinovaţi** 98v, g. art. **nevinovaţilor** 96r, 97v, 98r /19/.

NEVINOVĂŢIE, s. f. ac. sg. **nevinovăţie** 81r, 103r /2/.

NEVOI, vb. IV ind. pf. c. 4 **am nevoit** 4'r /1/.

NEVOIE, s. f. nom.-ac. sg. **nevoie** 6v, 8r, 14r, 14v(2), 28v, 29v, 31v, 71r, 80r, 83v(3), 84v, 148r, 152r, 164v, art. **nevoia** 28v, 104r, 132r(2), 132v, 133r, 134r; ac. pl. **nevoi** 3r, 3v(2), 14v, 18r, 19v, 23r, 56r, 82r, 84v, 85v, 86v(2), 87r, 87v, 110v, 112v, 114v, 118r, 125r, 129r, 130v, 165r, nom.-ac. art. **nevoile** 3v, 6v, 7r, 14r, 16r, 17r, 17v, 23v, 28r(2), 31r(2), 32r, 33r, 58v, 67v, 85r, 91v, 104v, 122v, 123v, 158r, g. **nevoilor** 23r, **a nevoilor** 19v, 49r /72/.

NEVOINŢĂ, s. f. ac. sg. **nevoinţă** 137v, 140v /2/.

NEVOITOR, s. m. nom. pl. art. **nevoitorii** 169v /1/.

NEVOLNIC, s. m. adj. **1.** s. m. g. sg. art. **nevolnicului** 28v; ac. pl. nevolnici 28v—29r, art. **nevolnicii** 8v, 15r, g.-d. **nevolnicilor** 28r(2), 31r(2); **2.** adj. m. voc. sg. **nevolnic** 50r /9/.

NICĂIREA, adv. **nicăirea** 156r /1/.

NICI, cj., adv. **1.** cj. **nice** 5r, 9r, 9v(2), 12r, 12v(2), 22r, 25r, 29r, 31r, 32r(2), 39r, 45r(2), 46r(2), 48v, 49r; **2.** adv. **nice** 7r, 7v, 8r, 14v, 17r, 19r, 22v, 25v, 34r(2), 34v, 38v(2), 47v(2), 49v, **nici** 114r (2), 130r etc. /186/.

NICICÎND, adv. **nicecînd** 23v, 73v, 89v, 90v, 120r, 132v, 137r, 141r /8/.

NICICUM, adv. **nicecum** 22v(2), 66r, 95v /4/.

NICIODATĂ, adv. **niceodată** 99v /1/.

NICIUNUL, pr. nehot. m. nom. sg. **niceunul** 5r, 129v, **niciunul** 129v, d. **niceunuia** 9v; f. nom. sg. **niceuna** 33v, 80r, 85r, 91v /8/.

NIME, pr. neg. **nime** 9r(2), 10r, 12v, 17r, 20v, 23r, 32r, 58v, 73r, 73v, 77v(2), 78v, 93v, 96v(2), 97r, 99v(2), 105v, 109r(2), 113r, 129r, 140v, 142v, 143v, 144r, 156r, 163v, d. **nemărui** 24v /32/.

NIMERI, vb. IV ind. viit. I 3 **va nemeri** 141v /1/.

NIMIC, pr. neg. **nemică** 7r, 18r, 34r, 41r, 42r, 59r, 60v, 61v, 63r, 78r, 90r, 91v, 97v, 107r, 137r, 139v, 148v, 157v, 158r, 163r, 165r, **nemica** 19v, 63v, 97v, 136v, 166v, **nimică** 123r, **nemic** 18r /28/.

NISIP, s. n. g. sg. **a năsîpului** 17r /1/.

NIŞTE, art. nehot. pl. **neşte** 4'v, 20v, 155r /3/.

NIŞTOTĂ, s. f. ac. sg. art. **niştota** 2'v /1/.

NOAPTE, s. f., adv. **1.** s. f. ac. sg. **noapte** 3'v, 45v, 101v, 136v, 158r, g. **nopţii** 120r; **2.** adv. **noaptea** 14r, 15r, 80v, 124r, 124v, 145v /12/.

NOE, n. pr. nom. **Noe** 5r, 39r, g. **lui Noe** 39r /3/.

NOI, pr. pers. *4* nom.-ac. **noi** 2'r, 4'r, 4'v, 1v(4), 7v(2), 11v(2), 12r 13r(2), **17v**, 21r, 21v, 23v, 31r, 34v, 40v, 41r(4), 43r, d. **noao** 11v, 41v, 44v, **ne** 1v, 11v, 13r, 15r, 21v, 34v(2), 35r, 41r, 44v, 48r, **ni** 36v, 37v; ac. **ne** 2'v(4), 3'r, 3'v, 4'r, 4'v, 1v(4), **7v**(3), 8r, 10r(4), 10v(2), 11v(5), 12r(3), 13r(2), 15v(2), 16r, 17v, 21r(3), 21v(6), 23v, 24r, 24v(2), 31r(2), 34r(4), 35r, 40v, 41r, 50r(2), 50v etc. /339/.

NOIȘI, pr. întăr. **noișî** 87v /1/.

NOR, s. m. ac. pl. **nuori** 67r /1/.

NOROC, s. n. ac. sg. **năroc** 5v, 6v, 7r(2), 32r, 34r, 80v(2), 132r, 133r, 133v, 134r, 134v, 136v, nom. art. **nărocul** 104r /15/.

NOROCI, vb. IV pas. ind. prez. *6* **sînt nărocite** 81v, **-s nărociți** 102v; viit. I *6* **vor fi nărociți** 103v; conj. prez. *6* **să fie nărociți** 104r /4/.

NOROD, s. n. ac. sg. **nărod** 59v, art. **nărodul** 57r(2), 59r(2), 60r, 60v, 61v /8/.

NOSTRU, adj., pr. pos. 1. adj. pos. m. sg. **nostru** 2'r, 2'v, 4'r, 4'v, 1v, 12r, 13r, 15v, 16v, 17v, 20v, 21v, 23v, 24v, 35r, 44v, 50r; f. **noastră** 2'v, 3'r, 1v, 13r, 41r(2), **noastre** 2'v, 3'r, 50r(2); f. pl. **noastre** 1v(6), 7v, 10r, 12r(3), 13r(2), 35r, 50r; 2. pr. pos. m. sg. **al nostru** 11r, 23v; f. pl. **ale noastre** 50r etc. /125/.

NOTARĂȘ, s. m. nom. sg. art. **notarășul** 169v /1/.

NOU, adj. n. ac. sg. **nou** 62r, 62v; f. ac. sg. **noao** 1'r, 50r, 169v /5/.

NOUĂLEA, num. ord. f. **a noaoa** 50r, 91r, 92r, 93r, 94r, 95r, 96r, 97r, 98r, 99r, 100r, 101r /12/.

NU, adv. **nu** 2'r, 2'v(2), 3'r, 4'r(3), 4'v(3), 1r, 1v, 2r, 2v, (2), 3r(5), 4r, 4v, 5r(2), 5v, 6r(4), 6v(2), 7r(5), 7v(2), 8r(3), 8v(2), 9r(3), 9v(3), 10r(3), 11r(2), 11v, 12r, 12v(2), 14r(2), 14v(3), 15r, 15v(2), 16r(2), 16v, 17r(2), 17v(2), 18r(3), 18v(4), 19r(4), 19v, 20r, 20v(2), 21r, 21v, 22v(5), 23r(6), 23v, 24r, 24v(4), 25r(2), 25v(2), 26r(3), 26v(2), 27v(3), 28r, 29r(4), 29v, 30v(7), 31r(3), 31v(3), 32r(2), 32v(7), 33r(8), 33v(7), 34r(3), 34v(2), 35r, 35v(2), 36r(3), 36v(2), 37r, 37v, 38r, 38v(6), 39r(2), 39v, 40v(2), 41r(3), 42v, 44r(3), 45r(2), 45v(2), 46r(4), 47v(2), 48v(3), 49r, 49v(3), 50r(2), 50v; **n-** 2'v, 4'r, 5r(3), 5v, 6r, 6v(2), 7r(2), 8v, 9v(2), 10r, 10v(2), 18v, 22r(2), 23r(3), 32r(2), 42r, 43v, 45v, 48v, 49r etc. /867/.

NUIA, s. f. nom. sg. art. **nuiaoa** 123r /1/.

NUMAI, adv. **numai** 2'r, 2'v(2), 2r, 4r, 6v(3), 9v, 11v, 14v, 16r, 16v, 17r(3), 18v, 19v, 25v, 27r, 27v, 30v, 32v, 33r, 33v, 34r, 37v, 42r(2) etc. /121/.

NUMAIDECÎT, adv. **numaidecît** 8v, 63r, 69r, 117v, 154r, 160v, 161v /7/.

NUMĂR, s. n. ac. sg. **număr** 17r, nom.-ac. art. **numărul** 17r(2), 79r /4/.

NUMĂRA, vb. I ind. prez. *3* **numără** 3v, 14r, 14v, **16r, 85r**, refl. cu pr. în ac. *6* **să numără** 72v, 75r, 161r, pas. **-s numărați** 7r, 34r, **91v, numărate sînt** 124r, **îs numărate** 124r; pf. c. *2* **număratu-ai** 124r, refl. *3* **s-au numărat** 95r, pas. *6* **numărate au fost** 124r; cond. pf. *3* **ară fi numărat** 25v; imper. *2* **numără** 166r; inf. **număra** 17r, 166r /20/.

NUME, s. n. ac. sg. **nume** 45r, **126r**(2), 150v, nom.-ac. art. **numele** 8v, 27v, 48r, 57v, 58r, 71v, 104v, 105r, 108r(2), 108v, 109v, 111r, 122r, 123r(2), 125v, 127r(2), 148v, 150v, 156v, 167r, 168r, g. **numelui** 3'r, 6v, 13r, 35r, 95r /33/.

NUMI, vb. IV ind. prez. *3* **numește** 26r, 37r; pf. s. *3* **numi** 147r, 149r, 150v; conj. prez. *1* **să numim** 135r; inf. **numi** 126v, 157v, 164v /9/.

NUMIT, adj. m.-n., nom.-ac. sg. **numit** 63r, 64v, 103v; f. nom. **numită** 128v /4/.

NUNTĂ, s. f. g. pl. art. **nuntelor** 48r, 50v /2/.

O

O, interj. **o** 1r(2), 1v(2), 8v, 11r, 11v, 12v(2), 18v, 19r, 23v, 24r, 26r, 34r, 35r, 35v, 59v, 62v, 63r(2), 65r, 69r, 69v, 78v(2), 79r, 80r, 80v, 81v, 91r, 91v, 101v, 105r, 113r(3), 113v, 122r, 134v, 136v, 145r, 156r, 157v, 158r, 159v, 166r(2), 166v, 167v(2) /51/.

OAIE, s. f. ac. pl. **oi** 43v, 82v, 123v, art. **oile** 27r, g. **oilor** 34v, 82r, 123v /7/.

OARĂ, s. f. nom. sg. **oară** 4r, 4v; ac. pl. **ori** 8r, 18r, 19v, 28r, 57r, 88v(2), 118r(2), 132r, 133r(2), 134r, 143v /16/.

OARE, adv. **oare** 68v, 111v, 142r, **vare** 8v, 9r, 17v, 31r, 40r, 41v, 49r, 60r, 68r, 76v, 84v, 87v, 112v, 130r, 158r, 162r /19/.

OASPEȚE, s. m. g. pl. art. **oaspeților** 46v /1/.

OASTE, s. f. ac. sg. **oaste** 39r; nom.-ac. pl. art. **oștile** 25r, 41r /3/.

OBICEI, s. n. nom.-ac. sg. **obiceaiu** 142v, 143v, art. **obiceaiul** 4'v, 101r; ac. pl. art. **obiceaiurile** 73r /5/.

OBIDI, vb. IV imper. *2* (nu) **obidi** 152r /1/.

OBORÎ, vb. IV ind. prez. *2* **obori** 103v; pf. s. *3* **oborî** 27v, 95r; viit. I *3* **va oborî** 160v /4/.

OBRAZ, s. n. ac. sg. **obraz** 162r, g. **obrazului** 24v, 45r, 47r, 51v, 54v, 147v; ac. pl. art. **obrazele** 159v /8/.

OCĂ, s. f. nom.-ac. sg. **ocă** 7r, 7v, 9v, 19v(2), 20v, 21r(2), 21v(4), 28v(2), 34r, 38r, 38v, 41v, 42r, 42v, 48v, 63v, 64r, 64v, 65v, 66r(2), 72v, 81v, 83r, 86v, 94r, 97v, 105v, 111r, 111v, 112r(2), 112v, 118v, 119r, 119v, 120r, 121r, 121v(2), 129r, 129v, 133v, 142v, 151r, 153v, 164r, 164v, 165r,

art. **oca** 4'v, 7r, 9r, 26v, 28v, 34v, 38r, 41v, 47v, 49v, 65v, 84r, 85r, 89v, 105v, 110r, 111r, 126v(2), 129r, 133r, 138v, 139r, 143v, 151r, 153v; ac. pl. **oce** 75r, 86v, 139r, 151r /85/.

OCĂRÎ, vb. IV ind. viit. I *3* **va ocărî** 92v, pas. *4* **veți fi ocăriți** 111r /2/.

OCHI, s. m. ac. sg. art. **ochiul** 52v(8), 163r; ac. pl. **ochi** 82r, 120r(3), 141r, nom.-ac. art. **ochii** 1r, 3r, 5r(2), 5v, 30v, 81r, 103r, 107r, 114r, 115v, 116v(2), 121r, 122r, 122v, 123v, 124r, 124v, 142r, g. **ochilor** 6v, 18r, 19v, 53v, 78v, 82r, 86v, 100v, 106v(2). 108v, 119r, 120r, 128v, 132r, 141v, 151v /51/.

ODATĂ, adv. **odată** 144v /1/.

ODIHNĂ, s. f. nom.-ac. sg. **odihnă** 85r, 132r, ac. art. **odihna** 56r, 91r, 106r /5/.

ODIHNI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *2* **te odihnești** 11r, refl. *3* **să odihnéște** 23v, 74v, 79r, 124r; imp. *3* **odihniia** 148v; refl. viit. I *3* **să va odihni** 111r, 124v, *6* **să vor odihni** 124v; refl. conj. prez. *5* **să vă odihniți** 167r, *6* **să să odihnească** 4r, 11v, 67v, 156v; imper. *2* **odihnéște** 45v; inf. **odihni** 70v; refl. ger. **odihnindu-ne** 13r /17/.

ODRASLĂ, s. f. nom. pl. art. **odraslele** 18v /1/.

OFNI, n. pr. nom. **Ofni** 39r /1/.

OH, interj. **oh** 10r, 26r, 27v, 30v, 31v, 32r, 33v, 43v(2), 50r, 57v, 59v, 85r, 89r, 89v, 100v, 124r, 126r(2), 132v, 134v, 136v /22/.

OLAR, s. m. nom. sg. art. **olariul** 65r /1/.

OLTAR, vezi ALTAR.

OM, s. m. nom.-ac. sg. **om** 15r, 18v, 20r, 20v, 29r, 40v, 45v, 46v, 50r, art. **omul** 1r, 9v(2), 10r(2), 12v, 14r, 15v(2), 18v, 20r, 24r, 25v, 29v, 30r, 30v, 34r, 45r(3), 47r(2), 49r, 49v, 50v (3), g. **omului** 2v, 45r(2), 47r(2), 48r, voc. **oame** 18v, 40v, 46v; nom.-ac. pl. **oameni** 4'v, 6v, 7r(2), 8r, 15v, 19v, 22r, 32r, 43r, 44r, 46r, 50v, art. **oamenii** 3v, 6r, 7r, 17v, 20r, 22v, 24v, 32v, 33r, 34r(2), 40r, 40v(2), 41r, 42v, 44r, 46v, 47r, 49r, 49v, g. **oameni** 48r, 48v, a **oamenii** 24v, **oamenilor** 9r, 9v, 17r, 23r, 40v, 45r etc. /302/.

OMENESC, adj. m. nom. sg. **omenesc** 10v; f. nom. **omenească** 119v /2/.

OMENIE, s. f. ac. sg. **omenie** 38v /1/.

OMORÎ, vb. IV ind. prez. *3* **omoară** 94r, 94v, refl. cu pr. în ac. **să omoară** 94r; pf. s. *3* **omorî** 28v, 95r, 98v, 99r, 99v, *6* **omorîră** 27r, 98v, 99r, 157r, 159v; pf. c. *3* **au omorît** 62r, 95r, 100v, refl. *3* **s-au omorît** 94v, *6* **au omorît** 27r, refl. **s-au omorît** 95r; m. m. pf. *3* **omorîse** 96v, 98r, 98v, 162r; viit. I *2* **omorî-vei** 12v, *3* **va omorî** 92v, 99v, **omorî-va** 98r, *5* **veți omorî** 1'v, *6* **vor omorî** 162v, **omorî-vor** 162v; conj. prez. *2* **să omori** 12v, *3* **să omoară** 91v, 93r, 95r, *4* **să omorîm** 160r; cond. prez. *6* **ară omorî** 98r; cond. pf. *3* **ară fi omorît** 62r; imper. *5* **omoriți** 55r /38/.

OMORÎT, adj. m. nom. pl. art. substantivizat **omoriții** 14v /1/.

OPREA, n. pr. nom. **Oprea** 169v /1/.

OPRI, vb. IV ind. prez. 3 **oprește** 21v, 93v, 94r(2); inf. **opri** 12v, 58r, 82v, 117r /8/.

OPRIT, adj. n.-n. nom. sg. **oprit** 50v, g. **oprit** 69v /2/.

OPTULEA, num. ord. f. a **opta** 21v, 50r, 80r, 81r, 82r, 83r, 84r, 85r, 86r, 87r, 88r, 89r, 90r, 91r /14/.

OR, n. pr. nom. **Or** 42r (2) /2/.

ORAȘ, s. n. ac. sg. **oraș** 7v, 32v(2), 41r, 63r, 113v, 128r, 129r, 139v, art. **orașul** 62v, 126r, 139v, g. **orașului** 98v; g. pl. **orașălor** 73r-v /14/.

ORB, s. m., adj. 1. s. m. ac. sg. **orb** 143r, art. **orbul** 143r; g. pl. **orbilor** 143r; 2. adj. m. nom. sg. **orb** 5r; m. pl. **orbi** 143r(2) /6/.

ORBICIUNE, s. f. nom.-ac. sg. **orbiciune** 5v, 79v /2/.

ORICARE, pr. nehot. nom. sg. **varecare** 17r, 121r, 137v; nom. pl. **varecarii** 31v, 39v, 147v, 167r, d. **varecărora** 121r /8/.

ORICE, pr. nehot. **varece** 7v, 12v, 29v, 87r, 120v, 143v, 149v /7/.

ORICINE, pr. nehot. nom. **oarecine** 10v, 117v, 122v, **varecine** 30r, 99v, 138v, 143v, 152r, d. **varecui** 154r /9/.

ORICÎND, adv. **oarecînd** 124r, **varecînd** 31r, 94v /3/.

ORICÎT, pr. nehot. f. nom. pl. **varecîte** 141v /1/.

ORICUM, adv. **varecum** 8r, 112v /2/.

ORPA, n. pr. nom. **Orpa** 125v /1/.

OS, s. n. nom.-ac. pl. art. **oasele** 2v(2), 16r, 25r, 46v, 132r, 151r, 154r, g. **oaselor** 151r /9/.

OSEBI, vb. IV refl. cu pr. în ac. **să osăbesc** 80r /1/.

OSEBITURĂ, s. f. nom.-ac. sg. **osăbitură** 71r, 72r, 72v, 73r(2), **usebitură** 5r, 75v, **usăbitură** 75r /8/.

OSÎNDĂ, s. f. ac. sg. **osîndă** 96r /1/.

OSÎNDI, vb. IV ind. prez. *3* **osîndește** 55v, pas. **osîndit iaste** 122r, 122v; pf. c. 3 **au osîndit** 105v; refl. cu pr. în ac. viit. I 3 **să va osîndi** 122r; refl. conj. prez. *4* **să ne osîndim** 87v, 88r; refl. cond. prez. *4* **ne-am osîndi** 87v /8/.

OSÎRDIE, s. f. ac. sg. **osîrdie** 57v /1/.

OSPĂTA, vezi USPĂTA.

OSPĂȚ, vezi USPĂȚ.

OSTENEALĂ, s. f. ac. sg. **osteneală** 80v, 138v, 143v, 144r, 145r, 157v, nom.-ac. art. **osteneala** 7v(2), 64r, 73v, 85r, 103r; ac. pl. art. **ostenélele** 4r(2), 11v, 67v /16/.

OSTENI, vb. IV ind. prez. *2* **ustenești** 59*v*, *3* **ostenește** 80r; refl. cu pr. în ac. pf. c. *3* **s-au ustenit** 18r; conj. prez. *1* **să ostenesc** 159r, refl. *6* **să ustenesc** 136*v*, 137r; cond. prez. *3* **ară usteni** 85r /7/.

OSTENINȚĂ, s. f. ac. sg. **osteninţă** 147*v* /1/.

OSTENIT, adj. s. m. **1.** adj. m. nom. sg. **ostenit** 68r, 68*v*, 69r; **2.** s. m. nom. pl. art. **osteniții** 61*v* /4/.

OTRAVĂ, s. f. ac. sg. **otravă** 19*v*, 25r, art. **otrava** 19*v*, 23r, 25r /5/.

OTRĂVI, vb. IV ind. prez. *3* **otrăvește** 94r /1/.

OTRĂVITOR, adj. f. nom. pl. **otrăvitoare** 136r /1/.

OȚAPOC, s. n. ac. sg. art. **oțapocul** 52*v*(4) /4/.

OU, s. n. ac. pl. art. **oaole** 157*v* /1/.

P

PACE, s. f. nom.-ac. sg. **pace** 2*v*r(2), 3*v*r, 3*v*, 7*v*, 8r, 12r, 13r, 19*v*, 21*v*, 22*v*(2), 23r, 23*v*, 24*v*(2), 33r, 34r, 49r, 55r, 70*v*, 76r(2), 76*v*, 81r, 81*v*, 87r, 89r, 91r, 101r(2), 101*v*, 102*v*, 103r, 104r(2), 105*v*, 106r, 108r, 110r(4), 110*v*(2), 111r, 112*v*(3), 118*v*, 120*v*, 128r, 128*v*, 129r, 132r(2), 133r, 134r, 134*v*, 136*v*, 149*v*, 153r, 155*v*, 156*v*, ac. art. **pacea** 32*v*, 80*v*, 102*v*, 105*v*, 110r, 125*v* /70/.

PAGUBĂ, s. f. nom.-ac. sg. **pagubă** 27*v*, 32r, 40*v*, 41*v*, 42*v*, 43r, 51*v*, 54r, 64*v*, 77r, 77*v*, 136*v*, 137r, ac. art. **paguba** 93r, 136*v*; ac. pl. **pagube** 24r, 165r /17/.

PAHAR, s. n. ac. sg. **păhar** 81r, 103r, nom. art. **păharul** 29r, 123*v* /4/.

PALMĂ, s. f. ac. sg. art. **palmele** 75r /1/.

PARALIPOMEN, n. pr. **Paralipomen** 129r /1/.

PARĂ, s. f. nom. sg. art. **para** 105r /1/.

PARTE, s. f. nom.-ac. sg. **parte** 11*v*, 42r(2), 56*v*, 60*v*, 78*v*, 114r(2) 130*v*, 136r, 153r(2), art. **partea** 29*v*, 45r, 51*v*, 61*v*, 82*v*, 100r, 103*v*, 126*v*, 141r, 163*v*; nom. pl. **părți** 36*v*, 51*v*, 61*v*, 103*v*, 126*v*, ac. art. **părțile** 2*v*r, 49r, 153*v*, g. **părților** 2*v*r /31/.

PARTNIC, s. m. nom. pl. **partnici** 131r /1/.

PAS, s. m. nom. pl. art. **pașii** 80*v*, 102*v* /2/.

PASĂRE, s. f. ac. sg. art. **pasărea** 65r; ac. pl. art. **pasările** 133r, 134r, 157*v*(2), 165r, **păsările** 91*v* /7/.

PAȘTE, vb. III ind. prez. *3* **paște** 116*v*, 123r; imp. perif. **au fost păscînd** 26*v*; refl. cu pr. în ac. pf. c. *6* **s-au păscut** 116*v*; viit. I *3* **va paște** 114r, 116r, 121r, 121*v*, **paște-va** 124*v*, refl. *6* **să vor paște** 115*v*; inf. **paște** 116*v* /11/.

PAȘTI, n. pr. g. **Paștilor** 116v /1/.

PAT, s. n. ac. sg. **pat** 92v, 124v, art. **patul** 29v /3/.

PATIMĂ, s. f. ac. pl. **patime** 40v, 77r, 84v, 88r, 114v, nom.-ac. art. **patimile** 20r, 21v, 26r, 67v, 88r, 104v(2), 112r, 120r, 121r, **patimele** 57r, 57v, 89r, **patemele** 3v, g. **patimilor** 19v, 88r, **patimelor** 19v /22/.

PATRIARH, s. m. nom. art. **patriarhul** 4v, 5r, 5v, 6r, 6v, 8v, 9r, 11r, 15v, 18v(2), 25r, 27v, 28r, 28v, 31r, 33v, 62r, 63v, 76v, 80r, 82r(2), 83r, 84v, 85r, 85v, 89v(2), 102r, 128r, 148r, 150r, 153r(2), 159r, 160v, 163r, 163v, 165v, 167r /41/.

PATRU, num. card. **patru** 47r(2), 47v(2), 118v, 161r, 164v(3), 165r /10/.

PATRULEA, num. ord. m. **al patru** 27r; f. **a patra** 5r, 6r, 15v, 21r, 34v, 35r, 36r, 37r, 38r, 39r, 40r, 41r, 42r, 43r, 44r, 49v, 51r, 56r, 58v, 60v, 61r, 68v, 73v, 75v, 76v, 87v, 94v, 97v, 100r, 112r, 116v, 120r, 142r, 143r, 150v, 154v, 159v, 161v, 166v /40/.

PATRUSPREZECELEA, num. ord. f. **patrusprăzécea** 147r, 148r, 149r, 150r, 151r, 152r, 153r, 154r, 155r /9/.

PAVEL, n. pr. nom. **Pavel** 3'v, 9r, 9v, 17v, 20v, 21v, 24v, 31r, 44r, 50r, 51v, 53v, 55r, 55v, 60r, 61r, 66r, 66v, 68r, 76r, 87r(2), 87v, 89r, 95r, 96r, 101v, 102r, 105v, 108v(2), 109r, 110r, 110v, 111v, 112v, 114v, 117r, 119r, 120v, 121v, 129v(2), 130r, 130v, 137v, 143r, 144r, 144v, 152v, 154v, g. **a lui Pavel** 4r, 20r, 50r /54/.

PAZĂ, s. f. ac. sg. art. **paza** 34v, 44r /2/.

PĂCAT, s. n. nom.-ac. sg. **păcat** 49r, 51r(2), 56r, 70r, 108v, 129r. 133r, 147v, 159v, 160r(2), 160v(3), art. **păcatul** 17v, 69v, 109v, 159v(2), 160v, g. **păcatului** 17v, 87r, 151r; ac. pl. **păcate** 79v, 107v, 111r, 159v, 160v(2), nom.-ac. art. **păcatele** 1v(2), 7v, 17r, 21v, 22v, 32v, 43v, 76r, 108v, 109v, 116r, 117r, 122v, 142r, g. **păcatelor** 17r(2), 32v, 49r, 55r, 68r, 108r, 111v, 128r /54/.

PĂCĂTOS, s. m., adj. 1. s. m. nom. sg. art. **păcătosul** 1r; nom. pl. **păcătoși** 81r, 103r, nom.-ac. art. **păcătoșii** 11v, 13r, 145v, 162v(2), g. **păcătoșilor** 80v, 102v, 118v, 145v(2); 2. adj. m. comp. **mai păcătos** 5r-v, 5v; m. pl. nom.-ac. **păcătoși** 1v, 17v, 109r, 109v, comp. **mai păcătoși** 22r, 22v /21/.

PĂDURE, s. f. ac. sg. **pădure** 91r, 159v /2/.

PĂGÎN, s. m. nom.-ac. pl. **păgîni** 32r, 33v; pl. art. **păgînii** 27v, 101v, 122r, 133v, g. **păgînilor** 88v, 130v, 162r /9/.

PĂGÎNESC, adj. n. ac. pl. **păgînești** 155v /1/.

PĂGUBI, vb. IV refl. cu pr. în ac. viit. I *6* **să vor păgubi** 100v, **păgubi-să-vor** 100r; conj. prez. *4* **să ne păgubim** 69r /3/.

PĂGUBITOR, adj. f. nom.-ac. sg. **păgubitoare** 21v, 99v, 105v /3/.

PĂGUBITURĂ, s. f. ac. sg. art. **păgubitura** 143v—144r, 144r, 167v /3/.

PĂMÎNT, s. n. nom.-ac. sg. **pămînt** 7r, 11v, 12v, 29v, 31v, 32v, 36v, 38r, 40v, 42v, 49r, 53v, 62v, 65r, 66r, 67v, 69r, 79r, 80r, 80v, 81r, 89r, 91v, 97r(4), 97v(2), 100r, 100v, 103r, 106v, 113r, 118v, 120r, 129r, 132v, 134v, 136v(2), 147r, 147v(3), 149r(2), 150r, 152r, 168r, art. **pămîntul** 8r, 40v, 69v, 72v, 88v, 97r, 100r(2), 118v, 120r, 122v, 146v, 147v, g. **a pămîntului** 15r, **pămîntului** 45v, 53v, 91v, 102r, 145v, 147v, 155v, 157v, 162v /73/.

PĂMÎNTESC, adj. n. nom. sg. **pămîntesc** 66v, g. **pămîntesc** 15r; nom.-ac. pl. **pămînteşti** 40v, 55r(2), 75v, 98r, 111v, 122v, 129v, 131r, 136v, 143v, 158r, 163v, g. **pămînteşti** 45r, 52v, 61v(2), 63v, 94v /21/.

PĂR, s. m. nom. sg. **păr** 7r, 34r, 91v; pl. art. **perii** 7r, 34r, 91v /6/.

PĂRĂSI, vb. IV ind. prez. *3* **părăseşte** 43v; pf. s. *6* **părăsiră** 90v; pf. c. *3* **au părăsit** 88v, *6* **au părăsit** 13v; m. m. pf. perif. **am fost părăsit** 120r; refl. cu pr. în ac. imper. *2* **părăseşte-te** 19r; ger. **părăsind** 113v; part. m. pl. **părăsiţi** 43v /8/.

PĂREA, vb. II ind. prez. *3* **pare** 22v, 41r, 80v, refl. cu pr. în ac. **să pare** 3'v, 22v; refl. imp. *6* **să părea** 76v, 130r; pf. s. *3* **păruse** 150r /8/.

PĂRINTE, s. m. nom.-ac. sg. **părinte** 37r(2), 150r, art. **părintele** 37r, 69v, 76v, g. **părinte** 160r, **a părintelui** 76r, **părintelui** 8v, voc. **părinte** 35r(2), 37r(3), 40r(2), 41r (2), 42v(2); nom.-ac. pl. **părinţi** 37v, 39v, 70v, 72r(2), 72v, 73v(2), 144v, 157v, 165r, 167r, art. **părinţii** 19r(2), 38r, 38v(2), 64r, 65r, 65v, 73v, 76v, 89v(2), 118v, 129r, 129v, 130r, 133r, 142r, 158r(2), 158v, 163v, 164r, 164v, 165r(2), 166v, g. **părinţilor** 49v, 61v(2), 63v, 74r, 90r, 163v(2), 164r, 164v(2), voc. **părinţi** 100v, 166v, **părinţilor** 53r /73/.

PĂRINTELE, n. pr. nom.-ac. **Părintele** 33r, 53v, 72v(2), 106r, 119r, 129v—130r, 141v, g.-d. **Părintelui** 7r, 30r, 53v, 76v, 119r, 130r, 141v, voc. **Părinte** 29r, **Părintele** 79r /17/.

PĂRINTESC, adj. f. ac. sg. **părinţască** 21v, 76r, 161v; nom. pl. **părinteşti** 72r /4/.

PĂRTAŞ, s. n. nom. pl. **părtaşi** 76v(2), 130r(2) /4/.

PĂSA, vb. I imper. *2* **pasă** 149v, *5* **păsaţi** 57r, 59r, 65r, 65v /5/.

PĂSĂREA, s. f. ac. pl. art. **păsările** 7r /1/.

PĂSTOR, s. m. nom.-ac. sg. **păstoriu** 43v, 123r, 123v, art. **păstoriul** 123v, 124r, g. **păstoriului** 124r; ac. pl. **păstori** 35r /7/.

PĂŞUNE, s. f. ac. sg. **păşune** 26v, 123r /2/.

PĂŢI, vb. IV ind. prez. *3* **pate** 41v, 77v, *4* **păţim** 7v, 43r, 120r, *6* **pat** 22r, 23r(2), 23v, 42v, 57r, 57v, 80v, 82r, 110r, 131r, 146v; pf. s. *3* **păţi** 23v, 147r, *6* **păţiră** 22v; pf. c. *3* **au păţit** 8v, 18r, 18v, 24r, 32r, 82v(2), 102r,

124v, 131r, 152r, **păţit-au** 131r, *6* **au păţit** 3v, 23r, 115r, 118r, 123v, 129r, 151v; m. m. pf. *3* **păţise** 59r, **au fost păţit** 63r; viit. I *3* **va păţi** 55r, *6* **vor păţi** 30v, 40v, 110v(2), 111r, 143r, **păţi-vor** 110v; conj. prez. *6* **o să paţă** 23r(2), 131v; conj. pf. *6* **să fie păţit** 129r; cond. pf. *3* **ară fi păţit** 147r; inf. **a păţi** 71r, 152v, **păţi** 64v, 137r, 165r /59/.

PĂZI, vb. IV ind. prez. *3* **păzéşte** 86v, 106v, 131v, *4* **păzim** 81v, 107r; pf. c. *2* **ai păzit** 11v, *3* **au păzit** 88r; viit. I *3* **va păzi** 80v, 117r, 149v, **păzi-va** 29v, 31v, 110r; refl. cu pr. în ac. conj. prez. *4* **să ne păzim** 69r, *6* **să păzască** 121v, 157v; imper. *2* **păzéşte** 34r; inf. **a păzi** 88r /18/.

PĂZITOR, s. m. nom. sg. art. **păzitoriul** 28v /1/.

PECETE, s. f. ac. pl. art. **peceţile** 94v /1/.

PEDEAPSĂ, s. f. nom.-ac. sg. **pedeapsă** 38r, 38v, 94v(2) /4/.

PEDEPSI, vb. IV ind. prez. *2* **pedepseşti** 1v, *3* **pedepséşte** 106r, 107v, 112r; pf. c. *3* **au pedepsit** 106r, 107v; viit. I *3* **va pedepsi** 98r; conj. prez. *3* **să pedepsască** 76r /8/.

PENTRU, prep. **pentru** 2'v(4), 4'r(3), 4'v, 1v, 2r, 3r(2), 6v, 7v(2), 8r, 9v(2), 10r, 11r, 11v, 14r(2), 14v, 15r(3), 16r, 20v(2), 21v, 24r, 24v(2), 25r, 25v, 26v(3), 27v(2), 28v, 29v, 30v, 32r, 33r, 33v, 34r, 35r, 35v, 37r(4), 37v, 39r, 39v(2), 40r(3), 41v(2), 42v, 44r, 45r, 46r(2), 46v, 47r, 48r, **pintru** 20v etc. /229/.

PERECHE, s. f. ac. pl. **păreche** 82v /1/.

PERETE, s. m. ac. sg. **păréte** 132r, art. **părétele** 46v /2/.

PESTE, prep. **peste** 4'r, 51r, 74v, 100v, 117r(2), 164v /7/.

PESTRIŢ, adj. n. ac. sg. **pestriţ** 175r, 159v /2/.

PEŞTE, s. m. nom. pl. art. **peştii** 133r /1/.

PETRECANIE, s. f. ac. sg. **petrecanie** 4'v /1/.

PETRECE, vb. III ind. prez. *3* **petréce** 125v, *6* **petrec** 60r, 82r, 101v; imp. perif. **au fost petrecînd** 63r; pf. c. *3* **au petrecut** 113r, 125v; conj. prez. *3* **să petreacă** 9v, *6* **să petreacă** 60r(2), 128v; inf. **a petréce** 10r /12/.

PETRU, n. pr. nom. **Pătru** 106r, 107v(4), 111r, 144v, **Petru** 10v, 16r /9/.

PIATRĂ, s. f. nom.-ac. sg. **piatră** 42r, 74v, 98r, 98v, 100r, 148v, 149r, 149v, 153v, ac. art. **piatra** 4'v, 71v, 92v, d. **pietrii** 117v; ac. pl. **pietri** 93r(2), art. **pietrile** 74v /16/.

PIC, s. n. nom. sg. **pic** 86r /1/.

PICĂTOR, adj. f. ac. sg. **picătoare** 70v /1/.

PICĂTURĂ, s. f. ac. sg. **picătură** 70v /1/.

PICIOR, s. n. nom.-ac. sg. art. **piciorul** 88v, 154r, g. **piciorului** 3'v; nom.-ac. pl. art. **picioarele** 35v, 36r, 58r, 58r-v, 62v, 80v, 102v, 158v /11/.

PIELE, s. f. nom.-ac. sg. art. **pialea** 2v, 25v /2/.

PIERDE, vb. III refl. cu pr. în d. **-ș piarde** 78v, *6* **-ș pierd** 137r; **pf. s.** *3* **pierdu** 42r; conj. prez. *3* **să piarză** 39r; cond. pf. *6* **ară fi pierdut** 66v; **inf. piarde** 136v(2) /7/.

PIERDUT, adj. m. nom. sg. **pierdut** 158v /1/.

PIERI, vb. IV ind. prez. *6* **pier** 42v, 65r, 67r, 165r; pf. s. *3* **peri** 39r, 46r, *6* **periră** 39v, 82v, 83r, 89v(2), 164r; pf. c. *3* **au perit** 86r, 151r, *6* **au perit** 83r; viit. I *3* **va peri** 34r, **peri-va** 146r, *5* **veți peri** 22v(2), *6* **vor peri** 23v, 39v, 100v, 103v, 110v, 122v(2); conj. prez. *3* **să piară** 97r, 122r, 132v, *5* **să periți** 4'r, *6* **să piară** 87v; cond. prez. *6* **ară peri** 143r; cond. pf. *3* **ară fi perit** 89v, 90r, *6* **ară fi perit** 4'r /35/.

PIERIRE, s. f. nom.-ac. sg. **perire** 7v, 32v, 68r, 83r, 83v, 120v, 122v, 128r, 132v, 136r, 136v, 137r, 137v(2), 139r, 140r(2), 140v, 146r, 158r, art. **perirea** 14v, 40v, 41v, 57v, 132r(2), 133r, 133v, 134r, 139r, 145v, 157v, 158v, g. **perirei** 3r, 21r; ac. pl. **periri** 134r /36/.

PIERITOR, adj. f. nom. sg. **peritoare** 104r; n. pl. nom. **pieitoare** 144v /2/.

PIETROS, adj. f. ac. pl. **pietroase** 25r /1/.

PILAT, n. pr. nom. **Pilat** 22v /1/.

PILDĂ, s. f. nom.-ac. sg. **pildă** 49v, 63v, 90r, 95v, 128v, 148r, 151r, 153v, 158r, art. **pilda** 6v, 15r(2), 29r, 32r, 37v, 57v, 59r, 84v, 97v, 102r, 118r, 132v, 151v, 166r; nom.-ac. pl. **pilde** 18v, 41r, 57v, 62r, 85v, 96v, 98r, 98v, 128v(2), 132v, 144r(2), 151v, 153v, 159r, 165v, nom. art. **pildele** 101v, 143r, g. **pildelor** 51v, 70v, 77v /46/.

PIZMAȘ, s. m. nom. sg. art. **pizmașul** 10v, 24v, 154r, g. **pizmașului** 8v, 76r; nom.-ac. pl. **pizmași** 26r, 26v, 34r, 74r, 95r, art. **pizmașii** 22r(2), 26v, 33v(2), 64r, 95r, 124r, 131r-v, g. **pizmașilor** 29v, 31v, 123r /22/.

PIZMĂ, s. f. ac. sg. **pizmă** 84r /1/.

PIZMI, vb. IV ind. imp. *6* **pizmiia** 80v, 102v; conj. prez. *6* **să pizmască** 103v /3/.

PÎINE, s. f. ac. sg. **pîine** 3r, 65r(2), 149v, art. **pîinea** 2v, 147v, 168r /7/.

PÎNĂ, cj. **pînă** 2'r, 2'v(2), 4'r, 1v(3), 2v, 3r(3), 3v, 4v, 10r(2), 11r(3), 14v, 17r, 17v, 18v, 19r, 28r(3), 33r, 34v, 35r, 35v, 36v, 37v(2), 39v, 42r, 42v(2), 48v etc. /119/.

PÎNTECE, s. n. ac. sg. **pîntece** 27v, nom.-ac. art. **pîntecele** 152r, 155r, g. **pîntecelui** 64r /4/.

PÎRGĂ, s. f. nom. sg. art. **pîrga** 2'v, 4'v /2/.

PÎRÎ, vb. IV ind. viit. I. *3* **va pîrî** 55v; refl. cu pr. în ac. conj. prez. *3* **să să pîrască** 15v, 83v(2), *6* **să să pîrască** 83v; refl. inf. **a să pîrî** 15v /6/.

PLAȘCĂ, s. f. ac. sg. art. **plașca** 35v, 36r /2/.

PLATĂ, s. f. ac. sg. **plată** 30v, 44v, 52r, 76v, 80v, 110r, 145v, 146v, nom.-ac. sg. art. **plata** 17v, 20v, 21r, 49v, 52v, 63v, 64r, 108r, 110r, 146v, 162v, 165v /20/.

PLĂCEA, vb. II ind. prez. *3* **place** 6r, 8r, 20v, 142v, *6* **plac** 3r /5/.

PLĂTI, vb. IV ind. prez. *3* **plătești** 41r; viit. I *1* **voiu plăti** 24v, *3* **plăti-va** 124v, refl. cu pr. în ac. **să va plăti** 31r; conj. prez. *3* **să plătească** 93r, *5* **să plătești** 24v; imper. *2* **plătește** 162v, *5* **plătiți** 96v /8/.

PLECA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. imp. *6* **pleca-să** 117v; refl. pf. s. *3* **să plecă** 62v, refl. *6* **să plecară** 108v, 129v; refl. pf. c. *3* **s-au plecat** 68v; refl. viit. I *2* **te vei pleca** 53r, refl. *4* **ne vom pleca** 76v, 130r; imper. *2* **pleacă** 14r, 15r, refl. cu pr. în d. **pleacă-ți** 135r, refl. cu pr. în ac. *5* **plecați-vă** 10v, 16r; refl. inf. **a să pleca** 15v, 96r; refl. ger. **plecîndu-te** 146r /16/.

PLECARE, s. f. ac. sg. **plecare** 16r /1/.

PLECAT, adj. m. ac. sg. **plecat** 15r, 30v; f. nom. **plecată** 3r, 58v, 64v, 169v; m. nom. pl. **plecați** 3'r, 7v /8/.

PLECĂCIUNE, s. f. ac. sg. **plecăciune** 15v /1/.

PLECĂTOR, adj. m. nom. sg. **plecătoriu** 142r /1/.

PLIN, adj. m. nom. sg. **plin** 17v; f. nom. **plină** 75v, 85v, 114v, 126v(2), 127r, comp. **mai plină** 89v; m. nom. pl. **plini** 167r; f. nom. **pline** 2v /10/.

PLINI, vezi ÎMPLINI.

PLIVIT, s. n. nom. sg. art. **plevitul** 51r /1/.

PLÎNGĂTOR, s. m. ac. pl. art. **plîngătorii** 31r, 60r, 146r, g. **plîngătorilor** 31v /4/.

PLÎNGE, vb. III ind. prez. *2* **plîngi** 134v, *3* **plînge** 2r, 14v, 114r, *5* **plîngeți** 112v, *6* **plîng** 3r(2), 31r, 60r, 66v, 113r, 146v, 158r, 164v, 165r, **plîngu** 80v; imp. *3* **plîngea** 62r, 164r; pf. s. *3* **plînse** 62r, 157r, 157v, 161r(2); pf. c. *3* **au plîns** 42v, 115v, 124v, 135r, 161v(3), *5* **ați plîns** 60r; viit. I *1* **voiu plînge** 161v, *5* **plînge-veți** 20v; conj. prez. *5* **să plîngeți** 60r, *6* **să plîngă** 48v, 115v; imper. *2* **plînge** 63r, *5* (nu) **plîngereți** 100v; inf. **a plînge** 60r, **plînge** 135r, 164v; ger. **plîngînd** 62r, 86r, 89v, 90r, 157v, 160v, 161r, 161v, 163v, 164r, 164v, 165r /53/.

PLÎNGERE, s. f. nom.-ac. sg. **plîngere** 3r, 14v, 51v, 135v, 164r, art. **plîngerea** 31v, 47v, 63r(2), g. **a plîngerii** 90v, **plîngerii** 23r, 32v, 33v, 45r, 47r, 47v, 48r, 50v, 54r, 65r, 110v, 111v, 120v, 126r, 128r, 128v(2) /27/.

PLÎNS, s. n. ac. sg. **plîns** 3v, 47r, 50v, 54v, 62v, 135r, nom.-ac. art. **plînsul** 51r(2), 54v, 164r(2), g. **plînsului** 56r, 135r; nom. pl. art. **plînsurile** 118r, 119v /15/.

PLOAIE, s. f. ac. sg. **ploaie** 40v /1/.

PLOIOS, adj. f. ac. sg. **ploioasă** 70v /1/.

PLOSCĂ, s. f. ac. sg. **ploscă** 148v /1/.

PLOUA, vb. I ind. prez. *3* **ploao** 101v; pf. s. *3* **ploo** 40v; conj. prez. *3* **să ploao** 40v /3/.

PLUMB, s. n. ac. sg. **plumb** 155r /1/.

POAMĂ, s. f. nom.-ac. pl. art. **poamele** 69v, 152r /2/.

POARTĂ, s. f. nom.-ac. sg. **poartă** 136r, 138v(2), 139v, 140r(2), 140v, 141v, art. **poarta** 136r(2), 137v(2), 138r(2), 138v(3), 139r(3), 140r(2), 140v(2), 141r(2), 142r(3),143r(3), 143v, 144r, 146r(2), g. **porții** 140r; ac. pl. **porți** 64r, 78r, nom. art. **porțile** 143v, g. **porților** 132v /41/.

POCĂI, vb. IV refl. cu pr. în ac. pf. s. *6* **să pocăiră** 107v; refl. viit. I *3* **să va pocăi** 1v, refl. *5* **vă veți pocăi** 22v(2); refl. conj. prez. *6* **să să pocăiască** 107v; refl. cond. pf. *6* **s-ară fi pocăit** 4'r; refl. imper. *5* **pocăiți-vă** 108r /7/.

POCĂINȚĂ, s. f. ac. sg. **pocăință** 20r, 51v, 79v, 162r /4/.

POCĂIT, adj. m. nom. sg. **pocăit** 49v /1/.

PODOBI, vezi ÎMPODOBI.

PODOBIT, vezi ÎMPODOBIT.

POFTĂ, s. f. nom.-ac. sg. art. **pohta** 29v, 31v, 53v, 99r(2), 119r(2), 127v—128r, 136v, 141v(2), **pofta** 53v /12/.

POFTI, vb. IV ind. prez. *1* **pohtesc** 2'r, 3'v, *3* **pohtește** 13v (4), 14r(2), 26r, 29v, 53v(2), 79r, 105v, 137v, 153v, 160r, *5* **pohtiți** 165v, refl. cu pr. în ac. *6* **pohtescu-să** 160v; pf. s. *6* **pohtiră** 99r; pf. c. *3* **au pohtit** 4v, 50r; cond. prez. *3* **ară pohti** 30r; ger. **pohtind** 61r /24/.

POGORÎ, vb. IV ind. prez. *3* **pogoară** 8r, 33r, 34r, 49r, 72v, 106r, *6* **pogor** 14r, 72v, 73v, 82r, refl. **să pogor** 33r, **pogoară** 32r, 32v, 33r, 73r· 134v, refl. **să pogoară** 32r; pf. c. *3* **au pogorît** 40v; m. m. pf. **au fost pogorît** 127v; viit. I *3* **pogorî-va** 67r; conj. prez. *3* **să pogoară** 5v, 7r; cond. prez. *4* **am pogorî** 37v; ger. **pogorînd** 49r, 149r /25/.

POLATĂ, s. f. g. sg. art. **polății** 46v; ac. pl. art. **polățile** 19v, 50v /3/.

POLEIT, adj. f. ac. pl. **poleite** 155r /1/.

POLOMIDĂ, s. f. nom. pl. **polomizi** 147v /1/.

POM, s. m. ac. sg. **pom** 142r, 145v, art. **pomul** 133r, 139v, g. **pomului** 69v /5/.

POMANĂ, s. f. nom.-ac. sg. **pomeană** 39v, 71v, 115r, 149r, art. **pomeana** 153r, **pomana** 2r /6/.

POMENI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *2* **te pomenești** 14v, *3* **să pomenește** 133v, **pomenește** 153r, *6* **pomenesc** 22v, 82r; refl. viit. I *3* **pomeni-să-va** 30r, refl. *6* **să vor pomeni** 30v /7/.

POMENIRE, s. f. nom.-ac. sg. **pomenire** 4r, 45v, 55v, 60r, 85v, 86r, 88r, 94v, 125v, 131r, 145r, 158v, 166v, art. **pomenirea** 47v, 48r, 48v(2), 49r, 154r /19/.

PONOSLUI, vb. IV ind. prez. 3 **ponosluiaşte** 16v(2), 111v /3/.

POPĂ, s. m. nom.-ac. art. **popa** 3'r, 8r, 46r, 151r, 169v, g. **popei** 39r /6/.

PORNI, vb. IV ind. prez. 3 **pornéşte** 50v, 53r, 53v, 6 **pornesc** 58v, 99r, 155r, refl. cu pr. în ac. **să pornesc** 151r; imp. 3 **porniia** 159r, 160v; pf. c. 3 **au pornit** 85r, 148r, 149v, 163v; conj. prez. 3 **să pornească** 104v /14/.

PORNITURĂ, s. f. nom. sg. **pornitură** 163v, 164r, 167r, nom.-ac. art. **pornitura** 85r, 163v(2), 165r /7/.

POROBOC, s. m. ac. sg. art. **porobocul** 20v, 150r, 151v, g. **porobocului** 147r, 148r, 150r, 150v, **porobocuIi** 148r; nom. pl. art. **porobocii** 102r, g. **porobocilor** 61v, 63v /11/.

POROBOCIE, s. f. ac. sg. **porobocie** 3'v /1/.

PORUMB, s. m. ac. sg. art. **porumbul** 134r, g. **porumbului** 133v /2/.

PORUNCĂ, s. f. ac. sg. **poruncă** 32v, 33v, 38r, 128r, 152r, 160r, nom.-ac. art. **porunca** 1'r, 2'v, 26v, 69v, 138r, 138v, 142v(2), 145r(3), 150r, 152r, g. **poruncii** 138v, **porîncii** 139r, **porîncei** 139r; nom.-ac. pl. art. **poruncile** 79v, 81v, 107r, 112r, 129r, 131v, 139v, 142v, 143v, 145r, **porîncile** 21v(2), g. **porîncilor** 139v /35/.

PORUNCI, vb. IV ind. prez. 3 **poruncéşte** 3'r, 38r, 142v; pf. s. 3 **porunci** 149v; pf. c. 3 **au poruncit** 32v, 41v, 146r; viit. I 3 **va porunci** 33v; cond. pf. 3 **ară fi porîncit** 128r; part. f. pl. **poruncite** 4'v /10/.

POTICNEALĂ, s. f. ac. sg. **poticneală** 155r /1/.

POTRIVI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. 3 **să protivéşte** 48r, 96r(2), 126v, refl. 6 **să protivăsc** 25v, 53v, 96r; refl. conj. prez. 3 **să să protivască** 48v; refl. imper. 5 (nu) **vă protivireţi** 24v /9/.

POVĂŢI, vb. IV ind. prez. 6 **povăţăsc** 57v(2), 137v; conj. prez. 6 **să povăţască** 43r /4/.

POVĂŢITOR, s. m. nom. pl. **povăţitori** 143r /1/.

POVESTI, vb. IV ind. prez. 3 **povestéşte** 11r /1/.

PRAF, s. n. nom.-ac. sg. art. **prahul** 66r, 145v /2/.

PRĂDA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. 6 **să pradă** 90r; pf. s. 3 **prădase** 46v; pf. c. 6 **au prădat** 27r; part. m. sg. **prădat** 158r /4/.

PRĂDĂTOR, s. m. ac. pl. art. **prădătorii** 4'v /1/.

PRĂFOS, adj. f. ac. sg. **prăhoasă** 50v /1/.

PRĂJI, vb. IV ind. viit. I 3 **va prăji** 105r /1/.

PRE, prep. **pre** 2'v, 3'r(5), 3'v, 4'v(2), 1v, 3r(2), 5v(5), 6v(5), 7r(6), 7v(2), 8r(2), 8v(6), 9r(3), 9v, 10r, 10v(6), 11r, 11v(3), 12r, 12v(8), 13r(3), 13v(2), 14r(2), 14v(2), 15r(2), 16r(3), 16v(3), 17r, 17v(2), 18r(4), 18v, 19r, 19v(5), 20r(6), 20v(2), 22r(9), 22v(4), 23r(3), 22v(2), 24r(2), 24v(4), 25r(4), 25v(7), 26r(2), 26v(7), 27r, 27v(3), 28r(4), 28v(4), 29r(3), 29v(13), 30v(2),

31r(7), 31v(9), 32r(5), 32v(2), 33r(3), 33v(3), 34r, 43v(2), 35r(4), 35v(5), 36r(3), 36v(5), 37r, 37v, 38r(12), 38v(8), 39r(5), 39v(9), 40r(8), 41r, 41v, 42r(3), 42v(5), 43r, 43v, 44r(2), 45v, 46r(2), 46v, 47v, 48r, 48v, 49r(2), 50r, 50v(6), **pe** 4'v, 17r, 46r(2), 47v, 49v etc /975/.

PREA, adv. **prea** 17v, 44r, 74r, 84v, 139v, 140r /6/.

PREAFĂŢARNIC, adj. f. nom. sg. **preafăţarnică** 54r /1/.

PREAÎNNOIT, adj. f. ac. sg. **preaînnoită** 66r /1/.

PREAÎNŢELEPT, adj. m. nom. sg. art. **preaînţeleptul** 51v, 72v(2), 74v, g. **preaînţeleptului** 74r /5/.

PREALUMINAŢ, adj. n. nom. sg. art. **prealuminatul** 1'v /1/.

PREASPORNIC, adj. n. nom. sg. **preaspornic** 160v /1/.

PRECUM, adv. **precum** 4v, 9r, 10v, 15v, 28v, 31r, 31v(3), 32r, 39r, 39v, 43r, 54r, 54v(2), 55r, 57v, 60r, 60v, 61v, 64v, 65v, 67v, 72v, 75r, 77r, 79v, 86v, 87r, 89r, 95r, 97v, 98v(3), 99r(2), 120v, 163r, 164v, 166v /42/.

PREDOSLOVIE, s. f. nom. sg. **prédoslovie** 2'r, 2'v, **predoslovie** 4'r /3/.

PRENNOI, vb. IV refl. cu pr. în ac. viit. I *3* **să va prennoi** 18v /1/.

PREOT, s. m. nom.-ac. sg. **preut** 42v, 43r(3), nom. art. **preutul** 11r, 34v, 144v; nom.-ac. pl. **preuţi** 34v, 43r, 43v(2), 44r, art. **preuţii** 11r, 37v, 38r(2), 38v, 39v(2), g. **preuţilor** 2'v, 37v, 44r /22/.

PRESTE, prep. **preste** 9v, 16r, 24v, 66v, 73v, 91r(2), 95v /8/.

PRETUTINDINILEA, adv. **pretutindinilea** 97v /1/.

PREŢ, s. n. nom.-ac. sg. **preţ** 48r, 48v, 71v, 92v, 144v, art. **preţul** 74v(2), 109r /8/.

PRIBEAG, adj. m. nom. sg. **pribeag** 97r /1/.

PRIBEGI, vb. IV inf. **a pribegi** 148v /1/.

PRICEPE, vb. III ind. prez. *6* **pricep** 163v, **precep** 8v, 137r; conj. prez. *3* **să preceapă** 159v, *6* **să preceapă** 8r; cond. pf. *3* **ară fi priceput** 86r, **ară fi preceput** 80v; inf. **pricépe** 80r, **precépe** 27v /9/.

PRICINĂ, s. f. nom. sg. art. **pricina** 4'v /1/.

PRIETEN, s. m. nom.-ac. sg. **priiatin** 84r(2), g. **priiatin** 11r, art. **priiatinul** 52r, 61r, 65v, 66r, 92v; nom.-ac. pl. **priiatini** 26r(2), 28r, art. **priiatinii** 8v, 13v, 25r(2), 25v(2), 26v, 27v, 28v, 29r, 29v, 31r, 79r, 82v(3), 125v, 138r, 164r, g. **a priiatinilor** 25r, 28r(2), 28v, g.-d. **priiatinilor** 26r, 31v, 85v, voc. **priiatinii** 8v, 24r, 26r(2), 27v, 32r, 33v, **priiatinilor** 31v /45/.

PRIGOANĂ, s. f. ac. sg. art. **prigoana** 85r /1/.

PRIGONI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să prigonéşte** 84r; refl. viit. I *1* **mă voiu prigoni** 81v, 102v; refl. conj. prez. *3* **să să prigonească** 82v, refl. *4* **să ne prigonim** 88v; refl. inf. **a să prigoni** 85r /6/.

PRIGONITOR, s. m. ac. pl. **prigonitori** 85r /1/.

PRILEJ, s. n. ac. sg. **prilej** 155r, nom.-ac. art. **prilejul** 11r, 138r; ac. pl. **prilejuri** 3'r /4/.

PRIMI, vb. IV ind. prez. *3* **priimește** 9r, 76v, 84r, 87v, 112v, 130r, 154v; pf. c. *5* **ați priimit** 30r, 30v; viit. I *3* **va priimi** 40r(2), 90v, 124v; conj. prez. *2* **să priimești** 79r, *3* **să priimească** 44r, **să priimască** 97r; imper. *2* **priimește** 3'r /17/.

PRIN, prep. **prin** 2'r, 2v, 12r(2), 21r, 21v, 32r, 34v, 35r, 35v, 36v, 38r(2), 40v, 45r, 47r, 49r, 54v, 56v, 62v, 65r, 70r, 79v, 92r(3), 93r, 93v, 95r, 96v, 97v(2), 98r, 99r, 105r(2), 108r, 110v, 112r(2), 112v, 115r, 120r, 122r, 122v, 123r, 130r, 136r, 138r(2), 138v, 139r, 140v, 141r(3), 143(4), 144r(4), 144v(3), 153r, 155v, 159v, 167v(4), **pren** 33r /75/.

PRINDE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să prind** 133r(3); pf. s. *3* **prinse** 36r, 57r, 59r, 61v; viit. I *6* **vor prinde** 92v /8/.

PRINDERE, s. f. ac. sg. art. **prinderea** 148r /1/.

PRINSOARE, s. f. ac. sg. **prinsoare** 99v(2) /2/.

PRINTRU, prep. **printr-** 140r /1/.

PRIPI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. *6* **s-au pripit** 115r; viit. I *3* **va pripi** 114r, 115r, 118r, 121r, 124v, (va) **pripi** 105r, *6* **va pripi** 117r; conj prez. *3* **să pripească** 121v, *6* **să pripească** 117r /10/.

PRITCE, s. f. ac. sg. **pritce** 4'v, 99v, nom. art. **pritcea** 71v /3/.

PRIVEGHEA, vb. II ind. prez. *3* **prevegheză** 117r, *6* **preveaghe** 44r; cond. prez. *3* **ară preveghia** 10v; imper. *2* **prevegheză** 112r, *5* **preveghiați** 10r, refl. cu pr. în ac. **preveghiați-vă** 10v; inf. **preveghea** 35r /7/.

PRIVEGHERE, s. f. ac. sg. **preveghére** 134r—134v, 157v, **preveghiare** 10r, 10v /4/.

PRIVI, vb. IV ind. prez. *5* **previți** 124r /1/.

PROPOVEDANIE, s. f. ac. sg. **propovedanie** 1'r, 11v, nom.-ac. art. **propovedaniia** 4'r(2), 1r, 1v, 2v, 3v, 4v, 5v, 6v, 7v, 8v, 9v, 10v, 11v, 12v, 14v, 15v, 16v, 17v, 18v, 19v, 20v, 21v, 22v, 23v, 24r, 24v, 25v, 26v, 27v, 28v, 29v, 30v, 31v, 32v, 33v, 34v(2), 35v, 36v, 37v, 38v, 39v, 40v, 41v, 42v, 43v, 44v, 45r, 45v, 46v, 47v, 48v, 49v, 50v, g. **propovedaniei** 1r, 12v, 20r, 34v; ac. pl. **propovedanii** 2'v, 4'v etc. /204/.

PROPOVEDUI, vb. IV pf. c. *6* **au propoveduit** 34v /1/.

PROPTI, vb. IV refl. cu pr. în ac. cond. prez. *3* **s-ară propti** 132r /1/.

PROROC, s. m. nom. sg. **proroc** 2v, 3r, 17v, 29v, 30v, 31v, 33v, 35r, 37r, 39r(2), 40r, 40v, 41v, 46r, 64r, 80v, 86r, 88r(2), 92r, 98v(2), 102v, 114r, 118r, 118v, 119v, 123r, 127v, 129v, 131v, art. **prorocul** 5v, 7v, 16v, 19r, 21v, 32v(3), 33r, 33v, 35v, 36v, 40r, 41r(2), 42r, 42v, 62v(3), 65r, 81r, 81v, 86v, 90v, 92r, 93v, 97r, 102r, 102v, 105r, 106v(2), 107r, 109r, 111v,

120r, 128r(2), 132r, 132v, 133v, 135r, 146r, 148r, 158r, 161r, 162r, 163r(2), 164r; ac. pl. **proroci** 34v, nom.-ac. art. **prorocii** 4'r, 134r, 138r, g. **prorocilor** 35v, 36r(2), 41v /91/.

PROROCI, vb. IV ind. prez. *3* **prorocește** 115v; pf. s. *3* **proroci** 145r; pf. c. *3* **au prorocit** 142v /3/.

PROROCIE, s. f. ac. sg. art. **prorociia** 39r, g. **prorociei** 37v /2/.

PROSTIE, s. f. ac. sg. **prostie** 79r, 166v /2/.

PROTOPOP, s. m. nom. sg. **protopop** 169v(3); ac. pl. art. **protopopii** 3'r /4/.

PRUNC, s. m. nom.-ac. pl. **prunci** 63v(2), 64r, 125r, 164r, 165r, art. **pruncii** 25v(2), 65r, 82r, 89v, 148r, 150v, g. **a pruncilor** 61v, g.-d. **pruncilor** 65r, 113r, 158r, 164r /18/.

PSALM, s. m. nom.-ac. **psalom** 3'v, 4'r, 13v(3), 14v, 19r(2), 21v, 22r, 34r, 42r, 48v, 58v, 64r, 71v, 83v, 88v, 90r, 90v, 101r, 102v, 103v(2), 108v, 109r, 109v, 112r, 114r, 118r, 119v, 122v, 123r(2), 124r(2), 127v, 129v, 131r, 131v(3), 145v, 154v, 162v, **psal(mul)** (abreviat) 2v(3), 3r, 4v, 29r, 29v, 30v, 31r, 31v, 42v, 64r, 80v, 87v, g. art. **psalomului** 104r, ac. **psalmul** 103v /61/.

PSALTIRE, n. pr. **Psaltire** 13v /1/.

PUCIOS, adj. f. ac. sg. **pucioasă** 100r /1/.

PUI, s. m. ac. sg. art. **puiul** 158r; nom.-ac. pl. art. **puii** 65r, 157v(3), 158r, 165r(2), g. **puilor** 157v /9/.

PUNE, vb. III ind.prez. *1* **puiu** 123v, *3* **pune** 49r, 71v, 154r, pas. **pusă iaste** 4r, 112r, *6* **pun** 81r, 103r, refl. cu pr. în d. **își pun** 148r, pas. **pusă sînt** 124r; pas. imp. *3* **era pus** 117v, refl. cu pr. în d. **-și punea** 117v; pf. s. *3* **puse** 10v, **pusă** 128r, refl. cu pr. în ac. **să puse** 166r, refl. cu pr. în d. **își pusă** 148v, *6* **pusără** 42r; pf. c. *1* **am pus** 4'v, *2* **ai pus** 14v, 103v, **pus-ai** 124r, *3* **au pus** 23r, 25r, 147v, 149r, 150v, refl. cu pr. în d. **își pusése** 149r; viit. I *3* **pune-va** 10v; conj. prez. *3* **să puie** 154r; imper. *2* **pune** 58r, refl. cu pr. în d. **-ți pune** 58v, 166v /32/.

PURTA, vb. I ind. prez. *2* **porți** 91v, *3* **poartă** 7r, 96r, *6* **poartă** 40v, 148r, refl. cu pr. în ac. **să poartă** 55v; pf. c. *3* **au purtat** 152r, refl. **s-au purtat** 15r, 36v; viit. I *3* **va purta** 143r; refl. conj. prez. *6* **să să poarte** 76r, 138r, ger. **purtînd** 18r /13/.

PURTĂTURĂ, s. f. ac. sg. **purtătură** 149r, nom.-ac. art. **purtătura** 72r, 73r, 115r, 148v /5/.

PURUREA, adv. **pururea** 14r, 19r, 57r, 67r, 85v, 90v, 109r, 128v, 130v, 133v, 137v, 144r /12/.

PUSTIE, s. f. ac. sg. **pustie** 8r(2), 27r, 65r /4/.

PUSTII, vb. IV ind. pf. c. *2* **ai pustiit** 85r, **pustiit-ai** 80r, 89v, *3* **au pustiit** 85r, *6* **au pustiit** 85v, refl. cu pr. în ac. **s-au pustiit** 134r /6/.

PUSTIIRE, s. f. ac. sg. **pustiire** 103v(2) /2/.

PUSTIIT, adj. m. nom. sg. **pustiit** 88v; f. **pustiită** 79r /2/.

PUTEA, vb. II ind. prez. *1* **pociu** 14v, refl. cu pr. în ac. **mă pot** 126v, *2* **poți** 52v, 113r(2), 135r, *3* **poate** 1r, 5r, 7r(2), 7v, 9r(2), 9v(2), 12v, 17v, 18r, 19v, 22v, 24v, 41v, 47v, 49v, refl. **să poate** 48v, 49v—50r, *4* **putem** 2'v, 27v, 34r, refl. **putemu-ne** 164r, *5* **puteți** 144v, 167r, *6* **pot** 3'v, 3v, 6v, 8r, 9v, 17r(2), 18v(2), 22v, 32v, 33v, refl. **să pot** 15v, **potu-să** 152v; imp. *3* **putea** 5v, 17v; pf. c. *2* **ai putut** 88v, *3* **au putut** 5r, 7v, 11r, 18v, *4* **am putut** 2'v, 4'v, *6* refl. **s-au putut** 27v; viit. I 2 **vei putea** 166r, *3* **va putea** 14r, refl **să va putea** 99v, *6* **vor putea** 117r, 119r, 121v; conj. prez. *3* **să poată** 9r, 15r, refl. cu pr. în d. **să-și poată** 88r, *4* **să putem** 4v, 12r, 13r(2), 16v, **se putem** 12r, refl. **să ne putem** 52r, *5* **să puteți** 21r(3), *6* **să poată** 1v, 35r, 35v; conj. pf. *3* **să fie putut** 32r; cond. prez. *2* **ai putea** 9v, *3* **ară putea** 5r, 17r(2), 18v, 26v, 32v, refl. **s-ară putea** 15v, 34r, refl. *6* **s-ară putea** 108v; cond. pf. *2* **ai vrut putea** 79v, *3* **au vrut putea** 23v, 32r, 33v, 127r etc. /248/.

PUTERE, s. f. nom.-ac. sg. **putére** 2'v, 83v, 96r, 119v(2), 121v, 127r, 139v, art. **putérea** 3r, 12v, 33v, 41v, 42r, 42v, 46r, 62v, 88r, 109r, 110v, 138v, 140v, 156r, 167v, 168r, g. **puterii** 96r, **puteriei** 21r; nom. pl. **puteri** 96r, ac. art. **puterile** 21r, g. **puterilor** 147v /29/.

PUTERNIC, adj. m. nom. sg. **putérnic** 1r, 18r, 19r, 46r, 58v, 83v, 85v, 88r, 113r, 125r(2), 126r, 126v, 127v, 134v, 149v, 156r, nom.-ac. art. **putérnicul** 15r, 119r, 127v, 135r, g. a **putérnicului** 5v, 6v, 17r, 33v, 115r, g.-d. **putérnicului** 25r, 32r, 64r, 149v, voc. **putérnic** 69v, **putérnice** 167v; f. ac. sg. **putérnică** 10v, 79r; m. nom. pl. **putérnici** 104r, ac. substantivizat **putérnici** 122v /36/.

PUTERNICI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. *6* **s-au puternicit** 81v /1/.

PUTERNICIE, s. f. ac. sg. **puternicie** 46r, art. **puterniciia** 99v /2/.

PUTREZI, vb. IV ind. prez. *3* **putrezéște** 70v /1/.

PUȚIN, adj., adv. **1. adj.** n. nom.-ac. sg. **puțin** 3'r, 48v; f. nom.-ac. sg. **puțină** 164v, **puțînă** 48v; m. comp. **mai puțîn** 102r; m. nom. pl. **puțini** 43v, 44r, 136r, 138r, 139r, 140v, 143r, 146r, superlativ absolut **foarte puțini** 140v; **2.** adv. **puțin** 80v(2), 102v(2) /18/.

RAFÎDIM, n. pr. ac. **Rafidim** 41v /1/.

RAHILA, n. pr. nom.-ac. **Rahila** 147r(2), 148r, 150r(2), 150v(2), 151r, 152v, 153r, 154r, 164r, g. **Rahilei** 147r, 148r(2), 150r, 150v, 153r, 164r /19/.

RAI, s. n. ac. sg. **raiu** 49v, 133r, art. **raiul** 153v /3/.

RAMA, n. pr. ac. **Rama** 164r /1/.

RANĂ, s. f. ac. sg. art. **rana** 29r /1/.

RĂBDA, vb. I ind. prez. *6* **rabdă** 22v, 152v; imp. *3* **răbda** 150r; pf. s. *3* **răbdă** 147r; pf. c. *1* **am răbdat** 110v, *3* **au răbdat** 124v, 150r, 150v, 151r-v, *6* **au răbdat** 152v; viit. I *5* **veți răbda** 76v, 130r, *6* **vor răbda** 76r; conj. prez. *4* **să răbdăm** 7v, 34r, 88v—89r, 120v, *6* **să rabde** 23v, 76r; imper. *5* **răbdați** 91r; inf. **a răbda** 87r, 148r, 152v, **răbda** 8r, 12r, 13r, 18v, 22v; ger. **răbdînd** 150r /29/.

RĂBDARE, s. f. ac. sg. **răbdare** 7v, 8r, 12r, 13r, 21r, 21v, 22v(2), 23v, 24v, 34r, 76r(2), 79v, 87r, 89r, 91r, 120v, 153r, 155v, 156v, nom.-ac. art. **răbdarea** 19v, 76v, 87r, 100r, 110v, g. **răbdării** 134v; ac. pl. art. **răbdările** 21v /28/.

RĂCNI, vb. IV ger. **răcnind** 10v /1/.

RĂDĂCINA, vezi ÎNRĂDĂCINA.

RĂDĂCINĂ, s. f. ac. sg. **rădăcină** 18v /1/.

RĂMĂSĂTURĂ, s. f. ac. sg. **rămăsătură** 134r, art. **rămăsătura** 162r /2/.

RĂMÎNEA, vb. II, ind. prez. *3* **rămîne** 54v, 89v, 125r, *6* **rămîn** 90r; pf. s. *6* **rămasără** 25v; pf. c. *1* **am rămas** 85r, 89v, 90v, 127r, 135r, *2* **ai rămas** 88v, 135r(2), *3* **au rămas** 2r, 36v, 132v, 135r, *5* **ați rămas** 43v, *6* **au rămas** 43v; viit. I *3* **va rămînea** 48v, 63v, 152v, 165v, **rămînea-va** 53v, 119r, 141v, *4* **vom rămînea** 67r, 71v, 139v; viit. II *4* **vom fi rămași** 67r; conj. prez. *3* **să rămîie** 37v, 63v, 102r, *6* **să rămîie** 114v, 133r, 158r; imper. *2* **rămîi** 35v(2), 36r, 68v; inf. **rămînea** 132r; ger. **rămîind** 126r; part. m. pl. **rămași** 155r, f. **rămase** 44r /44/.

RĂPI, vb. IV ind. prez. *6* **răpesc** 140v; pas. pf. s. *1* **fuiu răpit** 117v; refl. cu pr. în ac. pf. c. *3* **s-au răpit** 36v; viit. I *3* **va răpi** 35v, 36r, pas. *4* **vom fi răpiți** 67r; conj. prez. *3* **să răpască** 35v; refl. cond. prez. *1* **m-aș răpi** 36v; refl. ger. **răpindu-să** 38r /9/.

RĂPȘITOR, adj. m. nom. pl. **răpșitori** 85r /1/.

RĂRUNCHI, s. m. ac. pl. art. **rărunchii** 128r /1/.

RĂSĂDI, vb. IV ind. prez. *2* **răsădești** 81v, 102v, *3* **răsădește** 75r; pf. c. *3* **au răsădit** 143r /4/.

RĂSĂDIRE, s. f. nom. sg. art. **răsădirea** 143r /1/.

RĂSĂRI, vb. IV conj. prez. *3* **să răsaie** 101v /1/.

RĂSĂRIT, s. n. ac. sg. **răsărit** 33r, nom. art. **răsăritul** 80r /2/.

RĂSCUMPĂRA, vb. I pas. ind. prez. *6* **sînteți răscumpărați** 144v; pf. c. *1* **am răscumpărat** 105r, 134r, *2* **ai răscumpărat** 167v; inf. **răscumpăra** 109r /5/.

RĂSCUMPĂRARE, s. f. ac. sg. **răscumpărare** 98r, 100v, nom.-ac. art. **răscumpărarea** 109v, 144v, g. **răscumpărării** 109r-v /5/.

RĂSCUMPĂRĂTOR, s. m. nom. sg. art. **răscumpărătoriul** 120v /1/.

RĂSPUNDE, vb. III ind. prez. *3* **răspunde** 83r; pf. s. *3* **răspunse** 5v, 36r(2), viit. I *2* **veri răspunde** 29r; inf. **răspunde** 83v; ger. **răspunzînd** 22v, 126r /8/.

RĂSPUNS, s. n. nom.-ac. sg. **răspuns** 5v(2), 6r(2), 9v, 15r, 16v, 17r, 17v, 19v(2), 23r, 25v(2), 29v, 36v, 37r(2), 40r, 48v, 52r, 52v, 60v, 72v, 75v, 76r, 85v, 86v, 94r, 95r, 95v(2), 97v, 99r, 115v, 116r(2), 117r, 127r, 127v(2), 137r, 141v, 142v, 162r, 163r, art. **răspunsul** 5r, 28r, 68v, 116r, 128v, 131r, /52/.

RĂSTI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ger. **răstindu-să** 162r /1/.

RĂSTURNA, vb. I ind. pf. s. *3* **răsturnă** 95r /1/.

RĂSUFLA, vb. I pas. ind. prez. *3* **e răsuflată** 3'v /1/.

RĂSUFLET, s. n. ac. sg. art. **răsufletul** 25v /1/.

RĂSUNA, vb. I ind. prez. *3* **răsună** 32v /1/.

RĂTĂCI, vb. IV cond. pf. *1* **aș fi rătăcit** 28v /1/.

RĂTĂCIT, adj. m. g. pl. **rătăciți** 143r /1/.

RĂTĂCITURĂ, s. f. ac. sg. **rătăcitură** 34v, nom. art. **rătăcitura** 28v; g. pl. **a rătăciturilor** 145r /3/.

RĂU, adj., s. m. n., adv. **1.** adj. f. nom.-ac. sg. **rea** 70v, 71r, 77r(2), 77v, 80v, 94v, 133r, 141r, 157r, 160r(2), 161r, 161v; n. nom.-ac. **rău** 5v, 6v, 7r(2), 32r, 34r, 77r(3), 80v, 90r, 115r, 133r, 134v, comp. **mai rău** 51r; m. nom.-ac. pl. **răi** 31r, 34r, 76r, 85v, 95r, 95v, 115r, 141r, 162r; f. nom.-ac. **réle** 50r, 76r, 141v, 155r, d. **réle** 96r; **2.** s. m. nom.-ac. pl. art. **răii** 80v(3), 82r, 101v(2), 102v, 140r, g.-d. **răilor** 76r, 82r, 105v, 139r, 140r; **3.** s. n. nom.-ac. sg. **rău** 24v(5), 25r, 59r, 89r, 95v, 96r, 102r(2), 106r, 123r, 142r, 155r, 162v, art. **răul** 25r, 29r, 32v(3), 33r, 33v, 128r(2), 131r, 133r, 133v, 134v. 158v, g.-d. **răului** 24v, 133r, 142r; **4.** adv. **rău** 22r, 34r, 92v, 96r, 146v /95/.

RĂUTATE, s. f. ac. sg. **răutate** 133r, 146r; ac. pl. **răutăți** 12v(2), 13v, 14r, 16r, 16v(3), 17r(2), 17v(2), 18r(2), 18v(2), 19v, 20v, 21r, 22r, 23r, 23v(2), 107v, nom.-ac. art. **răutățile** 2r, 3v, 16r, 17r(2), 17v, 18r(2), 18v, 20r, 22r(2), 22v, 23r(2), 32r, 39v, g. **răutăților** 16v(2), 18r, 19v(2), 20r, 21r(2), 21v, 23r /53/.

RĂZBOI, s. n. ac. sg. **războiu** 20v, 21r(2), 39v, 41r, **41v(2)**, 74r, 97r, **151r** /10/.

RĂZMIRIȚĂ, s. f. ac. sg. **răzmiriță** 128v, 129r, 132r, 136v, art. **răzmiriția** 32v, 33r; nom. pl. art. **răzmirițile** 3v, **răzmirițele** 33r /8/.

REPAUS, s. n. ac. sg. **răpaus** 123r /1/.

REZEMA, vb. I refl. cu pr. în ac. viit. I *3* **să va răzma** 92v /1/.

REZEMAT, adj. m. nom. sg. **răzmat** 149r /1/.

RIDICA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să rădică** 22r, 131v; **pf. s.** *3* **rădică** 147r; pf. c. *1* **am rădicat** 149v, *3* **au rădicat** 153r, 154r; conj. **prez.** *3* **să rădice** 10v, *4* **să rădicăm** 2'v, 4'r, 111v; ger. **rădicîndu-** 149r; **part. f. pl. rădicate** 42r(2) /13/.

RIDICARE, s. f. ac. sg. art. **rădicarea** 155r /1/.

RISIPEALĂ, s. f. ac. sg. **răsipeală** 158v /1/.

RISIPI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să răsipéște** 70v; pf. s. *3* **răsipi** 158v /2/.

RISIPIRE, s. f. ac. sg. **răsipire** 120r /1/.

RISIPITOR, adj. m. g. sg. **răsipitoriu** 158r-v /1/.

RÎDE, vb. III ind. prez. *6* **rîd** 48v; refl. cu pr. în d. pf. s. *6* **-și rîsără** 57r, 59r, 60v; inf. **a rîde** 51r(2) /6/.

RÎMLEAN, s. m. ac. pl. **rîmléni** 1'v, 17v, 24v, 31r, 89r, 101v, 108v(2) 120v, 121v, 129v, 130v, abreviat **rîm(leni)** 50r, 55v, 60r, 96r /16/.

RÎND, s. n. ac. sg. **rînd** 9v, 14r, 66v, 73v, 95v, 148r, art. **rîndul** 110v; ac. pl. **rînduri** 22r, 78r, 107r /10/.

RÎNDUI, vb. IV pas. ind. prez. *3* **rînduită iaste** 9r, pas. *6* **sînt rînduite** 96r; pf. c. *3* **rînduit-au** 120v; viit. I *1* **rîndui-voiu** 92v; conj. prez. *3* **să rînduiască** 153v /5/.

RÎNDUIALĂ, s. f. nom.-ac. sg. **rînduiala** 89r, 102r, 120v, 130v, 142v(2), 145r(2), d. **rînduialei** 96r; ac. pl. art. **rînduialele** 142v /10/.

RÎNZĂ, s. f. ac. sg. art. **rînza** 155v /1/.

RÎS, s. n. ac. sg. **rîs** 47r, 47v, 51r(2), nom.-ac. art. **rîsul** 45r, 47r, 47v, 48r, 51r(3), 54v(2) /13/.

RÎU, s. n. ac. pl. art. **rîurile** 145v /1/.

RÎZĂTOR, s. m. g. pl. art. **rîzătorilor** 51r /1/.

ROB, s. m. nom. pl. art. **robii** 49v /1/.

ROBIE, s. f. ac. sg. **robie** 88v /1/.

ROD, s. n. ac. sg. **rod** 3'r, 82r, 97r, nom.-ac. art. **rodul** 40v, 45v(2), 78r, 145v, 147v, g. **rodului** 64r; ac. pl. art. **rodurile** 45v /11/.

RODI, vb. IV ind. pf. c. *2* **ai rodit** 11v, 69v; m. m. pf. *3* **rodise** 133v; **inf. rodi** 7v /4/.

RODITOR, adj., s. m. **1.** adj. f. nom.-ac. sg. **roditoare** 64v, 90r; **2.** s. m. ac. sg. art. **roditoriul** 3r /3/.

ROMÂN, s. m. nom. pl. art. **rumânii** 4'v, g. **rumânilor** 3'r /2/.

ROMÂNESC, adj. f. ac. sg. **rumânească** 2'v; g. pl. **rumâneşti** 2'v /2/.

ROST, s. n. ac. sg. art. **rostul** 123r, 127v /2/.

ROŞU, adj. n. ac. sg. **roşu** 65r /1/.

RUDĂ, s. n. nom.-ac. pl. art. **rudele** 25v, 92r, 94v, 125v(2) /5/.

RUDENIE, s. f. g. pl. art. **a rudeniilor** 151v /1/.

RUGA, vb. I ind. prez. *1* **rog** 167r, **rogu-** 6r, 35v(2), 36r, 36v, 37v, 56r, 58r, 58v, 166v, refl. cu pr. în ac. **mă rog** 14r, 15r, 15v, 25v, refl. *3* **să roagă** 16r, *4* **rugăm** 4'v, refl. **rugămu-ne** 11v, 35r, 79v, 156v, refl. *6* **să roagă** 15v, 31v; refl. imp. *3* **să ruga** 19r(2), 162r; pf. s. *3* **rugă** 40v, 58r, 58v, refl. **să rugă** 166v; refl. pf. c. *3* **s-au rugat** 16r, 31v, 37v, refl. *6* **s-au rugat** 34r; refl. conj. prez. *3* **să să roage** 18v, refl. *4* **să ne rugăm** 34r, 64v, 68v, 89r, 134v, refl. *6* **să să roage** 43v, 58v, 77r, 165v, 166r, **să să roaje** 166v; refl. cond. pf. *3* **s-ară fi rugat** 29r; refl. imper. *5* **vă rugaţi** 43v, 91r; refl. inf. **a să ruga** 87v; refl. ger. **rugîndu-să** 57v /51/.

RUGARE, s. f. ac. sg. art. **rugarea** 131r /1/.

RUGĂCIUNE, s. f. nom.-ac. sg. **rugăciune** 2'v, 1r, 10r, 10v, 11v, 12v, 15r, 34v, 40v, 62v, 69v, 79r, 91r, 113r, 156r, 167v, art. **rugăciunea** 13v, 14r(2), 14v, 15r, 15v, 19r, 22r, 40r, 40r-v, 40v, 42r, 42v, 58v, 64v, 166r; nom. pl. art. **rugăciunile** 41v, 42r /34/.

RUPE, vb. III ind. prez. *3* **rumpe** 71r, 94v, 158r; refl. cu pr. în d. pf. s. *3* **îşi rupse** 157r, 161r; pf. c. *3* **au rupt** 157r, 161r, refl. cu pr. în d. **ş-au rupt** 161v; ger. **rumpîndu-** 161r, refl. cu pr. în d. **rumpîndu-şi** 62r; part. m. sg. **rupt** 161r /11/.

RUŞINA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. viit. I *6* **să vor ruşina** 64r, **ruşina-să-vor** 118v /2/.

RUŞINE, s. f. nom.-ac. sg. **ruşine** 28r-v, 39r, 162r(2) /4/.

RUTA, n. pr. nom. **Ruta** 125v, g. **Rutei** 125r /2/.

S

SABEUŞ, s. m. nom. pl. art. **sabeuşii** 26v, 33v /2/.

SABEUŞEAN, s. m. ac. pl. **sabeuşani** 8v, **sabeuşéni** 32r, nom. art. **sabeuşanii** 8v, **sabeuşénii** 4'v, 85v, g. pl. **sabeuşénilor** 32r /6/.

SABIE, s. f. ac. sg. art. **sabiia** 164r /1/.

SAFAT, n. pr. g. **lui Safat** 37r /1/.

SAMARITEAN, s. m. g. pl. **samaritenilor** 98v /1/.

SAMSON, n. pr. nom.-ac. **Samson** 94v, 95r(4), g. **lui Samson** 95v /6/.

SAMUIL, n. pr. nom. **Samuil** 98v, g. **a lui Samuil** 8r, 39r(2), 41r, 62v, 72v, 77r, 86r, 94r, 97r, 98v, 99r-v, 99v, 132v, 151r, 158v /17/.

SARA, n. pr. nom. **Sarra** 153v /1/.

SAT, s. n. g. pl. art. **a satelor** 73v /1/.

SARDINOV, s. n. g. sg. art. **sardinovului** 177v /1/.

SAS-ŞEBEŞ, n. pr. **Sas-Şebeş** 1'r, 169v(2) /3/.

SATANA, s. f. nom.-ac. sg. **satana** 8v(2), 82v(2), 85r, 85v, g. **satanei** 85r-v /7/.

SAU, conj. **sau** 2r, 5r, 5v, 7r(2), 8r, 8v, 15v, 20r, 22v, 31r, 33r(2), 34r, 35r, 37v, 44r, 45r, 47v(4), 48r(4), 50v(2), 52r, 52v, 58r, 59r, 61v, 64r, 65r, 72v, 81v, 82r, 91r, 92v(2), 93r(2), 99r, 103r, 104v, 106r, 107r, 110r(3), 111v(2), 113r, 115r, 124v, 125v, 126v, 128r, 129r, 139v, 151v, 155r(2), 161v /65/.

SAUL, n. pr. g.-d. **lui Saul** 7v, 72v(2), 132v /4/.

SĂ [1], morfem al conj. **să** 2'v(2), 3'r, 3'v(3), 4'r(6), 4'v, 1v, 4v(3), 5v(3), 6r(3), 6v, 7r, 7v(6), 8r(4), 8v(2), 9r(4), 9v(4), 10r(7), 10v(3), 11r, 11v(2), 12r(2), 12v(7), 13r(3), 13v(2), 14r, 15r(5), 15v(3), 16r(3), 16v(2), 17v(2), 18r(2), 18v(2), 19v, 20r(5), 20v(3), 21r(6), 21v(5), 22r(2), 23r(4), 23v(2), 24r(2), 24v(4), 25r(2), 26r(3), 26v(3), 27r(2), 27v(3), 28r, 28v(2), 29r(2), 29v(2), 30r(5), 31r, 31v(4), 32r, 32v, 33r, 34r(3), 35r, 35v(2), 36r, 36v, 37v(4), 38r(2), 39r(3), 39v(2), 40v(2), 41r(4), 41v, 42r, 43r(6), 43v(4), 44r(5), 44v, 46r(2), 46v(2), 47v(2), 48r, 48v(6), 49r(2), 50v(3) etc. /699/.

SĂ [2], cj. **să** 14r, 29r, 38r, 55r, 66v, 81r, 93r, 103r, 111r, 112v, 149r, 149v(4), 152v, 156v /17/.

SĂDI, vb. IV ind. pf. c. 3 **au sădit** 162v; part. m. sg. **sădit** 51r, 145v /3/.

SĂDIRE, s. f. nom.-ac. sg. art. **sădirea** 51r, 64v, 90r /3/.

SĂGEATĂ, s. f. nom. pl. art. **săgeţile** 64r /1/.

SĂGETĂTOR, s. m. nom. pl. art. **săgetătorii** 128r /1/.

SĂHĂIDAC, s. n. ac. pl. art. **săhăidacele** 6r /1/.

SĂLAŞ, s. n. ac. sg. art. **sălaşul** 50r, 66v /2/.

SĂLĂŞLUI, vb. IV ind. prez. 3 **sălăşluieşte** 123r, refl. cu pr. în ac. 6 **să sălăşluiesc** 24r; viit. I 1 **voiu sălăşlui** 123v /3/.

SĂLBATEC, adj. f. nom. sg. **sălbatecă** 62r /1/.

SĂMCEA, s. f. ac. sg. art. **sămceaua** 7v, 15v /2/.

SĂMÎNŢĂ, s. f. ac. sg. **sămînţă** 63v, 165v, nom.-ac. art. **sămînţa** 37r, 82r, 118v, 166r /6/.

SĂNĂTATE, s. f. ac. sg. **sănătate** 2'r, 2'v, 3'r, 3'v, 12v, 29v, 82r, 125v, 128v, 129v, 132r, 166v, nom.-ac. art. **sănătatea** 19v, 32v, 58r, 64v, 158r, 158v /18/.

SĂNĂTOS, adj. f. nom.-ac. sg. **sănătoasă** 58r, 61v, 63v, 80v, 102v; m. nom. pl. **sănătoşi** 23r, 29v /7/.

SĂPA, vb. I conj. prez. *3* **să sape** 10v /1/.

SĂPTĂMÎNĂ, s. f. ac. pl. **săptămîni** 164v /1/.

SĂRAC, adj., s. m. **1.** adj. m. voc. sg. art. **săracul** 148v, 150v; f. nom. sg. **săracă** 125r, 127r, 132v, 135r, art. **săraca** 134v, g. **sărace** 63r; m. nom.-ac. pl. **săraci** 43v, 78r, 155r; **2.** s. m. ac. pl. art. **săracii** 162v, d. **săracilor** 155r /13/.

SĂRĂCIE, s. f. ac. sg. **sărăcie** 155r, art. **sărăciia** 126r /2/.

SĂRUTA, vb. I ind. pf. s. *3* **sărută** 158v /1/.

SĂTURA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să satură** 122v; refl. pf. s. *3* **să sătură** 144v; pf. c. *2* **ai săturat** 12v, refl. *3* **s-au săturat** 13v, 14r, 16r 16v(2), 17v, 23v; refl. viit. I *6* **să vor sătura** 146v; refl. conj. prez. *4* **să ne săturăm** 53r /12/.

SĂU, adj. pos. m. sg. **său** 3'r, 6v, 16v, 17r, 17v, 36v, 37r, 39r(5), 39v, 40r, 40v, 46v, 48v; f. **sa** 2'r, 3'r, 4'v, 7v, 8v, 14v, 15r, 16r, 18r, 19r, 22r, 25r, 29r, 36r, 43v, 46r, 50v, g. **sale** 1'r, 1'v, 5r, 6r, 7v(3), 9r, 9v, 10r, 14r, 24r, 46v, 50v; m. pl. **săi** 6v, 7r, 18r, 19v, 20v, 22r, 25r, 31v, 34r, 41r 43v, 46v; f. **sale** 1v, 2r(2), 4r, 4v, 11v, 14v, 18v, 21v, 38r, 42r etc. /283/.

SĂVA, cj. **săva** (că) 9v, 27v, 38v, 57r, 58r, 67v, 74r, 75r, 85r, 86r(2), 95r, 102r, 123r, 128v, 132r, 133v, 147v, 149r, 152v, 161v /21/.

SĂVÎRŞI, vb. IV ind. pf. c. *1* **am săvîrşit** 4r, 112r, refl. *6* cu pr. în ac. **s-au săvîrşit** 168v /3/.

SĂVÎRŞIT, s. n. ac. sg. **săvîrşit** 69v /1/.

SCARĂ, s. f. ac. sg. **scară** 149r(2) /2/.

SCAUN, s. n. nom.-ac. sg. **scaun** 116r(2), 117r(2), 117v(4), art. **scaunul** 1r, 39r, 117r(2), 117v, 145v, g. **scaunului** 2'v, 114r, 115r, 116r, 117r 117v(2), 121r, 121v, 124v /24/.

SCĂDERE, s. f. ac. sg. art. **scădérea** 7v /1/.

SCĂPA, vb. I ind. prez. *3* **scapă** 132r; pf. c. *1* **am scăpat** 27r(2), 27v, *3* **au scăpat** 27r; conj. prez. *3* **să scape** 92v; cond. prez. *3* **ară scăpa** 98r; inf. **scăpa** 98r /8/.

SCĂPARE, s. f. nom.-ac. sg. **scăpare** 2'v, 120r /2/.

SCHIMBA, vb. I ind. prez. *3* **schimbă** 19v; refl. cu pr. în d. pf. s. *3* **îşi schimbă** 132v; refl. cu pr. în ac. pf. c. *3* **s-au schimbat** 62v, 127r, 148v; refl. viit. I *3* **schimba-să-va** 20r(2); conj. prez. *3* **să schimbe** 83r, refl. cu pr. în d. **să-şi schimbe** 127r(2) /10/.

SCHIMBARE, s. f. nom. sg. **schimbare** 33r, 72v, 106r, g. art. **schimbării** 33r, 72v, 106r /6/.

SCÎRBĂ, s. f. ac. sg. **scîrbă** 20v, 47r, nom. art. **scîrba** 20v, g. **scîrbei** 58v, 87v, 123r; ac. pl. **scîrbe** 110v(3), 112v(2), 114v, 118r, 129r(2), 131r(2), 131v, nom.-ac. art. **scîrbele** 43v, 58v, 110v, 114r, 114v, 131v, g.-d. **scîrbelor** 111r, 112r /26/.

SCÎRBI, vb. IV ind. prez. *5* **scîrbiți** 28r /1/.

SCOATE, vb. III ind. pf. s. *3* **scoase** 39r, 57r, 59r, 60r, 61v, refl. cu pr. în ac. **să scoase** 46r; pf. c. *3* **au scos** 22r, *5* **ați scos** 8r, viit. I *3* **va scoate** 22r, 98r, conj. prez. *1* **să scoț** 52v, *2* **să scoți** 52v, *3* **să scoată** 43v, 112r; cond. pf. *3* **ară fi scos** 60v; imper. *2* **scoate** 52v; inf. **scoate** 23r; part, f. sg. **scoasă** 1'r /18/.

SCOBIT, adj. f. sg. **scobită** 153v /1/.

SCORNI, vb. IV ind. prez. *3* **scornește** 84v, *6* **scornesc** 159v; refl. cu pr. în ac. ind. pf. s. *3* **să scorni** 27r /3/.

SCRIE, vb. III ind. prez. *3* **scrie** 4r, 8r, 17r, 20r(2), 21r, 21v(2). 29r, 46r, 46v, 62r, 67v, 77r, 98r, 99v, 100r, 107v, 151r, 151v, 154v(2), 161r, 162r, 163r, pas. **iaste scris** 27r, 29r, 36v, 39r, 46r, 94r, 98v, 126r, 129v, 153v, 159r, **scris iaste** 24v, **-i scris** 44r, 102r, **iaste scrisă** 39r, 95r, 98v, 133v, 152r, **-i scrisă** 76r, pas. *6* **-s scriși** 139v, **sînt scrise** 14v, 35r; imp. *3* **scriia** 132v; pf. c. *1* **am scris** 4'v, **scris-am** 53r(2); imper. *2* **scrie** 4r, 11v; inf. **a scrie** 46v /55/.

SCRIPTURĂ, n. pr. nom.-ac. **Scriptura** 3'v, 4'v, 18v, 24r, 72v, 94v, 98r, 107v, 163r(2), g. a **Scripturii** 41r, 62r, 85v, 96v, 128v, 144r, **Scripturii** 4'v, 101v; ac. pl. **Scripturii** 3'v, **Scripturile** 1'r, 3'v(2), 4'r, g. **Scripturilor** 4'r /24/.

SCULA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **mă scol** 25v; refl. pf. s. *3* **să sculă** 38v, 57r, 59r-v, 61v, 63r, 82v, refl. *6* **să sculară** 157r; refl. pf. c. *2* **te-ai sculat** 167v, refl. *3* **s-au sculat** 84r, refl. *5* **v-ați sculat** 55r, refl. *6* **s-au sculat** 86r, 161v, 162r; viit. I *3* **va scula** 101r, refl. *3* **să va scula** 23v, 68r, 92v, refl. *4* **ne vom scula** 167v, refl. *6* **să vor scula** 155v; conj. prez. *3* **să scoale** 58r, 62v, refl. *6* **să să scoale** 61v, 66r; imper. *2* **scoală** 57r, 59r, 61v, 63r, 149v; inf. **a scula** 61r, 65v; refl. ger. **sculîndu-să** 75r, 149r, 161r /34/.

SCULARE, s. f. ac. sg. art. **scularea** 63r /1/.

SCUMP, adj. f. nom.-ac. sg. **scumpă** 4'v, 45r, 47r(2), 47v(2), 48r(2), 48v(3), 49r(4), 54r, 54v, 55v, 71v, 74v(3), 77r, 109v, comp. **mai scumpă** 71r, 74v, 136v; n. nom.-ac. **scump** 78r, 78v, 97v, 122r, 144r, 144v, comp. **mai scump** 64v, 71v, 74v(2), 75r, 77r, 121r; f. ac. pl. **scumpe** 65r, 73r, 74r, 74v, 75r, 148v, comp. **mai scumpe** 136v /47/.

SCUMPETE, s. f. nom.-ac. sg. **scumpéte** 88v, 128v, 129v, 132v, nom. art. **scumpétea** 3v, 32v /6/.

SCURT, adj., loc. adv. **1.** adj. f. ac. sg. **scurtă** 84v; f. ac. pl. **scurte** 26r; **2.** loc. adv. (pre) **scurt** 14v, 36v, 51r, 115r, 126r, 148r, 159r /9/.

SCURTA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. 3 **s-au scurtat** 56r /1/.

SCUT, s. n. nom. sg. art. **scutul** 63v, 165v /2/.

SCUTEALĂ, s. f. ac. sg. **scuteală** 2'v /1/.

SCUTITOR, s. m. nom. sg. art. **scutitoriul** 131v(2) /2/.

SCUTURA, vb. I refl. cu pr. în ac. **să scutură** 3r; pf. s. 3 **scutură** 27r, 6 **scuturară** 46v /3/.

SCUTURAT, adj. f. ac. sg. **scuturată** 85v /1/.

SE, pr. refl. 3 ac. **să** 3'v, 4'r, 4'v, 1v(2), 2r, 2v(4), 3r(2), 3v(7), 4r(2), 4v(5), 5v(2), 6r, 6v, 7r, 8r(3), 9v, 11v, 13r, 14r, 15r(3), 15v(7), 16r, 16v, 18v(8), 19r(2), 20r(3), 20v(3), 21r, 22r(2), 22v, 23v(3), 24r, 25v(6), 26r(2), 27r, 28r, 28v(5), 29r(3), 29v(2), 30r(4), 30v(2), 31r(2), 31v(2), 32r(3), 32v, 33r, 35r, 35v(3), 36r, 36v(3), 37r, 37v(2), 38r(4), 38v, 39r(5), 40v, 41r(2), 41v(3), 42r, 42v, 43r(3), 43v(2), 44r(2), 45r(4), 45v(3), 46r(3), 46v(5), 47r, 47v, 48r(2), 48v(5), 49r(2), 49v(3), 50r, 50v(3), **se** 47r, **s-** 4'r(2), 2r(3), 2v, 3r(4), 3v(2), 4v, 8r, 13v, 14r(2), 15r(3), 15v, 16r(3), 16v(5), 17v(3), 18r(3), 23r, 23v(2), 25r, 26r, 26v, 27v, 28v(2), 29r, 30r, 32v, 34r(2), 36v(2), 37r(2), 37v, 45v etc. /829/.

SEAMĂ, s. f. ac. sg. **samă** 41r, 44r, 66v, 71r, 79r, 140v, 160v, **art. sama** 120v /8/.

SEARĂ, s. f., adv. **1.** s. f. ac. sg. art. **sara** 49v; **2.** adv. **sara** 149r /2/.

SECA, vb. I ind. pf. s. 3 **săcă** 59r /1/.

SECERAT, s. n. ac. sg. **săcerat** 90v, 135r, g. art. **săceratului** 135r /3/.

SECERĂTURĂ, s. f. nom. sg. **săcerătură** 43v, ac. art. **săcerătura** 43v, g. **săcerăturei** 43v /3/.

SECUI, s. m. g. pl. art. **săcuilor** 2'r /1/.

SEMINȚIE, s. f. d. sg. **săminției** 149r; nom. pl. art. **săminţiile** 118v /2/.

SEMN, s. n. nom.-ac. sg: **sămn** 1'v, 128r, nom. art. **sămnul** 130v; nom. pl. art. **sémnele** 130v(2) /5/.

SEPTEMBRIE, s. m. g. **lui septevrie** 168v, abreviat nom. **sep**(tem-vrie) 1'r, g. **lui sep**(temvrie) 169v /3/.

SETE, s. n. nom.-ac. sg. **séte** 8r, 65r, 116v /3/.

SEVERIN, n. pr. nom. **Severin** 169v /1/.

SFADĂ, s. f. nom. sg. art. **sfada** 71r /1/.

SFADNIC, adj. f. nom. sg. **sfadnică** 75v /1/.

SFAT, s. n. ac. sg. **sfat** 43v, art. **sfatul** 108r, 145v(3) /5/.

SFĂDI, vb. IV refl. cu pr. în ac. imp. *6* **sfădiia-să** 8r; viit. I *3* **să va sfădi** 92v; conj. prez. *5* **să vă sfădiți** 28v; inf. **a să sfădi** 8r /4/.

SFĂRMA, vb. I ind. pf. s. *3* **sfărmă** 98v /1/.

SFINȚI, vb. IV ind. pf. c. *2* **ai sfințit** 69v, 167v; refl. cu pr. în ac. imper. *3* **sfințească-să** 168r /3/.

SFINȚIE, s. f. ac. sg. **sfinție** 144v, 152v, nom.-ac. art. **Sfințiia** 53r, 83r, 88v, 167v, **sfințiia** 103v, g.-d. **Sfinției** 7v, 10r, 11v, 14r, 24r, 34v, 57v, 60v, 61r, 79r(2), 79v, 156v, 167v /21/.

SFINȚITOR, s. m. nom. sg. art. **sfințitoriul** 105r /1/.

SFÎNT, adj., s. m. **1.** adj. m. nom.-ac. sg. **sfînt** 1r, 1v, 2v, 4v, 9r, 9v, 10v, 12r(2), 13r(2), 15v, 16r, 17r, 24v, 31r, 31v, 34v, 44r, 50v, nom. art. **sfîntul** 5r, 9r, 17v, 25r, 26v, 29v, 30v, 31v(2), g. **a sfînt** 6v, 13r, **sfînt** 35r, 40r, 43v, art. **sfîntului** 32r, 46v, voc. **sfinte** 10r; f. nom.-ac. **sfîntă** 4'v, 13r, 18v, 24r, 32v, 34v(2), d. **sfinte** 11v, 35r; m. nom. pl. **sfinți** 1r(2); f. ac. **sfinte** 1'r, 3'v; **2.** s. m. ac. pl. art. **sfinții** 9v etc. /169/.

SFÎNTA TROIȚĂ, n. pr. **Sfînta Troiță** 11v, **Sfînta Troițe** 112v, 125r, 135v **Troița** 69r /5/.

SFÎRȘENIE, s. f. ac. sg. **sfîrșenie** 4v, 23r, 45r, 47r, 118r(2), 119r, 120r, 120v, 135v(2), 167v, art. **sfîrșeniia** 50v(2) /14/.

SFÎRȘI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **sfîrșăscu-mă** 127v, *3* **sfîrșește** 70v, 83v, 93v, 94r; refl. pf. s. *6* **să sfîrșiră** 2v, 25v, **sfîrșiră-să** 103v; refl. pf. c. *3* **s-au sfîrșit** 2r, 161v; refl. viit. I *3* **să va sfîrși** 3v, 74v. 90v—91r; *6* **vor sfîrși** 111v, refl. **să vor sfîrși** 18v, 119v; refl. conj. prez. *3* **să să sfîrșască** 18v; cond. prez. *6* **ară sfîrși** 95v /18/.

SFÎRȘIT, s. n. ac. sg. **sfîrșit** 1v, 12v, 17v—18r, 49r, 76v, 110r, 112v, 127r, 134v, nom.-ac. art. **sfîrșitul** 4v, 20r, 101r, 103v, 104r(3), 104v, 105r, 108r, 110r, 110v, 163v, 168v /23/.

SICRIU, s. n. ac. sg. **sicriiu** 151v, nom. art. **sicriiul** 1'r, g. **sicriiului** 155r /3/.

SIEȘI, pr. refl. d. 3 **și** 29v, 30r, 78r, 84v(2), 128r, **își** 40r, 45r, 47r, 49v, 54r, 56r, 79r, 96r, 109v, 132v, 134r, 144r, 148r, 148v, 149r, 149v, 150v, 155v, 157r, 157v, 161r, **-și** 2r, 5r, 6r(3), 18r, 18v, 20r(2), 20v, 30r, 39r, 49r, 50v(2), 57r, 59r(2), 60v, 62r, 62v, 64r, 65r(3), 75r(2), 77v, 78r, 78v(2), 81r, 84v, 85r, 88r, 99v, 112v, 117v, 127r(2), 132r, 132v, 133r, 133v(2), 136v, 137r(2), 144r, 145v, 153r(2), 155r, 159v(2), 161r, **ș-** 15r, 52v, 124v, 126r, 155v, 158v, 161v /90/.

SILI, vb. IV ind. prez. *6* **silesc** 16r, 140v; pf. c. *1* **silit-am** 2'v *3* **au silit** 57v, *4* **am silit** 4'v; viit. I *4* **vom sili** 2'v /6/.

SILUAM, n. pr. ac. **Siluam** 22v /1/.

SIMȚI, vb. IV ind. prez. *6* **simțesc** 163v; inf. **sîmți** 18v, 163v, 164v, 165r; ger. **simțind** 8r /6/.

SINAGOGĂ, s. f. ac. sg. art. **sinagoga** 52r, g. **sinagoghei** 58r /2/.

SINE, pr. refl. ac. *3* **sine** 16v(2), 17v, 36v(2), 45v, 76r, 82v, 83v(2), 84v, 94r, 94v, 95r, 95r-v, 99v, 101v, 109v, 112r, 133v, 138r, 152v, 154r, 158r /24/.

SINGUR, adj. m. nom.-ac. sg. **singur** 17r, 27r(2), 27v, 32v, 41r, 73v, 75v, 80r, 85r, 88v, 89v(2), 109v, 116r, 118v, 121v, 123r, 123v(2), 142v, 144r, 150v; f. nom. **singură** 83v, 125r, 126r, 127r; m. nom. pl. **singuri** 96r /28/.

SION, n. pr. ac. **Sionul** 118v, **ai Sionului** 65r /2/.

SÎN, s. n. ac. art. **sînul** 135r /1/.

SÎNGE, s. n. nom.-ac. **sînge** 22v, 59r, 87r, 92r, 94v, 96v, 100r(2), art. **sîngele** 17r, 17v, 21r, 59r, 62r, 91v(2), 92r(2), 93r(3), 93v(2), 94v(3), 95v(3), 96v(2), 97r(2), 97v(4), 98r(3), 98v, 99r(3), 99v, 100v(2), 109v, 144v(4), 154r, 157r, 159v, 160r, 161r, g. **sîngelui** 91v, 97r, 97v(2), 100r /61/.

SÎNT, adj. m. nom. sg. art. **sîntul** 4v, 40v /2/.

SLAB, adj. m. nom.-ac. pl. **slabi** 83v, 87v, 103v; f. nom. pl. **slabe** 147v, 156r, comp. **mai slabe** 75r /6/.

SLAVĂ, s. f. ac. sg. **slavă** 55r, 66r, 68r, 117v, 167v, nom.-ac. art. **slava** 6v, 108v, 111r(2), 131v, 168r, g. **slavei** 7v(2) /13/.

SLĂBI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să slăbesc** 136v, **să slăbăsc** 137r(2); pas. imp. *3* **era slăbit** 5r; refl. pf. c. *1* **m-am slăbit** 18r, refl. *3* **s-au slăbit** 3r, 16v; conj. prez. *2* **să slăbești** 76v, 87v, 130r; cond. pf. *6* **ară fi slăbit** 42r /11/.

SLĂBICIUNE, s. f. nom.-ac. sg. **slăbiciune** 2'v, 4'r, 1v, 3r, 18v, 79r-v, **81r**, 81v, 102r, 102v, 103r; ac. pl. art. **slăbiciunile** 12r, 79v /13/.

SLĂBIT, adj. n. ac. sg. **slăbit** 2'v /1/.

SLĂVI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să slăvește** 111r, *6* **slăvăsc 16r**; conj. pf. *6* **să fie slăvit** 133r-v /3/.

SLĂVIT, adj. m. g. sg. **slăvit** 2'v, ac. **slăvit** 135v; f. nom. **slăvită** 167v; m. nom.-ac. pl. **slăviți** 1r, 121v, 135v /6/.

SLOBOD, adj. f. nom. sg. **slobodă** 126v, n. nom. **slobod** 50v /2/.

SLOBOZI, vb. IV ind. prez. *3* **sloboade** 6v, 18r, 19v, 20v, 21v, 87r, 119r, refl. cu pr. în d. **-și sloboade** 78v, *6* **slobod** 82r, refl. cu pr. în d. **-și slobod 65r**; imp. *3* **sloboziia** 42r, 132v; pf. c. *3* **au slobozit** 6v, 9r, 18v; viit. I *1* **voiu slobozi** 46r; conj. prez. *1* **să slobozu** 46r, *3* **să slobozască** 134v, **să sloboadză** 7v; cond. pf. 3 (ară fi) **slobozit** 32r /20/.

SLOBOZIE, s. f. ac. sg. **slobozie** 16r, 29r, art. **sloboziia** 49v /3/.

SLOBOZIRE, s. f. ac. sg. art. **slobozirea** 27v, 33v, 85v, 115r, 134r, g. **slobozirei** 88r /6/.

SLOVENESC, adj. f. ac. sg. **slovenească** 4'v /1/.

SLUGĂ, s. f. nom. sg. **slugă** 10v, 169v, nom.-ac. art. **sluga** 10v, 25v, 39r, 64r, 96r(2), 165v; nom.-ac. pl. **slugi** 3'r, 15v, 34v, 96r, art. **slugile** 25v, 26v, 27r(3), 40r, 40v, 49v, 86r, 89v, g. **slugi** 41v, g.-d. art. **slugilor** 39r, 86v, 158v, 159v, voc. **slugi** 16r /29/.

SLUJBĂ, s. f. ac. sg. art. **slujba** 107r, 112r /2/.

SLUJI, vb. IV ind. prez. *3* **slujéşte** 95r, 151v, *4* **slujim** 81v, 107r. *6* **slujesc** 120v, 130v, 131v, **slujăsc** 89r, 108r, 112v, **slujăscu** 1r; m. m. pf, perif. *3* **era slujit** 150r; viit. I *2* **sluji-va** 102r, *6* **vor sluji** 118v(2); conj. prez. *3* **să slujască** 19v, *4* **să slujim** 2'v; ger. **slujind** 96v /18/.

SLUJITOR, s. m. nom. pl. art. **slujitorii** 139v /1/.

SMARALD, s. n. g. sg. art. **smaragdului** 117v /1/.

SMERENIE, s. f. ac. sg. **smerenie** 2'v, 1r, 8v, 15v, 16r, 26r, 68v, 71v, 76r, 86v, 108r, 134v, 155r, nom. art. **smereniia** 58r, 71v /15/.

SMERI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *4* **ne smerim** 81v, 107v; pf. c. *2* **ai smerit** 21v, 112r, 131v; viit. I *2* **smeri-vei** 12v, 31r; conj. prez. *2* **să smereşti** 12v, refl. *4* **să ne smerim** 21r; imper. *5* **smeriţi-vă** 87r /10/.

SMERICIUNE, s. f. ac. sg. **smericiune** 8r, 25r /2/.

SMERIT, adj. m. ac. sg. **smerit** 15r; f. nom. **smerită** 71r; m. nom. pl. **smeriţi** 7v, substantivizat art. d. **smeriţilor** 87r, ac. **smeriţii** 131v /5/.

SMINTEALĂ, s. f. nom.-ac. sg. **sminteală** 60v(2), 137r, 155r; nom. pl. art. **smintélele** 169r /5/.

SMINTITOR, adj. n. pl. **smintitoare** 137r /1/.

SMOLIT, adj. f. ac. sg. **smolită** 50v; ac. pl. **smolite** 50r /2/.

SMULGE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. viit. I *3* **zmulge-să-va** 143r /1/.

SOARE, s. m. ac. sg. **soare** 23r, 70v, nom.-ac. art. **soarele** 3r, 101v, 114r, 115r(2), 117r(2), 118r, 121r, 121v, 124v, g. **soarelui** 33r, 42r, 80r, 136v /17/.

SOARTĂ, s. f. ac. sg. **soarte** 114r, 114v, 115r, 115v, art. **soartea** 115r(2) /6/.

SOBOR, s. n. g. sg. **săbor** 169v, ac. art. **săborul** 3'r, g.-d. **săborului** 57v, 58r(3), 59r, 169v /8/.

SOCOTI, vb. IV ind. prez. *2* **socoteşti** 52v(2), *3* **socotéşte** 29v, 31v, 76r, 109v, 110r(2), *6* **socotesc** 31r; pas. pf. s. *1* **socotit fuiu** 14r; pf. c. *5* **aţi socotit** 30r, 30v; m. m. pf. *3* **socotise** 53r; viit. I *2* **socoti-vei** 12v, *3* **va socoti** 99v, *4* **vom socoti** 15v, 49v, 50v, 119v, 120r, 157v; conj. prez. *2* **să**

socotești 12v, *4* **să socotim** 104v; imper. *5* **socotiți** 32v, 56r; ger. **socotind** 76r, 99v /27/.

SOCOTITOR, adj. m. nom. sg. **socotitoriu** 7r /1/.

SOL, s. m. nom. sg. **sol** 27r(4), art. **solul** 27r; nom. pl. **soli** 59v /6/.

SOLIE, s. f. ac. sg. art. **soliia** 40v(2) /2/.

SOLOMON, n. pr. nom.-ac. **Solomon** 3r, 3v, 20r, 47r(2), 47v, 48v(2), 49r(2), 49v, 50v, 51r(3), 51v(2), 54r, 55v, 66r, 70v(2), 71r, 71v(2), 72r(2), 72v(2), 74v, 77v, 99v, 133r, g. **Solomon** 74r, **lui Solomon** 45r, 48r(2) /37/.

SOLUN, s. m. ac. sg. **solun** 66v /1/.

SOMN, s. n. nom.-ac. sg. **somn** 70r, 167v, **somnu** 61r, 65v(3), 68r(2), art. **somnul** 61r, 103v /10/.

SORĂ, s. f. g. sg. **surori** 124v, **sori** 56r; voc. pl. **surori** 100v /3/.

SOSI, vb. IV ind. prez. *3* **sosește** 77v, 83v, *6* **sosesc** 49r; pf. s. *3* **sosi** 27r(3), *6* **sosiră** 27r, 59v; pf. c. *3* **au sosit** 4'r, 59r; m. m. pf. *3* **sosise** 59r; viit. I *4* **vom sosi** 79v; conj. prez. *3* **să sosască** 10r, 59v; cond. pf. 3 **ară fi sosit** 59v(2) /16/.

SOȚ, s. m. nom.-ac. sg. **soț** 69v, 77r, 111r, art. **soțul** 75r, 75v, 77r, 154r(2), g. **a soțului** 151v; nom.-ac. pl. art. **sotii** 29r, 153v, 154v, g. **soților** 154v(2) /14/.

SOȚIE, s. f. ac. sg. **soție** 35r, art. **soțiia** 154r; g. pl. art. **soțiilor** 154r /3/.

SPAIMĂ, s. f. ac. sg. **spaimă** 46v /1/.

SPARGE, vb. III viit. I *1* **sparge-voiu** 45v, refl. cu pr. în ac. *3* **să va sparge** 66v /2/.

SPATE, s. n. ac. pl. art. **spatele** 77r, 118v /2/.

SPĂLA, vb. I ind. pf. c. *1* **am spălat** 84r, 103r, *3* **au spălat** 109v /3/.

SPĂMÎNTA, vezi ÎNSPĂIMÎNTA.

SPĂSENIE, s. f. nom.-ac. sg. **spăsenie** 3v, 22r, 34v, 35r, 57v, 70r, 122v, 131v, 137r, 140r, **ispăsenie** 19v, 20r, art. **spăseniia** 13r, 51v, 105v(2), 109r, 112r, 120v, 121v, 130v, 136r, 137r, 137v(3), 143v(2), 144r(3), 144v, 145r, g. **spăseniei** 14r, 15r, 43r, 137r, 142v(2), 142v–143r, 143r, 143v, **a spăsenii** 50r /42/.

SPĂSI, vb. IV ind. prez. *3* **spăsește** 131v, refl. cu pr. în ac. viit. I *6* **să vor spăsi** 100v; conj. prez. *3* **să să spăsască** 138r, 139r /4/.

SPĂSITOR, s. m., adj. 1, s. m. nom. sg. art. **spăsitoriul** 24v, voc. **spăsitoriule** 167v; 2. adj. f. nom. sg. **spăsitoare** 152v /3/.

SPERIA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să sparu** 137r; refl. pf. s. *3* **să spărie** 46v; refl. pf. c. *6* **s-au spăriat** 8r; refl. conj. prez. *4* **să ne spăriem** 54r; cond. prez. *6* **s-ară spăria** 32v /5/.

SPINE, s. m. ac. pl. **spini** 71r, 77v, 147v /3/.

SPÎNZURA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. s. *3* **să spînzură** 39r, 94r /2/.

SPORI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **sporește-se** 145v, *6* **să sporesc** 102v; refl. imper. *5* **sporiți-vă** 69v /3/.

SPRE, prep. **spre** 3'v(4), 10v(3), 14v(2), 18r, 19r, 21v, 22r, 25r, 32r, 32v, 36v, 37v, 40v, 45v, 49r(3), 51v, 55v, 58r(2), 58v, 67r, 76v, 79v, 82r, 83r, 89r, 96r, 101v(4), 103v(2), 111r(3), 112r, 118v, 120v, 121r, 123r, 123v, 129v, 130r, 131v(2), 137v, 139v, 142r, 146v, 166v, /59/.

SPUNE, vb. III ind. prez. *3* **spune** 14r(3), 16r, 25r, 37r, 47r, 83r, 85r; conj. prez. *1* **să spuiu** 27r; inf. **spune** 17r, 18v, 101v; ger. **spuind** 93r, **spuindu-** 22v /15/.

SPURCA, vb. I ind. prez. *3* **spurcă** 94v, refl. cu pr. în ac. **să spurcă** 100r /2/.

SPURCAT, adj., s. m. **1.** adj. m. nom. sg. **spurcat** 139v, g. **spurcat** 140r, 145r; f. nom.-ac. **spurcată** 9v, 71r(3), 99v, 101v, 139r, 139v, 140r, 141r(3), 141v; n. nom. pl. **spurcate** 51v; **2.** s. m. nom. pl. art. **spurcații** 139v /18/.

SPURCĂCIUNE, s. f. nom. sg. **spurcăciune** 70v, art. **spurcăciunea** 55r /2/.

STA, vb. I ind. prez. *3* **stă** 14r, 87r, 154v, 155r(2), *6* **stau** 1r, 81r, 103r, 128r, 155r; pf. s. *6* **stătură** 29r(2), 36r; pf. c. *3* **au stătut** 145v, *5* **aț stătut** 87r; viit. I *1* **voiu sta** 41v, 94v(3), **sta-voi** 92r, **sta-voiu** 92r, *2* **vei sta** 91v, *3* **va sta** 96v, 98r, 100v, **sta-va** 93r, *6* **vor sta** 145v; conj. prez. *3* **să stea** 95r, 97v; inf. prez. **sta** 1v, 21r(3) /33/.

STĂPÎN, s. m. nom. sg. **stăpîn** 37r, art. **stăpînul** 10v, 93r /3/.

STĂTĂTOR, adj. m. nom. sg. **stătătoriu** 104r, 113r, 129r, 144r; f. nom.-ac. **stătătoare** 20r, 51v, 82r, 104r, 110r, 112v, 136v; m. nom. pl. **stătători** 24r /12/.

STĂTĂTURĂ, s. f. nom. sg. **stătătură** 129r, ac. art. **stătătura** 24r, g. **stătăturii** 97v, 99r /4/.

STEA, s. f. g. pl. art. **stélelor** 17r, ac. **stélele** 3r 166r /3/.

STEMĂ, s. f. ac. sg. art. **stema** 50v, 11v, art. **stemele** 117v /3/.

STIH, s. n. nom.-ac. sg. **stih** 1'v(2), 3'v(4), 4'r, 4'v, 2r, 2v(5), 3r(2), 4r, 4v, 5r, 7r, 7v(2), 8r(2), 8v(2), 9r(2), 9v, 10r, 10v, 11r, 13v, 14r(2), 14v(3), 15r, 15v(2), 16r(2), 16v, 17v(2), 18v, 19r(3), 20r(3), 20v(2), 21r, 21v(3), 22r, 22v, 23r(3), 24r, 24v(5), 25r, 25v(6), 26v(2), 27r(4), 27v, 28r, 28v, 29r(2), 29v, 30r, 30v(2), 31r(2), 31v, 32v, 33r(2), 33v, 34r(2), 35r, 35v(2), 37r, 39r(3), 39v(2), 40r, 30v(3), 41r, 41v, 42r, 42v(2), 43v(2), 44r, 45r, 45v, 46r(3), 46v(2), 47r, 49v, 50r(3), 50v etc. /376/.

STINGE, vb. III inf. **stinge** 17r, 164v /2/.

STÎLP, s. m. ac. sg. **stîlp** 147r, 149r, 149v, 153r, 154r, art. **stîlpul** 95r, g. **stîlpului** 147r /7/.

STOARCE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **storcu-se** 81r, 103r; conj. prez. *3* **să stoarcă** 112r /3/.

STRAJĂ, s. f. nom. sg. art. **straja** 120r /1/.

STRAT, s. n. ac. sg. art. **stratul** 29v /1/.

STRĂBATE, vb. III ind. prez. *3* **străbate** 42v(2) /2/.

STRĂINA, vezi ÎNSTRĂINA.

STRĂLUCIT, adj. f. ac. sg. **strălucită** 4r /1/.

STRĂMOȘ, s. m. ac. pl. **strămoși** 72r, 73v, art. **strămoșii** 91r /3/.

STRĂMURARE, s. f. g. sg. art. **strămurării** 7v, 15v /2/.

STRĂIN, s. m., adj. **1.** s. m. ac. sg. **striin** 25v; nom.-ac. pl. art. **streinii** 111r, 133v, d. **streinilor** 118v; **2.** adj. m. n. nom.-ac. sg. **strein** 19r, 30r, 30v, 111r, 118v(2), 132v; f. ac. **streină** 125r, 125v, 126r, 126v; m. nom. pl. **streini** 129r(2) /17/.

STRICA, vb. I ind. prez. *3* **strică** 51v(2), 52v, 53r, 53v, 54r, 88r, 94v; refl. cu pr. în ac. pf. s. *6* **să stricară** 129v; inf. **strica** 33v /10/.

STRIGA, vb. I ind. prez. *1* **strig** 14r, 15r, 25v, *3* **strigă** 15v, 27v, 97r, 97v, 100v, *6* **strigă** 134r; imp. *3* **striga** 35r; pf. s. *3* **strigă** 37r; pf. c. *3* **au strigat** 97r /12/.

STRIGARE, s. f. ac. sg. art. **strigarea** 14r, 15r, 19r, 67r, 91v, g. **strigării** 97v /6/.

STRÎMB, adj. f. nom. sg. **strîmbă** 101v, 141r(3), 141v; m. g. pl. **strîmbi** 137v, 139r, substantivizat art. **strîmbii** 101v /8/.

STRÎMBĂTATE, s. f. nom.-ac. sg. **strîmbătate** 81r, 83r, 103r, 105r, 107v, 108v(2), 127v, 141r(2), 143v, 144r, 162r, 162v, art. **strîmbătatea** 1r, 109v(2), 141v, 162r; ac. pl. **strîmbătăți** 29r, 162r, nom.-ac. art. **strîmbătățile** 81v, 101v, 118v /24/.

STRÎMT, adj. f. nom.-ac. sg. **strîmtă** 23r, 136r(2), 137v, 138r(2), 138v(3), 139r, 140r(3), 140v(2), 142r, 142v, 143r(4), 144r, 146r, superlativ absolut **foarte strîmtă** 140v /24/.

STRÎNGE, vb. III ind. prez. *3* **strînge** 45v, *6* **strîng** 61r, pas. *4* **sîntem strînși** 11r; refl. cu pr. în ac. pf. c. *6* **s-au strîns** 124r; viit. I *1* **voiu strînge** 45v, 120r; conj. prez. *3* **să strîngă** 21v, 139v; part. f. sg. **strînsă** 45v /9/.

STROPI, vb. IV ind. pf. s. *6* **stropiră** 157r, 159v; part. n. sg. **stropit** 62r, 161r /4/.

STRUGURAȘ, s. m. nom. sg. **struguraș** 135r /1/.

STRUNĂ, s. f. g. pl. **strunelor** 82r /1/.

STRUȚ, s. m. nom. sg. **struț** 65r /1/.

SUB, prep. **supt** 2'r(2), 3'r, 10v, 15r(2), 18r, 21r(2), 23r, 24r(2), 40v, 42r, 46r, 51r, 70v, 71v, 84v, 87r, 88r, 92v, 93v, 94r, 96r, 97r, 104v, 108r, 108v, 109v, 115r, 115v, 118r(2), 121r, 147v, 148v, 149r, 157v, 164v /40/.

SUDOARE, s. f. ac. sg. art. **sudoarea** 147v; g. pl. **sudorilor** 151r /2/.

SUFERI, vb.IV ind. pf. c. *2* **ai suferit** 79v; inf. **suferi** 18r, 119v(2) /2/.

SUFLET, s. n. ac. sg. **suflet** 123r, nom.-ac. art. **sufletul** 6r, 13v, 14r, 15r, 16r, 16v(5), 17r(2), 17v, 19r, 23v, 28r, 28v(2), 29r, 35v, 36r(2), 45r, 45v, 47r, 51v, 54r, 56r, 62v, 66r, 67v(2), 74v, 78v, 79r, 96r, 122v, 123r, 124v, g. **a sufletului** 53v, g.-d. **sufletului** 22r, 45v, 55r, 109v, 131v, 136v, 144r(2), voc. **suflete** 45v; nom.-ac. pl. art. **sufletelor** 1v, 10r, 13r, 35r, 42r, 44r, 50r, 61r, 66r, 79v, 97v, 115r, 121v, 137r, 153r, g. **a sufletelor** 68v, 143v, g.-d. **sufletelor** 13r, 34v, 50v, 51v(2), 52v, 54r, 55r, 56r, 68v(2), 76v, 107v, 130r, 137r(2) /83/.

SUFLETESC, adj. m. nom. sg. **sufletesc** 115r, **sufletescu** 57v, 79r; f. nom.-ac. **sufletească** 2'r, 17r(2), 90v, 96r, 148v, 155v, g. **sufleteşti** 13v; m. nom.-ac. pl. **sufleteşti** 11v, 35r, 146r, 146v, g. **sufleteşti** 21r, 34v, 53r /18/.

SUGĂTOR, adj. m. g. pl. **sugători** 65r, 164v /2/.

SUGE, vb. III conj. prez. *6* **să sugă** 65r /1/.

SUI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. pf. s. *6* **să suiră** 42r; refl. viit. I *6* **să vor sui** 156v; refl. conj. prez. *3* **să să suie** 38r; ger. **suind** 149r /4/.

SUIRE, s. f. ac. sg. art. **suirea** 35r /1/.

SUIT, s. n. ac. sg. art. **suitul** 39v /1/.

SUMĂ, s. f. ac. sg. **şumă** 114v, 126r, **şummă** 84v, nom.-ac. art. **şuma** 13v, **şumma** 14v, 36v /6/.

SUNA, vb. I ind. prez. *3* **sună** 42v; inf. **a suna** 16r /1/.

SUNEN, n. pr. g. **Sunenului** 62v /1/.

SUNET, s. n. ac. sg. **sunet** 17v, nom. art. **sunetul** 97v, d. **sunetului** 82r /3/.

SUPĂRA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *4* **ne supărăm** 34r, *6* **supără** 103r, refl. *6* **să supără** 103r, pas. *4* **sîntem supăraţi** 88v; imp. *6* **supăra** 76v, 130r; inf. **supăra** 17r, 19r /8/.

SUPĂRARE, s. f. ac. sg. **supărare** 8v, 19r(2), 22r, 80v, 81r, 84v, 88r, 152r, nom. art. **supărarea** 81r, 103r; ac. pl. **supărări** 32r, 110r, 110v, 146v, art. **supărările** 12r, 13r, 22v, 22v-23r /19/.

SUPĂRAT, adj., s. m. **1.** adj. m. ac. sg. **supărat** 20r; m. nom.-ac. pl. **supăraţi** 23v, 28r; **2.** s. m. ac. pl. **supăraţi** 29v, art. **supăraţii** 30r, 112v, voc. **supăraţilor** 89r /7/.

SUPUNE, vb. III pas. ind. prez. *6* **sînt supuse** 147v; conj. prez. *3* **să să supuie** 96r /2/.

SURD, s. m. ac. sg. **surd** 29r /1/.

SURLAR, s. m. nom. pl. art. **surlarii** 59v /1/.

SURPA, vb. I ind. viit. I *3* **va surpa** 85r; refl. conj. prez. *3* **să să surpe** 9v; inf. **surpa** 91v /3/.

SURUMAN, s. m., adj. **1.** s. m. ac. sg. art. **surumanul** 29v, 31v; ac. pl. **surumani** 30v, 31r, 31v, nom.-ac. art. **surumanii** 10r(2), 15v, 146r, 146v, d. **surumanilor** 11r, 75r; **2.** adj. m. nom. sg. **suruman** 74r; f. ac. sg. **surumană** 50v, 74r /15/.

SURUMĂNIE, s. f. ac. sg. art. **surumăniia** 2'v /1/.

SUS, adv., adj. **1.** adv. **sus** 33r, 35v, 38r, 42r(2), 55r, 72v, 106r, 149r, 149v, 166r, comp. **mai sus** 6v, 31v, 32r, 43r, 54r, 65v(2), 75r, 75v, 89r, 97v, 99r; **2.** adj. f. pl. (cele de) **sus** 55r /24/.

SUSPIN, s. m. nom. pl. **suspini** 164r /1/.

SUSPINA, vb. I ind. prez. *4* **suspinăm** 66v(2); viit. I *5* **suspina-veți** 20v, ger. **suspinînd** 44r /4/.

SUTĂ, num. card. **sute** 82v(2), 118v /3/.

Ş

ŞAPTE, num. card. **şeapte** 82v(2) /2/.

ŞAPTELEA, num. ord. f. **a şeaptea** 21v, 50r, 69v, 70r, 71r, 72r, 73r, 74r, 75r, 76r, 77r, 78r, 79r, 88r /14/.

ŞARPE, s. m. nom. sg. art. **şearpele** 132r, 142r /2/.

ŞASELEA, num. ord. f. **a şeasea** 21v, 49v, 57r, 58r, 59r, 60r, 61r, 62r, 63r, 64r, 65r, 66r, 67r, 68r, 69r(2), 88r, 117r /18/.

ŞCOALĂ, s. f. nom.-ac. sg. art. **şcola** 19v(2), 50v; ac. pl. art. **şcolele** 57v /4/.

ŞEDEA, vb. II ind. prez. *3* **şeade** 114r, 116r(2), 117r(2), 121r, 121v, 124v; imp. *3* **şedea** 117v(3), **şădea** 117v; pf. s. *3* **şăzu** 63r; pf. c. *3* **au şezut** 145v, *6* **au şezut** 117r; conj. prez. *3* **să şază** 42r; inf. **şădea** 117r; ger. **şăzînd** 55r, /18/.

ŞERPOAIE, s. f. nom. pl. art. **şerpoaiele** 66r /1/.

ŞES, adj. n. ac. sg. **şes** 140r /1/.

ŞI, cj., adv. **1.** cj. **şi** 1'r, 1'v, 2'r(6), 2'v(6), 3'r(8), 3'v(4), 4'r(5), 4'v(6), 1r(7), 1v(6), 2r(5), 2v(12), 3r(7), 3v(8), 4r(2), 4v(5), 5r(5), 5v(4), 6r(6), 6v(9), 7r(3), 7v(7), 8r(5), 8v(4), 9r(4), 9v(5), 10r, 10v(3), 11r(6), 11v(8), 12r, 12v(3), 13r(4), 13v(3), 14r(3), 14v(7), 15r(4), 15v(2), 16r(5), 16v(3), 17r(10), 17v(6), 18r(9), 18v(6), 19r(5), 19v(9), 20r(2), 20v(7), 21r(7), 21v(3),

22r(6), 22v(3), 23r(6), 23v(3), 24r(3), 24v(3), 25r(7), 25v(8), 26r(4), 26v, 27r(17), 27v(10), 28r(5), 28v(8), 29r(7), 29v(8), 30r(10), 30v(13), 31r(4), 31v(5), 32r(11), 32v(9), 33r(6), 33v(6), 34r(2), 34v(6), 35r(4), 35v(7), 36r(9), 36v(3), 37r(2), 37v(8), 38r(8), 38v(10), 39r(9), 39v(7), 40r(10), 40v(10), 41r(4), 41v(7), 42r(6), 42v(7), 43r(5), 43v(4), 44r(6), 44v(3), 45r(2), 45v(7), 46r(7), 46v(6), 47r(8), 47v(3), 48r(4), 48v(2), 49r(3), 49v(10), 50r(6), 50v(2); **2.** adv. **şi** 2'r, 3'v, 4'r, 4'v, 1v(2), 2v, 3v, 4r, 4v(3), 6v(2), 8r, 9r, 10v, 11v(2), 15r, 15v(2), 17v(3), 18r(5), 18v, 19v(2), 20v, 21v, 23v(2), 25r, 25v(3), 26r(2), 27r(2), 28r, 28v(2), 29r, 29v, 30r, 30v, 31r, 32v, 33v, 34v(2), 37r(2), 37v, 38r(2), 38v, 39v(3), 40r(2), 40v, 41r(3), 43r, 43v(3), 44r, 44v etc. /2273/.

ŞIE, vezi SIEŞI.

ŞIRAG, s. n. nom. sg. **şireag** 2r, nom.-ac. art. **şireagul** 95v, 146r; ac. pl. **şireaguri** 27r, nom. art. **şireagurile** 46r, g. **şireagurilor** 1r, 81v, 107v /8/.

ŞPAN, s. m. d. sg. art. **şpanului** 2'r; nom. pl. art. **şpanii** 95v, 98r /3/.

ŞTERC, s. n. ac. sg. art. **ştercul** 52v /1/.

ŞTERGE, vb. III ind. prez. *2* **ştergi** 113r, *3* **ştérge** 123v, *6* **şterg** 113r; viit. I *3* **va ştérge** 114r, 116r, 116v, 121r, 124v, refl. *6* cu pr. în ac. **să vor şterge** 115v, 122v, 124r; inf. **ştérge** 79v, 116v, 121v /14/.

ŞTI, vb. IV ind. prez. *1* **ştiu** 2r, 4r, 6r, 9r, 11r, 35v, 36r, *2* **ştii** 35v, 36r, *3* **ştie** 9r, 23r, **şti** 96v, *4* **ştim** 23v, 26v, 43r, *5* **ştiţi** 10r; imp. *3* **ştiia** 5r, refl. cu pr. în d. **-şi ştiia** 6r; pf. c. *2* **ai ştiut** 3'v, *3* **au ştiut** 5r, 33v, 42v; conj. prez. *1* **să ştiu** 4v, *4* **să ştim** 7v(2), 43r, *5* **să ştiţi** 10r, *6* **să ştie** 33r; cond. prez. *3* **-ară şti** 10r-v; inf. **a şti** 3v, 6r, 15r, 16v, 18v, 35r, 35v, 36v, 38r, **şti** 9r etc. /113/.

ŞTIINŢĂ, s. f. nom.-ac. sg. **ştiinţă** 9v, 79v(2), 81r, 103r, art. **ştiinţa** 91v, 156r /7/.

ŞTIRE, s. f. ac. sg. **ştire** 9v, art. **ştirea** 7r /2/.

ŞTIUTOR, adj. m. nom. sg. **ştiutoriu** 91v; m. nom. pl. **ştiutori** 142r, substantivizat **ştiutoriu** 7r(2) /4/.

ŞTORGHI, s. n. **ştorghi** 163v, 164r, 165r /3/.

ŞURĂ, s. f. ac. sg. art. **şura** 21v /1/.

T

TABĂRĂ, s. f., loc. adv. **1.** s. f. ac. sg. art. **tabăra** 41r, g. **tabere** 111v; ac. pl. art. **taberele** 40r; **2.** loc. adv. **tabere** 25r /4/.

TAHTĂ, s. f. ac. sg. **tahtă** 155r /1/.

TAINĂ, s. f. ac. sg. **taină** 60v, ac. pl. art. **tainele** 80r /2/.

TALPĂ, s. f. ac. pl. **talpe** 82v /1/.

TARE, adv., adj. **1.** adv. **tare** 61v, 63r, 71v, 94r, 136r, 157v, 161v, 165r(2), 166v, comp. **mai tare** 26r, 27v, 38v, 44r, 48r, 58v, 61v(2), 63v(2), 68v(2), 79v, 84r, 88r, 91v, 99r(2), 120v, 122r, 130v, 146v, 157v, 158r, superlativ absolut **foarte tare** 48v, 101r, 105v, 125r, 127v(2), 134v, 136v, 158v; **2.** adj. m. n. nom. ac. **tare** 68v, 83r, 106v, 112r; m. nom. pl. **tari** 53r /48/.

TATĂ, s. m. nom.-ac. sg. **tată** 38r(2), 39r(4), 46v, 48v, 58v, 92r, 92v, 130r, 147r, 150r, 150v, 152r(2), 152v, 157v, 158v(3), 159v, 161r, art. **tatăl** 90v, 157r, 158r, 159r, g. **a tatălui** 58r, voc. **tată** 6r /30/.

TATĂL, n. pr. nom.-ac. **Tată** 2'r, **Tatăl** 1v, 11v, 12r, 13r, 35r, 44v(2), 52r, 56v(2), 69r(2), 70r, 79v, 91v, 101r, 112v, 121r(2), 123v(2), 125r, 135v(2), 143r, 143v, 146v, 155v, 156v, 159r, 167r, 168r(2), g. **Tatălui** 40r, 101v, voc. **Tatăl** 1v, 11v, 113v /39/.

TĂCEA, vb. II ind. prez. *3* **tace** 11r; viit. I *1* **voiu tăcea** 80r, 84v; imper. *5* **tăceți** 35v, 36r /5/.

TĂCERE, s. f. ac. sg. **tăcére** 84v /1/.

TĂCUT, s. m. ac. sg. art. **tăcutul** 85r /1/.

TĂGĂDUI, vb. IV ind. prez. *6* **tăgăduiesc** 122r; inf. **tăgădui** 48v /2/.

TĂIA, vb. I ind. prez. *3* **taie** 118v, 154r, pas. *6* **sînt tăiați** 14v; refl. cu pr. în ac. imp. *3* **să tăia** 41v; pf. s. *3* **tăie** 98v, *6* **tăiară** 27r, refl. **să tăiară** 164r; pf. c. *6* **au tăiat** 27r; refl. viit. I *3* **să va tăia** 18v, refl. *6* **să vor tăia** 103v /10/.

TĂMĂDUI, vb. IV refl. cu pr. în ac. conj. prez. *3* **să să tămăduiască** 58r, 58v, 166v /3/.

TĂRIE, s. f. ac. sg. **tărie** 102r, art. **tăriia** 106v /2/.

TĂROASĂ, adj. f. nom. sg. **tăroasă** 148v, 150r, 151r; nom. pl. **tăroase** 152v /4/.

TĂTÎNE, s. m. g. sg. **al tătîni**(-tău) 149r, **tatîni**(-mieu) 149v /2/.

TĂU, adj., pr. pos. **1.** adj. pos. m. sg. **tău** 3'v, 1v(2), 3r, 6r, 12r(2), 13r(3), 24v, 34v, 35r(2), 35v(2), 36r(3), 38r(2), 45v; f. **ta** 3'r(3), 1r(2), 1v, 11v, 12v, 13r, 14r(3), 14v(2), 15r(3), 15v, 34v(2), 35v, 36r, 38r, 41v, **tale** 2'r, 2'v(7), 3'r(2), 1r, 11v, 35r, 42v; m. pl. **tăi** 1r, 11v, 13r, 27r, 27v; f. **tale** 1r(2), 1v, 3r, 11r, 13r, 14v, 21v, 27r(3), 34v(2) etc. /205/.

TEASC, s. n. ac. sg. art. **teascul** 112r /1/.

TEMĂTOR, adj. m. nom. sg. **temătoriu** 135r; f. nom.-ac. **temătoare** 71r, 71v, 78r; m. nom. pl. **temători** 154v, d. **temători** 153r, substantivizat art. **temătorii** 80v, 107r /8/.

TEMĂTURĂ, s. f. ac. sg. art. **temătura** 71v /1/.

TEME, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. prez. *1* **mă tem** 123r, **refl.** *3* **să téme** 64r, 106r, refl. *6* **să tem** 102v, 106r; refl. imp. *3* **să temea** 149r; refl.

conj. prez. 2 **să te temi** 96r; refl. imper. 2 **téme-te** 96r, (nu) **te téme** 63v, 105r, 147r, 150v, 165v /13/.

TEMEI, s. n. ac. sg. **temeiu** 84r /1/.

TEMELIE, s. f. nom. sg. art. **temeliia** 4'v, 150v /2/.

TEMNIȚĂ, s. f. ac. sg. **temniță** 30r, 30v /2/.

TESTAMENT, n. pr. **Testamentul** (Nou) 62r, 62v, **Testamentul** (Vechiu) 62r(2), 116v, 120r /6/.

TICĂLOS, adj. m. nom. sg. art. **ticălosul** 59v, 89v; f. nom. **ticăloasă** 134v, art. **ticăloasa** 134v; m. nom. pl. art. **ticăloșii** 165r; f. nom. art. **ticăloasele** 2r /6/.

TIMOTEI, n. pr. nom.-ac. **Timoteiu** 4r(2), 112r, abreviat **Timot**(eiu) 3'v(2), 49r, 50v, 110v, 143r, 152v, d. **lui Timoteiu** 112r /11/.

TINDE, vezi ÎNTINDE.

TIMPINARE, vezi ÎNTÎMPINARE.

TINEOS, n. pr. nom. **Tineos** 39r /1/.

TINEREȚE, s. f. g. sg. **tinerétei** 3r; ac. pl. art. **tinerétele** 1v, 2r, 12r, 118r, 118v, g. **tinerételor** 3r, 3v, 64r(2) /10/.

TIPĂRI, vb. IV pas. ind. prez. 3 **iaste tipărită** 13v; pf. c. 4 **am tipărit** 4'v; inf. **a tipări** 2'v, refl. cu pr. în ac. **a să tipări** 168v; part. f. sg **tipărită** 1'r, 169v /6/.

TIPOGRAFIE, s. f. ac. sg. **tipografie** 4'r, art. **tipografiia** 1'r, 2'v, g. **tipografiei** 2'v, 3'r, 4'r, 169v /7/.

TIVIS, n. pr. **Tivis** 98v /1/.

TÎLC, s. n. ac. sg. art. **tîlcul** 84v /1/.

TÎLCUIALĂ, s. f. ac. sg. **tîlcuială** 84v, art. **tîlcuiala** 28r /2/.

TÎLHAR, s. m. nom. sg. art. **tîlhariul** 49v, 68v; nom. pl. art. **tîlharii** 68v(2) /4/.

TÎMPLA, vezi ÎNTÎMPLA.

TÎMPLARE, vezi ÎNTÎMPLARE.

TÎNĂR, s. m., adj. 1. s. m. ac. pl. **tineri** 37v, 38r, voc. **tinerilor** 53r; 2. adj. m. ac. sg. **tînăr** 74r, g. **tînăr** 151v; f. ac. **tînără** 74r; m. nom.-ac. pl. **tineri** 2v, 78r /8/.

TÎNGUI, vb. IV ind. prez. 2 **tînguiești** 134v, /1/.

TOCMA, adv. **tocma** 18r, 39r, 55v, 60v, 70v, 74v, 96v, 99v, 102r, 106v, 121v, 133r, 162r, 164v /14/.

TOCMEALĂ, s. f. ac. sg. **tocmala** 5v, 6v(2) /3/.

TOCMI, vb. IV ind. prez. 2 **tocmești** 156r, 3 **tocmește** 69r, refl. cu pr. în d. 6 **își tocmăsc** 157v; pf. c. 2 **ai tocmit** 69v; conj. prez. 3 **să tocmască** 32v, 4 **să tocmim** 11r; part. f. pl. **tocmite** 50v /7/.

TOIAG, s. n. ac. sg. **toiag** 92v, 148v, nom. art. **toiagul** 41v, 82r, 117v(2), 123r /7/.

TOMA, n. pr. d. **Tomei** 143v /1/.

TOPI, vb. IV refl. cu pr. în ac. **să topéşte** 127v; refl. pf. c. *3* **s-au topit** 3r /2/.

TOT, pr. nehot., adj. nehot., adv. **1.** pr. nehot. m. nom.-ac. pl. **toţi** 4'v(2), 1v, 7r, 8v, 11r, 15v, 22v(2), 23v(2), 31r, 31v, 33r, 34r, 39v; f. nom.-ac. **toate** 4'r, 1r, 4v, 7r(3), 7v(2), 9v, 11r, 15r, 17v, 21r, 27v, 32r, 33r(2), 43r, 44r; m.-f. d. **tuturora** 4r, **tuturor** 11v; **2.** adj. nehot. m. n. nom.-ac. sg. **tot** 3'r, 2r, 9v(2), 10r, 15v, 17v, 25r, 29v(2), 30r, 32v(3), 33v(2), 43v, 45r. 47r, 50v; f. nom.-ac. **toată** 2'r, 3'v, 4'v, 1v, 2v, 6r, 7v, 10v(2), 16r, 24r(2), 29r, 32v; m. nom.-ac. pl. **toţi** 3'r, 6r, 8v, 13v, 15r, 16r, 19r, 22v(2), 24r, 24v(2), 38r, 39v(3), 43v, 44r, 49v(3); f. n. nom.-ac. **toate** 2'r, 4'v(2), 3v(2), 7v, 10r, 12r, 13r, 14v(2), 16r(2), 17r, 21r(2), 43v(3), 46r, 46v; m. f. n. g, **a tuturor** 49r, **tuturor** 3'v; **3.** adv. **tot** 2'v, 4'v, **totu** 48v etc. /354/.

TOTDEAUNA, adv. **totdeauna** 15r, 39v, 70v, 71r, 100v, 107v, 128v(2), 138v, 161v /10/.

TOTULUŞI, **totuluşi** 66v, 88v, 108v /3/.

TOVIE, n. pr. nom. **Tovie** 151v, g.-d. **lui Tovie** 151v(2) /3/.

TRAGE, vb. III ind. prez. *3* **trage** 83v, *6* **trag** 57v, 137r; imp. *3* **trăgea** 14v; pf. s. *6* **trasără** 118v; viit. I *1* **voiu trage** 134r, *3* **va trage** 98r; conj. prez. *2* **să tragi** 92v /8/.

TRAI, s. m. ac. sg. **traiu** 154r /1/.

TRĂI, vb. IV ind. prez. *1* **trăiesc** 63v, 165v, *6* **trăiesc** 55v, 82r; pf. c. *1* **am trăit** 2'r, *3* **au trăit** 6r, 57v, 113r, *6* **au trăit** 3v, 154r; m. m. pf. *3* **trăise** 9r; conj. prez. *4* **să trăim** 10r, 68r; inf. **trăi** 129r(2), 130v /16/.

TREABĂ, s. f. ac. sg. **treabă** 136v /1/.

TRĔAZ, adj. m. pl. nom. **trézvi** 10v /1/.

TREBUI, vb. IV ind. prez. *3* **trebuiaşte** 3'v, 21r, 30r, 37v, 96r, 138r, 141r, **trebuie** 138v, 147v, 153r, 154v, *6* **trebuiesc** 98r; cond. prez. *3* **ară trebui** 68r, 164r, *6* **ară trebui** 133r; cond. pf. perif. *6* **au vrut trebui** 27v, 133r /17/.

TRECĂTOR, adj. f. nom.-ac. sg. **trecătoare** 3v, 4v, 48v, 77v, 114v; m. nom. pl. **trecători** 113v; f. nom.-ac. pl. **trecătoare** 19v, 57v, 73r, 101v, 136r, 141r /12/.

TRECE, vb. III ind. prez. *3* **tréce** 2v, 77r, 101r, *6* **trec** 71v, 82r; pf. s. *3* **trecu** 120r, *6* **trecură** 2v, 36r(2); pf. c. *3* **au trecut** 2r, 67v, 127r, *6* **au trecut** 3v(2); viit. I *2* **vei tréce** 105r, *3* **va tréce** 53v, 54r(2), 80r, 84v, 119r, 141v, *4* **vom tréce** 12r, *5* **veţi tréce** 91r, *6* **vor tréce** 119r; conj. prez. *3* **să treacă** 29r; inf. **tréce** 1v, 35v, 156r; part. m. pl. **trecuţi** 121v /30/.

TRECERE, s. f. ac. sg. **trécere** 152v, nom.-ac. art. **trécerea** 6v, 44v' 65v(2), g. **trécerii** 4v, 110r /7/.

TREI, num. card. **trei** 13v, 16v, 27r, 82v(2), 103v, 107r, 115v, 116r, 126v, 138v, 140r, 159v, 164v(3), 165r /17/.

TREILEA, num. card. m. **al treile** 27r(2); f. **a treia** 3r, 4v, 5r, 6r, 7v, 8v, 10r, 13v, 14v, 15v, 16r, 21r, 24r, 25r, 26r, 26v, 27r, 28r, 28v, 29r' 30r, 30v, 31r, 31v, 32r, 33r(2), 34r, 36v, 38v, 39v, 42v, 43v, 47v, 48r, 49v, 50v(2) etc. /102/.

TREISPREZECELEA, num. ord. f. **a treiaspr**ă**zécea** 136r, 137r, 138r, 139r, 140r, 141r, 142r, 143r, 145r, 146r /10/.

TRIMITE, vb. III ind. prez. *3* **triméte** 88r, *6* **trimit** 159v; pf. s. *3* **trimise** 97r, *6* **trimisără** 157r; pf. c. *2* **ai trimes** 34v, *3* **au trimis** 35v, 36r, **au trimes** 122r, **au tremes** 36r /9/.

TRIST, adj. m. n. nom. sg. **trist** 17r, 113v, 124v, g. **trist** 51v; f. nom. **tristă** 78v, 89v, voc. **tristă** 59v, comp. **mai tristă** 89v, 90r; m. nom. pl. **trişti** 20v /10/.

TRISTARE, vezi ÎNTRISTARE.

TRÎMBIŢAŞ, s. m. ac. pl. **trîmbiţaşi** 59v, 60r, 60v, nom.-ac. art. **trîmbiţaşii**, 57r, 59r, 59v, 60r(2), 60v, d. **trîmbiţaşilor** 65v /10/.

TRÎMBIŢĂ, s. f. ac. art. **trîmbiţa** 67r, nom. **trîmbiţa** 32v /2/.

TRUDĂ, s. f. ac. sg. **trudă** 147v, art. **truda** 138v, 144r /3/.

TRUDI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să trudéşte** 71r; conj. prez. *3* **să trudească** 26v /2/.

TRUFIE, s. f. nom. sg. art. **trufiia** 133v /1/.

TRUP, s. n. ac. sg. **trup** 123r, nom.-ac. art. **trupul** 3r, 16v(2), 17r, 21r, 50r(2), 53v(2), 56r, 67v, 68r, 124r, 124v, 154r, g. **a trupului** 145r, **ale trupului** 54v, **trupului** 1'v, 3r, 17r, 53v(3), 119r, 137r(2), 139r, 139v, 141v; nom.-ac. pl. art. **trupurile** 42r, 61r, 115r, 154r, 154v(3), g.-d. **trupurilor** 76v, 92r, 94v, 130r /41/.

TRUPESC, adj. n. nom.-ac. sg. **trupesc** 115r, **trupăsc** 57v, **trupăscu** 79r; f. nom.-ac. sg. **trupească** 17r(2), **trupască** 2'r, 9v, 61r, 65v(2), 66r(2), 67r, 68r, 70r, 101v, 134r, 154r; m. n. nom.-ac. pl. **trupeşti** 11v, 42r, 49v, 53r, 101r /23/.

TRUPEŞTE, adv. **trupéşte** 1'v /1/.

TU, pr. pers. *2* nom. **tu** 3'v, 11r, 29r, 30v, 33r, 35v, 36r, 41r(2), 42v, d. **ţie** 1v, 38r, **-ţi** 6r, 13r(2), 20r, 27r(2), 27v, 38r, ac. **tine** 3'v, 11r(2), 19r, 29r, 33r, 35v, 36r, 36v(2), 37v, 42v, 45v, **te** 3'v, 6r(2), 11r, 14v, 18v, 19r, 35v(3), 36r(3), 36v, 37v, 42v, 45v, **ţ-** 24v, 33r, 34v etc. /182/.

TULBIȚĂ, s. f. ac. sg. art. **tulbița** 64r /1/.

TULBURA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să tulbură** 90r /1/.

TULBURARE, s. f. ac. sg. **turburare** 57r /1/.

TURC, s. m. nom. pl. art. **turcii** 122r /1/.

TURMĂ, s. f. nom. sg. **turmă** 2r, nom.-ac. art. **turma** 34v, 43v, 146r; ac. pl. art. **turmele** 82r /5/.

TURN, s. n. ac. sg. **turn** 98v, nom. art. **turnul** 22v /1/.

TURNA, vb. I ind. pf. s. *3* **turnă** 149r; cond. prez. *3* **ară turna** 17v, 86r /3/, vezi și ÎNTURNA.

TUSPATRU, num. col. **tuspatru** 27v /1/.

TUTINDENEA, adv. **tutindenea** 148v /1/.

TUTINDINILEA, adv. **tutindinilea** 134v, 156r /2/.

Ț

ȚAP, s. m. g. pl. art. **țapilor** 144v /1/.

ȚAR, s. m. nom. pl. **țari** 37r, *39*(2), *40v*, 62v, *94v*, *98v* /7/.

ȚARĂ, s. f. ac. sg. **țară** 74r(2), 125r, 125v, 126r, 126v, nom.-ac. art. **țara** 2′r, 40r, 46r, 60r, 125v(2), 126r, g. a **țării** 3′r, **țării** 2′r, 73r; ac. pl. **țări** 40r, art. **țările** 40r, g. **țărîlor** 95v /19/.

ȚELEPCIUNE, vezi ÎNȚELEPCIUNE.

ȚIITOR, s. m. nom. sg. art. **țiitoriul** 105r /1/.

ȚIMIR, s. n. g. pl. art. **țimirurilor** 155r /1/.

ȚINEA, vb. II ind. prez. *2* **ții** 79r, *3* **ține** 84r, 128v, 132r, 142r, 154r, refl. cu pr. în ac. **să ține** 15v, 48v, 76v, 82v, 103r, 169r, refl. *4* **ne ținem** 15v, 16r, refl. *5* **vă țineți** 96v, *6* **țin** 4′r, 25v, 48r, 55v, 63v, 64v, 120r, 139v, 146r, **țîn** 107r; imp. *3* **ținea** 42r; pf. s. *3* **ținu** 77r, *6* **ținură** 42r; pf. c. *1* **am ținut** 4r, 112r, *2* **ai ținut** 11v, 156v, *3* **au ținut** 88r, 163r, refl. **s-au ținut** 25r, refl. cu pr. în d. **ș-au ținut** 15r; viit. I *2* **ținea-vei** 12v, *3* **va ținea** 100v; conj. prez. *2* **să ții** 12v, *3* **să ție** 3′r, 16r, 84v, 105r, 165r, 166v, 169r, **să țiie** 86v, *4* **să ținem** 21r, refl. **să ne ținem** 108r; cond. prez. *3* **ară ținea** 156v, *6* **ară ținea** 119v; inf. **a ținea** 88r, **ținea** 167v(2); ger. **țiind** 3′r /55/.

ȚINTĂ, s. f. ac. pl. **ținte** 155r /1/.

ȚINUT, s. n. ac. sg. **ținut** 158v, art. **ținutul** 125v, 127r, 132v /4/.

ȚIPA, vb. I ind. prez. *6* **țipă** 165r /1/.

ȚIPĂT, s. n. nom. sg. **țipet** 164r /1/.

ȚÎȚĂ, s. f. ac. sg. **țîță** 21r, **țită** 65r, 164v; pl. art. **țîțele** 65r /4/.

ȚOGHIU, s. n. ac. sg. **toghiu** 128r /1/.

U

UCENIC, s. m. ac. pl. **ucenici** 37v, 38r, 68v, art. **ucenicii** 40r, 128v, g. **ucenicilor** 34r, 43v, 65v, **ucinicilor** 114v /9/.

UCIDE, vb. III conj. prez. *6* **să ucigă** 93r /1/.

UCIDERE, s. f. nom. sg. art. **uciderea** 51r /1/.

UITA, vb. I ind. prez. *6* **uită** 165r, refl. cu pr. în ac. **să uită** 154r, pas. **au fost uitați** 124r; refl. pf. s. *1* **mă uitaiu** 2v, *6* **uitară** 25v; refl. pf. c. *5* **v-ați uitat** 87r; viit. I *2* **vei uita** 135v, *3* **va uita** 31v, *4* **vom uita** 164v(2); imper. *2* (nu) **uita** 19r /11/.

UITARE, s. f. ac. sg. **uitare** 4'r /1/.

ULEI, s. n. ac. sg. **uloiu** 69r, 123v, 148v, 149r /4/.

ULIȚĂ, s. f. ac. sg. **uliță** 65r, **ulițe** 52v /2/.

UMBLA, vb. I ind. prez. *3* **îmblă** 64r, 81r, 103r, 141r, 142r, 145v, *6* **îmblă** 33r, 69r, 136r, 137r, 138v, 140r, 145r; imp. *3* **îmbla** 159r; pf. s. *6* **îmblară** 25r; pf. c. *3* **au îmblat** 38r, 92v, **îmblat-au** 141r; viit. I *2* **vei îmbla** 105r; conj. prez. *4* **să îmblăm** 55r, 134r, 145v, *6* **să îmble** 23r, 107r, 143v(2); cond. prez. *1* **aș îmbla** 123r; imper. *2* (nu) **îmbla** 146r, *5* **îmblați** 53v; inf. **a îmbla** 166v, **îmbla** 69r, 105v(2), 140v, 141v, 142v, 143r /37/.

UMBLĂTOR, s. m. ac. pl. art. **îmblătorii** 143r /1/.

UMBRĂ, s. f. ac. sg. art. **umbră** 2v—3v, 77v, 129r, g. **umbrii** 123r /4/.

UMBRIRE, s. f. nom. sg. art. **umbrirea** 33r, 72v, 106r /3/.

UMPLEA, vb. II ind. prez. *2* **împli** 156r, *3* **împle** 52v, 64r, 85v, 86v(2), 87v, 101r; pas. imp. *3* **era împlut** 17v; refl. cu pr. în ac. pf. s. *3* **să împlu** 164r, *6* **împlură** 160r; pf. c. *3* **au împlut** 88v, 125r, 126r, refl. **s-au împlut** 17v, 86r, 161v, *6* **împlut-au** 25r, refl. **s-au împlut** 118v; refl. m. m. pf. *3* **să împlură** 18v, refl. perif. **s-au fost împlut** 86r, 86v; viit. I *3* **va împlea** 49r, refl. cu pr. în d. **-și va împlea** 18v; imper. *3* **împle** 156v, refl. **împle-să** 32r, *5* **împleți** 69v /27/.

UN, art. nehot. num. card., pr. nehot. **1.** art. nehot. m. **un** 4'v, 2r, 7r, 10v, 15r, 25v, 29r(3), 33r, 34r, 36v, 39r, 43r; f. **o** 2r, 4r, 7v, 8r, 11v, 14v, 22r, 35r(2), 39v, 42r(2), 45r; **2.** num. card. **un** 7r, 17v, **o** 71r; 3 pr. nehot. **un** 93v etc. /118/.

UNDE, adv. **unde** 4'v, 1v, 3v, 4r(2), 4v(2), 5v, 9v, 10v, 14r, 14v, 16r, 16v(2), 22v(2), 28v, 29r, 32r, 33r, 34r(2), 34v, 35v, 38r, 41r, 41v, 43r, 45v etc. /109/.

UNEORI, adv. **uneori** 73v(2), 74r(2), 150v /5/.

UNGHI, s. n. ac. pl. art. **unghiurile** 27v /1/.

UNGURESC, adj. f. nom. sg. **ungurească** 2r, g. **unguresti** 2'r /2/.

UNICIUNE, s. f. ac. sg. **unicíune** 11v, 113v, 168r /3/.

UNIȘOR, adj. m. nom. sg. **unișor** 62v, substantivizat art. **unișorul** 63r, g. **unișorului** 62v, 63r; f. nom. **unișoară** 58v, art. **unișoara** 57v, g. **unișoarei** 67v /7/.

UNSOARE, s. f. ac. sg. **unsoare** 47v(2), nom.-ac. art. **unsoarea** 45r, 47r(2), 48r(2), 48v(3), 49r(4), 54r, 54v(2), 55v /18/.

UNSPREZECELEA, num. ord. f. **a unsprăzécea** 115r, 116r, 117r, 118r, 119r, 120r, 121r, 122r, 123r, 124r, 124v, 125r /12/.

UNUL, pr. nehot. m. nom.-ac. sg. **unul** 5r, 15v, 27r, 36v, 42r, 53v, 58r, 82v, 83v(2), 92v, 94r(2), 108v, 115r, 118r, 121r(2), 122r, 129r, 129v, 132r, 153r, 153v; f. nom.-ac. **una** 7r, 47v, 48v, 49v, 67v, 141v, 163r(2); m. g. **unuia** 122r, f. **uniia** 125v; m. nom.-ac. pl. **unii** 22v(3), 30v, 31r, 47r(2), 52r, 56r, 64v, 67r, 76r, 95v, 105r, 106v, 107r, 109v, 122r, 131r, 131v, 139v, 145r, 146v, 155v, 163r; f. ac. **unele** 155r, g.-d. **unora** 66v, 162v /62/.

URECHE, s. f. ac. sg. art. **uréchea** 14r, 15r, 162v; ac. pl. **urechi** 19r, at. **urerchile** 42v, 100v /6/.

URGIE, s. f. ac. sg. **urgie** 8v, 76r, 84r, nom.-ac. art. **urgiia** 14v, 17r, 80v, 99r, g. **urgiei** 130v /8/.

URIC, s. n. ac. sg. art. **uricul** 75r; nom.-ac. pl. art. **uricele** 73r, 73v(3), 169r(2) /7/.

URICAȘ, s. m. nom. sg. **uricaș** 166r, art. **uricașul** 64r, 165v, 166r /4/.

URIE, n. pr. nom.-ac. **Urie** 94r, 97r, 99v, g. **lui Urie** 62v, 97r, 97v /6/.

URÎ, vb. IV ind. prez. *3* **urește** 25v, 86v(2), 143r, *6* **urăsc** 25v, 118v, **urăscu** 1r; pf. s. *1* **urîiu** 102r; refl. cu pr. în ac. pf. c. *3* **s-au urît** 18r; m. m. pf. *3* **urîse** 102r; conj. prez. *2* **să urăști** 151v–152r; cond. prez. *3* **ară urî** 86r, 101v, pas. *6* **ară fi urîți** 131r; ger. **urînd** 141v /15/.

URÎCIUNE, s. f. nom.-ac. sg. **urîciune** 14v, 139v /2/.

URLET, s. n. ac. pl. **urlete** 155v /1/.

URMĂ, s. f. ac. sg. art. **urma** 23r, 105v(2), 107r /4/.

URS, s. m. ac. sg. art. **ursul** 132r, 158r(2), nom. pl. art. **urșii** 157v, 165r /5/.

URȘINIC, s. n. ac. sg. **urșinic** 155r, **urșînic** 65r /2/.

USCA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. s. *3* **să uscă** 2v, refl. *6* **să uscară** 25v; refl. viit. I *1* **usca-mă-voiu** 3r /3/.

USCAT, s. n. ac. sg. **uscat** 136v /1/.

USEBITURĂ, vezi OSEBITURĂ.

USPĂTA, vb. I refl. cu pr. în ac. imp. **să uspăta** 65r; cond. pf. *6* **s-ară fi fost uspătînd** 26v /2/.

USPĂȚ, s. n. ac. sg. **uspăț** 48r, 50v, g. art. **uspățului** 47r, 54r, 54v, 56r; ac. pl. **uspéțe** 47r, 47v, 50v, 155r, g. art. **uspéțelor** 45r, 47v, 48r /13/.

USTENI, vezi OSTENI.

UȘĂ, s. f. ac. sg. art. **ușea** 16r, 23r, 68v(2), g. **ușii** 4r; ac. pl. art. **ușile** 132v /6/.

UȘOR, adj., adv. **1.** adj. n. nom. sg. **ușor** 137r, 137v(2); f. nom. sg. **ușoară** 114v, 138v, 139r, 139v(2), comp. **mai ușoară** 142r; **2.** adv. **ușor** 61r /10/.

UȘURIME, s. f. ac. sg. **ușurime** 84v /1/.

V

VAI, interj. **vai** 30v, 31r, 39v, 43v, 78v, 90v, 122r, 126r, 132v, 134r, 135r, 136v /12/.

VAIET, s. n. ac. pl. **vaiete** 155r, art. **vaietele** 22v /2/.

VAL, s. n. ac. pl. art. **valurile** 14v /1/.

VALE, s. f. ac. sg. **vale** 90v, 110v, nom.-ac. art. **valea** 120v, 123r, 128v /5/.

VALTASAR, n. pr. nom. **Valtasar** 46r /1/.

VAMĂ, s. f. ac. sg. **vamă** 96v(2) /2/.

VARECARE, vezi ORICARE.

VARECE, vezi ORICE.

VARECINE, vezi ORICINE.

VARECÎND, vezi ORICÎND.

VARECÎT, vezi ORICÎT.

VARECUM, vezi ORICUM.

VARGĂ, s. f. nom. sg. art. **varga** 82r /1/.

VAS, s. n. nom.-ac. sg. art. **vasul** 17v, 86r, 86v, d. **vasului** 65r; ac. pl. art. **vasele** 46v /5/.

VATRĂ, s. f. ac. sg. **vatră** 133v /1/.

VAVILON, n. pr. g. **al Vavilonului** 46v, **Vavilonului** 46r /2/.

VĂDUVĂ, s. f. ac. sg. art. **vădua** 162v /1/.

VĂIETA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. prez. *3* **să vaietă** 90v, 164v, 165r; refl. imp. *3* **să văieta** 62r; pf. c. *3* **s-au văietat** 124v; inf. **să văieta** 4v(2) /7/.

VĂRSA, vb. I ind. prez. *3* **varsă** 93r, 93v, 94v, 99v, refl. cu pr. în ac. **să varsă** 96v, 97r, 100r, *6* **varsă** 2r, 95v, 96v(2), 99r; refl. pf. s. *6* **să vărsară** 80v, 102v; pf. c. *3* **au vărsat** 100r, refl. **s-au vărsat** 100r, refl. cu pr. în d. **ș-au vărsat** 124v, *6* refl. **s-au vărsat** 124r; viit. I *3* **va vărsa** 91v, 92r, 94v, 98r, 99r, refl. **să va vărsa** 94v, 98r; conj. prez. *3* **să vérse** 93v(2), refl. **să să vérse** 92r, 93r, refl. *6* **să să vérse** 99r; cond. prez. *6* **ară vărsa** 95v; inf. **vărsa** 164v /32/.

VĂRSARE, s. f. ac. sg. art. **vărsarea** 100r /1/.

VĂSIIU, n. pr. nom. **Văsiiu** 169v /1/.

VĂTĂMA, vb. I ind. prez. *3* **vatămă** 17r(2); refl. cu pr. în ac. inf. **a să vătăma** 71r /3/.

VĂZDUH, s. n. ac. sg. **văzduh** 67r, 117v /2/.

VEAC, s. n. ac. sg. **veac** 30v, 117v, 120r(2), 138v, 156v, g. art. **veacului** 1v, 113v, 117v(2), 121r, 124v, 168r; ac. pl. **véci** 3'v, 12r, 21v, 53v, 76v, 119r, 141v, 168r, art. **vécii** 117v(2), g. **vécilor** 79r, 122r /25/.

VECHI, adj. n. ac. sg. **vechiu** 62r(2), 116v, 120r, f. ac. **véche** 160r /5/,

VECIE, s. f. ac. sg. **vecie** 1v, 4v, 11v, 12v, 17v, 30v, 34v(3), 39v, 40r, 43r, 44v, 49v(2), **56r**, 57v, 66v, 70r(2), 71v, 73r, 79v(2), 91v, 101r, 106r, 112v(2), 113r, 116v, 119r, 120r, 121r, 121v, 125r, 127v, 135v(2), 136v, 138r, 139r, 143v, **144v**, 145r, 155v, 156r, 167v(2), art. **veciia** 1v, 79r, 113v, 117v, 121r, 124v, 168r /57/.

VECIN, s. m. ac. pl. **vecini** 79r, voc. **vecini** 100v; nom. pl. art. **vecinii** 164r, d. **vecinilor** 126r /4/.

VEDEA, vb. II ind. prez. *2* **vezi** 18r, 46v, *3* **véde** 19v, 67v, refl. **să véde** 4'v, 42v, 52r, 71r, 147v, *4* **vedem** 11r, 31r, *5* **vedeți** 4v, 54r, 93r, 127r, 132v, 157v, 160v, *6* **văd** 19v, 107r, 107v, 108v, 137r; imp. *6* **vedea** 80v, 102v; pf. s. *3* **văzu** 57r, 59r, 59v, 116r, 149r(2); pf. c. *2* **ai văzut** 69v, *3* **au văzut** 35r, 39r, 73v, 81r, 95r, 96v(2), 97r, 117v, 149r, 161r, **văzut-au** 149r, *4* **am văzut** 31r, 108r, *6* **au văzut** 102r; viit. I *1* **voiu vedea** 20v, *2* **vei vedea** 36v(2), *3* **va vedea** 105v, 162v, 163r, *6* **vor vedea** 67v, 146v; conj. prez. *3* **să vază** 97v, 105r, 129v, *4* **să vedem** 6v, 7v, 16v, 18r, 28r, 31r, 37v, 52r, 74r, 93v, 94r, 104v(3), 109v, 110r, 115v, 116r, 126v, 141r, 150r, 160r, 162r, *6* **să vază** 52r, 126r; cond. pf. *3* **ară fi văzut** 42v, 45v, 62r, 159r, imper. *2* **vezi** 101r, 104r, 104v, 108r(2), **vez** 105v; inf. **a vedea** 111r, **vedea** 5v, 18v; ger. **văzînd** 4'r, 27v, 35r, 46v, 53r, 53v, 58r, 63r, 114r, 137r, **văzîndu-**58r, 158v /109/.

VELMAUL, n. pr. ac. **Velmaul** 37r /1/.

VENI, vb. IV ind. pf. s. *3* **veni** 57r, 58r, 59r(2), 148v, *6* **veniră** 36r; pf. c. *3* **au venit** 20v, 151r, refl. cu pr. în d. **ș-au venit** 158v, *5* **ați venit** 26r, 30r, *6* **au venit** 4'r, 163r(2); viit. I *3* **va veni** 10r(2), 10v(2), 42v, 118r, 143v, *6* **vor veni** 3r(2), 123v, 135r; conj. prez. *2* **să vii** 41r; imper. *2* **vino** 58r, 58v, 166v, *3* **vie** 168v, *5* **veniți** 30r; inf. **veni** 6v, 33v, 154r; ger. **viind** 10v, 116r, 144v /37/.

VENIAMIN, n. pr. nom. **Veniamin** 147r, 150v /2/.

VENIN, s. n. ac. sg. **venin** 25r, art. **veninul** 19v, 25r /3/.

VENINOS, adj. f. ac. sg. **veninoasă** 19v, 21v /2/.

VENION, n. pr. ac. **Venion** 147r, 150v /2/.

VENIRE, s. f. ac. sg. art. **venirea** 4r, 23v, 67r /3/.

VENIT, s. m. ac. sg. art. **venitul** 162v /1/.

VENITOR, adj. n. nom. sg. **venitoriu** 129r; f. g. pl. **venitoare** 144v /2/.

VERDEAȚĂ, s. f. ac. sg. art. **verdeața** 103v /1/.

VERS, s. n. ac. sg. art. **versul** 5v /1/.

VESAVIA, n. pr. g. **Vesaviei** 97r /1/.

VESELI, vb. IV ind. prez. *3* **veselește** 8v, 31v, 39v, 55v(2), 56r(2), 67r, 70r, 89r, 90v(2), 100v, 112v(2), 114v, 120r, 120v, 123v, 131v, 146r, 146v, *6* **veselesc** 29v, 31r, 84r, refl. cu pr. în ac. **să veselesc** 158v; imp. *3* **veseliia** 43v; pf. c. *2* **ai veselit** 156v, *3* **au veselit** 60v, *6* **au veselit** 27v, 82v; viit. I *3* **va veseli** 56r, refl. *6* **să vor veseli** 100v, 115r; conj. prez. *3* **să veselească** 91r, refl. *4* **să ne veselim** 158v, *5* **să veseliți** 26r, *6* **să veselească** 29v, 30r, 86r; cond. prez. *3* **ară veseli** 84v; imper. *2* **veselește** 91v, 113r, refl. **veselește-te** 45v, refl. *5* **vă veseliți** 146v, **veseliți-vă** 89r, 124r; inf. **veseli** 61v, 63v, 85r, 113r, 127r, refl. **a să veseli** 51r, 84v, 158v; refl. ger. **veselindu-vă** 111r /56/.

VESELIE, s. f. g. sg. art. **a veseliei** 54v /1/.

VESELITOR, adj. m. nom. sg. art. **veselitoriul** 56r; f. nom. **veselitoare** 8v, 31r, 39v, 43r, 55v, 67r, 89r, 100v; n. nom.-ac. pl. **veselitoare** 25r, 27v, 28r, 29v /13/.

VESTE, s. f. ac. sg. **véste** 22v, 27r(2), 27v, 55v, 59v, nom.-ac. art. **véstea** 45r, 47r, 47v(2), 48r(2), 48v, 49r, 54r, 54v, 55v, 56r, 73v, voc. **véste** 59v, 166r /21/.

VESTIT, adj. m. nom. sg. **vestit** 45r; f. nom. pl. **vestite** 161r /2/.

VEȘMÎNT, s. n. ac. sg. **veșmînt** 157r, 159v, nom.-ac. art. **veșmîntul** 59r(2), 62r, 157r(5), 158v, 159v(4), 161r(3); ac. pl. art. **veșmintele** 62r, 68r, 157r, 161r, 161v, g. **veșmintelor** 49r /24/.

VEȘNIC, adj. f. nom.-ac. sg. **vécinică** 69r, 120r-v /2/.

VEȘTEJI, vb. IV refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să veștejesc** 71v; refl. pf. c. *3* **s-au veștejit** 3r, refl. *6* **s-au veștejit** 102r /3/.

VETEL, n. pr. ac. **Vitel** 35v(3), **Vetel** 147r, 148v, 149r, 149v(2) /8/.

VIA, vb. I ind. prez. *2* **viezi** 113v, *3* **viază** 56r, 154v, *4* **viem** 67r, *6* **viază** 61r, 107v; viit. I *5* **veți viia** 1'v, **viia-veți** 1'v; conj. prez. *3* **să viiaze** 9v, *4* **să viem** 68r, 76v, 130r, *6* **să viiaze** 66r, 110v, 143r, 166v; imper. *5* **viiați** 24v /17/.

VIAȚĂ, s. f. ac. sg. **viață** 3v, 9v, 10r, 11v, 12v, 14v, 34v, 38v, 39v, 44v, 47r, nom.-ac. art. **viața** 3'v, 1v, 4v, 6r, 9v, 13r, 13v, 14r, 16r(2), 17r(2), 17v, 18r, 19r, 23v, 30v, 33v, 34v, 40r, 49v, g. **a vieții** 12r, 50r, **vieții** 3v, 9v, 21v, 50v, **vieției** 4'r etc. /152/.

VICLEAN, s. m. adj. **1.** s. m. ac. sg. art. **vicleanul** 53r, **hicleanul** 168r; nom. pl. art. **hiclénii** 102r, 102v, 103v, 104r, g. **hiclénilor** 81v; **2.** adj. m, n. ac. sg. **hiclean** 34r, 53r; f. nom. **vicleană** 87v, **hicleană** 114v; m. pl. ac. **hicléni** 160r, g. **hicléni** 159r, 161r /14/.

VICLENIE, s. f. ac. sg. **hiclenie** 53r, 81r, 92v, 103r, 134r, nom. art. **hicleniia** 159r /6/.

VICLEȘUG, s. n. ac. sg. art. **hicleșugul** 159v /1/.

VIE, s. f. ac. sg. **vie** 135r, art. **viia** 49v, 75r, 89v, 90v, 98v, 99r, 135r /8/.

VIERME, s. m. ac. pl. **viermi** 64v /1/.

VIEȚUI, vb. IV ind. pf. c. *3* **au viețuit** 102r; ger. **viețuind** 158v /2/.

VIEȚUITOR, s. m. d. sg. art. **viețuitoriului** 117v(2), nom. pl. **viețuitori** 117v, g. art. **viețuitorilor** 78v, 156r /5/.

VIFLEIMEAN, s. m. g. pl. art. **vifleiménilor** 164r /1/.

VIFOR, s. n. nom. sg. **vihor** 27r, ac. art. **vihorul** 36v, 83v; ac. pl. art. **vihorăle** 35v /4/.

VILDAD, n. pr. nom.-ac. **Vildad** 25r, 28r, 82v(2), 83r, 83v(2), g. **a lui Vildad** 28v, d. **lui Vildad** 83r /9/.

VIN, s. n. ac. sg. **vin** 27r /1/.

VINĂ, s. f. nom.-ac. sg. **vină** 71r, 83r(2), 84r /4/.

VINDE, vb. III refl. cu pr. în ac. ind. prez. *6* **să vînd** 7r; pf. s. *3* **vîndu** 94r, *6* **vîndură** 162r; pf. c. *3* **au vîndut** 94r, *6* **au vîndut** 159v; m. m. pf. **vînduse** 98v; viit. I *3* **va vinde** 92v; ger. **vînzînd** 144r /8/.

VINDECA, vb. I ind. prez. *2* **vindeci** 113r; refl. cu pr. în ac. viit. I *6* **să vor vindeca** 23v; conj. prez. *3* **să vindece** 57v, *6* **să vindece** 30r; inf. **a vindeca** 58v /5/.

VINDECARE, s. f. ac. sg. **vindecare** 13v, 93r, nom.-ac. art. **vindecarea** 51r, 61v, 63v, 166v /6/.

VINOVAT, adj. m. nom. sg. comp. **mai vinovat** 5r; f. nom. **vinovată** 160r; m. nom. pl. **vinovați** 1v, 160r, 162r, comp. **mai vinovați** 22r /6/.

VINTRE, s. f. g. pl. art. **vintrelor** 64r /1/.

VINȚ, n. pr. ac. **Vinț** 3'r, 169v /2/.

VIRTUTE, s. f. ac. sg. **vîrtute** 66r, 82r, 101v, nom.-ac. art. **vîrtutea** 21r, 42r, 80v, 103r, 133v /8/.

VIS, s. n. ac. sg. **vis** 149r, nom. art. **visul** 160r /2/.

VISA, vb. I pf. c. *3* **au visat** 160r /1/.

VISTIER, s. m. nom. sg. **vistiiariu** 155r /1/.

VITEAZ, s. m. nom.-ac. pl. **vitéji** 20v, 41r, art. **vitéjii** 49v, 111v(2) /5/.

VITEJI, vb. IV ind. pf. c. *1* **am vitejit** 4r, 112r; viit. I *6* **vor viteji**

111v /3/.

VITEJIE, s. f. ac. sg. **vitejie** 4r, 112r, art. **vitejiia** 111v(3) /5/.

VITLEEM, n. pr. nom.-ac. **Vitléem** 125v, 126r, 132v, 147r, 148v /5/.

VITLEIMEAN, s. m. nom. pl. art. **vitleiménii** 125v, 126r, d. **vitleiménilor** 126v, 127r(2) /5/.

VIŢĂ, s. f. ac. sg. **viţă** 64r, 90r /2/.

VIŢEL, s. m. ac. sg. art. **viţălul** 158v /1/.

VIU, adj. s. m. **1.** adj. m. nom. sg. **viu** 10r, 11r, 35r, 36r(2), 45r, 47r, 111v; f. nom. sg. **vie** 58r, 58v, 156r; m.-f. nom. pl. **vii** 11r, 48v, 114r, 116v(2), 121r, 121v, 124v; **2.** s. m. nom. pl. **vii** 16r, nom.-ac. art. **viii** 67r, 117r, g. **viilor** 79v /23/.

VÎNA, vb. I imper. *2* **vîneadză** 6r /1/.

VÎNAT, s. n. ac. sg. **vînat** 6r /1/.

VÎNĂ, s. f. g. pl. **vînelor** 151r /1/.

VÎNT, s. n. ac. sg. **vînt** 27r, nom. art. **vîntul** 2v, 145v, g. **vîntului** 35v, 36v, 83v /6/.

VÎRF, s. n. ac. sg. **vîrvu** 86r, art. **vîrvul** 41v, 42r /3/.

VÎRSTĂ, s. f. ac. sg. art. **vîrsta** 4'v /1/.

VÎRTOS, adv. comp. **mai vîrtos** 16r, 25r, 31r, 31v, 48v, 50r, 76v, 82v, 84v, 104v, 109r, 110r, 111r, 111v, 125r, 130r, 134v, 137v, 144r /19/.

VOI, pr. pers. *5* nom.-ac. **voi** 4'v, 10v(3), 20v(5), 24v(3), 26r(2), 26v, 27r, 43v, 44r(2), d. **voao** 3'v, 10v, 20v, 22v(2), 24v, 26r, 28v(2), 30r, 41r, 43v, 44r, **vă** 3'v, 8v, 22v(2), 26r, 28r, 28v(2), 38v, 41r, 44r, **v-** 28r, ac. **vă** 10v(3), 16r, 21r(2), 22v(2), 24v(2), 28v, 30v, 43v(5), **v-** 28v, voc. **voi** 8v, 24r, 26r, 31v, 32r etc. /170/.

VOÍ, vb. IV ind. prez. *1* **voiesc** 106v, **voiu** 66v, *3* **voiaşte** 75v, *5* **voiţi** 54r; pf. c. *4* **am voit** 2'v; conj. prez. *5* **să voiţi** 109r; ger. **voind** 94r /7/.

VOIE, s. f. nom.-ac. sg. art. **voia** 5v, 6r, 6v(2), 7r(2), 8r, 10r, 13r, 29r, 32r, 32v, 34v, 43r, 52r, 53v(2), 55r, 59v, 74v, 84v, 85v, 87r, 89r, 91v(4), 96r, 106v, 110v, 119r, 127r, 134v(2), 137r(2), 141v, 142v, 145r(3), 145v(2), 152r, 156r, 156v, 167r, 168r; nom. pl. art. **voile** 51r /50/.

VOINIC, s. m. ac. sg. **voinic** 74r, voc. **voinice** 63r; ac. pl. **voinici** 88r, art. **voinicii** 78r /4/.

VOIŞI, pr. întăr. **voişi** 24v /1/.

VOITOR, s. m. nom. pl. **voitori** 164r, g. art. **voitorilor** 85v /2/.

VOROVI, vb. IV ger. **vorovind** 36v /1/.

VOSTRU, adj. pos. m. n. sg. **vostru** 7r(2), 10r, 10v, 34r, 52r, 89r, 101v, 112v, 167r; f. **voastră** 10v, 20v(3), 43v, 44v, 52r, 55r(2), 109r, 111r, 137v, 142v, 144v(2), 145r, 146v, **voastre** 67v; m. pl. **voştri** 16r, 124v, **voştii** 142r; f. **voastre** 43v, 44r, 55r, 81v, 92r, 94v, 107r, 110r(2) /40/.

VRACI, s. m. ac. pl. **vraci** 59r /1/.

VRĂJITOR, s. m. nom. sg. art. **vrăjitoriul** 143v /1/.

VRĂJITURĂ, s. f. ac. sg. art. **vrăjitura** 143v /1/.

VRĂJMAȘ, s. m., adj. **1.** s. m. ac. sg. **vrăjmaș** 100v, nom. art. **vrăjmașul** 91v, 98r, 100r, 100v(2); nom.-ac. pl. **vrăjmași** 91v, 95v, 96v, 98r(2), 162r, art. **vrăjmașii** 95r, 98v, 100r, 100v, 139v, g.-d. **vrăjmașilor** 41r, 91r, 91v, 100r, 139r; **2.** adj. m. nom. pl. **vrăjmași** 160r /23/.

VRĂJMĂȘIE, s. f. nom.-ac. sg. **vrăjmășie** 46v, 93v(2), 99r(2), art. **vrăjmășiia** 93v(3), 94r(2), 99v, 160r /12/.

VREA, vb. II ind. prez. *1* **voiu** 166v, *2* **vei** 12v(7), 29r, 36r, 38r, *3* **vrea** 5v, **va** 9v, 17v(2), 18r, 21v(4), 25r(2), 47v, 49r, *4* **vom** 66v, *6* **vor** 77v, 107r(2), 107v(2), 137v; pf. s. *3* **vru** 39r, *6* **vrură** 159v; pf. c. *3* **au vrut** 35v, 41r; viit. I *6* **vor vrea** 110v, 143r, 143v; cond. prez. *3* **ară vrea** 10r, 15v, *5* **ați vrea** 138r, *6* **ară vrea** 133r; auxiliar viit. I *1* **voiu** 3r, 19r(3), 20v, 24v, 27v, 35v, 36r(2), 36v, 41r(2), 42v, 45v(6), 46r, *2* **vei** 4'v(4), 2v, 3r, 12v(7), 30v, 31r, 36v(2), 42v, **veri** 29r, 30v(4), *3* **va** 2'v, 3'r, 1v(2), 2v, 3r, 3v, 4r, 4v, 8r, 10r(3), 10v(3), 12v, 13r, 14r(4), 18r, 18v(6), 20r(2), 20v(4), 21r, 22r(2), 23r(2), 23v(2), 29v(7), 30r(2), 31r(2), 31v(6), 33v, 34r, 35v, 36r, 36v(2), 38r, 40r(4), 41r, 41v, 42v, 44r, 45r, 45v, 47r, 48v(3), 49r(2), 49v(2), 50r, 50v(2), *4* **vom** 2'v, 3'r, 10r, 12r, 15v, 21r, 34r, 35r, 43r, 49v, 50r(4), 50v(2), *5* **veți** 1'v(4), 4'v, 20v(3), 22v(4), 44r, *6* **vor** 4'r, 3r(3), 4r(2), 11v, 18v, 23v(2), 30v(5), 31r, 39v(2), 40v(3), 41r(2), 44r(2), 45v, 49v(4), 50r(2); auxiliar cond. pf. perif. *2* **ai vrut** 79v, *3* **au vrut** 23v, 32r, *6* **au vrut** 4'r, 27v, 33v etc. /729/.

VREME, s. f. nom.-ac. sg. **vréme** 4'r, 3v, 4r, 4v, 5r, 10r, 10v(2), 22v, 48v, 49v, 51r(2), 62r, 65r, 73v(2), 76v(2), 81v, 88r, 89v(3), 90r, 116v, 118r, 120v, 125v(2), 130r, 136v, 155v, 157r, 161r, 161v(2), 164v, art. **vrémea** 3'v, 3r, 4r(2), 4v, 11r, 16r, 21r, 28v, 51r(12), 70v, 71r, 81r, 105v, 106r, 107r, 111r, 112r, 133r(2), 134r, 134v, 135r, 145v, 151r, 160v /75/.

VRERE, s. f. ac. sg. art. **vrérea** 109r, d. **vrerii** 3'v /2/.

VREUN, adj. nehot. m. nom.-ac. sg. **vreun** 42v, 43r, 93r(2), **vrun** 84r; f. nom. **vreo** 60v, 77v, **vro** 18v /8/.

Z

ZAHARIA, n. pr. nom. **Zaharia** 106v, g. **Zahariei** 86v /2/.

ZĂCEA, vb. II ind. prez. *3* **zace** 14v, 43v, 67v, 78v, 100v, 124v, 151v; pf. c. *3* **au zăcut** 12v, 124v; viit. I *3* **va zăcea** 92v /10/.

ZĂDUF, s. n. nom. sg. **zăduh** 114r, 115r, 117r, 118r, 121r, 121v, 124v /7/.

ZĂUITA, vb. I refl. cu pr. în ac. ind. pf. c. 2 **te-ai zăuitat** 34v; refl. conj. prez. 3 **să să zăuite** 50v(2), refl. 6 **să să zăuite** 20r /4/.

ZBÍCI, s. n. ac. sg. art. **zbiciul** 77r /1/.

ZBICÍ, vb. IV ind. prez. 3 **zbicéște** 87v /1/.

ZBURA, vb. I ind. prez. 3 **zboară** 133v /1/.

ZDROBI, vb. IV ind. prez. 3 **zdrobéște** 52r, 5 **zdrobiți** 28r, 6 **zdrobescu-** 162v; pf. s. 3 **zdrobi** 128r; refl. cu pr. în ac. viit. I 3 **să va zdrobi** 132r, 169r(2); cond. prez. 3 **ară zdrobi** 83v; refl. ger. **zdrobindu-să** 18v /8/.

ZDROBIRE, s. f. nom. sg. art. **zdrobirea** 51r /1/.

ZECE, num. card. **zéce** 125v, 126r, 160v, (de) **zéce** (ori) 28r /4/.

ZECELEA, num. ord. m. **al zécelea** 14v; f. **a zécea** 50r, 101r, 102r, 103r, 104r, 105r, 106r, 107r, 108r, 109r, 110r, 111r, 112r, 149v /15/.

ZGAIBĂ, s. f. ac. pl. **zgaibe** 82v /1/.

ZGĂU, s. n. g. sg. art. **zgăului** 64r, 148r /2/.

ZI, s. f. ac. sg. **zi** 4r, 4v, 31v, 39v, 49r(2), **dzi** 29v, nom.-ac. art. **zuoa** 4'r, 2r, 4v, 6r(2), 6v, 9r(2), 9v(3), 10r, 11r, 14r, 15r, 23v, 34v, 35v, 36r, 42v, 45r(2), 46v, 47r(2), 47v(2), 48r(4), 49r(3), 49v(5), 50r(6), 50v, **dzua** 5r, 29r, 30r, 30v; ac. pl. **zile** 4'r, 38r, nom.-ac. art. **zilele** 4'r, 2v(4), 3r, 9v, 18v, g. **dzilelor** 4v etc. /130/.

ZICE, vb. III ind. prez. 1 **zic** 10v, 20v, 22v(2), 24v, 31v, 49r, 2 **zici** 120r, 3 **zice** 3'v(3), 4'r, 2v(3), 3r(2), 4r, 8v, 11r, 11v, 15r, 17v(2), 19r, 21v, 23v, 24v(3), 25r, 25v(2), 26v, 27v(2), 28v(2), 30v, 32r(2), 32v, 33r, 33v(2), 34r, 40r, 42v, 48r, 50r, refl. cu pr. în ac. **să zice** 138v, 144v, pas. **e zisă** 164r, 6 **zic** 81r, 103r, 160v, 165r; imp. 3 **zicea** 59r, 157v; pf. s. 3 **zise** 5v, 6r, 22v, 27r, 35v(4), 36r(3), 36v(2), 41r(2), 41v, 45v(2), 46r, **zisă** 107v, pas. **zis fu** 102r, 6 **zisără** 35v, 36r; pf. c. 1 **am zis** 28r, 29v, 43r, 47v, 3 **au zis** 5r, 6r, 7v, 8v(2), 11r, 37r, 49v, 5 **ați zis** 81v, 107r(2), 107v; viit. I 1 **voiu zice** 45v, 2 **vei zice** 3r, 3 **va dzice** 30r, 6 **vor zice** 46v; conj. prez. 1 **să zic** 166v, 3 **să zică** 17v(2), 18r, 49r, 4 **să zicem** 8r; cond. prez. 3 **ară zice** 5v; cond. pf. 3 **ară fi zis** 16v, 18r, 26r(2), 32r, 32v(2), 33v, 41v, 43v—44r; imper. 3 **zică** 118r, 5 **ziceți** 167r; inf. **zice** 52v, 74r, 134v(2), 164v; ger. **zicînd** 2v, 3r, 4r, 4v, 7r, 8r, 9r, 10r, 11r(2), 11v, 14r(2), 14v, 15r, 15v(2), 16r(2), 16v(2), 17v, 18r, 19r(2), 20r, 20v(2), 22r(2), 24v(2), 25r, 26r(3), 26v, 27r(2), 27v, 28r, 29r(2), 29v, 30v(2), 31v(2), 32v(2), 33v(2), 34r, 35r, 37r, 37v, 38r, 39r, 40r, 40v, 41r, 42v(2), 43v, 44r, 47r, 48v, 50r, **dzicînd** 4v etc. /477/.

ZIDI, vb. IV pf. s. 2 **zidiși** 120r; pf. c. 3 **au zidit** 162v /2/.

ZIDIRE, s. f. ac. sg. **zidire** 66v, nom. art. **zidirea** 51r, g. **zidirii** 144v /3/.

ZORI, s. n. g. pl. art. **zorilor** 156v /1/.

ZVÎRLI, vb. IV inf. **a zvîrli** 7v, 15v /2/.

Biblioteca F.C. de Ist. Filol. Clasică
SECȚIA
LITERATURĂ
București

CUPRINS

Studiu introductiv V

Notă asupra ediției LI

Prédoslovie 7
Cuvînt către cetitori 9
Propovedaniia întîiu 11
Propovedaniia a doaoa 22
Propovedaniia a treia 34
Propovedaniia a patra 45
Propovedaniia a cincea 55
Propovedaniia a șeasea 67
Propovedaniia a șeaptea 80
Propovedaniia a opta 91
Propovedaniia a noaoa 103
Propovedaniia a zécea 113
Propovedaniia a unsprezécea 125
Propovedaniia a doaoasprăzécea 137
Propovedaniia a treiasprăzécea 148
Propovedaniia a patrasprăzécea 159
Propovedaniia a cinceasprăzécea 168

Glosar 181

Indice lexical 185

1987

Lector: VIRGINIA ȘERBĂNESCU
Tehnoredactor: AURELIA ANTON

Bun de tipar: 13.02.84 Coli ed. 19,58 coli tipar: 22,75

Tiparul executat sub comanda
nr. 597 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Republica Socialistă România
București,

[redacted]